PRAWO CYWILNE

OBOWIĄZUJĄCE

W KRÓLESTWIE POLSKIÉM.

PRAWO CYWILNE

OBOWIĄZUJĄCE

W KRÓLESTWIE POLSKIEM

WYDAŁ

STANISŁAW ZAWADZKI

Rejent Kancellaryi Ziemiańskiéj Gubernii Warszawskiéj w Warszawie.

TOM III.

Prawo o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém z r. 1825. — Instrukcya dla tegoż Towarzystwa z r. 1826. — Dodatkowa Instrukcya z r. 1829.—Prawo o témże Towarzystwie z r. 1838.—Dodatkowe przepisy postępowania dla tegoż Towarzystwa z r. 1838.— Prawa o témże Towarzystwie z r. 1853 i 1860. — Organizacya Sądownictwa Cywilnego z r. 1808.—Zmiany w téj Organizacyi wprowadzone Statutem Organicznym.—Ustawy o Senacie z r. 1841 i 1842, oraz Wewnętrzne Urządzenie dla Senatu z r. 1842.— Organizacya Prokuratoryi.— Organizacya Sądownictwa Administracyjnego.—Przepisy z r. 1862 co do równouprawnienia żydów i w przedmiocie urządzenia stosunków włościańskich. — Porównanie artykułów Kodexu Cywilnego Polskiego z r. 1825, z odpowiedniemi artykułami Ks. I. Kodexu Napoleona i nawzajem.—Porównanie artykułów textu dawnego z odpowiedniemi artykułami textu nowego, co do prawa o przedaży przymusowej wprowadzonego we Francyi w r. 1841 i 1842, oraz co do prawa o bankructwie wprowadzonego we Francyi w r. 1838. — Skorowidz chronologiczny i Skorowidz wyrazowy—do wszystkich trzech Tomów. Sprostowanie omyłek. —

W WARSZAWIE,

NAKŁADEM WYDAWCY

w Drukarni Karola Kowalewskiego, ulica Królewska Nr. 1066.

1863.

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanéj liczby exemplarzy.

Warszawa dnia 17 (29) Kwietnia 1863 r.

p. o. Cenzora, Assessor Kollegijalny, J. A. Rogalski.

SPIS PRZEDMIOTÓW

ZAWARTYCH W TOMIE III.

Prawo o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém.

Prawo o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskiém, z d. 13 Czerwca 1825.

Strona

Strona

Strona

Strona

Strona

Organizacya Sądownictwa Cywilnego.

Strona

Strona

Organizacya Prokuratoryi w Królestwie Polskiém.

Organizacya Sądownictwa Administracyjnego. 509

Dodatek.

PRAWO O TOWARZYSTWIE KREDYTOWEM

ZIEMSKIÉM.

II.

Prawo o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskiém.

(Zapadło d. 1 (13) Czerwca 1825,—ogłoszone d. 22 Lipca t. r.— D. P. T. IX. str. 185 do 333).

TYTUŁ I.

Główne zasady Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

1. Połączenie się właścicieli ziemskich w formie poniżéj przepisanéj, przy poddaniu dóbr swoich urządzeniom Prawa niniejszego, dla zaciągnienia pożyczki listami zastawnemi, i używania dobrodziejstw témże prawem zapewnionych, stanowi *Towarzystwo Kredytowe Ziemskie.*

2. Każdy właściciel ziemski wnijść może do Towarzystwa z dobrami swojemi, jeżeli z nich opłaca najmniéj sto Złp. podatku ofiary.— Art. 3, 4 i 21 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i art. 2 takiegoż prawa z r. 1860. — (D. P., T. XXI, str. 411 i T. LV, str. 11).

3. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu wnijdzie do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z częścią dóbr narodowych jaką Rząd oznaczy. — Art. 5 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i art. 10 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 415 i T. LV, str. 29).

4. Na dobra prywatne i narodowe zaciągnioną być może pożyczka u Towarzystwa, na piérwszą hypotekę,

aż do trzy piątych części ich szacunku. — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1860 i art. 2 pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca t. r. (D. P., T. LV. str. 11 i 101).

5. Ustanawiają się następujące zasady do oszacowania dóbr Towarzystwu zastawionych:

a) W dobrach prywatnych opłacających podatek ofiary, podatek ten teraz opłacany, przez pięć rozmnożony, uważany będzie za czysty ich dochód, który obrócony na kapitał rozmnożeniem przez dwadzieścia, ma stanowić tych dóbr szacunek.

b) Dobra narodowe składają się ze Starościńskich i Poduchownych. Czysty dochód z dóbr Starościńskich, podług lustracyi 1789 roku, obrócony będzie na kapitał rozmnożeniem przez dwadzieścia, dla wykrycia ich wartości; w dobrach zaś Poduchownych, podatek ofiary wzięty będzie za zasadę do ich szacunku, sposobem opisanym dla dóbr prywatnych. — Art. 2, 3, 4, pr. o T. K. Z. z r. 1860 oraz pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca t. r. (D. P., T. LV, str. 11 i 101).

6. Jeśliby w niektórych pojedynczych wydarzeniach, przyjęta zasada szacunku dóbr okazała się być za wysoką, i stratą dla Towarzystwa grożącą, szacunek ten zniżonym być może, i podatek ofiary pięć razy wzięty, lub dochód z dóbr narodowych, nie już przez dwadzieścia, lecz mnożony będzie przez dziewiętnaście, ośmnaście, lub mniéj, dla przywiedzenia szacunku dóbr do téj summy, jakaby zupełne bezpieczeństwo dla Towarzystwa zaręczała. Podobnież, jeśliby w pojedynczych wydarzeniach, przyjęta zasada szacunku dóbr okazała się być za niską, i istotnemu szacunkowi dóbr nieodpowiadającą, szacunek ten podwyższonym być może, i podatek ofiary pięć razy wzięty, będzie mógł być mnożony przez dwadzieścia jeden, dwadzieścia dwa, a nawet aż przez dwadzieścia pięć. — Art. 2, 3, 4, pr. o T. K. Z, z r. 1860 oraz Pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca t. r. (D. P., T. LV, str. 11 i 101).

7. Każdy Członek Towarzystwa, obowiązany jest od całkowitéj pożyczki zaciągnionéj listami zastawnemi, opłacać co rok temuż Towarzystwu, po cztéry od sta prowizyi, i po dwa od sta na umorzenie kapitału; a to w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj, licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{125}$ Złp. z czystéj grzywny Kolońskiéj, dekretem z dnia 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 r. ustanowionéj.— Art. 6 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i Art. 5 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 417 i T. LV, str. 21).

8. Powyższe opłaty wnoszone będą *decursive*, w dwóch równych półrocznych ratach, od 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku.

9. Regularne wnoszenie wskazanych opłat, umarza ostatecznie w przeciągu lat dwudziestu ośmiu, dług u Towarzystwa zaciągniony. — Art. 5 pr. o T. K. Z. z r. 1860. (D. P., T. LV, str. 21).

10. Wypożyczane przez Towarzystwo listy zastawne, wystawione będą na okaziciela, i przynosić mają cztéry od sta prowizyi rocznéj, w dwóch równych półrocznych ratach, na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia.

11. Listy zastawne Towarzystwa, służyć będą do wypłaty wszelkich długów hypotecznych, tak prywatnych jako i skarbowych, oraz instytutów świeckich i duchownych, zapisanych w Dziale IV Ksiąg Wieczystych, po dzień ogłoszenia niniejszego Prawa; w Województwie zaś Krakowskiém, po dzień 1 Stycznia 1826, jako termin prekluzyjny artykułem 145 Prawa Hypotecznego z r. 1818 ustanowiony, bez względu na jakiebądź poprzednie umowy i zastrzeżenia, przeciwne prawu niniejszemu.

12. Każdy posiadający listy zastawne spłacić niemi może długi hypoteczne, art. 11 wymienione; lecz dla oczyszczenia i zajęcia najpiérwszéj hypoteki na dobrach Towarzystwu zastawionych, przy piérwszém wystawieniu tychże listów, Towarzystwo samo spłacać będzie listami zastawnemi długi członków swoich porządkiem hypotecznym; i wtedy tylko doręczy wchodzącemu do Towarzystwa całkowitą lub resztującą ilość pożyczki, kiedy nic przeszkadzać nie będzie prawnemu zajęciu najpiérwszéj hypoteki, na dobrach mu zastawionych (1).

(1) Postanowieniem Rady Administracyjnéj z d. 3 Sierpnia 1826 roku Nr. 16787, kommunikowaném przy rozporządzeniu Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości z dnia 10 t. m. i r. Nr. 9465, podany tu przepis objaśniony został w ten sposób:

a) Iż z samego prawa o Towarzystwie Kredytowém rozumie się, że obowiązki tegoż Towarzystwa artykułem 12 Prawa Sejmowego oznaczone, względem wierzycieli listami zastawnemi satysfakcyę uzyskać mających, zaczynają się od dnia wydania przez Dyrekcyę Główną co do każdych szczególnych dóbr decyzyi, pożyczkę w listach zastawnych przyznającéj. Począwszy od dnia tego, Towarzystwo staje się dłużnikiem, dotychczasowy zaś dłużnik co do summy listami zastawnemi uiścić się mianej z wszelkich stosunków i zobowiązań względem wierzyciela swojego jest uwolnionym.

b) Że zatém od dnia tegoż wszelka moc tytułów egzekucyjnych przeciw dotychczasowemu dłużnikowi co do kapitałów, mających listami zastawnemi być spłaconemi aż do summy na pożyczkę z Towarzystwa przyznanéj, samém przez się prawem upada, i żadne dalsze w téj mierze poszukiwania przez wierzycieli, ani w drodze processu, ani w drodze egzekucyi sądowéj, przeciw dłużnemu właścicielowi nie mają być dopuszczone, i wierzyciele ci raczéj od Towarzystwa Kredytowego satysfakcyi swojéj z summy w listach zastawnych na pożyczkę przyznanéj dopominać się są mocni.

13. Obligi hypoteczne wydane na złoto, ewaluowane będą na srebro, przy ich wymianie na listy zastawne. Moneta złota krajowa liczoną będzie po cenie jéj imiennéj; moneta zaś złota zagraniczna ewaluowaną będzie stosownie do kursu w Giełdzie Warszawskiéj, jaki z przecięcia, w ostatnim miesiącu przed datą wymienioną na listach zastawnych do spłacenia obligu przeznaczonych, być się okaże.

14. Wierzyciele, mający wierzytelności przed ogłoszeniem Prawa niniejszego zahypotekowane, i oparte na jakiejbądź nieruchomości w obrębie Królestwa Polskiego położonéj, obowiązani są do przyjęcia listów zastawnych za też wierzytelności.

15. Jeśliby dłużnik właściciel ziemi mogący wnijść do Towarzystwa, do niego jednak nie przystępował, a którykolwiek z wierzycieli jego hypotecznych żądał od niego wypłaty kapitału; wtedy dłużnik, jeśli nie zaspokoi tegoż wierzyciela, pociągnięty być może do Towarzystwa, z dobrami za hypotekę temuż wierzycielowi służącemi. — Art. 73, 74, 75, pr. o T. K. Z. z r. 1825, — Art. 10 i 20 takiegoż prawa z r. 1838, i art. 5 i 6 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 419 i 453, oraz T. LV, str. 21).

16. Listy zastawne Towarzystwa, w formie załączonéj pod literą A, wystawione będą na summy następujące:

c) Że, dla tém ściślejszego dopilnowania ze strony Prokuratorów przy Trybunałach skutku powyższych urządzeń, Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego obowiązaną będzie, natychmiast po wydaniu każdéj decyzyi, co do summy w listach zastawnych zapłacić się winnéj, zawiadomić w téj mierze wprost od siebie właściwego Prokuratora, z wymienieniem dóbr i ilości pożyczki przyznanéj.

a) Na Złp. 20,000.
b) — — 5,000.
c) — — 1,000.
d) — — 500.
e) — — 200 (1).

17. Do tych listów dołączone będą na lat siedm kupony półrocznych procentów, w formie pod lit. B. zamieszczonéj; po upłynieniu zaś lat siedmiu, nowe kupony wydane będą okazicielom listów zastawnych; i tak następnie, aż do całkowitego tych listów umorzenia. — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 107). Art. 2 Pos. Rady Adm. z d. 10/22 Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

18. Dwa od sta, wnoszone corocznie przez stowarzyszonych na umorzenie ich długu, stanowią *fundusz amortyzacyjny* dla listów zastawnych, który pomnażany ciągle procentem od listów spłaconych, umorzy je całkowicie w przeciągu lat dwudziestu ośmiu (2).

19. Co pół roku uzbiérana summa, do umorzenia długu Towarzystwa przeznaczona, obróconą zostanie na zapłacenie listów zastawnych losem wyciągniętych, w sposób rozdziałami poniższemi przepisany.

20. Wszelkie wypłaty przypadające okazicielom listów zastawnych i kuponów, uskuteczniane będą w monecie grubéj srebrnéj kurs w kraju mającéj, w art. 7 zastrzeżonéj.

---

(1) Porównać art. 8 pr. o T. K. Z. z r. 1838, (D. P., T. XXI, str. 417); — art. 3 i 4 Ukazu z d. 3/15 Września 1841 r. (T. II, str. 876 niniejszego dzieła); — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D P., T. XLVI, str. 107). — Art. 1 Pos. Rady Adm. z dnia 10/22 Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

(2) Tabelka wykazująca rozrachowanie w jakim stosunku przez ciąg lat 28 dłużnik umarza zaciągnięty dług od Towarzystwa Kredytowego, wskazaną jest niżéj za niniejszém prawem.

21. Właściciele listów zastawnych pobiérać będą w Warszawie przypadające im wypłaty; otrzymywać je atoli mogą po miastach Wojewódzkich (1), jeżeli tego wcześnie żądać będą.

22. Listy zastawne oraz kupony, przechodzić mogą z rąk do rąk bez żadnéj formalności. Wolno atoli będzie zapisać przelew na posiadanym liście zastawnym, lecz odtąd takie listy przechodzić tylko będą mogły z rąk do rąk za przelewem (endossement).

23. Regularność wypłat właścicielom listów zastawnych artykułami 10 i 19 zapewnionych, zabezpiecza się na całym majątku Towarzystwa, złożonym z dóbr mu zastawionych. Każde pojedyncze dobra, odpowiadają naprzód za zobowiązania artykułem 7 względem Towarzystwa przyjęte; gdyby zaś do ogólnéj odpowiedzialności pociągniętemi być miały, w tenczas odpowiedzialność ta, ciążąc wszystkie dobra Towarzystwu zastawione, tak prywatne jak narodowe, zastosowaną będzie do summ z nich opłacanych w skutku tegoż artykułu 7.

24. Dobra Towarzystwu zastawione, mają być zabezpieczone w Kassie Ogniowéj, przez cały przeciąg czasu ich zastawy w Towarzystwie.

25. Każdemu ze stowarzyszonych wolno jest w każdym czasie wyjść z Towarzystwa, w części lub całości, po dopłaceniu listami zastawnemi resztującéj należności. W jakiéj zaś części od dalszych zobowiązań względem Towarzystwa uwolniony być pragnie, w takiéj zaliczyć winien przypadającą należność listami zastawne-

---

(1) To jest tam gdzie istnieją Dyrekcye Szczegółowe Towarzystwa Kredytowego.

mi, stosownie do Tabelli do art. 18 załączonéj. Tym sposobem, wychodzący z Towarzystwa uwalnia się w stosunku opłaconego długu od dalszych opłat ustanowionych art. 7, i od odpowiedzialności, tak na przyszłość, jako i za przeszłość, art. 23 przepisanej; lecz natomiast zaliczy na rzecz Towarzystwa, na raz jeden, dwa od sta monetą brzęczącą, od summy wymazującéj się z hypoteki.

26. Towarzystwo samo przez swych Urzędników załatwiać będzie wszelkie czynności, do czego wybierze następujące Władze:

1° *Dyrekcye Szczegółowe*, po miastach Wojewódzkich urzędować mające, których liczba zastosowaną zostanie do ilości Członków do Towarzystwa przystępujących. — Art. 50 i n. niniejszego pr. o T. K. Z.

2° *Dyrekcyą Główną* zasiadającą w mieście stołeczném Warszawie. — Art. 100 i n. niniejszego pr. o T. K. Z

3° *Komitet Towarzystwa*, również w Warszawie zasiadający. — Art. 147 i n. niniejszego pr. o T. K. Z.

27. Dla dostrzegania interesu właścicieli listów zastawnych, wybrany będzie przez posiadających też listy, *Komitet właścicieli listów zastawnych*, zasiadający także w Warszawie.— Art. 165 n. niniejszego pr. o T. K. Z.

28. Nadto, Prokuratorowie przy Sądach Cywilnych dostrzegać będą, aby Dyrekcye Szczegółowe w niczém nie przestępowały przepisów prawa; Prokurator zaś przy Sądzie Appellacyjnym, w tymże celu w Dyrekcyi Głównéj zasiadać będzie.

29. Na koszta wygotowania listów zastawnych wraz z kuponami, Członki Towarzystwa zapłacą na raz jeden:

1° Od listów na złp. 200 i 500, złoty Polski jeden.

2° Od listów wyższéj wartości, od każdego tysiąca złotych, po złotych Polskich dwa (1).

30. Na opędzenie kosztów administracyjnych, oraz na wygotowanie kuponów w latach dalszych, Członki Towarzystwa, przy opłacie rat półrocznych ustanowionych art. 7, dodawać będą po groszu polskim, od każdego złotego wnoszonego do Kassy Towarzystwa.

* **31**. Oprócz opłat wnoszonych z dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, artykułami 29 i 30 przepisanych, Rząd z własnych funduszów opłacać będzie Prezesa Dyrekcyi Głównéj, Prezesa Komitetu właścicieli listów zastawnych, i Kancellaryą tegoż Komitetu; a jeśliby summy artykułami 29 i 30 ustanowione, na wydatki tamże wskazane nie wystarczały, Rząd udzieli funduszu na ich zaspokojenie, bez pociągania do tego stowarzyszonych (2).

32. Wszelkie dobra Towarzystwu zastawione, czyli to prywatne, czyli narodowe, podlegają za zaległości opłat Towarzystwu należnych, egzekucyi administracyjnéj tegoż Towarzystwa, z zachowaniem należności uprzywilejowanych, ciężarów wieczystych, i bez ubliżenia prawom niżéj hypotekowanych wierzycieli, w ścisłém zastosowaniu się do przepisów niniejszego prawa. Art. 67 Usta. Hyp. z r. 1818. (T. II, str. 94 niniej. dzieła).

33. Dobra prywatne Towarzystwu zastawione, do jednegoż właściciela należące, a oddzielne księgi hypo-

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 38 prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 479).

(2) Przepis ten uchylony artykułem 4 Prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém z roku 1853 (D. P., T. XLVI, str. 111).

teczne mające, nie odpowiadają jedne za drugie za przypadające od nich opłaty, a tém mniéj dobra tegoż właściciela Towarzystwu niezastawione. Odpowiedzialność piérwszych ogranicza się tylko do takiéj, jaka jest zastrzeżoną artykułem 23. Odpowiedzialność z innego majątku jednegoż właściciela, wtedyby tylko drogą sądową podług praw cywilnych, poszukiwaną być mogła, kiedyby dowiedzioném było członkowi Towarzystwa, dobrowolne zrujnowanie dóbr Towarzystwu zastawionych, przez zniszczenie lasów, wyprowadzenie do innych dóbr lub wyprzedanie bydła, nasienia potrzebnego, narzędzi gospodarskich, lub przez dobrowolne umniejszenie dochodu, jakimbądź innym sposobem.

34. Dobra narodowe Towarzystwu zastawione, zostające pod władzą jednéj Dyrekcyi Szczegółowéj, odpowiadają *solidarnie* za opłaty od nich przypadające.

35. Urzędnicy Towarzystwa pobiérać będą pensyą od tegoż Towarzystwa, z funduszów artykułami 29, 30 i 31 oznaczonych, i od téj wymówić się im nie wolno.

36. Członki Towarzystwa winni podlegać rozporządzeniom właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj; pokrzywdzeni zaś przez nią, udawać się mogą ze skargą do Dyrekcyi Głównéj, a na tę ostatnią do Komitetu Towarzystwa.

37. Przy śledztwach o nadużycia, Władza lub Urzędnik, na których zaszło zażalenie, uważać się będzie jako strona, i dla wynadgrodzenia kosztów podróży, strona przegrywająca opłaci po złp. 12 za każdy dzień podróży i śledztwa Członkowi Dyrekcyi Główněj, a po złp. 18 Członkowi Komitetu; nadto Władze wyższe Towarzystwa zawieszać mogą w urzędowaniu i oddalać Urzędników Władz niższych, nie pełniących gorliwie powinności swoich, lub uchybiających przepisom niniejszego Prawa; oraz dochodzić na nich mogą drogą właściwą, wszelkich strat przez nich zrządzonych; za przestępstwa Kodexem Karnym objęte, oddawać ich będą pod Sąd właściwy.

38. Jeśliby skutkiem oszczędności w wydatkach administracyjnych Towarzystwa, oraz na wygotowanie listów zastawnych, też listy przed upłynieniem lat dwudziestu ośmiu zaspokojonemi się znalazły, Towarzystwo będzie rozwiązaném, nie czekając nawet zamierzonego terminu.

TYTUŁ II.

Zawiązanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

39. Król mianować będzie Prezesa Dyrekcyi Główněj. Prezes po odebraniu nominacyi, wykona przysięgę w Radzie Stanu, na rotę następującą:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż nietylko sam najściśléj przepisy Prawa sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wypełniać będę, nie uwodząc się żadnym, dla któréjkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiścią, prośbami; ale nadto zaręczam, iż, o ile odemnie zależéć będzie, dołożę starania, aby tak w Dyrekcyi Główněj, jako téż we wszystkich Dyrekcyach Szczegółowych, też przepisy prawa ściśle dopełnianemi były; zgoła, tak sprawować się będę, abym poświęcając czas, prace i siły moje przeznaczeniu urzędowania mego, zachował w całym jego ciągu, wierne świadectwo nie nadwerężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko.“

40. Po ogłoszeniu niniejszego prawa, Prezes najdaléj w dni dziesięć, przez pośrednictwo Władz miejscowych, wezwie właścicieli ziemskich, do oświadczenia zamiaru przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego, prawem niniejszém ustanowionego.

41. Życzący przystąpić do Towarzystwa, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemską akt przystąpienia jak następuje:

„Ja N. zamieszkały w N., działający w imieniu własném lub N., na mocy plenipotencyi, lub uchwały rady familijnéj, przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N. z przyległościami N. N. położonemi w Województwie N. w Powiecie N. w Parafii N. i poddaję się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawem sejmowém z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisanym, zezwalając na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa wyż rzeczonego, zaciągnąć w listach zastawnych summę N. — Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyą Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia, zaingrossowano summę temiż listami objętą, a mianowicie obowiązek regularnego opłacania od téjże summy, od 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj grubéj, kurs w kraju mającéj, (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{135}$ złotych z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat dwudziestu ośmiu, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania prawem sejmowém z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane." — Art. 15—20 pr. o

T. K. Z. z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 431). — Art. 3 i 5 pos. Rady Adm. z d. $^{12}/_{24}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

42. Przystępujący do Towarzystwa, obowiązany jest wyjąć extrakt powyższego aktu, i załączyć do niego:

a) Wykaz hypoteczny obejmujący stan dóbr, i dopełniony wpis do księgi hypotecznéj ostrzeżenia artykułem poprzedzającym przepisanego.

b) Dokładny wykaz opłacanego do Skarbu podatku ofiary, z każdych poszczególnie dóbr w akcie wymienionych, z wyrażeniem Województwa, Obwodu, Powiatu i Parafii, w których też dobra są położone. Wykaz ten poświadczony być ma przez Kassyera właściwego Obwodu, i przez Kommissarza Obwodowego zawizowany.

c) Przystępujący do Towarzystwa z dobrami, którego prawo własności do tychże dóbr, lub do ich dochodu, ograniczeniu ulega, tak, iżby toż ograniczenie wpływ artykułem 7 Towarzystwu zastrzeżonych opłat tamować miało, złożyć winien bezwarunkowe zezwolenie tego, komu służy wyż rzeczone prawo.

Toż samo się rozumie i o właścicielach dóbr gracyalnych, kanon do Skarbu opłacających. — Art. 1 Pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 93).

43. Wszystkie takowe akta i dowody, przystępujący prześle do Prezesa Dyrekcyi Głównéj, albo je złoży we właściwéj Kommissyi Wojewódzkiéj, która przesyłać je będzie co dni ośm Prezesowi Dyrekcyi Głównéj.

44. Przystępujący do Towarzystwa wręczyć prócz tego winien kopią aktu przystąpienia, artykułem 41

przepisanego, tym wierzycielom, którzy, ilością listów zastawnych przez niego u Towarzystwa wziąść się mogących, spłaceni być mają, z wyrażeniem, jakiéj wysokości listy zastawne otrzymać pragnie. Kopją wezwania z dowodami wręczenia jego, prześle Prezesowi Dyrekcyi Głównéj, lub właściwéj Kommissyi Wojewódzkiéj. Od dnia wręczenia aktu takowego najdaléj we dwa miesiące, obowiązani są ciż wierzyciele złożyć Prezesowi Dyrekcyi Głównéj wprost, lub przez którąkolwiek z Kommissyj Wojewódzkich, oświadczenia swe, czyli zgadzają się na żądanie właściciela dóbr co do wysokości listów zastawnych, któremi spłaceni być mają, lub jaką życzą miéć zmianę? Milczenie ich uważaném będzie za dowód przyjęcia wniosków dłużnika.

45. Akta przystąpienia do Towarzystwa Prezesowi Dyrekcyi Głównéj, bądź przez szczególne osoby, bądź przez Kommissye Wojewódzkie nadsyłane, przez tegoż Prezesa wciągane być mają do tabelli wyjaśniającéj szczegóły artykułu 42. Na dniu 1 Listopada 1825 r., Prezes, ze względu na liczbę właścicieli ziemskich do Towarzystwa Kredytowego przystępujących, ułoży projekt, ile Dyrekcyów Szczegółowych, dla dobra stowarzyszonych ustanowić wypadnie, w których miejscach, i które Powiaty do któréj przyłączyć Dyrekcyi; a nawet dla tych Powiatów, z których żaden jeszcze akt przystąpienia nadesłany nie został, wskaże Dyrekcyą Szczegółową, do któréj należéćby mogły; ułoży rotę przysięgi dla Członków Dyrekcyi Głównéj, oraz rotę przysięgi dla Prezesa i Członków Dyrekcyi Szczegółowéj, i projekt ten ze stosownym rapportem, wszystkie szczegóły obejmującym, przedstawi Rządowi.

46. Rząd, mając na względzie toż przedstawienie, postanowi, ile być ma utworzonych Dyrekcyj Szczegółowych, i w jakich miejscach (1); dla przewodniczenia zebraniom, mianować będzie *Prezesów* z liczby przystępujących do Towarzystwa; prześle Prezesom Kommissyj Wojewódzkich listę osób do Towarzystwa przystępujących, w okręgu zakréślonym dla każdéj Dyrekcyi Szczegółowéj, naznaczy dzień wyborów, i upoważni Prezesów do zwołania Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, celem wybrania Urzędników tegoż Towarzystwa; oraz prześle im rotę przysięgi, przez Prezesów i Członków Dyrekcyj Szczegółowych wykonać się

---

(1) I. Postanowieniem Rady Administracyjnéj z dnia 8 Listopada 1825 r. (D. P., T. XI, str. 30) oznaczoną została ilość Dyrekcyj Szczegółowych w ten sposób:

Art. 1. Utworzonych będzie w ogóle ośm Dyrekcyj Szczegółowych, to jest: po jednéj na każde Województwo.

Art. 2. Granice przy uregulowaniu hypotek po Województwach za zasadę wzięte, będą oraz stanowić i dla każdéj Dyrekcyi Szczegółowéj okręg do jurisdykcyi jéj należący.

Art. 3. Dyrekcye Szczegółowe urzędować będą w miastach urzędowania Wydziałów Hypotecznych.

Art. 4. Dla dopełnienia wyborów przepisanych artykułem 47 rzeczonego prawa, zebrania okręgowe Członków Towarzystwa następować będą w miastach urzędowania Wydziałów Hypotecznych, a mianowicie:

W Województwie Mazowieckiém w Warszawie na dniu 10 Grudnia 1825 r.

W Województwie Augustowskiém w Łomży na dniu 15 Grudnia 1825 r.

mającéj. Postanowienie to, Rząd zakommunikuje także Prezesowi Dyrekcyi Głównéj, wraz z rotą przysięgi dla Członków téjże Dyrekcyi.

47. Każde zebranie okręgowe wybierze z pośród siebie siedmiu Członków do Dyrekcyi Szczegółowéj i dwóch Członków do Dyrekcyi Głównéj; tudzież Prezesa do przewodniczenia następnemu zebraniu, i jego Zastępcę. Wszyscy ci Urzędnicy wybrani być powinni z Obywateli, których długi hypoteczne nie przechodzą połowy szacunku dóbr w hypotece zamieszczonego.

W Województwie Podlaskiém w Siedlcach na dniu 24 Grudnia 1825 r.
W Województwie Lubelskiém w Lublinie na dniu 29 Grudnia 1825 r.
W Województwie Krakowskiém w Kielcach na dniu 2 Stycznia 1826 r.
W Województwie Sandomierskiem w Radomiu na dniu 7 Stycznia 1826 r.
W Województwie Kaliskiém w Kaliszu na dniu 12 Stycznia 1826 r.
W Województwie Płockiém w Płocku na dniu 17 Stycznia 1826 r.

II. Rada Administracyjna pod d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r. Nr. 18541 postanowiła, iż jakkolwiek Gubernie: Kaliska, Siedlecka i Kielecka zniesione zostały (D. P., T. XXXIV, str. 453), to jednakże, dopóki w miastach: Kaliszu, Siedlcach i Kielcach znajdować się będą Trybunały Cywilne i Kancellarye Hypoteczne, dopóty Dyrekcye Szczegółowe Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego tamże pozostaną; lecz nazwy Dyrekcyj tych zmienione zostaną w ten sposób »Dyrekcya Szczegółowa:
1° Gubernii Warszawskiéj w Warszawie,
2° Gubernii Warszawskiéj w Kaliszu,
3° Gubernii Lubelskiéj w Lublinie.
4° Gubernii Lubelskiéj w Siedlcach.
5° Gubernii Radomskiéj w Radomiu.
6° Gubernii Radomskiéj w Kielcach.

48. Akta przystąpienia stosownie do artykułu 42, oraz oświadczenia się wierzycieli stosownie do artykułu 44, Prezesowi Dyrekcyi Głównéj nadesłane, złoży tenże Dyrekcyi Głównéj, a ta prześle je z wszelkiemi do nich należącemi dowodami, właściwym Dyrekcyom Szczegółowym.

49. Po zawiązaniu Dyrekcyj Szczegółowych, akta przystąpienia do Towarzystwa, podług artykułu 42, oraz oświadczenia wierzycieli, stosownie do artykułu 44 czynione, wprost tymże Dyrekcyom przesyłanemi być mają.

TYTUŁ III.

Skład Dyrekcyj Szczegółowych, ich attrybucye i obowiązki, stosunki z niemi Członków Towarzystwa, oraz właścicieli listów zastawnych.

Skład Dyrekcyj Szczegółowych.

50. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych składać się będzie z *siedmiu Członków.* Członki wybiorą z pośród siebie *Prezesa;* sami zaś zasiadać będą podług starszeństwa wieku, i tymże porządkiem zastępować nieobecnego Prezesa.

51. Urzędowanie Prezesa i Członków Dyrekcyi trwać będzie cztéry lata. Członki co dwa lata w połowie się odnowią; a zatém na raz piérwszy, połowa Członków Dyrekcyi zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz los oznaczy Członków wychodzących.

52. Komplet Dyrekcyi Szczegółowéj składa się z *Prezesa* i *dwóch Członków*, koléj zaś urzędowania

Członków Dyrekcyi, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

Dyrekcye Szczegółowe obradują zawsze w liczbie nieparzystéj; gdyby zatém Urzędnicy w któréj z tych Dyrekcyj znajdowali się w liczbie parzystéj, jeden z Członków nie zasiadających w kadencyi, losem oznaczony, do obrad należéć nie będzie.

53. Prezes Dyrekcyi Szczegółowéj wykona przysięgę przed Prezesem Kommissyi Wojewódzkiéj. Członki Dyrekcyi Szczegółowéj wykonają przysięgę przed Prezesem Dyrekcyi.

54. Prezesi Dyrekcyj Szczegółowych miéć będą pensyą roczną stałą; Członki zaś, tylko za czas czynnego urzędowania. Członki Dyrekcyi Szczegółowéj wysyłani na śledztwo, uważani być mają jako zostający w czynném urzędowaniu, przez czas podróży i śledztwa.

55. Dyrekcye Szczegółowe stanowią większością głosów. Członek nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisać może, i wtedy uwalnia się od odpowiedzialności, jeśliby jaka z uchwalonéj decyzyi wynikła.

56. Prezes, ile razy tego uzna potrzebę, zwołać może *ogólne zebranie Członków Dyrekcyi*. Niemniéj zwołać winien toż zebranie, ile razy dwóch Członków Dyrekcyi żądać tego będą.

57. Wszelkim czynnościom Dyrekcyi Szczegółowéj obecnym być może Prokurator przy Sądzie Cywilnym, z mocą czynienia wniosków. Zasiadać on będzie po Prezesie, lecz nigdy go nie zastępuje (1).

---

(2) Podług decyzyi Dyrekcyi Główném Towarzystwa Kredytowego z d. 11 Lutego 1826 r. Nr. 813, kommunikowanéj Prokuratorom przy rozporządzeniu Kommissyi Rządowéj Sprawie-

58. Ile razy jednak Prokurator znajdzie potrzebę zaniesienia protestacyi przeciw postanowieniu Dyrekcyi Szczegółowéj, winien podać ją na piśmie téjże Dyrekcyi, która, jeśliby decyzyi swojéj zmięnić nie chciała, lub Prokurator, po otrzymaném objaśnieniu, protestacyi nie cofnął, wówczas tenże Prokurator prześle Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym takową protestacyą, wraz z powodami jéj zaniesienia, a Dyrekcya Szczegółowa wstrzyma wykonanie postanowienia swego, złoży stosowne objaśnienie Dyrekcyi Głównéj, i czekać będzie jéj decyzyi.

59. Prokuratorowie przy Sądach Cywilnych nie mają mocy zatrzymania egzekucyi postanowień Dyrekcyi Głównéj, chociażby te zdawały się im być przeciwnemi prawu, lecz obowiązani są zawiadomić o tém Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym.

60. Prokuratorowie mają moc przezierania rachunków Dyrekcyi Szczegółowéj, i o skutku swéj rewizyi, Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym doniosą.

61. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych wybierze dla siebie Pisarza, mającego kwalifikacyą na urzęda sądowe Klassy III. Pisarz pobierać będzie pensyą roczną stałą.

---

dliwości z dnia 18 Lutego t. r. Nr. 2046, nie ma konieczności, aby Prokurator na każdém posiedzeniu Dyrekcyi Szczegółowéj znajdował się; lecz jedynie w czasach wolnych protokóły posiedzeń Dyrekcyi przejrzéć powinien, w celu zaniesienia protestacyi od decyzyj, zdaniem jego, prawu przeciwnych, i przedstawienia swych wniosków na następném posiedzeniu, lub przesłania takowéj Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, jeśliby która z Dyrekcyj decyzyi swéj zmienić nie chciała.

Wygotowanie i wypuszczenie listów zastawnych.

62. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych przejrzy nadesłane jéj akta przystąpienia do Towarzystwa, oraz wszelkie allegata artykułem 42 wzmiankowane, i, jeśli je znajdzie zgodne z przepisami prawa, i przekona się, że przyjęta zasada szacunku dóbr nie jest za wysoką, złoży dokładny rapport Dyrekcyi Głównéj, z wymienieniem ilości i wysokości żądanych listów zastawnych. Przy oznaczeniu wysokości tych listów, Dyrekcye Szczegółowe stosować się mają najskrupulatniéj do żądania wierzycieli. Gdyby atoli ci opóźniali się ze złożeniem oświadczenia artykułem 44 zastrzeżonego, wówczas Dyrekcye stosować się będą do żądania właścicieli dóbr przystępujących do stowarzyszenia. W każdym zaś razie, Dyrekcye ściągną z przystępującego do Towarzystwa, należną opłatę na koszta wygotowania listów zastawnych artykułem 29 oznaczoną, i tę Dyrekcyi Głównéj, wraz z wymienieniem wysokości żądanych listów, prześlą.

63. Akta przystąpienia do Towarzystwa niedokładnie sporządzone, lub dokumenta nieformalne, Dyrekcya Szczegółowa zwróci właścicielowi dóbr, dla ich sprostowania. Jeśliby się zaś przekonała, że przyjęta zasada szacunku dóbr jest za wysoką w niektórych szczególnych wydarzeniach, przedstawi Dyrekcyi Głównéj, o ile dla bezpieczeństwa Towarzystwa szacunek ich stosownie do art. 6 zniżyćby należało, i o tém właściciela dóbr zawiadomi.

***64.** Dyrekcya Szczegółowa, skoro otrzyma od Dyrekcyi Głównéj listy zastawne wraz z kuponami, i aktem ich wygotowanie poświadczającym, takowy akt

wciągnie do sporządzonéj na to u siebie księgi, listy zaś zastawne i ich kupony w komplecie podpisze; poczém akt wyż rzeczony wraz z listami zastawnemi, odeśle przez Członka swego Wydziałowi Hypotecznemu, który w przytomności Delegowanego, stosownie do osnowy aktu przystąpienia artykułem 41 przepisanego, ostrzeżenie na intabulacyą zamieni, listy zastawne do osobnéj na to sporządzonej księgi listów zastawnych w Kancellaryi Ziemskiéj utrzymywanéj zaciągnie, po czém, przy zwrocie listów zastawnych, udzieli Delegowanemu wyciąg urzędowy powyższéj intabulacyi, oraz zaciągnienia do księgi listów zastawnych, dla zachowania tegoż wyciągu w Dyrekcyi Szczegółowéj (1).

65. Po dopełnieniu powyższych formalności, Dyrekcya Szczegółowa naznaczy jedno-miesięczny termin, do stawienia się, właścicielowi dóbr i wierzycielom jego, wraz z dowodami należności ich poświadczającemi.

66. Za nadejściem terminu do stawienia się naznaczonego, Delegowany złoży naprzód Wydziałowi Hypotecznemu też same listy zastawne, które w moc artykułu 64 do księgi listów zastawnych w Kancellaryi Ziemskiéj utrzymywanéj zaciągnionemi zostały; Wydział zaś Hypoteczny poleci przyjąć zeznanie kwitu przed księgami wieczystemi, w obecności Delegowanego, od wierzyciela, który listy zastawne ma uzyskać, a po wymazaniu w moc kwitu takowego z piérwszéj hypoteki długu opłacającego się listami zastawnemi, i po wciągnieniu w to miejsce należności Towarzystwa, na każdym z listów zastawnych zapisze poświadczenie w słowach:

---

(1) Artykuł ten uchylony został artykułem 7 Pos. Rady Adm. z d. 10/22 Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 179).

„List ten zaciągniony został do księgi listów zastawnych Województwa N., na karcie N., pod numerem N.“

i po podpisaniu tegoż poświadczenia obok wyciśnienia pieczęci swej urzędowéj, wręczy wspólnie z Delegowanym od Dyrekcyi też listy zastawne kwitującym wierzycielom i uzyszcze poświadczenie istotnego ich odebrania. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

67. Jeśliby który z wierzycieli nie stanął na terminie, lub stawając, pokwitowania artykułem 66 przepisanego zeznać, i listów zastawnych przyjąć nie chciał, wówczas Delegowany od Dyrekcyi, listy zastawne na zaspokojenie takowego wierzyciela przeznaczone, Rejentowi Kancellaryi Ziemskiéj okaże, i w akcie przed nim zeznać się winnym, numera, litery i summy każdego z listów rzeczonych wymieni, oświadczając gotowość swą do zapłacenia niemi należności wzmiankowanego wierzyciela. W skutku aktu takowego, listy zastawne w tym sposobie w Kancellaryi zajawione, w moc prawa niniejszego, stają się własnością wierzyciela niestawającego, lub listów zastawnych przyjąć nie chcącego. Wydział zaś Hypoteczny, mając sobie okazany akt powyższy przez Delegowanego zeznany, wierzytelność listami zastawnemi zaspokoić się mającą z Ksiąg hypotecznych wymaże, a w to miejsce należność Towarzystwu przypadającą zapisze, i listy zastawne wraz z kuponami, bez dopełnienia atoli formy artykułem 66 przepisanéj, Delegowanemu zwróci, celem przesłania ich do depozytu Dyrekcyi Głównéj, na koszt nowego ich właściciela. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515),

68. Również, gdyby, z powodu jakiegobądź sporu, wymazanie długu z hypoteki, i wpisanie należności Towarzystwa, stosownie do artykułu 66 nastąpić nie mogło, Delegowany z Dyrekcyi zezna akt przed księgami wieczystemi, wyłuszczający powody, dla jakich listy zastawne wierzycielowi z porządku pierwszeństwa w księgach hypotecznych zapisanemu wydanemi być nie mogą, i akt takowy przez Delegowanego zeznany, Wydziałowi Hypotecznemu przełożonym będzie; a gdy ten uzna ważność powodów, listy zastawne tém samém staną się własnością stron w sporze będących, i na koszt strony przegrywającéj do Dyrekcyi Głównéj przesłanemi zostaną, w sposobie przepisanym artykułem poprzedzającym. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

69. Listy zastawne odesłane do depozytu Dyrekcyi Głównéj, w moc powyższych dwóch artykułów, póty w nim będą zostawać, póki w piérwszym razie, wierzyciel nie oświadczy w podanéj prośbie Dyrekcyi Głównéj, gotowości zeznania kwitu artykułem 66 przepisanego; w drugim, póki po uzyskaniu prawomocnego wyroku przyznającego mu pierwszeństwo hypoteki, takowego w Kancellaryi Ziemskiéj nie złoży, i również w podanéj prośbie Dyrekcyi Głównéj, gotowości swéj do zeznania kwitu nie oświadczy. W obu razach, skoro Dyrekcya Szczegółowa uzyska od Dyrekcyi Głównéj listy zastawne wraz z kuponami i gotowizną, jeśliby jaka na rzecz tychże listów do depozytu wpłynęła, zawiadomi o tém ich właściciela, i wyznaczy termin do stawienia się w Kancellaryi Ziemskiéj; gdzie, po dopełnieniu przepisów artykułem 66 wskazanych, listy zastawne wraz z kuponami i gotowizną, temuż właścicielowi wręczy. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

70. Jeśliby summa w listach zastawnych na dobra wypożyczona, przeniosła ilość długów hypotecznych

też dobra ciążących, wówczas, po zaspokojeniu długów hypotecznych, pozostające listy zastawne oddane będą właścicielowi dóbr, za jego pokwitowaniem zeznaném przed księgami wieczystemi.

71. Jeśliby żadne długi hypoteczne nie ciążyły dóbr Towarzystwu zastawionych, wówczas wypuszczone listy zastawne, właścicielowi tych dóbr, za pokwitowaniem zeznaném przed księgami wieczystemi, wręczone zostaną.

72. Po dopełnieniu czynności artykułami poprzedzającemi wskazanych, Dyrekcye Szczegółowe prześlą stosowny rapport Dyrekcyi Głównéj.

73. Każdy z wierzycieli hypotecznych, bez względu na porządek numerów ingrossacyjnych, mający prawo wypowiedzenia kapitału, i chcący zmusić dłużnika do wnijścia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami za hypotekę mu służącemi, poda prośbę do właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, z dołączeniem wyciągu hypotecznego należności swojéj. Dyrekcya, za otrzymaniem prośby, uczyni odezwę do właścicieli dóbr, opiekunów, lub kuratorów, gdzie to ma miejsce, ażeby najdaléj w przeciągu dni trzydziestu nadesłali, albo dowód zaspokojenia pociągającego wierzyciela, albo akt przystąpienia do Towarzystwa, z potrzebnemi formalnościami, dla postąpienia według przepisanych prawideł.

74. Gdyby właściciel majątku, opiekun, lub kurator, opóźniał się z nadesłaniem dowodu zaspokojenia wierzyciela, lub aktu przystąpienia, Dyrekcya przez Delegowanego zaniesie do ksiąg hypotecznych ostrzeżenie, iż dobra te pociągnięte zostały przez wierzyciela N. do stowarzyszenia; zażąda wykazu hypotecznego tychże dóbr, oraz zażąda od Kommissarza Obwodowego wyciągu opłacanego podatku ofiary.

75. Po otrzymaniu od tych Władz żądanych dowodów, Dyrekcya Szczegółowa zawiadomi wierzycieli hypotecznych, o pociąganiu do stowarzyszenia, dóbr za hypotekę im służących, i wezwie ich do oświadczenia najdaléj w przeciągu dwóch miesięcy, w jakiéj wysokości listy zastawne wystawione mieć chcą. Po upłynieniu tego czasu, Dyrekcya Szczegółowa postąpi podług przepisów niniejszego prawa, dopełniając z urzędu to wszystko, co dla zapewnienia najpiérwszéj hypoteki dla wystawić się mających listów zastawnych i spłacenia wierzytelności, prawo niniejsze uzupełnioném mieć chce.

Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty procentów, w jednéj z Dyrekcyj Szczegółowych.

76. Właściciele listów zastawnych żądający pobiérać przypadające im procenta, w którejkolwiek Dyrekcyi Szczegółowéj, winni złożyć jednéj z takowych Dyrekcyj, przed dniem 20 Maja i 20 Listopada, kupony bieżącego półrocza, i oświadczyć przez jaką Dyrekcyą przypadającą im należność otrzymać życzą. Dyrekcya wyda stosowny rewers okazicielowi, zapisze na każdym kuponie, iż zapłaconym zostanie w Dyrekcyi N. i prześle Dyrekcyi Głównéj przed dniem 24 Maja i 24 Listopada złożone jéj kupony, dla porównania ich z grzbietami w Księdze pozostałemi i dla postawienia téjże Dyrekcyi w możności stosownego funduszami rozporządzenia.

Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty kapitałów, w jednéj z Dyrekcyj Szczegółowych.

77. Właściciel listów zastawnych do umorzenia przypadających, żądający, aby summa mu należna w jednéj

z Dyrekcyj Szczegółowych wypłaconą została, winien jest złożyć takowe listy zastawne wraz z kuponami, którejkolwiek Dyrekcyi Szczegółowéj, oraz wymienić Dyrekcyą, przez którą wypłatę otrzymać żąda. Dyrekcya zaś Szczegółowa wygotuje na jednym arkuszu rewers i stosowne zawiadomienie do Dyrekcyi Szczegółowéj, w któréj wypłata ma nastąpić. Rewers odcięty od powyższego zawiadomienia, wyda właścicielowi, zawiadomienie zaś odeśle właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, a listy zastawne do Dyrekcyi Głównéj prześle, w terminie i w celu artykułem 76 oznaczonym.

Pobór opłat od Członków Towarzystwa.

78. Dyrekcye Szczegółowe w moc artykułów 7 i 30 pobierać będą od Członków Towarzystwa, wnoszone przez nich w każdém półroczu, od dnia 1 do 12 inclusive Czerwca i od 1 do 12 Grudnia, dwa od sta na procent, i jeden od sta na kapitał; niemniéj grosz jeden od każdego złotego wnoszonych opłat. Podobny pobór uskuteczniać będą z dóbr narodowych właściwego okręgu, Towarzystwu zastawionych. Ze wszelkich opłat, Dyrekcye Członków Towarzystwa kwitować będą.

79. Opłaty przypadające od Członków Towarzystwa, Dyrekcye Szczegółowe przyjmować będą zarówno, czyli to monetą brzęczącą, czyli kuponami bieżącego półrocza. Dyrekcye obowiązane są same takowe kupony odstrzygać, właściciel zaś na kuponie zamieścić winien słowa: „wniesiony za gotowiznę,“ i takowe podpisać.

80. Jeśliby okazywane listy lub kupony dawały powód do powątpiéwania o ich legalności, Dyrekcye Szczegółowe, nietylko odmówią przyjęcia kuponów

w miejscu monety brzęczącéj, za przypadającą opłatę, ale nadto, obowiązane są zatrzymać też listy lub kupony; spisać protokół o ich pochodzeniu, podług opowiadania okaziciela; zapisać miejsce zamieszkania jego, i wydać mu kopją tego protokółu, jako dowód zatrzymania listów lub kuponów, które prześlą Dyrekcyi Głównéj dla sprawdzenia; gdzie, gdyby się okazało, że są prawdziwe, odesłane zostaną nazad do Dyrekcyj Szczegółowych, celem powrócenia ich okazicielom. W przeciwnym zaś razie, po ich przekréśleniu, zatrzymanemi zostaną w Dyrekcyi Głównéj, a Dyrekcye Szczegółowe przedsięwezmą środki, do pilnego śledzenia fałszerzy. Gdyby zaś kupony uznane za dobre przez Dyrekcyą Szczegółową, po sprawdzeniu w Dyrekcyi Głównéj, znalazły się być fałszywemi, Członek Towarzystwa wnoszący je za gotowiznę, obowiązany będzie opłacić należność z procentami, dochodząc straty swojéj na tym, kto mu sprzedał fałszywe kupony.

81. Członek Towarzystwa żądający spłacić w części lub całości dług zaciągniony, dopłaci Dyrekcyi Szczegółowéj listami zastawnemi, stosownie do wyrachowania w Tabelli do artykułu 18 załączonéj, resztującą ilość summy, którą umorzyć pragnie; i od summy z hypoteki wymazującéj się, zaliczy dwa od sta ustanowione artykułem 25; Dyrekcya zaś Szczegółowa, wydawszy na zatrzymane listy wraz z kuponami stosowne pokwitowanie, prześle je Dyrekcyi Głównéj, i, za otrzymaniem od niéj upoważnienia, dopełni formalności potrzebnych do wymazania z hypoteki zobowiązania Członka spłacającego dług Towarzystwa; rewers na zatrzymane listy i kupony odbierze, zniszczy, i o dopełnieniu wszystkiego, rapport Dyrekcyi Głównéj złoży.

82. Dyrekcye Szczegółowe zatrzymawszy summy, stosownie do upoważnienia Dyrekcyi Głównéj, resztę

wpływów najdaléj na dzień 15 Czerwca i 15 Grudnia do téjże Dyrekcyi odeślą. Jeśliby zaś pozostawały jakie zaległości, Dyrekcye Szczegółowe dołączą imienną listę Członków, oraz dóbr, na których niedobory zalegają, z oznaczeniem zaległości na każdych w szczególności dobrach.

Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych.

83. Dyrekcye Szczegółowe rozpoczną wskazane im wypłaty, na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia. Przy wypłacie procentów bieżącego półrocza, i przy wypłacie kapitałów za listami do umorzenia przeznaczonemi, powrócone sobie mieć będą rewersa, wydane na mocy artykułów 76 i 77, które porównają z zawiadomieniem, od którego odciętemi zostały. Prócz tego, właściciele tych rewersów kwitować będą Dyrekcye z odebranych kapitałów, na listach zastawnych im służących, które na ten cel z Dyrekcyi Głównéj właściwym Dyrekcyom Szczegółowym przesłanemi zostaną. Rewersa, jeżeli wydane były przez inne Dyrekcye Szczegółowe, tymże Dyrekcyom odesłane będą; listy zaś wszelkie, oraz nieodebrane od Dyrekcyj Szczegółowych procenta i kapitały, odeślą do Dyrekcyi Głównéj, na dzień 10 Lipca i 10 Stycznia.

84. Tak pobór jako i wypłaty, Dyrekcye Szczegółowe uskuteczniać będą w dniach posiedzeń w miejscu urzędowania, i nie wolno jest przyjąć kwitu, a odłożyć wypłatę do dnia innego.

Uzyskiwanie należności na Członkach Towarzystwa.

85. Od d. 12 Czerwca i 12 Grudnia, wszelkie niedobory od Członków Towarzystwa, uważane będą jako zaległości. Od téj daty, po upłynieniu dnia jednego, Dyrekcye Szczegółowe liczyć będą karę za cały miesiąc, i w pierwszym miesiącu przy ściąganiu niedoborów, rachować mają po pół od sta od summy zaległéj, w drugim zaś miesiącu jeden od sta. Jeśliby przez ten czas zaległości wniesione nie zostały, tedy w trzecim miesiącu, Dyrekcye ześlą do dóbr egzekucyą, a właściciel ich, oprócz opłaty kary po jednym od sta za trzeci miesiąc i dalsze, obowiązany będzie dawać egzekutorowi żywność. i po złotemu za każdy dzień egzekucyi. — Art. 9 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 115) (1).

* **86**. Jeśliby egzekucya nie skutkowała, właciwa Dyrekcya Szczegółowa ześle w czwartym miesiącu do dóbr administracyą, która przystąpi do przedaży zapasów zbożowych lub innych produktów, o ile te potrzeby gospodarstwa przewyższać będą (2). Po uzyskaniu tym sposobem należności Towarzystwa z procentami i kosztami administracyjnemi, dobra napowrót właścicielowi oddane zostaną; gdyby zaś administracya uzyskać nie mogła całkowitéj należności, Dyrekcya Szczegółowa, za zniesieniem się z Dyrekcyą Główną, wypuści dobra w trzechletnią dzierżawę na najbliższym terminie Świę-

---

(2) Zmiana w tym artykule zaprowadzoną została artykułem 2 Dodatkowych przepisów z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 491).

(1) Modyfikacya zaprowadzona artykułem 9 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 489 i artykułem 2 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

to-Jańskim przez publiczną licytacyą. — Art. 11 pr. o T. K. Z. z r. 1853. (D. P., T. XLVI, str. 117) (1).

87. Dyrekcya Szczegółowa, ogłosi potrzykroć przez Gazety Warszawskie i Dzienniki właściwego Województwa, na kilka tygodni przed terminem Święto-Jańskim, warunki pod jakiemi dobra w dzierżawę się wypuszczają, a mianowicie:

a) Opłatę należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących summę N; niemniéj, ponoszenie wszelkich ciężarów służby publicznéj;

b) Złożenie gotowizną dla Towarzystwa całkowitéj zaległości z kosztami i procentami w ilości N.;

c) Przyjęcie obowiązku dalszego wnoszenia wypłat, przez ciąg dzierżawy z dóbr tych Towarzystwu należnych, w dwóch półrocznych ratach wynoszących summę N.;

d) Oddanie dóbr po wyjściu kontraktu dzierżawnego w takim stanie, w jakim je dzierżawca obejmuje;

e) Zrzeczenie się wszelkich pretensyj, przez czas dzierżawy, za jakiebądź nakłady gruntowe.— Art. 5 Pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (2)

88. Ilość, jakąby najwięcéj dający dzierżawca po przyjęciu zobowiązań powyższych postąpił, do właściciela lub niżéj hypotekowanych wierzycieli, stosownie do przepisów prawa, należy.

89. Dyrekcye Szczegółowe czuwać będą, aby dzierżawcy dopełniali warunków kontraktu, i dóbr nie rujnowali. Członek Towarzystwa w pobliskości mieszkający, obowiązany jest przyjąć takowy nadzór, jeśli mu poleconym będzie przez Dyrekcyą Szczegółową.

90. Dyrekcye Szczegółowe w szczególnych przypadkach dozwolić mogą właścicielom pozostać w dobrach, byleby się do gospodarstwa nie mięszali; po wyjściu zaś dzierżawy, właściciele do zarządu dóbr swych powracają.

91. Gdyby w terminie licytacyi, żaden dzierżawca warunków artykułem 87 objętych nie przyjął, Dyrekcya Szczegółowa zatrzyma w dobrach administracyą, i od terminu niedoszłéj licytacyi dzierżawnéj, rachować tylko będzie kary po pół od sta na miesiąc, od wszelkiéj zaległości; nadto, za zniesieniem się z Dyrekcyą Główną, przedaż publiczną tych dóbr pod następującemi warunkami ogłosi:

1° Przyjęcia obowiązku zaspokajania wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż Prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących summę N.

2° Przyjęcia obowiązku dalszego regularnego uskuteczniania opłat wskazanych artykułem 7, w summie rocznéj N. i przez czas N.

3° Zwrotu opłaconych już przez dziedzica procentów na umorzenie kapitału obróconych, obrachowanych stosownie do Tabelli do artykułu 18 dołączonéj w summie N.

(1) Przepis ten uchylony artykułem 1 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

(2) Modyfikacya tego przepisu wypływa z art. 2 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 491).

4° Złożenia summy, jaka do dopełnienia całkowitego szacunku dóbr, wykrytego podług zasady artykułu 5 nad pożyczkę u Towarzystwa zaciągnioną, brakującą się być okaże, w ilości N. — Art. 10 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Po ogłoszeniu przedaży dóbr przez publiczną licytacyą, Dyrekcya Szczegółowa wezwie wierzycieli na tychże dobrach opartych, do oświadczenia, czyliby za zobopólném zniesieniem się, nie podali środków zaspokojenia należności Towarzystwa, i otrzymane propozycye do decyzyi Dyrekcyi Głównéj przeszle. Gdyby zaś wierzyciele należności Towarzystwa zaspokoić nie oświadczali się, Dyrekcya Szczegółowa wystawi dobra na przedaż publiczną, pod warunkami wyżéj wyrażonemi. — Art. 6, 7, 8, 9 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Z summ połączonych, w ustępie 3 i 4 wyrażonych, ilość jakaby się należała Towarzystwu za zaległości z procentami i kosztami, wniesioną być musi w monecie brzęczącéj; reszta zaś, oraz to wszystko, cokolwiek najwięcéj dający nad powyższe zobowiązania postąpi, wniesioném być może w gotowiznie lub w listach zastawnych, i obróconém zostanie stosownie do przepisu prawa, bądź na zaspokojenie niżéj hypotekowanych wierzycieli, bądź na rzecz właściciela.

Jeśliby nikt więcéj, nad dopełnienie zobowiązań ustępami 1, 2, 3 i 4 oznaczonych, nie postępował, dobra przyjmującemu wykonanie rzeczonych zobowiązań przedanemi być winny.

Jeśliby nikt przyjąć nie chciał warunków w ustępie 1, 2, 3 i 4 wymienionych, wówczas Dyrekcya Szczegółowa obowiązaną będzie, zatrzymać też dobra w administracyi przez ciąg roku jednego. Gdyby z administracyi téj należność Towarzystwu przypadająca, tak bieżąca jako i zaległa, wraz z kosztami i procentami w całości zaspokojoną była, wówczas dobra, oraz ilość, jakaby nad należność Towarzystwu przypadającą pozostała, właścicielowi oddanemi będą.

Gdyby zaś z téjże administracyi, całkowita należność dla Towarzystwa przypadająca, wraz z kosztami i procentami zaspokojoną nie została, wtedy Dyrekcya Szczegółowa, po złożeniu rapportu Dyrekcyi Głównéj, i po otrzymaniu jéj decyzyi, dobra takowe raz jeszcze na przedaż publiczną wystawi, biorąc za zasadę:

a) Przyjęcie obowiązku zaspokojenia wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących summę N.

b) Złożenie gotowizną dla Towarzystwa całkowitéj zaległości z kosztami i procentami w summie N.

c) Przyjęcie obowiązku dalszego regularnego uskuteczniania opłat wskazanych artykułem 7 w ilości rocznéj N. przez czas N.

Wszystko coby najwięcéj dający nad powyższe zobowiązania postąpił, obróconém będzie stosownie do przepisów prawa, bądź na zaspokojenie niżéj hypotekowanych wierzycieli, bądź na rzecz właściciela. Jeśliby zaś nikt tych nawet zobowiązań przyjąć nie chciał, wówczas dobra, za należności pod literami *a*, *b*, i *c*, na własność Towarzystwu przysądzonemi zostaną, przez właściwą Dyrekcyą Szczegółową na rachunek tegoż Towarzystwa w dziedzictwo objęte, i przez nią administrowane będą, dopóki Komitet Towarzystwa przedaży dóbr tych nie poleci. — Art. 11 pr. o T.K.Z. z r 1853 (D.P., T. XLVI, str. 117), i art. 5 Pos. Rady Adm.

z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. — Przypisek do art. 695 K. P. S. (T. II, str. 414 niniejszego dzieła).

92. Przy przedażach artykułem poprzednim wymienionych, zachowane będą następujące przepisy:

1° Dyrekcye Szczegółowe obowiązane są przedewszystkiém, przez Delegowanego sposobem aktu przed księgami wieczystemi zeznanego, oświadczenie swe zrobić, iż dobra N. na subhastacyą wystawiają; wyszczególnić warunki i termin przedaży, i wymienić Rejenta Aktowego, przed którym licytacya odbywać się będzie. — Art. 3 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

2° Po odebraniu zawiadomienia od Delegowanego, o dopełnieniu powyższego aktu, Dyrekcye Szczegółowe podadzą do Gazet Warszawskich, oraz do Dzienników właściwego Województwa, warunki przedaży poprzednim artykułem wzmiankowane, z wymienieniem terminu do odbycia licytacyi przed Rejentem Aktowym, i o tém wszystkiém właściciela i każdego z wierzycieli hypotecznych, przez wręczenia urzędowe zawiadomią.— Przypisek do art. 695 K. P. S. (T. II, str. 414 niniejszego dzieła). Art. 12 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 119).

Termin licytacyi tak oznaczonym być winien, iżby obwieszczenia warunków przez Gazety i Dzienniki trzy razy uskutecznione być mogły, zachowując przedział miesiąca czasu między każdém obwieszczeniem; ostatnie zaś, poprzedzać winno jednym miesiącem termin do licytacyi wyznaczony.

3° Po dopełnieniu tych obwieszczeń, Dyrekcya Szczegółowa złoży w terminie przez Delegowanego swego Rejentowi Aktowemu, po jednym egzemplarzu pism publicznych, w których warunki licytacyi ogłoszone zostały; Rejent zaś w obecności Delegowanego z Dyrekcyi, przystąpi do odbycia licytacyi, i protokół licytacyjny w księdze wieczystéj spisze; po odbyciu zaś licytacyi, skoro przedaż dóbr do skutku przyszła, księgę wieczystą Wydziałowi Hypotecznemu do decyzyi przedstawi.

4° Wydział Hypoteczny przekonawszy się ze złożonych egzemplarzy pism publicznych, i dowodów doręczeń właścicielom i wierzycielom, o dopełnieniu przepisów tak poprzedniego, jako i niniejszego artykułu, wyda wyrok przysądzający dobra ich nabywcy, a następnie, po dopełnieniu przez tegoż warunków kupna, tytuł własności w księdze wieczystej na niego ureguluje. — Art. 15 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 517), i Art. 12, 13, 14, pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 119).

***93**. Jeśliby właściciele ziemscy, wierzyciele, lub inni interesanci czuli się być pokrzywdzonymi, czyli podczas administracyi, czyli przy wydzierżawieniu, czy nakoniec przy subhastacyi, zaniosą o to skargę do Dyrekcyi Głównéj (1).

94. Przy zsyłanych egzekucyach z mocy wyroków sądowych, lub akt urzędowych, do dóbr Towarzystwu zastawionych, Dyrekcye Szczegółowe pilnować będą, aby prawa Towarzystwa w niczém naruszonemi nie zostały (2).

---

(1) Artykuł ten zmieniony artykułem 3 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 493).

(2) Przepis ten uzupełniony został artykułem 15 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI. str. 125).

95. W razie zaległości z dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, Dyrekcye Szczegółowe zawiadomią Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu, które dobra po upłynieniu terminu dwumiesięcznego, artykułem 85 przepisanego, w administracyą zajmą. Gdyby Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w terminie oznaczonym zaległości z procentami nie wniosła, Dyrekcye Szczegółowe do dóbr w rzeczonéj odezwie wymienionych administracyą rozciągną, licytacyą przez pisma publiczne w formie artykułem 92 przepisanéj ogłoszą, i takowe dobra na najpiérwszym terminie licytacyjnym za cenę ofiarowaną przedadzą.

Gdyby przedaż nie zapewniała Towarzystwu w całości należnych opłat z dóbr przedanych, i nie powracała zaległości z kosztami i procentami, Dyrekcye Szczegółowe zawiadomią o tém Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu, i wezwą ją do wniesienia resztującéj zaległości, oraz wskażą, jakie dobra Rządowe Towarzystwu zastawione zajmą w administracyą, jeśliby Kommissya Rządowa zaległości téj nie wniosła.

Gdyby Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w przeciągu dwóch miesięcy należności nie zaliczyła, Dyrekcye Szczegółowe i te dobra przez publiczną licytacyą w formie artykułem 92 przepisanéj, na terminie oznaczonym za cenę ofiarowaną przedadzą, i tak postępować będą, aż do ostatecznego uzyskania zaległości. Jeśliby zaś po przyjęciu zobowiązań ustępami *a* i *b* artykułu 91 oznaczonych, ilość jaka nad wzwyż ofiarowaną została, czyli to w monecie brzęczącéj, czy w listach zastawnych, ilość ta Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu przesłaną będzie.

96. Gdyby Rząd przedał które z dóbr Towarzystwu zastawionych, dalsze obowiązki dobra te względnie Towarzystwa ciążące, stosownie do artykułów 7 i 30 przejdą na nowego ich nabywcę, i odtąd dobra wyjdą z solidarnéj odpowiedzialności, artykułem 34 dla dóbr Rządowych przepisanéj, i podlegać będą urządzeniom prawa niniejszego, zarówno z innemi dobrami ziemskiemi.

97. Na przypadek zniszczenia dóbr przez nadzwyczajne jakie wydarzenie nie z winy właściciela pochodzące, a pozbawiające go połowy dochodu rocznego, jako to: przez ogień, gradobicie, wylew wód, pomór bydła, zupełny nieurodzaj i t. p., udzielona być może temuż właścicielowi ulga. Właściciel Członek Towarzystwa, obowiązany będzie uwiadomić o tém w przeciągu dni piętnastu, właściwą Dyrekcyę Szczegółową, któraześle na miejsce jednego z Członków swoich, dla naocznego przekonania się o zrządzonéj szkodzie, i o niemożności wniesienia do Kassy Towarzystwa należnéj opłaty. Po otrzymanym rapporcie, Dyrekcya Szczegółowa przedstawi Dyrekcyi Głównéj swą opinią, względem rozłożenia na raty przypadających procentów. — Rozłożenie to jednak dwóch lat przechodzić nie może, ani zajmować dwóch od sta, na umorzenie długu Towarzystwa przeznaczonych. Jeśliby zaś podobny przypadek nastąpił w ciągu rat rozłożonych, wtedy żadna ulga, aż do uiszczenia piérwszéj zaległości, udzielona nie będzie. Dobra narodowe w żadnym przypadku do ulgi przypuszczonemi nie będą.

98. Dyrekcye Szczegółowe baczne miéć powinny oko, na gospodarowanie dóbr Towarzystwu zastawionych, zwłaszcza pod niebytność ich właścicieli; i jeśliby się dowiedziały o szkodliwém dla bezpieczeństwa Towarzystwa gospodarowaniu właściciela lub jego zarządcy, zesłać mogą Członka Dyrekcyi na miejsce, dla uczynienia im rapportu o stanie gospodarstwa. Za dostrzeżeniem niebezpieczeństwa dla wpływów Towarzystwu

należnych, zawiadomią o tém Dyrekcyą Główną, z wyszczególnieniem przedmiotu obawę rodzącego, i stosować się będą do jéj rozkazów. — Art. 42 i 43 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

99. Dyrekcye Szczegółowe, oprócz rapportów składanych Dyrekcyi Głównéj, okazywać będą rachunki swoje na zebraniach Członków Towarzystwa, oraz dowody umorzenia listów zastawnych właściwego swego okręgu; i niczego nie zaniechają, coby tylko Członków oświecić mogło, o prawdziwym toku ich czynności.

TYTUŁ IV.

Skład Dyrekcyi Głównéj, jéj attrybucye i obowiązki, stosunki jéj z Członkami Towarzystwa, z właścicielami listów zastawnych, oraz Dyrekcyami Szczegółowemi i innemi Władzami.

Skład Dyrekcyi Głównéj.

100. Dyrekcya Główna składać się będzie z *Prezesa*, i z wybranych po dwóch *Członków* każdego okręgu stanowiącego jurisdykcyą Dyrekcyi Szczegółowéj. — Członki Dyrekcyi Głównéj zostaną cztéry lata w urzędowaniu, i co dwa lata w połowie się odmienią; a zatém na raz piérwszy, połowa Członków Dyrekcyi zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz, los oznaczy Członków wychodzących.

101. Komplet Dyrekcyi Głównéj składa się z *Prezesa* i *dwóch Członków*; koléj zaś urzędowania Członków Dyrekcyi, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

Dyrekcya Główna obraduje zawsze w liczbie nieparzystéj; gdyby zatém Urzędnicy znajdowali się w liczbie parzystéj, jeden z Członków Dyrekcyi nie zasiadający w kadencyi, losem oznaczony, do obrad należéć nie będzie.

102. Członki wykonają przysięgę przed Prezesem Dyrekcyi Głównej. Zasiadać będą podług starszeństwa wieku, i tymże porządkiem zastępować nieobecnego Prezesa.

103. Prezes Dyrekcyi Głównéj miéć będzie pensyą roczną stałą; Członki zaś pobiérać będą tylko płacę za czas czynnego urzędowania.

104. Dyrekcya Główna stanowi większością głosów. Członek nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisać może, i wtedy uwolni się od odpowiedzialności, jeśliby jaka z uchwalonéj decyzyi wynikła.

105. Prezes, ile razy tego uzna potrzebę, zwołać może ogólne zebranie Członków Dyrekcyi Głównéj. Niemniéj, zwołać winien toż zebranie, ile razy dwóch Członków Dyrekcyi żądać tego będą.

106. Wszelkim czynnościom Dyrekcyi Głównéj obecnym być może Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym, z mocą czynienia wniosków. Zasiadać on będzie po Prezesie, lecz go nigdy zastępować nie może. Ile razy Prokurator znajdzie potrzebę zaniesienia protestacyi przeciw postanowieniu Dyrekcyi Głównéj, winien podać ją na piśmie téjże Dyrekcyi, która, jeśliby decyzyi swojéj zmienić nie chciała, lub Prokurator, po otrzymaném objaśnieniu, protestacyi nie cofnął, wówczas Dyrekcya Główna złoży stosowne objaśnienie Komitetowi Towarzystwa, i czekać będzie jego decyzyi.

107. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym przekładać będzie Dyrekcyi Głównéj uchybienia Dyrekcyj

Szczegółowych, o jakich zawiadomiony zostanie przez Prokuratorów przy Sądach Cywilnych. Ma on moc przezierania w każdym czasie rachunków Dyrekcyi Głównéj, i o dostrzeżonych uchybieniach lub nieregularnościach, donosić będzie Komitetowi Towarzystwa.

108. Dyrekcya Główna wybierze dla siebie Pisarza, mającego kwalifikacyą na urzęda sądowe Klassy III. Pisarz pobiérać będzie pensyą roczną stałą.

Wystawienie listów zastawnych.

109. Dyrekcya Główna, po otrzymaniu aktów przystąpienia, wraz z rapportami Dyrekcyj Szczegółowych, przejrzy je, i roztrząśnie, czyli wnioski Dyrekcyj Szczegółowych o zniżenie szacunku dóbr, dają zupełne bezpieczeństwo dla Towarzystwa. Jeśliby zaś sądziła, iż to zniżenie nie jest dostateczne, lub jeśliby zaskarżoném było przez właściciela majątku, Dyrekcya Główna ześle na miejsce jednego lub więcéj z Członków swoich, którzy w czasie ile można najkrótszym, czynność swą ukończyć winni, i dla tego z każdego dnia śledztwa sprawę zdać obowiązani będą. Tym sposobem mając przedmiot dostatecznie wyjaśniony, Dyrekcya Główna stosownie do przepisów niniejszego prawa postanowi, ile na żądanie każdego z wchodzących do Towarzystwa Kredytowego, i w jakiéj wysokości, ma być wystawionych listów zastawnych. Postanowienie to zapisane w oddzielnéj na to sporządzonéj księdze, przez komplet podpisaném zostanie.

110. Po uczynieniu powyższych postanowień, Dyrekcya Główna zaopatrzy każdy list mający być z księgi wycięty, z trzema podpisami z odmianą porządku; po czém wyrzynać będzie z ksiąg też listy, a na każdym

grzbiecie w księdze pozostałym, zapisze numer wyciętego listu, i opatrzy go temiż samemi podpisami, i w tymże porządku, co i na listach zastawnych. Też same formalności zachowane zostaną, przy podpisywaniu i wycinaniu z ksiąg każdego arkusza siedmioletnich kuponów; prócz tego z tyłu każdego kuponu zamieszczony będzie podpis jednego z Członków Dyrekcyi Głównéj, i nazwisko tegoż Członka na grzbiecie zanotowane zostanie.

111. Oprócz listów zastawnych, dla instytutów krajowych duchownych i świeckich przeznaczonych, które na pergaminie kolorowym wydawane będą, wszelkie inne listy zastawne wydane zostaną na pergaminie koloru białego; wszelkie zaś kupony na papierze białym.

112. Dyrekcya Główna prześle Dyrekcyi Szczegółowéj listy zastawne, z załączeniem w formie urzędowéj extraktu postanowienia, w moc artykułu 109 zapadłego. — § 228 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. (D. P., T. XI, str. 254).

113. Listy zastawne powrócone Dyrekcyi Głównéj w moc artykułów 67 i 77, taż Dyrekcya w Banku składać będzie; zanim zaś Bank utworzony zostanie, Dyrekcya złoży je do depozytu swego, do którego wnosić także będzie przypadające za nie wypłaty, na koszt właścicieli tychże listów. Skoro zaś Dyrekcya w skutku artykułu 69 otrzyma prośby o zrwot z depozytu listów zastawnych ich właścicielom, oświadczającym gotowość dopełnienia form prawem niniejszém przepisanych, prześle na koszt ich do właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, służące im listy zastawne wraz z kuponami, oraz wszelkie wpływy na rzecz i rachunek tychże właścicieli do depozytu wniesione, a to celem wręczenia im całéj téj

należności, po dopełnieniu form artykułem 69 wskazanych (1).

---

(1) W wykonaniu art. 113 i 134 Ustawy o Towarzystwie Kredytowém z r. 1825, tudzież art. 11 i 31 dekretu Królewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r. (D. P., T. XII, str. 128 i 140), Rada Administracyjna na posiedzeniu z dnia 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 57) postanowiła:

Art. 1. Przeniesione być mają do Banku Polskiego następujące depozyta dotąd w Dyrekcyi Głównéj znajdujące się:

a) Listy zastawne wraz z należącemi do nich kuponami, w myśl artykułu 67 i 68 Prawa o Towarzystwie Kredytowém, do depozytu Dyrekcyi Głównéj z Dyrekcyów Szczegółowych nadesłane;

b) Gotowe pieniądze z art. 67, 68 i 134 rzeczonego prawa pochodzące, z których jednak złotych Polskich sto tysięcy na bieżące dla interessentów wypłaty Dyrekcya Główna w swéj Kassie pozostawić jest mocną.

Od wszelkiéj gotowizny, w moc niniejszego przepisu, z Dyrekcyi Głównéj do Banku przeniesionéj i nadal składać się mającéj, Bank Polski żadnéj opłaty depozytowéj pobiérać nie ma, i nawzajem procentów opłacać nie będzie. Natomiast Dyrekcya Główna mieć będzie w Banku otwarty kredyt bez opłaty procentu, aż do wysokości funduszów przez nią w gotowiźnie w tymże Banku posiadanych. Co się zaś tycze listów zastawnych, w myśl artykułu 67 i 68 prawa o Towarzystwie Kredytowém deponowanych, opłata na raz jeden po groszy 10 od sta złotych kapitału imiennego przez interessentów przy odbiéraniu depozytów Bankowi uiszczoną być powinna.

Art. 2. Odtąd kwity depozytowe na wylosowane, a nie wypłacone Listy zastawne przez Bank wydawane będą, i wykréślenie listów zastawnych z księgi w Kancellaryi Ziemskiéj utrzymywanéj w myśl art 133 prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém, tudzież § 18 postanowienia z dnia 25 Kwietnia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 325), tylko na zasadzie kwitów depozytowych Banku następować może.

Forma tych kwitów, jako téż wszelkich innych pokwitowań przy oddawaniu i odbiéraniu depozytów, pomiędzy Dyrekcyą Główną a Bankiem umówioną zostanie.

Art. 3. Depozyta w listach zastawnych z Dyrekcyi Głównéj do Banku przeniesione, Bank na każde wezwanie Dyrekcyi Głównej winien jest najdaléj w przeciągu 24 godzin zwracać, pod rygorem art. 43 Dekretu Królewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r. przepisanym. Również gotowizna do Banku przez Dyrekcyą Główną wniesiona, któréjby Dyrekcya Główna zapotrzebowała na wypłaty interessentom, lub na skompletowanie summy 100,000 Złp. w jéj Kassie znajdować się mogącéj, winna być najdaléj w przeciągu 24 godzin wyliczoną, a to nieinaczéj jak tylko w monecie srebrnéj, licząc po złotych polskich $86^{36}/_{126}$ na grzywnę kolońską czystego srebra.

Gdyby Bank w zwrocie wniesionych przez Dyrekcyą depozytów dopuścił się jakiéj zwłoki, Dyrekcya Główna uda się do Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, a gdyby odezwa Dyrekcyi lub polecenie Ministra w przeciągu 24 godzin skutku nie otrzymały, zostawione jest uznaniu Dyrekcyi Głównéj poszukiwanie należytości swéj, niemniéj strat poniesionych, bądź na wszelkich funduszach Bankowych przez udanie się do Rządu lub akcyą przed właściwym Trybunałem, bądź na wszelkim majątku Skarbowym, stosownie do wyraźnego brzmienia art. 46 Dekretu Królewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r.

Umorzenie listów zastawnych.

114. Wyciąganie losem listów zastawnych Towarzystwa, w stosunku do summy co pół roku na umorzenie listów zastawnych przeznaczonéj, odbywać się bę-

dzie dnia 1 Kwietnia i 1 Października publicznie, sposobem przy loteryach krajowych używanym.

115. Właściciel, chcący aby numera posiadanych przez niego listów zastawnych do losowania zamieszczonemi zostały, winien zgłosić się do Dyrekcyi Głównéj, z wyrażeniem litery, numeru i summy każdego z tychże listów, a to przed dniem 20 Marca i 20 Września. — Odezwy te czynić można na jedno półrocze lub więcéj. Po otrzymaniu takowych odezw, Dyrekcya Główna w każdém półroczu ułoży stosowną tabellę, z wyrażeniem litery, numeru i summy listów zastawnych do umorzenia podanych, i tę przez publiczne pisma ogłosi.

116. Listy zastawne kolorowe dla Insytutów krajowych duchownych i świeckich wydane, póty do losowania przypuszczonemi nie zostaną, póki Dyrekcya Główna odbiérać będzie zgłaszania się właścicieli listów zastawnych koloru białego. — Art. 33 pr. o T. K. Z. z roku 1838. (D. P., T. XXI, str. 481).

117. Jeśliby summa objęta listami zastawnemi do losowania zapisanemi, przenosiła summę na ten przedmiot w bieżącym półroczu przeznaczoną, Dyrekcya Główna wyciągnie losem, które z ogłoszonych do losowania listów zastawnych spłaconemi być mają.

118. Jeśliby summa objęta listami zastawnemi do losowania zapisanemi, nie dochodziła do summy na ten przedmiot przeznaczonéj, natenczas Dyrekcya Główna odliczy naprzód należną ilość na zaspokojenie wszystkich zgłaszających się właścicieli listów zastawnych, a na summę pozostałą, wyciągnie losem, które z listów kolorowych instytutom służących umorzeniu podlegną. Również losować będzie z listów kolorowych, jeśliby żaden z właścicieli nie oświadczył chęci otrzymania wypłaty za posiadane listy koloru białego. Jeśliby zaś wszystkie kolorowe listy zastawne wykupione już zostały, a właściciele listów zastawnych koloru białego, nie zgłaszali się o ich spłacenie, natenczas Dyrekcya Główna z ogółu listów w obiegu pozostałych losować będzie.

119. Wyciągnięte losem listy zastawne w każdém półroczu, gdy summę na ich umorzenie przeznaczoną, do tego stopnia zmniejszą, że ostatni z wyciągniętych listów nie będzie mógł być w całości zaspokojonym, wówczas Dyrekcya Główna zaliczy monetą brzęczącą właścicielowi jego tę ilość, jaką posiadać będzie; list zastawny wraz z kuponami zatrzyma, a na resztę należytości wyda tymczasowy rewers podpisany przez Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi. Rewers ten wraz z przypadającym procentem od summy nim objętéj, zapłaconym być winien w następnéj racie, przed listami zastawnemi nowém losowaniem do umorzenia przeznaczonemi.

***120.** Najdaléj w dni cztéry po odbytém losowaniu, Dyrekcya Główna ogłosi przez pisma publiczne, numera, litery i summy listów zastawnych losem do umorzenia wyciągniętych (1).

Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty procentów i kapitałów.

121. Jeśliby który z właścicieli listów zastawnych udał się do Dyrekcyi Głównéj przed dniem 1 Czerwca i 1 Grudnia, z żądaniem, aby procent mu należny za okazanym kuponem, lub kapitał za listem zastawnym

---

(1) Przepis ten zmieniony artykułem 32 pr. o T. K. Z, z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 479).

do umorzenia ogłoszonym, wypłacony mu był w jednéj z Dyrekcyj Szczegółowych, Dyrekcya Główna, po porównaniu listu lub kuponu z grzbietem w księdze pozostałym, zapisze na nim, przez jaką Dyrekcyą Szczegółową być ma zapłacony, i o tém też Dyrekcyą zawiadomi. Podobnież postąpi, jeśli w moc artykułu 77, żądania wypłaty kapitału nadesłane zostaną przez Dyrekcye Szczegółowe, wraz z listami losem do umorzenia wyciągniętemi; najdaléj zaś na dniu 4 Czerwca i 4 Grudnia, prześle właściwym Dyrekcyom Szczegółowym, wykaz summ przez nie wypłacić się mających, i upoważni je do zatrzymania potrzebnéj na to summy z przypadających wpływów; w ich zaś niedostatku, zaopatrzy Dyrekcye Szczegółowe w stosowny fundusz.

122. Gdyby listy zastawne okazywane przez właścicieli, lub przesłane przez Dyrekcye Szczegółowe, znalazły się być fałszywemi, Dyrekcya Główna przekréśli téż listy, i przedsięweźmie środki do wynalezienia fałszerzy, celem oddania ich pod Sąd właściwy.

Wymiana listów zastawnych i kuponów uszkodzonych, na nowe, oraz poszukiwanie listów i kuponów zatraconych.

123. Właściciele, żądający przemiany listów zastawnych uszkodzonych, na nowe, podadzą o to prośbę do Dyrekcyi Głównéj z dołączeniem listów uszkodzonych, oraz kosztów podług artykułu 29 na wygotowanie nowych. Dyrekcya zatrzyma listy uszkodzone, przekréśli je, wyda właścicielowi stosowny dowód, i wystawi nowe listy zastawne podług przepisów artykułu 110 z nadpisem: „Duplikat," poczém, listy te wraz z uszkodzonemi odeśle do Dyrekcyi Szczegółowéj, przez którą też listy

wypuszczone w obieg zostały; poleci jéj przekréślić na dawnych podpisy Członków swoich, i przez Delegowanego Członka odesłać do Wydziału Hypotecznego, dla dopełnienia formalności przepisanych dla listów zastawnych po raz piérwszy wypuszczonych. Po uskutecznieniu tych formalności, listy nowe wręczone zostaną ich właścicielowi, dawne zaś Dyrekcya zwrócić sobie nakaże, dla ostatecznego ich umorzenia. W miejscu uszkodzonych duplikatów, Dyrekcya Główna wydawać będzie listy nowe, z nadpisem: „Tryplikat" i t. p.

124. Na przypadek takiego uszkodzenia listów zastawnych, że ani śladu powziąść nie można o ich summie i numerze, oraz na przypadek ich zatracenia lub skradzenia, właściciel poda na piśmie do Dyrekcyi Głównéj ostrzeżenie, z wyszczególnieniem numeru i summy, uszkodzonych, zatraconych, lub skradzionych listów zastawnych. Dyrekcya obowiązaną jest zrobić śledztwo, z którego jeśliby się okazało, stosownie do przepisów praw istniejących, iż poszukujący był istotnie ostatnim zatraconego listu właścicielem, Dyrekcya, za otrzymaniem potrzebnych kosztów, listy uszkodzone zatrzyma, przekréśli je, i przez miesięcy dziewięć ogłaszać będzie co miesiąc w Dziennikach Wojewódzkich, oraz pismach publicznych krajowych i zagranicznych ościennych, opisanie dokładne numeru, summy i litery uszkodzonych, lub zatraconych listów; i jeśli nikt mu prawa własności do listów tych nie zaprzeczy, lub zatracone się nie znajdą, wtedy, po upłynieniu roku od dnia piérwszego ogłoszenia, Dyrekcya Główna wyda decyzyą umarzającą takowe listy, uwiadomi o tém wszystkie Dyrekcye Szczegółowe, ogłosi tę decyzyą przez pisma publiczne, i we trzy miesiące po jéj ogłoszeniu, wystawi nowe listy, ze wszystkiemi formalnościami, przepisanemi przy piérw-

szém wydaniu listów zastawnych. — Art. 48 Pos. Rady Adm. z dnia 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

125. Podobneż formalności zachowane zostaną przy zamianie kuponów uszkodzonych na nowe, oraz przy poszukiwaniu zatraconych. — Art. 48 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

126. Ktoby nie wiedział numeru zagubionego listu zastawnego lub kuponu, taki sobie samemu przypisze stratę ztąd dla niego wynikającą.

127. Przez ciąg poszukiwania zatraconych listów zastawnych lub kuponów, Dyrekcya Główna wnosić będzie do depozytu przypadające za nie wypłaty.

128. Jeśliby posiadacz poszukiwanego listu zgłosił się do Dyrekcyi Głównéj, przed wypuszczeniem nowego listu zastawnego, stosownie do art. 124, i przeczył poszukującemu praw jego, Dyrekcya nie wyda listu nowego, okazywany list zatrzyma, udzieli posiadaczowi jego stosowny dowód, i czekać będzie rozstrzygnienia sporu przez właściwy Sąd Cywilny. Jeśliby posiadacz listu zgłosił się do Dyrekcyi Głównéj, po wydaniu nowego listu zastawnego, Dyrekcya Główna list dawny zatrzyma i przekréśli, posiadaczowi zaś jego wyda świadectwo, celem postawienia go w sposobności poszukiwania straty drogą sądową na tym, kto list nowy uzyskał, lub dawny podstępnie mu przedał. W obu tych przypadkach, Dyrekcya na żądanie właściwego Sądu, listy zatrzymane kommunikować będzie obowiązaną.

Wyjście z Towarzystwa.

129. Jeśliby Członek Towarzystwa spłacić chciał wprost Dyrekcyi Głównéj w części lub w całości dług Towarzystwu należny, Dyrekcya przyjmie summę składaną, stosownie do art. 25 wyda decyzyą do uwolnienia o tyleż dóbr Towarzystwu zastawionych z pod hypoteki, i tę decyzyą właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj do spełnienia prześle.

Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych.

***130**. Po otrzymaniu od Dyrekcyj Szczegółowych wszelkich wpływów wraz z listą zaległości, Dyrekcya Główna summę wyrównywającą zaległościom zaciągnie sposobem pożyczki u Rządu. Za utworzeniem się Banku, pożyczkę od tegoż Banku zaciągać będzie (1).

131. Na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia, Dyrekcya Główna rozpocznie wypłaty procentów i kapitałów. — Wypłaty te uskuteczniać będzie w obecności dwóch Członków, porównywając tak listy zastawne, jako i kupony, z grzbietami w księgach pozostałemi. Przy wypłacie prowizyi, zatrzymywać będzie kupony właściwego półrocza, przyjmując też kupony, chociażby oderżnięte; przy wypłacie zaś kapitału za listami do umorzenia przeznaczonemi, okaziciele kwitować będą Dyrekcyą na tychże listach z odebranego kapitału; po czém Dyrekcya też listy wraz z kuponami pozostałemi zatrzyma. Jeśliby brakowało kuponów, Dyrekcya Główna summę proporcyonalną odtrąci, i to odtrącenie co do ilości, okaziciele tych listów przy pokwitowaniu wyrażą.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 6 pr. o T. K. Z. z r. 1853. (D. P. T. XLVI. str. 113). — Tu ma związek art. 18 Ustawy o Banku Polskim z d. $^{17}/_{29}$ Stycznia 1828 r. (D. P. T. XII. str. 133).

W czasie wypłat, jeden z Członków listy i kupony kassować będzie słowem: „umorzony“ co wraz z utrzymującym księgi podpisze. Toż samo uczyni na grzbiecie w księdze pozostałym.

132. Jeśliby w którejkolwiek Dyrekcyi wypłacono procent lub kapitał za kuponem lub listem fałszywym, a później okazany został prawdziwy, Dyrekcya Główna, zanim Bank utworzony zostanie, pożyczy u Rządu potrzebną na to summę, i bezzwłocznie wypłaci przypadającą należność; a stratę poniesioną poszukiwać będzie na tym, kto nieprawnie uzyskał wypłatę procentów lub kapitału; w niedostatku zaś na Urzędnikach Towarzystwa, jeśliby to z ich winy pochodziło. Gdyby atoli na winnych uzyskać nie mogła całkowitéj summy, Dyrekcya Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa opisanie stanu rzeczy, wyszczególni środki przedsięwzięte do wynalezienia winnych, i do decyzyi jego stosować się będzie.

133. Dyrekcya Główna uskuteczniać będzie wypłaty w dniach posiedzeń, w miejscu urzędowania swego; i nie wolno jest przyjąć kwitu, a odłożyć wypłatę do dnia innego.

134. Z dniem 19 Lipca i 19 Stycznia Kassa wypłat zamkniętą zostanie; kapitały zaś i prowizye nieodebrane przez ich właścicieli, Dyrekcya, nim Bank utworzony zostanie, złoży do depozytu swego, na koszt i ryzyko tychże właścicieli. Dyrekcya złoży także do depozytu summy pozostawione w miejscu kuponów, niepowróconych Dyrekcyi Główněj, od listów zastawnych umorzonych, dla zaspokojenia w czasie swoim okazicieli tychże kuponów. Również, Dyrekcya wypłacać będzie należności okazicielom kuponów właściwego półrocza, od listów zastawnych do umorzenia ogłoszonych, dla których kapitały do depozytu złożone zostały; i tę wypłatę uskuteczniać będzie z summy w depozycie na umorzenie tych listów złożonéj; uzyskane zaś pokwitowania na opłaconych kuponach, do depozytu w miejsce wniesionéj gotowizny złoży (1).

135. Na dniu 20 Lipca i 20 Stycznia, Dyrekcya Główna w komplecie do rewizyi swéj Kassy przystąpi, przekona się o ścisłém dopełnieniu art. 131 i ułoży tabellę półrocznych rachunków.

136. Na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, Dyrekcya Główna zda sprawę ze wszystkich czynności swoich przed Komitetem Towarzystwa, i właścicieli listów zastawnych; po czém, w obecności Delegowanych z obu Komitetów, poprzecina na połowę w przekątną umorzone listy zastawne wraz z kuponami pozostałemi, i w ichże obecności, jedną połowę każdego umorzonego listu zastawnego, oraz wszystkie wykupione i wyjęte z obiegu kupony spali, drugą zaś połowę każdego umorzonego listu zastawnego do właściwéj Dyrekcyi odeśle, z poleceniem wymazania tych listów z Księgi listów zastawnych. Jeśliby kapitał nie został odebrany za listem zastawnym do umorzenia ogłoszonym, Dyrekcya Główna prześle właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj dowód depozytowy, dla złożenia go w Wydziale Hypotecznym, który, w moc takowego dowodu, wymazanie listu zastawnego z téjże Księgi dopełni (2).

137. Rapporta przez Dyrekcye Szczegółowe stosownie do artykułu 97 nadsyłane, Dyrekcya Główna naj-

---

(1) Porównać przypisek zamieszczony przy art. 113 niniejszego prawa.

(2) Modyfikacya tego przepisu wypływa z art. 6 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P. T. XXI. str. 497).

ściśléj roztrząsać będzie, decyzyą wyda, i to postanowienie swoje w protokóle przez Członków decydujących podpisane, do wykonania właściwéj Dyrekcyi prześle.

138. Dyrekcya Główna dostrzegać będzie, aby egzekucye zarządzone do dóbr Członków Towarzystwa, i dalsze przepisy względem uzyskania zaległości przez Dyrekcye Szczegółowe, jak najskrupulatniéj wypełniane były; a w przypadku niepodobieństwa odzyskania całkowitéj zaległości, postąpi podług przepisu artykułu 132.

139. Pożyczki, które Dyrekcya Główna w przypadkach artykułami 130 i 132 przewidzianych uczyni, zwracać będzie z procentem po pół od sta na miesiąc (1).

140. Rapporta od Dyrekcyj Szczegółowych w moc artykułu 98 odbierane, Dyrekcya Główna pilnie roztrząśnie, Komitetowi Towarzystwa opinią swą co do środków zapobieżenia zniszczeniu dóbr Towarzystwu zastawionych przedstawi, i do decyzyi jego stosować się będzie.

141. Dwa razy na rok, Delegowani z Dyrekcyi Główéj odbędą rewizyą ksiąg Dyrekcyj Szczegółowch, i o skutku rewizyi Dyrekcyi Głównéj rapport złożą.

142. Po uzupełnieniu przepisu artykułu 136 Dyrekcya Główna złoży Rządowi rapport z półrocznych czynności swoich. Z tych rapportów, układane będzie zdanie sprawy wskazane w artykule 118 Statutu organicznego o Reprezentacyi narodowéj.

143. Przed upłynieniem piérwszéj siedmioletniéj epoki od zawiązania Towarzystwa, Dyrekcya Główna wygotuje nowe kupony na następne lat siedm, i te przy wypłacie czternastéj raty, okazicielom listów zastawnych

(1) Przepis związkowy podany jest w art. 18 Ustawy o Banku Polskim z d. $^{17}/_{29}$ Stycznia 1828 r. (D. P. T. XII. str 133).

za pokwitowaniem doręczy. Tymże sposobem postąpi z wydaniem kuponów w następnych siedmioletnich epokach (1).

144. Dyrekcya Główna, w przeciągu dwóch miesięcy po jéj zawiązaniu, ułoży Instrukcye i etaty, tak dla siebie, jako i dla Dyrekcyj Szczegółowych. Instrukcye te obejmować mają stosunki urzędników i officyalistów, porządek czynności, oraz ostrożności do zachowania przy wypuszczaniu listów zastawnych, losowaniu, i ich umorzeniu, nakoniec urządzenie depozytów, porządek czynności kassowych, ich kontrolle, rewizye, prawidła stałe egzekucyi; zgoła obejmować powinny wszystkie szczegóły służby wewnętrznéj, w zastosowaniu ich jak najściślejszém do przepisów prawa niniejszego.

Instrukcye te i etaty Dyrekcya przedstawi Rządowi; skoro zaś zatwierdzonemi zostaną, obowiązywać będą Dyrekcye póty, póki Komitet nie znajdzie potrzeby uczynienia wniosku odmiany, i nie otrzyma na to potwierdzenia Rządowego (2).

(1) Modyfikacya zaprowadzoną została art. 7 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 499).

(2) W wykonaniu przepisu w artykule tym zawartego, Książę Namiestnik w Radzie Stanu pod d. 14 Marca 1826 r. (D. P., T. XI, str. 88) zatwierdził *Instrukcyę dla Dyrekcyj Szczegółowych i dla Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego,* — pod d. 1 Grudnia 1829 r. (D.P., T. XIII, str. 3) *Dodatki i odmiany w tychże Instrukcyach oraz Instrukcyę dla Komitetu tegoż Towarzystwa,* — wreszcie pod d. 25 Kwietnia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 267) *Instrukcyę dla Wydziałów Hypotecznych, Pisarzy i Rejentów Kancellaryj Ziemiańskich.* — Wszystkie te przepisy, nie mogąc, z powodu swéj obszerności, pomieścić się w odsyłaczu przy niniejszym artykule, zamieszczone zostały w końcu tego prawa to jest po artykule 215.

145. Jeżeliby oszczędzenie summ składanych na koszta wygotowania listów zastawnych i administracyą, stosownie do artykułów 29 i 30, oraz wpływy z kar za zaległości, dozwoliły wykupić listy zastawne Towarzystwa przed upłynieniem lat dwudziestu ośmiu, zamierzonego czasu trwania Towarzystwa, Dyrekcya Główna doniesie o tém Komitetowi Towarzystwa, dołączy ogólny stan funduszów, wykaz zaległości, oraz wyszczególnienie obowiązków do dopełnienia pozostających.

146. Wątpliwości w czynnościach ściągających się do porządku służby, Dyrekcya Główna sama rozstrzygać, inne zaś do decyzyi Komitetu Towarzystwa przedstawiać, obowiązaną będzie.

TYTUŁ V.

O Komitecie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

147. Komitet Towarzystwa składać się będzie z *Prezesa*, i z wybranych po dwóch *Radców*, z okręgu stanowiącego jurysdykcyą Dyrekcyi Szczegółowéj.

148. Radcy wybiorą z pośród siebie Prezesa; na jego zaś miejsce wnijdzie do Komitetu Kandydat właściwego okręgu, najwięcéj krések mający.

149. Urzędowanie Prezesa trwać będzie lat ośm, urzędowanie zaś Radców trwać będzie lat cztéry, i co dwa lata wystąpi jeden z dwóch Radców każdego okręgu; a zatém na raz piérwszy, połowa Radców zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz los oznaczy Radców wychodzących.

150. Prezes Komitetu w miejscu przysięgi, przy podaniu ręki Ministrowi Przychodów i Skarbu, oświadczy, iż z najskrupulatniejszą sprawiedliwością starać się będzie o zachowanie kredytu listów zastawnych, przestrzegać interesu ogółu Towarzystwa, oraz szczególnych Członków jego, doglądać wykonania niniejszego prawa, i czuwać aby uchybienia Dyrekcyów, jeśliby jakie miały miejsce, wykrytemi zostały, i nie uszły bezkarnie. — Radcy zaś podadzą rękę Prezesowi, w dowód, że pomagać mu będą sumiennie i gorliwie, w wykonaniu powyższych obowiązków. Akt ten w protokóle zapisany zostanie, i o jego dopełnieniu Minister złoży Rządowi rapport.

151. Radcy zasiadać będą porządkiem starszeństwa wieku i tymże porządkiem zastępować mają nieobecnego Prezesa.

152. Komplet Komitetu składać się winien najmniéj z Prezesa i cztérech Radców; koléj zaś urzędowania Radców, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

153. Urzędnicy Komitetu Towarzystwa pobiérać będą wynagrodzenie na koszta podróży i przebywania w stolicy, jak następuje:

Prezes pensyi stałéj rocznéj Złp. . . .	10,000
Radcy za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznéj Złp.	6,000
Sekretarz Złp.	3,000
Na Kancelistów i koszta Kancellaryi Złp.	6,000

154. Komitet krésuje głośno, i stanowi większością głosów. Równość zdań Prezes rozstrzyga. Członki zaś nie dzielące zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisać mogą.

155. Komitet Towarzystwa zbiérać się będzie każdego roku na dzień 25 Lipca i 25 Stycznia (1).

156. Na otrzymane zażalenie od Członków Towarzystwa przeciwko czynnościom Dyrekcyi Głównéj, tak co do zniżenia szacunku dóbr, jako i innych wszelkich czynności, Prezes, jeśli tego uzna potrzebę, poleci jednemu z Radców przeświadczyć się na miejscu o słuszności tego zażalenia. Radca uczyni najściślejsze śledztwo, dla wykrycia prawdy, i o tém rapport swój na piśmie Prezesowi złoży; który albo zwołać może do Stolicy komplet Komitetu, albo czekać terminu zebrania się jego.

157. Komitet Towarzystwa, po ścisłém roztrząśnieniu rapportów Radców swoich, wyda decyzyą, i tę do spełnienia Dyrekcyi Głównéj prześle. Jeśliby Komitet uznał, iżby Urzędnicy Dyrekcyi Szczegółowéj lub Dyrekcyi Głównéj straty Towarzystwu zrządzone powrócić obowiązani byli, wezwie Prokuratora Sądu Appellacyjnego, który z urzędu dołoży starania, aby przez pośrednictwo Prokuratorów miejscowych z majątków do winnych należących, w drodze sądowéj straty uzyskać, i o zapadłych w tym względzie wyrokach sądowych, Komitet Towarzystwa zawiadomi.

158. Na przypadek choroby ciężkiéj, śmierci, lub innéj jakiéj przyczyny, pozbawiającéj Urzędników Towarzystwa możności pełnienia obowiązków, tak, iżby

(1) Podług art. 9. Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 503) termin zbierania się Komitetu Towarzystwa oznaczony został na dzień 1/13 Lutego i 1/13 Sierpnia każdego roku.

Zasady co do wyboru Radców do Komitetu Towarzystwa Kredytowego wskazane są w Postanowieniu Rady Administracyjnéj z d. 7 Października 1826 r. (D. P., T. XI, str. 354).

komplet prawem niniejszém przepisany utrzymanym być nie mógł, Komitet wybierze innych urzędników z Członków Towarzystwa, i ci urzędować będą, póki najpiérwsze zebranie Członków Towarzystwa, nie zapełni brakującéj liczby Urzędników.

159. Komitet Towarzystwa przejrzy Instrukcye tymczasowe dla Dyrekcyów, i ich etaty; wygotuje, jeśliby tego uznał potrzebę, projekt odmiany ze stosowném usprawiedliwieniem, tudzież przepisze Instrukcyą dla własnego postępowania, i całą tę czynność Rządowi przedstawi; który jeśli ją potwierdzi, instrukcye te i etaty nowo przepisane, staną się obowiązującemi dla Władz Towarzystwa (1).

160. Do Komitetu należy, dopilnowanie regularności wypłat przypadających procentów od listów zastawnych, i ich amortyzacyi; kontrollowanie Władz Wykonawczych Towarzystwa, oraz przestrzeganie, aby Dyrekcya Główna i Szczegółowe, wykonywały jak najskrupulatniéj przepisy niniejszego prawa.

161. W rozstrzyganiu wszelkich zażaleń na Dyrekcye, oraz w rozstrzyganiu przedstawień Dyrekcyi Głównéj, Komitet stosować się będzie do zasad niniejszego prawa, mając zawsze na celu, naprzód kredyt listów zastawnych, następnie dobro ogółu Towarzystwa, nakoniec szczególne dogodności Członków jego, o ile te z dwiema piérwszemi zasadami pogodzić się dadzą.

(1) Na mocy przepisu w artykule tym zawartego Rada Administracyjna pod d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XII. str. 3) zatwierdziła *Dodatki i odmiany w Instrukcyach dla Dyrekcyj Szczegółowych i dla Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa Kredytowego*, oraz *Instrukcyę dla Komitetu tegoż Towarzystwa*. Przepisy te zamieszczone są tu niżéj za art. 215 pr. o T. K. Z., oraz za Instrukcyą z d. 14 Marca 1826 r.

162. Na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, Komitet Towarzystwa wspólnie z Komitetem właścicieli listów zastawnych, pod prezydencyą Ministra Przychodów i Skarbu, na posiedzeniu publiczném słuchać będzie zdania sprawy Dyrekcyi Głównéj, z półrocznych jéj czynności; po czém wyznaczy Delegowanego, który obecnym będzie wykonaniu przepisów artykułu 136 i Komitetowi o skutku rapport złoży (1).

163. Jeśliby oszczędzone zostały summy ze składek na koszta wygotowania listów zastawnych i na administracyą, stosownie do artykułów 29 i 30, oraz z kar za zaległości, Komitet postanowi, czyli summy te przeznaczyć na pokrycie przypadkowych strat Towarzystwa, i czyli resztę obrócić wypadnie na wykupienie listów zastawnych, lub zatrzymać ją w depozycie aż do utworzenia Banku, któremuby na procent oddaną być mogła, celem uwolnienia się od pożyczki w przypadkach artykułami 130 i 132 wyszczególnionych. — Art. 8 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 501), i art. 18 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 127).

164. Jeśliby Komitet Towarzystwa zawiadomiony został przez Dyrekcyą Główną, że wszystkie listy zastawne umorzonemi zostały przed terminem zamierzonego trwania Towarzystwa, doniesie o tém Rządowi, i przedstawi rezultata operacyi amortyzacyjnéj listów zastawnych przez wszystkie lata, stan depozytów, ilość pozostających funduszów w gotowiźnie lub zaległościach,

---

(1) Termin do składania przez Dyrekcyą Główną sprawozdań oznaczony został na dzień 20 Lutego i 20 Sierpnia, jak o tém przekonywa art. 6 i 9 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 497).

nakoniec projekt dalszego użycia funduszu Towarzystwa, wraz z prośbą zatwierdzenia takowego projektu, i rozwiązania Towarzystwa.

TYTUŁ VI.

O Komitecie właścicieli listów zastawnych.

165. Komitet właścicieli listów zastawnych składać się będzie z *Prezesa* i cztérech *Radców*, wybranych przez właścicieli listów zastawnych.

166. Urzędowanie Prezesa i Radców Komitetu trwać będzie lat cztéry, i połowa Radców co dwa lata wystąpi; a zatém na raz piérwszy połowa Radców zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz, los oznaczy Radców wychodzących.

167. Prezes Komitetu w miejscu przysięgi, przy podaniu ręki Ministrowi Przychodów i Skarbu oświadczy, że przestrzegać będzie interesu właścicieli listów zastawnych, stosownie do ustaw niniejszego prawa: Radcy zaś Komitetu podadzą rękę Prezesowi, w dowód, że pomagać mu obiecują w wykonywaniu powyższych obowiązków. Akt ten do protokółu zapisany zostanie, i Minister o jego dopełnieniu Rządowi rapport złoży.

168. Komplet Komitetu składać się będzie z *Prezesa* i dwóch *Radców*; kolej zaś urzędowania Radców Komitetu, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

169. Radcy zasiadać będą podług starszeństwa wieku, i w tymże porządku zastępować mają nieobecnego Prezesa.

170. Radcy urzędować będą bezpłatnie.

Prezes pobiérać będzie płacy stałéj rocznéj Złp. 6,000

Sekretarz . . . . „ 2,000
Na koszta Kancellaryi . . . . „ 2,000

171. Prezes Komitetu powinien być właścicielem 40,000 Złp. w listach zastawnych, które złoży w depozycie, i tam je pozostawi przez czas urzędowania. Jeśliby listy jego losem do umorzenia wyciągniętemi zostały, inne na ich miejsce do depozytu złożyć obowiązanym będzie.

172. Komitet stanowi większością głosów. Radcy nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisać mogą.

173. Radcy Komitetu zjeżdżać się będą co rok na dzień 25 Lipca i 25 Stycznia; w każdym atoli czasie, Prezes, skoro tego uzna potrzebę, zwołać może komplet Komitetu.

174. Na posiedzeniach Komitetu roztrząsaném będzie to wszystko, coby doszło do wiadomości jego o uchybieniach szkodę właścicielom listów zastawnych przynoszących, lub kredyt tychże listów nadwerężających. Jeśliby uchybienia popełnione były przez Dyrekcye Szczegółowe lub ich Urzędników, Komitet skargę swą prześle do Dyrekcyi Głównéj; na uchybienia zaś téj ostatniéj, do Komitetu Towarzystwa; zaskarżenia na Kómitet Towarzystwa lub inne Władze, przedstawi Królowi.

175. Komitet właścicieli listów zastawnych w komplecie, na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, obecnym będzie posiedzeniu artykułami 136 i 162 wzmiankowanemu, i słuchać będzie zdania sprawy Dyrekcyi Głównej z półrocznych jéj czynności; po czém wyznaczy Delegowanego, który obecnym będzie wykonaniu przepisów artykułu 136 i Komitetowi o skutku rapport złoży.— Przypisek do art. 180 niniejszego prawa.

176. Komitet właścicieli listów zastawnych, we dwa miesiące po swém zawiązaniu, przepisze sobie Instrukcye, i te Rządowi do potwierdzenia przedstawi.

TYTUŁ VII.

O zebraniach Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, oraz właścicieli listów zastawnych, i o wyborach Urzędników.

177. Zebrania mają na celu wybory Urzędników, i wysłuchanie zdania sprawy z dopełnienia poleconych im czynności.

178. Osobne będą zebrania Członków Towarzystwa, osobne właścicieli listów zastawnych.

Zebrania Członków Towarzystwa.

179. Zebrania Członków Towarzystwa odbywać się będą w miejscach urzędowania Dyrekcyj Szczegółowych. Wszyscy Członkowie Towarzystwa mający dobra, z któremi do stowarzyszenia weszli, w okręgu właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, należą do zgromadzeń, i wszyscy równy głos mają.

180. Zebrania Członków Towarzystwa odbywać się będą co dwa lata. Koléj ich tak ma być urządzoną, aby Członki Towarzystwa do kilku Dyrekcyj Szczegółowych opłaty wnoszący, na każdém zebraniu znajdować się mogli. Czas normalny tych zebrań przez Dyrekcyą Główną zaprojektowany, przez Rząd potwierdzony będzie.(1).

---

(1) Przepis artykułu tego uzupełniony został postanowie-

181. Wybory Urzędników, odbywać się będą sposobem opisanym w artykułach 57, 58 i 59 Statutu o Reprezentacyi Narodowéj.

---

niem Rady Administracyjnéj z d. 30 Czerwca 1827 r. (D. P., T. XI, str. 533) w téj osnowie:

Art. 1. Dla dopełnienia wyborów na miejsca Urzędników wychodzących lub na urzędy z innego jakiego powodu wakujące w Dyrekcyach Szczegółowych, Dyrekcyi Głównéj, i w Komitecie Towarzystwa, tudzież dla załatwienia czynności art. 175 tegoż prawa wskazanych, i dla dopełnienia wyborów art. 185 przepisanych, Członki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego właściwego Województwa, zbierać się będą w miejscach urzędowania Dyrekcyów Szczegółowych w terminach normalnych jak następuje:

W Województwie Mazowieckiém w Warszawie 25 Kwietnia.

W Województwie Augustowskiém w Suwałkach 30 Kwietnia.

W Województwie Podlaskiém w Siedlcach 5 Maja.

W Województwie Lubelskiém w Lublinie 10 Maja.

W Województwie Krakowskiém w Kielcach 15 Maja.

W Województwie Sandomierskiém w Radomiu 20 Maja.

W Województwie Kaliskiém w Kaliszu 25 Maja.

W Województwie Płockiém w Płocku 30 Maja.

Art. 2. Piérwsze takie zebranie w r. 1828, następne zaś co dwa lata stosownie do art. 180 Prawa Sejmowego odbywać się będą.

Art. 3. Jeżeliby który z dni artykułem 1 do zjazdu oznaczonych był świątecznym, Zebranie dnia następnego czynności swoje rozpocznie, obrady zaś dłużéj nad dni trzy trwać nie mogą.

Art. 4. Urzędnicy nowo wybrani na miejsca ubyłych, z dniem 1 Sierpnia obejmą urzędowania, do których powołanymi zostaną.

Art. 5. Urządzenia potrzebne dla wyznaczenia miejsca posiedzeń dla zebrań Członków Towarzystwa, tudzież przepisy do zachowania na tychże zebraniach Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi, i Dyrekcya Główna, w czém do któréj będzie należało, wydać są obowiązane.

***182.** Pełnomocnictwo nie nadaje prawa do głosowania; opiekunowie i kuratorowie głosują jednak za właścicieli, którym przydani zostali; Rząd zaś na tych wyborach głosu miéć nie będzie.— Art. 4 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 495) (1).

183. Trzech Członków Dyrekcyi Szczegółowéj wybrani być muszą z Członków Towarzystwa właściwego okręgu; reszta zaś Urzędników Dyrekcyj Szczegółowych, oraz urzędnicy Dyrekcyi Głównéj i Komitetu Towarzystwa, wybrani być mogą z Członków Towarzystwa zamieszkałych w innych okręgach, albo nawet z obywateli osiadłych, choćby nie Członków Towarzystwa, jeśli przedstawiający ich na kandydatów złożą oświadczenie na piśmie rzeczonych obywateli, jako zgadzają się na przyjęcie urzędu.

184. Do dwóch urzędów Towarzystwa, tenże sam obywatel obrany być nie może. Urzędnicy Towarzystwa w moc artykułów 51, 100, 149 wychodzący z urzędowania, na nowo wybranemi być mogą. Urzędnik Towarzystwa, którego dobra Towarzystwu zastawione za zaległości zajęte w administracyą lub przedane zostaną, przestaje być Urzędnikiem, i zebranie innego natomiast wybierze.

185. Zebranie przed rozejściem się, wybierze *Prezesa* do przewodniczenia następnym zebraniom, i jego *Zastępcę*, z Członków Towarzystwa właściwego okręgu.

---

(1) Przepis w artykule tym podany uchylony został artykułem 16 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 125).

W razie, gdyby Prezes lub jego Zastępca przewodniczyć nie mogli zgromadzeniu, Prezes Kommissyi Wojewódzkiéj zagai posiedzenie, i pod jego kierunkiem, Członki Towarzystwa przystąpią do wybrania Prezesa (1).

186. Członek Towarzystwa we właściwym okręgu wybrany na Urzędnika, wymówić się nie może od urzędowania, wyjąwszy:

a) Jeśli ma dwie opieki połączone z istotną administracyą majątku nieletnich;

b) Jeśli dwukrotnie sprawował urząd w Towarzystwie;

c) Jeśli jest ciągle chory, albo mający lat 60 lub więcéj;

d) Jeśli się znajduje w służbie publicznéj.

Mający za sobą jeden lub więcéj z tych powodów, winien je na zebraniu sam, lub przez kogo z obecnych oświadczyć.

---

(1) Z powodu zniesienia Kommissyj Wojewódzkich — Kaliskiéj, Siedleckiéj i Kieleckiéj, Rada Administracyjna pod d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r. Nr. 18541 postanowiła, ażeby w Kaliszu, Siedlcach i Kielcach zebranie Stowarzyszonych dla wyboru Urzędników do Władz Towarzystwa Kredytowego zagajane było przez miejscowych Prezesów Trybunałów Cywilnych, a w braku tychże przez miejscowych Naczelników powiatów.

W skutek tego Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod d. $^{12}/_{24}$ Marca 1846 r. Nr. 2765 poleciła Prezesom Trybunałów w Kaliszu, Siedlcach i Kielcach, aby każdy z nich Zebranie stowarzyszonych w oznaczonym terminie zagaił, i obowiązki prawem o Towarzystwie Kredytowém na Gubernatorów Cywilnych włożone dopełnił, o ileby właściwy Gubernator Cywilny, nie mogąc sam zjechać na Zebranie Stowarzyszonych, odniósł się w téj mierze do Prezesa Trybunału.

187. Zebrania przezierać będą składane im rachunki Dyrekcyi Szczegółowéj, oraz dowody zaspokojonych i umorzonych listów zastawnych właściwego okręgu; i, jeśliby w czémkolwiek dostrzegły uchybienia, polecą Członkom swoim przy Dyrekcyi Główném i Komitecie Towarzystwa, zwrócić na to tych Władz uwagę, i donieść na przyszłém zebraniu o skutku ich wniosku.

Zebrania właścicieli listów zastawnych.

188. Właściciele listów zastawnych, co dwa lata zjeżdżać się będą do Stolicy, na dniu 15 Września, dla wyboru Członków Komitetu właścicieli listów zastawnych, i wysłuchania jego zdania sprawy.

Piérwsze zebranie zwołane będzie po wypuszczeniu listów zastawnych za summę Złp. 40,000,000 (1).

---

(1) W zastosowaniu się do tego przepisu, Rada Administracyjna pod d. 30 Czerwca 1827 r. (D. P., T. XI, str. 529) postanowiła:

Art. 1. Piérwsze zebranie właścicieli listów zastawnych w Warszawie dla dopełnienia czynności artykułem 195 Prawa Sejmowego wskazanych, nastąpić ma w r. 1827 w terminie 15 Września artykułem 180 tegoż prawa oznaczonym; następne zaś zebrania, stosownie do powołanego artykułu, odbywać się będą co dwa lata.

Art. 2. Jeśliby dzień na zebranie właścicieli listów zastawnych naznaczony, był świątecznym, zebranie dnia następnego, czynności swoje rozpocznie.

Art. 3. Urzędnik Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie może być wybranym na Urzędnika Komitetu właścicieli listów zastawnych, jeśli zaś Członek Komitetu właścicieli listów zastawnych powołany zostanie na urząd w Towarzystwie, piérwsze jego urzędowanie tém

189. Do ogólnego zebrania właściciele listów zastawnych, należéć może każdy okaziciel summy Złp. 10,000 w tychże listach, jeżeli jest w księdze obywatelskiéj zapisany. Rząd i instytuta głosu na tych zebraniach miéć nie będą.

190. Zebraniom właścicieli listów zastawnych przewodniczyć będzie Minister Przychodów i Skarbu.

191. Okaziciel Złp. 10,000 w listach zastawnych, będzie miéć prawo na zebraniach do dania jednéj kréski; okaziciel listów na summę Złp. 50,000 miéć będzie prawo do dania dwóch krések; okaziciel listów na Złp. 100,000 miéć będzie prawo do dania cztérech krések, okaziciel zaś listów zastawnych na summę Złp. 200,000 i więcéj, miéć będzie prawo do dania ośmiu krések.

192. Zebranie właścicieli listów zastawnych stanowi większością krések głośnych; na przypadek zaś równości krések, okaziciel najwyższéj summy w listach zastawnych rzecz rozstrzygnie. Na przypadek, jeśliby kilku najwyższych właścicieli listów zastawnych, równą w Dyrekcyi okazali summę, los oznaczy tego z nich, który kwestyą rozwiąże.

193. Od dnia 10 do 14 Września, każdy właściciel listów zastawnych poda Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa ilość posiadanych listów, wraz z konsygnacyą zawiérającą ich numera, litery i summy, imię i nazwisko, oraz miejsce zamieszkania właściciela; po czém wydany mu zostanie bilet wnijścia na zgromadzenie, z oznaczeniem liczby krések, do jakiéj mu nadają prawo posiadane listy.

194. Ażeby zebranie było prawne, powinno być złożone przynajmniéj ze stu krések.

195. Najpiérwsze zebranie właścicieli listów zastawnych, wybierze Prezesa i cztérech Radców Komitetu właścicieli listów zastawnych; następne zaś słuchać będą zdania sprawy tegoż Komitetu, i wybiérać po dwóch Radców tegoż Komitetu, a co lat cztéry Prezesa, na miejsce wychodzących.

196. Po każdém zebraniu właścicieli listów zastawnych, Minister Prezydujący złoży Rządowi protokół posiedzenia, którego treść przedstawioną zostanie Królowi.

197. Jeśliby na piérwszym terminie do zebrania właścicieli listów zastawnych, liczba krések artykułem 194 przepisana zebraną być nie mogła, natenczas zebranie właścicieli listów zastawnych do następnego roku odłożoném zostanie; i tak następnie aż do zebrania przepisanéj liczby krések. Jeśliby zaś po wybraniu Komitetu właścicieli listów zastawnych, w którym roku, zebranie to nie miało liczby krések ustanowionéj artykułem 194, natenczas dawny Komitet pozostanie w urzędowaniu, aż do następnego terminu zebrania właścicieli listów zastawnych; jeśliby zaś i w tym terminie nie było dostatecznéj liczby krések, natenczas Minister Przychodów i Skarbu Komitet rozwiąże. Gdyby zaś późniéj właściciele listów zastawnych w liczbie stu krések, uznali na nowo potrzebę wybrania Komitetu właścicieli listów zastawnych, żądać będą od Dyrekcyi Towarzystwa poświadczenia, jako są posiadaczami odpowiedniéj summy

---

samém ustaje i miejsce jego zastąpi, najwięcej po nim krések mający.

Art. 4. Przepisy do zachowania przy udowodnieniu kwalifikacyi okazicieli listów zastawnych, tudzież urządzenia potrzebne dla wyznaczenia miejsca posiedzeń zebrania właścicieli listów zastawnych, Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi, w czém do któréj będzie należało, wydać są obowiązane.

w listach zastawnych, i prosić będą Rządu, o zwołanie ogólnego zebrania właścicieli listów zastawnych, co im odmówionèm nie zostanie. Za umniejszeniem zaś w obiegu listów zastawnych koloru białego aż do summy 10,000,000 Złp., Komitet właścicieli listów zastawnych ostatecznie rozwiązany zostanie, archiwum zaś jego złożoném będzie w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

TYTUŁ VIII.

Przepisy Ogólne.

198. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie rozpocznie się od d. 12 Czerwca 1826 r., i od téj daty opłaty wszelkie przez stowarzyszonych wnoszone, oraz wypłaty właścicielom listów zastawnych prawem niniejszém zawarowane, uskuteczniane będą.

199. Dobra narodowe Towarzystwu zastawione urządzoną mieć będą hypotekę, i tym celem Król wyda oddzielne postanowienie, wymieniające, które dobra z ich przyległościami do hypoteki należéć mają, i jakie prawidła w piérwszem uregulowaniu téjże hypoteki zachowane być winny. Księgi zaś i wykazy hypoteczne dla dóbr Narodowych Towarzystwu zastawionych, też same działy mieć będą, jakie Prawem Sejmowém Hypoteczném z r. 1818 dla dóbr prywatnych przepisanemi zostały (1).

---

(1) Oddzielne postanowienie, o którém artykuł niniejszy wspomina, wydane zostało w d. $^{12}/_{24}$ Stycznia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 61) w téj osnowie:

Art. 1. Dobra Narodowe w oddzielném postanowieniu Naszém pod dniem dzisiejszym wydaném (D. P., T. XI, str. 69), wyszczególnione, z którerni Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu wnijdzie do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, mieć będą urządzoną hypotekę.

Art. 2. Regulacya hypoteki dóbr w mowie będących, w miarę żądania Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, przedsięwzięta zostanie przez Trybunał, względem położenia każdych z osobna dóbr właściwy, który zarządzi wywołanie dóbr uregulować się mających, wraz z wyszczególnionemi przyległościami, wyznaczając termin trzechmiesięczny prekluzyjny.

Art. 3. Celem ustalenia własności dóbr ze strony Skarbu Publicznego, Delegowany od Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, złoży do zbioru dokumentów każdéj księgi wieczystéj szczególne upoważnienie onemuż od téjże Kommissyi dane, tudzież w kopjach wierzytelnych, obecne postanowienie, oraz postanowienie Nasze w artykule piérwszym powołane. Z mocy takowego zbioru dokumentów, uregulowanie hypoteki nastąpi.

Ktokolwiek sądziłby mieć prawo do własności dóbr, przez Skarb do regulacyi hypotecznéj podanych lub jakie prawo rzeczowe, ściągające się do tychże dóbr, może i powinien się zgłosić w czasie oznaczonym przez Trybunał, z zachowaniem form Prawem Sejmowém Hypotecznćm z r. 1818 wskazanych, oraz pod prekluzyą, témże prawem przepisaną.

Art. 4. Żadne reklamacye przeciw inkameracyi dóbr, na mocy urządzeń jakie nastąpiły za Rządu Pruskiego, Austryackiego, oraz na mocy prawa na Sejmie Księstwa Warszawskiego, dnia 23 Grudnia 1811 r. uchwalonego, ani też kompetencye do hypoteki przyjętemi nie będą i rozpoznawaniu sądowemu nie ulegają. Niemniéj, żadne inne pretensye,

200. Właściciele dóbr wchodzący do Towarzystwa po terminie Bożego Narodzenia 1826 roku, oprócz dopełnienia form prawem niniejszém przepisanych, obo-

wiązani będą zaliczyć w monecie brzęczącéj po jednym od sta za każdą upłynioną ratę, z procentem złożonym w sposób wskazany tabellą dołączoną do artykułu 18,

---

prócz wymienionych w artykule 3, do hypoteki przyjmowanemi być nie mają.

Art. 5. Czynność rozpoznania i zatwierdzenia aktów regulacyi, ma być ukończoną najdaléj w dniach czternastu, od upłynienia terminu prekluzyjnego przez Trybunał oznaczonego.

Art. 6. Odwołanie się od decyzyi Wydziału Hypotecznego do Sądu Appellacyjnego służyć będzie stronom do dni trzydziestu, rachując od dnia upłynionego terminu prekluzyjnego przez Trybunał oznaczonego.

Art. 7. Strona odwołująca się od decyzyi, obowiązaną będzie appellacyą w przeciągu czasu do jéj założenia dozwolonego, w księdze wieczystéj objawić: jeżeli zaś to nie nastąpiło, decyzya ta będzie uważaną za prawomocną względem aktów po upłynieniu tego terminu w księdze zawartych i do niéj wniesionych.

Art. 8. W instancyi appellacyjnéj zachowane będą przepisy summarycznego postępowania. Strona zyskująca wyrok, winna tenże wręczyć przeciwnéj stronie, nim go wniesie do hypoteki.

Art. 9. Po uregulowaniu hypoteki, oprócz zaciągnienia listów zastawnych, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu nie jest mocną, bez Naszego zezwolenia, obciążać hypotecznie dóbr, o których mowa, żadnym innym ciężarem.

Pretensye trzecich osób, z któremi też osoby, z mocy artykułu 3 niniejszego postanowienia w czasie regulacyi zgłosić się mogły, a które dla ich nie zgłoszenia się prekludowane zostały, nie mogą, po nastąpionéj prekluzyi do hypoteki szczególnych dóbr, do których się ściągają, inaczéj być wnoszonemi, tylko z warunkiem i skutkami w artykule 154 Prawa Sejmowego o Hypotekach z r. 1818

jako fundusz przeznaczony na umorzenie długu Towarzystwa (1). Termin ostateczny dla wnijścia do Towarzystwa naznacza się do d. 12 Czerwca 1833 r., po którym nikt już więcéj do Towarzystwa przyjętym nie zostanie.

201. Listy zastawne zajmują w Hypotece najpiérwsze miejsce w Dziale IV ksiąg wieczystych.

202. Wypłata listami zastawnemi w żadnym przypadku nie rozciąga się do długów, jakie zahypotekowane będą po dniu ogłoszenia niniejszego prawa; chybaby wypłata niemi wyraźnie umówioną była; prócz zastrzeżenia artykułem 11 objętego, co do Województwa Krakowskiego.

203. Kancellarye Ziemskie, Regenci i Wydziały Hypoteczne, przyjmować będą akta przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego w myśl artykułu 41, zaciągać w księgi hypoteczne ostrzeżenia, i wydawać wyciągi, stosownie do artykułu 42; oraz, na wezwanie właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, przyjmować zahypotekowanie należności Towarzystwa, i uskuteczniać poświadczenia na listach zastawnych, stosownie do artykułu 66; utrzymywać osobną księgę listów zastawnych, do zapisywania summy, numeru, i litery poświadczanych listów

---

przepisanemi, a żadne inne pretensye do Skarbu, z jakiegobądź tytułu pochodzące, do hypoteki dóbr Narodowych wcale wnoszonemi być nie mogą.

Art. 10. Wskazawszy, w dopełnieniu artykułu 199 Prawa o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, prawidła względem uregulowania hypoteki dóbr Narodowych, mieć chcemy, aby wszelkie inne przepisy hypoteczne względem tychże dóbr zachowane były.

(1) Postanowieniem z d. 14/26 Stycznia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 67) otwarty został dla Towarzystwa Kredytowego w Banku Polskim kredyt na milion złotych Polskich.

zastawnych; i uskuteczniać w moc artykułu 67 wymazanie długów, dla spłacenia których listy zastawne do depozytu złożone zostały. Zgoła, wszelkie czynności z przepisów niniejszego prawa wynikające, dopełniać są obowiązane, i za każdą przewłokę odpowiedzialnemi będą. Księgi sznurowe parafowane listów zastawnych, przez Dyrekcyą Główną Towarzystwa, Wydziałowi Hypotecznemu dostarczone zostaną. Kancellarye Ziemskie, Wydziały Hypoteczne Kommissarze Obwodowi i Kassyerowie, obowiązani są do dnia 1 Stycznia 1827 r. załatwiać bezpłatnie przystępującym do Towarzystwa, żądane od nich formalności. Wszelkie extrakty, świadectwa i inne dowody składane przez przystępujących do Towarzystwa, uwalniają się nawet do tegoż terminu od opłaty stępla; od dnia zaś 1 Stycznia 1827 r., właściciele dóbr przystępujący do Towarzystwa, wszelkie koszta oraz opłaty stępla stosownie do przepisów ponosić będą. Pisarze Kancellaryi i Rejenci za czynności do 1 Stycznia 1827 r. bezpłatnie odbywane, ryczałtowo od Rządu wynagrodzeni zostaną (1).

---

(1) Przy rozporządzeniu swém z d. 19 Lipca 1825 r. Nr. 8283, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości zakommunikowała Trybunałom wydaną przez siebie *Instrukcyę w skutek prawa o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego, dla Zwierzchności Hypotecznych, oraz Pisarzy i Rejentów Kancellaryj Ziemiańskich* wydaną, wyjaśniając w niéj, że główne attrybucye i obowiązki są wskazane w samém prawie, a mianowicie dla Zwierzchności Hypotecznych w art. 64, 66, 67, 92, 129, 136, dla Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj w art. 42 i 64, dla Rejentów w art. 41, 42 *c*, 66, 67, 68, 69, 73, 74, 91.

Co się wreszcie tyczy taxy za czynności, z powodu prawa o Towarzystwie Kredytowém załatwiane, ta wskazaną jest w postanowieniu Rady Administracyjnéj z dnia 7 Czerwca 1827 r. (T. II, str. 829 i 819 niniejszego dzieła).

204. Zastawnik w tenczas tylko do przyjęcia listów zastawnych jest obowiązany, gdy całkowita jego należność hypoteczna, na dobrach mu zastawionych oparta, zaspokojoną przez to zostanie.

205. Przy spłacaniu długów hypotecznych, summy mniejsze od 200 Złp. nie dające się objąć listami zastawnemi, dłużnicy zapłacić winni gotowizną wierzycielom swoim.

206. Przez uzupełnienie przepisu artykułu 42 wchodzący do Towarzystwa Kredytowego, do spłacenia wszelkich długów zapisanych na dobrach, z któremi do Towarzystwa przystąpił, uzyskuje mocą prawa niniejszego zwłokę czasu zakreślonego do utworzenia Towarzystwa, z warunkiem regularnego opłacania wierzycielom przypadających procentów. Wszelako, jeżeli wierzyciel egzekucyą sądową przed ogłoszeniem niniejszego prawa w drodze subhastacyjnéj rozpoczął, i przygotowawcze przysądzenie już nastąpiło, wówczas dłużnikowi wtedy tylko służyć może zwłoka czasu, niniejszym artykułem zastrzeżona, jeśliby zapłacił subhastującemu zaległe procenta, i wyłożone przez niego, a przez Sąd oznaczone koszta. Jeśliby zaś subhastacya tak daleko już była posunioną, iżby przepis artykułu 706 Kodexu Postępowania Sądowego dopełnionym już został, dłużnik żadnéj zwłoki uzyskać nie może, i bieg subhastacyi wstrzymanym nie zostanie.

207. Listy zastawne uwalniają się niniejszém od opłaty stempla; wszelkie zaś korrespondencye Władz Towarzystwa, tudzież osób interesowanych z temiż Władzami, od opłaty stempla i portoryi.

208. W przesyłaniu pocztą funduszów Towarzystwa z Dyrekcyi do Dyrekcyi, też same przepisy zachować się winny, jakie w przesyłaniu pieniędzy skarbowych mają miejsce.

209. Rząd, na wydatki przy zawiązaniu Towarzystwa potrzebne, udzieli funduszów w sposobie pożyczki, które Dyrekcya Główna z piérwszych wpływów artykułami 29 i 30 zastrzeżonych, powróci bez procentu.

210. Artykuł 67 Prawa Hypotecznego co do dzierżawy, zastosowanym będzie, i w dochodzeniu należności Towarzystwa; gdyby więc dzierżawca nie zapłacił należności przypadającéj z dóbr Towarzystwu zastawionych, wówczas przeciw niemu służą środki egzekucyjne artykułami 85, 86 i 87 prawa niniejszego zastrzeżone. — Przypisek do art. 67 Usta. Hyp. z r. 1818 (T. II, str. 94 niniejszego dzieła).

211. Towarzystwo Kredytowe i jego Dyrekcye, do żadnéj klassyfikacyi i zbiegu innych wierzycieli pociąganemi być nie mają; owszem egzekucye z wyroków sądowych lub akt urzędowych na rzecz innych wierzycieli, oraz subhastacye z czyjegobądźkolwiek powództwa czynione, nie tamują opłat Towarzystwu należnych; dobra zaś nie inaczéj przez subhastacyą przysądzonemi być mogą nowemu ich nabywcy, aż za przyjęciem przez niego obowiązku, wnoszenia do Towarzystwa przypadających opłat, lub po zaliczeniu do Kassy Towarzystwa pozostałéj należności listami zastawnemi (1).

---

(1) W razie subhastacyi dóbr długiem Towarzystwa Kredytowego obciążonych, Prokuratorowie są w obowiązku jak najmocniéj przestrzegać przepisu w artykule tym podanego i stosowne do Sądu czynić wnioski o wstrzymanie przysądzenia aż do uczynienia zadość przepisowi w ar. 211 pr. o T. K. Z. podanemu.

K. R. S. d. 6 Czerwca 1827 r. Nr. 6044.

Dyrekcye Towarzystwa Kredytowego do klassyfikacyi wzywane być nie powinny, lecz Delegowani do sporządzenia planu klassyfikacyjnego obowiązani są z urzędu przestrzegać, aby

212. Fałszujący bądź listy zastawne bądź kupony, oddawani będą do Sądów Kryminalnych, i ulegną karom przepisanym dla fałszujących monetę, stosownie do Księgi I, Działu XII, artykułu 104 i następnych Prawa Karnego. — K. K. G. i P. 858—864.

213. Władze i Urzędnicy Sądowi, oraz Prokuratorowie przy wszelkich procesach, egzekucyach i subhastacyach, niemniéj wszelkie inne Władze krajowe w czém do kogo należy, do przepisów prawa niniejszego ściśle stosować się winni; na przypadek zaś oporu i nieposłuszeństwa rozporządzeniom Władz Towarzystwa w zakresie prawa niniejszego wydanym, Władze Administracyjne pomoc im udzielić są obowiązane.

214. Towarzystwo rozwiąże się nieochybnie na dniu 22 Czerwca 1854 r.; do którego to czasu całkowita pożyczka w Towarzystwie zaciągniona, oraz wszystkie wypuszczone listy zastawne umorzonemi być muszą (1).

215. Na uwiadomienie Komitetu Towarzystwa, że wszystkie listy zastawne z obiegu wydobytemi zostały,

---

pożyczka Towarzystwa Kredytowego zamieszczoną była w planie klassyfikacyjnym podług tego jak jest w Wykazié Hypotecznym zabezpieczoną, oraz aby na nowonabywcę włożony był obowiązek spłacenia zaległych i uiszczania dalszych rat Towarzystwu Kredytowemu od udzielonéj na te dobra pożyczki przypadających.

K. R. S. d. $^{2}/_{14}$ Lutego 1855 r. Nr. 22421.

(2) Na zasadzie praw z d. $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. (D. P., T. XXI, str. 409), z d. $^{8}/_{20}$ Kwietnia 1853 r. (D. P., T. XLVI, str. 105), i z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r. (D. P., T. LV, str. 5) udzielane były od r. 1838 pożyczki w nowych listach zastawnych, od r. 1853 pożyczki w listach zastawnych trzeciego okresu, a od r. 1860 pożyczki w listach zastawnych Seryi drugiéj, Okresu trzeciego.

Rząd wyznaczy Kommissyą, dla ostatecznego przejrzenia ksiąg Dyrekcyi Główněj i Komitetu Towarzystwa. Kommissya ta, po przekonaniu się czyli wszystkie listy zastawne umorzonemi zostały, złoży rapport Rządowi, ze spisem szczegółowym wszystkich listów zastawnych i kuponów, na umorzenie których fundusze w depozycie znajdować się będą. Wtedy Rząd postanowi rozwiązanie Towarzystwa, poleci ogłoszenie numerów i summ listów zastawnych i kuponów, dla których fnndusze w depozycie pozostały, i o tém wszystkiém rapport Królowi złoży. Król rozkaże wymazać z hypotek długi zapisane w księgach wieczystych na rzecz Towarzystwa, i o tém wszystkiém sprawę najpiérwszemu Sejmowi zdać poleci (1).

---

(1) Podług Ukazu z d. ¹⁵/₂₇ Marca 1855 r. (D. P., T XLIX. str. 239).

Mają być wymazane z hypoteki dóbr ziemskich w Królestwie Polskiém, — te pożyczki w piérwszym Okresie trwania Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, od tegoż Towarzystwa zaciągnione, których, właściciele dóbr rzeczonych, w drugim Okresie trwania Towarzystwa nie odnowili.

Wydziały Hypoteczne, postanawiając wykréślenie z wykazów wierzytelności Towarzystwa Kredytowego Pierwszego Okresu, nie odnowionéj w drugim Okresie, powinny miéć na uwadze, iż wykréślenie to na żądanie strony interesowanéj może nastąpić dopiéro wtenczas, gdy złożoném będzie świadectwo właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, iż z tytułu pożyczki piérwszego okresu żadna też dobra nie obciąża zaległość.

K. R. S. d. ⁶/₁₈ Lipca 1855 r. Nr. 12921.

Wykaz

w jakim sposobie, zaciągniony od Towarzystwa Kredytowego dług złotych Polskich dwieście wynoszący, w przeciągu lat 28 zaspokojonym będzie.

(Odnosi się do art. 18 pr. o T. K. Z. z r. 1825).

Rok	Rata	Płaci dłużnik: Na Administracją		Płaci dłużnik: Na prowizyą	Płaci dłużnik: Na kapitał	Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik winien kapitał
		Złote Polskie i grosze					
1826	Grudniowa	—	6	4,	2,	2,	198,
1827	(Czerwcowa	—	6	3,96	2,04	4,04	195,96
	(Grudniowa	—	6	3,92	2,08	6,12	193,88
1828	(Czerwcowa	—	6	3,88	2,12	8,24	191,76
	(Grudniowa	—	6	3,84	2,16	10,40	189,60
1829	(Czerwcowa	—	6	3,80	2,20	12,60	187,40
	(Grudniowa	—	6	3,74	2,26	14,86	185,14
1830	(Czerwcowa	—	6	3,70	2,30	17,16	182,84
	(Grudniowa	—	6	3,66	2,34	19,50	180,50
1831	(Czerwcowa	—	6	3,60	2,40	21,90	178,10
	(Grudniowa	—	6	3,56	2,44	24,34	175,66
1832	(Czerwcowa	—	6	3,52	2,48	26,82	173,18
	(Grudniowa	—	6	3,46	2,54	29,36	170,64
	do przeniesienia	2	18	48,64	29,36	—	—

Rok	Rata	Płaci dłużnik: Na Administracją		Płaci dłużnik: Na prowizyą	Płaci dłużnik: Na kapitał	Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik winien kapitał
		Złote Polskie i grosze					
	z przeniesienia	2	18	48,64	29,36	—	—
1833	(Czerwcowa	—	6	3,42	2,58	31,94	168,06
	(Grudniowa	—	6	3,36	2,64	34,58	165,42
1834	(Czerwcowa	—	6	3,30	2,70	37,28	162,72
	(Grudniowa	—	6	3,26	2,74	40,02	159,98
1835	(Czerwcowa	—	6	3,26	2,80	42,82	157,18
	(Grudniowa	—	6	3,14	2,86	45,68	154,32
1836	(Czerwcowa	—	6	3.08	2,92	48,60	151,40
	(Grudniowa	—	6	3,02	2,98	51,58	148,42
1837	(Czerwcowa	—	6	2,98	3,02	54,60	145,40
	(Grudniowa	—	6	2,90	3,10	57,70	142,30
1838	(Czerwcowa	—	6	2,84	3,16	60,86	139,14
	(Grudniowa	—	6	2,80	3,20	64,06	135,94
1839	(Czerwcowa	—	6	2,72	3,28	67,34	132,66
	(Grudniowa	—	6	2,66	3,34	70,68	129,32
1840	(Czerwcowa	—	6	2,58	3,42	74,10	125,90
	(Grudniowa	—	6	2,52	3,48	77,58	122,42
1841	(Czerwcowa	—	6	2,44	3,56	81,14	118,86
	(Grudniowa	—	6	2,38	3,62	84,76	115,24
	do przeniesienia	6	6	101,30	84,76	—	—

Rok	Rata	Płaci dłużnik: Na Administracją		Płaci dłużnik: Na prowizyą	Płaci dłużnik: Na kapitał	Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik winien kapitał
		Złote Polskie i grosze					
	z przeniesienia	6	6	101,30	84,76	—	—
1842	(Czerwcowa	—	6	2,30	3,70	88,46	111,54
	(Grudniowa	—	6	2,24	3,76	92,22	107,78
1843	(Czerwcowa	—	6	2,16	3,84	96,06	103,94
	(Grudniowa	—	6	2,08	3,92	99,98	100,02
1844	(Czerwcowa	—	6	2,00	4,00	103,98	96,02
	(Grudniowa	—	6	1,92	4,08	108,06	91,94
1845	(Czerwcowa	—	6	1,84	4,16	112,22	87,78
	(Grudniowa	—	6	1,76	4,24	116,46	83,54
1846	(Czerwcowa	—	6	1,68	4,32	120,78	79,22
	(Grudniowa	—	6	1,58	4,42	125,20	74,80
1847	(Czerwcowa	—	6	1,50	4,50	129,70	70,30
	(Grudniowa	—	6	1,40	4,60	134,30	65,70
1848	(Czerwcowa	—	6	1,32	4,68	138,98	61,02
	(Grudniowa	—	6	1,22	4,78	143,76	56,24
1849	(Czerwcowa	—	6	1,12	4,88	148,64	51,36
	(Grudniowa	—	6	1,02	4,98	153,62	46,38
1850	(Czerwcowa	—	6	0,92	5,08	158,70	41,30
	(Grudniowa	—	6	0,82	5,18	163,88	36,12
	do przeniesienia	9	24	130,18	163,88	—	—

Rok	Rata	Płaci dłużnik: Na Administracją		Płaci dłużnik: Na prowizyą	Płaci dłużnik: Na kapitał	Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik winien kapitał
		Złote Polskie i grosze					
	z przeniesienia	9	24	136.18	163,88	—	—
1851	(Czerwcowa	—	6	0,72	5,28	169,16	30,84
	(Grudniowa	—	6	0,62	5,38	174,54	25,46
1852	(Czerwcowa	—	6	0,50	5,50	180,04	19,96
	(Grudniowa	—	6	0,40	5,60	185,64	14,36
1853	(Czerwcowa	—	6	0,28	5,72	191,36	8,64
	(Grudniowa	—	6	0,18	5,82	197,18	2,82
1854	(Czerwcowa	—	6	0,06	5,94	203,12	—
	Ogół	11	6	132,94	203,12		
	Dłużnik nadpłaca				3,12	Któremi Komitet Towarzystwa rozrządzi stosownie do art. 164	

INSTRUKCYA

DLA DYREKCYJ SZCZEGÓŁOWYCH TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO (1).

(Zatwierdzona postanowieniem Ks. Namiestnika w d. 14 Marca 1826 r. wydaném, a ogłoszoném w d. 5 Maja t. r. (D. P., T. XI, str. 82—264).

TYTUŁ I.

O Dyrekcyach Szczegółowych w ogólności.

§ 1. *Dyrekcye Szczegółowe* są Władzami wykonawczemi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i zostają pod bezpośrednim kierunkiem Dyrekcyi Główněj tegoż Towarzystwa.

Obowiązkiem Dyrekcyów jest, stosować się ściśle do przepisów prawa Sejmowego z d. 1/13 Czerwca 1825 r. o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém (T. III, str. 3 niniejszego dzieła), oraz do przepisów niniejszéj Instrukcyi.

§ 2. Członki Dyrekcyi Szczegółowéj na zebraniu okręgowém wybrani, po zatwierdzeniu przez Dyrekcyą

(1) Instrukcya ta jest wypływem rozporządzeń podanych w art. 144 Pr. o T. K. Z. z r. 1825 (T. III, str. 55 niniejszego dzieła).

Główną czynności wyborowych tegoż Zgromadzenia, oraz po złożeniu zaświadczenia swego wyboru podpisanego przez Prezesa zebrania, zajmą swe miejsca; i jeśliby, dla skończonego urzędowania Prezesa Dyrekcyi Szczegółowéj, innego natomiast wybrać należało, Członki przystąpią do takowego wyboru. — § 1 pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 4).

§ 3. Prezes nowo wybrany wykona przysięgę przed Prezesem Kommissyi Wojewódzkiéj podług roty następującéj:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż w pełnieniu obowiązków Prezesa Dyrekcyi Szczegółowéj Okręgu Województwa N. nie tylko sam, jak najściśléj przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniéj przepisy Instrukcyj w moc tegoż prawa wydanych, wypełniać będę, nie uwodząc się żadnym względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiścią, prośbami, ale nadto zaręczam, iż dołożę całéj méj usilności, aby też przepisy prawa, Instrukcyi, przez każdego w Dyrekcyi Szczegółowéj Województwa N. kierunkowi memu powierzonéj, ściśle wykonywanemi były, abym poświęcając czas, pracę, i siły moje, przeznaczeniu urzędowania mego, zachował w całym jego ciągu wierne świadectwo nie nadwerężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męko.“

§ 4. Członki Dyrekcyi nowo przybywający wykonają przysięgę przed Prezesem téjże Dyrekcyi podług roty następującéj:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu; iż pełniąc powierzony mi Urząd Członka Dyrekcyi Szczegółowéj Województwa N., do którego zaufaniem Stowarzyszonych właścicieli dóbr ziemskich powołany zostałem, nietylko jak najściśléj przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniéj przepisy Instrukcyj w moc tegoż prawa wydanych, wykonywać będę, nie uwodząc się żadnym dla któréjkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiścią, prośbami, ale nadto zaręczam, iż poświęcając czas, pracę, i siły moje, przeznaczeniu tegoż urzędowania, tak toż urzędowanie sprawować będę, iżbym w całym ciągu jego zachował wierne świadectwo nie nadwerężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męko.“

§ 5. Dyrekcya Szczegółowa wszelkie polecenia Dyrekcyi Głównéj, w zakresie Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém, i niniejszéj Instrukcyi wydane, uskuteczniać niezwłocznie jest obowiązana.

Przełożenia, jakieby z powodu wydanéj decyzyi uczynić za potrzebne uznała, nie mogą wstrzymywać wykonania poleceń Dyrekcyi Głównéj.

§ 6. W przedmiotach ściągających się do ogólnego dobra Towarzystwa, lub w rzeczach wymagających zmiany trwających urządzeń, Dyrekcye Szczegółowe, czynić powinny przełożenia do Dyrekcyi Głównéj i mogą jéj podawać stosowne projekta.

TYTUŁ II.

Przepisy do zachowania przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i oznaczaniu wysokości pożyczki.

§ 7. Dyrekcye Szczegółowe w miarę, jak otrzymywać będą akta przystąpienia, zajmą się ich roztrząsaniem porządkiem numerów, celem wczesnego przeświadczenia się, czyli wszystkie formalności przez przystępującego uskutecznione zostały. Gdzieby zaś zachodziły uchybienia, Dyrekcye takowe, celem ich sprostowania, wcześnie właścicielom wskazać powinny.

§ 8. Przy roztrząsaniu aktów przystąpienia, wypisanych z ksiąg wieczystych, Dyrekcye pilnie uważać będą, czyli takowe akta zeznane zostały przed właściwą Kancellaryą Ziemską w formie i treści artykułem 41 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém przepisanej. Jeżeli takowy akt zeznany jest przez osoby wyręczające właściciela, jako to opiekuna, kuratora, lub umocowanego od Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, Dyrekcye przeświadczą się czyli ci do działania dostatecznie i prawnie byli upoważnieni.

§ 9. Stosownie do brzmienia art. 5 Prawa Sejmowego lit. A. Dyrekcye uważać będą; czyli wykaz opłaconego do Skarbu podatku ofiary poświadcza, jak wysoki takowy podatek przywiązany był do dóbr w roku ogłoszenia prawa, to jest w roku 1825.

§ 10. Dyrekcye przy roztrząsaniu wykazów hypotecznych jak najściślej uważać powinny, czyli dobra ziemskie Towarzystwu zastawiane, posiadane są prawem własności zupełnéj, i czyli nie ulegają takiemu

ograniczeniu, któreby przeszkadzało do regularnego wnoszenia opłat Towarzystwu przypadać mających. — Gdzieby zaś zachodziły ścieśnienia własności, w takim razie Dyrekcye wtedy tylko akta przystąpienia do Towarzystwa przyjmą, jeśli właściciel złoży formalne i bezwarunkowe zezwolenie tego, komu służy prawo własność ograniczająco, a to dla uzyskania pierwszeństwa w hypotece dla opłat Towarzystwa przypadać mających. W każdym atoli razie protestacye co do praw własności, dożywocia, zastawy, gdzieby te ostatnie w całości spłaconemi być nie mogły, oraz inne podobne ograniczenia nie tamują zaciągnienia pożyczki u Towarzystwa, na spłacenie długów hypotecznych, wyższą datę zaingrossowania w Dziale IV ksiąg wieczystych mających nad datę prawa własność ograniczającego. Wtedy Dyrekcye nie mają wymagać zezwolenia tego, komu służy takowe prawo, i obowiązane są przyjąć akt przystąpienia z żądaniem pożyczki na spłacenie długów, nie wątpliwie z dóbr, ktokolwiek byłby ich właścicielem, należących się.

§ 11. Jeżeli pożyczka od Towarzystwa na zaspokojenie w całości zastawnika nie wystarcza, Dyrekcye wtedy tylko przyjmą akt przystąpienia do Towarzystwa właściciela chcącego spłacić zastawę, jeśli ten albo złoży do depozytu Dyrekcyi Głównéj dostateczną summę w gotowiźnie lub listach zastawnych, któraby złączona z zamierzoną pożyczką, wierzytelności zastawnika wyrównywała, albo złoży deklaracyą zastawnika, iż listy zastawne na opłacenie w części należytości swojéj przyjmie, lub téż, że na zaciągnienie listów przed swojém prawem zastawy, dla spłacenia poniższych długów, gdzie te mają miejsce, zezwala.

§ 12. Opłaty wieczyste, jako to, dziesięciny dla kościołów, służebności i t. p. w Dziale III ksiąg wieczy-

stych umieszczone, rozważnie ocenione być powinny, i na dobra ciężarom takowym podległe, Dyrekcye taką tylko pożyczkę udzielać będą, iżby należności Towarzystwu przypadające, w najniepomyślniejszych nawet czasach z pewnością wpływać mogły.

§ 13. W dobrach gracyalnych, to jest takich, które Rząd różnym donataryuszom prawem własności, z obowiązkiem jednak opłaty kanonu nadał, chociażby takowy kanon był mało znaczący, Dyrekcye atoli zawsze żądać będą, aby właściciel złożył zezwolenie Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu.

§ 14. Sukcessorom beneficyalnym, na których tytuł własności dóbr jest uregulowany, przystąpienie do Towarzystwa, w takim tylko razie tamowane być nie może, gdy sukcessor w tym tylko celu przystępuje, aby Dyrekcye w moc artykułu 12 Prawa Sejmowego spłaciły długi hypoteczne spadku w Dziale IV ksiąg wieczystych przed dniem ogłoszenia Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém na tychże dobrach zapisane.

§ 15. Gdy Prawo Sejmowe o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém jednych tylko zastawników uwalnia od przyjęcia listów zastawnych, wtedy, gdy należność ich hypoteczna na dobrach im zastawionych spłaconą w całości przez to nie zostanie, przeto w myśl Prawa Sejmowego, a szczególniéj art. 67, 201, 204, żądane inne długi hypoteczne w Dziale IV ksiąg wieczystych przed dniem ogłoszenia Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém zamieszczone, czyli na ich spłacenie pożyczka w listach zastawnych w zupełności wystarcza, albo nie, czyli termin odebrania summy hypotekowanéj upłynął, albo jeszcze nie nadszedł, nie mogą tamować zaciągnięcia pożyczki w listach zastawnych na spłacenie tychże długów hypotecznych i zapi-

sania takowéj pożyczki do ksiąg hypotecznych na piérwszém miejscu.

§ 16. Przy roztrząsaniu aktów przystąpienia, Dyrekcye zwrócą uwagę, czyli właściciel dopełnił przepisu artykułu 44 Prawa Sejmowego, mianowicie, czyli doręczył akt przystąpienia wierzycielom swoim hypotecznym, z wymienieniem wysokości listów zastawnych, w jakiéj wygotowanie ich proponuje. Doręczenia te przez Woźnych Sądowych osobie, lub w zamieszkaniu obraném, i w księgach hypotecznych zapisaném, lub, w braku takowego zapisania, podług artykułu 69 Kodexu Postępowania Sądowego, ze strony właściciela dopełnione być winny tym, na których imię wierzytelność listami zastawnemi spłacić się mająca w Wykazie Hypotecznym głównie jest zapisaną; jeżeli bowiem na tych wierzytelnościach są subintabulacye, ostrzeżenia, i t. p., rzeczą jest pierwotnego lub głównego wierzyciela otrzymane zawiadomienie kommunikować współinteressantom. W każdym atoli razie, Dyrekcye odmawiać nie będą udzielenia wiadomości subintabulowanym wierzycielom o wysokości żądanych listów, czyli to przez właściciela czyli przez głównych wierzycieli, i do odmian przez nich żądanych przed wydaniem decyzyi, tak pod względem koloru, jako i wysokości listów zastawnych, stosować się będą.

Co zaś do summ Instytutów Świeckich i Duchownych, wręczenia, gdzieby te jeszcze Kommissyom Rządowym lub Prokuratoryi Jeneralnéj złożone nie były, uskuteczniać należy Kommissyom Wojewódzkim.

§ 17. Szczególnym jest obowiązkiem Dyrekcyów uważnie roztrząsać i sledzić istotny szacunek dóbr Towarzystwu zastawionych, czyli to prywatnych, czyli Rządowych, i taką tylko udzielać na nie pożyczkę, jakaby zupełne miała bezpieczeństwo, i od jakiéj opłaty pra-

wem Sejmowém postanowione z pewnością i regularnie wpływaćby mogły.

§ 18. Szacunek dóbr w hypotece zapisany, rozmiary i taksy gdzie takowe egzystują, kontrakty kupna i przedaży, kontrakty dzierżawne, administracyjne i t. p., uważane i roztrząsane tak co do swéj treści, jako téż osób, z któremi i czasu, w którym były zawarte, dać mogą częstokroć objaśnienie o wartości dóbr Towarzystwu zastawionych. Członek zatém Dyrekcyi Szczegółowéj Referent, powinien, gdy tego zajdzie potrzeba, akta hypoteczne czyli księgi ziemiańskie takowych dóbr przejrzéć, i z nich wyciągnąć wiadomości, z jakichby Dyrekcya użytek zrobić mogła.

§ 19. Niemniéj, gdzie tego zajdzie potrzeba, Członek Dyrekcyi Referent udać się także powinien do Wydziału Skarbowego Kommissyi Wojewódzkiéj, i, bądź od Kommissarza Skarbowego, bądź od Referentów, zasięgnąć wiadomość czyli właściciele dóbr, na które pożyczka ma być udzielona, nie uskarżali się na przeciążenie podatkiem ofiary, i jaki skutek odniosły ich przedstawienia? niemniéj, czyli podatki z dóbr prywatnych, lub dzierżawy z dóbr narodowych, regularnie były wnoszone, lub czyli dobra podlegały w téj mierze egzekucyom, sekwestracyom i administracyom, lub wydzierżawieniom, i jak dalece środki te skutecznemi się okazały. Wiadomości takowe Referent w rapport stosowny zebrać i Dyrekcyi Szczegółowéj przy wnoszeniu interesu na sessyą przedstawić winien.

§ 20. Podobnymże sposobem Referent przejrzawszy regestra biercze podatku ofiary z r. 1825, przekona się, czyli dobra, na które pożyczka ma być udzielona, nie opłacają wyższego podatku ofiary nad zwyczajny ziemski 24 grosza zwany. A jeżeliby w istocie opłacały wyższy podatek, doniesie o tém przy przedstawieniu interesu Dyrekcyi Szczegółowéj, która ztąd może miéć słuszny powód do zniżenia szacunku dóbr w myśl artykułu 6 Prawa Sejmowego, lub przynajmniéj dokładniejszego śledzenia stanu i istotnéj dóbr wartości, tak, iżby pewność Towarzystwa w niczém na niebezpieczeństwo narażoną nie była.

§ 21. Lubo, podług artykułu 34 Prawa Sejmowego, dobra narodowe do jednéj Dyrekcyi Szczegółowéj należące, solidarnie za opłaty Towarzystwu przypadające odpowiadają, gdy atoli ta solidarność, stosownie do artykułu 96 tegoż prawa, dopóty tylko trwa, dopóki dobra nie staną się własnością prywatną, z tego zatém powodu Dyrekcye Szczegółowe na każde pojedyncze dobra Rządowe, jedną księgą hypoteczną objęte, oddzielną ustanowią pożyczkę, stosownie do artykułu 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego i taką od któréjby opłaty z tychże tylko dóbr, w każdym razie z pewnością ściągnięte być mogły.

§ 22. Jeśliby Dyrekcya Szczegółowa otrzymała od którego ze stowarzyszonych zawiadomienie, iż dobra Towarzystwu zastawione, z mocy zasady Prawem Sejmowém przepisanéj, zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa w stosunku do ich wewnętrznéj wartosci zaciągnąćby mogły, a o ich szacunku i bezpieczeństwie pożyczki z innych źródeł, nie miała dostatecznego przekonania, ześle jednego z Członków swoich na miejsce, dla wybadania rzeczywistego dóbr tych szacunku; Delegowany w działaniu swojém weźmie za zasadę opis dóbr przez właściciela podany, jeżeli takowy złożony został, uzupełni go i sprawdzi w czém wypadnie, regestra i rachunki gospodarskie przejrzy i o istotnym dochodzie przekona się, nie przestając nigdzie na dowolném właściciela podaniu, ale o wszystkiém przeświad-

czając się naocznie, lub zdanie swoje na gruntownych opierając dowodach.

§ 23. Jeżeli który z właścicieli żądać będzie podwyższenia szacunku dóbr nad zasadę w artykule 5 Prawa Sejmowego oznaczoną, obowiązkiem jego będzie udowodnić, iż dobra istotnie taki jak utrzymuje mają szacunek. Powinien więc dostarczyć Dyrekcyi wszelkich objaśnień i dowodów, jakie od niego zażądane zostaną, a gdyby okazała się potrzeba zesłania Delegowanego na miejsce, właściciel ponosić będzie koszta ztąd wynikające.

§ 24. Jeśliby kto przystępował do Towarzystwa z jedną częścią dóbr jednę też samę księgę hypoteczną mających, a drugą część w téjże księdze będącą wyłączał, akt jego przystąpienia nie wprzódy przyjęty być może, aż właściciel o rozdział dóbr w księgach hypotecznych, o rozdział zaś podatku w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu postara się. Przy tém Dyrekcye pilnie uważać będą, czyli rozdział ten nie nadweręża szacunku dóbr w tym sposobie, iżby żądana u Towarzystwa pożyczka, na niebezpieczeństwo narażoną być mogła. Lasy, oraz jakie bądź części majątku, lub dochody księgą hypoteczną objęte, chociażby te do podatku ofiary właściwie wliczonemi nie zostały, z pod odpowiedzialności Towarzystwu wyłączonemi być nie mogą.

§ 25. W oznaczaniu wysokości pożyczki na dobra czynszowe lub mające miasta w swym obrębie, Dyrekcye jak najusilniéj czuwać są obowiązane, aby wyrachowanie szacunku tych dóbr z podatku ofiary nie było za wysokie, a nawet uważać będą czyli czynsz lub dochody miejskie ze zmianą czasu i urządzeń od daty ustanowienia podatku ofiary zmniejszenia nie doznały, lub czyli takowym nadal nie ulegną, o ileby to przewidzieć można było.

§ 26. Przy oznaczeniu wysokości pożyczki na dobra gracyalne, kanon Skarbowi opłacające, Dyrekcye szacunek tych dóbr ustanawiać będą podług zasady dla dóbr rządowych w artykule 5 i 6 Prawa Sejmowego przepisanéj.

§ 27. Po załatwieniu wszelkich przepisanych formalności, oraz po dostateczném zapewnieniu się o istotnym dóbr szacunku, Dyrekcye Szczegółowe stosownie do art. 62 Prawa Sejmowego przystąpią do wydania decyzyi, jak wielka pożyczka właścicielowi udzieloną być może, oraz jakiego rodzaju i w jakiéj wysokości listy zastawne wystawione być mają. Decyzya ta podpisana być powinna przez Członków Dyrekcyi komplet składających.

§ 28. Gdy lista przystępujących do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zamykaną będzie w Dyrekcyi Głównéj, z dniem 1 Lipca i 1 Stycznia celem przesłania jéj każdemu z stowarzyszonych, wraz z oznaczeniem wysokości pożyczki na każde z dóbr Towarzystwu zastawionych, stosownie do art. 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego wydać się mogącéj, wraz z wezwaniem, aby ciż stowarzyszeni interessowani ze względu na solidarną odpowiedzialność art. 23 tegoż prawa przepisaną, przed dniem 15 Września, i 15 Marca ostrzegli Dyrekcye, jeśliby które z dóbr z mocy przyjętéj zasady zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa zaciągnąć mogły; przeto Dyrekcye Szczegółowe póty z ostateczną decyzyą wstrzymywać się będą, dopóki nie upłynie termin zakreślony stowarzyszonym do podawania wyż rzeczonych ostrzeżeń. — § 2 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 5).

§ 29. Gdyby bądź wierzyciele, bądź właściciel, żądali listów nie objętych art. 16 i 111 Prawa Sejmowego, Dyrekcya zadecyduje wygotowanie takich listów, jakie do

proponowanych przez nich ze względem na powyższe artykuły najwięcéj się przybliżają.

§ 30. O zapadłéj decyzyi Dyrekcya zawiadomi właściciela dóbr, i wezwie go, aby, w przeciągu dni 15 od daty wręczenia, złożył w Dyrekcyi Szczegółowéj należność na wygotowanie listów zastawnych art. 29 Prawa Sejmowego postanowioną. Jeśliby zaś właściciel sądził się decyzyą powyższą uciążonym, i mniemał, iż szacunek dóbr za nisko ustanowiony został, i pożyczka za mała jest przyznana, a w przeciągu dni 15 oświadczył, iż na decyzyi Dyrekcyi Szczegółowéj nie przestaje, i od niéj do Dyrekcyi Główném odwołuje się, wtedy Dyrekcya Szczegółowa obowiązaną jest przyjąć od niego na piśmie takowe odwołanie się, wraz z powodami dla przedstawienia Dyrekcyi Głównéj.

§ 31. Gdyby właściciel kosztów na wygotowanie listów w terminie oznaczonym nie złożył, Dyrekcya Szczegółowa za pośrednictwem Kommissarza Obwodowego ściągnie takowe od niego przez egzekucyą administracyjną. Co zaś do wysokości pożyczki, właściciel uważany będzie jako przestający na decyzyi Dyrekcyi Szczegółowéj.

§ 32. Po wydaniu decyzyi względem wysokości pożyczki, Dyrekcya Szczegółowa złoży stosowny rapport Dyrekcyi Głównéj, i dołączy do niego dowód wręczenia tejże decyzyi właścicielowi, oraz akta szczególne dóbr, na które pożyczka ma być udzielona. — Rapport ten obejmować powinien wkrótkości, co Dyrekcya Szczegółowa względem wyśledzenia istotnego szacunku dóbr przedsięwzięła, i na jakich zasadach decyzyę swoją oparła.

Jeżeli decyzya wydana była większością głosów, i który z Członków zdanie swoje do oddzielnéj na to przeznaczonéj księgi zapisał, wyciąg z tejże przez Pisarza poświadczony, do rapportu dołączyć należy. Również w tym rapporcie umieści Dyrekcya Szczegółowa, objaśnienie na zarzuty, jakieby właściciel przeciwko jéj decyzyi stosownie do § 30 podał.

§ 33. Każdy z wierzycieli hypotecznych bez względu na porządek numerów ingrossacyjnych, mający prawo wypowiedzenia kapitału i chcący zmusić właściciela dóbr aby do Towarzystwa Kredytowego przystąpił, w podaniu swojém, które do Dyrekcyi Szczegółowéj podług art. 73 Prawa Sejmowego uczyni, donieść powinien nazwisko właściciela teraźniejszego, który, jeżeli jest małoletnim, przystępujący wymieni opiekunów lub kuratorów, i wskaże ich zamieszkanie.

§ 34. Jeśliby żadne ograniczenia własności nie miały miejsca, lub jesliby prawo własność ograniczające, bądź z powodu późniejszego wpisu, bądź z innych przyczyn prawnych wierzytelnościom, które listami zastawnemi spłacone być mogą, w niczém nie ubliżało, lub, mimo sporu o własność dóbr, wierzytelności rzeczone niewątpliwie z znich należały się, Dyrekcya Szczegółowa uczynić powinna odezwę do właściciela, aby wierzyciela zaspokoił lub do Towarzystwa Kredytowego przystąpił. — Gdzieby zaś takie ograniczenia praw właściciela miały miejsce, któreby przez działanie Dyrekcyów z urzędu usunięte być nie mogły, wierzyciel pociągający dłużnika doTowarzystwa sam takowe przeszkody przedewszystkiém załatwić powinien.

§ 35. W żadnym przypadku nie może być dany wzgląd na zaprzeczenie długu przez właściciela dóbr, chyba gdyby takowe przez zapisanie protestacyi w hypotece jawném uczynione zostało, a wtenczas zgłaszający się wierzyciel o zniesienie ostrzeżenia, drogą sądową postarać się, i wyrok w téj mierze prawomocny złożyć jest obowiązany.

'* § 36. Wierzyciele, którzyby opóźnili się z pociągnięciem właściciela ziemi do stowarzyszenia Kredytowego Ziemskiego, tak, iż listy zastawne nie mogłyby być wygotowane aż po terminie Grudniowym 1826 r., opłatę art. 200 Prawa Sejmowego przepisaną, sami za właściciela wnieść będą w obowiązku, z wolnym do niego regresem (1).

§ 37. Gdy dłużnik, mimo wezwania Dyrekcyi Szczegółowéj, ani aktu przystąpienia, ani dowodu, że wierzyciela zaspokoił, w terminie art. 73 Prawa Sejmowego zakreślonym, nie złoży, Dyrekcya Szczegółowa wyznaczy Delegowanego, który w księgach hypotecznych zezna akt następującéj treści:

„Ja N., działając w imieniu Dyrekcyi Szczegółowéj Województwa N., na mocy upoważnienia téjże z dnia N. N. oświadczam: iż dobra N. z przyległościami N. N., położone w Województwie N., Powiecie N., Parafii N., należące do właściciela N., zamieszkałego w N., z mocy art. 15 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém, pociągnięte zostały przez wierzyciela N. do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i poddaję też dobra wszelkim obowiązaniom i ich skutkom, prawem Sejmowém z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisanym, żądając zaciągnienia do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzoném jest stosownie do prawa wyż rzeczonego zaciągnąć w listach zastawnych summę N."

„Nadto żądam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyą Główną, w miejscu powyższego ostrzeżenia zaingrossowano summę temiż listami objętą, a mianowicie obowiązek regularnego opłacania od téjże summy w d. 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj grubéj, kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srébra $86^{86}/_{135}$ Złp. z czystej grzywny kolońskiéj) po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania prawem sejmowém z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 przepisane."

(1) Przepis ten uchylony został paragrafem 3 i 4 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII str. 9).

§ 38. W powyższym akcie zamieścić należy summę przez wierzyciela jednego lub więcej żądaną, ze względem na stosunek wynikający z podatku ofiary, którego wykaz od Kommissarza Obwodowego Dyrekcya ściągnie. To jednak nie przeszkadza, aby późniéj Dyrekcya, jeżeliby pożyczka w téj ilości za wysoka zdawała się, zmniejszyć takowéj nie mogła. Skoro akt przez Delegowanego zeznany zostanie, Dyrekcya Szczegółowa przedsięweźmie przyzwoite środki celem ustanowienia szacunku dóbr podług prawideł, które przy przystąpieniu do Towarzystwa dobrowolném wskazane zostały.

§ 39. Obok tego działania, Dyrekcya Szczegółowa, stosując się do artykułu 44 Prawa Sejmowego, oraz § 16 niniejszéj Instrukcyi, uwiadomi wierzycieli hypotecznych, którzy listami zastawnemi spłaconemi być mają, o pociągnięciu dóbr do Towarzystwa, zaproponuje im wysokość listów zastawnych i wezwie do oświadczenia się w przeciągu dwóch miesięcy, czyli takich lub innych listów żądają.

§ 40. Koszta na wygotowanie listów zastawnych, i

wszelkie inne aż do ich wystawienia zdarzyć się mogące, zastąpią Dyrekcye; właściciel zaś do zwrotu takowych, przez Kommissarza Obwodowego drogą administracyjną znaglony zostanie.

§ 41. Odwołanie się od powyższéj decyzyi Dyrekcyi Szczegółowéj do Dyrekcyi Głównéj, czyli to właściciela, czy wierzyciela, na którego żądanie dobra do Towarzystwa pociągnięte zostały, Dyrekcye przyjmować będą, jeśli to odwołanie złożone zostanie w przeciągu dni 15 od dnia wręczenia interessentom takowéj decyzyi.

TYTUŁ III.

O wypuszczeniu listów zastawnych.

§ 42. Skoro Dyrekcya Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównéj listy zastawne wraz z kuponami i jéj decyzyą, Dyrekcya Szczegółowa decyzyę tę wpisze do księgi na ten przedmiot przeznaczonéj. Następnie komplet Dyrekcyi Szczegółowéj nadesłane listy zastawne podpisze.

§ 43. Wyznaczy potém Dyrekcya Szczegółowa Delegowanego, dla dopełnienia w Kancellaryi Ziemiańskiéj formalności artykułem 64 Prawa Sejmowego przepisanych.

Delegowany, przybywszy do Kancellaryi Ziemiańskiéj, zezna w właściwéj księdze dóbr przed Rejentem wniosek, aby ostrzeżenie w skutek aktu przystąpienia zapisane, na istotną intabullacyą zamienione zostało. Intabullacya ta pożyczki od Towarzystwa zaciągnionéj jeszcze w tém samém miejscu zapisana być powinna, w którém znajdowało się ostrzeżenie, bez żadnéj zmiany w porządku hypotecznym zapisanych wierzytelności.

§ 44. Wydział Hypoteczny, wydając decyzyą względem zamiany ostrzeżenia na intabullacyą, każdy list zastawny przez Delegowanego przyniesiony wciągnie kolejno do księgi na to przeznaczonéj, i datę téj czynności, obok daty wygotowania listu zastawnego, w rubrykach stosownych zamieści.

§ 45. Po dopełnieniu przepisów w paragrafie poprzedzającym wskazanych, Wydział Hypoteczny zwróci listy zastawne Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowéj, a Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj wyda mu wyciąg urzędowy wykazu hypotecznego, tak z ksiąg listów zastawnych, jako téż z ksiąg wieczystych. Delegowany o czynności téj rapport Dyrekcyi Szczegółowéj złożyć, i listy zastawne do depozytu jéj oddać powinien, która takowe aż do wydania ich właścicielowi w depozycie swoim zachowa.

§ 46. Dyrekcya Szczegółowa otrzymawszy wykaz hypoteczny, w którym ostrzeżenie przystąpienia do Towarzystwa na istotną intabullacyą zamienione zostało, wiedzieć z tego wykazu będzie, komu listy zastawne z porządku długów hypotecznych wydane być mają. Przygotuje więc wezwanie do właściciela, w którem wymieni, komu w dniu przez nią naznaczonym, stosownie do artykułu 65 Prawa Sejmowego, listy zastawne z porządku hypotecznego wydane być mają, i wezwie go, również jak i rzeczonych wierzycieli do stawienia się na wyznaczony dzień w Kancellaryi Hypotecznéj wraz z dowodami należność ich poświadczającemi.

§ 47. Gdyby summa hypoteczna należała do nieletnich, Dyrekcya w odezwie swéj do opiekunów lub kuratorów, wezwie ich, aby z dostateczném upoważnieniem do odebrania listów zastawnych na terminie stawili się. Toż samo uczyni, gdyby inne prawne przeszkody wy-

płacenia summy do rąk samego właściciela nie dozwalały.

§ 48. Jeśli na summie w wykazie hypotecznym umieszczone są subintabulacye, ostrzeżenia i t. p. albo, gdyby summa należała do kilku wierzycieli, równe pierwszeństwo mających, a listy zastawne na zaspokojenie wszystkich nie wystarczały, Dyrekcya wezwać powinna wszystkich interessentów nie tylko do stawienia się, ale i do porozumienia między sobą, wiele który z nich listów zastawnych otrzymać może.

§ 49. Gdyby w rzędzie wierzytelności hypotecznych, mających być spłaconemi przez Dyrekcyą Szczegółową, znajdowały się summy mniejsze od 200 Złp. lub summy końcowe niedające się objąć listami powyższéj wartości, Dyrekcya Szczegółowa w odezwie §§ 46, 47 i 48 przepisanéj, oznaczy, stosownie do artykułu 205 Prawa Sejmowego, jaką summę monetą brzęczącą właściciel wierzycielom swoim zapłacić jest obowiązany, pod egzekucyą administracyjną w razie uchybienia, i wezwie go, aby takową w dniu naznaczonym zaliczył. Niemniéj, dla ułatwienia ostatecznych rozrachunków, w odezwie do wierzycieli, Dyrekcya wymieni jaką ilość z rzeczonych summ w monecie brzęczącéj ci swoim subintabulowanym wierzycielom zaliczyć będą obowiązani.

§ 50. Gdy summa w wykazie hypotecznym umieszczona, i listami zastawnemi spłacić się mająca, nie jest obliczona na monetę krajową, Dyrekcya wezwie interessentów, aby się względnie ewaluacyi wcześnie przed terminem porozumieli.

§ 51. Powyższe wezwanie Dyrekcya doręczyć poleci interessentom przez woźnego sądowego, i dopilnuje, aby wręczenie to na dni 30 przed oznaczonym terminem istotnie uskutecznioném zostało.

§ 52. Dyrekcya Szczegółowa wyznaczy potém Delegowanego do stawienia się przed księgami hypotecznemi, dla wydania komu należy listów zastawnych w zamian za długi hypoteczne, celem oczyszczenia i zajęcia, stosownie do artykułu 12 i 201 Prawa Sejmowego, najpiérwszéj hypoteki na dobrach Towarzystwu zastawionych, trzymając się jak najściśléj przepisów prawa. Gdy zaś Towarzystwo o tyle tylko może zająć piérwszą hypotekę, o ile spłaci listami zastawnemi wierzytelności, piérwsze miejsce w hypotece mające, przeto Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj, w myśl art. 11 i 66 Prawa Sejmowègo, spłacać będzie tylko kapitały z porządku w wykazie hypotecznym umieszczone.

§ 53. Jeśliby, z powodu zmiany stanu hypotecznego, lub innych jakich przyczyn, listy zastawne znalazły się być niestosownemi do wysokości i rodzaju summ w hypotece zapisanych, i gdyby wierzyciele do przyjęcia listów zastawnych obowiązani, między sobą porozumiéć się nie chcieli, Delegowany, w moc artykułu 67 Prawa Sejmowego, oświadczy gotowość swą do zapłacenia niemi należności wzmiankowanych wierzycieli, i Wydział Hypoteczny postąpi podług przepisów powyższego artykułu. Tym sposobem listy zastawne, stając się własnością stron w sporze będących, odesłane zostaną do Dyrekcyi Głównéj dla ich odmiany na inne, na koszt tego czyjéj winie przypisać to będzie należało.

§ 54. Gdyby zaszedł jakikolwiek spór między Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowéj i jednym tylko interessentem do odebrania listów zastawnych zgłaszającym się, a Wydział Hypoteczny, w moc artykułu 68 Prawa Sejmowego, nie uznał ważności zarzutów przez Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj czynionych, i wyrzekł, iż listy zastawne mogą być wydane, Delegowany nie-

zwłocznie decyzyą Wydziału Hypotecznego uskutecznić powinien.

§ 55. Niemniéj, jeśliby spór zaszedł z tego powodu, iżby do listów zastawnych więcéj jak jedna osoba sądziła miéć prawo, a Wydział Hypoteczny, w moc artykułu wyżéj cytowanego, stanowczo wyrzekł, czyli i komu listy zastawne wydane być mają, Delegowany i do téj decyzyi zastosuje się.

§ 56. Jeśliby zaś interessenci do listów zastawnych prawo roszczący byli obecni, i oświadczyli, iż listów zastawnych przyjąć nie chcą, i na decyzyi Wydziału Hypotecznego nie przestają, listy zastawne uważane będą jako rzecz sporna i na koszt i risico wzbraniających się od ich przyjęcia, lub spór wiodących, w myśl artykułu 67 i 68 Prawa Sejmowego, do depozytu Dyrekcyi Głównéj odesłane zostaną.

§ 57. Czyli tym sposobem listy zastawne, bądź dobrowolnie przez Delegowanego, bądź w skutek decyzyi Wydziału Hypotecznego wydane, lub, dla zachodzących sporów do depozytu Dyrekcyi Głównéj odesłane zostaną, Wydział Hypoteczny intabulacyą pożyczki dotąd pod numerem, w którym akt przystąpienia zeznany został, zapisaną, na piérwszą hypotekę w Dziale IV wykazu hypotecznego przeniéść powinien.

§ 58. Gdyby wezwani wierzyciele do przyjęcia listów zastawnych wspólnie z właścicielem stawili się w Dyrekcyi Szczegółowéj przed terminem nawet przez nią naznaczonym, Dyrekcya obowiązana będzie wyznaczyć natychmiast Delegowanego dla wręczenia tychże listów rzeczonym wierzycielom przed księgami wieczystemi.

TYTUŁ IV.

Pobór opłat od stowarzyszonych.

§ 59. Opłaty zwyczajne należące od stowarzyszonych są:

a) Opłata na wygotowanie listów zastawnych.

b) Opłaty po trzy od sta w każdém półroczu na prowizye, i umorzenie kapitału, z dodatkiem po jednym groszu od każdego złotego na administracyą.

§ 60. Opłata na wygotowanie listów zastawnych, bądź dobrowolnie złożona, bądź przez egzekucyą ściągnięta, po wydaniu na to kwitu przez Dyrekcyą Szczegółową i zapisaniu do Dziennika wpływów, niezwłocznie do Dyrekcyi Głównej odesłaną być ma, co w Dzienniku wydatków zapisać, i do akt specyalnych kwit z poczty dołączyć należy. Dyrekcya Szczegółowa w Warszawie w miejsce kwitu pocztowego dołączy kwit odbiérającego expedycyą w Dyrekcyi Głównéj.

§ 61. Dla uskutecznienia poboru procentów na prowizye i umorzenie kapitału, każda z Dyrekcyj Szczegółowych otrzyma od Dyrekcyi Głównéj przed terminem poboru każdego półrocza księgę sznurową kwitów, obejmującą:

1° Wyszczególnienie należności od każdego właściciela, w terminie tym opłacić się mianéj, wraz z dodatkiem grosza jednego od każdego złotego na administracyą.

2° Miejsce na zapisanie w jaki sposób właściciel uiszcza opłatę, to jest, czyli gotowizną, czyli kuponami, i

3° Kwit do wycięcia.

§ 62. Podług téj księgi Dyrekcya Szczegółowa od dnia 1 do 12 Czerwca, i od dnia 1 do 12 Grudnia, i w dniu 13 tychże miesięcy, odbiérać będzie neleżne od stowarzyszonych opłaty, w komplecie na posiedzeniu.

Wnoszona opłata, po zapisaniu do dziennika, wciągnięta będzie do księgi sznurowéj, w któréj kwit dla właściciela zapełnić, podpisać, wyciąć i wnoszącemu opłatę oddać należy.

§ 63. Jeżeli opłata wnoszona jest kuponami, uważać należy, aby te były z bieżącego półrocza, to jest takie, które w dniu 22 tegoż miesiąca, w którym się pobór odbywa, wypłacone być mają, i dopełnić ściśle przepisów w artykule 79 i 80 Prawa Sejmowego zawartych.

§ 64. Od dnia 1 do 13 Czerwca lub Grudnia żadne cząstkowe opłaty przyjmowane być nie mogą, i właściciel obowiązany jest uiścić całkowitą należność tak, jak jest w księdze sznurowéj umieszczona.

§ 65. Gdy można przewidzieć, iż pobór opłat powyższych z trudnością dałby się uskutecznić, gdyby wszyscy stowarzyszeni dopiéro w ostatnich dniach poboru zgłaszali się, przeto Dyrekcya Szczegółowa przeznaczy raz na zawsze dzień dla każdych dóbr w którym do opłaty właściciel stawić się będzie obowiązany, i o tém go zawiadomi. Rozkład ten dni tak ma być ułożony, iżby dnie późniejsze odlegle mieszkającym, a początkowe mieszkającym najbliżéj były przeznaczone.

§ 66. Gdyby w naznaczonym terminie właściciel dóbr nie stawił się, zgłosił się jednak przed terminem prekluzyjnym, opłata od niego wprawdzie przyjętą zostanie, ale dopiéro po ułatwieniu osób na ten dzień przeznaczonych.

§ 67. Jeżeli w dniu 13 Czerwca lub Grudnia od wszystkich kontrybuentów dla braku czasu, pieniądze nie będą mogły być odebrane, zgłaszający się będą mogli, dla uniknienia kary egzekucyjnéj, złożyć piéniądze w workach do depozytu Dyrekcyi. Worki te opatrzone być winny stosownemi etykietami i złożone być mają do oddzielnéj skrzyni; właściciele na przygotowanym arkuszu papiéru zapiszą swoje nazwisko i summę jaka się w workach ma znajdować, a jeden z Członków Dyrekcyi ilość worków zanotuje. Dyrekcya Szczegółowa w późniejszych dniach przedsięweźmie przerachowanie tych piéniędzy, i kwit właścicielowi wyda.

§ 68. W końcu posiedzenia dnia 13 Czerwca lub Grudnia, Dyrekcya Szczegółowa zamknie księgę poboru, podsumuje rubrykę wpływu, która, porównana z rubryką należności, wykaże co w ogóle na stowarzyszonych zalega. Kwity zaś nie wycięte wskażą każdego w szczególności debenta.

§ 69. Podług tych niewyciętych kwitów, (wyłączając tylko osoby, które, stosownie do § 67, do depozytu nie rachowane piéniądze złożyły) ułoży Dyrekcya Szczegółowa listę debentów, i, obliczywszy karę egzekucyjną, po pół od sta za jeden miesiąc, takowe przy każdym debencie w rubryce na to przeznaczonéj umieści.

§ 70. Dyrekcya Szczegółowa obowiązana jest, pod odpowiedzialnością, pierwszą wozową pocztą, która po dniu 13 odchodzić będzie, przesłać Dyrekcyi Głównéj:

a) Wszelkie piéniądze, jakie w terminie poboru za kwitami sznurowemi wniesione zostały.

b) Te piéniądze, które z złożonych do depozytu przed odejściem poczty będą mogły być przerachowane, i formalnie odebrane.

c) Listę zalegających właścicieli.

d) Wyszczególnienie tych właścicieli, których piéniądze nierachowane w depozycie znajdują się.

Gdyby Dyrekcya Szczegółowa tego nie dopełniła, a Dyrekcya Główna, nie odebrawszy w przyzwoitym cza-

sie pieniędzy, pożyczkę u Skarbu lub Banku zaciągnąć była przymuszona, Członki Dyrekcyi Szczegółowéj w kadencyi téj zasiadający, prowizyą od takowéj pożyczki opłacić będą w obowiązku.

§ 71. Pieniądze podług § 67 do depozytu złożone, w ciągu dni ośmiu od daty złożenia przeliczone i formalnie odebrane być winny. Gdyby po przerachowaniu okazało się, iż właściciel całkowitéj należności nie wniósł, Dyrekcya Szczegółowa uważać go będzie jako zalegającego w opłacie za całkowitą należność, od dnia 13 miesiąca Czerwca lub Grudnia, i karę za cały miesiąc obliczy.

§ 72. Przerachowane pieniądze, i lista dodatkowa debentów, w myśl paragrafu poprzedzającego ułożyć się winna, przesłane być mają Dyrekcyi Głównéj drugą wozową pocztą po dniu 13 Czerwca lub Grudnia z miejsca urzędowania Dyrekcyi odchodzącą, pod tąż samą odpowiedzialnością jaka jest w § 70 postanowiona.

§ 73. Na rachunek zaległości, debenci mogą wnosić cząstkowe za kwitami tymczasowemi upłaty, lecz kwit sznurowy dopóty wycięty i oddany im być nie może, dopóki całkowita należność uiszczoną nie zostanie. — Cząstkowe upłaty nie mają także wpływu na rachunek kar egzekucyjnych, które od całej zaległości liczone być powinny, dopóki należność w zupełności wniesioną nie będzie. (1)

§ 74. Kary egzekucyjne pobiérane będą za oddzielnemi kwitami, których księgi sznurowe Dyrekcye Szczegółowe od Dyrekcyi Głównéj otrzymają.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 9 prawa o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 115).

§ 75. Pieniądze pobrane od właścicieli lub wniesione przez administratorów i dzierżawców, po terminie prekluzyjnym do dnia 13 inclusive każdego miesiąca, Dyrekcya Szczegółowa przesyłać winna Dyrekcyi Głównéj piérwszą wozową pocztą po dniu 13 każdego miesiąca, dołączając zawsze tak wyszczególnienie opłacających, jako téż listę debentów, którzy się jeszcze w zupełności nie uiścili, z obliczeniem kary egzekucyjnéj za miesiąc następny.

TYTUŁ V.

Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych.

§ 76. Właścicielom listów zastawnych, żądającym pobiérać przypadające im procenta w któréjkolwiek Dyrekcyi Szczegółowéj, oraz właścicielom tychże listów do umorzenia przypadających żądającym, aby summa im należna w jednéj z tychże Dyrekcyj wypłaconą została, Dyrekcya za odebraniem od nich stosownéj na piśmie odezwy, przed dniem 20 Maja i 20 Listopada na zatrzymane kupony i listy zastawne w moc art. 76 i 77 prawa Sejmowego wydawać będą rewersa z kięgi na ten przedmiot przez Dyrekcyą Główną im nadesłanéj. Rewersa te w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach podpisywane będą przez kopmplet Dyrekcyi i Kassyera, po czém wycięte zostaną nożyczkami w gzygzak na ten cel przygotowanemi oraz oddzielone od siebie takiemiż nożyczkami. Dyrekcya jeden z tych rewersów wręczy właścicielowi kuponów lub listu zastawnego, drugi zaś odeśle téj Dyrekcyi Szczegółowéj, przez którą wypłata ma nastąpić. Jeśliby okaziciel listu zastawnego, na którym

przelew jeden lub więcéj zapisany został, nie był znajomy Członkom Dyrekcyi, Dyrekcya żądać będzie, aby rzeczony okaziciel stawił dwóch osiadłych i znajomych jéj mieszkańców, poświadczających, iż okaziciel jest osobą, której służy przelew.

§ 77. Przy wypłatach stosownie do art. 83 i 84 Prawa Sejmowego, Dyrekcye jak najusilniéj starać się będą aby te uskuteczniać bez najmniejszéj zwłoki i z jak największą dogodnością dla okazicieli listów zastawnych i kuponów lub rewersów wydanych w ich miejsce przez też Dyrekcye. Na ten koniec od dnia 22 Czerwca i 22 Grudnia aż dopóki wszystkie wypłaty uskutecznione nie zostaną, Dyrekcye codziennie zrana i po południu, wyjąwszy święta uroczyste, posiedzenia swoje odbywać powinny.

§ 78. Rewersa Dyrekcye jak najstaranniéj porównywać będą z zawiadomieniami na ten cel im nadesłanemi, lub z własnemi księgami, jeśli te rewersa przez nie same wydane zostały; i jeśliby okazywane rewersa znalazły się być fałszywemi, lub jeśliby dochodzenie fałszerzy listów zastawnych lub kuponów przez Dyrekcyą Główną nakazaném zostało, Dyrekcya wyznaczy Delegowanego do zrobienia śledztwa; poczém Pisarz obowiązany będzie pilnować sprawy w sądach i starać się o rychłe jéj odsądzenie. Jeśliby wynikła potrzeba poszukiwania fałszerzy w kilku Województwach, Dyrekcye Szczegółowe nawzajem sobie w téj mierze pomagać winny.

TYTUŁ VI.

O ściąganiu zaległości.

ROZDZIAŁ I.

O ściąganiu zaległości z dóbr prywatnych.

PODDZIAŁ I.

Kary egzekucyjne i zesłanie egzekutora.

§ 79. Po upłynieniu dnia 13 Czerwca lub Grudnia, wygotuje Dyrekcya Szczegółowa przestrogę do dóbr każdego zalegającego właściciela, i takową przez właściwego Kommissarza Obwodu na gruncie dóbr doręczyć poleci.

Przestroga.

Do dóbr N. w Obwodzie N., Powiecie N., Parafii N., iż opłata Towarzystwa Kredytowego w terminie N. (Czerwcowym lub Grudniowym) wniesioną nie została.

Należność ta wynosi . . . . Złp. — gr. —
Do któréj doliczając karę po pół od sta podług art. 85 Prawa Sejmowego . . . . Złp. — gr. —

Należy się razem . . Złp. — gr. —

Wezwany zatém zostaje właściciel lub posiadacz dóbr wspomnionych, aby powyższą należność Dyrekcyi Szczegółowéj Województwa N. w ciągu jednego miesiąca od daty dzisiejszéj zapłacił; po u-

płynieniu albowiem bezskutecznie dnia 13 miesiąca N. (Lipca lub Stycznia), oprócz należności powyższéj, karę po jednym od sta od zalegającéj początkowo opłaty, wnieść będzie obowiązany.

Działo się w N. dnia 13 Mca N. (Czerwca lub Grudnia) roku N.

Dyrekcya Szczegółowa Województwa N.

§ 80. Po upłynieniu bezskutecznie dnia 13 Lipca lub Stycznia, Dyrekcya Szczegółowa poleci podobnym sposobem doręczyć na gruncie dóbr drugą przestrogę z zagrożeniem zesłania egzekucyi, gdyby opłata w ciągu miesiąca od daty piérwszéj przestrogi wniesioną nie została.

Przestroga.

Do dóbr N. w Obwodzie N., Powiecie N., Parafii N., iż opłata do Towarzystwa Kredytowego w terminie N. wniesioną nie została.

Należność ta wynosi . . . . Złp. — gr. —

Do któréj doliczając karę po pół od sta za miesiąc N. (Czerwiec lub Grudzień) . . . . Złp. — gr. —

Jako téż karę za miesiąc (Lipiec lub Styczeń). . . . . Złp. — gr. —

Należy się razem . . Złp. — gr. —

Wezwany zatém zostaje właściciel lub posiadacz dóbr wspomnionych, aby należność powyżéj wypisaną Dyrekcyi Szczegółowéj Województwa N. w ciągu jednego miesiąca od daty dzisiejszéj zapłacił; po upłynieniu albowiem bezskutecznie dnia

13 Mca N. (Sierpnia lub Lutego) oprócz należności powyższéj nie tylko karę po jednym od sta za następny miesiąc opłacić będzie obowiązany, ale nadto zesłany będzie do dóbr Egzekutor, a właściciel lub posiadacz, oprócz dawania mu żywności, opłaci egzekutnego dziennie po jednym złotym, poczynając od dnia 13 miesiąca N. (Sierpnia lub Lutego).

§ 81. Przestrogi paragrafami poprzedniemi przepisane, chociażby w swoim czasie na gruncie dóbr doręczone nie zostały, nie mogą tamować kroków dalszéj egzekucyi, gdyż właściciel lub posiadacz dóbr z samego prawa wiedzieć powinien o skutkach, jakie nieuiszczenie się z należnéj Towarzystwu opłaty za sobą pociąga. Dla tego po upłynieniu bezskutecznie dnia 13 Sierpnia lub Lutego, Dyrekcya Szczegółowa wyszle do dóbr Egzekutora, którego opatrzy w palet egzekucyjny:

Palet egzekucyjny.

Do dóbr N. w Obwodzie N., w Powiecie N., Parafii N., dla ściągnienia opłaty dla Towarzystwa Kredytowego wraz z karą egzekucyjną, które wynoszą, jako to: opłata z terminu N. N. (Czerwca lub Grudnia) . . . . Złp. — gr. —

Kara egzekucyjna za jeden miesiąc N. (Czerwiec lub Grudzień) po pół od sta . . . . Złp. — gr. —

Takaż kara za dwa następujące miesiące po jednym od sta na miesiąc . . . . Złp. — gr. —

Razem . Złp. — gr. —

Oprócz tego należy się egzekutorowi żywność i po złotym polskim jednym dziennie od dnia N., i gdyby bądź jedno, bądź drugie, odmówione mu w dobrach zostało, udać się może do Kommissarza Obwodu, który właściciela do zadosyć uczynienia obowiązkowi przez egzekucyą znaglić powinien.

§ 82. Termin, od którego egzekutorowi opłata po jednym złotym Polskim dziennie uiszczoną być ma, Dyrekcya Szczegółowa tak oznaczy, aby ten wynagrodzony był po złotym Polskim jednym za każdy dzień podróży.

§ 83. Na egzekutorów wyznaczy Dyrekcya Szczegółowa osoby cywilne, któreby się obowiązku tego za opłatą prawem postanowioną podjęły.

§ 84. Gdyby egzekutorowi odmówiąną była w dobrach żywność lub opłata egzekutnego, ten uda się do Kommissarza Obwodowego, który przez egzekucyę administracyjną właściciela lub posiadacza do dopełnięnia powyższego obowiązku znaglić jest obowiązany.

§ 85. Egzekutor zostawać będzie ciągle w dobrach, dopóki albo właściciel lub posiadacz, nie okaże mu kwitu z opłaconej w Dyrekcyi Szczegółowéj należności, albo też administracya do dóbr zaprowadzoną nie będzie.

PODDZIAŁ II.

Zaprowadzenie Administracyi. (1)

*§ 86. Gdyby, mimo wysłanej do dóbr egzekucyi, dobra Towarzystwu zastawione w dniu najdaléj 13 miesiąca Września lub Marca nie uiściły się z należnych opłat, zesłana być ma do nich, podług artykułu 86 Prawa Sejmowego, *administracya.*

* § 87. Tym celem Dyrekcya Szczegółowa wyznaczy Delegowanego, bądź ze składu Członków Dyrekcyi do kadencyi nie należących, bądź innego Członka Towarzystwa, zakommunikuje mu wykaz zaległości i kar egzekucyjnych z obliczeniem tychże na każdy miesiąc, aż do najbliższego miesiąca Czerwca; prześle mu także z akt specyalnych opis stanu dóbr złożony przez właściciela, jeżeli ten podany został, i niezwłocznie zjechać do dóbr poleci.

* § 88. Delegowany rozpocznie czynności swoje na miejscu od spisania zapasów zboża, wódki i innych produktów, i oznaczy, wiele z nich zbywa od potrzeby gospodarskiéj i co natychmiast spieniężone być może.

* § 89. Opisze daléj wszystkie gotowe intraty, jako to: od czynszowników, karczmarzy, młynarzy i t. p.

* § 90. Następnie przystąpi do opisu stanu dóbr co do budowli, zasiewów i t. p. Przyczém badać będzie, czyli nie zachodzi przypadek art. 33 Prawa Sejmowego przewidziany, mianowicie, czyli właściciel, dóbr i lasów dobrowolnie nie zniszczył i dochodu dóbr nie zmniejszył, tak, iżby do odpowiedzialności w myśl pomienionego przepisu prawa mógł być pociągniony.

* § 91. Zasięgnie daléj wiadomości i do protokółu zapisze, czyli i jakie zalegają podatki, dziesięcina lub inne uprzywiljowane opłaty.

(1) Stosownie do artykułu 1 postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. »Administracya dłużnych dóbr na rzecz Towarzystwa Kredytowego za ratę Czerwcową i wydzierżawienie trzechletnie za ratę Grudniową, odtąd miejsca nie mają;« skutkiem więc tego § 86—109 i 110—126 uchylone zostały.

* § 92. Po tych czynnościach lub i wcześniéj, jeśliby takowe dłuższego wymagały czasu, Delegowany przystąpi do wybrania i ustanowienia *Administratora.*

Tym być nie może ani właściciel, ani posiadacz dóbr do opłaty obowiązany, ani nikt z blizkich ich krewnych. Jeżeli jednak właściciel lub posiadacz przedstawi osobę znaną Delegowanemu z konduity, zdolności i odpowiedzialności, administracya poruczona jéj być może.

* § 93. Administrator wykona przed Delegowanym przysięgę: iż poruczoną mu administracyę, jak dobry ojciec familii prowadzić, wszelkiéj gorliwości w pełnieniu tych obowiązków, i ściągnieniu należytości dla Towarzystwa dokładać, oraz regestra i rachunki z sumienną rzetelnością prowadzić będzie.

* § 94. Zwoła następnie Delegowany officyalistów, służących i włościan, i tymże posłuszeństwo dla Administratora zaleci; tym zaś, którzy gotowe opłaty wnosić są obowiązani, nakaże, aby takowe tylko do rąk Administratora wnosili.

* § 95. Jeśli w pobliskości znajduje się który z Członków Towarzystwa, Delegowany poruczy mu zwierzchni dozór nad administratorem i o tém tegoż zawiadomi.

* § 96. Przy całéj téj czynności Delegowany, jeżeliby jakiéj posługi potrzebował, użyć do niéj może egzekutora w dobrach dotąd zostawać mającego; po zaprowadzeniu zaś administracyi, onemuż ustąpić z dóbr poleci.

* § 97. Koszta administracyi ustanawiają się jak następuje: Jeżeli Delegowany jest Członkiem Dyrekcyi Szczegółowéj, wynagrodzenie liczyć mu się będzie za czas podróży i czynności w stosunku rocznéj pensyi etatem przeznaczonéj,—jeżeliby zaś nie był Członkiem Dyrekcyi, po Złp. dziewięć dziennie; oprócz tego dla piszącego protokół, jeżeliby był koniecznie potrzebny, przeznacza się po złotych trzy na dzień.

Dla Administratora wyznaczy Delegowany, z zastrzeżeniem zatwierdzenia Dyrekcyi Szczegółowéj, wynagrodzenie, w miarę obszerności dóbr i rodzaju gospodarstwa, od dwieście do tysiąc dwieście złotych Polskich rocznie i ordynaryą stosowną do zwyczajów miejscowych.

Wynagrodzenie to liczone będzie kwartalnie. Ordynaryą z góry, zaś wynagrodzenie pieniężne decursive pobierać będzie Administrator z dochodów administracyi. Gdyby nawet administracya wcześniéj ukończyła się, Administrator jednak za cały kwartał zapłacony być ma.

* § 98. Delegowany czynności swoich spisze dokładny protokół i ten Dyrekcyi Szczegółowéj do dalszéj decyzyi prześle, Administratorowi zaś wyda zaświadczenie jego ustanowienia i doręczy mu wyrachowanie zaległości. Co się tyczy zapasów zbywających od potrzeby gospodarstwa, Delegowany zostawi Administratorowi dyspozycyę, wiele z nich i w jakim sposobie ma być spieniężone, i to rozporządzenie Członkowi Towarzystwa dozór nad Administratorem mającemu, zakommunikuje.

* § 99. Administrator zarządzać będzie w zupełności dobrami; właściciel lub posiadacz pod żadnym względem przeszkadzać ani do zarządu mięszać się nie powinien.

Jeżeliby właściciel lub posiadacz dóbr był Wójtem Gminy, a to biegowi administracyi przeszkadzać miało, Dyrekcya Szczegółowa zniesie się z Kommissyą Wojewódzką, aby zastępstwo urzędu Wójtowskiego w osobie Administratora było uregulowane.

* § 100. Obowiązkiem będzie Administratora spieniężyć naprzód zapasy, jakie Delegowany od potrzeby gospodarskiéj uznał za zbywające, stosownie do wydanéj przez niego decyzyi.

Jeżeli z téj przedaży zaległość wraz z kosztami administracyi zaspokojona zostanie, Administrator, przy przesłaniu poczta pieniędzy, złoży o tém stosowny rapport Dyrekcyi Szczegółowéj, która go do oddania dóbr właścicielowi lub posiadaczowi upoważni.

* § 101. Gdyby, mimo spieniężenia zapasów, zaległości jakie pozostawały, Administrator pozostanie w dobrach aż do ich wydzierżawienia.

* § 102. W ciągu administracyi obowiązkiem będzie Administratora znosić się z Członkiem zwierzchni dozór mającym i zdawać mu tygodniowe rapporta; szczególniéj spieniężenie produktów uskuteczniać winien podług jego dyspozycyi i tylko za jego upoważnieniem czynić może pieniężne wydatki. Dyrekcyi Szczegółowéj zdawać będzie Administrator rapport co miesiąc w dniu pierwszym każdego miesiąca i przesyłać jéj wpływy, jakie przez tenże czas odbierze.

* § 103. Członek Towarzystwa dozór nad administracyą mający, donieść także powinien Dyrekcyi Szczegółowéj, co miesiąc, o sprawowaniu się i gospodarstwie Administratora.

* § 104. Po ukończeniu administracyi, jako téż w końcu każdego roku gospodarskiego, Administrator złoży Dyrekcyi Szczegółowej rachunki wraz z dowodami, które Dyrekcya roztrząśnie i zadecyduje. Właścicielowi służy prawo przejrzenia tych rachunków w Dyrekcyi Szczegółowéj, i podania przeciwko nim monitów, które Dyrekcya rozpozna i stosowną wyda decyzyę, na któréj jeśliby właściciel przestawać nie chciał, odwołać się może do Dyrekcyi Głównéj, a od decyzyi téj ostatniéj do Komitetu Towarzystwa, w przeciągu miesiąca od dnia wręczenia mu każdéj z powyższych decyzyj.

* § 105. Administrator Towarzystwa uważany będzie jako Urzędnik i dla tego rachunki Administratora nie

podlegają rozpoznaniu sądowemu; jeżeli jednak Dyrekcya Szczegółowa, lub wyższe Towarzystwa władze uznają Administratora winnym zrządzenia szkody, przez grubą opieszałość, mogą zostawić właścicielowi wolność poszukiwania na majątku jego szkód zrządzonych drogą cywilnego processu: Jeżeliby zaś uznały Administratora być winnym malwersacyi, oddać go mogą pod sąd kryminalny.

* § 106. Gdyby Delegowany przy zaprowadzeniu administracyi, lub Administrator w wykonaniu swoich obowiązków, doznał jakowéj przeszkody od osób trzecich, udać się może po pomoc do Kommissarza Obwodowego, który mu takową niezwłocznie udzielić powinien.

* § 107. W przypadku zaległości podatkowych, lub innych opłat uprzywilejowanych gdyby w dobrach Towarzystwu zastawionych sekwestracya skarbowa była zaprowadzona, Delegowany, ustanawiając administracyą, zniesie się z Kommissarzem Obwodowym, i albo obowiązek Administratora Towarzystwa Sekwestratorowi skarbowemu poruczy, albo téż Sekwestrator ustąpi miejsca Administratorowi, który przedewszystkiém należność skarbową z dochodów dóbr zaspokoić starać się będzie

* § 108. Jeżeliby Władze Skarbowe były w konieczności, dobra Towarzystwu zastawione, za zaległości podatkowe w dzierżawę wypuścić, zniosą się z Dyrekcyą Szczegółową, która udzieli wiadomości, jakie są obowiązki dóbr względem Towarzystwa; obowiązki te Władza Skarbowa do warunków licytacyi przez siebie zamierzonéj zamieści, i takowe na pluslicytanta włożyć powinna.

* § 109. Ze strony egzekucyj prywatnych o długi osobiste właściciela dóbr, lub w Dziale IV wykazu Hypo-

tecznego zapisane, nie może być żadnéj przeszkody, gdyż listy zastawne mają piérwszą hypotekę i należność dla Towarzystwa ściągana być powinna drogą administracyjną. Jakiekolwiekby więc były na gruncie zajęcia bądź na subhastacyą, bądź na wydzierżawienie, albo téż zapowiedzenia opłat gotowych za długi pomienione, Dyrekcya Szczegółowa, stosownie do art. 211 Prawa Sejmowego, pilnować będzie, aby należne Towarzystwu wpływy tamowane nie były, i na ten koniec od Dyrekcyi Głównéj stósowne otrzyma przepisy.

PODDZIAŁ III.

Wydzierżawienie dóbr.

* § 110. Jeżeli należne Towarzystwu opłaty do dnia 13 Kwietnia uiszczone w zupełności nie zostaną, Dyrekcya Szczegółowa oznaczy termin do licytacyi wydzierżawienia dóbr, ułoży warunki dzierżawy i wyda obwieszczenia, w których celniejsze warunki, a mianowicie w art. 87 Prawa Sejmowego wymienione, umieszczone być powinny, inne zaś pomniejsze warunki każdemu do przeczytania w Dyrekcyi Szczegółowéj zostawione być mają.

* § 111. Warunki tak układać należy, aby dzierżawca, ani z powodu nie odebrania dóbr w przyzwoitym stanie, ani z jakiegokolwiekbądź tytułu, w ciągu dzierżawy żadnych nie mógł rościć pretensyj. Oznaczyć także należy vadium na przypadek niedotrzymania warunków licytacyi. Gdy w warunkach tych wyszczególnioną być powinna ilość zaległych podatków i należności uprzywilejowanych, o takowych wiadomości Dyrekcya Szczegółowa od Władz właściwych zasięgnie, i za czyim kwitem złożone być mają w warunkach opisze.

Obliczyć także należy, dla dopełnienia warunku lit. *b* w art. 87 Prawa Sejmowego, nie tylko należność Towarzystwu przypadającą wraz z procentami, ale i koszta egzekucyi i administracyi, jeżeliby te z dochodów dóbr ściągnięte nie zostały; niemniéj, sposobem przybliżającym, koszta oddania dóbr w possessyą dzierżawcy, rachując za każdy dzień podróży i czynności, dla Delegowanego, jeśliby był Członkiem Dyrekcyi Szczegółowéj, wynagrodzenie w stosunku rocznéj pensyi, a jeśliby do składu Dyrekcyi nie należał, po złotych dziewięć dziennie; dla piszącego protokół, gdyby go było potrzeba, po złotych trzy na dzień.

Nakoniec zastrzedz należy, iż dzierżawca za wszelkie uchybienie opłat poddaje się egzekucyi administracyjnéj Towarzystwa, i że spory wyniknąć mogące z tytułu dzierżawy nie do sądów iść mają, lecz rozstrzygane będą w drodze administracyjnéj przez władze Towarzystwa.

* § 112. Termin do licytacyi Dyrekcya Szczegółowa tak oznaczy, iżby odbycie onéj nie przeszkadzało innym jéj czynnościom, mianowicie poborowi opłat i wypłatom; naznaczyć go więc wypada albo w końcu Maja, albo między 14 a 21 Czerwca.

* § 113. Z trzykrotnych obwieszczeń art. 87 Prawa Sejmowego przepisanych, pierwsze wydane będzie w środku miesiąca Kwietnia, drugie w początku Maja, trzecie zaś przynajmniéj na dni piętnaście termin licytacyi poprzedzać winno. — Art. 2 Dodatkowych Przepisów Postępowania z r. 1838 (D. P. T. XXI, str. 491).

* § 114. W terminie oznaczonym Dyrekcya Szczegółowa w komplecie na posiedzeniu przystąpi do odczytania warunków zgłaszającym się i zostawi im stosowny czas do namysłu. Następnie odbierze od zgłaszających się vadium warunkami ustanowione. Licytacya odbę-

dzie się przez spalenie świeczek tak urządzonych, iżby każda około jednéj minuty paliła się. Podania licytantów zapisywane będą do protokółu, przybicie zaś nie nastąpi, aż po spaleniu trzech świeczek jedna po drugiéj, wśród których palenia się nikt wyżéj nie postąpi.

Vadia tych osób, które się przy licytacyi nie utrzymały, za pokwitowaniem w protokóle zwrócone im zostaną.

* § 115. Chociażby jeden tylko licytant zgłaszał się do dzierżawy, takowa przybita mu zostanie, za dopełnieniem powyższéj formalności.

* § 116. Protokół licytacyi podpisany być powinien przez utrzymującego się przy dzierżawie i przez komplet Dyrekcyi. Protokół ten nadto podpisany być ma przez właściciela dóbr lub posiadacza, jeśli ci obecni będą licytacyi. Gdyby zaś nie byli obecni, lub podpisać nie chcieli, wzmianka o tém w protokóle uczynioną zostanie.

* § 117. Dzierżawcą być nie może, ani właściciel ani posiadacz dóbr, pod czas którego possessyi zaległy opłaty Towarzystwu przypadające.

* § 118. Kopja urzędowa protokółu licytacyi oraz kopja pisma obejmującego warunki dzierżawy służyć będzie przybicie otrzymującemu za kontrakt dzierżawny. Powinny być podpisane przez Prezesa i Pisarza Dyrekcyi i nie wprzód licytantowi wydane zostaną, aż opłaci należność Towarzystwu przypadającą, którą to należność, po potrąceniu złożonego już vadium, utrzymujący się przy dzierżawie obowiązany będzie niezwłocznie, a najdaléj w dni ośm, Dyrekcyi Szczegółowéj złożyć. Gdyby tego nie uskutecznił, oznaczony będzie jeszcze jeden termin licytacyi na koszt jego i risico; a szkód ztąd wynikłych poszukiwanie zostawione będzie właścicielowi.

* § 119. Coby na licytacyi postąpiono więcéj nad należność Towarzystwu przypadającą i opłaty uprzywilejowane, dzierżawca obowiązany będzie wnosić w dwóch równych półrocznych ratach z góry właścicielowi lub komu z prawa wypadnie, i dlatego każdemu w téj mierze interessowanemu wydany być może na koszt jego, w kopii urzędowéj przez Pisarza poświadczonéj, protokół licytacyi, dla poszukiwania w drodze zwyczajnéj prawa, jeżeliby tego zaszła potrzeba.

* § 120. Po opłaceniu należności Towarzystwu, Dyrekcya Szczegółowa wyznaczy jednego z Członków Dyrekcyi lub innego Członka Towarzystwa, który dzierżawcy dobra w posiadanie odda. Opisany będzie przytém stan dóbr, w jakim takowe dzierżawcy oddane zostają. Delegowany spisze w téj mierze stosowny protokół, i, stan obecny dóbr z opisem przy zaprowadzeniu administracyi porównawszy, różnicę, jakaby w téj mierze zachodziła, wymieni i przyczyny wybada.

* § 121. Delegowany wezwie jednego z Członów Towarzystwa w poblizkości mieszkających, do przyjęcia dozoru nad dobrami zadzierżawionemi. Obowiązkiem Członka dozorującego będzie pilnować, aby dzierżawca warunków kontraktu dopełniał, przyzwoicie gospodarował, i dóbr nie niszczył, zjeżdżać więc powinien czasami do dóbr, a dzierżawca stosownych objaśnień w każdym czasie udzielać mu na żądanie jest obowiązany.

* § 122. Opis stanu dóbr, przy oddaniu dzierżawcy przez Delegowanego spisany, Dyrekcya Szczegółowa w kopii Członkowi dozór nad dzierżawą mającemu zakomunikuje.

* § 123. Delegowany przy oddaniu dóbr w possesyą dzierżawcy przekona się, czyli właścicielowi, w myśl art. 90 prawa Sejmowego, pozostanie w dobrach dozwolone być może, i zdanie swoje w téj mierze Dyrekcyi Szczegółowéj przedstawi.

Jeśliby Dyrekcya Szczegółowa uznała, iż właściciela w dobrach pozostawić nie może, wezwie go, aby się w dniach piętnastu wyprowadził, a gdyby tego nie dopełnił, uczyni stosowną odezwę do Kommissarza Obwodowego, który właściciela do wyprowadzenia się znaglić obowiązany będzie.

* § 124. Po zdaniu rapportu Dyrekcyi Szczegółowéj przez Delegowanego, o oddaniu dóbr dzierżawcy, Dyrekcya Szczegółowa przyzna temuż Delegowanemu wynagrodzenie, jakie, przy obliczeniu kosztów w warunkach licytacyi w sposobie przybliżonym, na ten przedmiot ustanowione zostało.

* § 125. Jeżeliby dzierżawca nie wniósł którejkolwiek raty dzierżawnéj podług umowy, Dyrekcya natychmiast exmitować go będzie, i, po dwukrotném ogłoszeniu warunków na koszt jego i risico, dobra przez licytacyą wydzierżawione zostaną, aż do terminu pierwszém zadzierżawieniem zakreślonego.

* § 126. Spory z kontraktu dzierżawnego wyniknąć mogące nie należą pod żadnym względem do rozpoznania sądowego; strony interessowane zażalenia, jakieby w téj mierze miały, z mocy art. 93 prawa Sejmowego podawać powinny do Dyrekcyi Głównéj.

Jeśliby w drodze téj dzierżawca uznany został winnym odpowiedzialności za szkody zrządzone, gdy takowe szkody spadają jedynie na właściciela, jako dającego powód do wydzierżawienia przez swą nieregularność, właściciel i dzierżawca o ustanowienie ilości zrządzonych szkód odesłani zostaną do właściwego sądu.

PODDZIAŁ IV.

Sprzedaż dóbr (1).

§ 127. Gdy termin do wydzierżawienia naznaczony bezskutecznie upłynie, Dyrekcya Szczegółowa złoży Dyrekcyi Głównéj rapport obejmujący wszystkie szczegóły exekucyi i jéj skutków, i wyłuszczy ile możności powody, dla których wydzierżawienie zamierzonego skutku nie odniosło. — Art. 1 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 128. Skoro zaś Dyrekcya Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównéj decyzyą nakazującą wystawienie dóbr na subhastacyą, ogłosi warunki licytacyi podług art. 91 prawa Sejmowego, i oznaczy termin do takowéj subhastacyi. Art. 2 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerw. (10 Lip.) 1860 r.

§ 129. Dla wyrachowania i wymienienia w warunkach licytacyi opłat uprzywilejowanych, pierwszeństwo przed należnością Towarzystwa mających, tudzież za czyjemi kwitami te należności opłacone być mają, Dyrekcya Szczegółowa zaraz po zdanym Dyrekcyi Głównéj rapporcie, zasięgnie od kogo wypada stosownych wiadomości. Dla wyrachowania summy w trzecim warunku sprzedaży zamieścić się mającéj, to jest zwrotu opłaconych przez właściciela procentów na umorzenie kapitału, na każde 200 złp. pożyczki u Towarzystwa zaciągnionéj, wziąść należy z tabelli do art. 18 prawa sejmowego dołączonéj, z rubryki pod tytułem „*ubywa z kapi-*

(1) Przepisy zawarte w § 127 do 147 włącznie, uległy w niektórych punktach modyfikacyom wprowadzonym przez postanowienie Rady Administracyjnéj z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku, które tu niżéj zamieszczone będzie.

tału" tę ilość, która odpowiada ostatniéj racie, jaką właściciel opłacił; i tak, jeśliby np. dobra wystawiane były na sprzedaż w roku 1829, a właściciel opłacił tylko ratę Grudniową 1827 r., wpływy zaś z administracyi raty następnéj pokryć nie były w stanie, wtedy wypada iż właściciel za każde złp. 200 opłacił w ogóle tylko złp. 6,12 czyli złp. sześć groszy $3^3/_5$.

§ 130. Przy ogłoszeniu warunków licytacyi, Dyrekcya obowiązaną jest oznaczyć stosowne vadium na pokrycie kosztów, jakieby licytujący przez niedotrzymanie warunków mógł zrządzić, oraz zastrzedz, iż nabywca odbiera dobra z takiemi prawami, jakie są zapisane w księdze hypoteczném, bez żadnéj co do ich granic od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego ewikcyi. Nadto Dyrekcya ogłosi, iż nabywca, nie czekając nawet zatwierdzenia Wydziału Hypotecznego, zaliczy Towarzystwu należność jemu przypadającą; co zaś do summy, jakąby nabywca nad warunki pierwszéj sprzedaży w art. 91 wymienione, postąpił, takową złożyć będzie winien, po otrzymaniu wyroku kupno przysądzającego, do depozytu sądowego.

Termin do uiszczania się nabywcy z należności warunkami sprzedaży objętych, naznaczony być winien w dni najdaléj 20 po terminie licytacyi.

§ 131. Wyznaczy potém Dyrekcya Szczegółowa Delegowanego, który, stosownie do art. 92 prawa Sejmowego, zezna w księgach hypotecznych oświadczenie, iż dobra zejęte zostaną na subhastacyą, i wymieni Regenta, przed którym licytacya odbywać się będzie.

* § 132. Jeśliby dobra zajęte już były przez którego z wierzycieli, Dyrekcya zawiadomi subhastującego wierzyciela, ile wynosi zaległość Towarzystwu przypadająca, i wezwie go, aby się stawił przed Wydziałem Hypotecznym w dniu przez nią naznaczonym, celem oświadczenia się czyli nie chce zapłacić przypadającéj Towarzystwu zaległości z kosztami i procentami. Gdyby zaś wierzyciel w terminie przed Wydziałem Hypotecznym nie stanął, lub stanąwszy, zaległości Towarzystwa nie zaspokoił, Delegowany złoży Wydziałowi Hypotecznemu dowód wręczenia subhastującemu wierzycielowi powyższego wezwania, a wtedy Wydział Hypoteczny obowiązany będzie zapisać do wykazu hypotecznego ostrzeżenie, w skutek zaniesionego oświadczenia przez Delegowanego Dyrekcyi, i to zawieszać będzie postępowanie subbastacyjne sądowe, aż póki Towarzystwo, stosownie do przepisów mu służących, zaległości swojéj nie ściągnie (1).

§ 133. Zaraz po podaniu rapportu od Delegowanego wraz z wykazem hypotecznym ostrzeżenie obejmującym, Dyrekcya Szczegółowa poda obwieszczenie sprzedaży do gazet Warszawskich i do Dziennika Wojewódzkiego i dopilnuje, aby takowe trzykrotnie co miesiąc powtórzone były, a ostatnie aby termin sprzedaży miesiącem poprzedzały. — Art. 10 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 134. Zaraz po podaniu do gazet pierwszego obwieszczenia, Dyrekcya takowe wręczyć poleci, przez woźnych Sądowych, wierzycielom oraz właścicielowi stosownie do § 16 wraz z wezwaniem, na tychże obwieszczeniach, czyliby za wspólném zniesieniem się w przeciągu miesiąca od daty wręczenia im tego aktu, nie podali środków zaspokojenia należności Towarzystwa. — Art. 7, 8, 9, pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 14 prawa o Towarzystwie Kredytowém z r. 1853. (D. P. T. XLVI, str. 121)

§ 135. Dyrekcya Szczegółowa takie tylko propozycye wierzycieli jednego lub więcéj za godne uwagi osądzi i do decyzyi Dyrekcyi Głównéj prześle, któreby, nie sprzeciwiając się przepisom prawa, zapewniały bezzwłoki Towarzystwu powrót wszelkich zaległości, kar exekucyjnych i kosztów, aż do terminu Czerwcowego tego roku, w którym się licytacya ma odbywać.

§ 136. W terminie oznaczonym, Regent skoro złożone mu zostaną Gazety i Dzienniki powyższe obwieszczenia obejmujące, tudzież dowody doręczenia ich wierzycielom, przystąpi do odbycia licytacyi podług przepisów art. 92 prawa Sejmowego.

Za przywołaniem licytacyi, zgłaszającym się czas do namysłu zostawi; od każdego z mających chęć licytowania odbierze vadium w warunkach oznaczone i to w protokóle zapisze.

Licytacya odbędzie się podług przepisu artykułu 707 i 708 Postępowania Sądowego. Po przybiciu zaś dóbr najwięcéj dającemu, Regent wyda vadium każdemu z tych, którzy się przy kupnie nie utrzymali, a protokół wraz z Delegowanym oraz z właścicielem dóbr, jeśli ten będzie obecnym, i nabywcą, podpisze.

§ 137. Po odbyciu licytacyi Delegowany złoży rapport Dyrekcyi Szczegółowéj, która przystąpi niezwłocznie do obliczenia należących Towarzystwu opłat, kar exekucyjnych i kosztów administracyi, oraz ustanowi koszta sprzedaży dóbr, jako to:

1° Regentowi za przyjęcie aktu oświadczenia, iż dobra na sprzedaż są wystawione, i za protokół licytacyi.

2° Pisarzowi Kancellaryi Ziemiańskiéj za wykaz hypoteczny, ostrzeżenie wystawienia dóbr na sprzedaży obejmując.

3° Redakcyi Gazet i Dziennika Wojewódzkiego, za umieszczenie w tych pismach wyż rzeczonych obwieszczeń.

4° Woźnym za doręczenie tych obwieszczeń i wezwań tak wierzycielom hypotecznym jako i właścicielowi.

5° Delegowanemu za oddanie dóbr w possessyą nowemu nabywcy.

§ 138. Powyższe koszta równie jak i należności Towarzystwu przypadające, opłacić powinien nabywca w Dyrekcyi Szczegółowéj, z summ w warunku trzecim i czwartym sprzedaży w artykule 91 prawa Sejmowego wymienionych, w gotowiźnie, na co Dyrekcya Szczegółowa wyda kwit nabywcy z wymienieniem, iż ten dopełnił warunków licytacyi, o ile te do Towarzystwa się ściągały. Resztę należytości pozostającéj z summ w warunku trzecim i czwartym artykułu powyższego prawa Sejmowego wymienionych, nabywca opłaci do depozytu sądowego, bądź w gotowiźnie bądź w listach zastawnych, stosownie do § 130, wraz z summą, jaką, stosownie do tegoż paragrafu, nad warunki artykułu 91 prawa Sejmowego postąpił. Koszta dla urzędników Sądowych przypadające, ciż urzędnicy likwidować powinni; Prokurator zaś Królewski likwidacye ich poświadczy. Inne koszta Dyrekcya Szczegółowa sama ustanowi i opłatę ich kwitami interessentów udowodni.

§ 139. Regent nie może odmawiać odbycia licytacyi z powodu niedostatecznych doręczeń lub obwieszczeń w niewłaściwym czasie wydanych; rozpoznanie tego należy, po odbyciu licytacyi, do Wydziału Hypotecznego, do którego właściciel lub strona interessowana stosowne w téj mierze przełożenie uczynić może. Zaskarżenie to powinno być podane w dniach trzech po odbyciu licytacyi, i pod żadnym względem przyjęte być nie może po

wydaniu decyzyi przez Wydział Hypoteczny, względem przepisania tytułu własności.

§ 140. Gdyby zaś Wydział Hypoteczny przepisanie tytułu własności na nabywcę, z powodu niedopełnienia formalności, odrzucił, Dyrekcya Szczegółowa uczyni o tém rapport Dyrekcyi Głównéj.

Wnoszący zaś spór o niedopełnienie przez Dyrekcyę formalności ustępem 4 artykułu 92 prawa sejmowego przepisanych, jeśliby z takowym upadł, odpowiedzialny będzie Towarzystwu za wszelkie ztąd wynikłe koszta, niemniéj kary exekucyjne przez ten czas narosłe, które od niego drogą administracyjną ściągnięte być powinny. Przeciwnie, jeśliby pretensya jego za słuszną uznaną została, odpowiedzialność za niedopilnowanie formalności spada na ten komplet Dyrekcyi Szczegółowéj, który zachowania formalności nie dopilnował, z wolnym regresem do osoby, która istotnego uchybienia stała się przyczyną.

§ 141. Jeżeli nabywca w terminie oznaczonym nie wniesie opłat przypadających Towarzystwu, Dyrekcya Szczegółowa przez Delegowanego zrobi przed Regentem, sprzedaż odbywającym, w księgach hypotecznych oświadczenie, iż dobra na powtórną sprzedaż na koszt i risico nowego nabywcy wystawia. Sprzedaż ta uskuteczniona będzie w tymże samym sposobie co i poprzednia, z tą różnicą, iż obwieszczenia tylko dwukrotnie do gazet i Dziennika Wojewódzkiego podane będą (1).

(1) Przepis zawarty w § 141 niniejszéj Instrukcyi uzupełniony został postanowieniem Rady Administracyjnéj z d. 24 Lutego (8 Marca) 1847 r. (D. P. T. XXXIX. str. 11) w téj osnowie.

Art. 1. Jeżeli nabywca dóbr ziemskich, przez właściwą Dyrekcyą Szczegółową Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, w drodze wywłaszczenia, na przedaż wystawionych, wniesie wszelkie opłaty przypadające temuż Towarzystwu, lecz nie dopełni dalszych warunków licytacyi, w terminie oznaczonym w § 130 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 r., wówczas może być odbytą nowa sprzedaż tych dóbr, na koszt i odpowiedzialność nabywcy.

Art. 2. Tym celem poprzedni właściciel, oraz każdy wierzyciel, na dobrach hypotecznie ubezpieczony, mocen jest w właściwéj księdze wieczystéj uczynić oświadczenie, że dobra na nową sprzedaż, na koszt i odpowiedzialność nabywcy, wystawia.

Po zatwierdzeniu wniosku jego przez Wydział Hypoteczny, Rejent, przed którym poprzednia przedaż dopełnioną została, lub jego właściwy zastępca, ogłosi *relicytacyą.*

Obwieszczenia tylko dwukrotnie do Gazety Rządowéj i Dziennika Gubernialnego podane będą.

Wszelkie termina i formalności, przez popiérającego nową przedaż, zachowane być powinny, przy relicytacyi, te same, jakie są przepisane przy przedażach dóbr w drodze wywłaszczenia, na rzecz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, dla Dyrekcyj Szczegółowych.

Licytacya zaczynać się będzie od szacunku, przez nabywcę postąpionego, z potrąceniem opłat uiszczonych przez niego Towarzystwu Kredytowemu.

Art. 3. Jeżeli nabywca, na którego koszt i odpowiedzialność przedaż przedsięwzięto, chce się zasłonić od dalszych jéj skutków, w takim razie, najpóźniéj na dzień jeden przed powtórném ogłoszeniem w Gazecie Rządowéj, powinien:

a) wnieść resztę summy szacunkowéj, przy poprzedniéj przedaży zaofiarowanéj, do depozytu Banku;

b) dopełnić i innych warunków takowéj przedaży;

c) zaspokoić wszelkie koszta rozpoczętéj relicytacyi, i

§ 142. Po przepisaniu tytułu własności przez Wydział Hypoteczny na nowego nabywcę, złożyć tenże powinien wykaz hypoteczny Dyrekcyi Szczegółowéj, która wy-

znaczy Delegowanego dla oddania mu w possessyą dóbr nabytych. Protokół oddania w possessyą dóbr, Delegowany przesłać powinien Dyrekcyi Szczegółowéj, któ-

---

d) odpowiednie dowody złożyć, przy wniosku, przed Rejentem, który przyjął akt żądania relicytacyi lub przed jego właściwym zastępcą.

Z dniem powtórnego ogłoszenia, żadne już zaofiarowanie, przez nabywcę, na którego odpowiedzialność nową przedaż przedsięwzięto, przyjętém nie będzie.

Art. 4. Gdyby właściciel dóbr, wierzyciele, lub inne osoby interessowane, uważali się przy nowéj przedaży pokrzywdzonemi, winni, najdaléj w dniach 3ch po odbyciu takowéj przedaży, wnioski swe w téj mierze do księgi wieczystéj podać. Wydział Hypoteczny, albo w myśl ustępu 4 artykułu 92 Prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, i § 130 Instrukcyi dla Dyrekcyj Szczegółowych z dnia 14 Marca 1826 roku, rozpozna takowe wnioski, albo też, według swego uznania i natury tychże wniosków, ocenienie ich drodze sądowéj pozostawi.

Art. 5. Nabywca, przeciw któremu przedaż dokonaną została, odpowiada pod przymusem osobistym, według przepisów Postępowania Sądowego Cywilnego, za różnicę pomiędzy summą szacunkową, za którą dobra powtórnie przedane zostały, a postąpionym przez siebie szacunkiem. Gdyby szacunek wyższy nad poprzedni był postąpiony, przewyżka należéć będzie do wierzycieli hypotecznych, a w razie ich zaspokojenia, do właściciela, przez Władze Towarzystwa wywłaszczonego.

Jednakże z szacunku na powtórnéj przedaży postąpionego, o ile takowy, po dopełnieniu wszelkich warunków pierwszéj przedaży i zaspokojeniu kosztów powtórnéj, wystarczy, powrócone zostaną przedewszystkiém poprzedniemu nabywcy:

a) należności uprzywilejowane, w artykule 41 i 44 Prawa o hypotekach z roku 1818 wymienione, jeżeli przez niego, w skutku warunków przedaży, zapłacone zostały;

ra o całéj subhastacyi, Dyrekcyi Głównéj rapport uczyni.

§ 143. Jeśliby na terminie pierwszéj subhastacyi, lub, w razie niedopełnienia warunków przez nowego nabywcę, na powtórnéj sprzedaży nikt nie postąpił summ warunkami objętych, ani też administracya przez ciąg roku następnego nie zaspokoiła należności Towarzystwa, kar i kosztów, Dyrekcya Szczegółowa złoży o tém dokładny rapport Dyrekcyi Głównéj. — Art. 23 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 144. Skoro Dyrekcya Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównéj decyzyą nakazującą wystawienie dóbr na powtórną subhastacyą, przystąpi do ułożenia warunków artykułem 91 prawa sejmowego pod literami *a*, *b*, *c*, przepisanych, i wystawi dobra na subhastacyą podług form i przepisów powyższemi paragrafami dla pierwszéj

---

b) zaległości Towarzystwa Kredytowego, jakie do chwili poprzedniéj sprzedaży należały się i były przezeń uiszczone;

c) część pożyczki Towarzystwa Kredytowego, jaka, skutkiem wypłat, po nabyciu dopełnionych, umorzoną została.

Art. 6. Wszelkie koszta powtórnéj przedaży, a mianowicie te, o których w §§ 137 i 138 Instrukcyi dla Dyrekcyj Szczegółowych z dnia 14 Marca 1826 roku jest mowa, stosownie do istniejących przepisów o taxach dla Urzędników Sądowych, Prokurator Królewski przy Trybunale właściwym poświadczy.

Art. 7. Nowy nabywca w drodze relicytacyi mocen będzie, na zasadzie wyroku przysądzającego, objąć w posiadanie dobra nabyte, skoro tylko za decyzyą Wydziału Hypotecznego tytuł własności na tegoż przepisanym zostanie. Wyrok przysądzający będzie miał moc exekucyjną, z wszelkiemi skutkami prawnemi wyroków, przez Sądy Cywilne Królestwa wydawanych.

sprzedaży naznaczonych. — Art. 23 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Dla dopełnienia warunku lit. *b*, Dyrekcya Szczegółowa obliczy opłaty Towarzystwu przypadające, kary exekucyjne i koszta administracyi, o ile te z dochodów zaspokojone nie zostały, tudzież koszta pierwszéj sprzedaży; nadto Dyrekcya obliczy sposobem przybliżonym koszta sprzedaży nastąpić mającej, aż do oddania dóbr w possessyą nowemu nabywcy.

§ 145. Jeżeli dobra, podług artykułu 91 prawa sejmowego na własność Towarzystwu zostaną przysądzone, Dyrekcya Szczegółowa, otrzymawszy stosowny wykaz hypoteczny, wyznaczy Delegowanego, który dobra w possessyą obejmie, i albo dawnego administratora utrzyma, albo nowego ustanowi.

§ 146. Dyrekcya Szczegółowa zrobi o tém wszystkiém rapport Dyrekcyi Głównéj, i dalszéj od niéj decyzyi oczekiwać będzie, czuwając zawsze nad administratorem i dochodami z dóbr podług przepisów §§ 95, 102, 103 i 104 objętych.

§ 147. Skoro dobra na własność Towarzystwu przysądzone zostaną, Dyrekcya Szczegółowa pilnie uważać będzie, czyli nie zachodzi przypadek art. 33 prawa sejmowego przewidziany, mianowicie dobrowolnego dóbr przez właściciela spustoszenia. Na ten przypadek Dyrekcya Szczegółowa ześle Delegowanego na miejsce, który wybada istotny stan rzeczy, i dowody do poparcia processu służyć mogące zbierze; poczém Dyrekcya Szczegółowa prześle też dowody wraz z opinią swą Dyrekcyi Głównéi, i, skoro jéj decyzyą otrzyma, proces prowadzić będzie w drodze sądowéj, przez obrońcę od Dyrekcyi Szczegółowéj ustanowionego, którego stosowną zaopatrzy Instrukcyą.

ROZDZIAŁ II.

O ściąganiu zaległości z dóbr Rządowych.

§ 148. W przypadku, gdyby opłaty z dóbr rządowych Towarzystwu zastawionych, w dniu 13 Czerwca lub Grudnia wniesionemi nie zostały, Dyrekcya Szczegółowa obliczy karę exekucyjną pół od sta za jeden miesiąc, i zrobi przedstawienie do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, z wyrażeniem nadto kar exekucyjnych, jakieby Towarzystwu w dniu 13 Lipca, lub Stycznia, jako téż w dniu 13 Sierpnia, lub Lutego przypadały, i oznajmi tejże Kommissyi, iż jeżeli należność Towarzystwu przypadająca, tak wyrachowana w Dyrekcyi Szczegółowéj, najdaléj w dniu 13 Sierpnia lub Lutego wniesiona nie zostanie, zamierza zająć w administracyą i wystawić na sprzedaż dobra, które wymieni.

§ 149. Gdy dobra rządowe Towarzystwu zastawione, w okręgu jednéj Dyrekcyi Szczegółowéj położone, solidarnie odpowiadają za opłaty od nich przypadające, przeto Dyrekcya Szczegółowa, w przypadku nieuiszczenia się którychkolwiek dóbr, przeznaczyć może na zajęcie inne, nawet te, z którychby opłata uiszczona została. Dyrekcya Szczegółowa wybierać powinna do zajęcia takie dobra, które same w sobie najmniéj bezpieczeństwa Towarzystwu przedstawiają.

§ 150. Kopią przedstawienia, jakie Dyrekcya Szczegółowa do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu uczyni, przesłać powinna Dyrekcyi Głównéj i złożyć jéj raport o odpowiedzi, jaką od Kommissyi Rządowéj odbierze.

§ 151. Jeżeli zaległość w dniu 13 Sierpnia lub Lutego wniesiona nie zostanie, Dyrekcya Szczegółowa zaprowadzi do dóbr, w przedstawieniu swojém do Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu wymienionych, administracyą, sposobem przepisanym dla zajęcia w administracyą dóbr prywatnych.

§ 152. Gdy, mimo zajęcia dóbr w administracyą, zaległość w przeciągu dwóch miesięcy nie została opłaconą, Dyrekcya Szczegółowa, uczyniwszy o tém rapport Dyrekcyi Główněj, wystawi dobra na sprzedaż, podług formalności przepisanych dla dóbr prywatnych przy drugiéj subhastacyi.

Obwieszczenia o licytacyi wręczone być powinny Prezesowi Kommissyi Wojewódzkiéj.

§ 153. W przypadku dobrowolnéj sprzedaży dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, nabywca, poczynając od pierwszéj raty po dacie kontraktu, odpowiedzialny jest, stosownie do artykułu 96 prawa Sejmowego, za opłaty Towarzystwu należne, tak jak każdy inny stowarzyszony właściciel prywatny; kupujący atoli nie wprzód wnijść może w posiadanie dóbr nabytych, aż póki zaległości z tychże dóbr, jeśliby jakie były, zaspokojone nie zostaną.

TYTUŁ VII.

O żądaniu ulgi z powodu klęsk nadzwyczajnych.

§ 154. Właściciel, lub posiadacz dóbr prywatnych Towarzystwu zastawionych, chcący uzyskać ulgę w opłaceniu rat Towarzystwu przypadających, z powodów w art. 97 prawa Sejmowego wymienionych, jeśli się zgłosi do Dyrekcyi Szczegółowéj na piśmie w przeciągu

dni 15 po wydarzonéj klęsce, Dyrekcya ześle na miejsce jednego z Członków, który troskliwie badać jest obowiązany, czyli wydarzona klęska nie z winy właściciela pochodzi, szczególniéj w przypadku ognia, lub pomoru bydła. W obu tych przypadkach, Dyrekcya pilnie uważać będzie, czyli przez właściciela zachowane były przyzwoite środki ostrożnosci i przepisy policyjne.

§ 155. Dla ustanowienia ilości szkody i porównania jéj z dochodem dóbr, Delegowany przybierze biegłych w sztuce, przysięgę od nich, jako szkodę i dochód z dóbr rzetelnie ocenią, odbierze, i zdanie ich do protokółu swego zapisze.

§ 156. Spisany protokół czynności całéj, Delegowany złoży z opinią swą, przy raporcie, Dyrekcyi Szczegółowéj, która rzecz całą wraz z opinią swą i aktami do decyzyi Dyrekcyi Główněj przedstawi.

TYTUŁ VIII.

O obowiązku stowarzyszonych zabezpieczenia budowli w kassie ogniowéj.

§ 157. Gdyby, po przesłaniu listów zastawnych do Dyrekcyi Szczegółowéj dla właściciela dóbr, czyli to dobrowolnie do Towarzystwa przystępującego, czyli przez wierzycieli pociąganego, tenże w przeciągu jednego miesiąca nie złożył dowodu zabezpieczenia w Towarzystwie ogniowém, stosownie do art. 24 prawa Sejmowego, budynków w dobrach zastawionych, a mianowicie dworskich i folwarcznych, niemniéj karczem, młynów i t. p., Dyrekcya Szczegółowa wezwie Kommissarza Obwodowego, aby zesłał Budowniczego na

miejsce, i takowemu taxę i rozmiar budowli sporządzić polecił, a następnie, dopełniwszy przepisów, urządzeniami Towarzystwa Ogniowego wskazanych, przedstawił właściciela tych dóbr do zapisania go na liście członków Towarzystwa Ogniowego. — § 5 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 9).

§ 158. Koszta ztąd wynikłe Kommissarz Obwodowy ściągnie od właściciela, lub z jego dóbr, przez exekucyą administracyjną.

§ 159. Kommunikowana będzie Dyrekcyi Towarzystwa Ogniowego co pół roku lista właścicieli ziemskich, którzy do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przystąpili, lub z niego, stosownie do artykułu 25 prawa Sejmowego, w zupełności wystąpili, celem postawienia jéj w możności niedozwolenia wyjścia ze swego Towarzystwa właścicielowi ziemskiemu póty, póki tenże w Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém zostawać będzie.

TYTUŁ IX.

O obowiązku stowarzyszonych prowadzenia przyzwoitego w dobrach gospodarstwa.

§ 160. Dyrekcya Szczegółowa, ze względu na przepis artykułu 98 Prawa Sejmowego, starać się powinna, wszelkiemi środkami jakie za przyzwoite uzna, zasięgać wiadomości, czyli w dobrach Towarzystwu zastawionych gospodarstwo przyzwoicie i porządnie jest prowadzone, i czyli zaniedbanie w téj mierze niebezpieczeństwem dla Towarzystwa nie zagraża.

§ 161. Oprócz tego każdy z stowarzyszonych właścicieli, będąc solidarnie odpowiedzialny, z własnego interesu obowiązany jest donieść Dyrekcyi Szczegółowéj, jeżeliby spostrzegł, iż w dobrach innego właściciela, bądź z powodu oddalenia się jego, bądź z innych przyczyn, gospodarstwo jest zaniedbane, tak, iż z tego złych nadal skutków dla Towarzystwa obawiać się trzeba.

§ 162. Jeśliby, z powodu powziętéj wiadomości o złém gospodarstwie, Dyrekcya Szczegółowa znalazła potrzebę zesłać Delegowanego na miejsce, i, po zdanym przez niego raporcie, właściciela winnym uznała, koszta ztąd wynikłe właściciel ponieść winien będzie; jeżeliby zaś uznaném było, iż nie ma powodów obawy, koszta z etatu Dyrekcyi zaspokojone zostaną.

§ 163. W raporcie, który, podług artykułu 98 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Szczegółowa w tym przedmiocie Dyrekcyi Głównéj uczyni, ma wyłuszczyć przyczyny zaniedbanego gospodarstwa i przedstawić opinią względem środków, jakieby, dla zapobieżenia temu nadal, przedsiewzięte być mogły.

TYTUŁ X.

O wystąpieniu z Towarzystwa.

§ 164. Skoro kto akt przystąpienia w księgach hypotecznych zeznał, ostrzeżenie, które w skutek takowego aktu w wykazie hypotecznym zamieszczone zostało, inaczéj wymazaném być nie może, jak tylko za zezwoleniem Dyrekcyi Głównéj; przeto jeśliby właściciel, po zeznaniu aktu przystąpienia, zmienił zamiar, i do Towarzystwa należeć nie chciał, a o to do Dyrekcyi Szczegółowéj stosowne zrobił przedstawienie, Dyrekcya ta prośbę jego prześle do Dyrekcyi Głównéj. Niemniéj, jeśliby która z Dyrekcyj Szczegółowych, odmówiła dla jakichbądź przyczyn przyjęcia aktu przystąpienia, okoli-

czność tę przedstawi Dyrekcyi Głównéj, i do jéj decyzyi stosować się będzie.

§ 165. Jeśliby zaś Władze Towarzystwa nie odmawiały przystępującemu pożyczki, a ten, po zeznaniu aktu przystąpienia, dalszych formalności nie dopełniał, ani wymazania ostrzeżenia nie domagał się, po dwukrotnéj przestrodze i wezwaniu, aby albo formalności potrzebne dopełnił, albo opłatę po dwa od sta od żądanej, aż do wysokości udzielić mu się mogącéj pożyczki, uiścił, gdyby temu zadosyć nie uczynił, Dyrekcya na koszt jego dopełni formalności potrzebnych do wystawienia listów zastawnych, sposobem przepisanym dla pociągania właścicieli przymuszonych przez wierzycieli do wnijścia do Towarzystwa Kredytowego.

§ 166. Gdy prawo dozwala spłacić w całości lub w części dług od Towarzystwa zaciągniony, czyli to w Dyrekcyi Szczegółowéj, czyli w Dyrekcyi Głównéj, jeśliby przeto właściciel udał się o to do właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, Dyrekcya ta ustanowi opłatę, którą właściciel, stosownie do artykułu 25 i 81 Prawa Sejmowego, w listach zastawnych złożyć winien, podług tabelli do artykułu 18 Prawa Sejmowego dołączonéj, biorąc takową na każde dwieście złotych z ostatniej rubryki w takiéj summie, która odpowiada opłacie raty, jaką właściciel przed zgłoszeniem się do wystąpienia uiścił; np. jeżeli zgłasza się po opłaceniu raty Czerwcowéj 1830 roku, złożyć powinien w listach zastawnych, 182,84 czyli złotych polskich sto ośmdziesiąt dwa, groszy dwadzieścia pięć i jedna piątych, na każde dwieście złotych; nadto, stosownie do artykułu 25 Prawa Sejmowego, Dyrekcya od wychodzącego ściągnie dwa od sta monetą brzęczącą, od summy mającéj się wymazać z hypoteki, i otrzymane pieniądze, tudzież listy zastawne, po zapisaniu do dziennika wpływów i wypłat, odeśle natychmiast

Dyrekcyi Głównéj; skoro zaś otrzyma od niéj polecenie wymazania z hypoteki summy umorzonéj, wyznaczy Delegowanego do zeznania kwitu przed księgami wieczystemi, który, przy zeznaniu tegoż kwitu, odebrać powinien od właściciela rewers Dyrekcyi na złożone listy zastawne i pieniądze, stosownie do artykułu 81 Prawa Sejmowego wydany.

§ 167. Opłatę dwa od sta w gotowiźnie od summy z hypoteki wymazującéj się przez występującego z Towarzystwa złożoną, Dyrekcya Szczegółowa prześle do Dyrekcyi Głównéj, dla złączenia z funduszem z kar egzekucyjnych i oszczędzeń z kosztów administracyi Towarzystwa, celem postąpienia podług przepisów artykułu 163 Prawa Sejmowego.

§ 168. Listy zastawne, które wychodzący z Towarzystwa właściciel, podług powyższych przepisów składa, uważane będą jak gdyby były wykupione gotowizną, i postąpiono z niemi będzie podług przepisów o umorzeniu listów zastawnych zapłaconych.

TYTUŁ XI.

Przepisy ogólne. (1)

§ 169. Dyrekcye Szczegółowe na zasadzie art. 213 Prawa Sejmowego, udawać się mogą o pomoc w wykonaniu tegoż prawa i niniejszéj Instrukcyi do Kommissyi Wojewódzkich, Kommissarzy Obwodowych, Burmi-

(1) Przepisy *o sporach juryzdykcyjnych* z Władzami Towarzystwa Kredytowego, podane są w § 9 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 12).

strzów, Wójtów, którzy odezwy ich bez zwłoki załatwiać są obowiązani. Do wyższych władz czynić powinny przełożenia za pośrednictwem Dyrekcyi Głównéj, i tylko z powodu opłat z dóbr rządowych Towarzystwu należnych, Dyrekcye Szczegółowe z Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu korrespondować mogą.

§ 170. Dyrekcye Szczegółowe składać mają Dyrekcyi Głównéj rapporta w terminach przez tęż Dyrekcyą oznaczonych, o wszystkich czynnościach swoich, oraz przesyłać jéj listę właścicieli do Towarzystwa przystępujących. — § 6, 7 i 8 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 10).

§ 171. Dla dopełnienia artykułu 99 Prawa Sejmowego, Dyrekcye Szczegółowe przed każdém zebraniem okręgowém przygotują rapport z swoich czynności, który obejmować powinien:

a) Wykaz właścicieli stowarzyszonych z rozróżnieniem tych, którzy dopiero akt przystąpienia zeznali, i tych co już listy zastawne uzyskali, niemniéj wszystkie zmiany zaszłe z powodu wystąpienia z Towarzystwa.

b) Wyjaśnienie wpływów na prowizye i umorzenie kapitału, z wyszczególnieniem zaległości, i co dla ściągnienia każdéj z nich, przedsięwziętém zostało.

c) Wykaz puszczonych w obieg listów zastawnych w Województwie, z rozróżnieniem każdego z ich gatunków, i czyli te istotnie w obieg weszły, lub, dla zachodzących sporów, do depozytu Dyrekcyi Głównéj odesłane zostały.

d) Wykaz umorzonych listów zastawnych i dowody w téj mierze w skutek artykułu 136 Prawa Sejmowego do Dyrekcyi Głównéj nadesłane.

Kopia tego rapportu, Dyrekcyi Głównéj ma być przesłana.

§ 172. Nadto Dyrekcye Szczegółowe złożyć powinny na zebraniu stowarzyszonych księgi kassowe, do wolnego przejrzenia każdego z Członków Towarzystwa.

INSTRUKCYA
DLA DYREKCYI GŁÓWNEJ TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

TYTUŁ I.
O Dyrekcyi Głównéj w ogólności.

§ 173. *Dyrekcya Główna* jest naczelną władzą wykonawczą Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, obowiązaną jest, nietylko ściśle dopełniać przepisy Prawa Sejmowego z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, oraz przepisy niniejszéj Instrukcyi, ale nadto pilnować powinna, aby podwładne jéj Dyrekcye Szczegółowe we wszystkiém stosowały się do przepisów tegoż prawa i Instrukcyi powyżéj dla nich wydanéj; zgoła obowiązkiem jéj jest, starać się najusilniéj regularnością wypłat, o utrzymanie listów zastawnych, mieć zawsze na względzie dobro ogólne Towarzystwa, i tak stowarzyszonym jako i posiadaczom listów zastawnych ścisłą sprawiedliwość wymierzać.

§ 174. Członki Dyrekcyi Głównéj na zebraniu okręgowém wybrani, po przełożeniu zaświadczenia swego wyboru, podpisanego przez Prezesa zebrania, oraz po przejrzeniu i zatwierdzeniu przez Dyrekcyą Główną czynności wyborowych tegoż zgromadzenia, wykonają przed Prezesem przysięgę, podług roty następującéj:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż, pełniąc powierzony mi urząd Członka Dyrekcyi Głównéj, do którego zaufaniem stowarzyszonych właścicieli dóbr ziemskich powołany zostałem, nietylko jak najściśléj przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniéj przepisy Instrukcyj, w moc tegoż prawa wydanych, wykonywać będę, nie uwodząc się dla któréjkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiścią, prośbami, ale nadto zaręczam, iż w pełnieniu tém poświęcę czas, pracę, i siły moje, przeznaczeniu tegoż urzędowania, tak iżbym w całym ciągu jego zachował wierne świadectwo nienadwerężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męko."

TYTUŁ II. (1)
O wystawieniu listów zastawnych.

§ 175. Dla zachowania jednostajności i porządku, Dyrekcya Główna na dniu piérwszym Lipca i piérwszym Stycznia zamykać będzie listę Członków w upłynionym półroczu do Towarzystwa przystępujących; gdy zaś każdy ze stowarzyszonych, ze względu na solidarną odpowiedzialność, interessowany jest do ostrzeżenia Władz Towarzystwa, jeśliby pożyczka na dobra jakie, podług zasady

---

(1) W paragrafie 10 do 15 włącznie Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 13) zamieszczone są przepisy dodatkowe, do rozporządzeń zawartych w niniejszym Tytule Drugim odnoszące się.

Prawa Sejmowego udzielona, zupełnego nie miała bezpieczeństwa, przeto Dyrekcya Główna, za pośrednictwem Kommissarzy Obwodowych, kommunikować będzie każdemu ze stowarzyszonych przed dniem 15 Lipca i Stycznia wykaz dóbr, tak prywatnych jako i rządowych Towarzystwu zastawionych, z wymienieniem summy w listach zastawnych, na każde z tych dóbr żądanéj, oraz summy podług zasady w art. 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego najwyżéj na też dobra przypadać mogącéj, wzywając Członków Towarzystwa, iż ktokolwiekby wiedział, że wymienione w spisie dobra, z mocy przyjętéj zasady, zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa zaciągnąćby mogły, aby chciał o tém Członków właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj przed dniem 15 Września i 15 Marca zawiadomić. — § 10 Post. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 13).

§ 176. Dyrekcya usiłować będzie, aby dla tych właścicieli, którzy spisem po dzień 1 Stycznia 1826 r. objęci będą, o ile ci potrzebne formalności ułatwią, listy zastawne na termin Czerwcowy 1826 r. wygotowane być mogły.

Dyrekcya Główna starać się powinna o wczesne przysposobienie tego wszystkiego, cokolwiek potrzebném będzie do wygotowania listów zastawnych i ich kuponów. — § 10 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 roku (D. P. T. XIII, str. 13).

§ 177. Machiny, platy, stęple, narzędzia i materyały, zostawać powinny pod ścisłym dozorem jednego z Radców Dyrekcyi, który każdy arkusz tak pergaminu jako i papieru na kupony perceptować i wydatek jego poleceniami Dyrekcyi usprawiedliwić powinien. Arkusze na próby użyte powinny być późniéj zniszczone na posiedzeniu Dyrekcyi, czego protokół spisać należy.

§ 178. Listy zastawne dla Instytutów wybijane będą na pergaminie żółtym. — Art. 1 Post. Rady Adm. z d. 10/22 Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 169).

§ 179. Listy zastawne pod lit. *A* na złotych polskich dwadzieścia tysięcy i pod lit. *B* na złotych pięć tysięcy i kupony do nich należące będą rytowane na blachach miedzianych; inne zaś pod lit. *C*, *D*, *E*, na złotych polskich tysiąc, złotych pięćset i złotych dwieście, niemniéj kupony do nich, będą odbite sposobem typograficznym, odwrotna zaś strona kuponów będzie litografowana. Przytém, tak na listach jako i na kuponach, zwłaszcza we wszystkich miejscach przecinać się mających, wygniatane będą w walcowni znaki giloszowane i napisy białe.

§ 180. Dla rozpoznania w czasie listów zastawnych i kuponów fałszywych, będą oprócz wodnych znaków w papierze, różne znaki ostrożności, tak w literach i ozdobach drukarskich, jako i doborze gatunku atramentów i tuszów.

§ 181. Znaki te na dwie klassy podzielone być mają: jedne wymagać będą, ściślejszego sekretu, drugie większéj liczbie osób mogą być wiadome. Obydwóch klass tych znaków spisane będą protokóły w dwóch egzemplarzach, i, po zapieczętowaniu na posiedzeniu Dyrekcyi, jeden egzemplarz każdego protokółu oddany będzie Prezesowi, drugi w kassie pod trzema kluczami złożony być winien.

§ 182. Protokół znaków mniéj sekretnych może być otwarty w razie potrzeby przez samego Prezesa, dla zrobienia z niego stosownego użytku. Protokół znaków sekretniejszych nie może być odpieczętowany, tylko za decyzyą Dyrekcyi, w potrzebie gruntowniejszego sprawdzenia listów zastawnych i kuponów o fałsz podejrzanych.

§ 183. Odbijanie listów zastawnych i kuponów, odbywać się ma zawsze w obecności jednego Członka Dyrekcyi Główněj. Platy i stęple, po ukończeniu fabryki, zostawać będą w depozycie pod trzema kluczami, Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi.

§ 184. Odbite listy i kupony, pod nieodstępnym dozorem oprawne być powinny w księgi, z których następnie, po ich opatrzeniu numerem porządkowym i uzupełnieniu podpisów, wycinane będą. Księgi te także pod trzema kluczami, to jest, Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi zostawać mają.

§ 185. Po wydaniu przez Dyrekcyą Główną decyzyi, wiele dla zgłaszającego się właściciela i jakich listów zastawnych ma być wygotowano, decyzya ta, stosownie do art. 109 Prawa Sejmowego, wpisana będzie w całéj rozciągłości do księgi na to przeznaczonéj, która przez Pisarza utrzymywana być powinna. Księga ta stanowić będzie główną kontrollę buchhalteryi; do niéj dołączony być powinien oddzielny alfabetycznie utrzymywany i na Województwa podzielony skorowidz. — § 12 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 15).

§ 186. Przy wydawaniu decyzyi na ilość pożyczki w listach zastawnych, na rodzaj i wysokość tychże listów, Dyrekcya przekonywać się powinna czyli Dyrekcya Szczegółowa zastosowała się ściśle do żądania w téj mierze stron interessowanych.

§ 187. Po wydaniu decyzyi i zapisaniu jéj do księgi, Dyrekcya zawiadomi o niéj właściciela, i dowód wręczenia takowego zawiadomienia do akt dołączy; właściciel zaś któryby się sądził być takową decyzyą uciążonym, jeśli w przeciągu dni piętnastu złoży od daty doręczenia mu decyzyi w Dyrekcyi Główněj, odwołanie się do Komitetu Towarzystwa, taż Dyrekcya stosowne objaśnienie przy rapporcie wraz z odwołaniem się właściciela i aktami najdaléj w dniach dziesięciu Komitetowi Towarzystwa przesłać jest obowiązaną. Odwołanie się to atoli właściciela od decyzyi Dyrekcyi Główněj do Komitetu, nie wstrzymuje wygotowania listów zastawnych na tę wysokość pożyczki, jaka przez Dyrekcyą Główną przyznaną zostanie, i żadne odwołanie się od decyzyi Dyrekcyi Główněj co do wysokości listów zastawnych miejsca mieć nie może. — § 12 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 15).

§ 188. Księga do zapisywania decyzyów Dyrekcyi Główněj zamykaną będzie w każdém półroczu w takim czasie, aby listy zastawne, względem których decyzya zapadła, wcześnie Dyrekcyom Szczegółowym przesłane i regestra biercze dla tychże Dyrekcyów przed 1 Czerwca i 1 Grudnia ułożone być mogły.

§ 189. Po wydaniu decyzyi względem wygotowania listów zastawnych, księga przygotowanych listów zastawnych i kuponów wydana będzie temu kompletowi Dyrekcyi, który na nich podpisy swoje ma zamieścić. Przy czém położony będzie na dole każdego listu zastawnego numer, pod którym list zastawny w księdze przeznaczonéj do zapisywania decyzyów umieszczony został.

§ 190. Listy zastawne i kupony wycięte będą z księgi w gzygzak nożyczkami umyślnie do tego przygotowanemi; poczém wydane zostaną Referentowi za kwitem a księgi do depozytu niezwłocznie zwrócić należy.

§ 191. Tak wygotowane listy zastawne odesłane zostaną Dyrekcyi Szczegółowéj wraz z wyciągiem decyzyi Dyrekcyi Główněj.

§ 192. Jeśliby Dyrekcya Główna odmówiła właścicielowi, pożyczki, bądź z powodu nieudowodnienia tytułu własności, bądź dla braku zezwolenia tych, którym służą ograniczające prawa, lub z innych jakich powo-

dów, a właściciel na decyzyi téj poprzestawał, wtedy Dyrekcya Główna wyda mu upoważnienie do wymazania z hypoteki ostrzeżenia zapisanego na rzecz Towarzystwa w skutku aktu przystąpienia.

Jeśliby zaś Władze Towarzystwa nie odmawiały przystępującemu pożyczki, a ten, po zeznaniu aktu, dalszych formalności nie dopełniał, ani wymazania ostrzeżenia nie domagał się, Dyrekcya Główna poleci Dyrekcyi Szczegółowej postąpić podług § 165 Instrukcyi jéj służącéj.

TYTUŁ III.

Pobór opłat od stowarzyszonych. (1)

§ 193. Czuwanie nad regularnością wpływów od stowarzyszonych, tudzież nad ich ściąganiem we właściwéj porze, w razie zaległości, stosownie do przepisów prawa i niniejszych Instrukcyj, jest jednym z najcelniejszych obowiązków Dyrekcyi Głównéj.

§ 194. Dyrekcya przed terminem poboru każdego półrocza przesyłać będzie Dyrekcyom Szczegółowym księgę sznurową kwitów poborowych, tudzież księgę sznurową kwitów na kary egzekucyjne.

§ 195. Dyrekcya Główna wyda Dyrekcyom Szczegółowym przepisy do zachowania przy zarządzaniu egzekucyi do dóbr Towarzystwu zastawionych, za zaległości na rzecz tegoż Towarzystwa przypadające, podczas gdy takowa egzekucya znajduje już w dobrach egzekucyą skarbową lub z wyroków sądowych zesłaną, stosując się

(1) Tu odnosi się § 16 Pos. Rady Adm. z dnia 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 18).

do ogólnego urządzenia w téj mierze wydać się mającego.

§ 196. Gdyby za zaległości Towarzystwu przypadające stosownie do artykułu 91 Prawa Sejmowego wynikła potrzeba wystawienia dóbr na subhastacyą, Dyrekcya Główna, po roztrząśnieniu przyczyn, dla których wydzierżawienie do skutku przyjść nie mogło, wyda decyzyą upoważniającą Dyrekcyą Szczegółową do wystawienia dóbr na subhastacyą, przy czém pilnować powinna, aby, stosownie do brzmienia tegoż artykułu oraz § 134 Instrukcyi dla Dyrekcyj Szczegółowych, też Dyrekcye wręczyły obwieszczenia wierzycielom na tychże dobrach opartym; jeśliby zaś wierzyciele podali środki zaspokojenia należności Towarzystwa, Dyrekcya Główna pilnie roztrząsać będzie czyli te zapewniają Towarzystwu bez żadnéj przewłoki powrót wszelkich zaległości, kar egzekucyjnych, kosztów aż do terminu Czerwcowego tego roku, w którym się licytacya ma odbywać.

Uważać także Dyrekcya powinna, czyli propozycye te pod względem przepisów prawa i stosunków wierzycieli przyjęte być mogą. — Art. 1 i n. Pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 197. Gdyby na terminie subhastacyi nikt nie postąpił summ warunkami objętych, ani administracya przez ciąg roku następnego nie zaspokoiła należności Towarzystwa z kosztami i procentami, Dyrekcya Główna, w skutek otrzymanego w téj mierze rapportu od Dyrekcyi Szczegółowéj, po rozważeniu przyczyn niedojścia subhastacyi, wyda decyzyą upoważniającą tęż Dyrekcyą Szczegółową do wystawienia dóbr na powtórną subhastacyą.

§ 198. Gdyby Dyrekcya Główna otrzymała rapport od Dyrekcyi Szczegółowéj, iż Wydział Hypoteczny przepisania tytułu własności na nabywcę, z powodu nie-

dopełnienia formalności przepisanych, odmówił, albo upoważni też Dyrekcyą Szczegółową do założenia appellacyi od decyzyi Wydziału Hypotecznego do właściwego sądu, albo poleci odbycie nowéj licytacyi na koszt tego kompletu Dyrekcyi Szczegółowéj, który dopełnienia formalności nie dopilnował, z wolnym jednak regresem do osoby, która istotnego uchybienia stała się przyczyną.

§ 199. Gdy, z mocy artykułu 93 Prawa Sejmowego właściciele, wierzyciele, i inni interessenci, czujący się być pokrzywdzonemi, czyli podczas administracyi, czy przy wydzierżawieniu, czy nakoniec przy subhastacyi, zanosić o to mają skargę do Dyrekcyi Głównéj; Dyrekcya przeto, zasięgnąwszy potrzebnych wiadomości od właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj, skargi te jak najpilniéj roztrząsać i decyzye stosowne wydawać będzie.

Jeśliby Dyrekcya uznała administratora winnym zrządzenia szkody przez grubą opieszałość, wolność poszukiwania szkód zrządzonych, drogą cywilnego postępowania właścicielowi zostawić może. Jeśliby zaś administratora uznała być winnym malwersacyi, odda go pod sąd kryminalny. Gdyby zaś dzierżawca uznany został winnym odpowiedzialności właścicielowi, wówczas właściciel i dzierżawca o ustanowienie ilości zrządzonych szkód odesłani zostaną do właściwego sądu.

TYTUŁ IV. (1)

Losowanie dla umorzenia listów zastawnych.

§ 200. W myśl artykułu 115 Prawa Sejmowego, utrzymywana będzie *księga zgłaszających się właścicieli*

(1) Tu się odnosi § 17 i 18 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 19).

listów zastawnych, koloru białego, którzy zechcą, aby listy ich do losowania należały.

Z dniem 20 Marca i 20 Września, księga ta będzie zamknięta, ogół zebrany Buchhalter porówna z dochodem wpłynąć mającym na przedmiot umorzenia listów zastawnych i rezultat ztąd wynikający przedstawi do decyzyi Dyrekcyi Głównéj, wraz z wyciągiem obejmującym numera, litery, summy listów zastawnych, z któremi się właściciele zgłosili, oddzielając każdy gatunek listów podług lit. A. B. C. D. E. Takowy wyciąg niezwłocznie do pism publicznych podany być powinien. — § 17 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 19).

§ 201. Jeśliby ze względem na artykuły 116, 117 i 118 Prawa Sejmowego losowanie nastąpić miało, Dyrekcya Główna uczyni odezwę do Komitetu właścicieli listów zastawnych, aby wyznaczył jednego lub więcéj Delegowanych, którzyby całéj czynności losowania przytomnemi byli. Dyrekcya okaże tym Delegowanym rachunki i tabelle numerów listów zastawnych, do losowania przygotowanych, i takowe numera w obecności tychże Delegowanych, na posiedzeniu Dyrekcyi wkładane być mają protokularnie do przygotowanego na to koła. Koło to następnie zostanie zamknięte na trzy klucze, z których jeden mieć będzie Prezes, drugi Członek Dyrekcyi, a trzeci Delegowany od Komitetu, i opatrzone będzie pieczęciami prywatnemi tychże osób oraz pieczęcią Dyrekcyi Głównéj. Tym sposobem przygotowane koło oczekiwać będzie dnia losowania.

§ 202. W dniu 1 Kwietnia i 1 Października na posiedzeniu publiczném Dyrekcyi Głównéj i w obecności Delegowanych od Komitetu właścicieli listów zastawnych, koło to odpieczętowane i odemknięte zostanie, i dziecię wyciągać będzie z niego numera listów zastawnych, aż

do wysokości summy na ten przedmiot w bieżącym półroczu przypadającéj, ze względem na artykuł 119 Prawa Sejmowego.

§ 203. Dopóki Komitet właścicieli listów zastawnych nie zbierze się, Dyrekcya Główna uprosi trzech Obywateli zaufanie publiczne mających, i z którychby każdy przynajmniéj 10,000 złp. w listach zastawnych posiadał, aby ci przy powyższém losowaniu obecnemi być chcieli.

§ 204. Gdyby jednak bądź Delegowany od Komitetu właścicieli listów zastawnych, bądź Obywatele, w myśl paragrafów poprzedzających zaproszeni, do czynności losowania nie przybyli, Dyrekcya Główna wzmiankę o tém w protokóle uczyni, po czém losowanie uskutecznić sama jest mocną i obowiązaną.

TYTUŁ V. (1)

Wypłata listów zastawnych i kuponów, tudzież ich umorzenie.

§ 205. Dyrekcya Główna prześle Dyrekcyom Szczegółowym *księgę* podług załączonego wzoru, *obejmującą rewersa* do wycinania dla właścicieli listów zastawnych i kuponów, żądających aby summa im należna, w jednéj z Dyrekcyj Szczegółowych wypłacona im była.

§ 206. Skoro Dyrekcya Główna, czyli to wprost czyli przez pośrednictwo Dyrekcyj Szczegółowych, otrzyma na piśmie żądania wypłaty w jednéj z Dyrekcyj Szczegółowych, bądź listów do umorzenia losowaniem przeznaczonych, bądź kuponów półrocznych prowizyj, upoważni właściwą Dyrekcyą Szczegółową do zatrzymania potrzebnéj na to summy z wpływów przypadających, w ścisłém zastosowaniu się do art. 121 Prawa Sejmowego i pilnie przestrzegać powinna, aby żądania interessentów w tym względzie najmniejszego zawodu nie doznały.

(1) Tu się odnosi § 19 i 20 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 20).

§ 207. Od dnia 22 Czerwca i Grudnia, aż dopóki wszystkie wypłaty uskutecznione nie zostaną, Dyrekcya Główna codziennie zrana i popołudniu, wyjąwszy święta uroczyste, posiedzenia swoje odbywać powinna.

§ 208. Gdyby mimo tego trudność była zaspokojenia wszelkich osób, po wypłatę zgłaszających się, Dyrekcya Główna podzielić się może na stosowną ilość *Oddziałów*, celem prędszego uskutecznienia przypadających wypłat. Rachmistrze lub inne wyznaczone do tego przez Dyrekcyą osoby zastąpić mogą przy takowych Oddziałach miejsce Buchhaltera.

§ 209. Dla krótkości czasu przeznaczonego na wypłaty, posiadacze listów zastawnych lub kuponów, którzyby w właściwém półroczu nie zgłosili się po należne im wypłaty, gdyby się późniéj po takowe stawili, nie wprzód otrzymają należności swe z kassy depozytowéj aż Dyrekcya zaspokoi wypłaty bieżące.

§ 210. Dla uniknienia podstępu, Dyrekcya Główna podczas uskutecznienia wypłat mieć powinna pod ręką:

a) Wykaz listów zastawnych znajdujących się w depozycie Dyrekcyi Głównéj.

b) Wykaz listów lub kuponów, na które, z powodu uszkodzenia, wydane są duplikaty, tryplikaty etc.

c) Wykaz listów i kuponów ogłoszonych do umorzenia z powodu ich zatracenia, lub uszkodzenia, i gdyby kto po wypłatę z takiemi samemi listami się zgła-

szał, Dyrekcya postąpi, jak tego przepisy prawa wymagają.

§ 211. Po rewizyi Kassy Dyrekcyi Głównej w myśl art. 135 Prawa Sejmowego przedsiewziętej, ułożona będzie Tabella półrocznych rachunków, która obejmować powinna obraz stanu tak czynnego, jak biernego Towarzystwa, wraz zobjaśnieniami, do łatwego jej przez każdego z stowarzyszonych rozumienia posłużyć mogącemi.

§ 212. Po wyznaczeniu Delegowanych od Komitetu Towarzystwa i Komitetu wierzycieli, w myśl artykułu 136 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna oznaczy dzień, w którym listy zastawne i kupony zapłacone, umorzone być mają.

Posiedzenie to będzie publiczne, i wiadomość o niém przez gazety ogłosić należy.

Następnie Dyrekcya Główna prześle odcięte połowy listów zastawnych do Dyrekcyj Szczegółowych, poleci im okazać je przez Delegowanego Wydziałowi Hypotecznemu, dla zapisania w księdze w Kancellaryi Ziemiańskiéj utrzymywanéj, iż zostały umorzone, i zachować też w szafie na to przeznaczonéj.

TYTUŁ VI. (1)

Wymiana listów zastawnych uszkodzonych lub zatraconych na nowe, białych na kolorowe, oraz większych na mniejsze i przeciwnie.

§ 213. Właściciel listu zastawnego, który się zgłasza po wymianę listu uszkodzonego, lub zatraconego, powinien wymienić w nocie o to podanéj swoje nazwisko, stan i zamieszkanie.

§ 214. Jeżeli uszkodzenie jest tego rodzaju, iż summę i numer listu lub kuponu, wyraźnie widzieć można, i okazywany list zastawny, lub kopon nie podlega żadnemu zarzutowi fałszu, postąpiono być powinno, podług art. 123 Prawa Sejmowego. Po zapisaniu zaś stosownéj decyzyi w księdze paragrafem 185 oznaczonéj, oraz po wymazaniu dawnego listu z księgi w Kancellaryi Ziemiańskiéj utrzymywanéj, i zapisaniu do niéj nowego listu w rubryce na to przeznaczonéj, takowy wydany będzie zgłaszającemu się po wymianę. — § 21 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 22).

§ 215. Tymże samym sposobem postąpiono zostanie, gdy właściciel listu zastawnego opatrzonego przelewem chce go wymienić na list, na okaziciela, lub gdy białe, chce zamienić na kolorowe, lub nakoniec gdy chce zamienić listy zastawne większe na mniejsze i przeciwnie, z tą atoli uwagą, iż listy mniejsze na większe, wtedy tylko zamienione być mogą, gdy wszystkie te listy, które jeden większy składać mają, pochodzą z jednego Województwa. Nadto, gdy koszta istotne na wygotowanie listów zastawnych, większe są od tych, jakie artykułem 29 Prawa Sejmowego oznaczone zostały, przeto wymiana listów zastawnych mniejszych na większe i nawzajem wtedy tylko nastąpić może, gdy okaziciel zapłacić zechce istotne koszta wygotowania tychże listów, podług uznania Komitetu Towarzystwa, w skutku wyrachowania i przedstawienia Dyrekcyi Głównéj.

§ 216. Gdy przeciwnie list lub kupon tak jest uszkodzony, iż numeru nie można rozpoznać, lub gdy list lub kupon został zatracony lub uszkodzony, zgłaszający powinien wymienić numer i summę, jakie miały listy, których zamiany żąda.

(1) Tu się odnosi § 21 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 22) i art. 48 Postanowienia tejże Rady z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 217. Dyrekcya Główna wyznaczy wtenczas Delegowanego dla zrobienia śledztwa, lub uskutecznienie takowego Dyrekcyi Szczegółowéj poleci.

W śledztwie tém, zgłaszający się udowodnić powinien świadkami, lub innemi dowodami prawnemi, iż był istotnym właścicielem listów, lub kuponów, których wymiany żąda, i że listy te takiemi były opatrzone numerami, jak podał.

§ 218. Jeśli Dyrekcya Główna, po roztrząśnieniu tego śledztwa, uzna, iż zgłaszający się powyższą okoliczność dokładnie udowodnił, wezwie go o złożenie kosztów na wystawienie nowych listów, i przystąpi do dopełnienia formalności artykułem 124 przepisanych.

§ 219. Skoro dawne listy zastawne zwrócone zostaną Dyrekcyi Głównéj po zaciągnieniu nowych do księgi w Kancellaryi Ziemiańskiéj utrzymywanéj, przyłączone będą do tych, które, z powodu wypłacenia, do umorzenia są przeznaczone, i wraz z temiż Komitetowi Towarzystwa przesłane zostaną.

§ 220. Utrzymywany będzie w Dyrekcyi Głównéj *Wykaz numerów listów zastawnych lub kuponów*, wymienionych na nowe, i co pół roku, wszystkim Dyrekcyom Szczegółowym kommunikowany być winien.

TYTUŁ VII. (1)

Przepisy ogólne.

§ 221. *Zdanie sprawy*, które podług artykułu 136, 162 i 175, Dyrekcya Główna obydwom Komitetom składać jest obowiązana, obejmować powinno:

(1) Tu się odnosi § 22 do 39 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 23).

a) Wykaz właścicieli stowarzyszonych z rozróżnieniem tych, którzy dopiero akt przystąpienia zeznali, i tych którzy listy zastawne już uzyskali, niemniéj wszelkie zmiany z powodu wystąpienia z Towarzystwa.

b) Wyjaśnienie wpływów na prowizyą i umorzenie kapitału z wyszczególnieniem zaległości, i co dla ściągnienia każdéj z nich przedsięwzięto.

c) Wykaz puszczonych w obieg listów zastawnych z rozróżnieniem każdego ich gatunku, niemniéj wszelkich zmian, z powodu wymiany tychże listów.

d) Wszelkie działania dotyczące losowania listów zastawnych.

e) Rachunki z wypłaty listów zastawnych i kuponów wraz z obrazem kassy depozytowéj.

f) Nakoniec rachunki z obrotu funduszów na administracyą. Zgoła wszystko to, coby Komitety przekonać mogło, iż Dyrekcya Główna, jak ściśle pilnuje, iżby stowarzyszeni powinności swoje wypełniali, tak troskliwie czuwa, aby regularność wypłat posiadaczom listów zastawnych nigdy uchybioną nie została. Rapport z półrocznych czynności, który Dyrekcya, w moc artykułu 142 Prawa Sejmowego składać Rządowi jest obowiązaną, obejmować powinien także powyższe szczegóły i wiadomości. — § 23 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 24).

§ 222. Oprócz półrocznych rachunków, Dyrekcya Główna złoży w końcu każdego roku Komitetowi Towarzystwa i Rządowi osobny rachunek z dowodami z funduszów na administracyą, tak co do percepty, jako też wydatków swoich i wszystkich Dyrekcyj Szczegółowych. Tudzież wydatki na wygotowanie listów zastawnych, po ukończeniu téj czynności obliczy i porówna

z dochodem na ten przedmiot przeznaczonym, i o tém rachunek wraz z dowodami prześle Komitetom i Rządowi. — § 24 Pos. Rad. Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 27).

§ 223. W uskutecznieniu artykułu 141 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna wyznaczać będzie Delegowanych do zrobienia półrocznych rewizyj ksiąg Dyrekcyj Szczegółowych, którzy razem przedsięwezmą rewizyą rachunków. Delegowani do téj czynności opatrzeni być winni stosowną instrukcyą. Delegowanych Dyrekcya Główna zmieniać będzie tak, aby nie zawsze jedni do tegoż Województwa byli wyznaczani. — § 25 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 27).

§ 224. Dyrekcya Główna, wydając polecenie Dyrekcyom Szczegółowym, oznaczać powinna stałe termina, za których uchybienie, niemniéj za wszelkie opóźnienie, niedokładności i t. p., może im udzielać napomnienia, wypłatę pensyi wstrzymać, albo téż na koszt winnych zesłać Delegowanego, dla uskutecznienia zaniedbanych czynności. Jeśli to zamierzonego skutku nie odniesie, Dyrekcya Główna przedstawi rzecz Komitetowi.

§ 225. Gdyby który z Członków Dyrekcyi Szczegółowéj dopuścił się większych uchybień, zdrożności, lub występku w urzędowaniu, tudzież w przypadkach gdzieby uchybienia Członków Dyrekcyi Szczegółowéj zrządziły Towarzystwu szkody, Dyrekcya Główna zarządzić powinna stosowne śledztwo, a gdyby z niego okazało się, iż zachodzi potrzeba zawieszenia w urzędzie, złożenia z niego Członka Dyrekcyi, oddania pod sąd, lub poszukiwania w drodze sądowéj na majątku jednego z niéj, lub całego kompletu Dyrekcyi Szczegółowej z zrządzonéj szkody, Prezes zwołać powinien *Ogólne zebranie* Dyrekcyi Głównéj, która w komplecie najmniéj dziewięciu osób, z mocy artykułu 37 i 132 Prawa Sejmowego decyzyą wydać jest obowiązana. — § 26 i 27 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 29) (1).

§ 226. Względem funduszów z poboru na wygotowanie listów zastawnych i administracyą oszczędzonych, z kar egzekucyjnych, tudzież opłaty po dwa od sta od

---

(1) Postanowieniem Ks. Namiestnika z d. 14 Marca 1826 r. zatwierdzoną została *Organizacya Wewnętrzna Dyrekcyi Głównéj tudzież Dyrekcyów Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.* W Organizacyi téj, co do oddania pod sąd i uwolnienia urzędników i officyalistów tegoż Towarzystwa, wskazane są w art. 12 i 120 następujące przepisy:

Art. 12. Urzędnicy i Officyaliści Dyrekcyi Głównéj zostają pod bezpośrednim zarządem téj Dyrekcyi, która ich, w razie przewinienia, napominać, karami pieniężnemi obciążać i w urzędowaniu zawieszać może; lecz oddalenie ich lub oddanie pod sąd kryminalny nie może być wyrzeczone jak w komplecie dziewięciu osób i do decyzyi Komitetu Towarzystwa przedstawione.

Za uchybienia Kancelistów, Prezes sam może na nich kary pieniężne porządkowe rozciągać. Względnie złożenia ich z urzędu lub oddania pod sąd kryminalny, Dyrekcya w zwyczajnym komplecie ostatecznie stanowić będzie. Woźnych i posługaczy, w razie złego ich sprawowania się, sam Prezes oddalać będzie mocen.

Art. 120. Urzędnicy i Officyaliści Dyrekcyi Szczegółowéj zostają pod bezpośrednim zarządem tejże Dyrekcyi, która ich, w razie przewinienia, napominać, karami pieniężnemi obciążać i w urzędowaniu zawieszać może; lecz oddalenie ich lub oddanie pod sąd kryminalny, nie może być wyrzeczone jak w komplecie najmniéj pięciu osób i do decyzyi Dyrekcyi Głównéj przedstawione.

Za uchybienia Kancelistów, Prezes sam może na nich kary pieniężne porządkowe rozciągać: względnie złożenia ich z urzędu lub oddania pod sąd kryminalny, Dyrekcya w zwyczajnym komplecie ostatecznie stanowić będzie.

Woźnego i posługacza, w razie złego ich sprawowania się, sam Prezes oddalać będzie mocen.

wychodzących z Towarzystwa, Dyrekcya Główna uczyni do Komitetu Towarzystwa przełożenie, w jakiby najkorzystniejszy sposób dla Towarzystwa fundusze te użyte być mogły.

§ 227. Gdyby fundusze przez Rząd z mocy artykułu 209 Prawa Sejmowego, Dyrekcyi Główněj zaliczone, z wpływów rocznych powrócone być nie mogły, takowe z wpływów i oszczędności lat dalszych Dyrekcya Główna Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu powróci.

§ 228. Przy przesyłaniu pocztą gotowych pieniędzy z Dyrekcyi Główněj do Dyrekcyj Szczegółowych i nawzajem, opłacać należy porto tak jak od piéniędzy skarbowych; wszelkie inne korrespondencye i należące do nich listy zastawne i kupony, w myśl artykułu 207 Prawa Sejmowego, wolne są od opłaty portoryi. — Art. 124 i 207 Pr. o T. K. Z. z r. 1825 (1).

(1) Chcąc ułatwić obieg listów zastawnych i kuponów Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przez pośrednictwo poczt krajowych, Rada Administracyjna na posiedzeniu swém z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 436) postanowiła:

Art. 1. Listy zastawne, lub kupony, przesyłane być mogą pocztą pod ogólném bezwarunkowém zaręczeniem ze strony Dyrekcyi Poczt, za bezpieczeństwo przesyłających się listów zastawnych lub kuponów Tytułem 4 Organizacyi Pocztowéj z dnia 8 Lipca 1817 r. (D. P. T. III, str. 332) zapewnionéj.

Art. 2. Oddający Urzędowi Pocztowemu lub Stacyi Pocztowéj listy zastawne lub kupony, dla przesłania ich pocztą, złożyć powinien temuż Urzędowi i Stacyi deklaracyą na piśmie, obejmującą summę, numera i litery przesyłających się listów zastawnych lub kuponów. Urząd Pocztowy lub Stacya Pocztowa wyda oddawcy rewers zawiérający także wszystkie powyższe szczegóły, z zapewnieniem, iż, w przypadku zatraty tych listów lub kuponów, okaziciel rewersu pocztowego, mieć będzie powrócone duplikaty, stosownie do art. 124 i 125 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém. Jeśliby zaś podległy zatracie kupony bieżącego półrocza lub listy zastawne losem do umorzenia przeznaczone, okaziciel rewersu pocztowego mieć sobie będzie powróconą całkowitą ich wartość piéniędzmi gotowemi w terminie, w którym wypłata za nie w Dyrekcyi Główněj Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nastąpić miała.

Art. 3. Oprócz Władz Towarzystwa uwolnionych § 228 postanowienia z dnia 14 Marca 1826 r., każdy inny oddający na pocztę listy zastawne, nie wyłączając Władz, Urzędów i Kass publicznych, oprócz opłaty portoryi od korrespondencyi i za rewers, stosownie do Postanowienia organicznego pocztowego z dnia 8 Lipca 1817 r. Tytułu II (D. P. T. III, str. 297) opłacać od nich będzie porto od każdych stu złotych imiennéj ich wartości od 5 do 5 mil po jednym groszu polskim, od jednéj mili do pięciu, choćby z frakcyą mili, rachować się będzie za całkowite mil pięć, od sześciu do dziesięciu mil z frakcyą za całkowite mil dziesięć, od jedenastu do piętnastu mil z frakcyą za całkowite mil piętnaście i t. d.

Art. 4. Kupony dołączone do właściwych listów zastawnych nie podlegają osobnéj opłacie, i porto obliczone tylko będzie od wartości imiennej listów zastawnych, jeżeli zaś kupony przesyłane będą osobno, opłata od nich rachowaną będzie podług taksy w artykule następnym.

Art. 5. Od kuponów kwoty dziesięciu złotych nie przenoszącéj, rachowane być ma porto listowe, i opłata na rewers, stosownie do Postanowienia Organicznego Pocztowego Xięcia Namiestnika Królewskiego z dnia 8 Lipca 1817 r. (D. P. T. III, str. 297); od transportu nad dziesięć złotych do stu złotych włącznie, jak od stu złotych listów zastawnych imiennéj wartości; od transportu nad sto złotych do dwóch set złotych włącznie, jak od dwóch set

§ 229. Na każde zebranie ułoży Dyrekcya Główna z Członków Towarzystwa listę mających prawo głoso-

wania, i oddzielną tych, którzy, w myśl artykułu 47 Prawa Sejmowego, mogą być wybranemi na urzędy.

§ 230. Przy udeterminowaniu wysokości długów hypotecznych, celem ułożenia listy Członków mogących być wybranemi na urzędników Towarzystwa, ze względem na artykuł 47 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna kaucye, ewikcye i protestacye, wtedy tylko za długi uważać będzie, jeśli pierwsze za popełniony defekt, do odpowiedzialności pociągnięte, dwie zaś ostatnie jeśli w liquidum pewne egzekucyi ulegające zamienione i jako takie wykazami hypotecznemi objęte zostały.

§ 231. Również posagi, zapisy dla żon, przez mężów czynione, i nawzajem, oraz zapisy na rzecz rodziców, lub na rzecz dzieci, Dyrekcya policzać nie będzie na zwiększenie massy tychże długów.

§ 232. Mężowie właściciele dóbr, będący z prawa właścicielami dochodów żon swoich, nietylko głosującemi na zebraniach w ich zastępstwie, ale nawet, skoro długi hypoteczne połowy szacunku dóbr żon ich nie przenoszą, na urzędników Towarzystwa wybranemi być mogą.

* § 233. W myśl artykułów 179 i 182 Prawa Sejmowego, wdowom, rozwódkom i pannom doletnim należącym do Towarzystwa Kredytowego, i chcącym mieć udział w wyborach, wolno jest obrać sobie zastępców osiadłych

złotych, nad dwieście do trzysta złotych włącznie, jak od trzechset złotych listów zastawnych i t. d.

Opłata za rewers, i od korrespondencyi do kuponów osobno przesyłanych, taka sama jak przy listach zastawnych w artykule 3 wskazane dodawać się ma.

Art. 6. Dalsze wszelkie przepisy ogólne Organizacyi Pocztowéj z dnia 8 Lipca 1817 r. służyć będą i przy przesyłaniu pocztą listów zastawnych lub kuponów Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

z pomiędzy Obywateli, w księgę obywatelską zapisanych, i przez tego znajdować się na zebraniach; tytuł ten atoli nie nadaje prawa takowym zastępcom być wybranemi na urzędników Towarzystwa, chyba że im służy prawo artykułami 47 i 183 Prawa Sejmowego, zastrzeżone. — § 31 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 32). (1).

§ 234. Przygotowane listy Członków Towarzystwa mogących się znajdować na zebraniach i na nich głosować, oraz Członków mogących być wybranemi na urzędników Towarzystwa, Dyrekcya Główna pzześle Prezesom zebrań wraz z stosowną Instrukcyą na ręce Prezesa Kommissyi Wojewódzkiéj.

§ 235. Gdy artykuł 183 dozwala wybierać w części urzędników Towarzystwa z Członków tegoż Towarzystwa w innych okręgach zamieszkałych, a nawet z Obywateli osiadłych, choćby nie Członków Towarzystwa, jeśli ci zgodzą się na przyjęcie urzędu; przeto, dla postawienia zebrania w możności sądzenia, czyli Członek Towarzystwa na urzędnika proponowany, może być obranym ze względem na artykuł 47 Prawa Sejmowego, Dyrekcya prześle każdemu z Prezesów listy właścicieli ziemi we wszystkich Województwach do Towarzystwa przystępujących, z tém nadmienieniem, iż gdy, stosownie do artykułu 186, Członek Towarzystwa we właściwym tylko okręgu na urzędnika wybrany, wymówić się nie może od urzędowania, wyjąwszy przypadki, tymże artykułem zastrzeżone, tedy Członek Towarzystwa do innego okręgu należący nie wprzód wybrany być może, aż przedstawiający go na urzędnika złoży oświadczenie

(1) Artykuł ten uchylony został artykułem 16 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 125).

na piśmie, jako zgadza się na przyjęcie urzędu. Dyrekcya wezwie nadto Prezesa, aby, po rozwiązaniu zebrania, zawiadomił Prezesów zebrań w innych Województwach z porządku przypadających, którzy z Członków Towarzystwa na zebraniu pod jego przewodnictwem odbytém, na urzędników wybrani zostali, a to celem uniknienia, iżby tenże sam Członek w kilku miejscach na urzędnika wybranym nie został. Dyrekcya zastrzeże nadto, iż właściciel ziemi w służbie publicznéj zostający, taki tylko na urzędnika wybranym być może, który złoży na to pozwolenie od swéj właściwéj władzy; co zaś do obywateli nie Członków Towarzystwa, Prezesi zebrań pilnie dostrzegać są obowiązani, aby względem nich artykuły 47 i 183 jak najściśléj zachowanemi były.

* § 236. Prezes zebrania po ukończeniu czynności spisany protokół przesłać powinien Dyrekcyi Głównéj, która, jeśliby w czynnościach wyborowych nic nie znalazła prawu przeciwnego, wybory zatwierdzić jest mocną. Jeśliby zaś, po przejrzeniu czynności wyborowych zebrania, znalazła w nich co prawu przeciwnego, przedstawi Rządowi protokół wyborowy, i prosić będzie o skasowanie czynności zebrania. Jeśliby Rząd takowe skasował, żaden z wybranych urzędników do sprawowania urzędu przypuszczonym być nie może (1).

§ 237. W dopełnieniu artykułu 193 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna przeglądać będzie listy zastawne okazywane przez Obywateli, którzyby do zebrania właścicieli listów zastawnych należeć chcieli, i urządzi stosowną kontrollę, aby za temi samemi listami zastawne-

(1) Przepis ten zniesiony został paragrafem 36 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 35).

mi, dwie lub więcéj osób, biletów wnijścia nie uzyskały.

§ 238. W rzeczach, gdzie idzie o wykonanie lub zastosowanie egzystujących urządzeń, chociażby wątpliwości zachodziły, Dyrekcya, w myśl artykułu 146 Prawa Sejmowego, decyzyą wydać jest mocna, z wolném odwołaniem się stron interessowanych do Komitetu Towarzystwa. W wątpliwościach tylko ogólnego interessu, lub potrzeby zmian trwających urządzeń, odnosić się powinna do tegoż Komitetu.

§ 239. Dyrekcya mocną jest wydać Dyrekcyom Szczegółowym przepisy i objaśnienia zgodne z prawem i niniejszą Instrukcyą, celem ujednostajnienia prawideł postępowania we wszystkich Dyrekcyach Szczegółowych.

*§ 240. Skoroby doświadczenie okazało, że niniejsze Instrukcye oraz wewnętrzna organizacya Dyrekcyów, w skutek art. 144 Prawa Sejmowego wydane, zawierają w sobie niedogodności, Dyrekcya Główna wymieni takowe w przełożeniu do Komitetu i zaproponuje stosowne zmiany dla zrobienia z nich użytku, przy dopełnieniu przepisu art. 159 Prawa Sejmowego; w ogólności zaś Dyrekcya Główna w każdym przypadku, w którymby dla dobra ogólnego wpływ Komitetów potrzebnym być uznała, stosowne do tych przedstawienie uczynić może. — Postanowienie Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 3).

§ 241. Dyrekcye na zasadzie art. 213 Prawa Sejmowego udawać się mogą po pomoc w wykonaniu tegoż prawa i niniejszéj Instrukcyi, tak do Kommissyj Wojewódzkich jako i do Kommissyj Obwodowych, Burmistrzów i Wójtów, a władze te odezwy ich bez zwłoki załatwiać są obowiązane. W stosunkach z sądami Pro-

kuratorowie Królewscy czynić będą Dyrekcyom potrzebne ułatwienia.

§ 242. Władze administracyjne, Władze i Urzędnicy Sądowi oraz Prokuratorowie, w czém do kogo należy, do przepisów niniejszych Instrukcyj najściśléj stosować się są obowiązani.

§ 243. Celem zapewnienia jednostajności działań Władz Towarzystwa z Władzami Sądowemi, Dyrekcya Główna obowiązaną będzie znosić się z Kommissyą Rządową Sprawiedliwości w przedmiotach, w których zachodzić będą stosunki sądowe.

INSTRUKCYA
DLA WYDZIAŁÓW HYPOTECZNYCH,
PISARZY I REJENTÓW
KANCELLARYJ ZIEMIAŃSKICH.

(Zatwierdzona Postanowieniem Księcia Namiestnika z dnia 25 Kwietnia 1826 r. wydaném, a d. 31 Maja t. r. ogłoszoném.— D. P. T. XI, str. 267—331).

---

§ 1. *O terminach do wpisania należności Towarzystwa w miejsce ostrzeżenia.*

* Pierwszą z porządku czynnością hypoteczną Towarzystwa Kredytowego jest, aby postarać się o istotną ingrossacyą pożyczki w miejsce zeznanego przez właściciela ostrzeżenia.

W tym celu, po załatwieniu wszelkich przeszkód, jeżeli się jakie przy roztrząśnieniu aktu przystąpienia okazały, i po odebraniu decyzyi Dyrekcyi Głównéj, wysokość pożyczki oznaczającéj wraz z listami zastawnemi i kuponami, Prezes Dyrekcyi Szczegółowéj prześle Prezydującemu w Wydziale Hypotecznym listę dóbr,

na których pożyczka dla Towarzystwa ma być zabezpieczoną, dla wspólnego umówienia terminów, do uskutecznienia intabulacyi i przeznaczenia na każdy termin stosownej podług uznania liczby nieruchomości.

Idąc porządkiem téj listy, Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj przygotuje wcześnie potrzebne księgi hypoteczne dla Rejenta. Tym samym porządkiem będą akta w księgach wpisywane, i dalsze czynności odbywane, aż do wciągnienia listów zastawnych w osobną księgę podług art. 64 prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. utrzymywać się mianą (1).

§ 2. *O zeznaniu Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj i jego wnioskach.*

Stanąwszy Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj przed aktami wieczystemi w oznaczonych terminach, zezna, iż Towarzystwo Kredytowe, przyjmując przystąpienię właściciela dóbr do swego Towarzystwa, oznaczyło pożyczkę w ilości NN., okaże Rejentowi listy zastawne, wraz z decyzyą Dyrekcyi Głównej, czyli aktem wygotowanie listów zastawnych i wysokość pożyczki poświadczającym, złoży tęż decyzyą do zbioru dokumentów księgi wieczystéj, a listy zastawne przy sobie dla dalszéj operacyi zachowa.

Listy do jednéj hypoteki ściągające się, powinny być osobno złączone, aby się z innemi nie pomięszały.

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 7 Postanowienia Ks. Namiestnika z dnia $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 roku (D. P. T. LV, str. 179).

* Następnie uczyni Delegowany Dyrekcyi wniosek, aby ostrzeżenie na istotny wpis pożyczki od Towarzystwa, zamienionóm zostało, aby umieszczonym był wpis w rubryce długów własność obciążających pod tym samym numerem, gdzie znajduje się ostrzeżenie, albo gdyby już późniejsze wpisy nastąpiły, po ostatnim wpisie, nie dając jednak temu nowemu wpisowi osobnego numeru, ale odwołując się do numeru ostrzeżenia, w którego miejsce sam wpis wstępuje. Przypuszczając, iż pożyczka Towarzystwa wynosi 40,000 złp. iż ostrzeżenie wpisaném było pod Numerem 3, a po nim nastąpiły wpisy N°4 i 5, po których dopiéro umieszczoną być ma zamiana ostrzeżenia na intabulacyą, wypadnie zaproponować do wykazu hypotecznego treść następującą:

> „40,000 złp. ad 3. Summa czterdzieści tysięcy złotych polskich w listach zastawnych, dla Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, która to pożyczka przez decyzyą Dyrekcyi Głównéj z d. 11 Marca 1826 r. dla właściciela dóbr będąc zapewniona, na żądanie Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj, przy okazaniu listów zastawnych pod datą 11 Maja 1826 r., do księgi oświadczone, wpisuje się w miejscu ostrzeżenia pod Numerem 3 na dniu 11 Października 1825 roku wniesionego, z têm wyraźném nadmienieniem, iż właściciel zobowiązał się od summy temiż listami zastawnemi objętéj, regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{46}/_{135}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat dwadzieścia ośm, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszel-

kie zobowiązania Prawem Sejmowem z d. $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane" (1).

§ 3. *O decyzyi Wydziału Hypotecznego i jéj ogłoszeniu.*

Akt w paragrafie drugim wzmiankowany, przedstawionym będzie przez Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj Wydziałowi Hypotecznemu, który względem żądanéj zamiany ostrzeżenia na intabulacyą, wyda, albo tego samego, albo najdaléj następnego dnia decyzyą, i takową zaraz ogłosi Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowéj, obowiązanemu z urzędu, bez osobnego na to wezwania, pilnować téj publikacyi.

Po zatwierdzeniu aktu, Delegowany wręczy Wydziałowi Hypotecznemu listy zastawne, celem ich zaciągnienia do osobnéj księgi.

§ 4. *O zapisaniu listów zastawnych do osobnéj księgi.*

Wydziały Hypoteczne odbiorą przygotowane przez Dyrekcyą Główną Towarzystwa, w rubryki właściwe opatrzone, i w tejże Dyrekcyi zaparafowane *księgi listów zastawnych*, które, podług art. 64 prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku, mają być utrzymywane

(1) Przepis co do zamiany ostrzeżenia o przystąpieniu do Towarzystwa Kredytowego, na czysty intabulat, uchylony został artykułem 7 Postanowienia Księcia Namiestnika z dnia $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 179).

w Kancellaryi Ziemiańskiéj, odbiorą oraz oddzielną do listów zastawnych pieczęć. W księgi te w przytomności Delegowanego Dyrekcyi zaciągnięte będą listy zastawne przez Wydział Hypoteczny ręką Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj, lub innéj do tego dobranéj osoby, a to w ten sposób:

1° Numer biegnący Wydziału Hypotecznego, to jest Numer biegnący w księdze listów zastawnych przez Wydział utrzymywanéj.

2° Numer decyzyi Dyrekcyi Głównéj, na dole listu zastawnego umieszczony.

3° Numer listu zastawnego na górze tegoż znajdujący się.

4° Data wystawienia listu zastawnego, to jest data decyzyi Dyrekcyi Głównéj.

5° Data wpisania listu zastawnego do księgi hypotecznéj, to jest data decyzyi Wydziału Hypotecznego, zamianę ostrzeżenia na wpis zatwierdzającéj.

6° Data podpisania listu zastawnego przez Wydział Hypoteczny, które to podpisanie nastąpi dopiero w czasie art. 66 prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisanym, w miejscu na samym liście po lewéj stronie odbitem, w słowach:

List ten zaciągniętym został w księdze listów zastawnych Województwa .... na karcie .... pod Numerem ....

Podpis Wydziału Hypotecznego na samym liście zastawnym nastąpi nie w czasie wciągania tych listów do księgi, ale w czasie ich wypłaty, a zatém i rubryka 6 zostanie aż do tego czasu niezapełniona; również wstrzyma się Wydział z wyciśnieniem pieczęci. Wydział Hypoteczny zapisze na samym liście zastawnym zaraz w dniu wciągnięcia jego do Księgi tylko Numer bie-

gnący sub 1 wzmiankowany, i kartę Księgi listów zastawnych. W księdze téj znajduje się osobne miejsce do zapisania protokółu całéj czynności wciągnienia listów zastawnych i pokwitowania, które zeznać powinien Delegowany Dyrekcyi, z odebranych napowrót od Wydziału Hypotecznego listów zastawnych. Wzór do tego protokółu będzie Wydziałom Hypotecznym przesłany przez Kommissyą Rządową Sprawiedliwości.

§ 5. *O wydaniu wyciągu z wykazu hypotecznego i z księgi listów zastawnych.*

Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj wciągnąwszy do Wykazu hypotecznego, podług decyzyi Wydziału, treść aktu zamiany ostrzeżenia na intabulacyą pożyczki od Towarzystwa, udzieli Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowéj z Księgi wieczystéj wyciąg urzędowy wykazu, a z Księgi listów zastawnych, wyciąg urzędowy wciągnienia do niéj tychże listów.

Po nastąpionéj intabulacyi pożyczki, Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj, sporządzając wyciąg wykazu hypotecznego, dla kogobądź wydawanego, mieścić już w nim nie będzie ostrzeżenia, lecz pod tym samym Numerem gdzie było ostrzeżenie, umieści nastąpiony wpis pożyczki.

I tak w przypadku przewidzianym w § 2, gdzie intabulacya pożyczki nastąpiła po Numerze 5, a ostrzeżenie wpisaném było pod Nr. 3, umieści intabulacyą pod Nr. 3, wypuszczając słowo ad 3 w oryginale, jedynie dla wskazania porządku zapisane.

§ 6. *O terminach do zeznawania kwitów, do ogłaszania decyzyj Wydziału Hypotecznego i do istotnéj listów zastawnych wypłaty.*

Na powyższych czynnościach skończyło się pierwsze działanie Towarzystwa, którego celem było uzyskać dla listów zastawnych hypotekę.

Następuje teraz drugie działanie, którego dążeniem jest uzyskać pierwsze w hypotece miejsce, przez zaspokojenie wierzycieli, toż miejsce zajmujących. Nie może się toż działanie odbywać porządkiem listy podług § 2 ułożonéj, z powodu różnéj odległości zamieszkania, wezwać się mianych właścicieli i wierzycieli. Z tego powodu Dyrekcya Szczegółowa, wyrachowawszy przy każdéj nieruchomości dzień tak daleki, aby interessent najodleglej mieszkający, podług § 51 Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa z dnia 14 Marca 1826 r., miał od daty wręczenia trzydzieści dni czasu do stawienia się, zaprojektuje dwa termina, jeden do zeznawania kwitów, drugi, na dwa dni późniejszy, do ogłoszenia decyzyi Wydziału Hypotecznego, tudzież do odebrania listów zastawnych, i listę dóbr, podług porządku terminów ułożoną, Wydziałowi Hypotecznemu prześle.

Prezesi Wydziału Hypotecznego i Dyrekcyi Szczegółowéj, ułożą się względem tych terminów, a podług porządku téj nowéj listy, odbywane będą dalsze czynności hypoteczne.

Dzień środkowy, między jednym a drugim terminem przeznacza się dla Wydziału Hypotecznego mającego się w tym dniu zatrudnić wydawaniem decyzyj względem aktów dnia poprzedzającego, dla Towarzystwa sporządzonych.

§ 7. *O wezwaniu właścicieli i wierzycieli do tychże terminów.*

Do stawienia się w obydwóch terminach, wezwanemi będą przez Dyrekcyą Szczegółową:

1° Właściciel, pod zagrożeniem: iż, pomimo niestawienia się jego, odbytemi będą czynności Towarzystwa z wierzycielami, i decyzya Wydziału Hypotecznego uważaną będzie względem niego za prawomocną.

2° Wierzyciele, pod zagrożeniem: iż, w przypadku nie stawienia się w piérwszym terminie, Delegowany Dyrekcyi wnosić będzie, aby wykreśleni zostali, jako właściciele summ, a w to miejsce, aby zapisaną została należność Towarzystwa; w przypadku zaś niestawienia się w drugim terminie, iż decyzya Wydziału uważaną będzie względem nich za prawomocną, a wypłata nastąpi przez złożenie do depozytu Dyrekcyi Głównéj listów zastawnych, na ich spłacenie przeznaczonych.

3° Jeżeliby właścicielowi dóbr część jaka listów zastawnych dostać się miała, natenczas wezwanym będzie na termina, z zagrożeniem co do pierwszego terminu jak wyżéj, tudzież iż właściciel względem listów zastawnych jemu przypadających, uważanym będzie za kwitującego; a w przypadku niestawienia się w drugim terminie, iż decyzya Wydziału uważaną będzie względem niego za prawomocną i wypłata nastąpi, przez złożenie do depozytu Dyrekcyi Głównéj przeznaczonych dla niego listów zastawnych.

Wręczenie tych wezwań uskutecznioném będzie podług przepisu § 51 Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa. (T. III, str. 100 nin. dzieła).

§ 8. *O złożeniu listów zastawnych przed Wydziałem Hypotecznym.*

W dniu do zeznawania kwitów przeznaczonym, Delegowany Dyrekcyi uda się wspólnie z Rejentem do Wydziału Hypotecznego, złoży wyciąg z Księgi listów zastawnych dotyczący się dóbr, których właściciele i wierzyciele na dzień ten wezwani zostali, złoży oraz stosujące się do tych dóbr listy zastawne i kupony. Wydział, przekonawszy się o tożsamości listów zastawnych, zwróci wyciąg wraz z listami zastawnemi i kuponami Delegowanemu, polecając zarazem Rejentowi przyjęcie aktu pokwitowania w obecności Delegowanego, w którym to akcie Rejent uczyni wzmiankę o dopełnieniu formalności niniejszym paragrafem objętéj.

§ 9. *O zeznawaniu kwitów oraz o wnioskach stron interessowanych.*

Ponieważ Towarzystwo wtenczas dopiero uskutecznia wypłatę, kiedy osoby mające odebrać listy zastawne już z ich odebrania pokwitowały, kiedy należność Towarzystwa już w pierwsze miejsce hypoteki wpisaną została, i kiedy Wydział Hypoteczny całą tę czynność zatwierdził; zaczyna się więc to stopniowe działanie, w pierwszym terminie od pokwitowania i zapisania wypływających ztąd wniosków stron.

Gdy Księga hypoteczna jest oryginałem, a w niéj samėj znajdują się dowody wierzytelności, do Księgi wpisanych, przeto Rejent żądać tylko będzie dowodów do zmian w hypotece jeszcze nie zapisanych *np.* gdyby w miejsce zapisanego wierzyciela stawił się cessyonaryusz, którego cessya jeszcze do hypoteki nie została wciągniętą. W ogólności skutkiem wniosków stron będzie, albo wykreślenie niektórych wierzytelności i Numerów z hypoteki, albo, zostawując też Numera, zapisanie zmiany właścicieli summ i warunków pożyczki. Rozróżnić należy wykreślenie saméj wierzytelności od wykreślenia właścicieli tychże wierzytelności i warunków pożyczki. Pierwsze uskutecznia się przez zapisanie wzmianki w rubryce wykreśleń; drugie wypływa z saméj redakcyi nowego wpisu w rubryce zlewków lub subonceracyj.

Nie gaśnie w tém drugiém działaniu, ani numer ani wierzytelność, zmienia się tylko właściciel wierzytelności, zmienić się mogą i jéj warunki; wszakże, zachowanie numeru, a nawet i daty, pod którą wierzytelność jest zapisaną, staje się potrzebném dla nowego nabywcy, aby co do pierwszeństwa utrzymał się przy prawach swego poprzednika.

Postępowanie w terminie do zeznawania kwitów będzie rozmaite, podług rozmaitości przypadków.

Że zaś niepodobna jest wszystkich objąć, przeto umieszczają się w Instrukcyi tylko przepisy na przypadki najczęściéj zdarzyć się mogące.

a. *O summach 200 złp. niedochodzących oraz o summach końcowych mniéj jak 100 złp. wynoszących.*

Dłużnik obowiązanym jest listami zastawnemi spłacić się mogące długi, jako to 200 złp. niedochodzące, lub kwoty końcowe mniejsze jak 100 złp. w terminie pokwitowania zapłacić gotowizną, co gdy nastąpi, ma prawo żądać, aby takowe kwoty z hypoteki wykreślonemi były; nie może jednak miejscem przez nie zajętém dysponować, gdyż w to miejsce wstępuje zaraz summa Towarzystwa.

Przypuściwszy, iż pożyczka od Towarzystwa 12,000 złp. a długi spłacić się miane wynoszą:

Nro 1. 180 złp.
Nro 2. 5,090 złp.
Nro 3. 7,000 złp.

W takim razie wypada zapłacone przez właściciela:

Nro 1. 180 złp.
Nro 2. 90 złp.

przez zapisanie wzmianki w rubryce wykreśleń wymazać, i do wykazu względnie summy dla Towarzystwa do rubryki zlewków zaproponować następującą treść:

„Ner 2 i 3. 12,000 złp. Summa dwanaście tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w skutek intabulacyi na dniu 30 Kwietnia 1826 r. pod Nro 8 uskutecznionéj, tudzież w skutek aktu z dnia 10 Czerwca 1826 r. w Księdze wieczystéj zeznanego, od któréj to summy właściciel zobowiązał się płacić od dnia 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartosci rzeczywistéj srebra $86^{16}/_{125}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.

„Summa ta, stanowiąca jedną całość, zajmuje miejsce dwóch summ dawniéj w hypotece pod Nrem 2 i 3, i pod datami 7 Lipca 1822 r. tudzież 1 Maja 1824 r. umieszczonych, jako to:

„Ner 2, pięć tysięcy złotych polskich z większéj summy 5,090 po upłaceniu 90 złp. pozostałe.

„Ner 3, siedm tysięcy złotych polskich."

Jeżeliby się z woli stron wyżéj wzmiankowane 180 i 90 złp. w hypotece pozostać miały, nie może to inaczéj nastąpić jak z ustąpieniem pierwszeństwa dla Towarzystwa Kredytowego.

W przypadku niestawienia się wierzycieli do odebrania rzeczonych kwot i pokwitowania z nich, złożone będą pieniądze do depozytu Dyrekcyi Głównéj na ręce Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj, a Wydział Hypoteczny nakaże ich wykreślenie.

Dotychczasowa intabulacya na rzecz Towarzystwa Nro 8 zapisana, wykreśloną będzie przez uczynienie wzmianki w rubrycę wykresleń.

b. *O zeznaniu kwitów przez wierzycieli i właściciela.*

Właściciel, dla którego część listów zastawnych przypadnie, powinien również z ich odebrania kwitować. Przypuściwszy, iż pożyczka od Towarzystwa wynosi 40,000 złp., iż intabulacya dla Towarzystwa nastąpiła Nro 2do, iż ją poprzedza sub Nro 1. summa spłacić się mająca listami zastawnemi 30,000 złp., proponować należy treść do wykazu hypotecznego w rubrycę zlewków następującą:

„Ner 1 i 2.—40,000 złp. Summa czterdzieści tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa, w skutek intabulacyi na dniu 30 Kwietnia 1826 roku pod Nrem 2 zapisanéj i w skutek aktu z d. 10 Czerwca 1826 r. do Księgi wieczystéj zeznanego, od któréj to summy zobowiązał się właściciel płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{16}/_{126}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.

„Summa ta, stanowiąca jedną całość, zajmuje miejsce dwóch summ dawniéj w hypotece pod datami 2 Grudnia 1824 r. i 30 Kwietnia 1826 roku umieszczonych jako to:

„Ner 1. 30,000 złp.

„Ner 2. 10,000 złp., pochodzącéj z większéj summy 40,000 złp. po wykreśleniu 30,000 złp. pozostałéj.

Pod N. 2 w rubrycę wykresleń zapisze się ubytek 30,000 złp.

c. *O zeznawaniu kwitów przez wierzyciela, którego summa w części tylko listami zastawnemi zaspokojoną być może.*

Ponieważ tylko possesor zastawny, podług art. 204 prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca roku 1825, może odmówić przyjęcia listów zastawnych, jeżeli całkowita jego należność zaspokojoną nie będzie i gdy, podług art. 201 tegoż prawa, listy zastawne zajmują w hypotece najpierwsze miejsce w Dziale IV; w przypadku więc tym, kiedy wierzyciel nie będący possesorem zastawnym, w części tylko zaspokojonym będzie listami zastawnemi, przypu-

ściwszy, iż dług jego sub N. 1 zapisany, wynosi 100,000 złp. a Towarzystwo tylko 60,000 złp. pożycza, iż intabulacya dla Towarzystwa znajduje się pod N. 8, wypada do wykazu pod rubryką zlewków, taką zaproponować treść:

„N. 1 *a*) 60,000 złp. Summa sześćdziesiąt tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa w skutek intabulacyi na dniu 28 Kwietnia 1826 roku pod N. 8 zapisanéj, tudzież w skutek aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księdze wieczystéj zeznanego, od któréj to summy właściciel zobowiązał się płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra 86$^{46}/_{135}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.

„Summa ta 60,000 przez Towarzystwo, listami zastawnemi z zastrzeżeniem pierwszeństwa wierzycielowi zapłacona, wstępuje w pierwsze miejsce summy większéj 100,000 złp. pod N. 1 i datą 20 Lipca 1799 roku do Księgi hypotecznéj Pruskiéj zapisanéj, i do nowéj Księgi wieczystéj pod tymże samym Numerem przeniesionéj.

„*b*) 40,000 złp. Summa czterdzieści tysięcy złotych polskich, drugie miejsce zajmująca po upłaceniu 60,000 złp. listami zastawnemi, z większéj summy 100,000 złp. pozostała, którą właściciel dóbr od Franciszka Stolewskiego zaciągnął, z obowiązkiem jéj zwrotu za półroczném wypowiedzeniem i płacenia corocznie na dniu 24 Czerwca po $^{5}/_{100}$ prowizyi, która to summa zaciągnięta pod Numerem 1 i datą 20 Lipca 1799 roku do Księgi hypotecznéj Pruskiéj, przeniesioną została pod tym samym Numerem do nowéj Księgi wieczystéj."

Ponieważ pod lit. *b* następuje tylko zmiana, co do ubytku summy i pierwszeństwa, z innych więc względów wypada dosłownie wpisać treść, dawniéj w hypotece zapisaną z wyrażeniem nawet Numeru i daty dawnego wpisu.

Intabulacya pod Nrem 8 dla Towarzystwa zapisana wykreśli się w rubryce wykreśleń.

d. *O zeznawaniu kwitu w przypadku ustąpionego pierwszeństwa.*

W razie ustąpienia pierwszeństwa, osoba, dla któréj pierwszeństwo ustąpioném zostało, obowiązaną jest zeznać kwit, i wyrażona będzie data, pod którą ustąpienie pierwszeństwa do hypoteki wciągniętém zostało. Jeżeli dla ustępującego jeszcze pozostanie się jaka summa, postąpić z nią należy, jak pod lit. *c* przepisano.

Gdyby pożyczka Towarzystwa pod Nrem 3 intabulowana złotych polskich 20,000, dług na pierwszém miejscu zapisany 70,000 złp. wynosiły, a dług na drugiém miejscu będący, dla którego ustąpioném zostało pierwszeństwo 20,000 złp., w takim przypadku wykaz hypoteczny musiałby w rubryce zlewków taką w sobie obejmować treść:

„N. 1 *a*) 20,000 złp. summa dwadzieścia tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego, w moc intabulacyi na dniu 24 Kwietnia 1826 roku pod

Nrem 3 zapisanéj, i w skutku aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księdze wieczystéj zeznanego, od któréj to summy własciciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra 86 16/135 złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z d. 1/13 Czerwca 1825 roku przepisane."

„Summa ta 20,000 złp. wstępuje w pierwsze miejsce summy większéj 70,000 złp. pod Nro 1 na dniu 4 Maja 1822 roku zapisanéj, a to przez zapłacenie dwudziestu tysięcy złotych polskich listami zastawnemi wierzycielowi pod liczbą 2 zapisanemu, dla którego wierzyciel pod liczbą 1 umieszczony ustąpił pierwszeństwa, które to ustąpienie pierwszeństwa, wciągniętém zostało do hypoteki d. 10 Grudnia 1825 roku.

„*b)* 50,000 złp. Summa pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich drugie miejsce zajmująca, po ustapieniu pierwszeństwa summie 20,000 złp. z większéj summy 70,000 złp. pozostała (resztę wypisać z dawnego wykazu i w końcu wymienić, iż summa ta pod Ner 1 na dniu 4 Maja 1822 rokn do ksiąg wieczystych w ciągniętą została)."

Wpis ten pociąga za sobą wykreślenie intabulacyi dla Towarzystwa pod Ner 3 wciągniętéj.

Co wypada uczynić z summą 20,000 złp. dla wierzycieli Nro 1 ubytą, to nie należy do operacyi Towarzystwa i zawisło od układów jakie zaszły między wierzycielami Nro 1 i 2.

e. *O zeznawaniu kwitów w przypadku zapisanych protestacyj lub kaucyj.*

Kaucya obejmować będzie pewną summę pieniężną; toż samo i protestacya nieściągająca się ani do własności, ani do służebności, lecz mająca tylko na celu należytość pieniężną lub na pieniądze oszacowaną. Takowe należności mogą być, jak każdy dług hypoteczny, listami zastawnemi spłacone. Kwestya tylko zachodzi kto ma kwitować i komu mają być listy zastawne wydane?

Z protestacyi kwitować powinni: właściciel, przeciw któremu protestacya jest zaniesiona, i osoba, dla któréj protestacya ta służy. Z kaucyi powinien kwitować właściciel kaucyą zapisujący, i osoba lub władza, dla któréj zabezpieczenia taż kaucya jest zapisana.

Jeżeli kwitujący zgodnie się nie ułożą komu listy zastawne mają być wydane, wtedy złożone będą do depozytu Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa.

Jeżeli kaucya pod Ner 1 zapisana wynosi 6,000 złp. a szacunek protestacyi pod Ner 2 umieszczonéj, podany jest na 26,000 złp., summa zaś dla Towarzystwa pod Ner 3 zaintabulowana, czyni 32,000 złotych polskich, natenczas treść do wykazu pod rubryką zlewków zapisać się miana, byłaby następująca:

„Ner 1 i 2. — 32,000 złp. Summa trzydzieści dwa tysiące złotych polskich, w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w skutek intabulacyi w dniu 19 Kwietnia 1826 r. pod liczbą 3 zapisanéj, tudzież w skutek aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księdze wieczystéj zeznanego, od któréj to summy listami zastawnemi

objętéj, właściciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{46}/_{135}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiej) po dwa od sta na procent a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane.

„Summa ta 32,000 złp. składająca jedną całość, wstępuje w miejsce dwóch summ pod liczbami 1 i 2 i pod datami 14 Czerwca i 1 Lipca 1823 roku dawniéj w hypotece zapisanych, to jest:

„N° 1 kaucyi w ilości 6,000 złp.

„N° 2 protestacyi względem należytości wynoszącéj 26,000 złp."

Wpisując pod Ner 1 i 2 pożyczkę Towarzystwa, należy ją wykreślić pod N° 3.

Jeżeli kaucya lub protestacya, są nieograniczone co do ilości pieniężnéj, natenczas pod numerem, pod którym są do hypoteki zaciągnięte, zrobione będą oddziały: *a. b*,—i pod literą *a.* zapisze się należność Towarzystwa, pod lit. *b.* pozostanie kaucya lub protestacya.

W takim jednak przypadku listy zastawne złożone być powinny do depozytu Dyrekcyi Głównéj, i wydane być nie mogą, jak za porozumieniem się wszystkich stron interessowanych, to jest, właściciela, osoby na rzecz któréj kaucya lub protestacya są zapisane, i wierzycieli, miejsce po kaucyi lub protestacyi w hypotece zajmujących; albo téż w skutku wyroku prawomocnego między temiż stronami zapadłego.

§ 10. *O niestawieniu się właściciela lub wierzycieli.*

Jeżeli właściciel nie jest wezwanym do stawienia się razem w charakterze kwitującego, działanie między Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowéj a wierzycielami odbywać się będzie pomimo jego niebytności.

Jeżeli zaś miał się stawić razem jako kwitujący, wtedy niestawienie się jego, równie jak niestawienie się wierzyciela lub wierzycieli, ten pociąga za sobą skutek, iż Delegowany, okazawszy wygotowane dla niestawających listy zastawne, wymieniwszy numera, litery i summę każdego z listów rzeczonych i oświadczywszy wreszcie swą gotowość czynienia wypłat, wnosić będzie: aby, w dopełnieniu art. 67 Prawa Sejmowego z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku, Wydział Hypoteczny należność Towarzystwa w pierwszém miejscu hypoteki zapisać polecił, z wykreśleniem wierzyciela lub wierzycieli, pierwszeństwo mających i przez Towarzystwo listami zastawnemi spłacających się.

W zaproponowaniu treści do wykazu hypotecznego, stosować się należy do wzorów wyżéj umieszczonych.

Na poparcie swego wniosku złoży Delegowany do zbioru dokumentów Księgi wieczystéj, wezwania do niestawających wydane, z dowodem ich wręczenia.

§. 11. *O sporach między stawającemi.*

Gdy już czynność Towarzystwa, aż do wezwania wierzycieli o zeznanie kwitów doszła, nie mogą już spory o to wchodzić, czy właściciel mocen jest przystąpić do Towarzystwa i zaciągać listy zastawne lub nie? lecz o to

tylko, czy zgłaszający się do odebrania listów zastawnych i pokwitowania Towarzystwa, jest ulegitymowany lub nie? albo, gdy się więcéj osób do ich odebrania zgłasza, lub jeden drugiemu ich odebranie tamuje, komu też listy wydane być mają, wreszcie i o to, że wierzyciel do przyjęcia listów zastawnych, podług Prawa Sejmowego z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku obowiązany, przyjąć ich nie chce.

Jedne z tych kwestyj należéć będą do zwyczajnéj drogi sądowéj, tych Wydział Hypoteczny rozwięzywać nie jest mocen, mając tylko attrybucyą homologacyi; drugie rozwiązanemi będą w drodze i formie homologacyi przez zatwierdzenie aktu, lub odmówienie zatwierdzenia, jak *np.* spór przewidziany art. 67 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, albo spór o legitymacyą *np.* opiekuna, czy złożone przez niego dowody są dostateczne.

Lecz spory te, czy ich rozwiązanie należy do drogi prawa, czy téż przez Wydziały Hypoteczne sposobem homologacyi aktu załatwione zostaną, nie mają żadnego wpływu na stosunki Towarzystwa. Towarzystwo składa, podług art. 68 prawa często wzmiankowanego, listy zastawne, dla wierzycieli wygotowane, do depozytu Dyrekcyi Głównéj, a te listy staną się własnością stron spór wiodących. Też strony tracą przez to własność summ w hypotece zapisanych, a Towarzystwo wpisuje się w miejsce przez wzmiankowane summy zajęte, nie już w moc pokwitowania przez wierzycieli artykułem 66 prawa przewidzianego, lecz w moc wypłaty przez złożenie summ do depozytu artykułem 68 nakazanéj. W każdym więc razie powinno nastąpić wykreślenie wierzycieli i wpisanie w ich miejsce należności Towarzystwa, i w tym celu powinna być podana propozycya do treści w wykazie umieścić się mianéj. Jeżeli z decyzyi

Wydziału wypadnie listy zastawne osobie wydać, wtenczas Delegowany to uskuteczni, jeżeli zaś wypadnie złożyć je do depozytu, wtenczas Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj zatrzyma je, dla złożenia ich do depozytu Dyrekcyi Głównéj.

§ 12. *O decyzyi Wydziału, jéj ogłaszaniu i istotnéj listów zastawnych wypłacie.*

Wydział Hypoteczny wyda w dniu następującym po przyjęciu przez Rejenta aktu, decyzyę swą i takową nazajutrz ogłosi, do któréj to publikacyi, interessenci już poprzedniczo wezwanemi zostali.

Strony zaraz po publikacyi powinny oświadczyć, czy na téj decyzyi przestają, lub od niéj odwołują się, gdyż na tém zachacza się czynność Delegowanego Dyrekcyi, czy ma listy zastawne oddać stronie, lub je do depozytu złożyć.

W razie nawet odwołania się, wpisanie do hypoteki należności Towarzystwa i wykreślenie spłacających się listami zastawnemi wierzycieli wstrzymaném nie będzie, gdyż wtenczas ich zapłata uskuteczni się przez złożenie listów zastawnych, będących już ich własnością, do depozytu Dyrekcyi Głównéj.

Odwołanie się, może miéć tylko ten skutek dla strony, że, gdy, podług decyzyi Wydziału, wypadło listy zastawne złożyć do depozytu, strona zyskująca w wyższéj instancyi pomyślniejszą dla siebie decyzyą, może też listy w skutku téj decyzyi prawomocnéj z depozytu odebrać.

Listy zastawne, które stronom w terminie publikacyi przez Delegowanego wypłacone będą, mają być w tymże terminie, przy samém uiszczeniu wypłaty przez Wy-

dział Hypoteczny, ręką Prezydującego i Pisarza podpisane, pieczęć Wydziału na nich wyciśniętą, i data ich podpisania w Księdze listów zastawnych, w przeznaczonéj na to rubryce zanotowaną.

Ponieważ pierwsze pokwitowanie, działo się tylko dla formy, aby wierzyciele, mający pierwsze w hypotece miejsce, mogli być wykreśleni, a Towarzystwo w ich miejsce wpisaném, przeto pokwitowanie z istotnego odebrania listów zastawnych nastąpi w terminie publikacyi, w akcie, w Księdze wieczystéj zapisać się mianym.

Jeżeli wierzyciel w pierwszym terminie zeznał kwit, a w drugim terminie do odebrania listów nie stanął, natenczas złożone będą również do depozytu też listy.

W tych wszystkich przypadkach, gdzie w terminie publikacyi listy zastawne nie oddadzą się stronom, lecz złożone będą do depozytu, podpis Wydziału Hypotecznego na nich, wyciśnienie pieczęci i wyrażenie w Księdze listów zastawnych dnia, w którym podpis nastąpił, wstrzymaném będzie, aż do istotnego ich wydania stronom.

Listy zastawne, do depozytu Dyrekcyi Głównéj składać się mające, wymienione będą w protokóle przez numera, litery i summę, każdego z nich; również wymienić należy ich właściciela lub właścicieli, a jeżeli spór zaszedł—strony spór wiodące, i przyczyny złożenia tychże listów do depozytu, tak aby każdy mógł łatwo trafić do swéj własności i Dyrekcya Główna wiedziała, jakie przeszkody uprzątnione być powinny, nim wydanie z depozytu nastąpi.

Wydanie nastąpić nie może, jak tylko przed Wydziałem Hypotecznym, w celu dopełnienia zawieszonych jeszcze czynności potrzebnych do wypuszczenia listów w obieg, oraz w celu zachowania śladu w Księgach

wieczystych, iż listy zastawne do rąk właścicieli oddanemi zostały.

§ 13. *O wyciągach z wykazu hypotecznego.*

Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj obowiązanym jest, podług decyzyi Wydziału Hypotecznego, w czasie jak najprędszym wpisać do wykazu należność Towarzystwa i wykreślenie wierzycieli przez Towarzystwo zaspokojonych.

Wydając wyciąg tego wykazu bacznym być powinien na zachowanie przyzwoitego w nim porządku; wierzytelności, które w rubryce wykresleń zapisane są, jako wykreślone, nie powinien już w wykazie mieścić, lecz numerów pod któremi zaciągnięte są wpisy, przeistaczać dla tego nie może.

Numer nawet wykreślonéj już należytości, zostaje się z dodaniem tylko, iż wierzytelność została wykreśloną.

Również, gdy nastąpił wpis dla Towarzystwa, niepowinien już w wyciągu umieszczać dawnych wpisów, znajdujących się w rubryce długów i zlewków, lecz tylko nowy wpis.

Tu zachodzi właśnie wielka różnica między czynnościami Towarzystwa i zwykle zachodzącemi zlewkami; przy zwyczajnych zlewkach należność sama, jak jest zapisaną w rubryce długów, nie zmienia się, tylko właściciel należności.

Zlewek zapisuje się w wykazie pod rubryką zlewków, a w ekstrakcie wykazu umieszcza się dług, i numer długu, a pod tym samym numerem i długiem wpisuje się zlewek.

Przeciwnie w działaniach Towarzystwa zostaje się tylko numer długów, i przywiązane do tego numeru pierwszeństwo, lecz warunki pożyczki się zmieniają.

Wierzyciele spłaceni przelewają tylko swe pierwszeństwo na Towarzystwo, ale nie przelewają warunków pożyczki. Czynność wierzycieli i właścicieli z Towarzystwem, jest czynnością nową, zmieniającą postać dawniejszego wpisu. Dlatego w ekstrakcie wykazu, tylko ta nowa czynność umieszczoną być może.

Ponieważ zdarzyć się może, iż zmiana ściągająca się do pewnego numeru, nie może być w oryginale pod tym samym numerem, dla braku miejsca, zapisaną, ale niżéj po innych numerach, z odwołaniem się zawsze do właściwego numeru, Pisarz, wydając wyciąg, powinien ją tam mieścić, gdzieby była zapisaną, gdyby miejsce wystarczało.

§ 14. *O postępowaniu w przypadkach, kiedy dłużnik zmusza właściciela dóbr do wnijścia do Towarzystwa Kredytowego.*

Jeżeli wierzyciel zmusza właściciela dóbr, aby przystąpił do Towarzystwa Kredytowego, natenczas postępowanie będzie takie same, jak powyżéj przepisano, z wyjątkami w prawie z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku przepisanemi i w Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa z dnia 14 Marca 1826 roku rozwiniętemi. — Art. 73—75 pr. o T. K. Z. z r. 1825, oraz § 33—41 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. (T. III, str. 26 i 95 nin. dzieła).

§ 15. *O skróceniu postępowania w przypadku, gdzie sam tylko właściciel odbierze listy zastawne.*

W tych przypadkach, w których sam tylko właściciel odbierze listy zastawne, mogą się Delegowany Dyrekcyi

Szczegółowéj i właściciel stawić przed Księgami wieczystemi, bez wyznaczenia terminu i całą czynność w skróconym sposobie odbyć.

Delegowany złoży decyzyą Dyrekcyi Głównéj, wysokość pożyczki oznaczającą i okaże listy zastawne; właściciel pokwituje z ich odebrania, wszystko to objętém będzie w jednym akcie.

Poczém nastąpi decyzya Wydziału i jéj publikacya, a przy publikacyi wpisanie listów zastawnych do osobnéj Księgi, zapełnienie rubryk tejże Księgi, zaliczbowanie i podpisanie listów zastawnych, tudzież przyciśnienie na nich pieczęci Wydziału i oddanie tychże listów do rąk właściciela dóbr.

Pamięć téj drugiéj czynności zachowaną będzie w dwóch aktach: w jednym który się zapisze w Księdze wieczystéj; w drugim, który się zapisze w Księdze listów zastawnych. W téj drugiéj Księdze nie pisze się, że listy zastawne napowrót Delegowany Dyrekcyi odebrał, lecz że je odebrał sam właściciel, który z nich nie w téj Księdze, ale w Księdze wieczystéj pokwitowanie zeznać powinien.

Do wykazu hypotecznego zapronongwać należy w rubryce długów, w któréj zapisaném jest N° 1 ostrzeżenie, treść następującą:

> „N° 1.—50,000 złp. Summa pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich w listach zastawnych od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zaciągnięta w skutek ostrzeżenia na dniu 1 Października 1825 roku pod N° 1 zaciągniętego, w skutek decyzyi Dyrekcyi Głównéj na dniu 15 Marca 1826 roku wydanéj i kwitu przez właściciela na dniu 28 Czerwca 1826 roku zeznanego, od któréj to summy wstępującéj w miejsce ostrzeżenia, zobowiązał się właściciel płacić regularnie od 1 do 12 Czerw-

ca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj grubéj, kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra 86⁴⁶/₁₂₅ złp. z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent, i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat dwudziestu ośmiu z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z dnia ⁴/₁₃ Czerwca 1825 roku przepisane."

§ 16. *O skróconém postępowaniu w przypadkach, kiedy właściciel, wierzyciele i Delegowany Dyrekcyi stawają bez wezwania przed Księgami wieczystemi.*

Jeżeli właściciel, wierzyciele i Delegowany Dyrekcyi, nie czekając wyznaczenia terminów, dobrowolnie przed aktami wieczystemi stawają, czynność ma być w takim samym skróconym sposobie, jak w § 15 przepisano, odbytą.

§ 17. *O postępowaniu przy pożyczkach na dobra Narodowe od Towarzystwa zaciąganych.*

Przy pożyczkach na dobra Narodowe nie potrzebną jest tymczasowa intabulacya, która jest krokiem przygotowawczym do wezwania wierzycieli hypotecznych, których na dobrach Narodowych nie masz.

Skrócona więc czynność hypoteczna przy pożyczkach na dobra Narodowe na tém zasadzać się będzie:

Po uregulowaniu hypoteki dóbr Narodowych, stawi się przed Księgami wieczystemi Pełnomocnik Skarbu i

zezna akt przystąpienia do Towarzystwa, poczém ostrzeżenie do hypoteki wciągniętém zostanie. Po wydaniu decyzyi Dyrekcyi Głównéj i wystawieniu listów zastawnych:

a) Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj złoży do zbioru dokumentów Księgi wieczystéj, decyzyą Dyrekcyi Głównéj, wygotowanie listów zastawnych i wysokość pożyczki poświadczającą, i okaże listy zastawne.

b) Pełnomocnik Skarbu zezna zaraz kwit z odebranych listów zastawnych, wymieniając Númer, litery i summę każdego listu zastawnego.

c) Akt przez Rejenta przyjęty, przedstawionym będzie Wydziałowi, celem wydania decyzyi, po jéj publikacyi nastąpią dalsze działania, jak jest przepisano w § 15.

Do wykazu pod rubryką długów zaproponowaną będzie treść następująca:

N° 1.—100,000 złp. Summa sto tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w moc prawa z d. ⁴/₁₃ Czerwca 1825 roku i Postanowienia Królewskiego z.d. ¹³/₂₄ Stycznia 1826 r., tudzież w skutek decyzyi Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa na dniu 12 Lipca 1826 roku zapadłéj i zobowiązania się Skarbu, jako właściciela dóbr, i pokwitowania z odebebranych listów zastawnych, w dniu 1 Sierpnia 1826 roku zeznanego, od któréj to summy właściciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra 86⁴⁶/₁₂₅ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie

kapitału przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hypoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane."

§ 18. *O wpisaniu listów zastawnych zamienionych do Księgi listów zastawnych, tudzież o zapisaniu w niéj umorzenia listów zastawnych.*

Skoro Dyrekcya Główna, w myśl artykułu 123 i 124 prawa, tudzież §§ 214, 215, 218 Instrukcyi z d. 14 Marca r. b., wyda decyzyą stanowiącą wygotowanie nowych listów zastawnych w miejsce umorzonych, i Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj przedstawi Wydziałowi Hypotecznemu, tak decyzyą Dyrekcyi Głównéj, jako téż nowo wygotowane listy zastawne, Wydział Hypoteczny spisze w Księdze listów zastawnych stosowny protokół, przedstawione listy zastawne w przepisanym już wyżéj sposobie do niéj zaciągnie, położy na nich numer bieżący i kartę Księgi, i, podpisami swemi i pieczęcią opatrzywszy, Delegowanemu zwróci.

Że zaś w decyzyi Dyrekcyi Głównéj, wymienione będą listy zastawne umorzone, w miejsce których nowe wygotowane zostały, i powód, dla którego umorzenie nastąpiło, jako to, dla zmiany uszkodzonych na nowe, białych na kolorowe, i t. p.; przeto przy numerze, pod którym dawny, to jest umorzony list zastawny zapisanym był, w rubryce wymieniającéj powody umorzenia, w tymże samym wierszu Prezydujący w Wydziale Hypotecznym położy datę decyzyi Dyrekcyi Głównéj, i takową wraz z Pisarzem Kancellaryi Ziemiańskiéj zacyfruje. W rubryce zaś pod napisem, *wysokość umorzonego listu zastawnego*, położyć należy summę, na którą umorzony list zastawny był wystawiony. Czynności téj spisany będzie oddzielny protokół, podpisze go Delegowany Dyrekcyi, i Wydział Hypoteczny, a Pisarz kopią Delegowanemu wydać powinien.

Jeżeli list zastawny umorzony został z powodu wylosowania, Dyrekcya Szczegółowa, za upoważnieniem Dyrekcyi Głównéj, przedstawi przez Delegowanego Wydziałowi Hypotecznemu, stosownie do artykułu 136 prawa, albo połowę umorzonego listu zastawnego albo dowód depozytowy, iż pieniądze, dla niezgłoszenia się właściciela listu zastawnego, w Dyrekcyi Głównéj pozostają. W każdym z tych przypadków, Prezydujący Wydziału Hypotecznego, datę wylosowania listu zastawnego w upoważnieniu Dyrekcyi Głównéj wymienioną, w Księdze listów zastawnych w rubryce pod napisem, „*umorzenie listu z powodu wylosowania,*" zapisze i wraz z Pisarzem zacyfruje; w rubryce zaś pod napisem, „*wysokość umorzonego listu zastawnego*," summę tymże listem objętą położy. Nadto w przypadku pierwszym, zapisawszy na okazanéj sobie połowie listu zastawnego, iż umorzenie w Księdze listów zastawnych jest zanotowane, zwróci takową Delegowanemu: w drugim zaś przypadku dowód depozytowy u siebie zatrzyma.

Czynności téj spisany będzie oddzielny protokół, jak już wyżéj przepisano.

Protokóły te, równie jak decyzye i upoważnienia Dyrekcyi Głównéj, przez Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj składane, zbierane będą w Wydziale Hypotecznym w oddzielny fascykuł, który stanowić będzie zbiór dowodów do Księgi listów zastawnych. Składane tam będą i dowody depozytalne na wylosowane a nie wypłacone listy zastawne; skoro jednak właściciel takiego

listu zastawnego pieniądze z depozytu Dyrekcyi Głównéj odbierze i Wydziałowi Hypotecznemu połowa takowego listu, po dopełnieniu formalności artykułem 136 prawa wskazanéj, zostanie przedstawiona, dowód depozytowy wydany będzie Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowéj, a w to miejsce protokół, który z tego powodu spisać należy, załączony do fascykułu być powinien.

DODATKI I ODMIANY INSTRUKCYI

DLA

DYREKCYJ SZCZEGÓŁOWYCH

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

(Postanowienie to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnéj z d. 1 Grudnia 1829 r. a ogłoszone zostało d. 3 Lutego 1830 r. — D. P. T. XIII, str. 3 — 56).

W TYTULE I.

O Dyrekcyach Szczegółowych w ogólności.

§ 1. Gdyby Dyrekcya Szczegółowa pozbawioną została którego z Członków swoich, dla zapełnienia wakującéj posady przedstawi Dyrekcyi Głównéj najmniéj dwóch kandydatów.

W przypadku śmierci lub innych przeszkód w urzędowaniu Prezesa Dyrekcyi Szczegółowéj, taż Dyrekcya doniesie o tém Dyrekcyi Głównéj. Gdy zaś otrzyma upoważnienie do wybrania z grona swego nowego Prezesa, uskuteczni to na posiedzeniu, na które wszystkich

swych Członków powoła, a na którém do ważności wyboru najmniej pięciu Radców obecnych być winno.

W TYTULE II.

Przepisy do zachowania przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i oznaczeniu wysokości pożyczki.

§ 2. Zamiast obowiązku włożonego § 28 Instrukcyi dotychczasowéj, Dyrekcya Szczegółowa, otrzymawszy akt przystąpienia, stosownie do art. 42 Prawa Sejmowego składany, ułoży obwieszczenie obejmujące wyszczególnienie dóbr w akcie przystąpienia wymienionych, ilość opłacanego z nich podatku ofiary, wysokość pożyczki na nie, stosownie do art. 4. 5. i 6. Prawa Sejmowego przypadającéj, tudzież pożyczki przez właściciela żądanéj, i takowe obwieszczenie poda do Dziennika Wojewódzkiego, oraz prześle je właściwemu Trybunałowi, Wydziałowi Hypotecznemu, każdéj z Dyrekcyj Szczegółowych i Dyrekcyi Głównéj, tak dla niéj, jako i dla Komitetu Towarzystwa, tudzież dla Komitetu właścicieli listów zastawnych.

Z takowych obwieszczeń, wywieszonych na widok publiczny w miejscach posiedzeń tak Dyrekcyj Szczegółowych jako téż wszelkich Władz, którym przesłane zostały, Stowarzyszeni, solidarnie jedni za drugich z mocy art. 23 Prawa Sejmowego odpowiadający, powziąść będą mogli wiadomość o wysokości szacunku dóbr ustanowionéj podług zasady Prawem Sejmowém przepisanéj, i jeżeliby sądzili, że udzielić się mająca na te dobra pożyczka zbyt byłaby wygórowaną, w stosunku do ich

istotnego szacunku, zawiadomić o tém mogą w przeciągu tygodni czterech właściwą Dyrekcyę Szczegółową, lub, w ciągu tygodni pięciu, Dyrekcyę Główną: przed upłynieniem zatém tygodni czterech od daty ogłoszenia obwieszczenia w Dzienniku Wojewódzkim, Dyrekcya Szczegółowa decyzyi względem wysokości udzielić się mającéj pożyczki wydawać nie jest mocną.

Te same formalności zachowane zostaną, w razie otrzymanego przedstawienia o rozdział pożyczki na dobra.

§ 3. Gdyby właściciel dóbr, czyli to dobrowolnie, czyli téż przymuszonym sposobem do Towarzystwa Kredytowego przystępujący, nie zapłacił, stosownie do art. 200 Prawa Sejmowego, w całości lub części procentu amortyzacyjnego za raty upłynione, Dyrekcya Szczegółowa przedstawi Dyrekcyi Głównéj prośbę interessenta z opinią swą względem rozdziału należności ztąd przypadającéj na raty, które właściciel wraz z procentem w stosunku 5% rocznie obok zwyczajnych półrocznych opłat uiszczać będzie obowiązany pod egzekucyą, i stopniowaniem kar Władzom Towarzystwa służącém. Liczba rat, na które opłata ma być rozdzieloną, nie może przenosić liczby półroczów od zawiązania Towarzystwa do daty decyzyi Dyrekcyi Szczegółowéj upłynionych; wolno atoli będzie właścicielowi przyśpieszyć spłacenie przypadającéj od niego należności.

§ 4. Gdy przez powyższy przepis wpływ funduszu amortyzacyjnego zapewnionym zostaje, przeto przepis § 36 dotychczasowéj Instrukcyi, ściągający się do wierzycieli hypotecznych, pociągających dobra do stowarzyszenia, tém samém ustaje.

W TYTULE VIII.

O obowiązku stowarzyszonych zabezpieczenia budowli w kassie ogniowéj.

§ 5. W przypadku potrzeby większego ubezpieczenia pożyczki przez Towarzystwo udzielonéj lub udzielać się mającéj, na dobra w których intraty głównie są na czynszach oparte, lub gdzie zachodzi brak lasu i innych materyałów, do utrzymania w dobrym stanie zabudowań, Dyrekcya Szczegółowa uczyni wniosek do Dyrekcyi Głównéj o pociągnienie w podobnych dobrach ich właścicieli do podania i zabudowań włościańskich do Towarzystwa Ogniowego, otrzymawszy zaś decyzyą Dyrekcyi Głównéj w wykonaniu jéj postąpi podług przepisów § 157 dotychczasowéj Instrukcyi.

W TYTULE IX.

Przepisy ogólne.

§ 6. Dla ułatwienia czynności zebrań okręgowych, Dyrekcye Szczegółowe ułożą dokładny spis stowarzyszonych swojego okręgu, i takowy z zapełnieniem rubryk, podług wzoru przez Dyrekcyę Główną sobie wskazanego, i uwagami, jakie za potrzebne uznają, prześlą Dyrekcyi Głównéj przed dniem 31 Grudnia 1829 r. i następnie przesyłać będą co lat dwa.

§ 7. Dyrekcye Szczegółowe, otrzymawszy od Dyrekcyi Głównéj listę Członków na zebraniu okręgowém prawo głosowania mających, tudzież listę Członków mogących być wybranemi na urzędników Towarzystwa,

obowiązane są natychmiast na drzwiach Kancellaryi wywiesić egzemplarz tak jednéj jak i drugiéj listy dla wolnego przejrzenia Stowarzyszonym, aby ci, znajdując się na nich opuszczonemi lub mylnie zamieszczonemi, mogli do Dyrekcyi Głównéj, a w razie niepoprzestania na jéj decyzyi, do Komitetu Towarzystwa z przyzwoitemi dowodami się zgłosić.

§ 8. Dyrekcya Szczegółowa obowiązaną jest dostarczyć Prezesowi Zebrań, materyałów piśmiennych, tudzież na żądanie Prezesa przeznaczyć powinna Kancelistów do przepisywania ekspedycyj pod kierunkiem Sekretarza zebrania.

§ 9. Gdyby przed władzę bądź sądową bądź administracyjną wyniesionym był spór w przedmiocie, który, z mocy Ustawy Sejmowéj, do wyłącznego rozpoznania Władz Towarzystwa należy, Prezes Dyrekcyi Szczegółowéj, któréj przedmiot dotycze, ostrzeże Władzę, przed którą spór wyniesiony, o jéj niewłaściwości, z oznajmieniem, że, w razie uznania się właściwą, spór jurysdykcyjny wywołanym będzie. Na przypadek bezskuteczności tego ostrzeżenia, Dyrekcya Szczegółowa wyrok władzy sądowéj, albo decyzyą władzy administracyjnéj, właściwość swą uznającéj, prześle wraz z aktami Dyrekcyi Głównéj dla przedstawienia Ministrowi Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu w terminie oznaczonym artykułem 33 Statutu Organicznego dla Rady Stanu, celem postąpienia jak z prawa wypadnie.

DODATKI I ODMIANY W INSTRUKCYI

DLA

DYREKCYI GŁÓWNEJ

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

W TYTULE II.

O wystawieniu listów zastawnych.

§ 10. W miejscu obowiązków paragrafami 175 i 176 dotychczasowéj Instrukcyi przepisanych.

Dyrekcya Główna, otrzymawszy od Dyrekcyi Szczegółowéj decyzyą, przyznającą pożyczkę lub jéj rozdział, z zachowaniem wszelkich formalności Instrukcyą dla Dyrekcyj Szczegółowych przepisaną objętych, przekona się, czyli termin ogłoszenia i podania do wiadomości publicznéj już upłynął, i nie wprzód wyda swą decyzyą, aż po upłynieniu tygodni pięciu od daty powyższego ogłoszenia.

§ 11. Ilekroć Dyrekcya Główna w skutku § 3 niniejszéj Dodatkowéj Instrukcyi przyzna pożyczkę na dobra z rozłożeniem na raty procentu amortyzacyjnego, wówczas w razie potrzeby zaciągnie sposobem pożyczki od Banku Polskiego ilość odpowiednią wysokości rat amortyzacyjnych, i takową Bankowi z procentem w stosunku 5% rocznie w terminach właściwych powróci.

§ 12. Jeżeli, w skutku zaniesionego do Komitetu Towarzystwa rekursu, zapadnie decyzya Komitetu, wyższą pożyczkę na dobra jakie przyznająca, Dyrekcya Główna takową decyzyą do Księgi swéj, przepisanéj artykułem 109 Prawa Sejmowego i 185 dotychczasowéj Instrukcyi, dosłownie wpisze, po czém stosownie do tegoż paragrafu postąpi.

§ 13. Nadsyłane przez Dyrekcyę Szczegółową, stosownie do artykułów 67 i 68 Prawa Sejmowego, listy zastawne i kupony, tudzież należącą do nich gotowiznę, Dyrekcya Główna oddawać jest obowiązaną do Banku dnia dwudziestego każdego miesiąca; skoro zaś Dyrekcya Główna, stosownie do artykułu 69 Prawa Sejmowego, otrzyma prośbę o zwrot z depozytu listów zastawnych, i uzna że żądaniu właściciela nic na przeszkodzie nie staje, wezwie Bank, aby listy zastawne z kuponami i należącą do nich gotowizną, po strąceniu z nich kosztów depozytowych, niezwłocznie zwrócił. Odebrany z Banku depozyt Dyrekcya Główna prześle Dyrekcyi Szczegółowéj dla uskutecznienia wypłaty, stosownie do przepisów prawa. Koszta za przesłanie gotowizny pocztą przy wypłacie od właścicieli listów zastawnych ściągnięte być powinny.

§ 14. Gdy mający prawo do części depozytu, w skutek przepisu art. 67 i 68 Prawa Sejmowego do Dyrekcyi Głównéj odesłanego, takowe udowodni i zażąda odebrania téj części, Dyrekcya Główna, jeżeli listy zastawne dla summy w mowie będącéj wystawione dadzą się w całości wydzielić, część żądaną do Dyrekcyi Szczegółowéj prześle, i wypłatę podług przepisu paragrafu poprzedzającego uskutecznić poleci.

W razie gdyby listy zastawne rozdzielone być nie mogły, strona wydania części z deponowanéj summy żądająca, wtedy skutek żądania swego otrzymać może, gdy

opłaci koszta wygotowania stosownéj ilości i jakości listów zastawnych, w miejsce tych, które, jako do téj wypłaty niestosowne, umorzone być muszą.

§ 15. Gdyby summa jaka w depozycie zostająca była téj natury, iż kapitał czyli listy zastawne do jednéj, a procent czyli kupony do innéj osoby nalcżą i względem osoby, któréj procent przynależy, sporu nie było, lub takowy wyrokiem prawomocnym rozstrzygnięty został, winna będzie Dyrekcya Główna, po przekonaniu się o takowym stanie rzeczy, stronie, któréj procent przynależy, kupony od zdeponowanych listów zastawnych z upłynionych półroczów, za podniesieniem ich z Banku, wydać, lub stronę do odebrania ich wprost z Banku upoważnić.

W TYTULE III.

Pobór opłat od stowarzyszonych.

§ 16. Dyrekcya Główna, otrzymawszy przedstawienie Dyrekcyi Szczegółowéj, względem ulgi artykułem 97 Prawa Sejmowego stowarzyszonym dozwolonéj, winna będzie w dniach 15 od nadejścia podobnego przedstawienia wydać swoją w téj mierze decyzyą. Fundusz na pokrycie czasowego niedoboru, z przyznanéj ulgi wynikającego, Dyrekcya Główna w razie potrzeby sposobem pożyczki od Banku zastąpi, i wtedy zyskujący ulgę procent w stosunku 5°/₀ rocznie opłacać będzie obowiązany.

W TYTULE IV.

Losowanie dla umorzenia listów zastawnych.

§ 17. Dyrekcya Główna uważać jest obowiązaną, aby przy układaniu, stosownie do § 200 dotychczasowéj Instrukcyi, wykazu numerów do losowania należéć mających, nie zostały zamieszczone w tym wykazie numera tych listów zastawnych, które, bądź w Dyrekcyach Szczegółowych do daty ostatniego ich przed dniem 20 respective Marca i Września rapportu pozostają, bądź w skutek artykułów 67 i 68 Prawa Sejmowego są do depozytu złożone, i takowe, gdyby się znalazły, wypuści.

§ 18. O wysokości funduszu amortyzacyjnego do losowania przypadającego, Dyrekcya Główna zawiadomi Komitet Towarzystwa, i wezwie go o wyznaczenie Delegowanych, ażeby losowaniu obecnemi być mogli.

W TYTULE V.

Wypłata listów zastawnych i kuponów tudzież ich umorzenie.

§ 19. W razie dopełnionego już potrącenia, stosownie do art. 131 Prawa Sejmowego, należytości za kupony brakujące do wylosowanego listu zastawnego, Dyrekcya Główna należytość zatrzymaną okazicielowi kuponów w każdym czasie wypłacić jest obowiązaną. Jeżeliby zaś kto zgłosił się po wypłatę kuponów od wylosowanego listu zastawnego, przez Dyrekcyę Główną jeszcze nie wykupionego, taż Dyrekcya mocna jest tylko wypłacić takowe kupony za upłynione półrocza.

§ 20. Wszelkie summy tak za wylosowane listy zastawne jako też kupony upłynionego półrocza, z dniem 19 Lipca i 19 Stycznia nie odebrane, powinny być najdaléj w dni 10 do Banku na przekaz wniesione, wyjąwszy summę 100,000 złp. na bieżące dla interessentów wypłaty, które Dyrekcya Główna w Kassie swéj pozostawić jest mocną. Z dopełnienia w tym sposobie prze-

pisu art. 134 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna przy rewizyi kassy, kwitami Banku przed Delegowanemi z Komitetów obudwóch usprawiedliwić się powinna. Następnie przynajmniéj raz na miesiąc w dniu 20 każdego miesiąca fundusze w Kassie jéj znajdujące się a przenoszące złp. 100,000 Dyrekcya Główna do Banku odeśle. W razie zaś umniejszenia summy 100,000 złp. żądać może od Banku jéj dopełnienia (1).

W TYTULE VI.

Wymiana listów zastawnych uszkodzonych lub zatraconych na nowe, białych na kolorowe, większych na mniejsze i przeciwnie.

§ 21. Listy koloru żółtego wtedy tylko na białe zamienione być mogą, kiedy, czyli to właściciel dóbr, czyli też wierzyciel prywatny, przed ich odebraniem z Kancellaryi Hypotecznéj oświadczą, że listy żółte na białe zamienione mieć pragną. Koszta wymiany takowych listów, jako też wszelkich wymian §§ 214, 215 i 216 w dotychczasowéj Instrukcyi dla Dyrekcyi Głównéj dozwolonych, stosownie do przepisu art. 123 Prawa Sejmowego, przez stronę, na któréj żądanie lub przez któréj winę nastąpiły, opłacane będą.

---

(1) Przepis w paragrafie tym podany uległ zmianie przez art. 7 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 115).

W TYTULE VII.

Przepisy ogólne.

§ 22. Dyrekcya Główna przesyłać będzie Komitetowi Towarzystwa co dwa miesiące i częściéj, jeśliby tego żądał:

1° Wykaz obrotu listów zastawnych.

2° Wykaz przyznanych w upłynionym miesiącu pożyczek na dobra, z któremi do Towarzystwa przystąpiono.

3° Szczegółowy wykaz zalegających w opłacie stowarzyszonych, a ulegających egzekucyi stosownie do art. 86 Prawa Sejmowego, z rozróżnieniem rat i wyjaśnieniem jak dalece środki egzekucyi rozciągnięte zostały.

Wykazy te najdaléj z dniem 10 każdego respective następnego miesiąca składane być mają.

§ 23. Na wstępie zdania sprawy, które Dyrekcya Główna z mocy art. 136 Prawa Sejmowego, składać jest obowiązaną, zamieści treść uwag i postrzeżeń Komitetu nad poprzedzającém sprawozdaniem uczynionych, i o rezultacie ztąd wynikłym zawiadomi.

Do wykazów zaś i szczegółów, które, wedle przepisu § 221 dotychczasowéj Instrukcyi, sprawozdanie przez Dyrekcyą Główną Komitetowi składane obejmować powinno, taż Dyrekcya na żądanie Komitetu dołączać będzie:

1° Wykaz dóbr, które w ciągu upłynionego półrocza decyzyami Dyrekcyi Głównéj ulgę z powodu doznanych klęsk uzyskały, z wymienieniem wysokości opłaty na raty rozdzielonéj, i czasu na jaki rozłożoną została.

2° Wyszczególnienie funduszów wpłynionych od występujących z Towarzystwa z mocy art. 25 Prawa Sejmowego, tudzież przypadających kar od zalegających w opłacie stosownie do art. 85 Prawa Sejmowego.

3° Treść Decyzyi Dyrekcyi Głównéj, w skutek rapportów Delegowanych przez tęż Dyrekcyą podług przepisów art. 141 Prawa Sejmowego do Dyrekcyów Szczegółowych wysyłanych.

4° Wykaz rodzaju listów zastawnych i wysokości summ, które z jakiegobądź powodu umorzone, i z Ksiąg przy Wydziałach Hypotecznych utrzymywanych wykreślone zostały.

5° Wykaz zaciągnionéj od Banku lub Rządu pożyczki i jéj zwrotów.

6° Wykaz depozytów, w skutku artykułów 67 i 68, tudzież 127 i 134 Prawa Sejmowego do Kassy Dyrekcyi Głównéj złożonych, i następnie do Banku przeniesionych oraz summ, które, bądź na kaucyą urzędników, bądź jako własność Towarzystwa, w Kassie Dyrekcyi Głównéj się znajdują, lub do Banku są oddane.

7° Wiadomość o processach, czyli to z powództwa Władz Towarzystwa, czyli przeciw nim wytoczonych.

§ 24. Rachunki roczne z administracyi § 222 dotychczasowéj Instrukcyi przepisane, składane być powinny tak Komitetowi jako i Rządowi najdaléj do dnia 15 Lipca następnego roku. Dowody wszelkie przesyłane zostaną Komitetowi, Rządowi zaś wtedy, gdy tego zażąda.

§ 25. Gdy Komitet Towarzystwa, w celu sprawdzenia zdania sprawy lub złożonych sobie rachunków, ześle Delegowanego dla przejrzenia ksiąg rachunkowych i kassowych, tak Dyrekcyi Głównéj jako téż i Dyrekcyj

Szczegółowych, Dyrekcye te okazać je są obowiązane, i udzielić wszelkich dowodów i objaśnień, jakichby Komitet potrzebował.

§ 26. W przypadku znaczniejszych uchybień lub przestępstw w urzędowaniu popełnionych przez Radców Dyrekcyi Głównéj, lub w razie niezjeżdżania się na kadencye, i zaniedbywania się w dopełnieniu przyjętych obowiązków, Prezes winien zwołać Ogólne zebranie Dyrekcyi Głównéj, które najmniéj w komplecie dziewięciu osób względem zawieszenia w urzędzie, złożenia z urzędu, oddania pod sąd, i poszukiwania na majątku winnego, w drodze sądowéj, zrządzonéj Towarzystwu szkody, decyzyą wyda. Jeżeliby decyzya Dyrekcyi Głównéj Radcę od odpowiedzialności uwalniała, a nie zapadła większością przynajmniéj dwóch trzecich części głosów obecnych Członków, wtenczas rzecz do ostatecznego zawyrokowania Komitetowi Towarzystwa przedstawioną będzie. — § 225 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. z dopiskiem (T. III, str. 158 i 159 nin. dzieła).

§ 27. Prezes Dyrekcyi Głównéj zawiadomić powinien Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym o posiedzeniu, na którém przedmioty paragrafem poprzedzającym i paragrafem 225 dotychczasowéj Instrukcyi objęte, roztrząsane będą, aby ten, jeżeli tego uzna potrzebę, posiedzeniu tému był przytomny. Jeżeliby urzędnik Towarzystwa lub Prokurator Jeneralny od decyzyi Dyrekcyi Głównéj do Komitetu się odwołali, akta tego przedmiotu dotyczące Komitetowi przesłane zostaną. — § 225 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. z dopiskiem. (T. III. str. 158 i 159 nin. dzieła).

§ 28. Funduszami z mocy art. 29 i 30 Prawa Sejmowego do Kassy Dyrekcyi Głównéj wpływającemi, taż Dyrekcya opędzać będzie wydatki temiż artykułami wskazane i nie wprzód zwracać zacznie Rządowi pożyczkę od nie-

go, stosownie do artykułów 31 i 209 Prawa Sejmowego zaciągnioną, aż gdy fundusze te od bieżących wydatków administracyjnych zbywać będą. Względem zaś wszelkich innych funduszów Towarzystwa, o ileby te na opłacenie procentów od pożyczek w Banku zaciągniętych przez nią obrócone nie były, niemniéj téż względem umorzeń rachunkowych, Dyrekcya Główna rzecz Komitetowi przedstawić jest obowiązaną, i do decyzyi jego stosować się będzie.

§ 29. Przed dniem 15 Lutego 1830 roku i następnie co lat dwa Dyrekcya Główna przesyłać będzie Dyrekcyom Szczegółowym zatwierdzone przez siebie listy stowarzyszonych tak głosujących jako i wybieralnych. Reklamacye zaś przeciw wydarzyć się mogącym pomyłkom lub opuszczeniom na tych listach, powinny być podawane za pośrednictwem Dyrekcyi Szczegółowéj, lub wprost do Dyrekcyi Głównéj, tak, ażeby przynajmniéj na dni 15 przed terminem na zebrania stowarzyszonych przeznaczonym, Dyrekcyi Głównéj oddane zostały. Późniéj czynione przedstawienia rozpoznawane nie będą.

§ 30. Najdaléj na dni 15 przed terminem zebrania, Dyrekcya Główna prześle Dyrekcyom Szczegółowym Instrukcyą dla Prezesów zebrań, celem doręczenia ich tymże Prezesom.

§ 31. Mężatki nie mogą być reprezentowane na zebraniach, tylko przez mężów swoich. Żony zaś w rozłączeniu prawném z mężami będące, mogą miéć udział w wyborach przez zastępców stosownie do przepisu § 233 dotychczasowéj Instrukcyi. Nikt na zebraniu dwóch lub więcéj głosów miéć nie może (1).

(1) Przepis paragrafem tym objęty uchylony został w części art. 16 prawa o T. K. Z. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 125).

§ 32. Posłowie i Deputowani na Sejm, Radcy Wojewódzcy, Sędziowie Pokoju i Wójci Gmin, tudzież inni urzędnicy nie etatowi, pozwolenia do sprawowania urzędu w Towarzystwie od władzy właściwéj nie potrzebują. Jeśli zaś są zarazem i Członkami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, uwalniać się nie mogą od urzędowania w témże Towarzystwie, skoro nie mają do tego powodów artykułem 186 Prawa Sejmowego przewidzianych.

§ 33. Gdy art. 183 Prawa Sejmowego miéć chce, aby przynajmniéj trzech Radców do każdéj Dyrekcyi Szczegółowéj z pomiędzy Obywateli stowarzyszonych właściwego Okręgu wybierano, w razie zatém, gdzieby przez nowe wybory skład któréj Dyrekcyi Szczegółowéj nie zawierał w sobie trzech Radców z pomiędzy stowarzyszonych właściwego Okręgu, wybór tych nie stowarzyszonych, którzy najmniéj kresek za sobą mieli, będzie nieważny, i miejsca ich za wakujące uważane zostaną.

§ 34. Członek Towarzystwa lub Obywatel nie stowarzyszony, do więcéj jak jednego urzędu Towarzystwa na różnych zebraniach powołany, powinien zawiadomić Dyrekcyą Główną przed dniem 15 Czerwca, przy którym urzędzie pozostać pragnie. Jeżeliby zaś nie złożył takowego zawiadomienia, wybór wcześniejszy za obowiązujący go uważany będzie.

§ 35. Zebranie okręgowe stowarzyszonych wtedy jest ważném, jeśli się odbyło podług przepisu artykułu 181 Prawa Sejmowego, tudzież podług Instrukcyj dla Prezesów zebrań wydanych.

Wybór zaś Urzędnika Towarzystwa będzie nieważny:

a) gdy wybrany w chwili wyboru nie posiadał którego bądź z warunków wybieralności;

b) gdy udowodnione mu zostanie, że datkiem, lub

obietnicą, lub innemi nieprzyzwoitemi środkami uzyskiwał kreski.

§ 36. Paragraf 236 dotychczasowéj Instrukcyi następnie zostaje zmienionym:

Prezes zebrania po ukończeniu takowego zebrania, spisany protokół przesłać powinien Dyrekcyi Głównéj, która, jeżeliby w czynnościach wyborowych nic nie znalazła prawu przeciwnego, wybory ostatecznie zatwierdzi. Jeżeliby zaś, po przejrzeniu protokółu zebrania, znalazła, że takowe w części lub w całości przeciw prawu i Instrukcyom się odbyło, wybory pojedyncze skassować jest mocną, od jakowéj decyzyi służyć będzie prawo interessentowi odwołania się do Komitetu Towarzystwa w przeciągu dni 30, w razie zaś dostrzeżonych nieregularności pociągających za sobą potrzebę skassowania całkowitéj czynności zebrania, Dyrekcya Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa protokół tegoż zebrania z wnioskiem o jego skassowanie.

§ 37. W razie skassowania czy to całych zebrań, czy pojedyńczych wyborów, urzędnicy, których skassowanie dotycze, z tytułu tych wyborów do sprawowania urzędu przypuszczonemi być nie mogą, i w takim razie, jak niemniéj w razie zawakowania z innych powodów urzędu Radcy Dyrekcyi Głównéj, lub któréj Dyrekcyi Szczegółowéj, Dyrekcya Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa najmniéj po dwóch kandydatów do zanominowania na te miejsca, w myśl art. 158 Prawa Sejmowego. Kandydaci przez Dyrekcyą Główną przedstawieni, powinni być właścicielami dóbr Towarzystwu zastawionych, mieć prawo być wybranemi i stowarzyszonemi Okręgu, w którym wakuje posada mająca być zapełniona.

§ 38. Przełożenia Dyrekcyj Szczegółowych w moc przepisu § 6 dotychczasowéj Instrukcyi czynione, Dyrekcya Główna kommunikować będzie Komitetowi Towarzystwa z opinją swoją. Jeśliby zaś uznała potrzebę zaprowadzenia jakowych zmian, ułatwiających postępowanie wewnętrzne, czy to jéj własne, czy Dyrekcyj Szczegółowych, przedstawi je Komitetowi Towarzystwa, który gdy je zatwierdzi, staną się obowiązującemi.

§ 39. We wszystkich przedmiotach dobra Towarzystwa się dotyczących, mocna jest Dyrekcya Główna udawać się do Władz Naczelnych Krajowych. Przedstawienia swe do Namiestnika Królewskiego Dyrekcya Główna zanosić będzie przez pośrednictwo właściwego Ministra; Komitetowi zaś Towarzystwa przedstawienia te w kopii zakommunikować, i o ich skutku donieść mu powinna.

INSTRUKCYA

DLA KOMITETU

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

TYTUŁ I.

O Komitecie w ogólności.

§ 40. Komitet ma dozór i kontrollę nad władzami wykonawczemi Towarzystwa Kredytowego, i stanowi ostatecznie, podług prawa i niniejszéj Instrukcyi, w przedmiotach pod rozpoznanie lub rozsądzenie jego przychodzących.

§ 41. Radcy Komitetu na zgromadzeniach okręgowych do urzędowania wybrani, po zatwierdzeniu przez

Dyrekcyą Główną czynności zebrania, nim przystąpią do pełnienia obowiązków, złożyć powinni Komitetowi zaświadczenie swego wyboru podpisane przez Prezesa zebrania, Assessorów i Sekretarza, po czém złożą oświadczenie, stosownie do przepisu art. 150 Prawa Sejmowego.

§ 42. Komitet wybierze z grona swego na lat dwa jednego Radcę do trzymania pióra na posiedzeniach. Radca ten wypełniać będzie polecenia z urzędu sobie przez Komitet lub przez Prezesa dane, oraz będzie Prezesowi pomocą we wszystkich jego czynnościach.— Art. 10 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P. T. XXI, str. 505).

§ 43. Radcy Komitetu podzielą się na trzy kadencye, każda po cztery miesiące trwać mająca. Kadencye te losem roztrzygnięte zostaną, a za nieprzytomnych Prezes losy wyciągać będzie. Formalność ta, jako téż wybór Radcy pióro trzymającego, uskutecznione być winny w dniu 1 Sierpnia roku tego, w którym wybory normalne nastąpiły.

§ 44. Radcy Komitetu właściwéj kadencyi pobierać będą płacę za cały czas urzędowania w stolicy, stosownie do art. 153 tegoż prawa. Wynagrodzenie zaś na koszta podróży, w tymże artykule wymienione, w ten sposób udzielaném będzie, że czas na podróżach zjezdnych i powrotnych strawiony, licząc mil ośm za jeden dzień czynnego urzędowania, poczytany i do stosunkowéj płacy zarachowanym zostanie. Radcy do kadencyi nie należący, którzyby na posiedzeniach znajdować się chcieli, mieć będą głos doradczy i żadnéj płacy pobierać nie będą, chybaby zastępowali którego z Radców właściwéj kadencyi.

TYTUŁ II.

O Prezesie Komitetu Towarzystwa.

§ 45. Prezes Komitetu, oddalając się ze stolicy na czas nie przechodzący dni 28, zawiadomić powinien Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, i donieść mu przez kogo z Radców Komitetu zastąpionym będzie; dłużéj jak na dni 28 oddalać się nie może ze stolicy bez pozwolenia Namiestnika.

§ 46. Na przypadek śmierci, choroby ciężkiéj, lub innéj przyczyny pozbawiającéj Prezesa Komitetu możności pełnienia obowiązków, Radca pióro trzymający zawiadomi o tém Radcę najstarszego wiekiem we właściwéj kadencyi, aby do stolicy zjechał dla zastąpienia Prezesa, aż do najbliższego zebrania się Komitetu, na którém pod przewodnictwem najstarszego wiekiem z całego grona obecnych Radców Komitetu nastąpi wybór Prezesa na czas poprzednikowi jego do urzędowania pozostający, o wyborze tym Prezydujący posiedzenia zawiadomić natychmiast powinien Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, dla postawienia go w możności odebrania od nowo obranego Prezesa zobowiązania artykułem 150 Prawa Sejmowego przepisanego; po którém zainstallowaniu, Prezes urzędowanie swoje objąć będzie mocen.

§ 47. Prezes mocen jest udzielić Radcy Komitetu w kadencyi zasiadającemu pozwolenie oddalenia się za urlopem, jeśli przez to komplet artykułem 152 Prawa Sejmowego przepisany, zerwany nie zostanie, lub jeśli oddalający się Radca złoży na piśmie oświadczenie innego Radcy zastępstwo przyjmującego. Na przypadek zaś niemożności pełnienia obowiązków przez Radcę pió-

ro trzymającego, Prezes Komitetu wyznaczy zastępcę z pomiędzy innych Radców, aż do najpierwszego zebrania się Komitetu, na którém wybór nowy nastąpi.

§ 48. Prezes Komitetu, odbierając przychodzące rapporta, przedstawienia, tudzież zażalenia, załatwiać będzie wszelkie wynikające z nich czynności przygotowawcze, tak aby przedmioty do decyzyi Komitetu przedstawić się mające, były dostatecznie wyjaśnione i potrzebnemi dowodami wsparte. Na ten koniec żądać może od Dyrekcyi Głównéj rapportów i objaśnień, tak co do jéj własnych czynności, jako i co do czynności Dyrekcyj Szczegółowych, a nawet wyznaczyć jest mocen Delegowanych dla zebrania tychże objaśnień.

§ 49. Prezes Komitetu również wyznaczyć może Delegowanych z Radców właściwéj kadencyi, tak do assystowania rewizyi kassy, którą Dyrekcya Główna, stosownie do art. 135 Prawa Sejmowego, przedsiębrać jest obowiązaną, jako téż do czynności losowania numerów listów zastawnych.

§ 50. Prezes Komitetu lub jego Zastępca przynajmniéj na dni 15 naprzód zawiadomić powinien wszystkich Radców Komitetu o terminie posiedzenia, na którém odbywać się mają następujące czynności:

a) Wybór Prezesa lub Radcy pióro trzymającego.
b) Decyzya względem złożenia z urzędu, oddania pod sąd, lub pociągnięcia do odpowiedzialności majątkowéj, którego z Urzędników Towarzystwa.
c) Decyzya względem użycia funduszów pod zarządem Komitetu będących, w myśl art. 145 Prawa Sejmowego.
d) Roztrzygnienie wniosku Dyrekcyi Głównéj względem skassowania całkowitych zebrań.
e) Decyzya względem ostatniego rozwiązania Towarzystwa.

Niemniéj téż Prezes zawiadomić powinien na dni 15 naprzód wszystkich Radców Komitetu, i ilekroć większość głosów kompletu kadencyjnego na posiedzeniu, lub Prezes Dyrekcyi Głównéj w interesie ogółu Towarzystwa, takowego zawiadómienia żądać będą.

W przedmiotach, o których mówi paragraf niniejszy, wszyscy Radcy Komitetu na posiedzeniu obecni, mają głos stanowczy.

§ 51. W razie gdyby który Radca Komitetu zaskarżony był o uchybienie lub nadużycie w urzędowaniu, Prezes zarządziwszy, jeżeli się potrzeba okaże, stosowne śledztwo, wtedy tylko zawiadomi o tém wszystkich Radców, w terminie stosownie do przepisu paragrafu poprzedzającego, gdy przedmiot wniesiony przez niego na zwyczajny komplet kadencyonalny, przez tenże komplet uzasadnionym uznany zostanie.

§ 52. Skoro Prezes uzna czynności będące przedmiotem zebrania Komitetu załatwionemi, posiedzenie odroczy.

TYTUŁ III.

O czynnościach i obowiązkach Komitetu Towarzystwa.

§ 53. Komitet Towarzystwa na posiedzeniach swych w terminach artykułem 155 Prawa Sejmowego oznaczonych, lub na posiedzeniach zwołanych przez Prezesa

a) Przejrzy wszelkie rapporta Dyrekcyi Głównéj, i sprawdzi, czyli to sam przez siebie, czyli przez Delegowanych z grona swego, sprawozdanie Dyrekcyi Głównéj, tudzież rachunki roczne administracyjne Władz Towarzystwa.
b) Rozpozna rapporta Radców swoich Delegowanych, czyli to w skutku otrzymanych zażaleń na Władze

Towarzystwa, czyli do rewizyi kass, losowania i umorzenia listów zastawnych, i zarządzić może dopełnienie śledztwą lub wyjaśnień tam, gdzieby tego uznał potrzebę.

c) W razie otrzymanego od Dyrekcyi Głównéj, w myśl § 37 niniejszego Postanowienia, wniosku o skassowanie całkowitéj czynności zebrania, przedstawienie to roztrząśnie i nie inaczéj odrzucić może wnioski Dyrekcyi Głównéj, i zatwierdzić toż zebranie, jak tylko większością dwóch trzecich części głosów obecnych na posiedzeniu Członków Komitetu. Jeśli zaś wyż rzeczona większość nie będzie przeciwną wnioskowi Dyrekcyi Głównéj, zebranie za skassowane uważane będzie.

d) Gdyby który z Członków Dyrekcyów lub z Radców Komitetu, prosił o uwolnienie od urzędowania, dla powodów w ciągu tegoż urzędowania zdarzonych, a w art. 158 i 186 Prawa Sejmowego przewidzianych, prośbę jego roztrząśnie i decyzyą swą wyda.

e) Za otrzymaniem od Dyrekcyi Głównéj listy kandydatów na wakujące posady Radców w Dyrekcyach Szczegółowych i Dyrekcyi Głównéj, tudzież w przypadku zawakowania posady w Komitecie Towarzystwa, gdy uzna potrzebę zapełnienia tych posad, zanominuje na wakujące miejsca stosownie do art. 158 Prawa Sejmowego.

f) Na przedstawienie Dyrekcyi Głównéj o stratach wynikłych z powodu podwyższenia pożyczki przez Komitet Towarzystwa, rozpozna czyli wszystkie środki egzekucyi wyczerpane zostały, oznaczy wysokość téj straty, i wskaże na których z Członków swoich poszukiwane być mają sposobem art. 157 Prawa Sejmowego przepisanym.

Decyzye swe zapadłe we wszystkich powyższych przedmiotach Komitet prześle Dyrekcyi Głównéj.

§ 54. Gdyby pod rozsądzenie Komitetu przychodził przedmiot, do któregoby poprzedniéj decyzyi wpływał z urzędu który z obecnych jego Członków, lub był do niéj w jakikolwiek sposób interessowany, takowy Członek w czasie gdy przedmiot ten przedstawiany będzie, na posiedzeniu znajdować się nie może.

§ 55. Jeśliby Komitet z przedstawionych sobie sprawozdań i rachunków Dyrekcyą Główną w ciągu najwięcéj lat dwóch nie pokwitował, lub w tymże czasie nie ustanowił defektów i nie wskazał urzędników, na których takowe mają być poszukiwane, Dyrekcya Główna za pokwitowaną uważaną będzie.

§ 56. Gdyby Komitet, stosownie do artykułu 91 Prawa Sejmowego, zadecydował sprzedaż dóbr za zaległości na własność Towarzystwa zajętych, i z téj sprzedaży straty dla Towarzystwa wynikły, któreby z winnych ściągnionemi być nie mogły, Komitet takowe straty z funduszów własnością Towarzystwa będących zastąpić poleci; w braku zaś tych, wezwie Dyrekcyą Główną, iżby w ściągnieniu brakującéj ilości podług przepisu art. 23 Prawa Sejmowego postąpiła.

TYTUŁ IV.

Przepisy ogólne.

§ 57. Członkom, urzędnikom i officyalistom wszystkich Władz Towarzystwa nie może być zajęta, jak tylko czwarta część przypadającego im wynagrodzenia. — Wszelkie zaś areszta na znajdujące się w kassach Dyrekcyj Szczegółowych lub Dyrekcyi Głównéj, lub przez

tę ostatnią do depozytu Banku odesłane należności i fundusze pojedyncze, doręczane być winny Prezesowi właściwéj Dyrekcyi i jéj Kassyerowi, który, w myśl art. 562 Kodexu Postępowania Sądowego, oryginał aresztu zawidymować powinien. Władze Towarzystwa nie są obowiązane do składania deklaracyi względem przyaresztowanych funduszów, lecz Prezesi tych Władz powinni, podług artykułu 569 rzeczonego Kodexu, wydawać stronom interesowanym zaświadczenia, czyli i jaka summa osobie, do któréj jest pretensya, przypada.

§ 58. Władze Administracyjne, Władze i Urzędnicy Sądowi, Prokuratorowie Królewscy do przepisów niniejszéj Instrukcyi, o ile się ich dotycze, stosować się są obowiązani.

§ 59. Przepisy dodatkowe do niniejszéj Instrukcyi, którychby doświadczenie wskazywało potrzebę, Komitet mocen będzie Radzie wraz z powodami na ręce Ministra Przychodów i Skarbu przedstawić.

II.

Prawo o udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Zapadło d. 9/21 Kwietnia 1838 r., — a ogłoszone d. 26 Maja (7 Czerwca) t. r. — D. P. T. XXI, str. 409 do 485).

ROZDZIAŁ I.

Główne zasady.

1. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, prawem z d. 1/13 Czerwca 1825 roku w Królestwie Polskiém utworzone, mocne będzie przystąpić do udzielenia pożyczek w nowych listach zastawnych.

2. Pożyczki w nowych listach zastawnych udzielone, umorzone będą w ciągu lat 28, poczynając od włącznie drugiego półrocza 1838 r., a kończąc z włącznie pierwszém półroczem 1866 r.

3. Pożyczki w nowych listach zastawnych udzielane być mogą na dobra ziemskie, tak rządowéj, jak prywatnéj własności:

1° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu dotąd zastawione nie są, a opłacają podatku stałéj ofiary najmniéj pięćdziesiąt złotych.

2° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu są zastawione, a otrzymały mniejszą pożyczkę od téj,

jaką, podług artykułów 5 i 6 Prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r., otrzymać mogły.

3° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu są zastawione, a zobowiązaniom, prawem z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. nałożonym, po włącznie półrocze pierwsze 1838 r. w pełności zadosyć uczyniły.

4. Na dobra w poprzedzającym artykule pod liczbą 1° wymienione, udzielaną być może pożyczka, aż do wysokości w artykule 4 Prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. oznaczonéj. Pożyczka takowa zwać się będzie *nową.*

Na dobra pod liczbą 2° wymienione, udzieloną być może pożyczka, aż do wysokości, artykułami 5 i 6 Prawa z d. $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. oznaczonéj. Pożyczka takowa zwać się będzie *dodatkową.*

Na dobra pod liczbą 3° wymienione, udzieloną być może pożyczka aż do wysokości części, jaka z pożyczki pierwotnie zaciągniętéj po włącznie pierwsze półrocze 1838 roku, rzeczywiście umorzoną została. Pożyczka takowa zwać się będzie *odnowioną.*

5. Rząd oznaczy na które z dóbr rządowéj własności pożyczka w nowych listach zaciągniętą być może.

6. Pożyczki w nowych listach zastawnych zaciągnięte, spłacone będą wnoszeniem opłat w artykule 7 Prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. wskazanych, to jest, po 4% na prowizyą, a po 2% na umorzenie kapitału.

7. Nowe listy zastawne wystawione będą podług wzoru pod lit. A. załączonego, w kolorach i na summy jak dawne listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. (1)

(1) Wzór, o którym tu mowa, nie został dołączony do niniejszego dzieła; przedstawianie bowiem formy listów zastawnych i kuponów zdaje się być mniéj potrzebném, gdyż papiery te ogółowi kraju dobrze są znane.

8. Do nowych listów zastawnych dołączone będą kupony półrocznych procentów na lat dziewięć, podług wzoru pod lit. B. załączonego. Przed rozpoczęciem piérwszego półrocza 1847 roku, Rząd oznaczy ilość nowych kuponów, okazicielom listów zastawnych wydać się mających, oraz sposób i termina tegoż wydania (1).

9. Nowe listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego służyć będą, równie jak dawne listy zastawne, w imiennéj ich wartości, do wypłaty wszelkich długów po dzień $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku, a w gubernii Krakowskiéj po dzień 20 Grudnia 1825 (1 Stycznia 1826) roku do hypoteki wpisanych.

10. Nowe listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego służyć będą do wypłaty wszelkich długów po terminie, w poprzedzającym artykule wzmiankowanym, do hypoteki wpisanych:

1° *W imiennéj wartości:*

a) jeżeli wierzyciel na przyjęcie zapłaty w listach zastawnych zezwolił;

b) jeżeli pożyczka udziela się skutkiem pociągnięcia dóbr przez wierzyciela hypotecznego i przypada właśnie na spłacenie wierzytelności, dla któréj pociągnięcie nastąpiło.

2° *Z dopłatą w monecie brzęczącéj różnicy kursu między imienną a obiegową tychże listów wartością:*

a) jeżeli właściciel dóbr pożyczki żądający, zobowiąże się, przy wypłacie w hypotece listów zastawnych, dopłacić wzmiankowaną powyżéj różnicę i zarazem złożyć, tytułem rękojmi, w kassie Towarzystwa 2% od summy wypożyczyć się mającéj;

(1) Tu stosuje się taż sama uwaga, jaka przy powyższym artykule 7 zamieszczoną została.

b) jeżeli pożyczka udziela się skutkiem pociągnięcia dóbr przez wierzyciela hypotecznego, i przypada z kolei wpisów na zaspokojenie wierzytelności poprzedzającéj należność wierzyciela pociągającego, ten zaś ostatni przyjmie zobowiązanie i złoży rękojmią w punkcie 2° pod lit. *a* niniejszego artykułu oznaczone.

Rękojmia takowa, po dopełnieniu w mowie będącego zobowiązania, zwróconą będzie składającemu ją właścicielowi lub wierzycielowi; w przeciwnym razie przechodzi na własność Towarzystwa.

11. Przy spłatach wierzytelności w artykule poprzednim wyrażonych, o wartości obiegowéj listów zastawnych stanowić będzie świadectwo Giełdy Warszawskiéj, obejmujące kurs, po jakim listy zastawne kupowano, w dniu najbliżéj poprzedzającym datę decyzyi ostatecznie pożyczkę przyznającéj.

ROZDZIAŁ II.

Przepisy do zachowania przy udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

12. Ostateczny termin dla przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, zamiarem otrzymania pożyczki w nowych listach zastawnych, naznacza się na dzień $^{19}/_{31}$ Grudnia 1840 r.

13. Właściciele dóbr żądający otrzymać pożyczkę nową lub dodatkową, wchodząc do Towarzystwa po dniu 19 Września (1 Października) 1838 r., obowiązani będą za każdą upłynioną półroczną ratę, od włącznie drugiego półrocza 1838 roku, wnieść w monecie brzęczącéj, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta z procentem złożonym w sposób wskazany tabellą, do artykułu 18 Prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku dołączoną (1).

Rozkład opłaty téj na raty przez Dyrekcyą Główną dopuszczony być może jedynie w razie zupełnego bezpieczeństwa. Właściciele dóbr żądający otrzymać pożyczkę odnowioną, wchodząc do Towarzystwa po dniu 19 Września (1 Października) 1838 r, obowiązani równie będą za każdą upłynioną półroczną ratę od włącznie drugiego półrocza 1838 r. wnieść w monecie brzęczącej, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta z procentem złożonym w sposób wskazany tabellą, do artykułu 18 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. dołączoną (1); lecz natomiast otrzymają w nowych listach zastawnych pożyczkę w summie odpowiadającéj części długu rzeczywiście umorzonego aż do półrocza, w którém taż pożyczka przyznaną została.

14. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę nową i umorzyć takową w terminie artykułem 214 Prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. naznaczonym, to jest, w 1854 roku, obowiązany będzie, za każdą upłynioną półroczną ratę, poczynając od terminu zawiązania się Towarzystwa, to jest od 1826 r., wnieść w monecie brzęczącéj, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta, z procentem złożonym w sposób wskazany tabellą do art. 18 wzmiankowanego Prawa dołączoną (1).

15. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *nową*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującéj treści:

---

(1) Tabella ta znajduje się w Tomie III na str. 79 i nast. nin. dzieła.

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub téż uchwały Rady familijnéj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N., z przyległościami N. N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N. i poddaję się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca roku 1825 i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisanym, zezwalając na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do praw wzwyż rzeczonych, zaciągnąć w listach zastawnych summę N. Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zapisano do wykazu hypotecznego summę temiż listami objętą, a mianowicie: obowiązek regularnego opłacania od tejże summy od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj, grubéj, kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{135}$ złotych z czystéj grzywny Kolońskiéj), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 do roku 1866 (gdzie żądanie pożyczki ma miejsce w myśl artykułu poprzedzającego, pisać rok 1854 w miejsce 1866), z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisane."

16. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *dodatkową*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującéj treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub téż uchwały Rady familijnéj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N. z przyległościami N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., i poddaję się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisanym, zezwalając na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do praw wzwyż rzeczonych, zaciągnąć w listach zastawnych summę N., a to tytułem dodatkowéj pożyczki. Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zapisano do wykazu hypotecznego, iż, oprócz obowiązków już przyjętych względnie pożyczki w summie N., pierwotnie z Towarzystwa zaciągniętéj, obowiązuję się nadto od pożyczki dodatkowo udzielić się mającéj regularnie opłacać od dnia 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj, grubéj, kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{135}$ złotych z czystéj grzywny Kolońskiéj), po dwa od sta na procent, i jeden od sta na umorzenie kapitału przez lat 28 do roku 1866, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku przepisane."

17. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *odnowioną* zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującéj treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub téż uchwały Rady familijnéj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami N., z przyległościami N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., i zezwalam na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z dnia $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r., zaciągnąć pożyczkę listami zasta-

wnemi w summie N. jako odpowiadającéj dotychczasowemu umorzeniu długu pierwiastkowo zaciągniętego, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisanym.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zamieszczone było, iż, z powodu odnowionéj pożyczki, obowiązek pierwotnie zaciągniony względem całkowitéj wierzytelności złotych N., a mianowicie, regularnego opłacania od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj, grubéj, kurs w kraju mającéj, (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{125}$ złotych z czystéj grzywny Kolońskiéj), po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28, a mianowicie, po rok 1854 trwać mający, aż do r. 1866 rozciągam, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku objęte."

18. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę nietylko *dodatkową*, ale razem i *odnowioną*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującéj treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub uchwały Rady familijnéj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N., z przyległościami NN., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., zezwalając na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z d. $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku, zaciągnąć listami zastawnemi nietylko pożyczkę dodatkową w summie N., ale nadto pożyczkę odnowioną

w summie N., jako odpowiadającą dotychczasowemu umorzeniu długu pierwiastkowo zaciągnionego, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisanym.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia, zamieszczone było, że przyjmuję obowiązek nietylko od pożyczki dodatkowéj opłacać regularnie od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj, grubéj, kurs w kraju mającéj, (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{125}$ złotych, z czystéj grzywny Kolońskiéj), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28 aż do r. 1866, lecz nadto, z powodu zaciągnienia pożyczki odnowionéj, tenże sam obowiązek względnie pożyczki pierwotnéj w summie N. przyjęty i do roku 1854 trwać mający, rozciągam aż do r. 1866, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. objęte."

19. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *odnowioną w ilości mniejszéj od części umorzonéj*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującéj treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub téż uchwały Rady familijnéj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami N., z przyległościami N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., zezwalając na zaciągnienie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z dnia $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r., zaciągnąć listami zastawnemi po-

życzkę w summie N. w miejsce summy N. z pierwiastkowo zaciągniętéj pożyczki już umorzonéj, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom prawami z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. oraz $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku przepisanym.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia i w zamian kapitału pierwiastkowo na rzecz Towarzystwa zapisanego, wniesiona była summa N., jako odpowiadająca części długu dotąd nieumorzonéj, łącznie z summą dopożyczoną, przyjmując obowiązek regularnego opłacania od tak ustanowionéj całkowitéj na rzecz Towarzystwa wierzytelności, przez ciąg lat 28 do r. 1866, w terminach od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnéj, grubéj, kurs w kraju mającéj, (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86^{86}/_{135}$ złotych z czystéj grzywny Kolońskiéj), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. i $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 r. przepisane." — Art. 13 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838, (D. P. T. XXI, str. 511).

20. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa przez wierzycieli hypotecznych, Delegowany z Dyrekcyi Szczegółowéj zezna akt pociągnięcia dóbr do Towarzystwa, w formie § 37 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 r. (1) przepisanéj, odpowiednio rodzajowi i wysokości udzielić się mającéj pożyczki.— Art. 11 i 12 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838, (D. P. T. XXI, str. 507).

21. Na dobra ziemskie płacące ofiary stałéj od 50 do 100 złotych, pożyczka wtenczas tylko przyznaną być może;

(1) Tom III str. 96 nin. dzieła.

1° Gdy dobra te mają osobną uregulowaną księgę hypoteczną gubernialną, i posiadają ogólnéj rozległości na jednéj wsi, najmniéj sześć włók miary nowéj polskiéj.

2° Gdy wzmiankowana rozległość, równie jak możność ciągnienia z dóbr dochodu, zabezpieczającego w każdym razie opłaty Towarzystwu należne, wspartą będzie opisem stanu dóbr przez właściciela podanym,-a poświadczonym za rzetelność pod odpowiedzialnością przez dwóch właścicieli dóbr bliskich stowarzyszonych, których Dyrekcya Szczegółowa wskaże. W razie niedopełnienia tego, pożyczka, bez Delegacyi z Dyrekcyi Szczegółowéj, nie będzie mogła być przyznaną.

22. Przy obliczaniu części umorzonéj długu, dla ustanowienia wysokości pożyczki odnowionéj, jeżeli wynikną kwoty z dziesiętnemi na końcu liczbami, nie dające się pokryć listem zastawnym, właściciel dóbr otrzymujący pożyczkę, obowiązany być ma, tego rodzaju kwoty końcowe, przy kapitale nieumorzonym pozostające, spłacić w gotowiźnie, a natomiast otrzyma odpowiednie wynagrodzenie w liście zastawnym, dla zrównania summy pierwotnego długu, lub zaokrąglenia pożyczki. Gotowiznę ztąd pochodzącą, włączać będzie Dyrekcya Główna do funduszu najpierwszego, po udzieleniu pożyczki, losowania.

23. W przyznawaniu pożyczek dodatkowych i odnowionych, Władze Towarzystwa szczególną obrócą uwagę na stan dóbr i dotychczasową ich wypłacalność, i według tego mocne są żądaną pożyczkę w całości lub w części przyznać, lub jéj zupełnie odmówić.

24. Dobra, na które udzieloną jest pożyczka dodatkowa, mogą, według życzenia właściciela, z dawną pożyczką pozostać w amortyzacyi kończącéj się w roku

1854, z dodatkową zaś należéć do amortyzacyi kończącéj się w roku 1866, zarówno z dobrami nową pożyczkę zaciągającemi, lub téż złączywszy część dawnego długu dotąd nieumorzoną z pożyczką dodatkowo zaciągającą się, przejść z długiem w ten sposób zogółowanym do nowego rozkładu amortyzacyi w roku 1866 kończącéj się. Dobra, na które udzieloną jest pożyczka odnowiona, bez względu czy pożyczkę dodatkową dobiorą lub nie, przejdą z resztą nieumorzoną pierwotnéj pożyczki łącznie z pożyczką odnowioną do nowego rozkładu amortyzacyi w roku 1866 kończącéj się, zarówno z dobrami nową pożyczkę zaciągającemi.

25. Dobra już stowarzyszone, pożyczki w nowych listach zastawnych nie zaciągające, nie należą do solidarnéj odpowiedzialności za dobra, które tęż pożyczkę zaciągnęły; te zaś ostatnie dobra pozostają aż po rok 1854 w solidarnéj odpowiedzialności za pożyczki dotąd z Towarzystwa otrzymane.

26. Właściciel dóbr żądający pożyczki odnowionéj, obowiązany jest opłacić na raz jeden dwa od sta od summy pierwotnie zaciągniętéj i w hypotece na rzecz Towarzystwa zapisanéj. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa, obowiązek ten ciążyć będzie pociągającego wierzyciela z wolnym do właściciela regressem, przy wykonywaniu którego Władze Towarzystwa obowiązane są udzielić zależną od nich pomoc. Opłata powyżéj wspomniona może być żądającym tego rozłożoną na cztéry półroczne raty z procentem po 4%. — Art. 29 pr. o Tow. Kred. z r. 1838, (T. III, str. 235 nin. dzieła). (1).

(1) Modyfikacya tego przepisu podaną jest w ar. 21 pr. o Tow. Kr. z r. 1853. (D. P. T. XLVI, str. 131).

ROZDZIAŁ III.

O dawnych i nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

27. Wypłata kuponów, losowanie listów zastawnych, oraz wypłata tych, które lósem do umorzenia są naznaczone, uskuteczniane będą względem dawnych i nowych listów zastawnych w wysokości, sposobie i terminach, prawami z dnia 1/13 Czerwca 1825 r. oraz obecném oznaczonych. Losowanie dawnych i nowych listów zastawnych odbywać się będzie oddzielnie. Fundusz umorzenia odpowiadać winien ilości tak pierwszych jak drugich listów zastawnych istotnie w obiegu będących, i wyrachowanym będzie stosownie do tabelli, dołączonéj do art. 18 Prawa z d. 1/13 Czerwca 1825 roku (1).

28. Dopóki dawne listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z obiegu wycofane nie będą, Bank Polski obowiązany będzie w każdém półroczu wnieść do kassy Dyrekcyi Głównéj w gotowiźnie taką summę, jaka w stosunku do ilości rzeczonych listów w obiegu będących potrzebną się okaże, tak aby przepisowi artykułu poprzedzającego ściśle zadosyć się stało. Za pewność i niezawodność tych zaliczeń Skarb Królestwa Polskiego jest odpowiedzialnym, i skutkiem tego aż do zupełnego wycofania z obiegu dawnych listów zastawnych ta tylko część z zarobków Bankowych do Skarbu Publicznego corocznie przelewaną będzie, jaka, po dopełnieniu obowiązku niniejszym artykułem wkładającego się, swobodną pozostanie.

(1) Tabella ta znajduje się w T. III na str. 76 nin. dzieła.

29. Dla ułatwienia Bankowi Polskiemu wywiązania się z obowiązku powyższym artykułem nałożonego, użyte będą następujące środki:

1° Summa ogólna z opłat artykułem 26 Prawa obecnego postanowionych, oddaną będzie Bankowi Polskiemu.

2° Bank Polski obróci ją na wycofanie z obiegu dawnych listów zastawnych drogą dobrowolnéj wymiany tychże na nowe listy zastawne. Tym końcem Bank Polski za złożone przez siebie w każdém półroczu w kassie Dyrekcyi Głównéj dawne listy zastawne, otrzymać powinien nowe listy zastawne, najdaléj za trzy miesiące od daty złożenia. Zamianę tę uskuteczni Dyrekcya Główna w sposobie artykułem 123 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisanym, bez oznaczenia jednak wyrazem *duplikat* nowych listów i bez żądania opłaty za ich wygotowanie. Podobnąż zamianę uskuteczniać będzie Dyrekcya Główna na żądanie każdego posiadacza dawnego listu zastawnego.

3° Wolno będzie Bankowi żądać zamiany dawnych listów zastawnych koloru żółtego, na nowe listy zastawne koloru białego.

4° Wolno oraz będzie Bankowi żądać zamiany dawnych listów zastawnych, złożonych do depozytu w moc art. 67 Prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku, niemniéj wszelkich depozytów sądowych i administracyjnych w takichże listach zastawnych na nowe listy zastawne, za doliczeniem przez tenże Bank na rzecz interessowanych do depozytu osób z funduszów w punkcie 1-m niniejszego artykułu wskazanego(1), różnicy kursu, jeżeliby jaka między dawnemi a nowemi listami zastawnemi zachodzić miała, podług notowania na Giełdzie Warszawskiéj z przyjęcia dni 15 żądanie zmiany poprzedzających (1). Zamiana ta jednak miejsca miéć nie może, jeżeli interesowany do depozytu oświadczy w przeciągu 6 miesięcy od daty ogłoszenia niniejszego Prawa, iż na takową nie zezwala.

5° O ile zaliczenia, w moc artykułu 28 następować mające, obrócone zostaną na umorzenie dawnych listów zastawnych, Bank otrzyma od Dyrekcyi Głównéj odpowiednią summę w nowych listach zastawnych, w imiennéj tychże wartości.

6° Gdyby fundusz punktem 1-m niniejszego artykułu wskazany, na wycofanie z obiegu dawnych listów zastawnych przeznaczony, okazał się przewyższającym rzeczywistą potrzebę, Bank przewyżkę takową, za wytrąceniem wszelkich kosztów w mowie będącą operacyą zrządzonych, Towarzystwu powróci. Gdyby zaś okazał się niedostatecznym, Bank niedostatek takowy pokryje z zarobków swoich corocznie do Skarbu Publicznego wnosić się powinnych. Tym końcem utrzymywany będzie oddzielny rachunek z obrotu wzmiankowanego funduszu, z wolnym dla Władz Towarzystwa przeglądem.

(1) Należy czytać *wskazanych*.

(1) W miejsce wyrazów *z przyjęcia dni 15*, należy czytać *w przecięciu z dni 15*.

ROZDZIAŁ IV.

Przepisy ogólne.

30. Na koszta wygotowania nowych listów zastawnych wraz z kuponami, Członki Towarzystwa, pożyczkę otrzymujący, zapłacą na raz jeden:

a) od listów na złp. 200 i 500 po złotych dwa;

b) od listów wyższéj wartości, od każdego tysiąca po złotych trzy.

31. Udzielanie pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, rozpocząć się może z dniem 19 Kwietnia (1 Maja) 1838 r.

32. Wolną będzie Dyrekcya Główna od podawania do pism publicznych wykazu numerów nowych listów zastawnych do losowania podanych. Wszakże wykaz takowy w właściwym czasie uformowany zostawać będzie w Dyrekcyi, wolny dla przejrzenia każdemu z interessowanych. — Art. 120 pr. o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III, str. 47 nin. dzieła).

33. Na summy Instytutowe, jakie nowemi listami zastawnemi do spłacenia przypadną, wydane będą listy zastawne koloru żółtego, które dopóty do losowania dopuszczone nie zostaną, dopóki zachodzić będą zgłaszania się właścicieli listów zastawnych koloru białego. — Art 116 pr. o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III str. 46 nin. dzieła).— Art. 1 pos. Rady Adm. z d. 10/22 Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 171).

34. Aż do zupełnego wycofania z obiegu dawnych listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, żadne nowe wypuszczenie listów zastawnych podobne obecnemu, w Królestwie Polskiém miejsca mieć nie

będzie.—Art. 23 pr. o Tow. Kred. z r. 1853 (D. P. T. XLVI str. 133) i Ar. 1 takiegoż pr. z r. 1860, (D. P. T. LV str. 11).

35. Wszelkie rozporządzenia Prawa z d. 1/13 Czerwca 1825 r. i Instrukcyów w rozwinięciu onego wydanych, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego Prawa, oraz skutkiem osobnego postanowienia daty dzisiejszéj, też przepisy uzupełniającego, rozciągają się na działania Towarzystwa, tyczące się udzielania pożyczek w nowych listach zastawnych. Komitet Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, po zasięgnięciu opinii Dyrekcyi Głównéj lub na wnioski tejże Dyrekcyi, mocen będzie w swoim czasie poniešć do zatwierdzenia Rządu dodatkowe instrukcye, jakieby, przy wprowadzeniu w wykonanie obecnego Prawa, lub później, okazały się potrzebnemi.

III.

Dodatkowe przepisy postępowania dla Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Prawo to zapadło d. 9/21 Kwietnia 1838 r., a ogłoszone d. 26 Maja (7 Czerwca) t. r.— D. P. T. XXI, str. 487—528).

ODDZIAŁ PIERWSZY.

O czynnościach Dyrekcyów Szczegółowych.

* **1.** W trzecim miesiącu zalegającéj Towarzystwu należności na dobrach onemu zastawionych, Dyrekcye Szczegółowe, w miejsce zsyłania egzekutorów, w myśl artykułu 85 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, poprzestaną na policzeniu samego egzekutnego po groszy piętnaście dziennie, od pożyczek aż do włącznie 10,000 złp.; po złotemu zaś dziennie od wyższych pożyczek. Egzekutne takowe opłacać będą dłużnicy do dnia uiszczenia egzekwowanéj należytości, a najdłużéj za dni 30. Summy z egzekutnego uzbierane należeć będą do funduszów zostających pod dyspozycyą Komitetu Towarzystwa, w myśl artykułu 163 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku (1).

(1) Przepis ten uchylony artykułem 10 pr. o Tow. Kr. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 117).

* **2.** Zaprowadzenie administracyi za zaległość tylko raty Grudniowéj, odtąd miejsca mieć nie będzie, lecz Dyrekcya Szczegółowa przystąpi wprost do działań mających poprzedzić wydzierżawienie przed następującym terminem Sto Jańskim. Przy wydzierżawieniu za tę ratę, jak również przy wydzierżawieniu za ratę Czerwcową lub dawniejsze, (jeżeliby się przed tą ostatnią ratą zaprowadzona Administracya bezskuteczną okazała), trzykrotne w dziennikach o dzierżawie obwieszczenia, artykułem 87 Prawa z roku 1825 i paragrafem 113 Instrukcyi wskazane, już od dnia 1/13 Marca poczynać się mogą, tak aby termin samėj licytacyi dzierżawnéj przypadł wcześnie przed dniem 12/24 Czerwca. — Art. 86 pr. o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III str. 31 nin. dzieła). (1).

* **3.** Dziedzice, wierzyciele lub inni interessowani, czujący się być pokrzywdzonemi przy wydzierżawieniu dóbr na rzecz Towarzystwa dokonaném, skargę o toż pokrzywdzenie, w miejsce podania do Dyrekcyi Głównéj w myśl artykułu 93 Prawa z roku 1825, będą odtąd obowiązani zadyktować do protokółu licytacyi, a Dyrekcya Szczegółowa jest w obowiązku skargę wniesioną rozpoznać i takową wraz z opinią do decyzyi Dyrekcyi Głównéj bezwłocznie przedstawić *(2)*.

* **4.** *Przy peryodycznych wyborach na urzędy do* Władz Towarzystwa, nikt przypuszczony nie będzie jako zastępca w głosowaniu za wdowy, rozwódki, lub panny

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 1 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku, które tu zamieszczone jest niżéj.

(2) Ponieważ wydzierżawianie dóbr w poszukiwaniu zaległości na rzecz Towarzystwa Kr. uchylone zostało artykułem 1 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r., przeto i artykuł niniejszy utracił moc obowiązującą.

doletnie, dziedziczące dobra stowarzyszone w okręgu Dyrekcyi Szczegółowéj, kto przy tychże wyborach nie złoży aktu w formie prywatnéj sporządzonego, nadającego mu na ten szczególny raz prawa do tegoż zastępstwa i poświadczonego za rzeczywistość przez dwóch stowarzyszonych tegoż samego okręgu. — Art. 182 pr. o Tow. Kr. z r. 1825. — § 233 Instr. z r. 1826, i § 31 Pos. Rady Adm. z r. 1829 (T. III, str. 65, 162 i 210 niniejszego dzieła). (1).

5. Własności ziemskie gminne, pod solidarném zobowiązaniem posiadane, stowarzyszone i łącznie za pożyczkę przez Towarzystwo na nieruchomość tę udzieloną odpowiedzialne, mieć będą na zgromadzeniach Stowarzyszonych jeden głos, objawiony przez osobę upoważnioną według przepisu poprzedzającego artykułu 4.

ODDZIAŁ DRUGI.

O czynnościach Dyrekcyi Głównéj.

6. Celem osiągnienia tém większéj dokładności w rezultatach rachunkowéj służby Towarzystwa, Dyrekcya Główna zdawać będzie odtąd sprawę z czynności swoich o dni 20 późniéj, niżeli dotychczas, a mianowicie: w dniu $^{8}/_{20}$ Lutego i $^{8}/_{20}$ Sierpnia każdego roku. Następnie zaś sprawozdania te przesłane przez pośrednictwo Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu Radzie Administracyjnéj wchodzić będą do ogólnego rysu administracyi krajowéj, składanego Nam prez Namiestnika Królestwa, w myśl artykułu 60 Organizacyi Rady Stanu. — Art. 136, 162 i 175 pr. o Tow. Kr. z r. 1825, (T. III, str. 53, 60 i 62 nin. dzieła).

7. Jakkolwiek, wedle art. 143 Prawa z r. 1825, wydawanie okazicielom listów zastawnych kuponów nowéj zmiany, odbywać się winno przy wypłacie ostatniego kuponu zmiany poprzedniéj; Dyrekcya Główna wszakże, dla uniknienia doświadczonych przy pierwszéj zmianie niedogodności, może doręczanie kuponów w zmianach następnych rozpoczynać w ciągu półrocza poprzedzającego wypłatę ostatniego kuponu.

8. Fundusz artykułem 163 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku wskazany, jaki z ukończonym poborem raty Czerwcowéj 1838 roku okaże się, oddzielony być ma w księgach rachunkowych, jako zebrany z dóbr pierwotnie stowarzyszonych. Oddzielone również będą summy oszczędzone z następnych wpływów do tegoż funduszu, jako wspólnych i dobrom na które pożyczki w nowych listach zastawnych udzielone zostaną, z dniem zaś 31 Maja (12 Czerwca) 1854 r. właściciele dóbr, które pożyczek z mocy Prawa z dnia dzisiejszego (1) nie zaciągnęły, mogą żądać obliczenia na swoją korzyść takiéj części z *respective* wspomnionych funduszów, jaka w stosunku wierzytelności ich z hypoteki wymazującéj się do ogółu pożyczek w dawnych i nowych listach zastawnych przypadnie. Wszakże koszta na pierwsze zaprowadzenie Towarzystwa wyłożone, obciążać będą stosunkowo ogół wierzytelności pochodzącéj z pożyczek udzielonych w dawnych i nowych listach zastawnych. — Art. 18 pr. o Tow. Kr. z r. 1853. (T. III, str. 253 nin. dzieła).

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 16 pr. o Tow. Kr. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 125).

(1) T. III, str. 221 nin. dzieła.

ODDZIAŁ TRZECI.

O czynnościach Komitetu Towarzystwa.

9. Z powodu odmienionego art. 6 niniejszego Postanowienia terminu półrocznych sprawozdań Dyrekcyi Głównéj, Komitet Towarzystwa odtąd zbierać się będzie nie w terminach artykułem 155 Prawa z r. 1825 przepisanych, lecz na dzień 2/14 Lutego i 2/14 Sierpnia każdego roku.

10. Ilekroć przewidywane czasowe zmniejszenie się czynności Komitetu Towarzystwa, dozwoli się obejść bez Radcy pióro trzymającego, mocen będzie Komitet wstrzymać się na czas niejaki od wyboru tegoż Radcy, i w tém zdarzeniu obowiązki rzeczonego Radcy pełnić będzie Sekretarz Komitetu. — § 42 Post. Rady Adm. z r. 1829. (T. III, str. 214 nin. dzieła).

ODDZIAŁ CZWARTY.

O stosunkach z Zwierzchnością hypoteczną i innemi Władzami Sądowemi.

11. Z aktu mającego na celu przybranie odnowionéj pożyczki, czyto przez właściciela dóbr, czy też przez delegowanego Członka Dyrekcyi Szczegółowéj na żądanie wierzyciela zeznanego, ostrzeżenie właściwego dla Towarzystwa miejsca, zajmować będzie w Dziale IV Wykazu hypotecznego numer z kolei przypadający. Ostrzeżenie to pozostanie aż do rzeczywistego udzielenia pożyczki, lub stanowczego jéj odmówienia. — Art. 20 pr. o Tow. Kred. z r. 1838, (T. III, str. 230 nin. dzieła).

12. Skoro pożyczka, o któréj w poprzedzającym artykule mowa, wypłaconą zostanie i ostrzeżenie zamieni się na wpis hypoteczny, nie zwiększa ona wierzytelności pierwiastkowéj dla Towarzystwa zapisanéj, lecz ją tylko w miejsce części już umorzonéj uzupełnia; dla tego téż Rejenci Kancellaryi Ziemiańskiéj przygotowywać będą treści do wykazu hypotecznego w osnowie następującéj:

Ad 1. Stosownie do aktu odnowienia pożyczki z dnia N., oraz aktu jéj wypłaty z dnia N., właściciel dóbr tych, po uzyskaniu w listach zastawnych summy N., od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, jako odpowiadającéj części pierwiastkowego długu dotąd umorzonéj, spłacił nią wierzytelności pod Nr. NN,, intabulowane i zobowiązał się na nowo przez ciąg lat dwudziestu ośmiu do włącznie pierwszego półrocza 1866 roku, opłacać dwa razy w roku, od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia, po dwa od sta na procent, a po jednym od sta na umorzenie kapitału uzupełnionego, summę N. wynoszącego.

Projekt takowy, po zatwierdzeniu przez Zwierzchność hypoteczną, zapisany będzie pod Nr. 1 Działu IV Wykazu hypotecznego przy wpisie pożyczki z Towarzystwa Kredytowego dawniéj udzielonéj. — Art. 20 pr. o Tow. Kred. z r. 1838. (T. III, str. 230 nin. dzieła).

13. Jeżeli pożyczka odnowiona, udzieloną będzie w mniejszéj ilości od części pierwiastkowego długu, już umorzonéj, wówczas reszta nieumorzona z pożyczką odnowioną stanowić będą ogół długu i w takim razie Rejent Kancellaryi Ziemiańskiéj uformuje treść do wykazu hypotecznego w następnéj, na przykład przytaczającéj się, osnowie (przypuszcza się, że pod Nr. 1 zapisana jest summa złotych 100,000 pierwiastkowéj pożyczki):

Ad 1. Stosownie do aktu odnowienia pożyczki z dnia N., oraz stosownie do aktu wypłaty z dnia N., właściciel dóbr tych pozyskał od Towarzystwa Kredytowego Ziem-

skiego w listach zastawnych summę złp. 15,000 w miejsce summy złp. 30,000, rzeczywiście już z kapitału pierwiastkowo w summie złp. 100,000 zaciągniętego umorzonéj. Pożyczką tą spłacił wierzytelności pod Nr. NN. intabulowane i zobowiązał się na nowo przez ciąg lat 28, do włącznie pierwszego półrocza 1866 roku, opłacać dwa razy w roku od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia po dwa od sta na procent, a po jednym od sta na umorzenie kapitału rzeczywiście teraz dłużnego, a do summy złp. 85,000 zmniejszonego. — Art. 19 pr. o Tow. Kred. z r. 1838. (T. III, str. 229 nin. dzieła).

14. Przy wypłatach pożyczek pierwotnie do depozytu odesłanych, a ztamtąd, w myśl artykułu 69 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, zwracających, Wydziały Hypoteczne po Trybunałach Cywilnych 1éj Instancyi, obok dopełnienia form artykułem 66 tegoż Prawa wskazanych, rozpoznawać będą, podług przepisów dla summ hypotecznych, legitymycye stron, i zatwierdzać kwity; poczém wraz z Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowéj przystąpią do wypłaty depozytu.—Art. 67 i 68 pr. o Tow. Kred. z r. 1825. (T. III, str. 24 nin. dzieła).

15. Przepisy zawarte w artykule 92 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, względem zawiadomienia wierzycieli hypotecznych przez wręczenia urzędowe, o zajęciu dóbr na sprzedaż, stanowiące przedział miesiąca czasu między obwieszczeniami o takowéj przedaży, tudzież dotyczące uregulowania i przeniesienia tytułu własności dóbr na nowego nabywcę, zmieniają się i uzupełniają jak następuje:

a) Obowiązek zawiadomienia wierzycieli hypotecznych za pośrednictwem urzędowych wręczeń, o terminie do sprzedaży dóbr oznaczonym, ściąga się tylko do wierzycieli objawionych w księdze wieczystéj do dnia zapisanego ostrzeżenia przez Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowéj Członka o zajęciu dóbr na przedaż.

b) Wszelkie doręczenia są ważne, skoro uskutecznione będą w miejscu obranego lub rzeczywistego zamieszkania właścicieli i wierzycieli. Równie ważnemi są wręczenia niewiadomym z księgi wieczystéj co do imienia i nazwiska spadkobiercom, gdy dopełnione zostaną w obraném lub rzeczywistém zamieszkaniu ich spadkodawcy.

c) Przedział czasu miesięczny, między każdém z trzech obwieszczeń w pismach publicznych umieszczonych, tudzież między ostatniém obwieszczeniem a terminem do sprzedaży publicznéj oznaczonym, powinien być najmniéj trzydziesto-dniowy.

d) Skoro nowy nabywca dóbr wszystkim warunkom kupna zadosyć uczyni, jeżeli decyzja Zwierzchności hypotecznéj, stanowiąca przepisanie tytułu własności dóbr na nowego nabywcę, ani przez poprzedniego właściciela, ani przez którego z wierzycieli w przeciągu trzech miesięcy od jéj ogłoszenia zaskarżoną nie będzie i appellacja w księdze wieczystéj objawiona nie zostanie, Zwierzchność hypoteczna, za przedstawieniem sobie dowodu depozytowego przekonywającego, że reszta szacunku dóbr, po zaspokojeniu należności Towarzystwa, do depozytu złożona została, lub poświadczeniu Dyrekcyi Szczegółowéj, że dobra za samą należność Towarzystwa nowo-nabywcy są przysądzone, obowiązaną będzie wykreślić z wykazu hypotecznego wszelkie długi, oprócz długu Towarzystwa Kredytowego, niemniéj wszelkie ciężary i ostrzeżenia, poźniejsze od tegoż długu mające wpisy. Klassyfikacja wierzycieli odbywać się będzie, w oddzielnéj dro-

dze na szacunku dóbr do depozytu złożonym. — Art. 30 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.— (D. P. T. LVI, str. 115).

16. Sprawy dotyczące praw Towarzystwa, aby z pośpiechem były rozstrzygane, Prezydujący w Sądach dopilnować, a Prokuratorowie wnioski czynić są obowiązani.

17. Władze Towarzystwa w sprawach z powództwa onego wnoszonych, pozyskiwać mają prenotacje stępla, a nadto zwalniają się od opłacania kosztów sądowych, które tylko przy wyroku ustanowione od strony przeciwnéj, lub, w miarę rodzaju sprawy, z dóbr, których się dotyczą, ściągnione będą drogą zwyczajną.

ODDZIAŁ PIĄTY.

Przepisy Ogólne.

18. Urzędnik Towarzystwa, którego dobra Towarzystwu zastawione, za zaległości zajęte w administracją lub ogłoszone na wydzierżawienie zostaną, przestaje urzędować, a Dyrekcya Główna obowiązana przedstawić go Komitetowi Towarzystwa, do udzielenia uwolnienia od obowiązków. — Art. 17 pr. o Tow. Kred. z r. 1853. (T. III, str. 252 nin. dzieła.)

IV.

Prawo o udzielaniu pożyczek w listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego trzeciego okresu.

(Zapadło dnia 8/20 Kwietnia 1853 r., — a ogłoszone dnia 18/30 Czerwca t. r. — D. P. T. XLVI, str. 99 do 135).

---

1. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ustanowione w Królestwie Polskiem, prawem z dnia 1/13 Czerwca 1825 r. (T. III, str. 3 nin. dzieła), przedłużone następnie Ukazem Najwyższym z dnia 9/21 Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 221 nin. dzieła), upoważnionem zostaje do udzielania dalszych na dobra ziemskie pożyczek w Listach Zastawnych w trzecim okresie, który rozpocznie się od włącznie drugiego półrocza 1853 r. i trwać będzie do włącznie pierwszego półrocza 1881 r. czyli przez lat 28, a to na zasadach dotychczasowych, z odmianami wszakże jakie w artykułach poniższych wskazane zostają. Udzielanie pożyczek w listach zastawnych trzeciego okresu, rozpocząć się może z dniem 20 Kwietnia (1 Maja) 1853 r., skończyć się zaś ma z dniem 18/30 Czerwca 1859 roku.

2. Listy zastawne trzeciego okresu wystawione będą

podług wzoru lit. A załączonego(1), w kolorach i na summy jak listy zastawne poprzedniego drugiego okresu, z zastosowaniem wszakże do stopy mennicznéj, zaprowadzonéj w Królestwie Polskiém Ukazem z dnia $^{3}/_{15}$ Września 1841 roku.— (D. P. T. XXVIII, str. 34).

Kupony półrocznych procentów dołączone będą do listów zastawnych podług wzoru lit. B, a na pierwszy raz dołączy się ich taka liczba, aby potem odnowienie onychże jednocześnie z odnowieniem kuponów od listów zastawnych drugiego okresu następowało. (1)

3. Dopóki listy zastawne drugiego okresu z obiegu wycofane nie zostaną, Towarzystwo uzupełniać będzie z własnych funduszów summę, jaka, w stosunku do ilości rzeczonych listów, na opłatę procentów od nich, i spłacenie wylosować się winnych potrzebną się okaże.

W tym celu, aby nieopóźniać czynności Towarzystwa, pozwala się Dyrekcyi Głównéj onego, zachowywać z powyższych funduszów w Kassie swojéj summę do wysokości rs. 1,000,000. Summa na umorzenie listów zastawnych w każdym półroczu użyć się mająca, nie może być mniejszą od tego, co, według tabelli do art. 18 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku dołączonéj (2), umorzoném być powinno; wolno wszakże będzie Wyższym Władzom Towarzystwa, po poprzedniém odniesieniu się do Dyrektora Głównego Skarbu, zwiększyć tę summę, w miarę zamożności posiadanych przez Towarzystwo funduszów.

Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego zajmie się wycofaniem z obiegu listów zastawnych drugiego okresu, drogą dobrowolnéj wymiany tychże na listy zastawne trzeciego okresu, używając ku temu środków, jakie artykułem 29 Prawa z r. 1838 w ustępach 3, 4 i 5 (T. III, str. 234 nin. dzieła) dozwolone zostały Bankowi Polskiemu, dla wymiany listów zastawnych pierwszego okresu.

(1) Wzory listów zastawnych, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

(2) Tabella ta znajduje się w Tomie III na str. 79 niniejszego dzieła.

W spełnieniu tych obowiązków Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego może się posiłkować pomocą i pośrednictwem Banku Polskiego, wszakże za uznaniem potrzeby przez Dyrektora Głównego Skarbu, i za poprzedniczą z Bankiem umową oddzielną.

4. Uchyla się przepis art. 31 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 11 nin. dzieła), stanowiący, iż Skarb udzielać będzie fundusz na zaspokojenie wydatków administracyjnych Towarzystwa, w razie niedostateczności poborów, na ten cel ustanowionych. Niedostateczność tych poborów, gdyby miała miejsce, uzupełnianą odtąd będzie z oszczędności na takichże poborach w latach poprzednich, a w razie dalszéj potrzeby, z ogólnego majątku Towarzystwa.

5. Rozporządzanie funduszami na koszta administracyjne przeznaczonemi, należy do Władz Wyższych Towarzystwa, z obowiązkiem przedstawiania pod zatwierdzenie Rady Administracyjnéj, etatów rocznych przychodów i wydatków administracyjnych, ułożonych ze względem na istotną potrzebę służby, i z uwagą na stan funduszu administracyjnego.

6. Art. 130 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 51 nin. dzieła), obejmujący w sobie przepis o wypłacenie procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych, zmienia się w ten sposób, iż, w razie gdyby pobory z dóbr stowarzyszonych, nie wyrównywały należnościom jednocześnie do wypłaty przypadającym Towarzystwo niedostającą ilość zastępować będzie prze-

dewszystkiém funduszami własność jego ogólną stanowiącemi, a posiłkowo będzie mogło zaciągać pożyczkę od Banku.

7. Paragraf 20 Instrukcyi dla Władz Towarzystwa Kredytowego z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 205 nin. dzieła) zmienia się w sposób, iż Dyrekcya Główna tegoż Towarzystwa będzie mocną zatrzymywać w kassach swoich fundusze w tym paragrafie wymienione do wysokości rs. 150,000.

8. Za pozostawieniem w kassach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wzmiankowanych w art. 3 i 7 niniejszego Prawa summ, a które razem rs. 1,150,000 wynoszą, wszelkie fundusze i wpływy cyfrę tę przewyższające, złożone być mają w Banku Polskim na przekaz.

9. Poczynając od dnia 20 Maja (1 Czerwca) 1853 r., kary exekucyjne od rat zalegających na stowarzyszonych, nie od całkowitéj raty, choćby część jéj upłaconą była, liczone być mają, jak mieć chciał paragraf 73 Instrukcyi wydanéj pod dniem 14 Marca 1826 r., dla Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (T. III, str. 106 nin. dzieła); ale w razie częściowych wypłat, tylko w stosunku istotnéj zaległości. — Art. 85 pr. o Tow. Kred. Ziems. z r. 1825 i art. 2 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (D. P. T. LVI, str. 73).

10. Należność pod tytułem egzekutnego z dóbr Towarzystwa w opłacie zalegających, w moc art. 1 przepisów dodatkowych do Prawa z r. 1838 (T. III, str. 221 nin. dzieła) dotąd pobierana, poczynając od włącznie raty czerwcowéj 1853 r., wymaganą nie będzie.

11. Dobra stowarzyszone zajęte za narosłą zaległość, na wydzierżawienie lub przedaż, nie będą wolne wcześniéj od tego środka egzekucyi, aż:

1) Cała zaległość do dnia zapłaty obliczona, kary egzekucyjne i koszta zaspokojone zostaną;

2) Obowiązki z art. 41 Prawa z r. 1818 o hypotekach wynikające, całkowicie spełnione będą.

12. Przepisane art. 92 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 r., w ustępie 2gim (T. III, str. 36 nin. dzieła) zawiadomienia wierzycieli hypotecznych, o zamierzonéj przez Towarzystwo przedaży dóbr, dopełniane będą co do kolonistów i innych osadników, prawa swoje w Dziale 3 wykazu hypotecznego zapisane mających, przez doręczenie jednego egzemplarza dla wszystkich kolonistów lub osadników w jednéj wsi lub osadzie siedziby swe mających, na ręce Sołtysa wsi, lub osady. — Ar. 9 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (D. P. T. LVI, str. 93).

13. W razie postąpienia ceny dóbr stowarzyszonych wystawionych na sprzedaż wyższéj o 1/4 lub o taką część, jaka w prawie cywilném przepisaną będzie, nad tę cenę, za jaką już je zalicytowano, dozwala się wywołania powtórnéj tych samych dóbr licytacyi. Postępujący wyższą cenę, zapisze w ciągu dni ośmiu od odbytéj licytacyi, oświadczenie stosowne w księdze wieczystéj dóbr. Wypis tego oświadczenia, złoży właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj i dołączy vadium w wysokości warunkami licytacyjnemi oznaczonéj. Dyrekcya Szczegółowa oznaczy termin do powtórnéj licytacyi, na który zawezwie tak utrzymującego się na terminie pierwszym, jako też i postępujących nad osiągnięte licitum część wyżéj oznaczoną; wezwania doręczone zostaną interesowanym w zamieszkaniach prawnych przez nich na ten cel obrać się winnych w miastach, gdzie są Dyrekcye Szczegółowe, wezwania takowe czyniące.

14. W razie zajęcia dóbr przez Towarzystwo Kredytowe na sprzedaż, gdy w jednymże czasie odbywać się będzie i postępowanie subhastacyjno-sądowe względem tych samych dóbr, toż postępowanie nie będzie za-

wieszone, jak mieć chciał paragraf 132 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 r., dla Władz Towarzystwa Kredytowego wydanéj (T. III, str. 124 nin. dzieła), lecz natomiast:

1) Wierzyciele będą mogli wydzierżawienie lub przedaż dóbr dłużnika swego rozpoczynać i popierać, pomimo jednoczesnego wystosowania do tychże dóbr exekucyi ze strony Towarzystwa.

2) Bez względu na dokonane wydzierżawienie, lub sprzedaż dóbr w drodze sądowéj, Towarzystwo exekucyą swoją do skutku doprowadzić ma prawo, jeżeli zaspokojenie exekwowanéj przez nie należności, przed terminem na wydzierżawienie, lub sprzedaż z jego strony oznaczonym nie nastąpi, i przed właściwą Dyrekcyą Szczegółową udowodnione nie zostanie.

15. W zbiegu exekucyi sądowéj i Towarzystwa, dozór nieruchomości zajętych należeć będzie do administratora przez Towarzystwo ustanowionego, z zachowaniem dla wierzycieli zastrzeżonego dla nich art. 93 prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 37 nin. dzieła), przejrzenia i zamonitowania rachunków administratora.

16. Nie będą głosować na zebraniach: wdowy, rozwódki, seperatki i panny doletnie, ani opiekunowie i kuratorowie w zastępstwie małoletnich lub bezwłasnowolnych właścicieli dóbr stowarzyszonych; przez co ustają w swéj mocy: art. 182 prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 65 nin. dzieła), i paragraf 233 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 r. (T. III, str. 162 nin. dzieła), tudzież paragraf 31 dalszéj Instrukcyi z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 210 nin. dzieła), o ile ten ostatni tych osób dotycze.

17. Osnowa art. 18 Przepisów dodatkowych do prawa Kredytowego z roku 1838 (T. III, str. 246 nin. dzieła) uzupełnia się tém, iż urzędnik wybieralny Towarzystwa,

przestający być właścicielem dóbr nadających mu prawo wybieralności, przedstawiony będzie przez Dyrekcyą Główną Komitetowi Towarzystwa, do udzielenia mu uwolnienia od obowiązków.

18. Fundusz art. 163 Prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku, i art. 8 Przepisów dodatkowych do Prawa z roku 1838 wskazany (T. III, str. 60 i 241 nin. dzieła), stanowić będzie własność ogólną Towarzystwa bez podziału na okresy. Z upływem okresu 2go, kończącego się w roku 1866, fundusz stanowiący ogólną własność Towarzystwa, nie będzie dzielony pomiędzy dobra stowarzyszone, któreby z mocy niniejszego prawa pożyczek nie zaciągnęły. Rozporządzenie powyższe nie ubliża prawu do udziału w tym funduszu, zapewnionemu art. 8ym Przepisów dodatkowych z roku 1838, właścicielom dóbr obciążonych pożyczką należącą do 1go okresu, kończącego się w roku 1854.

Po uregulowaniu stosunków właścicieli stowarzyszonych w 1ym okresie, przewyżka funduszu dwu procentowego, złożonego z mocy art. 26 prawa z roku 1838, dla wymiany dawnych listów zastawnych na nowe, powrócona Towarzystwu przez Bank z mocy ustępu 6 (*a*) art. 29 tegoż prawa, przelaną zostanie do funduszu, ogólną własność Towarzystwa stanowiącego.

19. Skoro listy zastawne drugiego okresu z obiegu wycofane zostaną, Komitet Towarzystwa Kredytowego, za porozumieniem się z Dyrekcyą Główną, przedstawi Rządowi projekt w przedmiocie oznaczenia na przyszłość wysokości kapitału rezerwowego Towarzystwa, zastosowanego do summy udzielanych przez nie pożyczek, oraz w przedmiocie wskazania celów ogólnéj użyteczności,

---

(*a*) W oryginalnym texcie opuszczona tu została liczba *6*.

na które część funduszów Towarzystwa, po utworzeniu kapitału rezerwowego pozostająca, będzie mogła być użytą. (1)

---

(1) W wykonaniu podanego tu przepisu zapadło postanowienie Najwyższe z d. 10/22 Maja 1860 r. (D. P. T. LV, str. 33), ogłoszone pod d. 16/28 Lipca t. r. w osnowie następującéj:

Art. 1. Jak skoro listy zastawne 2 okresu z biegu wycofane zostaną i z wycofania ich złożony będzie Radzie Administracyjnéj raport, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z summy rsr. 2,918,830 kop. 24½ stanowiącéj, stosownie do sprawozdania za pierwsze półrocze 1859 r., rozporządzalny fundusz ogólnéj własności Towarzystwa w gotowiźnie, w listach zastawnych i rozmaitych zaliczeniach, zatrzymają tytułem kapitału rezerwowego summę rsr 1,649,430 zastosowaną na 3 od sta od wysokości wierzytelności Towarzystwa, resztę zaś tego rozporządzalnego funduszu Towarzystwa, to jest summę rsr. 1,269,400, kop. 24½ oddzielą na fundusz użyteczności ogólnéj, artykułem 19 prawa z dnia 8/20 Kwietnia 1853 roku wskazany.

Art. 2. Ułatwienie wieczystego oczynszowania włościan w dobrach prywatnych wskazuje się jako cel użyteczności ogólnéj, do którego obroty funduszu rsr. 1,269,400 kop. 24½ w art. 1 powołanego, zmierzać mają. Tym celem z funduszu tego Władze Towarzystwa udzielać będą pomoc kredytową dla tych tylko właścicieli dóbr Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu zastawionych, którzy złożą dowód, że przystępują do oczynszowania włościan na zasadach Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 16/28 Grudnia 1858 roku. — (T. I, str. 523 nin. dzieła).

Art. 3. Przyjmuje się za prawidło, że w żadnym razie ubytki na funduszu ogólnéj własności Towarzystwa i na kapitale rezerwowym, nie mogą być pokrywane z funduszu użyteczności ogólnéj. Procenta pobierane od obrotu tego funduszu wyłącznie na korzyść tegoż funduszu policzone będą.

Art. 4. Fundusz użyteczności ogólnéj kontrollowany będzie w zupełnéj oddzielności od wszelkiéj innéj własnosci Towarzystwa Kredytowego, a stan jego przy każdém półroczném

20. Właściciele dóbr obciążonych pożyczką Towarzystwa należącą do okresu 1go umorzenia, kończącego się w roku 1854, którzyby przed upływem tego okresu chcieli zaciągnąć nową pożyczkę, na mocy niniejszego prawa, mogą żądać obliczenia na swoją korzyść części z funduszu ogólnego Towarzystwa, wedle art. 8go Przepisów dodatkowych do prawa z roku 1838 (T. III, str. 241 nin. dzieła) na nich przypadającéj, przed terminem dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1854 roku, tudzież potrącenia przyznanéj im ilości z rat kończącego się okresu.

21. Ustanowiona art. 26 prawa z dnia 9/21 Kwietnia 1838 roku opłata jednorazowa dwóch od sta, od pierwotnéj wysokości pożyczki przeniesionéj na następny okres, nie będzie wymaganą od właścicieli ziemskich, żądających z mocy niniejszego prawa, przedłużyć okres umorzenia swoich pożyczek. Wierzyciele dobra do Towarzystwa pociągający, nie będą również w obowiązku zaliczania téj opłaty.

22. Rachunkowość Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wynikająca z pożyczki dozwolonéj niniejszém prawem, odbywać się ma na zasadzie ogólnego przepisu art. 1go ukazu z dnia 3/15 Września 1841 roku (D. P. T. XXVIII, str. 34), na ruble, kopiejki, pół, i ćwierć kopiejki.

---

zamknięciu rachunków, podług artykułów 135 i 136 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, wykazanym zostanie.

Art. 5. Komitet Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego za porozumieniem się z Dyrekcyą Główną tegoż Towarzystwa, zajmie się ułożeniem Instrukcyi oznaczającéj wysokość udzielać się mających stosownie do art. 2 pożyczek właścicielom dóbr, wysokość stopy procentowéj, środki zabezpieczenia, oraz stopniowego zwrotu tychże pożyczek i Instrukcyę rzeczoną przez pośrednictwo Dyrektora Głównego Skarbu, Radzie Administracyjnéj do zatwierdzenia przedstawi.

23. Aż do zupełnego wycofania z obiegu Listów Zastawnych należących do 2go okresu umorzenia, kończącego się w roku 1866, żadne nowe wypuszczenie listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego podobne obecnemu, miejsca mieć nie będzie. — Art. 34 pr. o Tow. Kred. Ziem. z r. 1838. (T. III, str. 236 niniejszego dzieła). — (1).

24. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowem Ziemskiem z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku, i z dnia $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku, tudzież Instrukcyj i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tychże praw, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego prawa, zachowują się w swéj mocy.

---

(1) Nowe listy zastawne wypuszczone zostały na mocy ar. 1 pr. o Tow. Kred. Ziems. z r. 1860. (D. P. T. LV, str. 11).

V.

Prawo o udzieleniu pożyczek Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w listach zastawnych Drugiéj Seryi Okresu Trzeciego.

(Prawo to zapadło d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., a ogłoszone d. $^{16}/_{28}$ Lipca t. r.— D. P. T. LV, str. 11—31).

---

1. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ustanowione prawem z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 3 nin. dzieła), odnowione następnie prawami z dnia $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 221 nin. dzieła) i $^{8}/_{20}$ Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 247 nin. dzieła), upoważnione zostaje do udzielania na zasadach dotychczasowych, ze zmianami, jakie w artykułach poniższych są wskazane, pożyczek nowych i dodatkowych.

2. Pożyczki nowe i dodatkowe udzielane być mogą na takie dobra, których szacunek, podług artykułu 6go prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. wynaleziony, okaże się być za niski i istotnéj wartości dóbr nie odpowiadający. W takich razach Władze Towarzystwa szacunek dóbr ustanawiać są mocne, mnożąc podatek ofiary pięć razy wziętéj przez 26, 27, a w żadnym razie nie więcéj jak przez 50.

Przy udzielaniu dodatkowych pożyczek, które z po-

przednio udzielonemi, nie mogą przenosić $^3/_5$ części, ustanowionéj tym sposobem wartości dóbr, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego mają obowiązek:

1° Przekonywać się o rzeczywistéj wartości dóbr, postępując według przepisów, jakie tym celem przez Władze Towarzystwa Kredytowego zaprojektowane, przez Dyrektora Głównego Skarbu rozpoznane, a przez Radę Administracyjną Królestwa zatwierdzone zostaną i przestrzegać, aby w żadnym razie udzielona pożyczka nie przenosiła połowy szacunku hypotecznego dóbr, lub połowy tax urzędowych już istniejących.

2° Tylko na takie dobra prywatne pożyczki udzielać, które processów graniczno-windykacyjnych z innemi dobrami nie mają; w razie zatem istnienia takich processów, Władze Towarzystwa, nawet przekonawszy się o istotnym szacunku dóbr, powiększenia pożyczki dopuszczającym,powinny udzielenie takowéj zawiesić do czasu usunięcia tych sporów.

Wyjątki w téj mierze, tylko za dozwoleniem Komitetu Towarzystwa w ogólném zebraniu, na wniosek Dyrekcyi Głównéj, dozwolone być mogą.

3° Na dobra mające lasy nie urządzone i włościan odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnéj Królestwa z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), wieczyście nie oczynszowanych, lub nie mające wcale włościan podchodzących, pod przepisy Najwyższego Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. (T. I, str. 511 nin. dzieła), udzielać pożyczki w stosunku szacunku, ustanowionego z pomnożenia pięć razy wziętéj ofiary, najwyżéj przez 40.

4° Na dobra, w których lasy urządzone zostaną i złożony będzie dowód zwniesienia do hypoteki planu

urządzonego już gospodarstwa leśnego, a w których niema włościan podchodzących pod Najwyższy Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r., lub w których włościanie nie będą oczynszowani, odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnéj z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r., udzielać pożyczki z pomnożenia pięć razy wziętéj ofiary, najwyżéj przez 45.

5° W tejże saméj wysokości udzielać pożyczki na dobra, w których gospodarstwo leśne nie jest jeszcze urządzone, a włościanie po dacie postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. lub przed tą datą, ale odpowiednio zasadom tego postanowienia, są już oczynszowani, lub oczynszowani zostaną, i kontrakta czynszowe do hypoteki wniesione mieć będą.

6° Na dobra, które mieć będą i lasy urządzone i włościan odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnéj z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. oczynszowanych z kontraktami, do hypoteki wniesionemi, udzielać pożyczki z pomnożenia pięć razy wziętéj ofiary, najwyżéj przez 50. (1).

---

(1) W rozwinięciu rozporządzeń podanych w niniejszym artykule 2m, zapadło pod d. $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r. wydane, a pod d. 21 Września (3 Października) t. r. ogłoszone (D. P. T. LV, str. 93), postanowienie Rady Administracyjnéj obejmujące w sobie następujące *Przepisy do sprawdzenia wartości dóbr, pożyczki w listach zastawnych seryi drugiéj okresu trzeciego otrzymać mających.*

TYTUŁ I.

Rozporządzenia ogólne.

Art. 1. Właściciel dóbr, żądający udzielenia pożyczki w listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziem-

3. Właściciel odstępujący od przyjętego gospodarstwa leśnego, pociągany będzie do wystąpienia z taką

---

skiego 2éj seryi okresu 3°, wyższéj nad tę, jaką dozwala przyznać art. 6 prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 4 nin. dzieła), obowiązany jest, oprócz dowodów dotychczasowemi przepisami wskazanych, złożyć właściwéj Dyrekcyi Szczegółowej, podług wzoru przez Władze Towarzystwa Kredytowego przepisać się winnego, *opis dóbr*, obejmować mający:

1° Ogólne wiadomości wykazujące wartość dóbr jako to:

a) rozległość całych dóbr włącznie z lasami, tudzież oddzielnie obszerność gruntów dworskich, włościańskich, pańszczyznianych i oczynszowanych, a to z powołaniem się na mappę, jeśli takową posiada;

b) ogólną wartość, jaką właściciel dobrom nadaje, ze wskazaniem na jakiém ocenieniu lub dowodach wartość tę opiera;

c) opis rodzaju prowadzonego gospodarstwa, opis zabudowań, inwentarzy żywych i martwych, tudzież użytków do dóbr przywiązanych, a to z odwołaniem się, co do wartości zabudowań do wysokości ich ubezpieczenia od ognia, zaś co do ruchomości gospodarskich, do takiegoż ubezpieczenia, jeśli na gruncie istnieje;

d) obliczenie szczegółowe tak dochodu surowego (brutto), jako i wszelkich ciężarów, wydatków gruntowych, tudzież gospodarskich, z wykazaniem dochodu czystego.

2° Objaśnienie szczegółów, od których, wedle art. 2 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku, zależéć będzie wysokość udzielić się mającéj pożyczki, jako to:

a) wskazanie szacunku hypotecznego, z powołaniem się na wykaz hypoteczny;

b) objaśnienie, czy istnieje taxa urzędowa dóbr, kiedy i przez kogo była sporządzona i gdzie się znajduje;

c) oświadczenie, czy istnieje jaki spór graniczno-windykacyjny z innemi dobrami na drogę sądową wprowadzony, w którym to wypadku złożyć potrzeba

częścią pożyczki Towarzystwa, iżby pozostała jéj część,

---

szczegółowy opis processu, wraz ze stosownemi ze strony właściciela wnioskami. Jeżeli pożyczka żądana jest z zastosowaniem mnożnika wyższego od 40, a to wedle ustępów 4, 5 i 6 art. 2 prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., w takim razie opis dóbr obejmować nadto powinien;

d) doniesienie, czy gospodarstwo leśne jest urządzone lub czy właściciel obowiązuje się urządzenie to dopełnić w sposobie przepisanym, przed wypłatą żądanéj pożyczki;

e) objaśnienie, że grunta włościańskie podchodzące pod przepisy Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku (T. I, str. 511 nin. dzieła), znajdują się w wieczystém czynszowém posiadaniu włościan, odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnéj Królestwa z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), lub że czynność oczynszowania jest rozpoczętą, a dokonaną lub uzupełnioną zostanie w sposobie przepisanym przed wypłatą żądanéj pożyczki.

Opis dóbr powinien być za rzetelność poświadczony przez dwóch Stowarzyszonych, mieszczących się na spisie upoważnionych w tym celu przez Dyrekcyę Szczegółową Członków Towarzystwa.

Art. 2. Szacunek hypoteczny, z jakiegobądź aktu pochodzący, taki tylko przez Władze Towarzystwa przy ustanawianiu wartości dóbr i oznaczaniu wysokości pożyczki na wzgląd brany być powinien, którego wpis do księgi wieczystéj nie jest dawniejszy jak na lat 12 przed datą prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku.

Za taxy urzędowe dóbr uważane być mogą te tylko oszacowania, które na zasadzie przepisów Skarbowych sporządzone i przez Władze Skarbowe sprawdzone zostały, nie dawniéj także jak na lat 12 przed datą prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku.

Gdy nie ma wcale szacunku hypotecznego lub taxy urzędowéj, albo też gdy, w myśl przepisów powyższych i-

bez względu na umorzenie, nie przechodziła téj wysoko-

---

stniejące, jako wcześniejsze (D. P. T. LVII, str. 421) od dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1848 roku, nie mogą być brane na wzgląd przy udzielaniu pożyczek, Władze Towarzystwa będą miały na względzie szacunek ustanowiony według niższego art. 33, za pośrednictwem szczegółowego sprawdzenia wartości dóbr, i będą przestrzegać, aby udzielane pożyczki połowy tak ustanowionego szacunku nie przenosiły.

Art. 3. Process graniczno-windykacyjny, mający stanowić przeszkodę do przyznania pożyczki, objawiony być powinien w Dziale 3 Wykazu hypotecznego, przed datą prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku. Wszakże chociażby objawienia takiego w hypotece nie było, a Władzom Towarzystwa złożony zostanie przez kogobądź dostateczny, według uznania tychże Władz, dowód istnienia processu graniczno-windykacyjnego, Władze te nie będą mogły przyznać pożyczki, aż do ukończenia processu; co jednak nie ubliża przepisowi na przypadki wyjątkowe, zamieszczonemu w ustępie 2 art. 2 tegoż prawa. Processa graniczno windykacyjne po dacie prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku rozpoczęte, nie tamują przyznania pożyczek, lecz stać się tylko mają powodem do stosunkowego umiarkowania ich wysokości.

Art. 4. Dyrekcya Główna ułoży, a Komitet Towarzystwa Kredytowego zatwierdzi, szczegółowe przepisy, odnoszące się do takiego urządzenia gospodarstwa leśnego, jakie nadawać ma prawo do otrzymania pożyczki z mnożnika wyższego jak 40 lub 45. Za główne w téj mierze zasady wskazuje się:

że Władze Towarzystwa obowiązane są czuwać nad wykonaniem przyjętych co do gospodarstwa leśnego zobowiązań, i

że będą ściśle oznaczone uchybienia, pociągać za sobą mające stosunkowe wystąpienie z pożyczką, art. 3 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r. zastrzeżone.

Wykonany w duchu tych przepisów plan urządzenia gospodarstwa leśnego, winien być przez Dyrekcyę Szczegółową rozpoznany, a następnie obowiązek stosowania się do zatwierdzonego porządku leśnego, winien być wpisany do Działu 3 właściwéj księgi hypotecznéj, a to przed wypłatą pożyczki. Gdzie urządzenie lasów nastąpiło na skutek zaciągnięcia pożyczki hypotecznéj ze Skarbu Królestwa lub Banku Polskiego, i jest już w hypotece objawione, tam Władze Towarzystwa, polegając na tém urządzeniu, mocne są udzielać pożyczkę stosunkowo podwyższoną, lecz i w tym razie mieć także będą obowiązek czuwania nad wykonaniem przyjętych co do gospodarstwa leśnego zobowiązań.

Art. 5. Przy udzielaniu na zasadzie ustępu 5 i 6 art. 2 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., pożyczek z mnożnika 45 lub 50, służyć będą zasady następujące:

1° Jeżeli w dobrach pożyczki żądających, znajdują się wieczyści czynszownicy, których kontrakty do hypoteki wniesione poprzedzają datę Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. (T. I, str. 511 nin. dzieła), albo zostały zawarte po dacie Ukazu tego, lecz przed datą postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{10}/_{22}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 523 nin. dzieła), o grunta pod Ukaz podchodzące, w takim razie osadnicy ci, o tyle tylko za oczynszowanych odpowiednio zasadom powołanego postanowienia Rady Administracyjnéj Królestwa, uważani być mogą; o ile nie są obowiązani odbywać żadnych dodatkowych robocizn, podróży, ani oddawać danin lub osepów.

2° Kontrakty wieczysto-czynszowe wyżéj wzmiankowane, które obok czynszu zastrzegają dodatkowe robocizny, podróże, daniny lub osepy, mogą być poczytane za odnoszące się do ustępów 5 i 6 art. 2 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r. i odpowiednie zasadom postanowienia Rady Administracyjnéj Królestwa z d. $^{10}/_{22}$ Grudnia 1858 r., jeżeli dodatkowym układem późniejszym, po dacie 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. sporządzonym lub sporządzić się mogącym,

ści, jakąby był uzyskał bez urządzenia lasów; a gdyby

---

jéj nie zwracał, Władze Towarzystwa wystawią dobra

---

przed wypłatą żądanéj pożyczki, takowe robocizny, podróże, daniny lub osepy na opłatę pieniężną zamienione zostały, i jeżeli układ ten, po uzyskaniu zatwierdzenia Komitetu Gubernjalnego do oczynszowania włościan na akt notaryalny zamieniony będzie, tudzież treść onego do Działu 3 Wykazu hypotecznego wniesiona.

3° Wszelkie kontrakty wieczysto-czynszowe o grunta pod Ukaz z r. 1846 podchodzące, zawarte po dacie $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r., o tyle tylko za należące do ustępów 5 i 6 art. 2 prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja r. 1860 uważane będą, o ile ulegną zatwierdzeniu Komitetu Gubernjalnego do oczynszowania włościan, na akty notaryalne będą zamienione, i treść ich do Działu 3 Wykazu hypotecznego dóbr pożyczki żądających, przed jéj wypłatą zostanie wniesiona.

4° Wypuszczenie w posiadanie wieczysto-czynszowe pewnéj tylko części gruntów, podchodzących pod Ukaz z r. 1846, nie będzie poczytane dobrom pożyczki żądającym za podnoszące je do warunków ustępami 5 i 6 art. 2 prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja r. 1860 wskazanych. Dlatego żądający korzystać z tych warunków, obowiązani będą złożyć poświadczenie właściwéj Delegacyi Powiatowéj do oczynszowania włościan, przez Komitet Gubernjalny stwierdzone, przekonywające, że wszystkie grunta pod Ukaz rzeczony podchodzące, a w dobrach pożyczki żądających znajdujące się, są odpowiednio zasadom postanowienia z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. wieczyście oczynszowane.

TYTUŁ II.

Sprawdzenie wartości dóbr.

Art. 6. Sprawdzanie rzeczywistéj wartości dóbr żądających pożyczki wyższéj nad dozwoloną art. 6 prawa z d.

na sprzedaż w sposób dla siebie przepisany, wkładając

$^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 4 nin. dzieła), do jakiego Władze Towarzystwa, stosownie do art. 2 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., mają obowiązek, będzie albo *ogólne*, polegające na ocenieniu dowodów przez żądającego pożyczki złożonych i tych, jakie sama Dyrekcya Szczegółowa zebrać i zbadać uzna możność i potrzebę, albo *szczegółowe*, które zasadzać się będzie na zbadaniu na miejscu przez Delegacyę do tego wyznaczoną wartości dóbr żądających pożyczki i dochodu, jaki przynoszą.

Art. 7. Jeżeli wierzyciel dobra do Towarzystwa pociągający, nie składa opisu dóbr, o których mówi art. 1, wraz z dowodami do niego należącemi, tudzież jeżeli opis taki na wezwanie z urzędu Dyrekcyi Szczegółowej nie będzie jéj dostarczony, w takim razie, za uznaniem tejże Dyrekcyi, zarządzone zostanie szczegółowe sprawdzenie wartości dóbr, w sposobie poniżéj przepisanym.

ODDZIAŁ I.

Sprawdzenie ogólne wartości dóbr.

Art. 8. Dyrekcya Szczegółowa mocna jest, zgodnie z przepisem § 22 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 91 nin. dzieła), poprzestać na sprawdzeniu ogólném wartości dóbr, jeżeli wszyscy jéj Członkowie do decyzyi należący, oświadczają, że mają zupełne przekonanie o dostatecznym szacunku dóbr i bezpieczeństwie żądanéj na nie pożyczki. Jeżeli jednak Dyrekcya Szczegółowa poczytuje za rzecz potrzebną bliższe usprawiedliwienie przedstawionego opisu dóbr, mocna jest żądać poprzednio złożenia sobie mappy z rejestrem pomiarowym, kontraktów dzierżawnych, kilkoletnich rachunków, lub innych dowodów; a gdyby te nie były w terminie przez nią wskazanym dostarczone, pożyczka udzieloną nie będzie, chyba że właściciel żądający pożyczki, zgodzi się na zarządzenie szczegółowego sprawdzenia, dopełnić się winnego podług przepisów poniżéj zamieszczonych.

na nabywcę obowiązek spłacania odpowiedniéj części pożyczki.

Art. 9. Do uznania ogólnego sprawdzenia za dostateczne, Dyrekcya Szczegółowa przyjmować będzie skazówki następujące:

1° Jeżeli co do wartości w opisie dóbr podanéj lub wynikającéj z szacunku hypotecznego, albo z taxy urzędowéj, nie nastręczają się Dyrekcyi Szczegółowéj żadne wątpliwości, a po porównaniu wartości téj z ceną dóbr okolicznych w tym samym czasie istniejącą, okazuje się ona umiarkowana.

2° Jeżeli złożone kilkoletnie kontrakty dzierżawne lub inne dowody, wykazują czysty i niewątpliwy dochód, znakomicie przenoszący należności roczne Towarzystwu Kredytowemu przypadać mogące.

3° Jeżeli należności te nie dochodzą wysokości samych czynszów wieczystych bez liczenia dochodu z folwarków.

Uznanie jednak sprawdzenia ogólnego za dostateczne nastąpić nie może:

1° Jeżeli wszelkie spłaty roczne, Towarzystwu Kredytowemu od żądanéj pożyczki przypadać mające, przynoszą trzy piąte części dochodu czystego za niewątpliwy przyjętego.

2° Jeżeli przy istnieniu już dotychczas pożyczki Towarzystwa, wypłatność dóbr w latach upłynionych, uznana jest przez Dyrekcyę Szczegółową za poddającą w wątpliwość dalszy regularny wpływ należności Towarzystwa.

Art. 10. W razie gdy Dyrekcya Szczegółowa uznała, że na ogólném sprawdzeniu wartości dóbr poprzestać może, wszyscy Członkowie do decyzyi wpływający, powinni w oddzielnym protokóle przyzwolenie swoje z powodami objawić. Protokół ten w oryginale Dyrekcyi Głównéj ma być przedstawiony i w jéj aktach zachowany.

4. Udzielanie pożyczek podwyższonych, wtedy dopiero rozpocząć się może, gdy, odpowiednio do art. 23

ODDZIAŁ II.

Sprawdzenie szczegółowe wartości dóbr.

Art. 11. Sprawdzenie szczegółowe nastąpić powinno:

1° Jeżeli którykolwiek z Członków Dyrekcyi Szczegółowéj należący do decyzyi, nie zechce przystąpić do spisania protokółu przyzwolenia, o jakim mowa w poprzednim artykule.

2° Jeżeli wierzyciel dobra do Towarzystwa pociągający, lub właściciel żądający pożyczki, nie złożą Dyrekcyi Szczegółowéj dowodów, o jakich mowią art. 7 i 8.

3° Jeżeli, pomimo decyzyi Dyrekcyi Szczegółowéj, przyzwalającéj na przyznanie pożyczki za ogólném tylko sprawdzeniem i po dopełnieniu ogłoszeń w sposobie § 2 dodatkowéj Instrukcyi z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 198 nin. dzieła), przepisanym, następuje ze strony któregokolwiek ze Stowarzyszonych doniesienie, o niebezpieczeństwie zamierzonéj pożyczki i doniesienie to za zasługujące na uwagę przez Dyrekcyę Szczegółową jest poczytane.

4° Jeżeli żądający pożyczki właściciel dóbr sam szczegółowego sprawdzenia domaga się.

5° Jeżeli takie szczegółowe sprawdzenie zarządzone jest z polecenia Dyrekcyi Głównéj lub Komitetu Towarzystwa; a wreszcie,

6° Jeżeli dobra nie będą miały ani szacunku w hypotece objawionego, ani taxy urzędowéj, których połowa stać się ma granicą udzielania pożyczki.

Art. 12. Delegacya sporządzająca sprawdzenie szczegółowe, składać się ma z jednego Radcy Władz Towarzystwa, jako Przewodniczącego, i z dwóch stowarzyszonych, przez Dyrekcyę Szczegółową wezwanych. Nie mogą być do téj czynności wyznaczeni ci Stowarzyszeni, którzy złożony Dyrekcyi Szczegółowéj opis dóbr poświadczyli, ani Stowarzyszeni zostający w stosunkach blizkich pokrewień-

prawa z d. 8/20 Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 256 nin. dzieła), wszystkie listy zastawne 2° okresu z obiegu wyco-

---

stwa lub powinowactwa z żądającym pożyczki. Do czynności potrzebujących szczegółowego rozpoznania lub ocenienia, Delegacya mocna jest przybierać biegłych, od których, za uznaniem Dyrekcyi Szczegółowéj, przysięga odebrana być może.

Art. 13. Przy rozpoczęciu czynności, Członkowie Delegacyi, przez podanie ręki Przewodniczącemu, złożą zaręczenie sumiennego działania, i protokół aktu tego przesłany będzie Dyrekcyi Szczegółowéj. Delegacya stanowi większością głosów.

Art. 14. Wysokość wynagrodzenia dla Delegowanych dwóch Stowarzyszonych, oddzielnie wskazana zostaje (1); wysokość zaś wynagrodzenia dla biegłych oznaczoną będzie przez Dyrekcyę Główną za zatwierdzeniem Komitetu Towarzystwa.

(1) Przepis ten podany jest w art. 9 postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 28 Października (9 Listopada) 1860 r., które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 11 prawa o Towarzystwie Kredytowem z r. 1860.

Art. 15. Wszelkie koszta ze szczegółowego sprawdzenia wartości dóbr wynikające, tudzież wynagrodzenie dla Delegowanych i biegłych, ponoszone będą przez dobra, które pożyczki żądają. Należności dla Delegowanych i biegłych wnoszone być mają do kass Towarzystwa i jedynie z kass tych będą im wypłacane. Wierzyciele pociągający dobra do uzyskania pożyczki, powinni zgodnie z przepisami istniejącemi zaliczyć potrzebną na czynność sprawdzenia wartości dóbr kwotę, w wysokości, jaką Dyrekcya Szczegółowa oznaczy; w razie zaś nie przyjścia do skutku pożyczki, nie będą mieć prawa do zwrotów poniesionych kosztów.

Art. 16. Przed przystąpieniem do szczegółowego sprawdzenia wartości dóbr, złożoną być winna Delegacyi mappa tychże dóbr wiarogodna wraz z należącym do niéj regestrem pomiarowym. W szczególnych tylko przypadkach, gdyby Dyrekcya Szczegółowa przekonała się o nie-

fane zostaną i o wycofaniu tém, raport Radzie Administracyjnéj złożonym będzie. Udzielanie pożyczek tych

---

możności złożenia mappy, albo uznała, że brakująca mappa, innemi dostatecznemi dowodami da się zastąpić, będzie mocna uczynić do Dyrekcyi Głównéj przełożenie o zwolnienie tego przepisu, i do jéj decyzyi zastosuje się. Władze Towarzystwa będą mogły żądać sprawdzenia złożonéj mappy przez patentowanego Jeometrę, albo nawet sporządzenia zupełnie nowego pomiaru dóbr, bądź ogółowego, bądź szczegółowego.

Sprawdzenie szczegółowe wartości dóbr obejmować ma:
Sprawdzenie szacunku dóbr w kapitale, — i
Sprawdzenie ich dochodu.

A. *Sprawdzenie szacunku dóbr w kapitale.*

Art. 17. Wykazujący się z zasady podatku ofiary, tudzież podany w opisie dóbr szacunek, porównany być powinien przez Delegacyę nie tylko z szacunkiem hypotecznym i z taksą urzędową, jeżeli takowe znajdują się, ale nadto z ceną sprzedażną dóbr w téj okolicy istniejącą. Co do téj ceny Delegacya zważać powinna:

a) Na gatunek gruntów dobra składających.
b) Na sposób urządzenia stosunków z miejscowemi włościanami.
c) Na stan dobry lub niedostateczny zabudowań.
d) Na układ gospodarstwa i mniéj lub więcéj zamożne umierzwienie gruntów.
e) Na korzystne lub mniéj dogodne położenie dóbr pod względem ludności i łatwości kommunikacyi z miejscami handlowemi.
f) Na zamożność lub brak lasu i urządzenie w nim gospodarstwa leśnego, tudzież łatwość dostania opału.
g) Na szczególne inne okoliczności, ważny wpływ na cenę dóbr mieć mogące.

Art. 18. Cenę sprzedażną dóbr, o któréj mówi poprzedzający artykuł, każdy z Członków Delegacyi winien, podług rozpoznanych dowodów, tudzież sumiennego przeko-

kończyć się będzie z dniem $^{19}/_{31}$ Grudnia 1863 roku; dla właścicieli jednak, którzy i po tym terminie zgłoszą

---

nania, oznaczyć liczebnie i usprawiedliwione swoje w tej mierze zdanie, z domieszczeniem objaśnień pod literami *a*, *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *g*, zamieszczonych w protokóle zapisać. W razie różnicy zdań, średni wypadek summ przez Członków Delegacyi podanych, poczytany będzie za jéj opinią.

B. *Sprawdzenie wartości dóbr.*

Art. 19. Sprawdzenie wysokości dochodów na zasadzie podatku ofiary oznaczonych, tudzież podanych w opisie dóbr, następować powinno przez porównanie z dowodami na gruncie pozyskać się mającemi, a wykazującemi rzeczywiste dochody z dóbr otrzymywane. W tym celu Delegacya zażądać ma przedewszystkiém od właściciela lub zarządu dóbr wszelkich rejestrów, kontraktów, rachunków, najmniej z trzech lat ostatnich, tabell prestacyjnych powinności włościańskich, spisów inwentarzy i innych dowodów stan i dochody dóbr wskazujących. Następnie Delegacya:

a) porówna mappę i rejestr pomiarowy z miejscowością i przekona się, czy z pustych ról włościańskich, po dacie Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. powstałych, dwór rzeczywiście użytkuje, tudzież w jaki sposób.

b) zbada stan zabudowań.

c) zażąda od właściciela lub zarządu dóbr, złożenia sobie następujących, za główne materyały do dalszego działania posłużyć mających, dowodów:

1) Wykazu wysiewów z ostatnich lat trzech.

2) Wykazu robocizny tak na gruncie znajdującéj się, jakoteż do obrobienia miejscowego gruntu potrzebnéj.

3) Spisu inwentarza żywego i martwego w dobrach istniejącego.

4) Wykazu podatków i wszelkich ciężarów do dóbr przywiązanych.

5) Wykazu służby do zarządu i prowadzenia gospodarstwa użytéj, z wykazaniem ilości osób, tudzież wysokości pobieranego wynagrodzenia w pieniądzach i w naturze.

6) Wykazu wydatków w ciągu ostatnich lat trzech ponoszonych na wszelkie koszta gospodarskie i najem robotników.

Art. 20. Gdyby Delegacyi nastręczyła się wątpliwość, co do wiarogodności złożonych jéj podług artykułu poprzedzającego dowodów, gdyby zachodził ich brak zupełny albo częściowy, gdyby wreszcie przedstawiała się potrzeba dokładniejszego stwierdzenia albo objaśnienia liczb lub okoliczności na ustanowienie dochodu wpływających; Delegacya winna będzie zbadać protokólarnie tak właściciela jako i ludzi miejscowych, lub inne osoby, potrzebne wiadomości dostarczyć mogące, od badanych przyjmować oświadczenie gotowości poparcia zeznań przysięgą, a tym sposobem ustalić wiarogodność lub uzupełnić niedostateczność tychże dowodów, i tak ustalone lub uzupełnione za zasadę do dalszego działania przyjąć. We wszystkich zaś szczegółach na wysokość dochodów wpływ mieć mogących, których Delegacya nie zdoła na zebranych dowodach oprzéć, obowiązana jest na zasadzie powziętych wiadomości i wedle miejscowéj znajomości rzeczy, tudzież swego przekonania, stanowcze zdanie z dokładném usprawiedliwieniem każdéj liczby i okoliczności w protokóle działań zamieścić. A gdyby który z Członków w zdaniu od innych się różnił, powinien zdanie swoje podobnież szczegółowém usprawiedliwieniem poprzéć.

Art. 21. Na podstawie dowodów, według art. 19 i 20 zebranych i uzupełnionych, Delegacya przystąpi do ustanowienia oddzielnie:

1) Dochodu surowego (brutto).

2) Wydatków gruntowych i gospodarskich.

3) Dochodu czystego (netto).

Art. 22. Przy ustanowieniu dochodu surowego, Delegacya oznaczy oddzielnie:

się z dowodami oczynszowania włościan, lub urządzenia gospodarstw leśnych, udzielanie pożyczek kończyć się będzie z dniem $^{19}/_{31}$ Grudnia 1866 roku.

5. Umarzanie Listów Zastawnych wypuszczanych na pożyczki nowe i dodatkowe, stosownie do niniejszego

---

1) Przychody stałe.

2) Przychody niestałe i czasowe.

3) Przychody rolne czyli właściwe przychody gruntowe dworskie.

4) Przychody wyobrażone zbywającą od potrzeb gruntowych robocizną włościan pańszczyznianych.

5) Przychody z zakładów przemysłowych.

6) Przychody z lasów.

Art. 23. Do przychodów stałych zaliczają się czynsze długoletnie, za jakie poczytane będą czynsze zapewnione do końca okresu 3 Towarzystwa i niemniéj czynsze wieczyste, tudzież daniny, osepy i dodatkowe posługi w naturze przez włościan bądź czynszowych, bądź pańszczyznianych stale oddawane, które zamienione będą na pieniądze po cenach przez Delegacyę usprawiedliwionych, a co do osepów, po cenach w art. 25 wskazanych. Od summy czynszów długoletnich i wieczystych, tudzież innych stałych należności, na pi[illegible]iądze obliczonych, Delegacya potrąci 5 od sta na nied[illegible]oory.

Art. 24. Do przychodów niestałych i czasowych liczą się:

1) Dochody z propinacyi.

2) Dochód z czynszów, których trwanie nie jest zapewnione do czasu ukończenia okresu 3 Towarzystwa, dochód z dzierżaw czasowych, pojedyńczych realności, lub oddzielnych źródeł przychodu, z rybołówstwa, z zakładów gospodarstw przemysłowych, jako to, młynów, wiatraków, tartaków, cegielni, kamieniołomów i t. p. o ile zakłady te, po opędzeniu potrzeb gruntowych, dochód przynoszą.

3) Wpływy przypadkowe, jako to, opłaty od pastwisk, targowe, mostowe, przewozowe, laudemia, i t. p.

Pod względem ustanowienia dochodów niestałych i czasowych zamieszczają się dla Delegacyi następujące skazówki działania:

1) Jeżeli wysokość dochodu z propinacyi nie będzie mogła być oznaczona na zasadzie dowodów wedle art. 19 i 20 zebranych, w takim razie Delegacya winna uspra-

prawa udzielane, kończyć się będzie z upływem pierwszego półrocza 1881, to jest jednocześnie z umorzeniem

---

wiedliwić przyjęcie zaliczonego przez siebie zysku na garncu lub beczce, tudzież ilości trunków, jaka, przy względzie na ludność miejscową, a mianowicie liczbę znajdujących się dymów, będzie poczytana za mogącą być wyszynkowaną.

2) Długość zapewnionego trwania przychodów czasowych, do ustępów 2 i 3 odnoszących się, powinna, przy zaliczaniu do dochodów, tudzież przy ustanawianiu wysokości pożyczki, być brana na ścisłą uwagę.

Art. 25. Do przychodów rolnych należą właściwe użytki gruntowe, a mianowicie dochody:

1) Z gruntów ornych,

2) Z łąk,

3) Z ogrodów,

4) Z pastwisk,

5) Z inwentarza żywego.

Przy obliczaniu tych źródeł dochodu, Delegacya przyjmie za zasadę:

1) Że, dla ustanowienia w pieniędzach wartości płodów rolniczych z miejscowéj produkcyi w wykrytéj ilości lub mierze otrzymywanych, brane będą ceny zbóż i wszelkich ziemiopłodów z punktów handlowych, będących zwykłem miejscem odbytu dla płodów z dóbr, sprawdzeniu poddanych. Te punkta handlowe będą przez Dyrekcyę Szczegółową Delegacyi przy jéj wyznaczeniu wskazywane, ceny zaś przyjmować należy przecięciowe z ostatnich lat 12 wyłączając wszakże co do każdego gatunku ziemiopłodu, jeden rok największéj drożyzny i jeden rok cen najniższych, potrącając nadto koszta wywózki.

2) Że od przychodów z inwentarza żywego wskazanych, Delegacya potrąci 10% na niedobory i różnice cen.

3) Że przychody z gruntów w kontrowersie lub sporze granicznym będących wcale liczone nie będą.

4) Że gdyby którykolwiek ze szczegółów stanowiących przychody rolne, nie mógł być z dowodów w art. 19 i 20 wyrażonych przez Delegacyę stanowczo oznaczony; będzie ona w obowiązku, przy usprawiedliwieniach tymże art. 20

Listów Zastawnych 3° okresu, na zasadzie prawa z dnia $^{8}/_{20}$ Kwietnia 1853 roku wypuszczonych, i dla

---

zastrzeżonych, powoływać się na miejscowe gospodarskie doświadczenie, i na ogólne zasady nauki rolnictwa.

Art. 26. Wartość przewyżki robocizny od włościan pańszczyznianych lub czynszowo-pańszczyznianych nad tę, jaka do obrobienia miejscowego gruntu jest potrzebna, o ile przewyżka ta korzystnie użytą być może, policzoną zostanie do dochodów po cenach miejscowych i okolicznych, przez Delegacyę za właściwe uznanych i przez nią usprawiedliwionych.

Art. 27. Przychody z zakładów przemysłowych w dobrach znajdujących się, a to bądź rolniczo-przemysłowych, to jest takich, których utrzymanie sprowadza potrzebę stosowania do nich gospodarstwa, jako to, gorzelni, browarów, cukrowni, olearni i t. p., bądź czysto przemysłowych, jako to, kopalni, hut, zakładów kruszcowych i innych, wcale do dochodów dóbr liczone nie będą. Istnienie w dobrach zakładów rolniczo-przemysłowych wpływać tylko może, podług przepisu art. 30, jako miejscowa dogodność, na stosunkowe podwyższenie dochodu.

Art. 28. Przy obliczaniu dochodu z lasów, Delegacya przedewszystkiém sprawdzi, czy zapewniony jest dostateczny na potrzeby gruntowe gospodarskie użytek drzewa, dla przekonania się, czy, w razie przeciwnym, nie należy policzyć kosztu nakupno drzewa do wydatków gruntowych. Właściwy dochód z lasów przyjęty być może tam tylko, gdzie porządne gospodarstwo leśne jest przez Władze Skarbowe, lub stosownie do art. 4 niniejszego postanowienia, urządzone i utrzymywane. Co do lasów nie mających gospodarstwa urządzonego, dochód z nich nie może być liczony wyższy jak dochód z pastwiska w przestrzeni przez las zajętéj.

Art. 29. Po ustanowieniu, stosownie do poprzedzających artykułów, dochodu surowego ze wszystkich źródeł przychodów dóbr, sprawdzeniu pod[illegible]nych, Delegacya przystąpi do obliczenia wydatków gruntowych i gospodarskich, a mianowicie:

tego też Listy obecnie wypuszczać się mające, tworzyć będą drugą Seryę tegoż samego okresu 3°.

1° Zbierze ilość podatków i ciężarów publicznych z wyłączeniem opłat od zakładów rolniczo-przemysłowych w art. 27 wzmiankowanych.

2° Obliczy wydatki gospodarskie, jako to:

a) Na zapłatę officyalistów i służących folwarcznych, zamieniając wartość ordynaryi na pieniądze po cenach wskazanych w art. 25, a wartość żywienia i innych dogodności podług cen średnich miejscowych usprawiedliwionych.

b) Na najem, w razie wykrytéj jego potrzeby, po cenach miejscowych dostatecznie sprawdzonych.

c) Na opał, gdyby miejscowy był niedostateczny.

d) Na wszelkie inne miejscowe gospodarskie potrzeby.

3° Jeżeli Delegacya, przy sprawdzeniu stanu zabudowań, przekona się, że zachodzi potrzeba zupełnego przebudowania lub postawienia nieistniejących koniecznych gospodarskich dworskich zabudowań, obliczy koszt na to potrzebny po cenach średnich miejscowych i od kosztu tego 10% do wydatków gruntowych doda.

4° Na ubytek wartości i upadek inwentarza, na utrzymanie budowli, na niedobory w przychodach niestałych, tudzież na wszelkie nieprzewidziane wypadki, Delegacya od całego dochodu surowego potrąci, według swego usprawiedliwionego uznania, jedną dziesiątą do jednéj szóstéj części, czyli od 10% do 16$^{2}/_{3}$ %.

Art. 30. Po potrąceniu wydatków gruntowych od dochodu surowego, Delegacya rozpozna jakie szczególne miejscowe okoliczności wpływać mogą na podniesienie lub zniżenie wykrytych dochodów w dobrach, sprawdzeniu poddanych, ze względu na położenie tym tylko dobrom właściwe. Takiemi szczególnemi miejscowemi okolicznościami są:

1° Stan ogólny gospodarstwa, a mianowicie stopień umierzwień gruntów.

2° Wartość miejscowych zabudowań.

3° Brak budowli na osadach włościańskich, lub złych

Tym celem, od daty przyznania każdéj pożyczki, do drugiéj Seryi okresu 3° należącéj, aż do włącznie pier-

---

stan, tam, gdzie utrzymanie takowych jest obowiązkiem właściciela dóbr.

4° Ludność w dobrach osiadła i okoliczna.

5° Łatwość kommunikacyi lądem i wodą, tudzież korzystnego odbytu ziemiopłodów.

6° Blizkość zakładów przemysłowych.

7° Wszelkie inne okoliczności wyżéj niewyrażone.

Miejscowe szczególne okoliczności mogą być przez Delegacyę uwzględnione, tylko do wysokości 10% dochodu surowego, już wydatkami gruntowemi pomniejszonego, a tak na zmniejszenie jako i na podniesienie onego; w pierwszym razie ustanowiony procent z niekorzystnego położenia dóbr wynikający, będzie od obliczonéj poprzednio summy odjęty, w drugim razie, jako korzyść miejscową zwiększający, do summy téj dodany. Wszakże w dobrach, w których istnieją zakłady rolniczo-przemysłowe, w art. 27 wzmiankowane, Delegacya mocna będzie, poczytując tę okoliczność za szczególną miejscową dogodność, podnieść dochód surowy jeszcze o 5%, czyli w ogólności podwyższyć w takich przypadkach, dochód razem najwięcéj o 15%. Po dokonaniu téj ostatniéj czynności, Delegacya ustanowi dochód czysty z dóbr sprawdzeniu poddanych.

Art. 31. Każdy z Członków Delegacyi, powinien w protokóle czynności domieścić zdanie co do wysokości ustanowionego czystego dochodu, a gdyby w téj mierze różnił się z innemi Członkami, winien zdanie swoje przez szczegóły w protokóle tym usprawiedliwić.

TYTUŁ III.

Ustanowienie ostateczne rzeczywistéj wartości dóbr.

Art. 32. Dyrekcya Szczegółowa, za otrzymaniem dzieła Delegacyi, sprawdzenie szczegółowe szacunku dóbr dopełniającéj, winna je dokładnie rozpoznać i, gdyby znalazła potrzebę uzupełnienia lub udokładnienia samejże

wszego półrocza 1881 roku, opłaty na procent i umorzenie zostaną pobiérane w jednostajnéj w każdem pół-

---

czynności lub dowodów, mocna jest żądać od Delegacyi dodatkowych objaśnień, a nawet nową Delegacyę na grunt zesłać. Gdyby Dyrekcya Szczegółowa uznawała konieczność wzmocnienia wiarogodności złożonych dowodów, przez powołanie do przysięgi osób, które przed Delegacyą zeznania pod zaofiarowaniem przysięgi składały, odniesie się do właściwéj Władzy Sądowéj, ze wskazaniem roty, na którą przysięga ma być złożoną.

Art. 33. Następnie Dyrekcya Szczegółowa przystąpi do ustanowienia tak szacunku dóbr w kapitale jako i czystego ich dochodu. W tym celu każdy z Członków Dyrekcyi Szczegółowéj należący do decyzyi, będzie obowiązany w właściwym protokóle zapisać zdanie, co do wysokości każdéj z tych dwóch summ, a gdyby nie zgadzał się z innymi Członkami, zdanie swoje szczegółowo usprawiedliwić. W razie różności zdań, wyraz średni summ przez Członków podanych, przyjęty będzie za ostateczny.

Ustanowiony dochód z dóbr przez 20 rozmnożony, Dyrekcya Szczegółowa porówna z ustanowionym szacunkiem dóbr w kapitale; wyraz zaś średni tych dwóch summ, przyjmie za rzeczywistą wartość dóbr pożyczki żądających.

Art. 34. Po ustanowieniu rzeczywistéj wartości dóbr, w skutku szczegółowego ich sprawdzenia, albo jeżeli Dyrekcya Szczegółowa podług przepisów Tytułu II Odziału I poprzestaje na sprawdzeniu ogólném, będzie mocna przystąpić do przyznania pożyczki, lecz przedewszystkiém porównać ją winna z szacunkiem hypotecznym lub z taxą urzędową, jeżeli takowe istnieją, w braku zaś ich, z wartością dóbr przez szczegółowe sprawdzenie ustanowioną, a to dla przekonania się, że zamierzona pożyczka, połowy tych szacowań nie przeniesie. Przed przyznaniem pożyczki, Dyrekcya Szczegółowa obowiązana jest także zwrócić szczególną uwagę na to, czy wszystkie dowody, odnoszące się do urządzenia gospodarstwa leśnego i oczynszowania włościan, mające usprawiedliwiać podwyższenie pożyczki, stosownie do ustępów 4, 5 i 6

roczu i tak ustosunkowanéj wysokości, że Listy Zastawne okresu 3° drugiéj seryi, wraz z należącemi do nich kuponami, znajdą się, za pośrednictwem tych opłat, umorzone spółcześnie, z ostatecznem umorzeniem listów Zastawnych tegoż okresu, na zasadzie prawa z dnia $^{8}/_{20}$ Kwietnia 1853 roku wystawionych.

6. Postanowienie Rady Administracyjnéj, oznaczy cechy zewnętrzne, odróżniać mające Listy Zastawne drugiéj seryi od innych Listów Zastawnych 3° okresu, a zarazem wskaże ulepszoną formę, podług jakiéj wystawiane być mają arkusze kuponów półrocznych prowizyjnych jednostajnie dla Listów Zastawnych 3go okresu obu seryj. Dołączanie kuponów do Listów Zastawnych drugiéj seryi, następować będzie w takiéj liczbie, aby odnawianie ich miało miejsce jednocześnie z odno-

---

art. 2 prawa z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r. (T. III, str. 258 nin. dzieła), są dostateczne, a w każdym razie zastrzedz, że wniesienie do Działu III Wykazu hypotecznego stosownych pod tym względem wpisów, nastąpi przed wypłatą pożyczki. O tych okolicznościach, Dyrekcya Szczegółowa w saméj decyzyi przyznającej pożyczkę, wzmiankować jest obowiązana.

Art. 35. Jeżeli z dowodów sobie złożonych, Dyrekcya Szczegółowa przekona się, że dobra pożyczki żądające, mają wytoczony proces graniczno-windykacyjny, tamujący, stosownie do art. 6, przyznanie pożyczki, winna dowody okoliczności téj dotyczące, starannie rozpoznać; a jeżeli uzna, iż żądanie właściciela, aby spór wytoczony nie przeszkadzał przyznaniu pożyczki, na wzgląd zasługuje, rzecz całą ze swemi wnioskami przedstawi Dyrekcyi Głównéj, dla poniesienia jéj do decyzyi Komitetu Towarzystwa, w ogólném jego zebraniu; przyznanie zaś pożyczki do czasu wydania téj decyzyi zawiesi.

wieniem kuponów od wszystkich Listów Zastawnych 3° okresu w biegu pozostających. (1)

7. Odpowiedzialność ogólna dóbr stowarzyszonych za pożyczki zaciągnięte w Listach Zastawnych drugiéj seryi okresu 3°, stosowaną będzie według artykułów 23 i 24 prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 9 nin. dzieła), jedynie do tych dóbr, które pożyczki w Listach Zastawnych téj seryi otrzymały.

8. Właścicielowi na zasadzie niniejszego prawa pożyczki zaciągającemu, wolno jest spłacić na raz zaległość amortyzacyjną za wszystkie półrocza ubiegłe od początku okresu 3° lub za tyle półroczów, ile mu się zdawać będzie; a stosownie do tego, wysokość rat do włącznie pierwszego półrocza 1881 roku, uiszczać się winnych, oznaczoną zostanie.

Spłata powyższéj zaległości amortyzacyjnéj, tudzież uiszczanie w jednéj trzeciéj części rat półrocznych biegnących, od pożyczki seryi 2 (*a*) okresu 3go, może mieć miejsce w Listach Zastawnych tejże Seryi w imiennéj ich wysokości.

O ile dostarczona na téj drodze summa w Listach Zastawnych drugiéj seryi, okaże się niższą od summy, jaka w najbliższéj racie Czerwcowéj lub Grudniowéj do umorzenia przypadać będzie, wolno jest Dyrekcyi Głównéj z funduszu umorzenia na to półrocze przeznaczonego, wykupować takież Listy Zastawne drugiéj seryi przed najbliższym terminem Czerwcowym lub Grudnio-

---

(1) Postanowienie Rady Administracyjnéj, o którém tu mowa, wydane zostało w d. $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r. i zamieszczone jest niżéj na str. 285 nin. dzieła.

(*a*) W oryginalnym texcie cyfra 2 przez pomyłkę jest tu opuszczona.

wym, a o ile tym sposobem nie zostanie w którém półroczu umorzoną taka summa Listów Zastawnych, jaka, stosownie do artykułu 5, umorzoną być winna, zarządzone będzie ich losowanie podług artykułu 114 prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku. — (T. III, str. 45 nin. dzieła).

9. Przy spłatach wierzytelności hypotecznych, pożyczkami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, o wartości obiegowéj Listów Zastawnych, stanowić będzie w Okręgu Dyrekcyi Szczegółowéj Warszawskiéj, Swiadectwo Giełdy Warszawskiéj, obejmujące kurs, po jakim Listy Zastawne kupowano w dniu najbliżéj poprzedzającym datę rzeczywistéj wypłaty, a we wszystkich innych okręgach takież Swiadectwo Giełdy, lub Gazeta Rządowa obejmująca ogłoszenie kursu tejże Giełdy, jaki najbliżéj przed terminem rzeczywistéj wypłaty mógł być wiadomym w miejscu, gdzie ta wypłata następuje.

10. Na dobra Rządowe, które podatku ofiary nie opłacają, a są pomierzone, urządzone i wyanszlagowane, udzielane być mogą pożyczki do połowy wysokości szacunku na zasadzie anszlagu dochodów wynalezionego.

11. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém, tudzież Instrukcyi i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tych praw, zachowują się w swéj mocy, o ile nie uległy zmianie, skutkiem niniejszego prawa. Dla udokładnienia zaś i uzupełnienia przepisów, dotyczących exekucyi należności Towarzystwu Kredytowemu przypadających, tudzież przepisów, względem poszukiwania Listów Zastawnych i kuponów, jakimkolwiek sposobem zatraconych (1); dla

(1) W postanowieniu Rady Administracyjnéj z d. 23 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (D. P. T. LVI. str. 71) wskazane zostały przepisy dotyczące exekucyi należności, Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu przypadających, tudzież poszukiwania listów zastawnych i kuponów zatraconych. Postanowienie to zamieszczone tu zostaje niżéj w całéj swéj osnowie.

uporządkowania zarazem płac urzędników wybieralnych, ze względem na zaszłe już zmiany w uposażeniu innych urzędników Towarzystwa (1), Władze Towarzystwa przed-

(1) W wykonaniu rozporządzenia tego pod d. 28 Października (9 Listopada) 1860 r. (D. P. T. LV, str. 339) wydane, a pod dniem $^{16}/_{28}$ Lutego 1861 r. ogłoszone zostało postanowienie Rady Administracyjnéj w téj osnowie:

Art. 1. Prezesi Dyrekcyów Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wyznaczą z pomiędzy Radców tychże Dyrekcyów zwykłym sposobem wybieranych, a ile można najwięcéj w nich czynnéj służby liczących, po jednym Radcy do zasiadania w komplecie każdéj z tychże Dyrekcyj nie tylko w przypadających na nich w ciągu czterolecio-kadencyach, ale w sposób stały przez cały przeciąg pozostającego czasu na jaki każdy z nich wyborem stowarzyszonych, do urzędowania powołanym został.

W takiż sam sposób Prezes Dyrekcyi Głównéj wyznaczy dwóch Radców tejże Dyrekcyi, którzy zasiadać będą nie tylko w przypadających na nich kadencyach, ale również w sposób stały, jaki wyżéj określonym został dla Radców Stałych w Dyrekcyach Szczegółowych.

Ilekroć Radcy Stałemu upłynie czas urzędowania, wyborami wskazany, Prezes właściwy przystąpi do nowego wyznaczenia Radcy Stałego.

Radca Stały Dyrekcyi po każdym ponowionym wyborze, może być ponownie powołanym na Radcę Stałego.

W razie przypadkowego opróżnienia posady Radcy Stałego w Dyrekcyi Szczegółowéj, lub w Dyrekcyi Głównéj, wyznaczony będzie w tenże sam sposób inny Radca do zasiadania stałego na czas pozostający.

Art. 2. Radca pełniący obowiązki innego płatnego urzędowania, nie może być wybrany do stałego zasiadania w Dyrekcyi Głównéj, lub w Dyrekcyach Szczegółowych.

stawią Dyrektorowi Głównemu Skarbu, do zatwierdzenia Rady Administracyjnéj projekta zmian koniecznych,

---

Art. 3. Oprócz zwykłych obowiązków do urzędu Radcy Dyrekcyi Głównéj przywiązanych, Radcy, o jakich mowa w artykule pierwszym, kierować będą Wydziałami tejże Dyrekcyi tudzież trudnić się wyłącznie corocznemi rewizyami Kass Dyrekcyów Szczegółowych, a to wszystko według oznaczenia przez Prezesa Dyrekcyi Głównej.

Prezes téj Dyrekcyi wyznaczy również, który z pomiędzy dwóch Radców Stałych ma go zastępować na czas jego nieobecności.

Jeśliby zastępstwa takiego nie urządził, zastąpi go ten z pomiędzy dwóch Radców Stałych, który będzie starszy wiekiem.

Art. 4. Radca Stały Dyrekcyi Szczegółowéj zastępuje Prezesa tejże Dyrekcyi w razie jego nieobecności lub choroby, i jest mu pomocą w kierowaniu służbą tejże Dyrekcyi i ma przytem nadzór ciągły nad Kassą.

Art. 5. W razie potrzeby, Prezes Komitetu Towarzystwa, Prezes Dyrekcyi Głównéj, tudzież Prezesi Dyrekcyów Szczegółowych, przybierać będą do zasiadania kadencyami w komplecie, tychże Władz jednego lub więcéj Radców. Uznanie téj potrzeby należy do samych Prezesów.

Radcy Dyrekcyi Głównéj i Dyrekcyów Szczegółowych do kadencyi nie należący, lub przez Prezesów nie przybrani, którzyby na posiedzeniach znajdować się chcieli, mieć będą głos doradczy i żadnéj płacy pobierać nie będą, chybaby zastępowali którego z Radców właściwéj kadencyi.

Art. 6. Ile razy Prezes Dyrekcyi Szczegółowéj lub Prezes Dyrekcyi Głównéj uzna, że decyzya Dyrekcyi większością głosów zapadła, przeciwna jest prawu i obowiązującym przepisom, a pomimo tego Dyrekcya Szczegółowa lub Dyrekcya Główna odstąpić od niej nie zechce, mocen jest wstrzymać jéj wykonanie, pod obowiązkiem wszakże przedstawienia swéj protestacyi z powodami najdaléj w ciągu dni trzech do Dyrekcyi Głównéj, jeśli idzie o wykonanie decyzyi zapadłéj w Dyrekcyi Szczegółowéj, a do Komitetu Towarzystwa Kre-

jakie pod temi względami zaprowadzić wypada w rozporządzeniach praw z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku, $^9/_{21}$

---

dytowego Ziemskiego, jeżeli idzie o wykonanie decyzyi zapadłéj w Dyrekcyi Głównéj.

Decyzye przez Prezesów w wykonaniu zawieszone, a w ciągu dni trzech do uznania właściwéj wyższéj Władzy nie poniesione, wchodzą w swoje wykonanie.

Toż samo mieć będzie miejsce, jeżeli na skutek uzyskanych objaśnień, Prezes odstąpi od swego zdania przed odniesieniem się do decyzyi właściwéj wyższéj Władzy.

Art. 7. Pensye dla Urzędników wybieralnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego artykułem 153 Prawa z dnia $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 57 nin. dzieła), tudzież paragrafami 2 i 111 Organizacyi z d. 14 Marca 1826 r. oznaczone, ustanawiają się, poczynając od 1 Stycznia 1861 roku w sposób następujący:

Dla Prezesa Komitetu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, pensya stała roczna. . . . . rs. 3000

Dla Radców Komitetu za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznéj. . . . . rs. 1500

Dla Radców Dyrekcyi Głównéj za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznéj . . . . . rs. 1500

Dla Radców Stałych tejże Dyrekcyi, pensya roczna rs. 1500
i na pomięszkanie . . . . rs. 300

Dla Prezesa Dyrekcyi Szczegółowéj w Warszawie, pensya stała roczna. . . . . rs. 2000

Dla Radcy Dyrekcyi Szczegółowéj w Warszawie, za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznéj rs. 1200

Dla Radcy Stałego tejże Dyrekcyi pensya roczna rs. 1200
i na pomięszkanie . . . . rs. 300

Dla Prezesów innych siedmiu Dyrekcyów Szczegółowych pensya roczna. . . . . rs. 1500
i mięszkanie w naturze.

Dla Radcy każdéj z tych siedmiu Dyrekcyj Szczegółowych za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznéj. . . . . rs. 1125

a dla Radcy Stałego każdéj z tych Dyrekcyj pensya roczna. . . . . rs. 1125

Kwietnia 1838 i $^8/_{20}$ Kwietnia 1853 roku, tudzież Instrukcyj i przepisów prawa takowe rozwijających.

---

i na pomięszkanie . . . . rs. 225

Art. 8. Przy śledztwach o nadużycia winnych przepisu art. 37 Prawa z d. $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 12 nin. dzieła), oraz przy wszelkiego rodzaju dolegacyach przez Członków Władz Towarzystwa z urzędu odbywanych, Członkowie Władz Towarzystwa, oprócz likwidowania kosztów poczty §§ 22 i 129 Organizacyi z d. 14 Marca 1826 r. oznaczonych, mają prawo liczyć za czas podróży i czas przy czynności im poruczonej strawiony, wynagrodzenie w stosunku do pobieranej przez nich rocznej płacy.

Art. 9. Stowarzyszeni do delegacyi, w myśl art. 14 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r. (T. III, str. 268 nin. dzieła), o sprawdzaniu wartości dóbr powoływani, mają być, pod względem likwidowania kosztów poczty i wynagrodzenia za czas na czynności spędzony, porównani z Radcami Dyrekcyów Szczegółowych.

Art. 10. Przepisy dotychczasowych praw i postanowień o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém, niniejszemu Postanowieniu przeciwne, przestają obowiązywać.

A.

Przepisy dotyczące formy listów zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° i kuponów, tudzież osnowy aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Prawo to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnéj z d. $^{10}/_{22}$ Czerwca 1860 r., a ogłoszone d. 21 Września (3 Października) t. r. — D. P. T. LV, str. 169—185).

---

1. Listy Zastawne 2éj Seryi Okresu 3°, wystawiane będą w kolorach i na summy jak dotychczasowe, podług wzoru pod lit. A załączonego (1), który dostatecznie odznacza cechy zewnętrzne odróżniające je od listów zastawnych na mocy Prawa z dnia $^8/_{20}$ Kwietnia 1853 r. wydawanych. Listy takie będą odtąd służyć i na spłacenie summ instytutowych.

2. Kupony półrocznych procentów od listów zastawnych 2éj Seryi 3° Okresu, dołączone będą podług wzoru

---

(1) Wzory listów zastawnych, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

lit. B (1). Na pierwszy raz dołączy się ich taka ilość, aby potém ich odnowienie następowało jednocześnie z odnowieniem kuponów od wszystkich listów zastawnych 3° Okresu.

3. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *nową* lub *dodatkową* w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3°, zezna w księdze wieczystéj przed Rejentem akt następującéj osnowy:

„Ja NN., zamieszkały w N., a zamieszkanie prawne do skutków aktu tego, w dobrach w téj księdze uregulowanych, w Okręgu N., Powiecie N., położonych, obierający, przystępuję z całemi dobrami N., w téj księdze uregulowanemi, do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, w zamiarze uzyskania na takowe pożyczki w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° w summie rs. . . ., poddaję całe te dobra, ze wszystkiemi ich przyległościami i przynależytościami, pod wszelkie zobowiązania i rozporządzenia przepisane w Ukazie Najwyższym z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., w Prawach przez tenże Ukaz w swéj mocy zachowanych, tudzież we wszystkich Postanowieniach i Urządzeniach, rozwinięcie tegoż Ukazu stanowiących, zezwalając, aby ostrzeżenie o tém wpisane zostało do Wykazu hypotecznego i aby, po przyznaniu i wypłacie pożyczki, takowa wpisaną została do Wykazu hypotecznego w pierwszém miejscu (lub bezpośrednio) po dotychczasowych pożyczkach tegoż Towarzystwa.”

4. Z Aktu w artykule poprzednim oznaczonego, treść do Wykazu hypotecznego zaprojektowaną będzie w sposób następujący:

„Ostrzeżenie, iż właściciel dóbr . . . przez akt w księdze wieczystéj dnia . . . zeznany, przystąpił z dobrami w téj księdze uregulowanemi do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, żądając przyznania na nie, pożyczki nowéj lub dodatkowéj w listach Zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° w summie rs. . . . i poddał się zobowiązaniom i rygorom w prawie z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku przepisanym.”

(1) Wzory kuponów, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

5. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa na żądanie wierzyciela, Delegowany Dyrekcyi Szczegółowéj zezna w księdze następujący *akt pociągnięcia:*

„Ja NN., działając na mocy upoważnienia Dyrekcyi Szczegółowéj N., oświadczam: iż dobra te na żądanie N., wierzyciela kapitału zahypotekowanego w pozycyi N., Działu IV Wykazu, pociągnięte zostają z urzędu do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, w zamiarze udzielenia na nie pożyczki w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° w summie rs. . . .; dla tego poddaję całe te dobra NN., w księdze niniejszéj uregulowane, z wszelkiemi ich przyległościami i przynależytościami pod wszelkie zobowiązania i przepisy objęte w Najwyższym Ukazie z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., w Prawach przez tenże Ukaz w swéj mocy zachowanych, tudzież we wszelkich postanowieniach i urządzeniach rozwinięcie tegoż Ukazu stanowiących, i żądam, aby ostrzeżenie o tém wpisane było do Wykazu hypotecznego, tudzież aby po wypłacie pożyczki, jeżeli przyznana będzie, takowa wpisaną została do wykazu hypotecznego w pierwszém miejscu, lub bezpośrednio po dotychczasowych pożyczkach Towarzystwa.”

6. Z aktu w artykule poprzedzającym oznaczonego treść do Wykazu zaprojektowaną będzie w sposób następujący:

„Ostrzeżenie, iż dobra w téj księdze uregulowane z wszelkiemi ich przyległościami i przynależytościami

aktem w księdze wieczystéj . . . zeznanym, pociągnięte zostały z urzędu do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w zamiarze udzielenia na takowe pożyczki w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° w summie rs. . . . i z poddaniem ich pod zobowiązania i rygory Prawem z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r. przepisane."

7. Uchyla się przepis zawarty w art. 64 Prawa z roku 1825, a dotyczący zamiany ostrzeżenia dla zamierzonéj pożyczki na czysty wpis, i spółczesnego zaciągnięcia przeznaczonych na tę pożyczkę listów zastawnych do księgi tychże listów w Kancellaryi Ziemiańskiéj utrzymywanéj; odtąd zaś Wydziały hypoteczne obowiązane będą numera listów zastawnych wprowadzać do kontroli swéj przy zatwierdzaniu aktu wypłaty pożyczki podług art. 66 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku. — (T. III, str. 23 nin. dzieła).

8. Po zatwierdzeniu przez Wydział hypoteczny wypłaty, ostrzeżenie dla pożyczki zostanie z wykazu wykreśloném, a pożyczka wpisaną będzie do Działu IV w téj treści:

„Summa rub. sr. . . . tytułem pożyczki nowéj lub dodatkowéj Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° udzieloną została na całe dobra w téj księdze uregulowane z wszystkiemi ich przyległościami i przynależytościami przez decyzyę Dyrekcyi Głównéj z dnia . . . . i wpisuje się tu w pierwsze miejsce (lub po pożyczkach dawnych tegoż Towarzystwa) w skutek aktu wypłaty z dnia . . . i decyzyi Wydziału hypotecznego z dnia . . . z tą wzmianką, że dobra te, z tytułu téj pożyczki, poddane są wszystkim zobowiązaniom i rozporządzeniom przepisanym w Najwyższym Ukazie z dnia $^{10}/_{22}$ Maja 1860 r., w prawach przez tenże Ukaz w swéj mocy zachowanych, tudzież w postanowieniach i urządzeniach rozwinięcie tegoż Ukazu stanowiących."

9. Po wypłacie pożyczki, będzie Dyrekcyi Szczegółowéj złożony wypis wykazu hypotecznego dóbr obejmujący Działy I, II i III, a z IV Działu tylko pozycye zawierające wpisy, dotyczące pożyczek Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

B.

Przepisy dotyczące egzekucyi należności Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu przypadających, tudzież poszukiwania listów zastawnych i kuponów zatraconych.

(Prawo to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnej dnia 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r., a ogłoszone d. $^1/_{13}$ Stycznia 1861r.— D. P. T. LVI, str. 71—143).

---

1. Administracya dłużnych dóbr na rzecz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego za ratę Czerwcową i wydzierżawienie trzyletnie za ratę Grudniową, o jakich mówią art. 86 prawa z d. $^1/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 31 nin. dzieła), i art. 2 Ukazu Najwyższego z dnia $^9/_{21}$ Kwietnia 1838 r. (T. III, str. 239 nin. dzieła), odtąd miejsca mieć nie będą. Natomiast gdy zaległość, pochodząca z jednéj raty, zwiększoną zostanie zaległością drugiéj raty, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zarządzą przedaż przez licytacyę publiczną.

2. Po otrzymaniu upoważnienia od Dyrekcyi Głównéj do wystawienia dóbr na sprzedaż, Dyrekcya Szczegółowa ułoży warunki licytacyjne, z oznaczeniem terminu

przedaży nie wcześniéj jak w ósmym miesiącu po dacie decyzyi Dyrekcyi Głównéj, jednocześnie zaś zeszle Delegowanego na grunt, celem dokonania treściwego protokólarnego opisu stanu dóbr. Kara za opóźnienie zapłaty, z mocy art. 85 prawa z d. $^1/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. I, str. 31 nin. dzieła), i art. 9 prawa z d. $^8/_{10}$ Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 250 nin. dzieła), liczoną odtąd będzie w stosunku $^1/_2$ i 1°/₀ od sta na miesiąc, do daty decyzyi Dyrekcyi Głównéj, upoważniającéj do sprzedaży dóbr, a od téj daty kara takowa liczoną będzie w stosunku $^1/_2$ od sta.

3. Radca Dyrekcyi Szczegółowéj złoży do księgi wieczystéj dłużnych dóbr.

a) Wyciąg urzędowy decyzyi Dyrekcyi Głównéj upoważniającéj do przedaży.

b) Warunki licytacyjne.

4. Wydział hypoteczny nakaże wpis do Działu III Wykazu hypotecznego, następującéj treści: „Ostrzeżenie, iż dobra niniejsze wystawione są przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie na przedaż przed Rejentem N., w dniu N. odbyć się mającą, pod warunkami do księgi wieczystéj złożonemi.” Decyzya Wydziału hypotecznego, nakazująca wpis takiego ostrzeżenia, nie ulega appellacyi.

5. Warunki przedaży osnowane będą podług następujących prawideł:

1° Przystępujący do licytacyi, złoży vadium w gotowiźnie lub Listach Zastawnych, z bieżącemi kuponami, w wysokości jaka przez Dyrekcyę Szczegółową stosownie do art. 28 oznaczoną zostanie i z upoważnieniem do spieniężenia Listów Zastawnych. Vadium nieutrzymującego się przy licytacyi, będzie mu zaraz powróconém; Vadium zaś plus-licytanta, zatrzyma Dyrekcya

Szczegółowa, a po upływie dni ośmiu, obróci na pokrycie należności podatkowych i innych uprzywilejowanych, z mocy art. 41 prawa hypotecznego z roku 1818, tudzież wszystkich zaległości Towarzystwa Kredytowego pod egzekucyą będących i kosztów przedaży. Przewyżkę, jeżeli będzie, złoży do Banku Polskiego jako depozyt Sądowy.

2° Nabywca uiści szacunek w tym sposobie:

a) Potrąci summę vadialną.

b) Potrąci należności podatkowe i inne uprzywilejowane z art. 41 ustępu 1, 2, 3 prawa hypotecznego z r. 1818, o ileby takowe oddzielnie uiścił.

c) Potrąci pożyczkę Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w ilości, jaka w dacie przedaży, po zaspokojeniu zaległości, pozostaje do umorzenia.

d) Resztę szacunku w dni najdaléj 20 po licytacyi złoży w depozyt Banku Polskiego w gotowiznie, lub Listach Zastawnych z bieżącemi kuponami, w imiennéj wartości pod rygorem relicytacyi. Może wszelako potrącić i zatrzymać aż do klassyfikacyi własną niesporną summę hypoteczną, lub każdego wierzyciela hypotecznego, gdy ten przyzwolenie udzieli; w obu razach bez procentu i o tyle, o ile takowe summy na postąpionym szacunku korzystnie mieścić się będą. Oprócz szacunku, nabywca przejmie obowiązek zaspokajania wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 prawa hypotecznego z r. 1818 wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl art. 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem Kredytowém mają.

3° Ciężary wszelkie i przychody regulują się do nabywcy od dnia przedaży, zaczém idzie, że podatki Skarbowe i raty Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu po dniu przedaży przypadające, wyłącznie nabywcę ciążyć będą.

4° Dobra wystawiają się na przedaż na podstawie Wykazu hypotecznego. Inwentarze żywe i martwe, o ile stanowią podług Kodexu Cywilnego nieruchomość do gruntu przywiązaną, uważane będą za przedane łącznie z dobrami. Nabywca winien przekonać się na gruncie o wszelkich szczegółach, i obejmie dobra w takim stanie, w jakim znajdować się będą. Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie będą w żadnym razie odpowiadać, ani za niedostateczność opisu stanu dóbr, ani za jakiekolwiek pogorszenia i ubytki w dobrach lub inwentarzach, co jednak nie ma tamować nabywcy dochodzenia przeciw byłemu właścicielowi, lub osobom trzecim, wynagrodzenia szkód i ubytków, z ich winy po dacie opisu stanu dóbr wynikłych.

5° Nabywca usprawiedliwić winien przed Wydziałem hypotecznym wykonanie wszystkich warunków licytacyjnych, poczém nastąpi przepisanie na jego imię tytułu własności; skoro zaś złoży Dyrekcyi Szczegółowéj Wykaz hypoteczny, przekonywający o takowém przepisaniu, będzie wprowadzonym w rzeczywiste posiadanie dóbr. Jeżeli całe dobra lub szczegółowe folwarki są w posiadaniu osoby trzeciéj, jako to, dzierżawcy, zastawnika, lub użytkownika, przedaż niweczy prawa takiego posiadacza. Wprowadzenie dopełni Radca Dyrekcyi Szczegółowéj, w formie krótkiego ogółowego protokółu, w którym oznajmi miejscowemu lub najbliższemu Wójtowi Gminy i mieszkańcom miejscowym, iż nabywca jest właścicielem dóbr, a jednocześnie nakaże ustąpić z dóbr byłemu właścicielowi, lub posiadaczom wyżéj wyszczególnionym.

6° Licytacya rozpocznie się od summy, wyrównywającéj szacunkowi dóbr z podatku ofiary, przez Władze

Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, przy udzielaniu ostatniéj pożyczki, ustanowionemu.

7° Oprócz postąpionego szacunku, nabywca poniesie koszta przedaży i wprowadzenia w posiadanie, jako to:

a) Wyciągów hypotecznych.
b) Obwieszczeń i zawiadomień wierzycieli.
c) Rejenta i Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj.
d) Stempla szacunkowego.
e) Delegowanego Radcy za zjazd na grunt.
f) Koszta processowe, jeżeli jakie wynikną.

6. Po zapisaniu w hypotece ostrzeżenia, art. 4 oznaczonego, Dyrekcya Szczegółowa ściągnie, od Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj, wykaz zamieszkań właścicieli i osób, mających objawione prawa rzeczowe, bądź przez czyste wpisy, bądź ostrzeżenia lub zastrzeżenia przed datą ostrzeżenia o przedaży. Wykaz zamieszkań Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj obowiązany jest dostarczyć Dyrekcyi Szczegółowéj jak najspieszniéj, pod odpowiedzialnością za zwłokę.

7. Na podstawie wykazu zamieszkań wzmiankowanego w art. 6, Dyrekcya Szczegółowa w sposobie dotychczasowym (przez Woźnych Sądowych) zarządzi doręczenia krótkich zawiadomień dla właścicieli i wierzycieli hypotecznych w treści: „iż dobra wystawione zostały na przedaż przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, iż warunki są do przejrzenia w księdze wieczystéj i w Dyrekcyi Szczegółowéj" z domieszczeniem, nadto wzmianki:

a) O terminie licytacyi.
b) O cyfrze zaległości Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu w epoce zarządzenia przedaży.
c) O wysokości vadii i summy od któréj rozpoczęta będzie licytacya.
d) O nazwisku Rejenta, przed którym nastąpi przedaż.
e) O tém, iż, w razie niedojścia do skutku przedaży dla braku licytantów, druga i ostateczna przedaż od zniżonego szacunku odbytą będzie bez dalszych nowych doręczeń. Zawiadomienia powyższe doręczone być winny na dni najmniéj 120 przed terminem przedaży.

8. Wręczenia dopełniane będą w rzeczywistém lub obraném zamieszkaniu właścicieli i wierzycieli, dla niemających jawnego zamieszkania z hypoteki w Biurze Prokuratora Królewskiego przy Trybunale Cywilnym właściwym, i przez wywieszenie na tablicy rzeczonego Trybunału, stosownie do art. 69 Nr. 8 Kodexu Postępowania Sądowego. W razie nawet ogłoszonego postępowania spadkowego po właścicielu lub wierzycielu, co w żadnym razie ani na chwilę nie może tamować biegu egzekucyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wręczenia uskuteczniane będą stosownie do ostatniego ustępu art. 447 K. P. S. w sposób zbiorowy, bez wymienienia imion i nazwisk sukcessorów, albo w rzeczywistém lub obraném zamieszkaniu spadkodawcy, gdy takowe z księgi wieczystéj jest wiadome, alboli też w przeciwnym razie, stosownie do art. 69 Nr. 8 K. P. S. Zawiadomienia dla niewiadomych z pobytu będą nadto raz jeden ogłoszone w pismach publicznych w art. 10 wymienionych, na dni 120 najmniéj przed terminem przedaży.

9. Przepis art. 12 prawa z d. 8/20 Kwietnia 1853 roku (T. III, str. 251 nin. dzieła), o doręczeniach dla kolonistów i innych osadników jawnych z Działu III Wykazu hypotecznego objaśnia się w tém, iż nie potrzeba wymieniać imion i nazwisk pojedynczych osadników.

10. Dyrekcya Szczegółowa umieści krótkie ogłoszenia w pismach publicznych o przedaży, z wymienieniem szczegółów określonych w art. 7. Ogłoszenia te dokonane będą trzykrotnie w przerwach 14 do 21 dniowych w Gazecie Rządowéj, w Dzienniku Gubernialnym i

w jednéj z gazet w Warszawie wychodzących, podług wskazania Dyrekcyi Głównéj.

11. Lista dóbr wystawionych na przedaż, umieszczona będzie na tablicy tym celem urządzić się winnéj, w miejscu posiedzeń właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj.

12. Na dni najmniéj sto, przed terminem na przedaż oznaczonym, Radca Dyrekcyi Szczegółowéj złoży do księgi wieczystéj:

a) Oryginały doręczonych zawiadomień.

b) Egzemplarze pism publicznych; a przy stosownym wniosku przed Rejentem do przedaży wyznaczonym, lub w Kancellaryi jego przed Rejentem, któryby go zastępował, żądać będzie poświadczenia przez Wydział hypoteczny, że formy przedażne dopełnione zostały.

13. Właściciel i wierzyciele hypoteczni mogą, nie później jednak jak na dni 95 przed terminem na przedaż oznaczonym, stawić się przed Rejentem wyznaczonym do odbycia przedaży, lub w jego Kancellaryi przed Rejentem któryby go zastępował, i zadyktować do księgi wieczystéj zarzuty, jakieby mieli co do form ogłoszeń i doręczeń. Przy takim wniosku, każdy interessowany winien obrać zamieszkanie w miejscu, gdzie zasiada Dyrekcya Szczegółowa przedaż prowadząca, pod rygorem nieważności i bezskuteczności zgłoszenia się. Tym celem księga wieczysta dłużnych dóbr od chwili spisania wniosku wzmiankowanego w art. 12 znajdować się winna w Kancellaryi Rejenta wyznaczonego do odbycia przedaży. Z upływem dnia 95 przed terminem na przedaż oznaczonym, Rejent, pod odpowiedzialnością za najmniejszą zwłokę, przedłoży księgę wieczystą pod decyzyę Wydziału Hypotecznego.

14. Wydział hypoteczny w ciągu dni 8 od daty przedłożenia mu księgi wieczystéj, pod odpowiedzialnością za zwłokę, wyda decyzyę, w któréj, albo poświadczy spełnienie form przedażnych, albo zniesie postępowanie już dokonane. Wydział hypoteczny wtenczas tylko z urzędu może znieść postępowanie przedażne, gdy formy w art. 7 w ustępie ostatnim, oraz w art. 10 i 12 przepisane, dopełnione nie zostały.

15. Od decyzyi Wydziału hypotecznego w artykule poprzedzającym wymienionéj, służy odwołanie się przed Sąd Appellacyjny w ciągu dni 8 od jéj zapadnięcia i tylko temu z interessowanych, który zgłosił się do księgi wieczystéj i zadyktował spór przeciw przedaży; Dyrekcyi zaś Szczegółowéj służy termin 20 dniowy od zapadnięcia decyzyi.

16. Pozew przed Sąd Appellacyjny wydanym będzie z terminem 24-godzinnym, z dodaniem dnia jednego na każde 42 wiorst odległości. Objawiający appellacyą winien jednocześnie złożyć do księgi wieczystéj odpis pozwu doręczonego stronie przeciwnéj, bez czego Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj winien wprost odmówić objawienia appellacyi. Sąd Appellacyjny sądzi sprawę z rejestru terminów skróconych przed wszystkiemi innemi, ocznie lub zaocznie. Przeciwko takim wyrokom nie służy ani oppozycya zwyczajna ani oppozycya trzeciego.

17. Skarga do IX Departamentu Rządzącego Senatu na wyrok Sądu Appellacyjnego, zaniesioną będzie przez Dyrekcyę Szczegółową w ciągu dni 20, przez innych interessowanych w ciągu dni 10, od daty zapadnięcia wyroku. Skarga nie może być przyjętą, jeżeli do niéj nie będą dołączone akta wraz z summaryuszem dokumentów.

18. W ciągu dni 10 po podaniu skargi ze strony Dyrekcyi, a w ciągu dni 5 po jéj podaniu przez innych interessowanych, będzie doręczoną kopia skargi wraz z kopią summaryusza dokumentów, świadectwa Starszego Pisarza o podaniu skargi i zapozwem przed Senat Rzą-

dzący, z terminem 24-godzinnym. Doręczenie to nastąpi dla powołanych przez Dyrekcyę Szczegółową w zamieszkaniu ich Obrońcy działającego w Sądzie Appellacyjnym, a dla niestawających w tymże Sądzie, w zamieszkaniu obraném stosownie do art. 13. W tym ostatnim przypadku, dodany będzie do terminu, dzień jeden na każde 42 wiorst odległości; ze strony zaś innych skarżących, doręczenie nastąpi w biurze Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie.

19. Z upływem terminu pozwu, powołany winien ustanowić Obrońcę, który, w przeciągu następnych dni 8, bez żadnego wezwania i bez względu na opóźnione ustanowienie, jest obowiązany doręczyć odpowiedź na skargę. Po upływie tych dni 8, lub po doręczeniu wcześniejszém odpowiedzi, sprawa wniesioną będzie na wokandę do rejestru terminów stałych bez porządkowania, po wylosowaniu przez Przewodniczących, przywołaną będzie w Wydziale na który przypadnie, przed wszystkiemi innemi. Przeciwko stronom, które nie ustanowiły Obrońców, lub odpowiedzi nie doręczyły, nie będzie potrzeba wyjednywać postanowienia oddzielnego co do prekluzyi, lecz za przywołaniem sprawy przedewszystkiém zaoczność udowodnioną i przez Senat uznaną będzie.

20. Jeżeliby Wydział hypoteczny unieważnił postępowanie przedażne z urzędu, odwołanie Dyrekcyi Szczegółowéj przed Sąd Appellacyjny lub, w razie potwierdzenia decyzyi, przed Senat Rządzący, nastąpi przez illacyę, bez możności wchodzenia do takowéj rozprawy, kogokolwiekbądź z interessowanych w drodze interwencyi.

21. Oppozycya trzeciego przeciw wyrokom Rządzącego Senatu, o których w powyższych artykułach jest mowa, jest niedopuszczalną. Wrócenie do processu z jakiegobądź powodu w Senacie Rządzącym i Sądzie Appellacyjnym, tudzież wyroki połączenia w Sądzie Appellacyjnym, w takich sprawach również miejsca mieć nie mogą.

22. Nikt z interessowanych nie może odwoływać się od decyzyi Wydziału hypotecznego lub od wyroku Sądu Appellacyjnego, przedaż znoszących, skoro Dyrekcya Główna oznajmi wolę poprzestania na decyzyi Wydziału hypotecznego, lub na wyroku Sądu Appellacyjnego.

23. Gdy nikt nie zgłosi się z chęcią kupna, w terminie przedaży, Rejent spisze protokół w osnowie, „że sprzedaż spełzła dla braku licytantów." Protokół ten nie wymaga potwierdzenia Wydziału hypotecznego. Dyrekcya Szczegółowa złoży o tém raport Dyrekcyi Głównéj, a po otrzymaniu na ten cel upoważnienia, zarządzi przedaż drugą czyli ostateczną, od zniżonego szacunku podług formalności poniżéj przepisanéj.

24. Dyrekcya Szczegółowa oznaczy termin drugiéj przedaży, nie wcześniéj jak w dni 60 po spełznięciu pierwszéj, i ułoży warunki licytacyjne, stosownie do art. 5, z takiemi odmianami:

1° Że licytacya rozpoczynać się będzie od zniżonego szacunku, czyli od summy wyrównywającéj téj ilości pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, jaka, po zapłaceniu zaległości, pozostanie do umorzenia, z doliczeniem nadto:

a) Trzyletnich podatków Skarbowych tudzież ciężarów uprzywilejowanych, z mocy art: 41 ustępu 1, 2 i 3 prawa Hypotecznego z r. 1818, o ile takowe zalegać będą.

b) Zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego obliczonych po datę drugiéj przedaży.

c) Kosztów pierwszéj i drugiéj przedaży.

2° Że domieszczoném będzie, iż, gdy nikt nie zgłosi się z chęcią kupna, dobra na własność Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przysądzone zostaną. Jednocześnie zaś, sposobem określonym w art. 3 i 4, Dyrekcya Szcze-

główa zarządzi objawienie o drugiéj przedaży w Dziale III Wykazu hypotecznego w kolumnie zlewków, obok ostrzeżenia o pierwszéj przedaży.

25. Na dni najmniéj 20 przed terminem oznaczonym do drugiéj i ostatecznéj przedaży Dyrekcya Szczegółowa umieści jednorazowe ogłoszenia w pismach publicznych, w sposobie w art. 10 określonym, z domieszczeniem wzmianki, „że przedaż pierwsza spełzła dla braku licytantów."

26. Na dni najmniéj 5 przed terminem oznaczonym do drugiéj przedaży, Radca Dyrekcyi Szczegółowéj złoży do księgi wieczystéj egzemplarze pism publicznych, przekonywające o dopełnionych ogłoszeniach; poczém Wydział hypoteczny, pod odpowiedzialnością za zwłokę, wyda, przed terminem na przedaż oznaczonym, decyzyę w ostatniéj instancyi, w któréj albo poświadczy spełnienie form drugiéj przedaży, albo zniesie postępowanie dokonane. W pierwszym przypadku przedaż ostateczna w dniu oznaczonym odbędzie się; w drugim Dyrekcya Szczegółowa zarządzi ponownie przedaż takąż jak poprzednia, drugą i ostateczną, z powtórzeniem tylko ogłoszenia w pismach publicznych, stosownie do art. 25, i objawieniem nowego terminu w Dziale III Wykazu hypotecznego.

27. Żadne zarzuty z tytułu form między 1 a 2 przedażą lub po przedaży, nie mogą być meldowane do księgi wieczystéj przez właściciela lub wierzycieli hypotecznych.

28. Przy ustanowieniu vadii do pierwszéj lub drugiéj przedaży, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego baczyć będą aby pokrywało:

a) Trzyletnie podatki Skarbowe i inne ciężary uprzywilejowane z mocy art. 41 ust. 1, 2, 3 Prawa hypotecznego z r. 1818.

b) Zaległe raty Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, jako téż narosnąć mogące w ciągu przedaży, wraz z karami egzekucyjnemi.

c) Koszta przedaży z góry w przybliżonym sposobie obliczone.

29. Licytacye odbywać się będą w obec Radcy Dyrekcyi Szczegółowéj przed Rejentem w ogłoszeniach wymienionym, a w razie przeszkody, w jego Kancellaryi przed Rejentem, któryby go zastępował; zaczynać się winny między godziną 10 z rana a 2 z południa; odbywać się mają podług form Postępowania sądowego, przez spalenie świeczek, z tą tylko różnicą, że licytować wolno bez użycia Obrońców Sądowych. Pluslicytant w protokóle licytacyjnym winien obrać zamieszkanie prawne, w mieście, w którém przedaż odbyła się. W protokóle licytacyjnym Rejent umieści krótką wzmiankę o dopełnieniu formalności przedaż poprzedzających, i o wyrokach, jeżeli jakowe zapadły.

30. Appellacya byłego właściciela lub wierzyciela hypotecznego od decyzyi Wydziału hypotecznego, stanowiącéj przepisanie tytułu własności na nabywcę, wzmiankowanéj w art. 15 ustępie (1) *d* Ukazu Najwyższego z dnia $^{9}/_{21}$ Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 245 nin. dzieła), nie będzie zawieszać wprowadzenia nabywcy w posiadanie dóbr.

31. W razie gdyby złożone przez pluslicytanta vadium niewystarczyło na pokrycie uprzywilejowanych podatków i ciężarów, oraz zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i kosztów przedaży, a pluslicytant w ciągu dni 20 od daty licytacyi, brakującéj ilości nie dopłacił, Dyrekcya Szczegółowa zarządzi relicytacyę na risico nabywcy, przy zachowaniu terminów i formalno-

---

(1) W oryginalnym texcie zamiast wyrazu *ustępie*, jest tu przez pomyłkę zamieszczony wyraz *ustawy*.

ści przepisanych w art. 24 i następnych, dla przedaży drugiéj czyli ostatecznéj i za złożeniem odpowiedniego vadium. W takim razie, licytacya, jeżeli ma miejsce, po pierwszéj przedaży rozpocznie się od téj saméj cyfry, od któréj zaczęła się poprzedzająca przedaż, zmniejszonéj jedynie ilością zapłaconych, z vadium, uprzywilejowanych podatków, ciężarów i zaległości Towarzystwa. Jeżeli nikt nie postąpi powyżéj oznaczonéj summy, wówczas w tym samym terminie licytacya na drugą sprzedaż odbędzie się od takiéj cyfry, jaka jest dla téj drugiéj przedaży postanowioną, i o tém ma być uczyniona wzmianka w ogłoszeniach i pismach publicznych. Jeżeli zaś licytacya następuje po drugiéj sprzedaży, rozpocznie się od takiéj summy, jaka jest dla téj drugiéj sprzedaży postanowiona, o czém ma być również uczynioną wzmianka w ogłoszeniach i pismach publicznych; a gdyby w tym terminie nie znalazł się nabywca, dobra na własność Towarzystwu Kredytowemu przysądzone zostaną.

32. W przypadkach przewidzianych art. 3 prawa z d. $^{10}/_{22}$ Maja 1860 roku (T. III, str. 260 nin. dzieła), mianowicie, jeżeli właściciel odstąpi od przyjętego planu gospodarstwa leśnego, Dyrekcya Szczegółowa, po zbadaniu stanu rzeczy na gruncie, złoży o tém rapport Dyrekcyi Głównéj.

33. Skoro Dyrekcya Główna udzieli upoważnienie do zarządzenia kroków, mających na celu przymusowe wystąpienie z częścią pożyczki, Dyrekcya Szczegółowa wyda stosowną decyzyę i tę doręczy właścicielowi przez woźnego Sądowego, w sposobie wytkniętym w art. 8, z wezwaniem, aby w dni 90 spłacił część pożyczki, i ostrzeżeniem, że, w razie przeciwnym, nastąpi przedaż dóbr przez licytacyę publiczną.

34. Po upływie bezskutecznym terminu 90 dniowego, w poprzedzającym artykule określonego, Dyrekcya

Szczegółowa zarządzi w sposobie art. 2 i następnych przepisanym, przedaż dłużnych dóbr, z tą tylko odmianą, że, przy ustanowieniu vadii, Dyrekcya Szczegółowa dopilnuje, aby takowe wystarczyło na zaspokojenie téj części pożyczki, jaka w kapitale spłaconą być ma, a to w listach zastawnych z bieżącemi kuponami w imiennéj wartości.

35. Zarząd dobrami w ciągu postępowania przedażnego, pozostanie przy właścicielu lub posiadaczu dóbr z tym skutkiem, iż od daty opisu stanu dóbr w art. 2 wzmiankowanego, taki właściciel lub posiadacz uważanym będzie jak każdy Administrator przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie ustanowiony, i że względem wierzycieli hypotecznych ulegać nadto może odpowiedzialności za przychody, stosownie do art. 688, 689, 690 Kodeksu Postępowania Sądowego.

36. Ilekroć Dyrekcya Szczegółowa uzna potrzebném w biegu wywłaszczenia odjąć właścicielowi zarząd dóbr, odnieść się winna tym celem do Dyrekcyi Głównéj, od któréj, skoro otrzyma upoważnienie, zaprowadzi administracyę zachowawczą, na zasadzie prawideł dotychczasowych, tudzież poniższych przepisów. — Art. 91 pr. o Tow. Kr. z r. 1825. (T. III, str. 33 nin. dzieła).

37. Delegowany celem zaprowadzenia zarządu, nie będzie obowiązany uwzględniać przedstawienia właściciela co do wyboru Administratora; natomiast szczególną zwróci uwagę na kandydatów, jakich mogą przedstawiać wierzyciele dłużnych dóbr.

38. Dyrekcya Szczegółowa mocną będzie, na wniosek Delegowanego, zostawić właściciela przy użytku mieszkania, ogrodu warzywnego, opału i nabiału, z udziałem oraz zboża na potrzeby domowe.

39. Przy ściąganiu czynszów od osadników podpadających pod przepisy postanowień Rady Administracyj-

néj z dnia $^{18}/_{30}$ Listopada i $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 522 i 523 nin. dzieła), Administrator Towarzystwa zastosuje się ściśle do takowych postanowień i rozporządzeń właściwych Władz Rządowych. Co zaś do kolonistów i osadników, przeciw którym potrzeba będzie użyć egzekucyi Sądowéj, Rejenci i Pisarze Sądowi, na żądanie Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wydadzą wyciągi główne do egzekucyi, bez potrzeby zastosowania przepisów zawartych w Tytule V części 2 art. 839 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego,

40. Dyrekcya Szczegółowa może upoważnić Administratora do wydzierżawienia z wolnéj ręki, najdłużéj na rok jeden, pojedynczych źródeł dochodu, jako to, wyszynku trunków, użytku z młynów, i t. p. Umowy takie przez Dyrekcyę Szczegółową zatwierdzone, obowiązywać będą właściciela, posiadacza dóbr, lub ich nabywcę.

41. Dyrekcya Szczegółowa mocna będzie kosztem dóbr poddanych administracyi zachowawczéj, ubezpieczać w Dyrekcyi krajowej Ubezpieczeń, wszelkie w dobrach takich ruchomości, inwentarze, krestencye i t. p. Ubezpieczenie takowe obowiązywać będzie właściciela dóbr, posiadacza lub ich nabywcę do terminu w ubezpieczeniu nakreślonego, lub do czasu oświadczenia przez właściciela, posiadacza lub nabywcę, iż występuje z ubezpieczenia, którego termin nie był zakreślony.

42. W przypadkach przepisanych art. 98 prawa z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 39 nin. dzieła.), mianowicie, gdy Dyrekcya Szczegółowa, po zbadaniu stanu rzeczy na gruncie, poweźmie przekonanie, że dobra są w stanie upadku, a przychody z nich uronione, lub odwrócone od właściwego przeznaczenia, w sposób rodzący obawę o bezpieczeństwo pożyczki Towarzystwa

Kredytowego Ziemskiego, mimo, że dobra płacą bieżące raty, złoży raport Dyrekcyi Głównéj, z wnioskiem o dozwolenie zaprowadzenia administracyi zachowawczéj.

43. Administracya zachowawcza, wzmiankowana w artykule poprzedzającym, zaprowadzoną będzie za decyzyą Dyrekcyi Głównéj i trwać będzie aż do odwołania onéj, przez tęż Dyrekcyę Główną. Poddaną będzie wszystkim przepisom dotychczasowym i obecnego postanowienia, z tym dodatkiem, że w terminach przez Władze Towarzystwa Kredytowego oznaczonych, Administrator płacić ma właścicielowi wszelką przewyżkę dochodów, po zaspokojeniu podatków i ciężarów uprzywilejowanych, rat Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i kosztów administracyi.

44. Egzekucya zarządzona przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, nie może tamować biegu wszelkiego stopnia egzekucyi za podatki i inne ciężary uprzywilejowane z prawa hypotecznego z r. 1818, mające pierwszeństwo przed Towarzystwem Kredytowém Ziemskiém; i nawzajem, działania egzekucyjne Władz Administracyjnych, nie będą w żadnym razie tamować biegu egzekucyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego; jednakże przy wydzierżawieniu dóbr w drodze egzekucyi administracyjnéj, przepis art. 108 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 117 nin. dzieła), ma być w swéj mocy zachowanym. Obecność Administratora zachowawczego w dobrach, nie przeszkadza zesłaniu sekwestracyi administracyjnéj.

45. O każdém zarządzeniu administracyi, Dyrekcya Szczegółowa uwiadomi natychmiast właściwego Naczelnika Powiatu, tym celem, aby nie dopuścił zaległości w opłatach Skarbowych i innych uprzywilejowanych.

46. Od dnia ogłoszenia niniejszych przepisów dodatkowych, postępowanie egzekucyjne, w takowych wska-

zane, będzie zastosowaném do wszystkich bez wyjątku dóbr ziemskich stowarzyszonych.

47. Przedaże w biegu będące, mogą być dokończone na zasadzie dawnych przepisów, co się zostawia uznaniu samychże Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Wszelako w razie spełznięcia pierwszéj przedaży, dla braku licytantów, nie będzie już zaprowadzoną jednoroczna administracya, z art. 91 prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 33 nin. dzieła), lecz natomiast druga i ostateczna przedaż takich dóbr odbędzie się bezzwłocznie, przy zachowaniu dotychczasowych formalności, dla drugiéj przedaży przepisanych.

48. Poszukiwanie za pośrednictwem Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego listów zastawnych lub kuponów jakimkolwiek sposobem zatraconych i wydawanie duplikatów, odbywać się będzie według dotychczasowych przepisów z następującemi uzupełnianiami:

a) Każdy przychodzący do Dyrekcyi Głównéj o wydanie duplikatu na zatracony list zastawny lub kupon, obok dopełnienia przepisów zawartych w art. 124 i 125 Prawa z dnia $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 49 nin. dzieła), oraz w § 213 i następnych Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 154 nin dzieła), powinien w podaniu swojém obrać zamieszkanie prawne w Warszawie. Zawiadomienie od Dyrekcyi Głównéj o zgłoszeniu się posiadacza takiego listu lub kuponu zakwestjonowanego, będzie doręczoném przez Woźnego Sądowego w tém obraném zamieszkaniu.

b) W ciągu sześciu miesięcy od takiego zawiadomienia, żądający wydania duplikatu winien złożyć Dyrekcyi Głównéj dowód wydanego pozwu do Sądu Cywilnego, i opłaconego wpisu, lub skargi do Sądu karnego, a wyrok stanowczy i ostateczny, lub prawomocny złożyć Dyrekcyi Głównéj w lat trzy po tém zawiadomieniu, jeżeli sprawa wytoczona została na drodze Cywilnéj, a w lat pięć, jeżeli sprawa poszła na drogę karną. Sprawy Cywilne tego rodzaju będą sądzone z regestru terminów skróconych, a wpis przez powoda opłacony, może być przez pozwanego podniesiony.

c) Po upływie powyżéj oznaczonych terminów, jeżeli wzmiankowane dowody nie będą złożone, spór uważa się za niebyły, a Dyrekcya Główna przywróci obieg zakwestyonowanym listom zastawnym lub kuponom.

49. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiém i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tych praw, a dotyczących egzekucyi przypadających Towarzystwu należności, tudzież sprzedaży dóbr w razie postąpienia o jedną czwartą część wyżéj nad zaofiarowany szacunek, zachowują się w swéj mocy, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego postanowienia.

ORGANIZACYA
SĄDOWNICTWA CYWILNEGO.

ORGANIZACYA SĄDOWNICTWA CYWILNEGO.

Po wprowadzeniu w r. 1808 do Księstwa Warszawskiego, składającego teraźniejsze Królestwo Polskie, nowego prawodawstwa, zaszła potrzeba zmiany instytucyj sądowych. Z tego powodu Minister Sprawiedliwości Księstwa Warszawskiego pod dniem 11 i 23 Maja 1808 r. zaprojektował Organizacyę Sądownictwa i przedstawił ją do zatwierdzenia Monarchy. Książe Warszawski przedstawione sobie projekta polecił poddać pod decyzyą owczasowéj Rady Stanu, a nieczekając na rozpoznanie przez nią tych projektów, postanowieniem swém z dnia 4 Lipca 1808 roku upoważnił Ministra Sprawiedliwości do wprowadzenia pomienionych projektów w wykonanie. Wypadki późniejsze były powodem, iż te projekta Organizacyi nie zyskały sankcyi prawodawczéj, pomimo to jednak dotąd służą za zasadę Organizacyi władz sądowych, ze zmianami jednak, jakie późniejszemi rozporządzeniami wprowadzone zostały.

Dla wyczerpania więc całości przedmiotu, zostaną tu przedstawione nie tylko pomienione rozporządzenia zamieszczone w Organizacyi z r. 1808, ale i wszelkie przepisy późniejsze, o ile dotyczą sądownictwa cywilnego.

Pomiędzy przepisami temi znajdują się i takie, które właściwe miejsce znaleśćby powinny w Kodexie Postę-

powania Sądowego, gdyż w wielu przypadkach granica pomiędzy Organizacyą władz sądowych a przepisami dotyczącemi Postępowania Sądowego, jest nader trudną do oznaczenia, i z tego téż powodu przepisy, jakie tu podane będą, uważać należy niejako za dopełnienie Kodexu Postępowania Sądowego.

II.

ORGANIZACYA SĄDOWNICTWA CYWILNEGO

W KSIĘSTWIE WARSZAWSKIÉM,

wydana przez Ministra Sprawiedliwości tegoż Księstwa w dniu 11 Maja 1808 roku N. 3335.

TYTUŁ I.

Przepisy ogólne.

1. Sądownictwo jest niepodległe, wyroki zatém sądów, nawet gdzie My Król lub naród jest interessowany, za wolne od wszelkiego zewnętrznego wpływu i jedynie tylko prawu i sumieniu sędziego podległe mieć chcemy, co jednak nie wyłącza magistratur sądowych z pod przepisanego prawem dozoru i zwierzchnictwa.

2. Minister Sprawiedliwości (1) ma prawo dozoru i napomnienia Członków Sądu Appellacyjnego, Sądów Pokoju i Trybunałów pierwszéj instancyi.

---

(1) Po zniesieniu nazwy Ministerstw, najwyższym zwierzchnikiem sądownictwa w Królestwie Polskiém jest *Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.* — (Art. 23 Statutu Org. z d. 14 Lutego 1832 r.—D. P. T. XIV, str. 199).

* Sąd Kassacyjny (1) ma w przytomności Ministra Sprawiedliwości prawo strofowania nad Sądem Appellacyjnym i Sędziami pokoju.

---

(1) Sąd Kassacyjny, którego Organizacya zatwierdzoną została postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), obowiązki swe pełnił do czasu rozwiązania rządu Księstwa Warszawskiego, t. j. do d. 1 Lutego 1813 r.

Z dniem tym ustała władza Rady Stanu Księstwa Warszawskiego, ustał więc w działaniach swych i Sąd Kassacyjny, jako z Członków Rady Stanu składający się.

Następnie rządy kraju sprawowała Rada Najwyższa Tymczasowa Księstwa Warszawskiego, która, oceniając niedogodność wypływającą z braku sądownictwa, przez były Sąd Kassacyjny wykonywanego, przedewszystkiém uchwałą swą z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7) postanowiła:

Art. 1. Sąd Appellacyjny Księstwa Warszawskiego zastępować będzie odtąd Sąd Kassacyjny, i rozpoznawać rekursa w sprawach Kryminalnych, Policyjno-poprawczych i Policyjnych podawane, a do Kassacyi należące, tak z dawnego Rządu zaległe, jako i bieżące.

Art. 2. Wszelkie w tym względzie attrybucye, Sądowi Kassacyjnemu służące, organizacyą Sądu Kassacyjnego objęte, służą odtąd Sądowi Appellacyjnemu Księstwa Warszawskiego.

Art. 3. Sąd Appellacyjny w obydwu wydziałach razem połączony, dwa dni w tygodniu, to jest w Piątek i Sobotę będzie sprawował w téj mierze obowiązki Sądu Kassacyjnego, a Prezesowie kolejno prezydować będą.

Art. 4. Prezesowie wyznaczać będą Sędziów do referatów, w miejsce Referendarzy, a Prokurator Sądu Appellacyjnego i Pisarz, pełnić będą obowiązki Prokuratora i Pisarza Sądu Kassacyjnego.

Art. 5. Sąd Appellacyjny Księstwa Warszawskiego, po odebraniu niniejszego Postanowienia, czynności swoje z dniem 15 Kwietnia r. b. rozpocznie, i rapport w téj mierze Radzie Najwyższéj złoży.

Sąd Appellacyjny ma prawo dozoru nad Trybunałami pierwszéj instancyi i Handlowemi.

Trybunały pierwszéj instancyi mają dozór nad Podsędkami Sądów Pokoju i Urzędnikami stanu cywilnego.

Pisarze, Assessorowie, Podpisarze i Burgrabiowie (1), tudzież officialiści sądowi, stoją pod dozorem sądów swoich (2).

3. Czas przerwy do odpoczynku stanowi się od d. 1

Też same sprawy postanowieniem Najwyższém z d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 286) powierzone zostały do odsądzenia Dziesiątemu Departamentowi Rządzącego Senatu.

W sprawach jednak cywilnych sądownictwo, przez były Sąd Kassacyjny wykonywane, było zatamowane. Dopiéro Ustawą przez Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego w d. 21 Września 1815 r. wydaną (D. P. T. D. str. 22) utworzony został *Sąd Najwyższéj Instancyi*, który co do spraw cywilnych zastąpił dawniejszy Sąd Kassacyjny.

(1) Komornicy. T. II, str. 599 nin. dzieła.

(2) Oprócz rozmaitych przepisów wyjątkowych, jakie co do Komorników zostały wyżéj podane (T. II, str. 599 n. niniejszego dzieła), Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod dniem 18 Czerwca 1823 r. N. 6283 postanowiła, iż, w celu zabezpieczenia stron interessowanych od strat i ułatwienia im poszukiwania szkód, gdyby te poniosły, każdy Komornik, pragnący otrzymać uwolnienie od obowiązków tego urzędu, o zamiarze tym powinien poprzednio uwiadomić strony interessowane na 3 miesiące przed żądaniem dymissyi, przez trzechkrotne obwieszczenia, raz na miesiąc w Dzienniku gubernialnym i w Gazecie umieszczone, oraz usprawiedliwić przed Prokuratorem Kr., że wszelkie akta, sobie do egzekucyi powierzone, stronom interessowanym zwrócił i summy wyegzekwowane tymże oddał.

Co do wykréślenia kaucyi hypotecznéj przez Komorników wystawianéj, porównać rozporządzenia z d. 26 Lipca 1812 r. N. 11705 i 15 Lipca 1826 r. N. 7917. (T. II, str. 902 niniejszego dzieła).

Sierpnia do d. 1 Października (1). Jednakże wtedy w Sądzie Appellacyjnym jeden Wydział i w każdym Trybunale jeden Wydział przytomnym być winien. — Art. 213 Urządzenia Wewnętrznego dla Warszawskich Departamentów Senatu, z r. 1842.

Sądy Handlowe, Sędziowie Pokoju i Podsędkowie odpoczynku mieć nie będą.

* **4.** Prezęsowie Sądów oddalający się prócz tego do miesiąca jednego winni mieć zezwolenie sądu swego; do oddalenia się zatém na czas dłuższy, powinni, za wniesieniem Sądu swego, zyskać pozwolenie Ministra Sprawiedliwości.

Członkowie Sądów, Pisarze, Assessorowie, Podpisarze i Burgrabiowie, chcący się, prócz przerwy odpoczynkowéj, oddalić od Sądu aż do dni 12, powinni mieć pozwolenie Prezesa; od dni 12 aż do miesiąca daje pozwo-

(1) *a*) Podług Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 4/16 Maja 1843 r. (D. P. T. XXXII, str. 29): „Feryc sądowe w sądach cywilnych odtąd zarówno z feryami IX° Departamentu Senatu, zaczynać się będą od 1/13 Lipca i trwać do 1/13 Września każdorocznie."

b) Niezależnie od tego czynności sądowe, oprócz zwykłych feryj dla sądów cywilnych i świąt uroczystych, limitowane być powinny:

1° W dni galowe pierwszéj klassy.

2° W dni świąteczne limita czynności sądowych trwać ma, jako to:

a) W zapusty, ostatnie dni 3.

b) W Wielkanoc, od Wielkiego Czwartku do Niedzieli Przewodniéj włącznie.

c) W Zielone Świątki, dni 3.

d) W Dzień Zaduszny.

e) W Boże Narodzenie, od Wigilii do Nowego Roku włącznie.

K. R. S. d. 20 Kwietnia (2 Maja) 1836 r. N. 11438.

lenie Sąd; więcéj nad miesiąc daje pozwolenie Minister Sprawiedliwości za wniesieniem Sądu.

Podsędkowie nie mogą się oddalić do dni 12 bez zezwolenia tegoż Sędziego pokoju; od dni 12 aż do miesiąca daje im pozwolenie Trybunał pierwszéj instancyi; na czas zaś dłuższy, Minister Sprawiedliwości za wniesieniem Sądu.

Officialiści sądowi nie mogą się oddalać bez zezwolenia swojego Sądu (1).

5. Miejsce sędziego nieobecnego zastępuje, w przypadku art. 118 Procedury Cywilnéj, inny sędzia; w niedostatku tegoż, Assessor; a w niedostatku Assessora, piérwszy w porządku Obrońca przy Sądzie pracujący. Podsędką zastępuje Pisarz Sądu Pokoju, a officialistom Sąd wyznacza zastępstwo.

6. Sąd Appellacyjny, bądź na doniesienie Prokuratora Naszego, bądź na doniesienie jednego z Prezesów, może żądać od Nas Króla złożenia Sędziego Trybunału pierwszéj instancyi lub Handlowego, którego mieni być winnym za przestępne sprawowanie obowiązków.

Złożenie Sędziego Sądu Appellacyjnego lub Sędziego pokoju może żądać Rada Stanu, jako sprawująca obowiązki Sądu Kassacyjnego.

Na takowe więc doniesienie Prokuratora lub Prezesa mocen jest Sąd Appellacyjny zawiesić urzędowanie Sędziego Trybunału pierwszéj instancyi i Handlowego z przyczyn w prawie przepisanych i kazać mu stanąć przed wyznaczonym członkiem Sądu swego dla zdania sprawy z swego postępowania.

(1) Przepisy w artykule tym zawarte licznym ulegały zmianom a nareszcie Ustawa o służbie cywilnéj z d. 10/22 Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73) w art. 23, 66, 115 oraz 146 n. wskazała ostatecznie zasady w przedmiocie udzielania urlopów.

Skargi na Prezesów tychże sądów donosi lub Sąd lub Prokurator Jeneralny Radzie Stanu, a ta, jako sprawująca obowiązki Sądu Kassacyjnego, postępuje sobie w tenże sam sposób jak przeciw Sędziom Appellacyjnym.

Indagacye w sposób powyższy prowadzone przesyła Sąd Appellacyjny przez Ministra Sprawiedliwości, a Sąd Kassacyjny bezpośrednio Nam Królowi do rozsądzenia.

W tych tylko przypadkach My Krol na złożenie sędziego wyrokować będziemy.

Pisarzów, Assessorów, Podpisarzów, Burgrabiów, tudzież officialistów sądowych, zawiesza Sąd swój i oddaje ich pod sąd prawem przepisany, jeżeli sam przewinień nie sądzi (1).

---

(1) Zasady w artykule tym podane zmienione zostały późniejszemi rozporządzeniami. Obecnie w przedmiocie pociągania Urzędników do odpowiedzialności, wymierzania na nich kar, oraz zawieszania ich w urzędowaniu i oddalania od takowego, obowiązują przepisy następujące:

1° Postanowienie Najwyższe z d. $^{8}/_{20}$ Maja 1817 r. (D. P. T. III. str. 216).

2° Takież postanowienie z d. $^{6}/_{18}$ Kwietnia 1820 r. (D. P. T. VII, str. 3).

3° Postanowienie Ks. Namiestnika z d. 21 Czerwca 1820 r. (D. P. T. VII, str. 20).

4° Postanowienie Rady Administracyjnej z d. 17 Lutego (1 Marca) 1833 r., (D. P. T. XV, str. 203).

5° Takież postanowienie z d. 27 Lipca (8 Sierpnia) 1837 r. (D. P. T. XXI, str. 227).

6° Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu (mianowicie art. 56, 60, 65, 75, 85) z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 299).

7° Wewnętrzne Urządzenie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu (mianowicie art. 72—86) z d. $^{8}/_{20}$ Września 1842 r.— (Zbiór Ukazów i postanowień, T. I, str. 143).

TYTUŁ II.

Sądy (1).

7. Do przyjmowania aktów stanu cywilnego ustanowieni będą w kraju *Urzędnicy stanu cywilnego.*— Postano. Kr. Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 23 Lutego 1809 roku. — Art. 71—142 K. C. P. — Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 3 Listopada 1825 r. i 7 Września 1830 r. (T. I, str. 140, 134 i 157 nin. dzieła).

8. W każdym powiecie ustanowionym będzie *Sąd Pokoju,* zasiadający w mieście stołecznem powiatowém (2).

8° Postanowienie Rady Administracyjnéj z d. $^{17}/_{29}$ Września 1843 r. (D. P. T. XXXII, str. 325).

9° Postanowienie Najwyższe z d. $^{19}/_{31}$ Lipca 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 149).

10° Ustawa Przechodnia do Kodexu Kar Głównych i Poprawczych (mianowicie art. 58—85) z d. 11 Listopada 1847 r. (D. P. T. XL, str. 7).

11° Postanowienie Rady Administracyjnéj z d. $^{15}/_{27}$ Lutego 1855 r. (D. P. T. XLVIII, str. 235).

12° Ustawa o służbie cywilnéj (mianowicie art. 47—52, 71 do 83 i 158—167) z d. $^{10}/_{22}$ Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73).

13° Ustawa o Radzie Stanu Królestwa, (mianowicie ustęp 5, artykułu 3) z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 335).

(1) Niezależnie od sądów, o których w Tytule tym jest mowa, istnieją jeszcze *Sądy gminne*, na mocy Ustawy co do nich w d. 24 Maja (5 Czerwca) 1860 r. zatwierdzonej, (D. P. T. LVII, str. 3 n.). Attrybucye sądów gminnych w sprawach cywilnych podane są w art. 75 i n. wspomnionej Ustawy.

(2) Podług art. 1 postanowienia Najwyższego z d. 29 Września (11 Października) 1842 r. (D. P. T. XXX, str. 281) *Sądy powiatowe* nazwane zostały *Sądami Okręgowemi*, i tych jest obecnie 80 w całym kraju.

9. Po miastach handlowych będą *Sądy Handlowe* (1).

10. W każdym departamencie (2) będzie *Trybunał pierwszéj instancyi*, zasiadający w mieście stołeczném

(1) Na zasadzie postanowienia Rady Administracyjnej z d. $^{14}/_{26}$ Października 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 128) istnieje tylko jeden *Trybunał Handlowy w Warszawie*.

Sprawy zaś handlowe, pod jurysdykcyą innych Trybunałów Cywilnych do sądzenia przypadające, sądzone są przez też Trybunały Cywilne, które wówczas do swéj zwykłéj intytulacyi dodają wyrazy „*W zastępstwie Trybunału Handlowego działający*." Art. 21 Org. Sądo. z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745:

(2) Podział kraju na *Departamenta* wprowadzony został na mocy art. 64 Ustawy Konstytucyjnéj Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D.P.K.W.T.I, str. I i XXXIV).—Ośm departamentów składały teraźniejsze Królestwo Polskie.

Następnie, według postanowienia Namiestnika Kr. z d. 16 Stycznia 1816 r. (D. P. T. I, str. 115) nazwa *Departamentów* zastąpioną została nazwą *Województw*. *Województwa* otrzymały nazwę *Gubernij*, na skutek postanowienia Kr. z d. 23 Lutego (7 Marca) 1837 r. (D. P. T. XX, str. 412).

Wreszcie w nazwach gubernij zaprowadzoną została zmiana postanowieniem Kr. z d. $^{9}/_{21}$ Sierpnia 1841 r. (D.P.T.XXXIV, str. 453), podług którego w miejsce 8 gubernij utworzono ich tylko 5, i te mają obecnie następujące nazwy: Warszawska, Lubelska, Radomska, Płocka, Augustowska.

Bez względu na ten nowy podział gubernij, liczba Trybunałów Cywilnych żadnéj nieuległa zmianie.

Obecnie w Królestwie Polskiém jest 9 Trybunałów cywilnych i tym, podług postanowienia Rady Administracyjnéj z d. $^{14}/_{26}$ Października 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 128) nadane zostały następujące nazwy: Trybunał Cywilny gubernii —Warszawskiéj w Warszawie,—Warszawskiéj w Kaliszu,— Radomskiéj wRadomiu,—Radomskiéj w Kielcach,—Lubelskiéj w Lublinie,— Lubelskiéj w Siedlcach,— Płockiéj,— Augustowskiéj Wydziału 1° w Łomży,— i Augustowskiéj Wydziału 2° w Suwałkach.

każdego departamentu, jako to: w Warszawie, w Poznaniu, w Kaliszu, w Bydgoszczy, w Płocku i w Łomży (1).

11. Na całe Księstwo Warszawskie jeden *Sąd Appellacyjny*; miejsce dla niego wyznacza się w Warszawie.

12. Rada Stanu wraz z Referendarzami odbywa obowiązki *Sądu Kassacyjnego* (2). — Przypisek do art. 2 i 35 niniejszéj Organizacyi.

(1) Po odpadnięciu do Królestwa Pruskiego departamentów Poznańskiego i Bydgoskiego, oraz po przyłączeniu do Królestwa Polskiego od Cesarstwa Austryackiego dwóch teraźniejszych gubernij Radomskiéj i Lubelskiéj, w każdém zówczesnych ośmiu województw istniał Trybunał Cywilny, a skład Trybunałów i innych sądów w nowo wcielonym od Austryi kraju, podług art. 4 Postanowienia Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 6 Czerwca 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 215), zaprowadzony został taki sam, jaki już dotąd istniał w innych prowincyach Księstwa Warszawskiego.

(2) Rada Stanu przechodziła następujące koleje. Za Księstwa Warszawskiego, utworzoną została dekretem Kr. Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 24 Grudnia 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. 37) i otrzymała Organizacyą takimże dekretem z d. 19 Września 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 879).

Z rozwiązaniem rządów Księstwa Warszawskiego w r. 1813, zwiniętą została pierwiastkowa Rada Stanu, a postanowieniem Najwyższém z d. 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 r. (D. P. T. I, str. 245) utworzoną została *Rada Stanu Królestwa Polskiego*. Nowa jéj organizacya polega na postanowieniu Najwyższém z d. $^{12}/_{24}$ Grudnia 1832 r. (D P. T. XV, str. 69); takiémże zaś postanowieniem z d. $^{6}/_{18}$ Września 1841 r. (D. P. T. XXVII, str. 330) została zwiniętą i attrybucye jéj przeszły na *Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu*. Wreszcie postanowieniem Najwyższém z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333) została przywrócona *Rada Stanu Królestwa Polskiego* i wskazane jéj attrybucye.

DZIAŁ I.

Urzędnicy stanu cywilnego.

13. W każdéj gminie będzie *Urzędnik stanu cywilnego* do przyjmowania aktów stanu cywilnego.

* Urzędników stanu cywilnego mianuje Minister Sprawiedliwości. — Art. 7 niniejszéj Organizacyi.

DZIAŁ II.

Sądy Pokoju.

14. Sądy Pokoju składać się będą z *Sędziów pokoju*, którzy kadencyami co cztéry miesiące zasiadać, a co dwa lata w trzeciéj części odnawiać się będą, i *Podsędków* mianowanych dożywotnie (1).

Przydani im będą *Pisarze, Podpisarze, Burgrabiowie* (Komornicy) i *Kancellarya.*

15. Liczba osób Sąd Pokoju składających i officialistów stanowi się oddzielnym etatem, stosownie do ludności miejscowéj.

16. Do Sędziów pokoju należéć będzie jednanie stron w sporach pierwszéj instancyi pod wyrok Trybunałów podpadających, prezydowanie w radach familijnych i inne przedmioty opieki prawem przepisane. — K. P. S. 48 n. K. C. P. 372 n. — Art. 4 Organizacyi Sądownictwa z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745.

(1) Podług teraźniejszych przepisów urząd Sędziego pokoju jest dożywotni, a nominacye i uwolnienia Podsędków są attrybucyą Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

Pisarze Sądów pokoju będą im do trzymania pióra i pomocy w ich czynnościach.

17. Do Podsędków należéć będa wszelkie inne czynności sądu pokoju, prawem przepisane a powyższym artykułem nie objęte. — Art. 4 Organizacyi Sądownictwa z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745.

Pisarze (Podpisarze sądów pokoju) będą im do pomocy i do pióra.

* **18.** Sposób obiérania Sędziów pokoju przepisany jest w ustawie Konstytucyjnéj i w Organizacyi Ministeriów.

Podsędków, Pisarzów, Podpisarzów i Burgrabiów (Komorników) mianujemy My Król za przedstawieniem Ministra Sprawiedliwości; officialistów zaś sądowych mianuje Minister Sprawiedliwości na podanie Sądu pokoju. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie cywilnéj z d. 10/22 Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73), oraz post. Ks. Namiestnika z d. 11/23 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 227).

19. Sędzia pokoju równy jest w stopniu Sędziemu Appellacyjnemu i jest bezpłatnym.

Sędzia pokoju może razem Senatorskie i Poselskie piastować urzędy.

O wyłączenie sprawy jakiéj od Sędziego pokoju należy się odwoływać do Sądu Appellacyjnego.

DZIAŁ III.

Sądy Handlowe.

20. Sąd Handlowy składać się będzie z jednego *Prezesa*, prawnika, mianowanego na lat trzy, i z *Członków Sądu*, których Zgromadzenie Kupieckie miejscowe, stosownie do ludności i handlów, z pomiędzy siebie co lat dwa wybiérać będzie. Przydanym będzie do każdego

Sądu Handlowego jeden *Pisarz* dożywotni. — Art. 9 niniejszéj Organizacyi.—Art. 615 i n. K. H.

21. Przedmioty czynności tegoż Sądu wyszczególnione są w Kodexie Handlowym. — K. H. 615 n.

* **22**. Prezesa Sądu Handlowego i Pisarza mianujemy My Król na przedstawienie Ministra Sprawiedliwości, a Członków Sądu Handlowego, od Zgromadzenia Kupieckiego obranych, potwierdzamy (1).

DZIAŁ IV.

Trybunał pierwszéj instancyi.

23. Trybunał pierwszéj instancyi składać się będzie z jednego *Prezesa*, z sześciu *Sędziów dożywotnich* (2).

Przydani do niego będą jeden *Pisarz*, jeden *Podpisarz*, jeden *Metrykant* (*Conservateur*) (3) i *Sekretarze*, *Kassyer* i *Kancellarya*.

(1) Przepisy co do mianowania Prezesa Trybunału Handlowego, oraz co do potwierdzania wyboru na Sędziów tegoż Trybunału, uległy zmianie, jak to wyjaśniono w przypiskach do art. 617 i 618 K. Han.—(T. II, str. 784 n. nin. dzieła).

Nominacya Pisarza, Podpisarza, oraz innych urzędników Trybunału Handlowego, zależy od Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości. Art. 53 i 54 Ustawy o służbie Cywilnéj z r. 1859 (D. P. T. LIII, str. 111).

(2) Nie we wszystkich Trybunałach znajduje się jednakowa liczba sędziów; zależy to od większéj lub mniejszéj ilości spraw do sądzenia przypadających.

(3) Nazwa *Metrykanta*, który następnie *Konserwatorem Hypotecznym* był tytułowany, zastąpioną została nazwą *Pisarza Kancellaryi Ziemiańskiéj*, utworzoną na mocy Ustawy Hypotecznéj z r. 1818, oraz Instrukcyi z d. 30 Czerwca 1819 r. N. 7408. — (T. II, str. 4 i 19 niniejszego dzieła).

24. Trybunał pierwszéj instancyi dzielić się będzie na dwa *Wydziały* (1), z których jeden trudnić się będzie ukończeniem spraw zaległych (to jest takich, których przynajmniéj instrukcya pierwszéj instancyi za Rządu zeszłego ukończoną została), hypoteką, tudzież sprawami opiekuńczemi, nim te radom familijnym oddanemi zostaną; drugi zaś sprawami bieżącemi.

25. Komplet każdego Wydziału składa się z trzech Członków Sądu. Wydział pod prezydencyą Prezesa (2) ma Pisarza do pióra, a Wydział pod prezydencyą najstarszego z porządku sędziego, ma Podpisarza (3).

* **26**. Po ukończeniu spraw zaległych, będą się obadwa Wydziały trudniły sprawami bieżącemi, a natenczas każdy wydział wyznaczonym będzie na połowę powia-

(1) Nie wszystkie Trybunały Cywilne dzielą się na jednakową liczbę wydziałów. Trybunał Warszawski ma ich trzy, — Trybunały: Kaliski, Radomski, Lubelski i Płocki mają ich po dwa; a Trybunały: Kielecki, Siedlecki, Łomżyński i Suwalski mają tylko po jednym wydziale.

Czynności hypoteczne, w zakresie Ustaw z r. 1818 i 1825 powierzone są oddzielnemu przy każdym Trybunale Wydziałowi Hypotecznemu.

Wszelkie opieki zostają pod kontrollą rad familijnych w właściwych Sądach Pokoju.

(2) Dla dobra służby Prezesi Trybunałów o ile można najczęściéj zasiadać powinni w Wydziałach sądzących sprawy.

K. R. S. d. 24 Maja 1831 r. N. 4165.

(3) Co się tyczy spraw ulegających kommunikacyi do wniosków Prokuratora Kr. porównać art. 83, 84 i 112 K. P. S. z zamieszczonemi tamże przypiskami (T. II, str, 212 i 221 niniejszego dzieła).

W czasie wprowadzania i sądzenia spraw, Prokurator na prawéj ręce Prezesa, lub uosobnego stolika, postawionego w równi z krzesłem Prezesa, miejsce zajmować powinien.

M. S. d. 29 Sierpnia 1810 r. N. 9401.

tów departamentowych, które się co cztéry miesiące odmieniać będą (1).

---

(1) Pomijając wewnętrzne urządzenia Sądów, powołane wyżéj w odsyłaczu do art. 1042 K. P. S. (T. II, str. 518 nin. dzieła), zwrócić tu należy uwagę na rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 17 Września 1812 r. N. 14360, w téj osnowie:

1° Od. d. 1 Października 1812 r. dla wszystkich wydziałów Trybunału, jeden tylko utrzymywany będzie *Rejestr wpisowy*, obejmujący: Numer ciągły, nazwisko stron i ich Obrońców, przedmiot sprawy, i ilość opłaconego stempla. W tenże rejestr każda sprawa, najdaléj w 24 godzin po upłynieniu wyznaczonego w zapozwie terminu zapisaną być powinna, a to pod karą złp. 25, jeżeli z winy Obrońcy temu przepisowi zadosyć się nie stało.

Prócz tego utrzymywany będzie drugi *Rejestr głównéj wokandy*, te same obejmujący rubryki jak pierwszy, z dodatkiem jednak jeszcze jednéj rubryki dla zanotowania Wydziału, na który sprawa losem przypadła. Do tegoż Rejestru podane będą wszystkie sprawy do wprowadzenia gotowe. Tenże Rejestr głównéj wokandy będzie *potrójny*, jeden *dla spraw ordynaryjnych*, drugi *dla spraw summarycznych z porządku wpisów*, trzeci zaś *dla spraw summarycznych z oznaczonego krótkiego terminu*.

Oprócz tych ogólnych Rejestrów, dla obudwóch Wydziałów Trybunału wspólnych, utrzymywany będzie oddzielny *Rejestr spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych*, wyłącznie, podług wydanych przepisów, do Wydziału 2° należących, oraz *Rejestr oddzielny spraw en référé*, przez Prezesa Trybunału zadecydować się mających.

2° Rejestra tak jeneralne dla wszystkich wydziałów, jako téż Rejestr spraw en référé dla Prezesa, utrzymuje Pisarz Trybunału; Rejestr zaś spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, Podpisarz, i, z powodu innych zatrudnień Pisarzy, wyznacza się do przyjmowania wpisów, z rana godzina 9 do 10, a po południu od 4 do 5.

3° Pisarz Trybunału przyjmuje tylko sprawy z oznaczonego

---

krótkiego terminu do wpisywania, jeżeli nota w téj mierze podana z rezolucyą Prezesa, albo, w przypadku nie przytomności tegoż, lub innéj przeszkody, z rezolucyą Sędziego Prezydującego, złożoną zostanie; Rejestr zaś z oznaczonego krótkiego terminu tylko dla spraw z kategoryi spraw artykułem 404 K. P. S. objętych, może być dozwolonym, a to z przyczyny ich nagłości; sprawy zaś takowe w wyznaczonym terminie odsądzonemi być muszą i zostawuje się roztropności Prezesa wiele takowych spraw bez uszczerbku innych na dzień jeden wyznaczonych być może.

4° Co się zaś tyczy spraw aż do 1 Października r. b. w rejestrach, dotąd w każdym Trybunale utrzymywanych, zapisanych, tedy:

a) W Trybunałach, gdzie sprawy podług powiatów między Wydziały dotąd były podzielone, każdy wydział sądzenie spraw z rejestrów dla niego dotąd utrzymywanych jeszcze kontynuować winien, dopóki jeden z tychże wydziałów rzeczonych rejestrów nie skończy; natenczas zaś sprawy w rejestrach drugiego wydziału jeszcze pozostające, między wydziały losem sposobem niżéj przepisanym podzielą się, a, po zupełném ukończeniu dotychczasowych rejestrów, następuje podział spraw między wydziały z nowych rejestrów.

b) W Trybunałach, gdzie Wydział drugi trudnił się dotąd w szczególności tylko sądzeniem spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, i niemając powiatów departamentu w szczególności sobie udzielonych, jedynie w przypadku brakujących spraw w rejestrach mu właściwych, wziął jeden z rejestrów 1° Wydziału do sądzenia, tedy w Trybunałach tych, po odsądzeniu spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, dotąd wpisanych przez Wydział drugi, sprawy w rejestra dotychczasowe 1° Wydziału wpisane jeszcze nie odsądzone, podziela się między o-

badwa wydziały, a to sposobem również niżéj opisanym.

5° Lubo, podług przepisu wyżéj pod N. 4 niniejszego reskryptu umieszczonego, podział spraw z nowych rejestrów, od 1 Października r. b. utrzymywać się mających, dopiéro po ukończeniu dotychczasowych rejestrów następuje; wyjmują się jednak od tego przepisu sprawy z oznaczonego terminu rezolucyą Prezesa dozwolonego, które w równéj ilości pomiędzy obadwa wydziały losem podzielonemi zostaną.

6° Podział zaś z rejestrów tym sposobem następuje, iż z każdego rejestru po 40 spraw dla każdego wydziału przeznacza się, takowe zaś losowanie dwa razy w miesiąc, a to d. 1 i 15 każdego miesiąca, a gdyby takowe w dnie świąteczne przypadały, tedy dniem wprzódy uskutecznionem zostanie; przy témże losowaniu rachować się będą wydziałowi 2u sprawy z rejestru mu właściwego, tak, iż tyle tylko przyda się mu spraw, ile do zrównania z wydziałem 1m, lub, w Trybunałach, gdzie późniéj 3ci Wydział utworzonym zostanie, z 1m i 3m wydziałem wypadnie. Również, jeżeli w ciągu dwóch tygodni w którym z wydziałów wszystkie na niego przypadłe sprawy przywołanemi zostały, tedy niezwłocznie nowy podział potwierdzonym być winien, wydział zaś ten, w którym się jeszcze sprawy nieodsądzone znajdują, takową tylko liczbę spraw przybiéra, ile, do zrównania z innemi wydziałami, przypada.

7° Losowanie przez Prezesa, lub, w jego niebytności, przez Sędziego z porządku nominacyi najstarszego, w przytomności całego składu Trybunału następuje, a to tym sposobem, iż Pisarz Trybunału sprawy w jakim rejestrze wpisane podług porządku numeru na oddzielnéj karcie wpisze i w téj ilości Prezesowi poda, ile, podług N. 6 niniejszego urządzenia, do podziału ma być przeznaczonych; wszystkie zaś takowe kartki oddzielnie każdego rejestru, włożone w naczynie przez Prezesa lub jego Zastępcę, w porządku dla każdego wydziału wyciągane być mają. Pisarze Trybunału przy losowaniu przytomni, sprawy do swego wydziału losem przeznaczone, w rejestr wokandy wydziałowéj, oddzielnie na ten koniec utrzymywany, podług porządku numeru głównego rejestru wciągną, i, dla uwiadomienia publiczności, na drzwiach wydziału swego wywieszą, z której to wokandy woźny audyencyonalny sprawy dla przywoływania do swego rejestru zapisze.

8° Sprawy z oznaczonego terminu Pisarz Trybunału, ogólny w téj mierze rejestr utrzymujący, dniem przed przypadającym terminem Prezesowi do podziału losem przedstawi, a Pisarzom właściwego wydziału numer i rubrum prześle, końcem niezwłocznego w wokandach wywieszenia.

9° Dopokąd dotychczasowe, aż do 1 Października r. b. kontynuowane rejestra spraw odsądzonemi nie zostaną, dopóty w każdym tygodniu pewne dnie dla każdego rejestru wyznaczą się. Skoro zaś rejestra pod N. 1 wymienione wprowadzone będą, natenczas z spraw losem podzielonych nasamprzód sprawy z oznaczonego terminu, potém zaś podług porządku czasu wpisu do wokandy głównéj sprawy summaryczne, i na ostatek ordynaryjne sądzone będą.

10° Sprawy z oppozycyi, z wyroków przygotowawczych, przedstanowczych, z restytucyi in integrum, wogóle wszystkie sprawy w jednym wydziale rozpoczęte, w tymże samym wydziale do rejestru właściwego, za opłaceniem papiéru stemplowego wpisowego u Pisarza jeneralny rejestr utrzymującego, również jak i sprawy wyrokiem Sądu Appellacyjnego do jednego z wydziałów Trybunału odesłane, w rejestr tegoż wydziału wpisywane i w tymże bez dalszego losowania sądzone będą.

11° Gdy tym sposobem dotychczasowy podział spraw podług powiatów ustaje, zatém wszelkie pozwy tylko przed Trybunał, bez wyrażenia przed który wydział, wydanemi być powinny, wyjąwszy sprawy konkursowe, likwidacyjne i inne z Rządu zeszłego pozostałe, podług wydanych już dawniej urządzeń wyłącznie do wydziału 2° należące.

12° Nadmienia się tu jeszcze, iż sprawy do rejestru wokandy jeneralnéj, pod N. 1 wymienionego, dopiéro po dopełnienia kommunikacyi pomiędzy Patronami, prawem przepisanéj, przyjętemi być mogą.

* **27**. Co trzy lata będzie przez Nas mianowany Prezesem jeden z grona Sędziów; Prezesowie jednak potwierdzonemi być mogą.

Na Prezesów, Członków Sądu, Pisarzów, Assessorów, Podpisarzów, Metrykantów i Burgrabiów, podawać Nam będzie Minister Sprawiedliwości kandydatów do potwierdzenia. Officyalistów zaś sądowych sam, na podanie Sądu, potwierdza. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnéj z d. 10/22 Marca 1859 r. i post. Ks. Nam. z d. 11/23 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

DZIAŁ V.

Sąd Appellacyjny.

28. Sąd Appellacyjny składać się będzie z *Prezesa*

13° W każdym wydziale dopóki są sprawy na wokandzie, sądzić się powinno od godziny 10 z rana do 2 po południu.

14° W każdym wydziale utrzymywaną będzie, prócz *protokółu audyencyonalnego*, *księga wyroków*, redakcye wyroków obejmująca; protokóły zaś audyencyonalne, po ukończeniu każdego roku, zebrane razem w jedną księgę, oprawione zostaną; toż samo i wyroki zredagowane.

15° Pisarz Trybunału utrzymywać będzie *Repertorium wszystkich spraw w Trybunale odsądzonych*. W témże Repertorium zapisane będą w porządku alfabetycznym:

a) Imiona i nazwiska stron obudwóch;

b) Przedmiot sprawy;

c) Rok, w którym sprawa odsądzoną została;

d) Volumen i stronica w księdze wyroków.

Podpisarz zaś co miesiąc w sposób powyższy ułożony rejestr spraw, w swoim wydziale odsądzonych, Pisarzowi poda, i Repertorium to od czasu ustanowienia Trybunału ułożoném zostanie.

pierwszego, *dwóch Prezesów* i *ośmnastu Członków* (1). Przydani do niego będą, jeden *Pisarz*, dwóch *Podpisarzów* (2) i *Kancellarya*. — Art. 66 Statutu Org. z r. 1832.

29. Sąd ten dzielić się będzie na trzy wydziały (3); każdy wydział składać się będzie z jednego Prezesa i sześciu Członków. Komplet stanowią pięciu.

W jednym wydziale będzie pióro przy Pisarzu Sądowym, a w dwóch innych przy Podpisarzach.

* **30**. Każdy wydział dzielić się będzie na dwa *departamenta*, które się co cztéry miesiące odmieniają (4).

---

(1) Obecnie Sąd Appellacyjny składa się: z Prezesa, Vice-Prezesa, Prokuratora, 34 Sędziów i 6 Podprokuratorów.

(2) Liczba Podpisarzów zastosowaną jest zawsze do liczby Wydziałów Sądu Appellacyjnego, i oprócz tego jest jeszcze kilku nadkompletnych.

(3) Po rozszerzeniu w r. 1810 granic Księstwa Warszawskiego, Król Saski Książe Warszawski postanowieniem z d. 6 Czerwca 1810 r. do składu Sądu Appellacyjnego dodał wydział IV. Później przydany został wydział V; obecnie zaś w tymże Sądzie jest sześć Wydziałów.

(4) Taki podział nie istnieje obecnie. Pomijając tu nader liczne rozporządzenia w przedmiocie wewnętrznego urządzenia Sądu Appellacyjnego wydane, a które są już wyżéj (T. II, str. 518 niniejszego dzieła) powołane, zamieszczają się tu jedynie dwa ważniejsze rozporządzenia, wydane przez Ministra Sprawiedliwości, z których:

A) Piérwsze z d. 2 Maja 1811 r. stanowi:

1° Wszelkie sprawy, w których w jednym z Wydziałów Sądu Appellacyjnego zapadł wyrok przygotowawczy lub przedstanowczy, lub inny jakikolwiek ściągający się do instrukcyi lub wyjaśnienia sprawy, pozostaną w tymże Wydziale póty, póki sprawa stanowczo rozsądzoną niezostanie.

2° Tudzież w sprawach, w których zapadł wyrok zaoczny należéć będzie rozpoznanie oppozycyi i sądze-

31. Przedmioty Sądu Appellacyjnego przepisane są prawem. — K. P. S. 443 n.

---

nie ocznie do tegoż samego wydziału, w którym zapadł wyrok zaoczny.

3° Również wyroki na illacye stron, bądź względem wyjaśnienia wyroku, bądź w ciągu exekucyi jego, należeć będą do tegoż samego wydziału, w którym wyrok stanowczy, o który rzecz idzie, zapadł.

4° Sprawy, w których już więcej jak jeden wydział przygotowawczo, lub przedstanowczo, lub zaocznie sądził, zwrócone będą do tego wydziału, który pierwszy wydał wyrok.

5° Wyjmują się od powyższych przepisów przypadki, w których przez Sąd Kassacyjny Wydział Sądu Appellacyjnego wyznaczonym został; natenczas takowy wydział będzie właściwym do wydawania w sprawie takowej wyroków.

B) Podług zaś drugiego z d. 21 Lutego 1812 r.

1° Podział spraw przychodzących do Sądu Appellacyjnego uskuteczniać się będzie pomiędzy cztery Wydziały tegoż Sądu, nie jak dotąd podług departamentów, ale raczéj losami dla każdéj szczególnéj sprawy.

2° Jeden tylko ustanowiony będzie *Rejestr wpisowy* i jeden *Rejestr głównéj wokandy.*

Piérwszy zawiérać w sobie będzie: Numer ciągły, Nazwisko stron i ich obrońców, przedmiot sprawy, tudzież ilość opłaconego stempla.

Drugi będzie potrójny: jeden *dla spraw ordynaryjnych*, jeden *dla summarycznych*, a jeden *dla spraw szybkiego zadecydowania.* Zawiérać będzie: Numera Rejestru wpisowego, nazwisko stron i ich Obrońców, tudzież wydział, na który sprawa losem przypadła. Każdego dnia sprawy do rejestrów takowych przyjmowanemi będą, wyjąwszy godzin przeznaczonych na posiedzenia.

Piérwszy Prezes wyznaczy pewne godziny co dzień, w których Pisarz, używszy do tego pomocy

* **32**. Prezesów, Członków Sądu, Pisarzów i Podpisarzów mianujemy My Król, na przedstawienie Ministra

---

Podpisarzy, wpisy przyjmować będzie. Godziny takowe publiczności obwieszczonemi zostaną.

3° Raz w tydzień, to jest w piątek, dzielone będą sprawy losem na wydziały. W dzień ten nie będzie posiedzeń wydziałowych. (Czynność ta obecnie dopełnia się w sobotę).

4° Każda sprawa powinna być najdaléj w 24 godzin po upływie wyznaczonego w pozwie terminu, zapisaną w Rejestr wpisowy; inaczéj, gdyby się w przyszłości przy wprowadzeniu sprawy okazało, że się przepisowi temu z winy Obrońcy zadość nie stało, Obrońca skazanym będzie na 50 Złp.

5° Sprawy gotowe do wprowadzenia, podane być powinny do wokandy głównéj.

6° Losowanie dziać się będzie w zgromadzonym Sądzie na wszystkie sprawy do wokandy wpisane. Oznaczoną będzie równa ilość spraw dla każdego wydziału.

7° Pisarz z Podpisarzami zapisywać będą wyciągnione liczby, każdy dla swego Wydziału, potém sprawy na wydział swój przypadłe, na wokandę tegoż Wydziału zapiszą i zwyczajnym sposobem wywieszą.

Główny Rejestr wokandy wywieszonym będzie na drzwiach pierwszego wydziału.

8° W Wydziałach sądzone będą sprawy z porządku czasu wpisu do wokandy, najprzód sprawy szybkiego zadecydowania, potém sprawy summaryczne, a gdyby i tych nie było, dopiéro ordynaryjne.

9° Sprawa już raz przypadła na wydział, pozostanie w nim póty, póki stanowczo rozsądzoną nie zostanie; sprawy zatém, w których zapadł wyrok przygotowawczy, przedstanowczy, lub zaoczny, skoro na nowo na wokandę wniesionemi zostaną, bez losowania, do tegoż samego Wydziału, który wydał pierwszy wyrok, należeć będą, dobiorą do ich liczby tyle spraw nowych, ile do zrównania z innemi wydziałami nie dostawać będzie.

Sprawiedliwości; dożywotnie. Officyalistów zaś sądowych podaje Sąd, a Minister Sprawiedliwości ich po-

---

10° Jeżeli w ciągu tygodnia w którymkolwiek wydziale wcześniéj wszelkie nań przypadłe sprawy przywołane, natenczas pierwszy Prezes wśrodku tygodnia zwoła posiedzenie dla podziału jak wyżéj spraw na Wydziały.

11° Przy każdym podziale, gdyby w którym wydziale Sądu znajdowały się sprawy nieodsądzone, Prezes tegoż Wydziału do spraw takowych przybiérać będzie tyle spraw, ile wypadnie dla zrównania z innemi wydziałami. W każdym Wydziale póki są sprawy na wokandzie, sądzone być powinny od 10 godziny z rana do 2 po południu.

12° Gdyby w ciągu tygodnia illacya jaka nastąpiła, w któréjby zachodziło periculum in mora, pierwszy Prezes Wydział dla niéj wyznaczyć powinien.

Tudzież w sprawach w przedmiocie zachodzących zaskarżeń przeciw urzędnikom, pierwszy Prezes, jak dotąd, Wydział wyznaczać będzie.

13° Prośby o dozwolenie Rejestrów, tudzież inne oeconomia, podawane będą pierwszemu Prezesowi, ktory je kolejno pomiędzy Wydziały, zacząwszy od pierwszego, rozdzielać będzie.

14° Sprawy, które należą do kommunikacyi Urzędu Prokuratorskiego, Obrońcy zakommunikują Jeneralnemu Prokuratorowi akta, który one albo sam odczytawszy wnioski przygotuje, albo któremu z Prokuratorów też akta, końcem uczynienia wniosków w tym Wydziale, w którym sprawa przywołaną będzie, odda i zleci.

15° W Wydziałach, oprócz *Protokółu*, utrzymywaną będzie *Księga wyroków*. Forma protokółu, jaka jest dotąd, zachowaną będzie nadal. W księgi wyroków zaś wchodzić będą zredagowane wyroki. Protokóły, po ukończeniu każdego roku, zachowane razem wjedną księgę oprawną zostaną: toż samo i zredagowane wyroki.

twierdza. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnéj z d. $^{10}/_{22}$ Marca 1859 r. i post. Ks. Nam. z d. $^{11}/_{23}$ Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

DZIAŁ VI.

Sąd Kassacyjny (1).

* **33.** Ministrowie i Referendarze składają Sąd Kassacyjny pod prezydencyą Prezesa Rady Stanu, którego, w razie nieobecności, Minister Sprawiedliwości zastępuje.

Kancellarya Rady Stanu jest oraz Kancellaryą Sądu Kassacyjnego.

* **34.** Sekretarz Rady Stanu utrzymuje protokół decyzyj Sądu Kassacyjnego.

16° Pisarz utrzymywać będzie *Repertorium spraw* w Sądzie Appellacyjnym odsądzonych.

W Repertorium tém zapisanemi zostaną w porządku alfabetycznym:

1) Nazwisko i imię stron obudwóch.
2) Przedmiot sprawy.
3) Rok, w którym sprawa odsądzoną została.
4) Volumen i karta w Księdze wyroków.

Podpisarze co miesiąc wsposób powyższy ułożony Rejestr spraw w swym Wydziale odsądzonych Pisarzowi podawać będą.

17° Repertorium to ułożone zostanie od czasu ustanowienia Sądu Appellacyjnego. Do układania takowegoż Repertorium z czasu upłynionego, Prezydium wyznaczy jednego z Officyalistów sądowych.

(1) Cały Dział VI, to jest art. 33, 34 i 35, jako obejmujący przepisy co do Sądu Kassacyjnego, nieobowiązuje, z powodu, iż Sąd Kassacyjny został zniesiony, jak to wyjaśniono w odsyłaczu do art. 2 niniejszéj Organizacyi. (T. III, str. 314 nin. dzieła).

* **35** Przedmioty Sądu Kassacyjnego i sposób postępowania jego są prawem przepisane (1).

---

(1) Sąd Kassacyjny ustanowiony został na mocy art. 16, 72 i 76 Ustawy Konstytucyjnej Ks. Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. VIII), która zarazem attrybucye jego oznaczyła. Organizacya zaś Sądu Kassacyjnego zatwierdzoną została dekretem Króla Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151). Podług przepisów tych Sąd Kassacyjny nie był co do spraw cywilnych żadną instancyą, lecz tylko rozpoznawał czy w wyrokach, mocą ostatniéj instancyi zapadłych, nie zostały obrażone przepisy prawa (art. 10 Org. Sądu Kas.), i o ile wyrok zaskarżony uchylił, sprawę odsyłał do innego Sądu tego samego stopnia jak sąd, którego wyrok został zniesiony, a to dla powtórnego téj saméj sprawy osądzenia (art. 55 tejże Organizacyi).

Sąd Kassacyjny istniał tylko do d. 1 Lutego 1813 r. (Przypisek do art. 2 téj Organizacyi.—T. II, str. 314 nin. dzieła).

Następnie Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego postanowieniem z d. 21 Września 1815 r. (D. P. T. D. str. 22) przepisał Organizacyę *Sądu Najwyższéj Instancyi*, który, pod względem spraw cywilnych, wszedł w attrybucye Sądu Kassacyjnego z tą tylko różnicą, że Sąd Najwyższéj Instancyi po przyjęciu rekursu i uchyleniu wyroku, sprawę zaraz ostatecznie rozsądzał (art. XIX Organizacyi Sądu Najwyższéj Instancyi).

W tak urządzoném Sądownictwie najwyższém Statut Organiczny z r. 1832 zaprowadził zmianę, stosownie bowiem do art. 67, jako najwyższa władza sądząca ustanowioną została *Izba Sądu Najwyższego.*

Nareszcie postanowieniem z d. $^{6}/_{18}$ Września 1841 r. (D. P. T. XXVII, str. 331) w miejsce Izby Sądu Najwyższego utworzony został IX i X Departament Rządzącego Senatu, który jest władzą czysto instancyjną, niemając wcale attrybucyj kassacyjnych.

Przepisy dotyczące Organizacyi i attrybucyj Senatu, podane tu są niżéj.

TYTUŁ III.

Prokuratorowie, Pisarze Aktowi, Obrońcy publiczni.

DZIAŁ I.

Prokuratorowie.

36. * Przy Sądzie Kassacyjnym będzie *Prokurator Nasz Jeneralny,* mający pod sobą Kancellaryę oddzielną. Przypisek do art. 2 niniejszéj Organizacyi.

Przy Sądzie Appellacyjnym będzie jeden *Prokurator Jeneralny* (1), a dla dwóch drugich Wydziałów dwaj *Prokuratorowie Zastępcy* (2).

Przy każdym Trybunale pierwszéj instancyi będzie jeden Nasz *Prokurator Królewski,* a dla drugiego Wydziału *Podprokurator.*

* **37.** Prokuratorów Jeneralnych, Prokuratorów Naszych Królewskich i Podprokuratorów mianujemy My Król, na podanie Ministra Sprawiedliwości. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnéj z d. $^{10}/_{22}$ Marca 1859 r. i Post. Ks. Nam. z d. $^{11}/_{23}$ Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

---

(1) Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane, Najwyżéj w d. 26 Marca 1842 r. zatwierdzone (D. P. T. XXIX, str. 399), w art. 9 wyrzekło, iż Prokurator Jeneralny przy Sądzie Appellacyjnym ma odtąd nosić tytuł *Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym.*

(2) Prokuratorowie Zastępcy obecnie mają tytuł *Podprokuratorów przy Sądzie Appellacyjnym,* i jest ich tylu ile wydziałów Sądu Appellacyjnego.

38. Prokuratorowie Jeneralni i wszyscy inni Prokuratorowie są pod dozorem Ministra Sprawiedliwości

* Prokurator Jeneralny przy Sądzie Kassacyjnym ma dozór bliższy nad Prokuratorem Jeneralnym Sądu Appellacyjnego. — Przypisek do art. 2 niniejszéj Organizacyi.

Prokurator Jeneralny Sądu Appellacyjnego ma dozór bliższy nad Prokuratorami Trybunałów pierwszéj instancyi. — Przypisek do art. 36 niniejszéj Organizacyi (1).

Podprokuratorowie są pod dozorem bliższym swych Prokuratorów.

39. Prokurator żaden niemoże się oddalić z miejsca urzędowania swego bez pozwolenia Ministra Sprawiedliwości. — Art. 4 niniejszéj Organizacyi.

40. W nieprzytomności, lub w ważném zatrudnieniu Prokuratora, sprawuje jego obowiązki jeden z Sędziów lub Assessorów, — * a w Sądzie Kassacyjnym, jeden z Referendarzy, którego Rada Stanu, na podanie Ministra Sprawiedliwości, do tego wyznacza. — Przypisek do art. 2 niniejszéj Organizacyi.

* **41.** Prokuratorowie mogą tylko w ten sposób jak Członki Sądu Appellacyjnego być od urzędowania zawieszonymi i złożonymi, na doniesienie Prezesa lub Sądu swego. — Przypisek do art. 6 niniejszéj Organizacyi.

---

(1) Od decyzyj wydawanych przez Prokuratorów Trybunału służy możność odwołania się do Prokuratora Sądu Appellacyjnego we wszystkich bez wyjątku przedmiotach.

K. R. S. d. 27 Czerwca (9 Lipca) 1845 r. N. 8321.

DZIAŁ II.

Pisarze Aktowi (1).

42. Przy każdym Sądzie Pokoju będzie po dwóch *Pisarzy Aktowych* (2).

W miastach stołecznych i innych miastach ludniejszych będzie oprócz tego pewna liczba Pisarzy Aktowych, stosownie do ludności.

---

(1) Nazwa *Pisarzy Aktowych* uległa zmianie na mocy Ustawy Hypotecznéj z r. 1818 i Instrukcyj z r. 1819 i 1825 (T. II, str. 4, 19 i 128 nin. dzieła), niemniéj innych późniejszych postanowień, podług których jedynie tylko Pisarze Aktowi przy Sądzie Appellacyjnym zatrzymali dawniejszą nazwę *Pisarzy Aktowych*; przy Trybunałach zaś urzędują *Rejenci Kancellaryj Ziemiańskich*, a przy Sądach Pokoju *Rejenci Kancellaryj Okręgowych.*

(2) Nie przy wszystkich Sądach Pokoju jest jednakowa liczba Rejentów.

Przy czterech Sądach Pokuju: w Kaliszu, Radomiu, Kielcach i Siedlcach, nie ma żadnego Rejenta Okręgowego, i tylko przy Trybunałach są tamże Rejenci Kancellaryi Ziemiańskiéj.

Przy cztérech Sądach Pokoju w Warszawie jest sześciu Rejentów Okręgowych.

Na Sądy Pokoju: Okręgu Stanisławowskiego i Siennickiego, Szydłowieckiego i Soleckiego, oraz Szkalbmierskiego i Proszowickiego, jest po jednym Rejencie Okręgowym.

Przy 13 Sądach Pokoju Okręgu: Brzezińskiégo, Łęczyckiego, Włocławskiego, Radziejowskiego, Częstochowskiego, Piotrkowskiego, Radomskiego (w Radomsku), Węgrowskiego, Płockiego (w Płocku), Pułtuskiego, Lipnowskiego, Dąbrowskiego i Tykocińskiego jest po dwóch Rejentów Okręgowych.

Przy 6 Sądach Pokoju Okręgu: Zgierskiego, Konińskiego, Szadkowskiego, Mławskiego, Przasnyskiego i Ostrołęckiego, jest po trzech Rejentów Okręgowych.

Wreszcie przy pozostałych 47 Sądach Pokoju jest po jednym Rejencie Okręgowym.

* Przy każdym Trybunale pierwszéj instancyi będzie, stosownie do przepisów prawa, *Izba Pisarska*, a w Warszawie, *Najwyższa Izba Pisarska* (1).

* **43**. Pisarzów Aktowych mianujemy My Król, na przedstawienie Ministra Sprawiedliwości (2).

44. Pisarze Aktowi są pod dozorem Trybunałów pierwszéj instancyi, nie mają się zatém, bez zezwolenia tychże, z miejsca urzędowania swego oddalić, a w przypadku przestępnego sprawowania obowiązków, podlegają rygorowi prawa w ten sam sposób, jak officyaliści sądowi. — Przypiski do art. 4 i 6 niniejszéj Organizacyi (3).

DZIAŁ III.

Obrońcy publiczni.

45. Przy Trybunale pierwszéj instancyi, przy Sądzie Appellacyjnym, przy Sądzie Kassacyjnym, będzie potrzebna pewna liczba *Patronów*, *Adwokatów* i *Mecenasów* (4).

---

(1) Wymienione tu Izby Pisarskie nie istnieją w Królestwie Polskiém.

(2) Rejentów okręgowych i gubernialnych mianuje Kommissya Rządowa Sprawiedliwości; a Pisarzów Aktowych mianuje Rada Administracyjna na przedstawienie tejże Kommissyi.

(3) Co do zachowania akt pozostałych po zmarłych lub wyszłych z urzędowania Rejentach podane są przepisy w art. 54 Organizacyi Notaryatu, oraz w art. 31 i 36 Instrukcyi Hypotecznéj z r. 1819. (T. II, str. 30—32 niniejszego dzieła).

(4) Po zniesieniu Sądu Kassacyjnego, i Sądu Najwyższéj Instancyi oraz po zaprowadzeniu w Warszawie Dziewiątego i Dziesiątego Departamentów Rządzącego Senatu, ówczasowi *Mecenasi*, otrzymali nazwę *Obrońców przy Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu*, [Art. 106 Ustawy Senatskiej z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 299), — oraz art. 8 Przepisów Przechodnich z d. 8/20 Września 1844 r. (D. P. T. XXX, str. 241)].

* **46**. Patronów mianuje Minister Sprawiedliwości, na podanie Trybunału pierwszéj instancyi; Adwokatów, na podanie Sądu Appellacyjnego; a Mecenasów mianujemy My Król, na podanie Ministra Sprawiedliwości.

* **47**. Przy każdym Trybunale pierwszéj instancyi będzie *Izba Obrońców publicznych*, a w Warszawie *Izba ich Najwyższa*, z Mecenasów i niektórych Adwokatów Appellacyjnych, od Ministra Sprawiedliwości wyznaczonych, składająca się (1).

48. Mecenasi, Adwokaci i Patronowie są pod tymże samym dozorem i zwierzchnictwem sądów swoich, jak Officyaliści tychże sądów, a zatém w tenże sam sposób od urzędowania zawieszonymi i złożonymi być mogą. — Przypisek do art. 6 niniejszéj Organizacyi (2).

W rozwinięciu postanowienia przywracającego Radę Stanu Królestwa Polskiego ustanowieni zostali *Obrońcy przy Radzie Stanu*, którzy, oprócz wyłącznych attrybucyj, co do obrony spraw na drodze sądowo-administracyjnéj przed Rządami Gubernialnemi i Radą Stanu, jako Sądami Administracyjnemi, toczących się, upoważnieni są nadto do przedstawiania obron we wszystkich Sądach zwyczajnych.

W końcu nadmienić tu należy, iż, oprócz Obrońców publicznych, wymienionych w art. 45 niniejszéj Organizacyi, rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z d. 30 Lipca 1808 r. N. 5196 ustanowieni zostali *Obrońcy sądowi przy Sądach Pokoju*, w rozporządzeniu tém nazwani Patronami, z nadmienieniem, iż przy jednym Sądzie Pokoju liczba ich nie może być większą nad czterech, i że w samych tylko Sądach Podsędkowskich mają assystować stronom; przed Sędzią zaś Pokoju stawać nie są mocni.

Wreszcie do obrony praw Skarbu, gmin i instytutów publicznych ustanowieni są *Obrońcy Prokuratoryi*, na mocy postanowienia Kr. z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (D. P. T. II, str. 116).

(1) Izby Obrońców, nie istnieją w Królestwie Polskiém.

(2) W przedmiocie *zachowania akt po Obrońcach wyszłych z urzędowania lub dymittowanych* wydawane zostały w rozmaitych e-

pokach rozporządzenia, które tu w porządku chronologicznym zamieszczają się. I tak:

A) Akta do stron prywatnych należące, a po zmarłych lub dymittowanych Obrońcach pozostałe, nie mogą być w Archiwach sądowych mieszczone; Prezesi Trybunałów są w obowiązku przedsiebrać wszelkie kroki dążące do tego, aby akta takie były zabezpieczone i aby je strony interesowane odebrały.

K. R. S. d. 3/15 Lutego 1837 r. N. 1563.

B) W celu zabezpieczenia akt i dokumentów, pozostających po zmarłych lub z urzędu wychodzących Obrońcach Sądowych, a do użytku urzędowego im powierzonych, zachowane być mają jednostajne następujące prawidła postępowania:

1° Po dojściu wiadomości do Prezesa o śmierci lub wyjściu z urzędowania Obrońcy sądowego, wyznaczy tenże Prezes urzędnika z Bióra swego, dla odłączenia i odebrania akt, dokumentów, lub innych własności rządowych, zmarłemu czyli wyszłemu z urzędowania w jakimkolwiek celu powierzonych. Jednocześnie wyznaczy Delegacyę z trzech Obrońców dla zabezpieczenia i spisania akt po nim pozostałych, przez strony mu powierzonych.

2° Do uregulowania akt po Patronach, wyznaczy Prezes Trybunalu Patronów; do uregulowania akt po Adwokatach, wyznaczy Prezes Sądu Appellacyjnego Adwokatów; do uregulowania akt po Obrońcach Senatu, Prezes Sądu Appellacyjnego odniesie się do Naczelnego Prokuratora przy Senacie o wyznaczenie jednego z Obrońców Senatskich, i z swéj strony wyznaczy dwóch Adwokatów.

3° W Delegacyi téj przewodniczyć będzie najstarszy z porządku nominacyi; a w razie regulacyi akt po Obrońcach przy Senacie, przewodniczyć będzie wyznaczony przez Naczelnego Prokuratora Obrońca Senatu.

4° Piérwszą czynnością Delegacyi będzie udać się na miejsce i zabezpieczyć akta przez przyłożenie pieczęci, i przedsiewziąść środki, któreby je od uronienia lub uszkodzenia ochroniły.

5° Następnie Delegacya uskuteczni spis wszelkich aktów pozostałych, w dwóch oddzielnych Tabellach, to jest oddzielnie spraw ukończonych, a oddzielnie spraw nieukończonych.

6° W postępowaniu przy spisie, Przewodniczący ułoży porządek prac z współdelegowanymi tak, aby nie pojedynczo ale razem spisywaniem i porządkowaniem trudnili się, a to z powodu, iż zachodzić może przypadek, że w aktach znajdować się mogą dokumenta dotyczące sprawy, w któréj jeden z nich ustanowionym jest Obrońcą od strony przeciwnéj.

7° Do czynności zabezpieczenia i spisywania akt Delegacya wezwie Dependentów, którzy pracowali w ostatnich czasach przy Obrońcy, po którym spisują się akta, tudzież wezwie osoby, które z tymże Obrońcą zostawały w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa, lub przyjaźni; w ogóle te, które pod względem akt informacyi jakiéj dostarczyć mogą.

8° Po dokonanym spisie, sprawy w biegu będące podzieli Przewodniczący pomiędzy siebie i Członków Delegacyi i w Tabelli zapisze komu sprawa szczególna przydzieloną została; o tém każdą ze stron interessowanych w szczególności zawiadomi, zostawiając do jéj woli, czy sprawę przy wyznaczonym Obrońcy pozostawić, lub ją innemu powierzyć zechce. Tymczasowo zaś każdy z tychże Obrońców przedsieweźmie właściwe środki w celu odwrócenia szkodliwych skutków z upadku terminu lub niestawiennictwa dla strony, któréj sprawa w biegu będąca na niego przydzieloną została.

9° Akta w sprawach ukończonych złoży albo u familii Obrońcy, albo téż w inném jakiém bezpieczném miejscu.

10° O ukończeniu tego dzieła uwiadomi publiczność przez pisma publiczne z wezwaniem, aby strony interesowane akta w sprawach ukończonych odebrały

z miejsca, gdzie złożone zostały, a względem akt w sprawach w biegu będących, zgłosiły się do Obrońców, na których tymczasowo podzielone zostały.

11° Całe to dzieło złoży Delegacya właściwemu Prezesowi i dołączy do rapportu oddzielny Wykaz spraw cywilnych na wyszłego Obrońcę, z urzędu do Obrońcy przydzielonych, dla wyznaczenia w nich innych Obrońców, tudzież Wykaz spraw karnych, do obrony wyszłemu powierzonych, dla przesłania właściwym Sądom Karnym w celu wyznaczenia innych Obrońców. Instrukcya z d. $^{9}/_{21}$ Września 1846 r. — K. R. S. d. $^{13}/_{25}$ Września t. r. N. 8488.

C) Rozporządzenie powyższe odnosi się tylko do przypadku, gdy Obrońca umrze, gdy samowolnie porzuci swe obowiązki, lub, mimo woli, od pełnienia urzędu usunięty zostanie; w razie bowiem pozyskania uwolnienia na własne żądanie, lub téż przeniesienia w inne miejsce, Obrońca winien sam ogłosić na 3 miesiące naprzód przez Dziennik Gubernialny i Gazetę Rządową, że ma zamiar opuszczenia urzędu, znióść się ze stronami, które mu interessa swe powierzyły, porozumiéć się z niemi względem odbioru akt lub ustanowienia innego Obrońcy, oraz względem otrzymanego honorarium lub innego funduszu, zgoła wywiązać się z zaciągniętego względem nich obowiązku, i na to przed opuszczeniem miejsca urzędowania właściwemu Prezesowi dowody złożyć.

Co do spraw z urzędu do obrony poruczonych, tak cywilnych, jako téż i karnych, Obrońca, na własne żądanie uwolniony lub tranzlokowany, obowiązanym jest Prezesowi właściwego Sądu, a co do spraw do Senatu wytoczonych, właściwemu Naczelnemu Prokuratorowi, przedstawić stosowny spis będących u niego akt, celem rozdzielenia onych pomiędzy innych Obrońców, lub przeznaczenia ich mianowanemu nowo w miejsce wychodzącego Obrońcy.

K. R. S. d. 19 Września (1 Października) 1851 r. N. 14140.

II.

Przepisy tyczące się Organizacyi oraz attrybucyi Władz sądowych i osób do składu Sądownictwa należących.

W uzupełnieniu rozporządzeń Organizacyjnych zamieszczonych powyżej (T. III, str. 313 n. nin. dzieła), Minister Sprawiedliwości pod d. 23 Maja 1808 r. N. 3745 wydał następujące *Przepisy tyczące się Organizacyi oraz attrybucyi Władz Sądowych i osób do składu Sądownictwa należących*, a mianowicie:

§ 1. Wszystkie władze dawniejsze i osoby do składu sądownictwa należące ustają w swojém urzędowaniu, a nowe władze i osoby zastępują ich miejsce.

§ 2. Przesłany Najjaśniejszemu Panu projekt Organizacyi Sądownictwa, który teraźniejszym Sądom kommunikowany został, będzie dla nich prawidłem, tak co do składu władz, jako téż co do zachodzących między niemi i osobami do systematu sądownictwa należącemi stosunków wzajemnych zwierzchnictwa, podległości lub równości.

§ 3. Względem zaś obowiązków i praw każdéj w szczególności władzy i osoby, taż sama Organizacya w części już obejmuje w sobie ogólne rysy, w części odsyła do przepisów prawa. Ile Procedura i Kodex Handlowy

w ustanowieniu praw oraz obowiązków władz i osób sądowych obowiązującemi są, rozwiązuje się, co niżéj w § 11 przepisaném będzie.

§ 4. Co się tyczy w szczególności Sądu Pokoju, w Dziale 2 wyżéj wymienionéj Organizacyi opisane są prawa i obowiązki Sędziów Pokoju i Podsędków, do których się jeszcze następujące dodają:

a) Sędzia Pokoju niegodzi tych spraw, które, podług prawa, od władzy pojednawczéj są wyłączone, chociażby w pierwszéj instancyi prosto pod wyrok Sądu departamentowego (1) podpadały.

b) Sędzia Pokoju mocen jest w sprawach opiekuńczych mniejszego znaczenia zlecać Podsędkowi prezydowanie w radzie familijnéj, oraz zatrudnienie się innemi przedmiotami opieki.

c) Godzenie tych spraw, które w pierwszéj instancyi prosto podpadają pod wyrok podsędkowski, należy do Podsędka.

§ 5. Wszelkie czynności i interesa sądowe przez teraźniejsze jedynie władze przedsiewzięte być mogą

Prawidło to ściąga się także do spraw i interesów z czasu przed 1 Maja pochodzących; te rozwiązywane i kończone będą przez te władze, do których, podług powyższych przepisów, podobne przedmioty należą.

§ 6. Do dalszego czasu Sądy ułożą dla siebie *Tymczasową Wewnętrzną Organizacyę*, i zniosą się, gdzie potrzeba zachodzi, względem lokalności i innych potrzebnych przedmiotów z władzami właściwemi, o czém rapport uczynią do potwierdzenia.

(1) *Sąd departamentowy* jest właściwie *Trybunałem Cywilnym*, jak to wyjaśnia art. 10 Organizacyi z d. 11 Maja 1808 r. i przypisek w odsyłaczu do tegoż artykułu zamieszczony. (T. III, str. 320 nin. dzieła).

Przepisy względem praw, podług których czynności z skutkiem prawnym odbywane i spory rozwiązywane być mają z czasu od 1 Maja (1).

§ 7. Wszelkie czyny, które prawne skutki za sobą pociągają, mają być podług przepisów *Kodexu Napoleona* odbywane.

§ 8. Spory z umów, kontraktów, wypadków i czynów, od 1 Maja nastąpionych, będą podług przepisów Kodexu sądzone, niedopuszczając żadnego odwoływania się do praw dawniejszych.

Żadna w tém nie zachodzi różnica, czyli czynności, umowy i kontrakty zawiérane były przed władzami lub osobami właściwemi, czyli téż przed władzami zastępczemi w skutku wydanych do Sądów Appellacyjnych i Departamentowych (t. j. do Trybunałów Cywilnych), zaleceń de data 27 Kwietnia, 11 Maja i Instrukcyi de data 11 Maja, tudzież szczególnych upoważnień.

Procedura i *Kodex Handlowy* równie obowiązującemi są jak Kodex Cywilny Napoleona w tych przedmiotach, w których między niemi a Kodexem Napoleona nieprzerwany związek zachodzi, wyjąwszy zmiany, które zasadzają się na Konstytucyi Księstwa Warszawskiego. — Art. 69 do 78 Konstytucyi Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. XXXVI),—Art. 26, 27, 32, 33, 34, 37, 138 do 152, 159, 164 i 165 Ustawy Konstytucyjnéj Królestwa Polskiego z d. $^{15}/_{27}$ Listopada 1815 r. (D. P. T. I, str. 2), i Art. 55 do 69 Statutu Organicznego z d. 14 Lutego 1832 r. (T. III, str. 355 n. nin. dzieła).

(1) Porównać Ustawy Przechodnie z d. 27 Stycznia 1808 r., — 10 Października 1809 r., — 9 Czerwca 1810 r. i 16 Stycznia 1811 r. (T. I, str. 3—13 niniejszego dzieła).

§ 9. Przepisy dawniejsze w interesach lub stosunkach Kodexem Napoleona nie objętych, obowiązują, ile są zgodne z Konstytucyą Księstwa Warszawskiego i nie przeciwne wyraźnym przepisom lub duchowi Kodexu Napoleona, z czasu przed 1 Maja.

§ 10. Sprawy z umów, kontraktów, czynów i wypadków, przed 1 Maja nastąpionych, będą sądzone podług dawniejszych praw, wyjąwszy:

a) Kiedy dopełnienie umowy lub przyznanie skutków z dotychczasowych praw sprzeciwia się wyraźnym przepisom Kodexu Napoleona, Konstytucyi Księstwa Warszawskiego, albo też niezgodne jest z duchem tychże, jako to umowy względem poddaństwa. Przypisek do powyższego § 8.

b) Kiedy sprawy pochodzące z czynów lub wypadków, po d. 1 Maja nastąpionych, toczą się między stronami, które, oznaczywszy kontraktem, przed 1 Maja zawartym, między sobą prawa i obowiązki, nieobjęły tychże czynów i wypadków pośredni związek z namienionym kontraktem mających, jako to pretensye dzierżawców i wypadków po 1 Maja nastąpionych, względem których w kontrakcie przed 1 Maja zawartym żadna umowa nie stanęła.

W tych obudwóch razach będą przepisy Kodexu zachowane.

O sposobie postępowania Sądowego w interessach spornych z czasu po 1 Maja.

§ 11. W sprawach, które, stosownie do powyższych reguł, rozwiązywane będą podług przepisów Kodexu, zachowaną będzie, do czasu nim stałe przepisy nastąpią, *Procedura Francuzka* z czasu przed 1 Maja.

§ 12. W sprawach zaś podług dotychczasowych praw roztrzygnąć się mających, zachowane będzie postępowanie przez bywszą *Kommissyę Rządzącą* (T. I, str. 5 nin. dzieła) przepisane, z tym wyjątkiem, iż w sprawach z Rządu zeszłego zaległych względem biegu instancyj stosować się należy da dekretu Króla Saskiego de data 21 Grudnia 1807 r. (D. P. K. W. T. 1, str. 13),—w sprawach za czasów Kommissyi Rządzącej rozpoczętych, przepis namienionego dekretu względem dwóch instancyj także zachowany być ma. Jeżeli sprawa takowa należy do rodzaju tych, które teraźniejszy Posędek w pierwszéj sądzi instancyi, wydaje ostateczny wyrok Trybunał pierwszéj instancyi; jeżeli zaś należy do rodzaju tych, gdzie Trybunał w pierwszéj instancyi sądzi, ostateczna instancya jest w Sądzie Appellacyjnym Księstwa Warszawskiego. Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane, z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 399).

§ 13. Też same prawidła będą zachowane w sprawach nowych. Osoby zanoszące nowe skargi powinny się w pierwszéj instancyi zgłosić do Podsędka Sądu Pokoju lub do Trybunału pierwszéj instancyi, podług tego jak prawa przepisują, chociażby skarga zasadzała się na tranzakcyi i umowie przed 1 Maja zawartéj, lub czynie i wypadku w tymże czasie nastąpionym, nie pomijając jednak władzy pojednawczéj.— Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane, z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 399).

§ 14. W podobnymże sposobie będą kończone sprawy, które w Rejestr spraw bieżących są zapisane. Względem takowych spraw udzielają się w dalszym ciągu § 11 Instrukcyi de data 11 bieżącego miesiąca (T. III, str. 321 nin. dzieła) następujące przepisy:

a) Jeżeli władza, przy któréj się akta bieżącéj sprawy znajdują, jest Sąd Pokoju, powinien tenże, po odebraniu Archiwum, lub przynajmniéj na zgłoszenie się strony, sprawy do niego nie należące odłączyć i do Sądu przyzwoitego odesłać, te zaś sprawy odsądzić, które do niego należą.

Każdy Sąd Pokoju wyznaczy czas, od którego zacząwszy Rejestra spraw przy nim będących przechodzić będzie, ażeby się strony dopilnować mogły.

b) Jeżeli zaś władzą, przy któréj akta spraw bieżących zostają, jest Trybunał pierwszéj instancyi, rozkaże tenże Sąd przywoływać sprawy w Rejestrze bieżącym sądów miejscowych zapisane, wyznaczywszy do każdego Rejestru osobne dni. Zgromadzony w komplecie spraw nowych sąd odeśle sprawy do niego nie należące, podług przedmiotu i biegu instancyj, do Sądu Pokoju lub do Sądu Appellacyjnego Księstwa Warszawskiego, te zaś, które do Sądu, bądź w pierwszéj, bądź w drugiéj instancyi należą, odsądzi, skoro przynajmniéj jedna strona jest przytomna; w przypadku zaś nieprzytomności obudwóch stron, odeśle sprawę podług tego czy należy do spraw zaległych, to jest takich, które w art. 24 Organizacyi Sądowéj (T. III, str. 325 nin. dzieła) opisane są, lub téż do spraw nowych do przyzwoitych Wydziałów Sądu swego.

Trybunał pierwszéj instancyi każdego w szczególności departamentu ogłosi w pismach publicznych dzień, w którym zacznie sądzić sprawy z Rejestrów dawniejszych, oraz uwiadomi publiczność w jakim sposobie osoby interesowane swoich spraw, które się toczyły po miastach departamentowych, dopilnować mają.

W przypadku odesłania sprawy do Sądu lub Wydziału właściwego, będzie staraniem strony, podług dotychczasowéj manipulacyi wyjednać sobie nowy wpis.

§ 15. W sprawach, które się za Rządu zeszłego wytoczyły, upoważni Prezes lub wyznaczony przez niego Sędzia w każdym szczególnym razie Archiwistę aktów Niemieckich, ażeby stronie za kwitem wydał te oryginalne dokumenta, które złożyła. Mocen jest tenże Archiwista do wydawania extraktów z namienionych aktów; więcéj jednak nagrody żądać nie może, nad 15 groszy Polskich od przepisanego arkusza, a 30 groszy Polskich pro collatione od każdéj rezolucyi, dekretu lub protokółu.

§ 16. Odwoływanie się w ogólnych wyrazach do osnowy aktów Niemieckich nie ma miejsca; stawające strony, lub umocowane od nich osoby, powinny składać extrakty z aktów jako dokumenta, które to extrakty, przetłómaczone na ojczysty język, złożą, jeżeli oryginały są w obcym języku sporządzone.

Trybunały pierwszéj instancyi mocne są ustanowić liczbę potrzebną Tłómaczów dobrze wyexaminowanych przez osoby od Sądu wyznaczone. Listę tychże Tłómaczów prześlą do potwierdzenia.

§ 17. Względem spraw *konkursowych* i *likwidacyjnych* wyjdzie oddzielne urządzenie. Massa activi będzie in statu quo utrzymywana; w tym celu, na miejsce Kuratorów z zeszłego Rządu, nowi ustanowieni być powinni, dla doglądania majątku do massy należącego i czynienia w Sądzie stosownych wniosków.

Prowizye, dzierżawy i inne opłaty będą regularnie pobierane. Ażeby zaś summy bez użytku nie leżały, powinny się Sądy starać o pewne lokacye na czas krótki, za które to lokacye są odpowiedzialnemi.

Do wydziału spraw zaległych należéć będzie uskutecznienie tego (1).

§ 18. Wszelkie inne czynności w ciągu processu trafić się mogące, jako to exekucye, lub inne zbliżające się do natury processu, skoro swój początek biorą z czasu przed 1 Maja, rozwiązywane i ukończone być powinny, podług dawniejszéj manipulacyi; jakie zaś władze upoważnione są do takowych czynności, przepisuje § 5 i 6.

§ 19. Trybunały pierwszéj instancyi mocne są Podsędkom dawać commissoria.

§ 20. W ogólności stanowią się co do sposobu postępowania w sprawach, podług dawniejszych praw rozwiązać się mających, następujące 3 reguły:

1° Postępowanie przy sądzeniu spraw w Sądzie Pokoju będzie to, które bywsza Kommissya Rządząca przepisała *dla Sądów Powiatowych i Cyrkułowych.*

2° Trybunały pierwszéj instancyi będą postępowały podług przepisów bywszym *Sądom Appellacyjnym i Ziemiańskim* udzielonych.

3° W Sądzie Appellacyjnym Księstwa Warszawskiego

(1) *Massy konkursowe i likwidacyjne* są zabytkiem prawodawstwa Pruskiego, na mocy którego Sądy obowiązane były administrować funduszami tego rodzaju, w depozycie sądowym złożonemi. Sprawy te obecnie prawie wszystkie są już pokończone. Urządzenia, o których paragraf ten wspomina, zapadały w rozmaitych epokach, a mianowicie:

a) Uchwała Rady Najwyższéj Tymczasowéj Księstwa Warszawskiego z d. 23 Lutego 1815 r. (D. P. T. D, str. 10).

b) Postanowienie Księcia Namiestnika z d. 22 Stycznia 1819 r. (D. P. T. VI, str. 271).

c) Postanowienie Najwyższe z d. $^{4}/_{16}$ Marca 1819 r. (D. P. T. VI, str. 315).

d) Postanowienie Księcia Namiestnika z dnia 20 Kwietnia 1824 r. (D. P. T. VIII, str. 418).

będzie zachowane postępowanie *Trybunału Ostatecznego* (1).

§ 21. Do czasu póki decyzya Najjaśniejszego Pana względem ustanowienia Sądów Handlowych nie nastąpi, Trybunały pierwszéj instancyi będą odbywały czynności Sądom Handlowym podług Organizacyi Francuzkiéj właściwe: rozumić się, iż względem wexlów, i innych podobnych interesów przed 1 Maja nastąpionych, postępowanie dawniejsze ma być zachowane.

O postępowaniu w interesach aktowych.

§ 22. Postępowanie w interesach aktowych, czyli tak zwanych actis bonae voluntatis, będzie zupełnie podług przepisów Napoleona (2).

(1) Wszystkie w paragrafie 20 powołane przepisy mieszczą się *w Tymczasowéj Organizacyi Sądowéj*, wydanéj przez Kommissyę Rządzącą w d. 6 i 18 Czerwca, oraz 10 Lipca 1807 r. a mianowicie:

1° *Urządzenie Sądów Powiatowych* mieści się w art. 115 do 136 Tymczasowéj Organizacyi z d. 10 Lipca 1807 r.

2° *Urządzenie Sądów Miejskich* podane jest w art. 97 do 114 takiejże Organizacyi z d. 18 Czerwca 1807 r.

3° *Urządzenie Sądów Appellacyjnych* mieści się w art. 55 do 84 takiejże Organizacyi z d. 6 Czerwca 1807 r.

4° *Urządzenie Sądów Ziemiańskich* mieści się w art. 23 do 54 téjże Organizacyi.

5° *Urządzenie Trybunału Ostatecznego* mieści się w art. 85 do 95 powyższéj Organizacyi.

Przepisy te, jako obecnie już nie obowiązujące, zostają tu pominięte.

(2) Przepisy, o których paragraf ten wspomina, zawarte są *w Organizacyi Notaryatu*, zatwierdzonéj prawem z d. 25 Ventôse an XI, to jest z d. 16 Marca 1803 r. — (T. II, str. 859 nin. dzieła).

§ 23. Do przyjmowania takowych aktów są upoważnieni *Notaryusze*, do dalszéj woli Najjaśniejszego Pana przez Ministra Sprawiedliwości wezwani, skoro przed Nim lub w Sądzie przysięgę wykonali. Względem zastępowanie Notaryuszów w miejscach, gdzie jeszcze nie są ustanowieni, wydane są przepisy w § 7 i 8 Instrukcyi z d. 11 bieżącego miesiąca.— Art. 42, 43 i 44 tejże Organizacyi z r. 1808. (T. I, str. 339 niniejszego dzieła).

§ 24 do 61. (Rozporządzenia zawarte w § 24 do 61 włącznie, opuszczają się tu jako nieobowiązujące, a zawiérające przepisy: O hypotekach, o interesach opiekuńczych i o interesach kassowych).

III.

Zmiany w Organizacyi Sądownictwa wprowadzone Statutem Organicznym.

W powyższych przepisach Organizacyjnych zaprowadzoną została zmiana *Statutem Organicznym* Najwyżéj w d. 14 Lutego 1832 r. nadanym (D. P. T. XIV, str. 173), który pomiędzy innemi w art. 55—69 obejmuje następujące przepisy, a mianowicie:

O PORZĄDKU SĄDOWNICZYM.

55. Wszelka władza Sądownicza w Królestwie Polskiém, jest Najłaskawiéj przez Nas nadana i ma działać w Imieniu Naszém. Prawo ułaskawienia i zmniejszenia kary do Nas wyłącznie należy (1).

---

(1) Prośby o ułaskawienie skazanych wyrokami ostatecznemi na karę śmierci lub roboty ciężkie na czas nieograniczony, przedstawiane będą porządkiem, Najwyższym Ukazem z d. 5/17 Marca 1816 r. (D. P. T. I, str. 350) przepisanym do uznania Jego Cesarskiéj Mości.

Prośby o łaskę skazanych na wszelkie inne kary rozstrzygać będzie, dotychczasowym porządkiem, Namiestnik w Królestwie, stosownie do władzy, Najwyżéj w tym względzie mu udzielonéj. Art. 56 Ustawy Przechodniéj do K. K. G. i P. w d. 11 Listopada 1847 r. (D. P. T. XL, str. 79) zatwierdzonéj.

56. Juryzdykcye Sądownicze składają się z Sędziów nominowanych przez Nas i z Sędziów obieranych porządkiem przepisanym w osobnéj na to Ustawie (1).

57. Sędziowie nominowani przez Nas, zostają w swych obowiązkach do uwolnienia ich gdy tego potrzebę znajdziemy, do oddalenia przez Sąd za wykroczenia, lub nakoniec do przeniesienia ich na inny Urząd. Sędziowie obieralni przeznaczają się na czas ograniczony w osobnéj Ustawie.

58. Sędziowie ulegną oddaleniu od urzędów za nadużycia Władzy, i za wszelkie inne dowiedzione wykroczenia przeciwko porządkowi ustalonemu, nie inaczéj wszakże jak w skutek wyroku wyższéj właściwej Juryzdykcyi Sądowniczéj.

* **59**. Przestrzeganie porządku w Sądach I i II Instancyi, oraz rozwiązanie wynikać mogących sporów i kwestyj pomiędzy niemi względem zakresu ich władzy, zostawuje się Izbie Sądu Najwyższego (2).

60. Ustawa względem Sędziów Pokoju dla mieszkańców wszystkich Stanów pozostaje na dawniejszéj osnowie; obowiązkiem ich przy roztrząsaniu spraw jest, starać się o pogodzenie stron spory wiodących.

61. Żadna sprawa nie może być wprowadzoną do Sądu Cywilnego pierwszéj Instancyi, jeśli wprzódy nie była pod rozbiorem właściwego Sędziego Pokoju; wyłą-

(1) Ostateczne zasady co do mianowania Urzędników wskazuje art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnéj w Królestwie Polskiém, w d. 10 Marca 1859 r. zatwierdzonéj (D. P. T. LIII, str. 73), oraz postanowienie Księcia Namiestnika z d. $^{11}/_{23}$ Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 227).

(2) Ze zniesieniem Izby Sądu Najwyższego obowiązki w artykule tym wskazane, przeszły na Kommissyę Rządową Sprawiedliwości.

czają się wszakże od tego takie sprawy, których ostateczne zakończenie na mocy istniejących ustaw, nie zależy od pogodzenia Sędziego Pokoju.

62. Dla spraw nieprzewyższających wartości pięciuset Polskich Złotych, przeznaczają się *Sędziowie Cywilni* i *Policyjni*, w każdém mieście i wiejskim okręgu (gminie) (1).

63. Dla spraw, których wartość przewyższa summę

(1) Chcąc attrybucye Wydziałów Spornych Sądów Pokoju zbliżyć do oznaczonéj artykułem 62 Statutu Organicznego Królestwa Polskiego, attrybucyi Sądów Cywilnych w miastach i gminach wiejskich, które wstąpią w miejsce dotychczasowych Wydziałów Spornych Sądów Pokoju, a przez to ułatwić w tym szczeblu służby publicznéj, przejście z dawnego do nowego porządku sądownictwa, Rada Administracyjna Kr. na posiedzeniu z d. 28 Kwietnia (10 Maja) 1833 r. (D. P. T. XV, str. 215) postanowiła:

Art. 1. Władza sądzenia spraw Wydziałom Spornym Sądów Pokoju w materyi osobistéj albo ruchoméj dotąd służąca, rozciągać się będzie od dnia ogłoszenia niniejszego Postanowienia (t. j. od d. 18 Czerwca 1833 r.), aż do wartości 500 Złotych Polskich bez obowiązku poprzedniego udawania się do Wydziału Pojednawczego.

Art. 2. Sprawy, w których, przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia, stronom wręczone zostały pozwy do Trybunałów, odsądzone będą jeszcze w tychże Trybunałach.

Art. 3. Wszelkie inne przepisy teraźniejszéj Organizacyi Kodexów Prawa i Postępowania do Wydziałów Spornych Sądów Pokoju ściągające się, zachowują się bez zmiany, aż do przyszłéj Organizacyi Sądownictwa.

Powyższe attrybucye Sądów Pokoju zmienione zostały „*Ustawą o Sądach gminnych Wiejskich w Królestwie Polskiém*" pod d. 24 Maja (5 Czerwca) 1860 r. zatwierdzoną (D. P. T. LVII, str. 3 i n.).

pięciuset Złotych Polskich, przeznaczają się w każdém Województwie *Sądy Ziemskie* i *Sądy Zjazdowe* (1).

64. Ustanowienie osobnych *Sądów Handlowych*, pozostaje na dawnéj osnowie.

65. Dla spraw Kryminalnych i tyczących się Policyi Poprawczéj, ustanawiają się w każdém Województwie *Sądy Grodzkie* (2).

66. Dla sprostowania wyroków zapadłych w Sądach Ziemskich, Zjazdowych i Grodzkich, oraz w Handlowych, ustanawiają się *Sądy Appellacyjne*. —Art. 63 i 65 nin. Statutu. — (3).

67. Nadto ustanawia się w Warszawie Izba Sądu Najwyższego, któréj skład i zakres działań będzie przepisany w osobnéj Ustawie. — Art. 28—32 Org. Sąd. z d. 11 Maja 1808 r. (T. III, str. 330 —333 nin. dzieła). — (4).

---

(1) *Sądy Ziemskie* i *Zjazdowe* nie były zaprowadzone, a attrybucye w artykule tym dla nich wyznaczone, wykonywają Trybunały Cywilne.

(2) *Sądy Grodzkie*, o których artykuł ten wspomina, nie były zaprowadzane w Królestwie Polskiém, i, jak dawniej tak i obecnie do sprawowania sądownictwa karnego istnieją: w każdym okręgu Sądowym, *Sądy Policyi Prostéj*, na kilka okręgów sądowych jest jeden *Sąd Policyi Poprawczéj*, a w każdej gubernii jest po jednym *Sądzie Kryminalnym*, wyjąwszy gubernie Płocką i Augustowską, na które obiedwie jest jeden Sąd Kryminalny w Płocku.

(3) Istnieje tylko jeden Sąd Appellacyjny w Warszawie.

(4) Osobne ustawy, o których artykuł 67 wspomina, są następujące:

a) Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego postanowieniem z d. 14 Lutego 1832 r. (D. P. T. XIII, str. 315) upoważnił sędziów do składu Sądu Najwyższéj Instancyi należących, aby ci w komplecie siedmiu pod prezydencyą najstarszego z nominacyi, rozpoznawali żądania rekursu, lecz tylko pod względem ich przyjęcia lub odrzucenia.

68. Przepisy w niniejszym Statucie Organicznym zawarte, będą stosownie do potrzeby rozwijane i dopełniane przez osobne ustawy.

---

b) Rada Administracyjna postanowieniem z d. 13/25 Kwietnia 1832 r. (D. P. T. XIII, str. 427) upoważniła tych samych sędziów, aby spory tak zwane illacyjne rozpoznawali i rozsądzali.

c) Taż Rada postanowieniem z d. 4/16 Listopada 1832 r. (D. P. T. XV, str. 37) upoważniła tychże sędziów, aby sprawy dyscyplinarne rozpoznawali i rozsądzali.

d) Wreszcie podług postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 27 Grudnia 1832 (8 Stycznia 1833) roku (D. P. T. XV, str. 59).

Art. 1. Sędziowie do składu Sądu Najwyższego należący, postanowieniem Rządu Tymczasowego z dnia 2/14 Lutego 1832 r. do rozpoznawania rekursów, w celu ich przyjęcia lub odrzucenia, upoważnieni, mocni będą odtąd w komplecie przez toż postanowienie oznaczonym, sądzić sprawy z tychże rekursów, i inne attrybucye Sądowi Najwyższemu dotąd służące wykonywać, podług prawideł dla Sądu Najwyższéj Instancyi Królestwa Polskiego dotąd istniejących.

Art. 2. Upoważnienie to trwać ma dopóty, póki ustawa, skład i zakres działań Izby Sądu Najwyższego stosownie do art. 67 Statu Organicznego dla Królestwa Polskiego przepisać mająca, wprowadzona nie będzie.

Ze względu na rozporządzenie zawarte w powyższym artykule 1m wspomnieć tu należy o przepisach postępowania w Sądzie Najwyższéj Instancyi. I tak:

1° Postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego z d. 21 Września 1815 r. (D. P. T. I. str. 22) wskazaną została pierwiastkowa Organizacya Sądu Najwyższéj Instancyi; uzupełnienie zaś jéj podane jest w postanowieniu Najwyższém z d. 6/18 Lipca 1826 r. (D. P. T. XI, str. 380). Oprócz tego:

2° Postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego

69. Wszystkie sprzeciwiające się przepisom niniejszego Statutu Organicznego dawniejsze Prawa i Ustawy kassują się.

---

z d. 12 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 40), przepisane zostały zasady co do wręczenia pozwów przed Sąd Najwyższéj Instancyi.

3° Takiémże postanowieniem z d. 21 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 43), podane są przepisy co do postępowania incydentalnego.

4° Postanowieniem Najwyższém z d. 26 Grudnia 1816 (7 Stycznia 1817) r. (D. P. T. III, str. 34) wskazaną została koléj zasiadania Senatorów.

5° Postanowieniem Namiestnika Królewskiego z d. 13 Stycznia 1818 r. (D. P. T. D, str. 54) określone zostały obowiązki i attrybucye Prezesa Sądu Najwyższéj Instancyi.

6° Wreszcie Rada Administracyjna postanowieniem z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 412) przepisała wewnętrzny porządek postępowania w tymże Sądzie.

Wszystkie te przepisy tak co do Izby Sądu Najwyższego jako też co do Sądu Najwyższéj Instancyi, nie utraciły w zupełności mocy obowiązującéj jakkolwiek ustanowione zostały w r. 1841 Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu, co do których obowiązuje nowa Organizacya i Wewnętrzne urządzenie z r. 1842, z zastrzeżeniem w art. 62 Ustawy o Senacie uczynionem.

ZMIANY W ORGANIZACYI SĄDOWNICTWA WPROWADZONE USTAWAMI O SENACIE.

IV.

Rządzący Senat.

Do najważniejszych rozporządzeń prawodawczych, wpływających na zmianę Organizacyi Sądownictwa w Królestwie Polskiém, należą Ustawy dotyczące Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.

Dla przedstawienia całości tego przedmiotu i ze względu na jego ważność, podane tu zostaną wszystkie rozporządzenia do téj materyi odnoszące się, z zachowaniem, o ile być może, porządku chronologicznego, w jakim rozporządzenia te były wydawane.

I. Ustanowienie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.

(Postanowienie Najwyższe z d. 6/18 Września 1841 r. — D. P. T. XXVII, str. 331).

1. Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, rozpoznawać będzie wszelkie spra-

wy, jakie podziś dzień do attrybucyi Rady Stanu Królestwa należały; z wyłączeniem wszakże Budżetu przychodów i wydatków, przedstawiać się odtąd mającego pod zatwierdzenia Nasze, wprost przez Departament do spraw Królestwa Polskiego w Radzie Państwa, tudzież sprawozdań naczelnie kierujących rozmaitemi gałęziami Zarządu krajowego, których roztrząsanie powierzoném zostaje Radzie Administracyjnej. Sposób odbywania posiedzeń w Ogólném Zebraniu, znoszenia się onego z innémi Władzami, niemniéj załatwianie czynności w oném, ma być w zupełności ten sam, jaki był przepisany dla Rady Stanu Królestwa (1).

---

(1) Postanowieniem Najwyższém z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333), a mianowicie artykułem 1m, w miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, przywróconą została *Rada Stanu Królestwa Polskiego.*

Do attrybucyj tejże Rady (art. 3) należą:

1° Przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.

2° Rozpoznawanie rocznego budżetu dochodów i wydatków Królestwa.

3° Rozpoznawanie sprawozdań Zwierzchników różnych gałęzi administracyi, z działań ich w powierzonych im wydziałach, oraz doniesień Kontrolera Jeneralnego względem rewizyi rachunków.

4° Rozpoznawanie przedstawień Rad Gubernialnych co do potrzeb i dobra Gubernij.

5° Rozpoznawanie zanoszonych do Rady prośb i skarg na nadużycia urzędników i na naruszenie przez nich ustaw.

Podług powyższego przepisu do attrybucyj Rady Stanu należą pomiędzy innemi przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu; że zaś to Ogólne Zebranie, stosownie do art. 1 postan. z d. $^{6}/_{18}$ Września 1841 r., rozpoznawało wszelkie sprawy, jakie do attrybucyi dawnéj Rady Stanu Królestwa należały, — przeto, dla całości przedmiotu zamieszczone tu zostają przepisy do dawnéj Rady Stanu odnoszące się.

Przedewszystkiém Statut Organiczny z d. 14 Lutego 1832 r. (D. P. T. XIV, str. 205) w art. 28 i 29 stanowi:

Art. 28. Dla interessów w następnym 29 artykule oznaczonych, na które władza Rady Administracyjnéj wpływu mieć nie będzie, stanowimy w Królestwie Polskiém *Radę Stanu,* pod prezydencyą także Namiestnika Królestwa. W takowéj Radzie będą zasiadać: 1° Główni Dyrektorowie i Kontroller Jeneralny, jako Członkowie onéj z miejsc swoich, 2° Urzędnicy zaszczyceni godnością Radców Stanu i inni, wzywani przez Nas do stałego lub czasowego zasiadania w Radzie Stanu. W przypadku nieobecności Namiestnika, prezyduje w Radzie Stanu jeden z członków osobno do piastowania tego urzędu w podobnych zdarzeniach przez Nas upoważniony.

Art. 29. Do obowiązków Rady Stanu Królestwa Polskiego należą:

1° Przeglądanie i układanie projektów do nowych praw i ustaw zmierzających do ogólnego zarządu Królestwa.

2° Rozwiązywanie sporów i kwestyj wynikających między Władzami Administracyjnemi i Sądowemi w przedmiotach zakresów ich władzy.

3° Roztrząsanie przedstawień i prośb zgromadzeń Stanów Prowincyonalnych i Rad Wojewódzkich względem potrzeb i dobra kraju, oraz rezolwowanie pomienionych przedstawień i prośb.

4° Przejrzenie rocznego budżetu o dochodach i wydatkach Królestwa przez Radę Administracyjną ułożonego oraz doniesień Kontrollera Jeneralnego względem rewizyi rachunków różnych gałęzi zarządu.

5° Rozpatrzenie rapportów Głównych Naczelników rozmaitych gałęzi Administracyjnych o ich czynnościach w interessach im powierzonych.

6° Stanowienie wyroków o oddanie pod Sąd za przestępstwa z urzędu tych Urzędników, którzy bezpośrednio przez Nas lub w Imieniu Naszém nominowani będą.

W rozwinięciu zaś tych przepisów, postanowieniem Najwyższém z d. 12/24 Grudnia 1832 r. (D. P. T. XV, str. 102) zatwierdzoną została następująca *Organizacya Rady Stanu.*

Art. 1. W Radzie Stanu prezydować będzie Namiestnik Królestwa. Pod niebytność Namiestnika prezydować w niéj ma jeden z Członków, szczególnie do pełnienia tych obowiązków przez Nas wyznaczony. — (Art. 5 Ustawy o Senacie z d. 6/18 Września 1841 r.).

Art. 2. Rada Stanu składać się będzie: 1°, z Dyrektorów Głównych i Kontrollera Jeneralnego, którzy z urzędów swoich są Członkami onejże. 2° z osób noszących tytuł Radców Stanu i innych, które do ciągłego lub czasowego zasiadania w Radzie Stanu, przez szczególne Nasze postanowienia wezwane będą. — (Art. 6 Ustawy o Senacie z d. 6/18 Września 1841 r.).

Art. 3. Członki Radę składające przy wejściu w obowiązki swoje wykonać mają przysięgę podług przepisanéj roty.

Art. 4. Do kierowania Kancellaryą Rady Stanu mianowany przez Nas będzie *Sekretarz Stanu.* Dodany mu będzie do pomocy *Podsekretarz Stanu.*

Art. 5. Rada Stanu odbywać będzie posiedzenia swoje raz na tydzień w dniach przez Prezydującego oznaczonych, Prezydujący będzie mógł prócz tego w miarę potrzeby, zwoływać posiedzenia nadzwyczajne.

Art. 6. W razie słabości lub nader ważnych zatrudnień, niedozwalających Dyrektorom Głównym przybyć na posiedzenia Rady Stanu, ciż Dyrektorowie mocni będą delegować na takowe Członka Kommissyi w któréj prezydują, w celu udzielenia potrzebnych objaśnień w przedmiotach ich Wydziału dotyczących.

Art. 7. Interessa przychodzące do Rady Stanu, będą roztrząsane na Ogólném Zgromadzeniu tejże, bądź wprost, bądź po poprzedniém onych rozwiązaniu, *a*) przez Kommissye z jéj grona wyznaczone, lub *b*) przez Kommissyą Instrukcyjną oddzielnie przy Radzie Stanu ustanowioną. (Art. 86 Ustawy o Senacie z d. 26 Marca 1842 r.)

Art. 8. Gdy Rada Stanu uzna, iż przesłane przez Radę Administracyjną projekta do praw, urządzeń i postanowień, wymagają poprzedniego rozstrząśnienia, projekta takowe odsyłane będą do Kommissyi z grona Rady Stanu przez Prezydującego za każdym szczególnym razem, na ten koniec wyznaczyć się mającéj.

Art. 9. Kommissye takowe składać się mają najmniéj z trzech Członków pod prezydencyą najstarszego z nich.

Art. 10. Starszeństwo Członków w Radzie Stanu, zależy od daty zanominowania ich przez Nas do tych obowiązków.

Art. 11. Dla odrabiania referatów w tych Kommissyach wyznacza się siedmiu Referendarzy, mianowicie po dwóch do interessów tyczących się respective każdéj z trzech Kommissyi Rządowéj i jednego do przedmiotów dotyczących Najwyższéj Izby Obrachunkowéj, którym z prawa będzie Radca tejże Izby Naczelnik Wydziału Buchhalterji. Referendarze ci przysposabiają i wnoszą przedmioty, każdy z swego wydziału.

Art. 12. Jeśli z grona Rady wyznaczoną zostanie Kommissya do roztrząsania przedmiotu, któryby bezpośrednio do żadnéj Kommissyi Rządowéj nie należał, w takim razie Namiestnik lub Prezydujący w jego zastępstwie w Radzie Stanu, na przedstawienie Sekretarza Stanu, wyznacza jednego z pomiędzy wyżéj wzmiankowanych Referendarzy, celem przygotowania i odrobienia interessu.

Art. 13. Dyrektorowie Główni prezydujący w Kommissyach Rządowych, do których liczyć należy i Kontrollera Jeneralnego prezydującego w Najwyższéj Izbie Obrachunkowéj, niemogą być wyznaczeni na Członków tych Kommissyj czasowo z Członków Rady Stanu składanych.

Art. 14. Takowym Kommissyom czasowo składanym służy prawo żądania od pomienionych Głównych Dyrektorów wszelkich potrzebnych objaśnień, lub wezwania na posiedzenia swe, dla udzielenia takowych, Dyrektora Głównego, do którego wydziału przedmiot pod rozpoznaniem zostający należy.

Art. 15. Jeśliby czasowo złożona Kommissya była w przedmiocie przez nią roztrząsanym zdania przeciwnego przedstawieniu Dyrektora Głównego i znalazła potrzebę całkowitego zmienienia jego wniosku, w takim razie Kom-

missya koniecznie jest obowiązaną zawezwać Dyrektora Głównego, dla należytych wzajemnych objaśnień względem jéj zdania.

Art. 16. Objaśnienia takowe ze strony Głównych Dyrektorów, dawane będą stosownie do artykułu 6go niniejszego postanowienia.

Art. 17. Zdanie Kommissyi względem roztrząśnionego przez nią przedmiotu, ma być ze szczegółami wniesione do jéj protokółu i podpisane przez Członków, którzy takową składali.

Art 18. Protokóły te mają być spisywane dla każdego interessu oddzielnie.

Art. 19. W protokóle zapisywać się będzie treść interessu, główne punkta poddane pod roztrząśnienie, uwagi poczynione, objaśnienia Dyrektorów Głównych i te powody na których Kommissya wniosek swój oparła.

Art. 20. Wniosek większością głosów przyjęty, zapisuje się do protokółu Kommissyi, co stanowi jéj zdanie; Członkowie niezgadzający się na ogólny wniosek, otwierają zdania swoje, które również do protokółu zaciągnione być powinny, lub takowe w przeciągu tygodnia na piśmie podają; te ich podania w oryginałach do protokółu dołączone będą.

Art. 21. Gdy protokóły podpisane zostaną, należy przesłać one z allegatami oraz z projektem lub aktami przedmiot roztrząsany dotyczącemi, do Sekretarza Stanu, który takowe na Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu przedstawi.

Art. 22. Po uczynioném przez Sekretarza Stanu przedstawieniu, Prezydujący w Radzie Stanu wyznacza dzień roztrząsania przedmiotu na Ogólném Zgromadzeniu.

Art. 23. Sekretarz Stanu powinien zawiadomić wcześnie właściwego Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego o mających być przedstawionemi na Ogólném Zgromadzeniu przedmiotach, jego wydział dotyczących, wskazując mianowicie te, względem których zdanie Kommissyi czasowo złożonéj, było przeciwne pierwiastkowemu przedstawieniu.

Art. 24. Przedmioty do wyłącznego roztrząsania Ogól-

nego Zgromadzenia należące, równie jak i te, które po poprzedniém onych roztrząśnieniu i przygotowaniu w Kommissyach z grona Rady Stanu wyznaczonych, wraz z protokółami wnioski Kommissyi zawierającemi, wnoszone i przedstawiane być mają przez Sekretarza Stanu podług wyznaczonéj kolei. Czytania, dopóki ukończoném nie zostanie, nikomu przerywać nie wolno.

Art. 25. Po skończoném czytaniu, Dyrektor Główny lub Kontroller Jeneralny, którego projekt za pośrednictwem Rady Administracyjnéj wniesiony, na Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu jest roztrząsany, otwiera zdanie swoje względem postrzeżeń przez Kommissyą Rady uczynionych lub zmian przez nią proponowanych i w protokóle onejże wyszczególnionych. Następnie inni Członkowie Rady, po otrzymaniu głosu od Prezydującego, czynią swoje postrzeżenia. Gdy Prezydujący przekona się, iż przedmiot pod rozwagę oddany, jest dostatecznie wyjaśniony, zapytuje się jeszcze tak Dyrektora, do wydziału którego należy projekt, jako też i Członków, którzy projekt w Kommissyi roztrząsali, czyli nie mają jeszcze jakich uwag do podania, poczém zamyka dyskussye i daje do rozwiązania przedwstępne zapytanie: czy roztrząśnienie projektu i wyrzeczenie względem tegoż zdania, ma nastąpić artykułami lub też nad całym projektem? poczém Rada przystąpi do głosowania.

Art. 26. Na Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu, dla ustanowienia opinii w jakimbądź przedmiocie, niezbędną jest przy roztrząsaniu tegoż na posiedzeniu, obecność najmniéj siedmiu członków, nie licząc w to Namiestnika lub jego Zastępcy.

Art. 27. Rada Stanu ustanawia tym sposobem opinję swoją większością głosów stosownie do artykułów 24, 25 i 30 Statutu Organicznego nadanego przez Nas Królestwu Polskiemu.

Art. 28. Do stanowienia większością głosów potrzeba jednego więcéj nad połowę członków obecnych przy rozbiorze przedmiotu na posiedzeniu, jak o tém wyżéj w artykule 26 postanowiono.

Art. 29. Zdanie większością głosów przyjęte zapisuje

się do protokółu posiedzeń. Członkowie niezgadzający się na takowe prześlą oddzielnie opinie swoje na piśmie na ręce Sekretarza Stanu w ciągu tygodnia, nie późniéj jednakże jak z końcem siódmego dnia, w wilią dnia na posiedzenie wyznaczonego.

Art. 30. Zdanie to oddzielne Członka odczytane będzie na posiedzeniu wprzód nim protokół poprzedniego posiedzenia zatwierdzonym zostanie.

Art. 31. Po odczytaniu zdania, Prezydujący zapytuje się czyli Rada Stanu znajduje potrzebę przystąpić jeszcze do dalszéj dyskussyi.

Art. 32. Jeżeli większość będzie za przedłużeniem dyskussyi, w takim razie rozpoczną się nowe narady i protokół dopełniony będzie stosownie do tego co postanowioném zostanie. Jeżeli zaś większość okaże się być przeciw przedłużeniu dyskussyi, natenczas w protokóle poprzedniego posiedzenia należy uczynić w krótkości dodatek, a mianowicie że Rada Stanu, po wysłuchaniu oddzielnego zdania, wniesionego przez Członka N., nie znalazła powodu do nowego roztrząsania przedmiotu. Poczém żadne już nowe zdanie w téj mierze przyjęte nie będzie.

Art. 33. Zdanie w mowie będące zostawać ma przy protokóle i nie inaczéj może być wzięte pod rozwagę Rady Stanu chyba że My uznamy stósowném rozkazać Radzie przystąpić do nowego rozbioru interessu, bez względu na zapadłą poprzednio decyzyą.

Art. 34. Wyrzeczone w ten sposób przez Radę Stanu zdanie, względem projektu do prawa, urządzenia, lub organizacyi, zostanie przesłane Namiestnikowi Królestwa, który przedstawi one wraz z samym projektem do Naszéj decyzyi, stosownie do Statutu Organicznego Królestwu Polskiemu nadanego.

Art. 35. Projekt, w którym Rada Stanu uzna potrzebę uczynić zmiany, zwrócony zostanie wraz z wypisem z protokółu Zgromadzenia Ogólnego właściwemu Dyrektorowi Głównemu lub Kontrollerowi Jeneralnemu celem porobienia w tym projekcie stosownych odmian.

Art. 36. Projekt w ten sposób sprostowany przedstawiony będzie bezpośrednio przez Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego, w Radzie Stanu, która, po należytém przejrzeniu punktów zmianie uległych, odsyła projekt wraz z swoją opinią do Namiestnika Królestwa, celem przedstawienia onego do Naszéj decyzyi, jak o tém wyżéj postanowiono.

Art. 37. Rada Stanu roztrząsa, i rozstrzyga, jak o tém niżéj postanowiono, wszelkie spory o jurysdykcyą między Władzami Administracyjnemi i Sądowemi względem zakresu ich attrybucyi zajść mogące. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 38. Gdy Sąd rozumie, że władza i attrybucje jemu udzielone, są naruszone, winien jest ostrzedz o tém ten Urząd Administracyjny, który się naruszenia dopuścił. Tak samo postąpi sobie ten ostatni gdy się przekona o podobném przywłaszczeniu ze strony Sądu.

Art. 39. Do Prezesów Sądów i do Prezesów Kommissyj Wojewódzkich należy szczególnie takowe ostrzeganie.

Art. 40. Jeżeli spór o jurisdykcyą w przeciągu dni ośmiu od ostrzeżenia załatwiony nie jest, Władza odwołująca się uczyni w téj mierze prządstawienie do właściwéj Kommissyi Rządowéj, załączając wszelkie akta i udowodnienia mogące posłużyć ku wyjaśnieniu kwestyi.

Art. 41. Przedstawienie takowe wniesie Kommissya Rządowa wraz z wszelkiemi dowodami na Radę Stanu.

Art. 42. Przedstawienia takowe i wnioski w przedmiocie zaszłego sporu o jurisdykcyą odsyłane będą, celem roztrząśnienia onych, do Kommissyi Instrukcyjnéj przy Radzie Stanu ustanowionéj, a do składu któréj wyznaczoną będzie przez Nas potrzebna liczba Referendarzy i jeden z Członków Rady Stanu dla prezydowania. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 43. Kommissya Instrukcyjna winna nietylko wchodzić w rozpoznanie wyżéj wymienionych sporów, przez Radę Stanu jéj powierzane, ale służy jéj oprócz tego żądanie dodatkowych objaśnień od Władz których spór dotycze. Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 44. Przedmioty przez Kommissyę Instrukcyjną

nalężycie przygotowane, wracać będą do Rady Stanu i, stósownie do ogólnie przyjętych zasad względem przedstawiania interessów, wnoszone być mają na Radę przez Sekretarza Stanu.—Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 45. Podczas wnoszenia na Radę przedmiotów od Kommissyi Instrukcyjnéj odebranych, znajdować się przy Sekretarzu Stanu powinien ten z Referendarzy, który w Kommissyi referat odrabiał. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 46. Rada Stanu, po wysłuchaniu przedstawienia Kommissyi Instrukcyjnéj względem zaszłego sporu o jurisdykcją, rozstrzyga takowy i wyłuszcza przyczyny, dla których była za uchyleniem wyroku sądowego lub zarządzenia Władzy Administracyjnéj, dających powód do sporu, a za nieprawne przez Radę Stanu uznanych.

Art. 47. Wyrzeczenia takowe Rady Stanu, spory o jurisdykcją między Władzami pomienionemi rozstrzygające, po zatwierdzeniu onych przez Namiestnika Królestwa, odsyłane będą następnie Radzie Administracyjnéj dla wykonania, i w Dzienniku osobno na to ustanowionym ogłaszane być winny.

Art. 48. Wyrzeczenia takowe Rady Stanu podpisywane będą przez Namiestnika i kontrassygnowane przez Sekretarza Stanu. Mieć będą na czele aryngę następującą:

W Imieniu Najjaśniejszego
MIKOŁAJA I.
Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego
etc. etc. etc.
Rada Stanu . . . . .

Art. 49. Porządek, jaki zachowywany być ma przy roztrząsaniu i podawaniu wniosków w przedmiocie zarzutów przeciw Najwyższym Urzędnikom Królestwa, niemniéj względem osób o zbrodnią stanu obwinionych, będzie przepisany oddzielnie wraz z prawem o postępowaniu śledczém i sądowniczém nad powyżéj wspomnionemi osobami.

Art. 50. Co się zaś tyczy Urzędników, nie należących do rzędu Najwyższych i do rzędu innych osób w artykule poprzedzającym wymienionych, a którzyby przez Nas lub przez Namiestnika Królestwa w Imieniu Naszém mianowani byli, jeżeli Urzędnicy takowi o wykroczenie w urzędzie, w przypadkach poniżéj wyszczególnionych, obwinieni będą, natenczas Rada Stanu, gdy uzna ich za zasługujących na oddanie pod sąd, lub gdy zaskarżenia na nich podane nie uzasadnionemi znajdzie, ostatecznie wyrzeka, a mianowicie:

1° Gdy Urzędnik sprzeciwia się dopełnieniu praw lub urządzeń, albo innych do sprzeciwienia się namawia.
2° Jeżeli innym Urzędnikom przeszkadza w sprawowaniu obowiązków.
3° Jeżeli w pełnieniu obowiązków da się uwieść datkiem, obietnicą, lub widokiem osobistego interesu.
4° Jeżeli przywłaszczy sobie grosz publiczny, dozorowi jego powierzony.
5° Jeżeli na własną korzyść użyje funduszów, aktów, dokumentów, urzędownie sobie powierzonych, jeżeli obróci one na swoją potrzebę, jeżeli one ukryje lub zabierze, albo na zaniesione prawne żądanie wydania onych odmawia.
6° Jeżeli nadużyje władzy, dopuszczając się gwałtu, zdzierstwa, lub jakiegobądźkolwiek ucisku.
7° Jeżeli zabierze lub sfałszuje powierzone sobie akta.
8° Jeżeli przez nadużycie władzy Rządowéj naruszy własność prywatną, uwięzi kogo nieprawnie i samowolnie, lub rzecz jaką zatrzyma, albo téż pokrzywdzonemu zaniesienia skargi i poszukiwania sprawiedliwości nie dopuszcza.
9° Jeżeli przez swoją nieczynność lub niedbalstwo służbę publiczną na istotny szwank wystawi.

Art. 51. Dyrektor Główny Kommissyi Rządowéj lub Kontroller Jeneralny, którego wyż wymienione wykroczenia dotyczą, czyni w téj mierze przedstawienie swoje Radzie Administracyjnéj, która, po uczynieniu swych wniosków, odsyła cały interess do Rady Stanu.

Art. 52. Rada Stanu porucza roztrząśnienie zaniesionego w ten sposób przeciwko urzędnikowi zaskarżenia Kommissyi Instrukcyjnéj, w art. 42 niniejszego Postanowienia wzmiankowanéj.

Art. 53. Jeżeli Kommissya Instrukcyjna osądzi, iż wyprowadzoném być powinno śledztwo, i że oskarżony ma być badany, zda o tém rapport Radzie Stanu, która wyrzecze w téj mierze. Stawienie się oskarżonego, jeśli takowe nakazaném zostanie, nastąpić powinno w przeciągu piętnastu dni od daty doręczenia onemuż zapozwu.

Art. 54. Kommissya Instrukcyjna będzie mogła, za pośrednictwem Dyrektora Głównego właściwéj Kommissyi Rządowéj, lub Kontrollera Jeneralnego, polecić władzy Sądowéj lub Administracyjnéj zdziałanie na miejscu śledztw i badań potrzebnych. Wezwana Władza złoży w téj mierze rapport Kommissyi Instrukcyjnéj i akta potrzebne załączy.

Art. 55. Przed upłynieniem terminu wyznaczonego do odbycia badania, Kommissya Instrukcyjna może zażądać od właściwego Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego wskazania sobie ważniejszych i istotnych do instrukcyi sprawy punktów. Porządek badań sama Kommissya Instrukcyjna ustanawia.

Art. 56. Czynienie badań i prowadzenie ich protokółu, polecone będą jednemu z Członków Kommissyi Instrukcyjnej. Po ukończeniu badań dozwala się innym Członkom czynić zapytania.

Art. 57. Gdy to nastąpi, zostawia się oskarżonemu wolność podania obrony swojéj w terminie oznaczonym. Obrona ta powinna być złożoną na piśmie, bądź przez samego oskarżonego, bądź przez umocowaną od niego osobę.

Art. 58. Kommissya Instrukcyjna, po rozważeniu podanéj w ten sposób obrony, lub gdy już wyznaczony oskarżonemu termin do jéj podania upłynie, składa rapport Radzie Stanu, która, po roztrząśnieniu onego, stanowi względem zaskarżenia, w zastosowaniu się do przepisów art. 47, 48 i 50 niniejszego Postanowienia Naszego objętych.

Art. 59. Rada Stanu roztrząsać będzie budżet coroczny dochodów i wydatków Królestwa przez Radę Administracyjną ułożony tym samym porządkiem jaki jest wyżéj

wskazany w niniejszém Naszém postanowieniu, względem roztrząsania projektów do praw.—Art. 1 Ukazu z d. 6/18 Września 1841 r. i art. 3 Ukazu z d. 14/26 Marca 1861 r. (T. III, str. 361 i 362 nin. dzieła).

Art. 60. Przy roztrząsaniu przez Radę Stanu wnoszonych do Rady Administracyjnéj szczególnych sprawozdań Główno-zarządzających rozmaitemi wydziałami Rządu, o właściwych im działaniach, równie jak rapportu Kontrollera Jeneralnega względem rewizyi rachunków rozmaitych Administracyj, Kommissya Tymczasowa z grona Rady wybrana, ułoży ogólny rys onych, dołączając uwagi i postrzeżenia, jakie roztrząsanie ich nastręczy. Rys takowy, zatwierdzony na Ogólném Zgromadzeniu Rady, przedstawi Nam Namiestnik za pośrednictwem Ministra Sekretarza Stanu Królestwa Polskiego.

Art. 61. W swoim czasie ustanowiony zostanie osobno porządek, w jakim Rada Stanu roztrząsać i stanowić będzie względem przedstawień i próśb, jakieby podane zostały od Stanów prowincyonalnych i Rad Wojewódzkich w przedmiocie potrzeb lub dobra Kraju.

Art. 62. Każde posiedzenie Zgromadzenia Rady Stanu rozpoczętém będzie przez odczytanie protokółu posiedzenia poprzedzającego.

Art. 63. Wszelkie pisma do Rady Stanu przesyłane otwierane będą przez Jéj Sekretarza Stanu i przedstawione Prezydującemu na posiedzeniu. Sekretarz objaśnia w krótkości treść przedmiotów oddanych pod rozwagę Rady.

Art. 64. Na uczynione zapytanie przez Prezydującego względem sposobu w jaki projekt lub interess wniesiony roztrząsany być powinien, Rada stanowi natychmiast w téj mierze. Jeśli uzna potrzebę odesłania onego do osobnéj Kommissyi dla poprzedniczego rozpoznania, w takim razie Prezydujący wyznacza Członków z grona Rady, jak o tém wyżéj postanowiono.

Art. 65. Przedmioty, które z rzeczy saméj należą do poprzedniczego roztrząsania Kommissyi Instrukcyjnéj, mają być do tych Kommissyj odsyłane.

Art. 66. Namiestnik Królestwa donosić Nam będzie co tydzień o czynnościach Rady Stanu, przesyłając pod roz-

---

ważenie Nasze, za pośrednictwem Ministra Sekretarza Stanu, protokóły posiedzeń Rady wraz z tłómaczeniem onychże na język Rossyjski.

Art. 67. W ciągu dyskussyi Rady, Namiestnik przestrzega należytego porządku i jedności przedmiotu. Gdy zaś okaże się różność zdań, w takim razie, celem pogodzenia onych, Namiestnik wykłada istotę zapytania, a następnie ogłasza zdanie Rady większością głosów przyjęte.

Art. 68. Prezydujący wyznacza każdego tygodnia interessa, które mają być wniesione na Radę Stanu.

Art. 69. Sekretarz Stanu obowiązany jest uprzedzać Członków zasiadających w Radzie Stanu o dniu na następujące posiedzenie wyznaczonym, wskazując oraz przedmioty mające być na oném roztrząsane.

Art. 70. Rada Stanu Królestwa mieć będzie swoją Kancellarją pod zawiadywaniem Sekretarza Stanu.

Art. 71. Sekretarz Stanu obowiązany jest pod odpowiedzialnością zbierać dodatkowe wiadomości, które okażą się potrzebne dla wyjaśnienia przedmiotów pod rozbiór Rady Stanu oddanych. Do niego także należy dokładne i jasne onych przedstawienie.

Art. 72. Sekretarz Stanu jest równie obowiązany przedstawić co tydzień Prezydującemu Summarjusz i krótką treść interessów pod roztrząśnienie Rady Stanu oddanych.

Art. 73. Żadne akta i w ogólności żadne papiery, pod rozwagę Rady Stanu przychodzące, nie powinny być nikomu za obrębem miejsca Jéj urzędowania kommunikowane, lecz każdemu z Członków służy prawo zażądania akt dla osobnego onych odczytania w Biórach Rady.

Art. 74. Dyskussje Rady w przedmiocie interessów wnoszonych toczące się, pod żadnym pozorem przed czasem rozgłaszane być nie mają.

Art. 75. Na przedstawienie Sekretarza Stanu, Namiestnik mianuje Officjalistów Kancellaryi. Nominacja zaś Podsekretarza Stanu będzie przedstawiona przez Namiestnika do Naszego rozważenia i zatwierdzenia.

Art. 76. Kommissya Instrukcyjna mieć będzie osobnego Sekretarza, mianowanego przez Namiestnika Królestwa.

* **2.** Heroldya Królestwa, zatrzymuje wewnętrzną swą Organizacyą, i, jako osobna instytucya, pozostawioną jest przy Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, w tych samych z nim stosunkach, w których znajdowała się z Radą Stanu (1).

3. Dziewiąty Departament Rządzącego Senatu, wstępuje w attrybucye, jakie Izbie Sądu Najwyższego służyły. Wszelkie zatém sprawy do niéj należące, rozstrzygane odtąd być mają w Departamencie ostatecznie, podług praw i przepisów, dla tejże Izby postanowionych.

Art. 77. Członkowie Rady Stanu i Sekretarz Stanu tejże Rady oraz Członkowie Kommissyi Instrukcyjnéj nie będą mogli oddalać się z powodu prywatnych interessów bez pozwolenia Namiestnika, który daje urlop nie dłużéj jak na sześć tygodni.

Art. 78. Członkowie żądający na dłuższy czas oddalić się lub za granicę Królestwa wyjechać, obowiązani będą prosić Nas o pozwolenie przez pośrednictwo Namiestnika.

Art. 79. Udzielone pozwolenie obejmować będzie czas na który ma służyć.

Art. 80. W przypadku choroby lub nieobecności Sekretarza Stanu, obowiązki jego poruczone zostaną Podsekretarzowi Stanu za wolą Namiestnika Królestwa.

Art. 81. Rozporządzenia objęte w Tytule trzecim Statutu Organicznego Rady Stanu wydanego w dniu 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 roku (D. P. T. I, str. 240), równie jak w Postanowieniu tejże daty o dawném Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu (D. P. T. I, str. 266), odtąd na mocy niniejszego Naszego Postanowienia przestają byc obowiązującemi i niniejszém zmieniają się.

Art. 82. Przy stopniowém rozwinięciu prawa zasadniczego przez Nas, Naszemu Królestwu Polskiemu nadanego, zastrzegamy sobie wskazać przez osobne urządzenia i inne jeszcze obowiązki, jakie następnie poruczyć Radzie Stanu za stosowne osądzimy.

(1) Heroldya została zwinięta Ukazem z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1861 r. (D. P. T. LVIII, str. 339). Attrybucye jéj przeszły na Radę Stanu.

Samo z siebie wynika, że wyroki Departamentu żadnemu dalszemu rozpoznawaniu nie ulegają, i że żadne od nich odwołanie ani drogą appellacyi, ani rekursu miejsca mieć nie może (1).

4. Dziesiąty Departament Rządzącego Senatu rozpoznawać ma sprawy kryminalne. Attrybucye i zakres władzy onego, oznaczone będą w wydać się mającém Prawie Karném. Tymczasowie zaś wszystkie podziśdzień istniejące w téj mierze przepisy, moc obowiązującą zachowują (2).

* **5.** Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, zostaje pod prezydencyą Namiestnika Naszego w Królestwie, i składa się z Senatorów, mianowanych przez Nas z pomiędzy osób pierwszych trzech klass (3).

---

(1) Podług postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 27 Grudnia 1832 (8 Stycznia 1833) roku (T. III, str. 359 nin. dzieła) Izba Sądu Najwyższego upoważnioną została do wypełniania wszelkich attrybucyj służących Sądowi Najwyższéj Instancyi. Przepisy zatém co do Sądu Najwyższéj Instancyi wydane, i wyżéj z datt (T. III, str. 359 i 360 nin. dzieła) powołane, mają zastosowanie co do Rządzącego Senatu, o ile urządzeniami z r. 1841 i 1842, poniżéj powołanemi, zniesione nie zostały.

(2) Przepisy prawa karnego tu powołane zawarte są w Ustawie Przechodniéj do Kodexu Kar Głównych i Poprawczych d. $^{11}/_{23}$ Listopada 1847 roku (D. P. T. XL, str. 7) zatwierdzonéj.

(3) W miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, stosownie do postanowienia Najwyższego z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. (D.P. T. LVII, str. 335), istnieje Rada Stanu Królestwa; podług zaś art. 4 tegoż postanowienia.

W Radzie Stanu prezyduje Namiestnik Nasz w Królestwie.

Gdyby Namiestnik był nieobecny, lub nie mógł osobiście w Radzie zasiadać, w miejscu jego prezyduje jeden z Członków tejże Rady, szczególnie do sprawowania tego obowiązku przez Nas powołany.

* **6.** W Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, zasiadać także mają z urzędu swego Członkowie Rady Administracyjnéj i Warszawski Wojenny Gubernator (1).

7. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu składać się mają z Senatorów, a oprócz tego na ten jeden raz i z innych osób, wezwanych przez Nas do pełnienia obowiązków takowego urzędu; podział onych po Departamentach, następować ma corocznie, w skutek wyrzeczenia Naszego, na przedstawienie Namiestnika Królestwa.

8. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu, mogą w miarę potrzeby być podzielone na dwa lub więcéj Wydziałów. Skład Wydziałów i sposób postępowania w nich będzie ten sam, jak i w samych Departamentach.

9. W każdym z Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu i w każdym onychże Wydziale, wyznaczany będzie przez Nas corocznie pierwszy Członek, a to na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie.

* **10.** W razie nieobecności Namiestnika, dla choro-

---

(1) Stosownie do art. 2 powołanego wyżéj postanowienia:

W Radzie Stanu zasiadać będą:

1° Dyrektorowie Główni Kommissyj Rządowych i Kontroller Jeneralny Prezydujący w Najwyższéj Izbie Obrachunkowéj, jako Członkowie téj Rady z urzędu.

2° Członkowie, powołani przez Nas do stałego lub czasowego zasiadania w tejże Radzie z grona Biskupów lub w ogóle wyższego duchowieństwa, niemniéj z pomiędzy Prezesów Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Prezesów Rad Gubernialnych, oraz inne osoby podług Naszego uznania.

Celem przedstawienia objaśnień co do wniesionych pod rozbiór Rady Stanu projektów prawa, Rząd wyznaczać będzie Delegatów.

by lub innéj przeszkody, obowiązki Prezesa w Ogólném Zebraniu Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, pełnić będzie, podług uznania Namiestnika, jeden z pierwszych Członków któregokolwiek Departamentu, lub Wydziału, albo Prezes Heroldyi (1).

11. Senatorowie Ogólnego Zebrania Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, używać mają wszelkich praw i prerogatyw służących innym Senatorom Naszego Państwa. Pełniący zaś obowiązki Senatora przy odsądzaniu spraw w Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, mają głos stanowczy narówni z Senatorami.

12. Ministrowi Sprawiedliwości, jako Jenerał-Prokurorowi, udzielane będą krótkie statystyczne wykazy, tyczące się Sądownictwa w Królestwie, z końcem każdego roku; udzielane mu również być mają stany służby Urzędników składających Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu i Ogólne onych Zebranie.

---

(1) Tu ma zastosowanie art. 4 postanowienia z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. zamieszczony w odsyłaczu 3m przy art. 5 niniejszego postanowienia. (T. III, str. 376 nin. dzieła).

II. Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, Dziewiątym i Dziesiątym, i o Ogólném ich zebraniu.

(Zatwierdzona postanowieniem Najwyższem d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. — Data ogłoszenia 25 Lipca (6 Sierpnia) t. r. — D. P. T. XXIX, str. 299).

DZIAŁ PIERWSZY.

Skład i Wewnętrzne urządzenie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, Dziewiątego i Dziesiątego i Ogólnego ich Zebraniu.

1. Warszawskie Departamenta Senatu i ich Wydziały, składają się z Senatorów i innych osób, które z Najwyższego rozporządzenia, do zasiadania w nich z prawami Członków Senatu są przeznaczone.

2. Senatorowie i Członkowie Senatu, przeznaczają się do Departamentów i Wydziałów corocznie, za rozkazem Najwyższém, na przedstawienie Namiestnika w Królestwie.

* **3**. Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu, składa się tylko z Senatorów. W niem, w miejsce Cesarza, prezyduje Namiestnik Jego Cesarskiéj Mości w Królestwie (1).

---

(1) Tu mają zastosowanie art. 2 i 4 postanowienia z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. zamieszczone wyżéj w odsyłaczu na str. 376 i 377.

4. Każdy Senator i Członek Senatu, przy objęciu urzędowania, składa i podpisuje przysięgę, podług ustanowionéj formy.

5. Do każdego Departamentu, a w razie rozdzielenia onego na Wydziały, do każdego Wydziału, wyznaczony będzie przez Jego Cesarską Mość, corocznie, Przewodniczący, na przedstawienie Namiestnika w Królestwie.

6. Komplet każdego Wydziału, równie jak samego Departamentu, jeżeli nie ma w nim Wydziałów, składa się z Przewodniczącego i pięciu Senatorów lub Członków Senatu. Do sądzenia spraw, komplet powyższy jest koniecznym.

7. Tak w Departamentach, jak w Wydziałach, Przewodniczący zajmuje pierwsze miejsce; inni Senatorowie i Członkowie Senatu zajmują miejsca podług starszeństwa rangi. Obok równości rangi, starszeństwo uważa się podług daty jéj nadania, a jeżeli w jednym czasie, oraz jednym i tymże samym Najwyższym Ukazem ranga nadaną została, podług porządku, w jakim w tymże Ukazie są wymienieni; w każdym innym wypadku, podług lat służby w poprzedniém ich urzędowaniu.

8. W razie nieobecności Przewodniczącego na posiedzeniu Departamentu lub Wydziału, z powodu słabości lub innych przeszkód, jego miejsce zajmuje najstarszy Senator, podług rangi, z tegoż Departamentu lub Wydziału. W razie zaś dłuższéj nieobecności Przewodniczącego, ma być przeznaczony do pełnienia jego obowiązków zastępca z zarządzenia Namiestnika. Zarządzenie takowe przedstawione będzie Jego Cesarskiéj Mości do zatwierdzenia.

9. Przewodniczący, przestrzega zachowania porządku podczas posiedzeń, niemniéj kolei wprowadzania spraw, przygotowanych i przypadających do sądzenia. Do jego osoby obracają się Senatorowie i Członkowie przy otwarciu zdania, równie jak Naczelni Prokuratorowie, ich Pomocnicy, Referenci i Pisarze, przy udzielaniu ustnych objaśnień. Podpis Przewodniczącego, poprzedza inne podpisy. Głos jego jednak jest zawsze, i bez żadnego wyjątku, zupełnie równy z głosem innych zasiadających.

10. Departamenta i Wydziały Senatu, mają posiedzenia w te same dni, jakie są przeznaczone na posiedzenia innych Sądów.

11. Oprócz dni, przeznaczonych na posiedzenia, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, mocen jest zarządzić zebranie się w każdy inny czas, dla wysłuchania Ukazów Najwyższych i dla przedmiotów wymagających niezwłocznego załatwienia.

* **12.** Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu, odbywa posiedzenia w dniach, przeznaczonych przez Prezesa tegoż Zebrania (1).

13. W Ogólném Zebraniu, rozpoczyna i zamyka posiedzenia Prezes, a w Departamentach i Wydziałach, Przewodniczący w takowych. (1)

14. W Departamentach i Wydziałach, ogólny czas do rozpoczęcia posiedzeń, jest godzina 10 z rana. Wszyscy zasiadający w Departamentach i Wydziałach, obowiązani są w każdy dzień, na posiedzenie przeznaczony, przybywać do Senatu nie późniéj, jak o téj godzinie, i pozostać dopóki położenie wprowadzającéj się sprawy tego wymagać będzie.

15. Jeżeli Senator lub Członek Senatu, dla choroby lub innych przeszkód, nie może przybyć na posiedzenie,

---

(1) Podług. art. 1 postanowienia Najwyższego z d. 14/26 Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333) w miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Senatu, przywróconą została Rada Stanu Królestwa.

powinien wcześnie uwiadomić o tém Naczelnego Prokuratora z objaśnieniem przyczyny. Naczelny Prokurator przyzywa Członków Senatu, nieprzeznaczonych do stałego zasiadania w żadnym Departamencie, ani Wydziale, dla wylosowania, kto ma nieobecnego zastąpić.

16. Członkowie Rady Administracyjnéj i Warszawski Wojenny Gubernator, zasiadający, z urzędu swego, w Ogólném Zebraniu Senatu, w razie choroby lub innych przeszkód, niedozwalających im przybyć na posiedzenie, winni również wcześnie uprzedzić o tém Naczelnego Prokuratora i wskazać tego z Dyrektorów lub Zarządzających Wydziałami, który w interessach, do ich zarządu należących, może przedstawić potrzebne objaśnienia. Na Ogólne Zebranie Senatu mają być wzywane do narady i osoby obce, które, podług rodzaju sprawy, pożytecznych wiadomości udzielić są w stanie.

17. Nadzór nad zachowaniem porządku czynności, oraz nad ścisłém i jednostajném tłumaczeniem prawa, tak w Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, jako téż i w Ogólném ich Zebraniu, należy do Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

18. Celem postawienia go w możności wykonywania pomienionego nadzoru, ustanawia się, pod jego zwierzchnictwem, Naczelny Prokurator przy każdym Departamencie Senatu i przy Ogólném Zebraniu.

19. Każdemu Naczelnemu Prokuratorowi dodaną będzie potrzebna liczba pomocników, którzy nosić będą tytuł Pomocników Naczelnego Prokuratora.

20. Pomocnicy Naczelnego Prokuratora zostają pod zwierzchnictwem właściwego Naczelnego Prokuratora, i on między nich pracę rozdziela.

21. We wszelkich w ogólności przedmiotach, do rozpoznania Senatu należących, Naczelny Prokurator lub

jego Pomocnicy czynić powinni wnioski, i żadna decyzya bez ich wysłuchania wydaną być nie może.

22. W każdéj sprawie cywilnéj, Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik, obowiązany jest, po wprowadzeniu sprawy, uczynić wnioski: w nich, okoliczności i dowody, na jakich strony żądania swe opierają rozebrać, istotne znaczenie przytaczanych przez nie przepisów prawa wyłożyć, nastręczające się w sprawie do rozwiązania pytania prawne przedstawić, i wskazać nakoniec, jaki, według jego zdania, na zasadzie praw wyrok postanowić wypada.

23. W sprawach karnych, Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik podobnież czynić będzie, po wprowadzeniu sprawy, wnioski, z wyjaśnieniem istoty sprawy, z rozbiorem głównych okoliczności, tak przeciwko obwinionemu walczących, jako téż na obronę jego służyć mogących, tudzież z wyjaśnieniem właściwego znaczenia przepisów prawa do przypadku stósownych, i ze zdaniem, jaki na zasadzie praw wyrok postanowić wypada.

24. W sprawach ważniejszych bądź ze względu na ich przedmiot, bądź ze względu na pytania prawne, z nich wynikające, Pomocnicy Naczelnego Prokuratora obowiązani są, przed wprowadzeniem sprawy, przedstawić Naczelnemu Prokuratorowi wnioski, które uczynić zamierzają; toż samo ma miejsce i co do innych spraw, w których od nich zażąda, iżby wnioski swoje przedstawili pod jego poprzednie rozpoznanie.

25. W razie niezgodzenia się Naczelnego Prokuratora z wnioskami Pomocnika jego, Naczelny Prokurator przywołuje, jeżeli tego uzna potrzebę, innych Pomocników, na ogólną naradę, na któréj, po rozebraniu stanu sprawy i porównaniu przygotowanych wniosków z obowiązującemi prawami, każdy zdanie otwiera.

26. Jeżeli Naczelny Prokurator nie zgadza się ze zdaniami swoich Pomocników, może sam uczynić wnioski,

albo, wedle swego uznania, odnieść się do Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządo . ej Sprawiedliwości. W takim razie, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu, wszelkie akta sprawy, z treściwym jéj opisem, z projektem do wniosków, i załączeniem zdań każdego z Pomocników. Dyrektor Główny, po rozpoznaniu istoty sprawy na ogólném posiedzeniu Kommissyi i osób z sądownictwa, jakie zechce na takowe zawezwać, wskaże Naczelnemu Prokuratorowi, jakie wnioski mają być uczynione.

27. W sprawach karnych, Naczelny Prokurator obowiązany jest szczególniéj czuwać nad pośpiechem, w przygotowaniu spraw do osądzenia.

28. Dla sporządzenia relacyi, ustanawiają się przy Xm Departamencie i przy Ogólném Zebraniu Senatu osobni Referenci. Każdy z nich ma być obecny przy sądzeniu spraw, w których relacyą wygotował.

29. Referentami w Senacie mogą być mianowani tylko ci, którzy odbyli egzamen na wyższe urzędy sądowe wymagany.

30. Naczelni Prokuratorowie, ich Pomocnicy i Referenci, będą mianowani i uwalniani Ukazami z podpisem Najwyższym, na przedstawienie Namiestnika.

31. Na miejsca Naczelnych Prokuratorów, Pomocników Naczelnych Prokuratorów i Referentów, Dyrektor Główny Sprawiedliwości przedstawia kandydatów Namiestnikowi Królestwa.

DZIAŁ DRUGI.

Attrybucye Warszawskich Departamentów Senatu i Ogólnego ich Zebrania, oraz porządek wprowadzania i sądzenia spraw.

I. Co do Dziewiątego Departamentu.

32. Dziewiąty Departament Rządzącego Senatu dzieli się na dwa Wydziały.

33. Do Departamentu Dziewiątego należy rozpoznawanie spraw cywilnych, z odwołań się od wyroków Sądu Appellacyjnego, w drugiéj instancyi wydawanych.

34. Wyroki Sądu Appellacyjnego, zaskarżone być mogą do Senatu z tych samych zasad, z jakich wyroki pierwszéj instancyi mogą być zaskarżone do Sądu Appellacyjnego.

35. Podpadać będą odwołaniu się do Senatu wyroki Sądu Appellacyjnego, z powodu nie właściwego oznaczenia instancyi, mocą któréj wydane zostały, a mianowicie, jeżeli strona odwołująca się twierdzi, że Sąd Appellacyjny, będąc mocnym stanowić, podług przedmiotu sprawy, w ostatecznéj instancyi, wydał wyrok w drugiéj instancyi, albo przeciwnie, że wydał wyrok w instancyi ostatecznéj, mając moc wyrokowania tylko w drugiéj. Senat jednakże, w skutek takowych odwołań się, stanowi jedynie pod względem władzy Sądu Appellacyjnego, i, jeżeli uzna, że wyrok przez Sąd Appellacyjny w ostatecznéj instancyi wydany, powinien był zapaść w drugiej, pozostawia stronie możność zaskarżenia samego wyroku drogą zwyczajną.

36. Podpadać będą odwołaniu się do Senatu, wyroki Sądu Appellacyjnego, bez względu na przedmiot sprawy,

jeżeli w nich wcale nie oznaczono instancyi, mocą któréj zapadły. W razie takowym Senat wymierza przedewszystkiém karę pieniężną na tych, co do wydania zaskarżonego wyroku należeli, nie wyłączając i Pisarzy; a co do saméj sprawy, jeżeli uzna, że Sąd Appellacyjny obowiązany był wyrokować w ostatecznéj instancyi, przydaje wyrokowi przez ten Sąd wydanemu moc ostatecznéj instancyi; w razie przeciwnym, tojest, jeżeli przyznaje, że wyrok Sądu Appellacyjnego powinien był być wydany w drugiéj instancyi, pozostawia stronie możność zaskarżenia samego wyroku drogą zwyczajną. Wspomniona powyżéj kara pieniężna rozciągać się może od jedno-miesięcznéj do sześcio-miesięcznéj płacy osób, onéj ulegających.

37. W sprawach o właściwość sądu, odwołanie się do Senatu ma miejsce, chociażby sprawa z przedmiotu swojego ulegała ostatecznemu rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego; lecz w takim razie Senat stanowi tylko względem właściwości Sądu.

38. Nie wolno będzie w Senacie żadnéj stronie przytaczać nowych czynów, lub dowodów, w Sądzie Appellacyjnym nie przedstawianych.

39. Każda skarga sądzona będzie po wysłuchaniu odpowiedzi drugiéj strony; w razie jéj niestawienia się, wydanym będzie wyrok zaoczny.

40. Skarga ma być podana do Kancellaryi Senatu, na ręce Starszego Pisarza, wraz z summarjuszem dokumentów, i dowodem opłaconego wpisu. Starszy Pisarz winien natychmiast wydać podającemu zaświadczenie, z wyszczególnieniem dnia podania i numeru księgi wpisowéj.

41. Wręczenie zapozwu z kopją zaświadczenia Starszego Pisarza, kopją skargi i summarjuszem dokumentów, wstrzymuje egzekucją zaskarżonego wyroku, jeżeli

w nim niepostanowiono, że ma być tymczasowo wykonany.

42. W sprawach przychodzących pod rozpoznanie Senatu, każda ze stron zanieść może podanie, o zniesienie tymczasowéj egzekucyi, nakazanéj przez Sąd Appellacyjny, lub o dozwolenie za kaucją albo bez kaucyi wykonania wyroku, bez względu na zaniesioną skargę, gdzie tego Sąd Appellacyjny odmówił.

43. Od wyroków Sądu Appellacyjnego, wydawanych bez rozpoznania saméj sprawy, w sporach o samą tymczasową egzekucję wyroków w pierwszéj instancyi, odwołanie się do Senatu nie ma miejsca. Dopiero po odwołaniu się od wyroku w saméj sprawie zapadłego, można będzie w téj mierze zanieść do Senatu podanie, podług przepisu art. 42.

44. W przypadkach w art. 35, 36, 42 i 43 wymienionych, zanoszone do Senatu podania, rozpoznawane będą w sposobie, jaki w téj mierze osobnemi przepisami jest wskazany (1).

45. Każda ze stron, w saméj sprawie jedno tylko pismo obrończe może przedstawić.

46. Obrońca strony powołanéj, obowiązany jest doręczyć obrońcy strony przeciwnéj odpowiedź na skargę, w przeciągu dni 30 od daty zakommunikowania mu akt sprawy, do skargi dołączonych. Senat może termin ten, podług okoliczności, skrócić lub przedłużyć.

47. Po wprowadzeniu sprawy przez Obrońców i wysłuchaniu objaśnień, mogących być udzielonemi w ciągu czytania obron, Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik

---

(1) Wzmiankowane tu przepisy podane są w art. 52 do 60 Urządzenia Wewnętrznego dla Warszawskich Departamentów Senatu z d. 8/20 Września 1842 r. które tu podane są niżéj.

przedstawi swe wnioski, może być obecnym przy dyskusyi, lecz głosu stanowczego nie ma.

48. Na audjencyach sądowych IX Departamentu Senatu, lub Wydziałów jego, wolno będzie znajdować się Obrońcom, ustanowionym przy Sądach, osobom do sprawy wchodzącym, tudzież innym osobom, któreby otrzymały szczególne pozwolenie od Przewodniczącego.

49. W każdym Wydziale wyroki stanowione będą, albo jednomyślnością, albo większością głosów.

50. Wyrok jest ostatecznym, gdy postanowiony został jednomyślnie.

51. Jeżeli nie ma jednomyślności, większość głosów wtenczas tylko będzie stanowczą, kiedy zdanie przynajmniej dwóch trzecich części głosujących, zgodne jest z wnioskami NaczelnegoProkuratora lub jego Pomocnika.

52. Wyroki jednomyślnością, albo większością głosów w art. 51 oznaczoną, wydane, natychmiast po ich zapadnięciu ogłoszone zostaną na audjencyi.

53. Kiedy nie ma jednomyślności, ani większości głosów, sprawa będzie powtórnie wprowadzoną, za przybraniem pięciu Członków z innego Wydziału IX Departamentu.

54. W takich przypadkach, Przewodniczący, po naradzeniu się z Przewodniczącym innego Wydziału, względem dnia, w którym sprawa wprowadzoną być może, ogłasza na audjencyi, że sprawa ma być powtórnie w powiększonym komplecie wniesiona, w dniu oznaczonym.

55. Po wprowadzeniu sprawy w powiększonym komplecie, prosta większość głosów będzie dostateczną do postanowienia wyroku, chociażby i przeciwną była wnioskowi Naczelnego Prokuratora.

56. Na posiedzeniach całego składu Departamentu IX, pod sterem starszego z nominacyi lub rangi Przewodniczącego w Wydziale, rozpoznawane i sądzone będą sprawy następujące:

a) Skargi dotyczące pociągania do odpowiedzialności Sędziego, lub innych urzędników sądownictwa cywilnego, przez strony prywatne (art. 505 Kod. Po.) podług istniejących przepisów.

b) Skargi na wyższych urzędników sądownictwa cywilnego, o wykroczenia w urzędowaniu, — podług tychże przepisów (1).

c) Sprawy dotyczące stanu osób, z wyłączeniem wszelkich przedmiotów dotyczących potwierdzenia szlachectwa, które podlegają bezpośredniemu rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Departamentów Senatu, na przedstawienia Heroldyi.

d) Sprawy ulegające rozpoznaniu, na mocy art. 474, 475, 476, 480 i 481 Kodexu Postępowania Cywilnego, bez względu, czyli wyrok zaskarżony zapadł w byłym Sądzie Najwyższym lub w Senacie, — i nakoniec:

e) Sprawy większéj wagi, które Namiestnik w Królestwie, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, za pośrednictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wniesione, poleci sądzić w całym składzie Departamentu.

57. Spory w przedmiocie attrybucyi między sądownictwem cywilném a karném, rozpoznawane i sądzone być winny przez jeden z Wydziałów IX Departamentu, spólnie z Departamentem X, lub zjednym z jego Wydziałów, jeżeli następnie na takowe podzielony będzie.

(1) Porównać przypisek zamieszczony wyżéj do art. 6 Organizacyi Sądownictwa z r. 1808 (T. III, str. 318 nin. dzieła).

58. Dla uniknienia równości głosów w sprawach sądzonych przez cały skład Departamentu, mają być przybrani do takowego Członkowie, nieprzeznaczeni do zasiadania stałego w żadnym Departamencie, ani Wydziale, i z nich jeden, trzech lub więcej, byleby w liczbie nieparzystej, w skutek losowania łączą się ze składem Departamentu.

59. Naczelny Prokurator może, podług swego uznania, być obecnym na audjencyach jednego i drugiego Wydziału, i od niego zależy wybór spraw, w których zechce sam wnioski przedstawić. W sprawach jednakże rozpoznawanych w powiększonym komplecie, lub w całym składzie Departamentu, lub nakoniec w Wydziałach IX Departamentu z X Departamentem, sam Naczelny Prokurator czynić będzie wnioski.

60. W przypadkach, w art. 56 pod lit. *b* i *c*, wyszczególnionych, niemniéj w sprawach, w art. 57 oznaczonych, Naczelny Prokurator obowiązany jest przedstawić poprzednio pod rozpoznanie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wnioski, jakie uczynić zamierza.

61. Przepis art. 3 Ukazu Najwyższego, z dnia $^{6}/_{18}$ Września 1841 r. (T. III, str. 375 nin. dzieła) stanowiący, że od wyroków IX Departamentu żadne odwołania się nie mają miejsca, rozciągniętym zostaje i do wyroków Wydziałów tegoż Departamentu; tak jedne jak i drugie nie ulegają żadnemu dalszemu rozpoznawaniu.

62. Wszelkie Postanowienia dotyczące byłego Sądu Najwyższéj Instancyi, są zachowane, o ile przez niniejszą Ustawę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały (1).

(1) Powołane tu przepisy co do Sądu Najwyższéj Instancyi podane są niżéj za artykułem 114 niniejszéj Organizacyi t. j. na str. 400 i n.

II. Co do Dziesiątego Departamentu.

63. Departament X Rządzącego Senatu, może być podzielony na Wydziały, skoro to uznaném będzie za potrzebne, w miarę liczby i toku spraw.

64. Rozpoznaniu X Departamentu podlegają sprawy karne, z odwoływania się Prokuratorów i obwinionych, od wyroków Sądu Appellacyjnego, w drugiéj instancyi wydawanych, lub od decyzyj tegoż Sądu.

65. Do Departamentu X oprócz tego należy, na zasadzie istniejących praw, rozpoznawanie skarg na wyższych urzędników sądownictwa kryminalnego, o wykroczenia w urzędowaniu (1).

66. W razie odwołania się przez obwinionego od wyroku lub decyzyi Sądu, Naczelny Prokurator uczyni do Przewodniczącego przedstawienie, o wyznaczenie Referenta, dla sporządzenia relacyi, oraz o dodanie obwinionemu Obrońcy z urzędu, jeżeli obwiniony sam sobie Obrońcy nie wybrał.

Sprawa przechodzi następnie porządkiem, dla pierwszéj i drugiéj instancyi ustanowionym.

67. W razie odwołania się przez Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym od wyroku, albo decyzyi tegoż Sądu, Naczelny Prokurator rozpoznaje przedwstępnie, czy odwołanie się jest uzasadnioném, i, jeżeli je takiém znajduje, odnosi się do Przewodniczącego, o rozporządzenie dalszego postępowania; w razie zaś przeciwnym, przedstawia rzecz do rozstrzygnienia Dyrektora Główne-

(1) Porównać przypisek podany w odsyłaczu do art. 6 Organizacyi Sądownictwa z d. 11 Maja 1808 r. N. 3335. (T. III, str. 318 nin. dzieła).

go Sprawiedliwości, który z swéj strony, jeżeli znajdzie także odwołanie się nieuzasadnioném, zwraca akta Sądowi Appellacyjnemu, dla postąpienia, jak z porządku rzeczy wypada; jeżeli zaś uzna odwołanie się usprawiedliwioném, poleca Naczelnemu Prokuratorowi poddać je pod rozpoznanie Senatu.

68. Obrońcy przynoszący obronę za odwołującymi się, winni ją przedstawić osobiście lub, w razie choroby, albo innéj przeszkody, przez zastępcę.

69. Obwiniony, znajdujący się w więzieniu, powinien być stawiony na posiedzenie, gdy Senat to za potrzebne uzna. Oprócz obwinionych do sprawy należących, wolno być obecnymi na posiedzeniach Senatu, Obrońcom przy Sądach ustanowionym i osobom, które od Przewodniczącego uzyskają pozwolenie.

70. Sprawy, w których obwinieni, z więzienia odpowiadają, mają być sądzone przed innemi, jak również sprawy urzędników o przestępstwa w urzędowaniu obwinionych.

71. Po wysłuchaniu przez Senat relacyi, przez Referenta sporządzonéj, i obrony za obwinionym, Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik czyni swoje wnioski.

72. Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik może być obecnym przy dyskussyi spraw, lecz głosu stanowczego nie ma, jak to wyżéj postanowiono co do spraw cywilnych.

73. Co do wydawania wyroków służyć będą też same zasady, jakie są wskazane względem spraw cywilnych dla IX Departamentu, w art. 49 do 55 włącznie.

74. Dopóki Departament X Senatu składać się będzie z jednego tylko kompletu, z sześciu Członków złożonego, Przewodniczący, w przypadkach, w których sprawa karna podług przepisów wyżéj postanowionych podlega rozpoznaniu w powiększonym komplecie, przyzywa pięciu Członków jednego z Wydziałów Departamentu IX, z kolei przypadającego.

75. W tak powiększonym komplecie, a w razie podzielenia X Departamentu na Wydziały, w całym jego składzie, będą sądzone:

1° Sprawy, w art. 65 wymienione, dotyczące wyższych urzędników, obwinionych o wykroczenia w urzędowaniu.

2° Sprawy, które Namiestnik Królestwa, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, za pośrednictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wniesione, w większym komplecie sądzić poleci.

W sprawach tego rodzaju, Naczelny Prokurator obowiązany jest, przygotowane przez siebie wnioski, przedstawić na poprzednie rozpoznanie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości.

76. Przepisy art. 59 obecnéj Ustawy, co do prawa i obowiązków Naczelnego Prokuratora przy IX Departamencie Senatu, stosują się i do Naczelnego Prokuratora przy X Departamencie.

77. Wszelkie sprawy, przychodzące pod ostateczne rozpoznanie Senatu, co do szlachty i urzędników, osobistego szlachectwa używających, jeżeli ci skazani będą na karę pociągającą utratę szlachectwa, czci lub życia, mają być przedstawiane przez Senat pod Najwyższą decyzyą, i wyroki Senatu nie mogą być wykonywane przed ich zatwierdzeniem przez Cesarza.

78. Jeżeli wyrok Senatu wymaga Najwyższego zatwierdzenia, podany będzie od Senatu Cesarzowi rapport podpisany przez Senatorów i Członkow Senatu, którzy do sądzenia sprawy należeli.

79. Rapport takowy przesłany będzie, przez Naczelnego Prokuratora Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, a przez tegoż Namiestnikowi Królestwa.

80. Do pomienionych rapportów dołączone zawsze będą krótkie, przez Referentów poświadczone opisy sprawy, obejmujące w sobie wymienienie stanowczych jéj okoliczności oraz zdań Senatorów i Członków Senatu, jeżeli w nich różność zachodziła, i przytoczenie osnowy powołanych w wyroku przepisów prawa.

81. Okoliczności sprawy, mogące mieć wpływ na złagodzenie kary, wyrzeczonéj przeciwko osądzonemu, o którym Senat składa rapport, obowiązany jest Naczelny Prokurator przełożyć Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, wraz z opinią, o ile i w jaki sposób kara złagodzona być może. Dyrektor Główny ze swojéj strony, jeżeli te okoliczności uzna zasługującemi na wzgląd, podaje takowe pod rozwagę Namiestnika Królestwa, przy przedstawieniu mu rapportu Senatu, na zasadzie art. 80.

82. Wszelkie inne wyroki X Departamentu Senatu, Naczelny Prokurator przesyła właściwemu Sądowi Kryminalnemu, do ogłoszenia i wykonania.

83. Wszelkie przepisy postanowione dla znoszących się Wydziałów Kassacyjnych, zastępujących najwyższą instancyę kryminalną, mają być nadal zachowane, o ile przez niniejszą ustawę zmienionemi lub znicsionemi nie zostały (1).

---

(1) Porównać postanowienie Rady Najwyższej Tymczasowéj Księstwa Warszawskiego z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7), które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 2 Organizacyi Sądownictwa z d. 11 Maja 1808 r. N. 3335. (T. III, str. 314 nin. dzieła).

III. Co do Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu. (1).

* **84**. Attrybucje Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, są też same, jakie na mocy Najwyższego Ukazu z d, 13/24 Grudnia 1832 r. (T. III, str. 364 nin. dzieła), tudzież osobnych prawideł, dla byłéj Rady Stanu Królestwa postanowionych, służyły tejże Radzie Stanu, z wyłączeniem wszakże przedmiotów, wymienionych w Najwyższym Ukazie z dnia 6/18 Września 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła).

* **85**. Do Ogólnego Zebrania Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów, należéć będą oprócz tego:

1° Spory o zakres władzy między Duchownemi a Sądowemi, oraz między samemi Duchownemi Władzami, i

2° Rozpoznawanie zarzutów przeciwko Senatorom i Członkom Senatu, co do przestępstw w urzędowaniu.

* **86**. W miejsce byłéj w Radzie Stanu Królestwa Kommissyi Instrukcyjnej, dla poprzedniego rozpoznania i przygotowania spraw, ustanawia się w Ogólném Zebraniu Senatu, w tymże celu, Kommissya z Referentów przy temże Zebraniu zostających, pod prezydencją jednego z Senatorów, wyznaczonego przez Namiestnika. Kommissja ta mieć będzie osobnego Sekretarza, również przez Namiestnika mianowanego.

---

(1) Postanowieniem Najwyższém z d. 14/26 Marca 1861 r. (T. III, str. 362 nin. dzieła), przywracającém Radę Stanu Królestwa, zniesione zostało Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu i Heroldya, skutkiem czego art. 84 do 90, 92 i 97 obecnie nie obowiązują.

* **87**. Sposób załatwiania czynności w Ogólném Zebraniu Senatu, pozostaje, stosownie do Najwyższego Ukazu z dnia $^{6}/_{18}$ Września 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła), ten sam, jaki był przepisany dla byłej Rady Stanu Królestwa.

* **88**. Przy wnoszeniu i rozstrzyganiu spraw w Ogólném Zebraniu Senatu, znajdować się będzie ten tylko z Referentów, który, w przedstawianym do decyzyi przedmiocie, referat odrabiał.

* **89**. Heroldya Królestwa zachowuje, na mocy Ukazu Najwyższego z dnia $^{6}/_{18}$ Września 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła), wewnętrzną swą organizacyą, i pozostaje jako osobna Instytucja przy Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Senatu, w tych samych z nim stosunkach, w których znajdowała się z byłą Radą Stanu.

* **90**. Wszelkie przepisy, byłéj Rady Stanu Królestwa dotyczące, zachowują się w swojéj mocy, o ile przez niniejszą Ustawę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały. (Przypisek w T. III, na str. 364 i n. nin. dzieła).

DZIAŁ TRZECI.

Porządek znoszenia się Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i Ogólnego ich Zebrania.

91. Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu i Ogólne ich Zebranie, znoszą się z Najświętszym Synodem, za pośrednictwem wzajemnych zawiadomień; tymże samym sposobem znoszą się między sobą, równie jak z innemi Departamentami i Ogólnemi Zebraniami Rządzącego Senatu.

* **92**. Ogólne Zebranie znosi się z wszelkiemi władzami i osobami, do Zarządu Królestwa należącemi, za pośrednictwem zostającego przy niém Naczelnego Prokuratora.

93. Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu, znoszą się z Dyrektorem Głównym Prezydującym w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, przez właściwych Naczelnych Prokuratorów, którzy przedstawiają mu kopie wydanych w téj mierze przez Senat postanowień, i podobnież, za pośrednictwem Naczelnych Prokuratorów, otrzymują wszelkie przełożenia pomienionego Dyrektora.

94. Wszelkie inne znoszenia się Warszawskich Departamentów Senatu, dopełniają się podobnież przez zostających przy nich Naczelnych Prokuratorów z Dyrektorami Głównemi Prezydującemi w innych Kommissjach Rządowych, z Kontrolerem Jeneralnym Prezydującym w Najwyższéj Izbie Obrachunkowéj, z Naczelnikami osobnych zarządów, równie jak z władzami i osobami, w ogólnéj hierarchii Rządowéj, niepodwładnemi Senatowi, za pośrednictwem samego Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, któremu na ten cel kommunikują przez Naczelnych Prokuratorów kopie postanowień swoich, co do przedmiotów, o których znajdują potrzebę zawiadomić pomienioną osobę lub władzę, albo zażądać od nich wiadomości jakich lub opinii.

95. Polecenia i wezwania Senatu wykonywają się bezzwłocznie i jak najściśléj.

96. Wszelkie władze i osoby, należące do wydziału sądowego, zostają w zależności od Senatu i wypełniają jego rozkazy.

DZIAŁ CZWARTY.

O Kancellaryi Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, i Ogólnego ich Zebrania.

* **97**. Ogólne Zebranie Senatu ma swoją Kancellaryą, którą zarządza Naczelny Prokurator, przy témże Zebraniu ustanowiony.

98. Każdy Warszawski Departament Senatu, ma także oddzielną swoją Kancellaryą.

99. Głównym Zwierzchnikiem Kancellaryi obydwóch Warszawskich Departamentów, jest Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, a każdą z nich zarządza Naczelny Prokurator tego Departamentu, przy którym jest ustanowiona.

100. Senatorowie i Członkowie Senatu, nie mają żadnéj styczności z zarządem Kancellaryi, i za takowy nie są odpowiedzialni. Jeżeli jednak dostrzegą zboczenie od porządku, obowiązani są zwrócić na to uwagę Naczelnego Prokuratora, a jeżeli tenże zboczenia nie sprostuje, Przewodniczący znosi się bezpośrednio z Dyrektorem Głównym Sprawiedliwości, celem ukrócenia dostrzeżonych uchybień.

101. Kancellarya każdego Departamentu, składa się z Pisarzy, Podpisarzy, Tłumaczów i wszystkich niższych urzędników, podług etatu.

102. Przy każdym Departamencie Senatu ma być tylu Pisarzy, ile w nim ustanowiono Wydziałów. Pisarz pierwszego Wydziału, nosi tytuł Starszego Pisarza Departamentu.

103. Do pomocy Pisarzom i dla sprawowania ich obowiązków w razie słabości lub innych przeszkód, ma być przy każdym Departamencie taka ilość Podpisarzy, jaka okaże się koniecznie potrzebną.

104. W każdym Departamencie Starszy Pisarz ma bliższy dozór nad Kancellaryą i czuwa nad zachowaniem w niéj wewnętrznego porządku.

105. Na urząd Pisarzy i Podpisarzy, Naczelni Prokuratorowie przedstawiają Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości kandydatów, a Dyrektor Główny z swojéj strony przedstawia Namiestnikowi Królestwa albo tych samych, albo innych podług swego wyboru.

106. Ustanowieni przy Senacie Obrońcy do spraw karnych i cywilnych, zostają pod zwierzchnictwem Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości. Bliższy nadzór nad czynnościami Obrońców, w sprawach przez nich bronionych i nad porządnym biegiem tychże spraw, może Dyrektor Główny powierzyć czasowo lub stale jednemu z Naczelnych Prokuratorów.

DZIAŁ PIĄTY.

O Archiwach Senatu.

107. Przy Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, równie jak i przy Ogólném ich Zebraniu, dla zachowywania aktów w sprawach stanowczo załatwionych, ustanowione jest Archiwum, pod nazwaniem Warszawskiego Głównego Archiwum Senatu, nadzór którego to Archiwum, Dyrektor Główny Sprawiedliwości jednemu z Naczelnych Prokuratorów powierza.

108. Do składu osób przy pomienioném Archiwum zostających należą, Główny Archiwista Senatu, dwaj jego Pomocnicy i potrzebna liczba Kancelistów. W tém

samém Archiwum zachowują się i akta spraw ukończonych w obu Wydziałach byłego Sądu Najwyższego.

109. Przy każdym z Warszawskich Departamentów Senatu i przy Ogólném Zebraniu, będą oprócz tego osobne Archiwa dla spraw w nich odbywanych.

110. Archiwa te zostają pod zarządem właściwych Naczelnych Prokuratorów: przy każdém z nich będzie Archiwista i potrzebna liczba Kancelistów.

111. Archiwista Dziewiątego Departamentu Senatu zawiaduje biblioteką, znajdującą się obecnie przy Sądzie Appellacyjnym. Na uzupełnienie onéj, assygnowaną będzie corocznie summa etatem oznaczona.

112. Przy Warszawskich Departamentach Senatu, znajdować się także będzie Archiwum, ustanowione dla aktów, pochodzących z dawnych Metryk i rozmaitych aktów, tak obecnie w niém złożonych jako i następnie do niego przesyłać się mogących.

113. Archiwum powyższe, aż do nowych rozkazów, pozostaje na teraźniejszéj stopie i pod zwierzchnictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwości.

114. Tłumacze przy Warszawskich Departamentach Senatu, mają być używani w miarę potrzeby do tłumaczenia aktów, z Archiwum pomienionego wydawanych.

Przepisy co do Sądu Najwyższéj Instancyi.

Artykuł 62 Organizacyi Senatu z d 7 Kwietnia 1842 roku (T. III, str. 390 nin. dzieła) stanowi, iż wszelkie postanowienia dotyczące byłego Sądu Najwyższéj Instancyi są zachowane, o ile przez tęż Organizacyę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały; dla całości więc przedmiotu, zamieszczają się tu przepisy co do Sądu Najwyższéj Instancyi wydane, a mianowicie:

A) *Pierwiastkowa Organizacya Sądu Najwyższéj Instancyi, zatwierdzona postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego z d. 21 Września 1815 r.* (D. P. T. D. str. 22).

Art. 1. Sąd Najwyższéj Instancyi rozpocznie działania swoje z dniem 3 Listopada r. b., w celu wykonania attrybucyj sobie właściwych. Składać się będzie tymczasowo, oprócz Członków przez art. 10 wyroku Najjaśniejszego Cesarza i Króla z dnia 20 Maja r. b. mianowanych, z sześciu Sędziów, głos stanowczy mających.—(a).

(a) Postanowieniem Najwyższém z d. 26 Grudnia 1816 (7 Stycznia 1817) r. (D. P. T. III, str. 34) podane są przepisy co do kolei zasiadania Senatorów.

Art. 2. Aż do czasu, w którym, podług oddzielnéj w krótce wyjść mającéj ustawy, Justitium, Dekretem Królewskim z dnia 15 Stycznia 1813 r. ustanowione, zniesione zostanie, Sąd Najwyższéj Instancyi trudnić się będzie sprawami, justitio niepodlegającemi.—Porównać przypisek III do art. 2251 K. N. (T. I, str. 1026 nin. dzieła).

Art. 3. Wyroki mocą ostateczném instancyi w sprawach cywilnych zapadłe, gdzie do dnia 1 Grudnia 1812 r. czas prawem oznaczony, do zaniesienia rekursu kassacyjnego nie upłynął, równie jak te, które po dniu 1 Grudnia 1812 r., mocą ostatecznéj instancyi zapadły, lub zapadną jeszcze, aż do dnia normalnego, osobném nowém urządzeniem wskazać się mianego, podlegają odwołaniu się do Sądu Najwyższéj Instancyi, w tych tylko przypadkach i z tych powodów, z których, stosownie do Dekretu Królewskiego z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), do Sądu Kassacyjnego odwołać się wolno było; żadnéj zaś stanowić nie będzie różnicy, czyli rekurs, w czasie trwającego Justitium w Kancellaryi byłego Sądu Kassacyjnego, złożonym został, lub nie.

Art. 4. Rozpoznawanie rekursów kassacyjnych naprzeciw wyrokom, w sprawach przez Sądy Kryminalne, Policyjno-poprawcze i Policyjne, osądzonych, lub które jeszcze do dnia, poprzedzającym artykułem zastrzeżonego, osądzone będą, zostawia się teraźniejszemu Sądowi Appellacyjnemu, podług

dotychczasowych prawideł (a), z odmianą jaka późniéj w art. 33 ustanowioną będzie.

(a) Attrybucye Sądu Appellacyjnego w przedmiotach kassacyi podane są w postanowieniu Rady Najwyższéj Tymczasowéj Ks. Warszawskiego z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7).

Art. 5. W sprawach cywilnych, postępowanie Dekretem Królewskim z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), dla Sądu Kassacyjnego przepisane, zachowaném będzie w Sądzie Najwyższéj Instancyi, z zmianami w następujących artykułach zawartemi.

Art. 6. Urząd Prokuratora Królewskiego Kassacyjnego, w tymczasowym składzie i postępowaniu Sądu Najwyższéj Instancyi, ustaje. Rekursa z urzędu, dla zadosyć uczynienia prawu, i bez skutku dla stron zaniesione, rozpoznawanemi nie będą; zgłębianie zaś obustronnych przyczyn i dowodów, obrona w imieniu prawa, i wyjaśnienie wszystkiego tego, co do legalnych, w toczącym się processie wniosków, prowadzić może, ma odtąd należéć do Sędziego referującego. W processach zaś, gdzie o własność publiczną, lub jakowego Instytutu rzecz chodzi, tudzież gdzie wchodzą osoby, którym dotychczasowe prawa, pomoc Urzędu publicznego zapewniają, Sąd winien jest zabezpieczyć dla takowych stron obronę, przez wyznaczenie Mecenasa, skoro tego uzna potrzebę, z sposobu, jakim czynione są obustronne wywody. Prezydujący szczególniejszą na takowe wypadki miéć powinien baczność.

Art. 7. Równo z otwarciem Sądu Najwyższego, Kommissya podań i Instrukcyi znosi się. Sąd, na rapport Sędziego referującego, z oddzielnego rejestru stanowić będzie, względem przedwstępnego przyjęcia rekursu, lub odrzucenia onego.

Art. 8. Rekurs do Sądu Najwyższéj Instancyi zaniesiony, przesłanym będzie do jednego z Sędziów, w celu zgłębienia onego, porównania z prawem, i przygotowania rapportu z opinją, względem przyjęcia onego lub odrzucenia.

Art. 9. Posiedzenia Sądu Najwyższéj Instancyi, na których o przyjęciu lub odrzuceniu rekursu stanowiono będzie, nie będą publiczne. Sędzia referujący należy tam do kompletu i wotowania. Prosta większość stanowić będzie decyzją, od któréj żadne odwołanie się miejsca nie ma.

Art. 10. Przed przyjęciem rekursu, żadne pismo strony powołanéj przyjętém nie będzie.

Art. 11. Wyroki stanowiące odrzucenie rekursu, czytane będą na najbliższém posiedzeniu Sądu, publicznie, przez jednego z Pisarzów; uwiadomienie zaś o przyjętych rekursach, umieszczoném być ma na wywieszonéj tablicy w sali ustępowéj. Takowe uwiadomienia mieszczone być powinny na tablicy, natychmiast po ukończeniu posiedzenia Sądu, a najpóźniéj we 24 godzin. Nie wolno Pisarzowi przeciągnąć wydania wypisu wyroku przyjmującego rekurs nad 24 godzin, rachując od czasu, w którym się strona po niego zgłosi.

Art. 12. Piętnastodniowy przeciąg czasu, rachując od wywieszenia decyzyi w sali ustępowéj dozwala się rekursującemu do wyjęcia wyroku przyjmującego rekurs, i do onego wręczenia, jeżeli strona przeciwna zamieszkałą jest w Warszawie; jeżeli zaś w Warszawie nie ma zamieszkania, na każde dwie mile odległości, dodanym będzie dzień jeden. W przypadku uchybienia tych terminów, rekurs za niepodany uważanym będzie. Zwłoka jednak przez Pisarza w wydaniu wyroku popełniona, skoro udowodnioną zostanie, szkodzić nie będzie stronie; lecz Pisarza czyni winnym niedopełnienia obowiązków urzędu.

Art. 13. Po wręczeniu rekursu i wyroku tenże rekurs przyjmującego, dalsze postępowanie i kommunikacya pism obrończych, następować będzie stosownie do przepisów Dekretu Królewskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151). Gdy zaś art. 20 niniejszego postanowienia, Mecenasi obowiązani są dołączać razem i wnioski do rozsądzenia sprawy in merito, a zatém do ośmiodniowego czasu, naznaczonego art. 44 wspomnionego dekretu Królewskiego, dodaje się po dni 4 dla każdéj strony.

Art. 14. Po uskutecznionéj kommunikacyi pism obrończych, akta jednemu z Sędziów, losem podług następującego artykułu wskazanemu, przesłane będą do wypracowania rapportu i opinii na prawie wspartéj.

Art. 15. W tym celu, w każdy dzień sobotni sprawy, w których kommunikacja pism obrończych ukończoną została, dzielone będą losem, pomiędzy Sędziów dodanych, referować mających, w równéj ilości pracy dla każdego, a to podług formy i sposobu, jaki dla siebie sam Sąd za przyzwoity uzna i przepisze. Toż samo zachowaném będzie przy rozdzielaniu rekursów, podług przepisów art. 8 do referowania przychodzących. Ci z pomiędzy Sędziów mianowanych, wyrokiem Cesarsko-Królewskim d. 20 Maja r. b., którzy oświadczą chęć referowania, należéć także będą do losowania.

Art. 16. Gdy sprawa z porządku wokandy przywołaną zostanie, Mecenasi stron obudwóch, przeczytają swe pisma obrończe, po czém Sędzia referujący, w rapporcie swoim przedstawi cały stan sprawy, uczyni krótki rozbiór dopiero słyszanych powodów i praw, na których strony swe wnioski oparły; zwróci uwagę Sądu na przepisy prawa i okoliczności processu, których wzajemne porównanie i zgłębienie, rzecz najistotniéj objaśnić i do dojścia prawdy najprościéj prowadzić zdołają; nareszcie poda kwestje, od których rozwiązania decyzja z prawa zależy, nie dokładając jednak stanowczéj opinii, ani czyniąc zwyczajnych wniosków do decyzji. Wszystko to dziać się będzie na publiczném posiedzeniu Sądu. Po skończonym rapporcie Sędziego, Prezydujący zapyta się Mecenasów czyli nie dostrzegli i nie zanotowali, iż jakowe stanowcze factum lub dowód, albo kwestja, została przepomnianą w referacie. Takowe dodatkowe notaty, przyjmuje Prezydujący dla przeczytania ich na ustępie, nie odraczając jednak bynajmniéj nakazu ustępu, jeżeliby Mecenasi nie mieli tychże notat wygotowanych.

Art. 17. Komplet Sądu Najwyższéj Instancyi, składać się będzie najmniéj z 7 Członków, między którymi najmniéj 4 być powinno Senatorów. Gdyby Członki na posiedzenie sądowe przybyłe, parzystą liczbę składały, natenczas losowanie pomiędzy niemi stanowi, który do posiedzenia należéć nie ma. Prezydujący tylko losować nie będzie.

Art. 18. Prosta większość zdań decyzją stanowi. Sędzia referujący nie należy do kompletu, lecz, oddawszy swój rapport na piśmie Prezydującemu, może być przytomnym w czasie rozwagi, na ustępie w sali Sędziów.

Art. 19. Jeżeli rekurs odrzuconym zostanie, tedy żadne dalsze odwołanie się przeciwko wyrokowi Sądu Najwyższéj Instancyi miejsca nie ma; jeżeli zaś zarekursowany wyrok skassowanym będzie, natenczas Sąd Najwyższéj Instancyi, sprawę takową mocą najwyższéj i ostatniéj instancyi, in merito osądzi, lub to co z prawa wypada, postanowi, a naprzeciw takowemu wyrokowi, żadne podobnież dalsze odwołanie się miejsca nie ma.

Art. 20. W celu zabezpieczenia stron przy wykonaniu poprzedzającego artykułu, Mecenasi obowiązani są, wnosząc o kassacją wyroku, czynić w pismach swoich obrończych wnioski, do stanowczego in merito rozsądzenia sprawy.

Art. 21. W sprawach, w których ostatnie obrończe pisma, w drodze kassacyi już podanemi zostały, dozwolono jest Mecenasom konkluzje, w celu stanowczego rozsądzenia sprawy in merito podać i takowych kommunikacją uzupełnić. W tym przypadku więcéj nad jedno pismo z każdéj strony, przyjętém nie będzie. Do podania takowych pism dozwala się 4-tygodniowego czasu Mecenasom stron rekursujących, rachując od dnia 1 Października r. b., po którym upłynionym, Sąd z sądzeniem sprawy, za podaniem konkluzyi w celu stanowczego in merito rozsądzenia sprawy, czekać nie będzie.

Art. 22. W przypadku niepodania przez Mecenasa konkluzyi, o któréj w poprzedzającym artykule jest mowa, Sąd Najwyższéj Instancyi w sprawie pryncypalnéj, stosownie do położenia interessu, konkluzje w przeszłéj instancyi położone, rozsądzi.

Art. 23. Wyjąwszy przypadek niewręczenia rekursowego pisma, o którém w art. 12 jest mowa, niepodanie pism obrończych z którejkolwiek strony, nie pociąga za sobą ani upadku rekursu, ani przysądzenia konkluzyj w pismach rekursowych umieszczonych; lecz rekurs takowy i sprawa pryncypalna in merito, pomimo niepodania pism obrończych, stosownie do położenia interessu, sądzoną będzie. Toż samo zachowaném będzie, gdy Obrońca którejkolwiek strony na posiedzeniu Sądu nie stanie, a w tym przypadku pisma, jeżeli jakie z jego strony podanemi zostały, na publiczném posiedzeniu przez Pisarza odczytanemi zostaną.

Art. 24. W żadnym przypadku oppozycya przeciwko wyrokóm Sądu Najwyższéj Instancyi, ani przez stronę rekursującą, ani przez stronę powołaną, nie będzie mogła być zanoszona.

Przepisy Kodexu Postępowania, zachowują się w swojéj mocy co do oppozycyi przez trzeciego, lecz tylko stosowanemi być mogą do téj części wyroku Sądu Najwyższéj Instancyi, która sprawę pryncypalną in merito rozsądza na szkodę niepowołanego.

Art. 25. Sprawy przed zaprowadzeniem praw Konstytucyjnych Księstwa Warszawskiego, mocą drugiéj instancyi odsądzone, w których Sąd Appellacyjny do sądzenia mocą trzeciéj instancyi przez dekret Królewski d. 21 Grudnia 1807 r. był upoważniony, od dnia installacyi Sądu Najwyższéj Instancyi, już nie do Sądu Appellacyjnego, lecz do Sądu Najwyższéj Instancyi, drogą rewizoryjną wprowadzane i sądzone będą.

Art. 26. Inne attrybucje, dekretem Królewskim z d. 3 Kwietnia 1810 (D. P. K. W. T. II, str. 151), Sądowi Kassacyjnemu nadane, jako to, dopuszczanie skarg nullitatis, moc wyznaczania Sądu, lub odsyłania sprawy od jednego Sądu do drugiego, władza przedstawiania do destytucyi Prezesa, Sędziego Appellacyjnego, lub Sędziego Pokoju, przechodzą teraz, podług zasad wspomnionego dekretu, do Sądu Najwyższéj Instancyi.

Art. 27. Utrzymywany będzie w Sądzie Najwyż-

széj Instancyi sentencjonarz, w którym każda decyzya, natychmiast zapisywaną zostanie przez jednego z Członków Sądu. Decyzją takową z jednomyślności lub większości głosów zapadłą, wszystkie Członki Sądu podpisać powinny; każdy jednak Członek Sądowy różniący się swojém zdaniem od większości, mocen jest różniące się zdanie swoje, wraz z powodami w sentencjonarzu zapisać.

Art. 28. Decyzja sprawy, która dla swojéj obszerności lub ważności na jedném posiedzeniu ukończoną być nie mogła, może być wprawdzie do następującego posiedzenia odłożoną, lecz wprowadzeniem innéj sprawy przerwaną być nie może.

Art. 29. Każda sentencja podpisana przez Sędziów, będzie natychmiast na publicznéj audjencyi z sentencjonarza przeczytana. Wyroki zaś przez Pisarza zredagowane i przez Prezydującego podpisane, osobno publicznie przez Pisarza czytanemi będą. Drukowanie wyroków ustaje.

Art. 30. Posiedzenie Sądu Najwyższéj Instancyi odbywać się będzie codziennie, wyjąwszy dni świąt i uroczystości krajowych.

Art. 31. Sąd Najwyższéj Instancyi mieć będzie dwóch Pisarzy i jednego Rejenta, dozór nad archiwum mającego, który w przypadku potrzeby, Pisarza zastąpić może. Wewnętrzną organizacyą Sąd Najwyższéj Instancyi sam dla siebie ułoży.

Art. 32. Liczba Mecenasów 12, dekretem Królewskim z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151) ustanowiona, do liczby 24 powiększoną będzie, z zastrzeżeniem dotychczasowych przepisów prawa co do nominacyi.

Art. 33. Sąd Appellacyjny, przy którym, podług art. 4, rozpoznawanie rekursów, w sprawach kryminalnych, policyjno-poprawczych i policyjnych nadal pozostaje, w tych przypadkach, w których zaskarżony wyrok skasuje, nie będzie, od dnia installacyi Sądu Najwyższéj Instancyi, odsyłał spraw do innego Sądu, celem powtórnego sądzenia onych, lecz, skasowawszy wyrok, osądzi sprawę in merito, lub to, co z prawa wypadać będzie, postanowi. Od takich wy-

roków Sądu Appellacyjnego żadne dalsze odwołanie się nie będzie mieć miejsca, oprócz dozwolonéj prawem drogi ułaskawienia.

Art. 34. W sprawach kryminalnych, policyjno-poprawczych i policyjnych, podług powyższych przepisów do Sądu Appellacyjnego przychodzących, Mecenasi obowiązani są w podawanych rekursach, nietylko wnioski swoje o kasacją wyroku usprawiedliwiać, ale nadto konkluzją do stanowczego rozsądzenia sprawy in merito podawać. Sąd Appellacyjny rekursa te, które już podanemi zostały, a których sądzenie przypadać będzie po dniu installacyjnym, o którym artykuł poprzedzający, w związku z pierwszym, wzmiankuje, zwróci Mecenasom dla dodania w nich i usprawiedliwienia konkluzyi do stanowczego osądzenia sprawy in merito.

Art. 35. Wszystkie inne przepisy, w dekrecie Królewskim z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P.K. W. T. II, str. 151) wyrażone, Sądowi Kassacyjnemu służące, niniejszą organizacją niezmienione, Sądowi Najwyższéj Instancyi za prawidło służyć mają.

B) *Postanowienie Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego* z d. 12 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 40) wskazało następujące zasady co do wręczania pozwów przed Sąd Najwyższéj Instancyi:

Art. 1. W przypadkach art. 69 pod liczbą 8 i 9 Kodexu Postępowania przewidzianych, pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, oraz pozwy po osoby za granicą mieszkające, w sprawach do Sądu Najwyższéj Instancyi przychodzących, Pisarzowi tegoż Sądu w Kancellaryi sądowéj wręczane być mają.

Art. 2. Termin trzymiesięczny od daty wręczenia wyroku do zaniesienia rekursu prawem przepisany, upływać zaczyna:

a) W sprawach podczas justitium sądzonych, od dnia installacyi Sądu Najwyższéj Instancyi, to jest od dnia 3 Listopada 1815 r.

b) W sprawach przed justitium sądzonych, tam gdzie publikacja Uchwały znoszącéj justitium nastąpiła przed installacją Sądu, podobnież od dnia 3 Listopada 1815 r.

c) W sprawach przed justitium sądzonych, tam gdzie publikacja nastąpiła po installacyi Sądu, od dnia publikacyi Uchwały znoszącéj justitium w Departamencie, w którym jest zamieszkanie strony, czyniącéj rekurs.

C) Postanowieniem tegoż Rządu z d. 21 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 43) podane zostały następujące zasady co do postępowania incydentalnego

Art. 1. Wszelkie przedstawienia incydentalne Mecenasów, których potrzeba podania w ciągu sprawy w Sądzie Najwyższéj Instancyi zdarzyć się może, jako to, wnioski o prekluzją strony przeciwnej, o uznanie nieważności wręczenia i tym podobne, będą wprzód przez Mecenasa wnoszącego, Mecenasowi strony przeciwnéj kommunikowane, z wezwaniem na publiczną Sądu audjencją.

Art. 2. Termin do odpowiedzi w podobnych przedmiotach nie może być krótszy nad dni trzy, od wręczenia rachując.

Art. 3. Nie wolno jest Mecenasom, pod karą złotych sto, na fundusz ubogich, podawać innym sposobem przedstawień do Sądu w sprawach, w Sądzie Najwyższéj Instancyi toczących się.

Art. 4. Decyzje Sądu w powyższych przedmiotach, na tem samém posiedzeniu, na którém spór wniesiono, ogłoszone będą.

Art. 5. Wniesienie do Sądu powyżéj wzmiankowanych sporów, nie tamuje upływu terminów prawem do kommunikacyi pism obrończych przepisanych.

Art. 6. Powyższego rodzaju przedmioty, załatwiane będą przez Sąd Najwyższéj Instancyi w dni sobotne.

D) W postanowieniu Namiestnika Królewskiego z d. 13 Stycznia 1818 r. (D. P. T. D. str. 54) podane są attrybucje i obowiązki Prezesa Sądu Najwyższéj Instancyi.

Art. 1. Prezes Sądu Najwyższego, jako stróż

porządku, przestrzegać będzie, aby organizacja wewnętrzna tegoż Sądu, we wszelkich onéj szczegółach, jak najściśléj zachowaną była.

Art. 2. Obowiązkiem Prezesa będzie pilnować, aby komplet Sądu, bez przerwy, był zapewniony, i w tym celu winien będzie, na przypadek braku prawnego kompletu, niezwłocznie udać się do Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, do zapełnienia onego, iżby bieg sprawiedliwości wstrzymanym nie był.

Art. 3. W czasie wprowadzania spraw na audjencyi publicznéj, baczyć ma na to, aby spokojność zachowana i należna Sądowi Najwyższemu dostojność, szanowaną była, i dla tego przeciw burzącym spokojność lub uchybiającym winnemu Sądowi poszanowaniu, użyje ostrości prawa, z Procedury cywilnéj Prezesom służącego.

Art. 4. Dla uniknienia bezpośredniej zwłoki w szacunku sprawiedliwości, Prezes nie pozwoli, ażeby Mecenasi ustném powtarzaniem i tłómaczeniem swych na piśmie sporządzonych obron, przeznaczony do sądzenia czas marnotrawili; w razie więc takim, Prezes, Mecenasa jedynie do czytania obron zwróci, i ustnego przymawiania się zakaże.

Art. 5. W czasie ustępu i deliberacyi, Prezes przestrzegać bedzie, aby głosowanie, czyli wotowanie, zaczynając od najmłodszego z nominacyi Członka kolejno, aż do najstarszego, tym sposobem prowadzone było, iżby nie zaczynał głosować wyższy z kolei Członek, póki niższy zdania swego wraz z powodami, nie opowie i nie skończy.

Po otworzonych zdaniach Członków, Prezes swoje na ostatku otwiera. Może także, przed zaczęciem głosowania, powtórzyć krótko przypadek, gdyby tego widział potrzebę. Jeżeliby, po skończoném pierwszém głosowaniu, który z Członków głosujących od pierwszego swego zdania odstąpił, Prezes powtórnie porządkiem powyższym do zbierania głosów przystąpi i zdanie większości głosów, jako wyrok ogłosi.

Art. 6. Wyrok takowy większością głosów zapadły, Senator sentencyonarz prowadzący, natychmiast, w czasie trwającego ustępu, w tenże sentencyonarz wpisze i odczyta lub Pisarzowi do odczytania poleci. Poczém wyrok takowy w sentencyonarzu najpierwéj Prezes, a potém reszta głosujących Członków kolejno podpisze. Wyciągi zaś wyroków dla stron, Prezes sam i Pisarz podpisują.

Art. 7. Prezes da baczenie na to, aby redakcya dekretów lub rezolucyj sądowych, ile można najprędzéj przez Pisarza wygotowana i na posiedzeniu Sądu przedstawiona została, która to redakcya przez Sąd w prawnym i tym samym komplecie, który sądził, poprawioną lub odmienioną, gdy tego potrzeba wypadnie, być może.

Art. 8. Dodanie Mecenasa stronie ubogiéj i dozwolenie prenotacyi, zawieszenia opłaty stempla i kosztów prawnych, wtenczas gdy niewątpliwe ubóstwa swego składa dowody, do Prezesa należy, który koléj między Mecenasami w tym celu przeznaczyć i zachować winien. W przypadku wątpliwéj dowodów ubóstwa ważności, Prezes rzecz pod rozwagę i decyzyą Sądu podda.

Art. 9. Prezes, na pośpiech w referatach, na zachowywanie karności między obrońcami i osobami Kancellaryą Rządową składającemi, pilne mieć będzie oko; rozciąga się oraz obowiązek zwierzchniego dozoru jego do Kancellaryów, Archivum, Biblioteki Sądowéj, do prowadzenia Dziennika Głównego, do regestrów spraw, do instrukcyi i do odsądzenia ostatecznego przychodzących, by takowe z porządku wpisane i referowane były, i do innych tym podobnych czynności sądowych.

Art. 10. Prezes listę przytomnych Członków Sądu i osób Kancellaryą onego składających, w celu pobierania pensyj etatowych sporządzać każe i podpisem swoim poświadczać będzie, przestrzegając najściśléj przepisanéj oszczędnosci, stosownie do ustaw Rządowych.

Art. 11. Wykazy kwartalne z odbytéj czynności, przytomności Członkow, łącząc wykaz rachunków i oszczędności, oraz wykaz zasądzonych kar, Prezes przesyłać będzie Kommissyi Rządowej Sprawiedli-

wości, dla uzupełnienia rapportu generalnego o Sądownictwie, przez tęż Kommissyą Rządowi podającego się. Wszelkie także do Rządu podania, nieinaczéj jak za pośrednictwem Kommissyi Sprawiedliwości czynione być mogą.

Art. 12. We wszelkich przypadkach, które się nie ściągają do attrybucyj i obowiązków Prezesa wyżéj wymienionych, Sąd wydaje decyzye, a wszelkie przychodzące pisma tego rodzaju do Dziennika Sądowego wciągnięte być powinny.

Art. 13. Prezes może w czynnościach i obowiązkach swoich używać pomocy Senatora sentencyonarz utrzymującego.

Art. 14. W nieprzytomności Prezesa, pierwszy z kolei Senator w Sądzie zasiadający, miejsce jego zastępować będzie; chybaby podobało się Rządowi Zastępcę wyznaczyć.

Art. 15. Prezes o przypadających sprawach karności uwiadamiać będzie Ministra Sprawiedliwości, i znosić się z nim o dniu sesyj, na których tenże Minister, z prawa, sam prezydować powinien.

E) Postanowieniem Najwyższém z d. $^6/_{18}$ Lipca 1826 r. (D. P. T. XI, str. 380) Sąd Najwyższéj Instancyi podzielony został na dwa Wydziały, z uzupełnieniem dotychczasowéj jego Organizacyi wsposób nastepujący:

Art. 1. Sąd Najwyższéj Instancyi składać się będzie z dwóch Wydziałów.

Art. 2. Komplet każdego Wydziału składać się będzie z siedmiu Członków, to jest, trzech Sanatorów koleją według Statutu Organicznego z dnia $^7/_{19}$ Listopada 1816 roku zasiadających, jeden Senator do utrzymywania sentencjonarza przez Nas mianowany, i trzech Sędziów Najwyższéj Instancyi.

Każdy Wydział będzie miał dodanego jednego Pisarza.

Art. 3. Przy każdéj zmianie kolei zasiadania Senatorów w Sądzie Najwyższéj Instancyi co dwa miesiące zachodzącéj, losować będą w tymże Sądzie Senatorowie, celem oznaczenia, którzy do kompletu jednego z dwóch Wydziałów należéć mają.

Z przeznaczonych losem do jednego Wydziału Senatorów, najstarszy z nominacyi będzie w tymże Wydziale prezydował.

Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza mianowani, nie należą do losowania; starszy z nominacyi do utrzymywania sentencjonarza, będzie zasiadał w Wydziale pierwszym, młodszy w Wydziale drugim.

Co do Sędziów Najwyższéj Instancyi, tych porządek zasiadania w Wydziałach, wskaże corocznie z początkiem roku Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, a na czas do końca roku bieżącego wskaże tenże porządek, skoro niniejsze postanowienie obowiązywać zacznie.

Art. 4. Gdyby Senator z kolei do zasiadania przeznaczony, lub Senator do utrzymywania sentencjonarza mianowany, nie mógł zasiadać w Sądzie Najwyższéj Instancyi, w miejsce jego wezwie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości jednego z tych Senatorów, którzy, stosownie do odbytego w Senacie losowania, pozostali nad liczbę do zasiadania w Sądzie Najwyższej Instancyi w ciągu roku potrzebną; przy wzywaniu tém, zachowa Kommissya Rządowa Sprawiedliwości porządek, w jakim wspomnieni Senatorowie są umieszczeni na liście przez Senat ułożonéj, po Senatorach do kolei zasiadania w Sądzie Najwyższéj Instancyi należących.

Art. 5. Jednakże Senator do zastępstwa wezwany, nie powinien dłużéj w Sądzie zasiadać nad cztery miesiące, jeżeliby przez ten czas ciągle zastępstwo było potrzebném; chyba gdyby żaden inny Senator z porządku wezwany do zastępstwa na czas oznaczony przybyć nie miał. Każdy Senator, bądź z kolei, bądź przez zastępstwo, do zasiadania w Sądzie wezwany, obowiązany jest donieść wcześnie Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości o przyczynach, dla którychby na czas oznaczony przybyć nie mógł, aby urządzenie zastępstwa spóźnioném nie było.

Art. 6. Jeżeliby wezwany do zastępstwa Senator na czas oznaczony przybyć nie miał, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości wezwie do tymczasowego zastąpienia innego Senatora, który do losowania

kolei w Senacie należał, w Warszawie przytomnego, a gdyby razem kilku Senatorów było obecnych, najstarszego pomiędzy niemi z nominacyi.

Art. 7. O kolei, w jakiéj Senatorowie, stosownie do odbytego w Senacie losowania i w skutek wezwania na zastępstwo, w Sądzie Najwyższéj Instancyi zasiadali, składać Nam będzie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości corocznie rapporta.

Art. 8. W przypadku prawnego wyłączenia Senatora lub Sędziego Najwyższéj Instancyi, wyłączony przejdzie do Wydziału innego, z którego losem oznaczony Senator lub Sędzia zastąpi wyłączonego. Zawsze jednakże Senator Senatora, Sędzia Sędziego wyłączonego zastępować będzie. Po odsądzeniu sprawy, w któréj wyłączenie zostało, wyłączony i zastępujący jego, wrócą do swych Wydziałów.

Art. 9. Gdyby, dla nieobecności niektórych Członków w obudwu Wydziałach, komplet żadnego z tychże Wydziałów nie był zupełnym, wówczas przytomni Senatorowie i Sędziowie, złożą jeden Wydział; jeżeliby zaś więcéj ich było nad liczbę do kompletu według art. 2 potrzebną, losować będą, którzy z nich w tymże Wydziale aż do skompletowania obudwu Wydziałów zasiadać mają.

Obecny Senator Prezydujący i Senator utrzymujący sentencyonarz bez losowania zasiadają w Wydziale skompletowanym swe miejsca, a jeżeliby razem zebrani byli z obudwu Wydziałów, starsi z nominacyi, pierwszy na Senatora, drugi do utrzymywania sentencyonarza, pozostaną w Wydziale sądzącym.

Art. 10. W czasie zwyczajnym na ferje sądowe, jeden Wydział Sądu Najwyższéj Instancyi zajmie się ułatwieniem czynności na ferye oznaczonych.

Wydział ten składać będą w pierwszym miesiącu feryi, to jest, w Sierpniu, Senatorowie, którzy, w czasie losowania w Senacie, wyciągnęli z kolei numera 13, 14, 15; w drugim zaś miesiącu feryi, to jest, w Wrześniu, Senatorowie, którzy wyciągnęli przy témże losowaniu z kolei numera 16, 17, 18. Senatorowie zasiadający w miesiącach Sierpniu i Wrześniu, obowiązani są w następnych miesiącach resztę kolei z porządku losowania w Senacie na nich przypadającéj, odsiedzieć.

Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza mianowani i Sędziowie Najwyższéj Instancyi ułożą się między sobą, lub losem wyciągną, którzy w jednym z dwóch miesięcy podczas feryj, komplet składać mają.

Art. 11. Rekursa przez strony zakładane, będą rozpoznawane w formie dotychczasowéj.

Rozdzielone losem pomiędzy Członków referujących, będą przedstawione do decyzyi tego Wydziału, w którym referujący zasiada.

Art. 12. Sprawy do sądzenia przygotowane, losem przeznaczone będą do Wydziału, w którym wprowadzane być mają.

Losowanie dziać się będzie w przytomności Senatorów Prezydujących w Wydziałach, w tym sposobie. Numer każdéj sprawy, pod jakim do księgi wpisowéj była zaciągniętą, jeden z Pisarzy zapisze na osobnéj kartce: kartki takowe, zwinięte i włożone w naczynie, wyciągane będą po jednéj i koleją przez obydwóch Senatorów Prezydujących, zaczynając od starszego z nominacyi; każda sprawa wylosowana pójdzie do tego Wydziału, w którym wyciągający onę Senator prezyduje.

Art 13. Sprawy wprowadzane będą w Wydziale, do którego zostały wylosowane, według dotychczasowych przepisów.

Art. 14. Odtąd w sprawach do instrukcyi przyjętych, referaty miejsca mieć nie będą, wyjąwszy sprawy obszerniéjsze i ważniejsze, w których Sąd Najwyższéj Instancyi przy przyjęciu rekursu postanowić może, iż ma być sporządzoną relacya.

W sprawie takiéj, gdy ta, po uzupełnionéj instrukcyi według art. 12, do właściwego Wydziału wylosowaną będzie, Senator Prezydujący w tymże Wydziale wyznaczy jednego z Sędziów, komplet Wydziału składających, do sporządzenia relacyi, oraz postanowi zaraz pewien termin do wprowadzenia sprawy.

Art. 15. Sporządzanie relacyj takowych i ich odczytanie w Wydziale właściwym nastąpi podług przepisów art. 16 Organizacyi tymczasowéj Sądu Najwyższéj Instancyi.

Art. 16. Sędzia relacyą sporządzający nie jest wyłączony od wotowania i ma głos stanowczy.

Art. 17. Podania wnoszone drogą ekonomiczną w sprawach przed Sąd Najwyższéj Instancyi wytoczonych, będą decydowane przez tenże sam Wydział Sądu, w którym sprawa była wprowadzona.

Podania dotyczące się ogólnego porządku Sądowego będą decydowane na zgromadzeniu całego Sądu, przynajmniéj z dziewięciu Członków złożonego, między któremi znajdować się mają obadwa Senatorowie w Wydziałach Prezydujący i Senatorowie utrzymujący sentencyonarze.

Na tych posiedzeniach Senator najstarszy z nominacyi będzie prezydował.

Art. 18. Sprawy dyscyplinarne przeciwko Urzędnikom, będą sądzone w komplecie przynajmniéj z dziewięciu Członków złożonym pod prezydencyą Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

W przypadku zebrania się Członków w liczbie parzystéj, losowanie wskaże, który z tychże Członków do kompletu ma nie należéć.

Art. 19. Dopilnowanie wykonania wszelkich urządzeń i regularnego odbywania posiedzeń sądowych powierzamy, Senatorom Prezydującym w Wydziałach.

Szczególny dozór nad porządkiem rejestrów sądowych, nad regularném losowaniem spraw, i koléjném onych według przepisów wprowadzeniem, niemniéj nad biegiem innych wszelkich czynności sądowych mieć będą Senatorowie sentencyonarze utrzymujący, w właściwych sobie Wydziałach.

Nad biegiem interessów ogólnych całego Sądu dotyczących, tenże dozór mieć będzie Senator starszy z nominacyi, do utrzymywania sentencyonarza.

Dostrzeżenia w powyższych przedmiotach uczynione, każdy Senator sentencyonarz utrzymujący, przedstawi Senatorowi Prezydującemu w Wydziale, w którym sam zasiada, celem urządzenia tego, co się okaże potrzebném.

Art. 20. Sprawy, w których rekursa już zostały przez Sąd Najwyższéj Instancyi przyjęte, lecz jeszcze pomiędzy Sędziów do wygotowania rapportów nie są rozdzielone, będą wprowadzone i sądzone w formie niniejszém postanowieniem oznaczonéj.

Art. 21. W dopełnieniu powyższych przepisów, Namiestnik Nasz wskaże wewnętrzny porządek według jakiego Sąd Najwyższéj Instancyi ma postępować. (Zob. poniżéj ustęp F).

Art. 22. Wszelkie przepisy Organizacyi tymczasowéj Sądu Najwyższéj Instancyi, niniejszém postanowieniem niezmienione ani uchylone, w swéj mocy pozostają.

F) W dopełnieniu art. 21 powyższego postanowienia Rada Administracyjna na posiedzeniu z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 412) przepisała *Wewnętrzny porządek postępowania w Sądzie Najwyższéj Instancyi*, jako to:

Art. 1. Sessje Sądu Najwyższéj Instancyi odbywać się będą w miejscu dotąd zwyczajném; zaczynać się zaś powinny codziennie rano (dni świąteczne wyjąwszy) z uderzeniem godziny dziesiątéj i trwać do godziny drugiéj po południu.

Art. 2. Wszyscy Członkowie Sądu obowiązani są znajdować się przed godziną dziesiątą w miejscu posiedzeń Sądu, i zbywający w jednym Wydziale nad liczbę do kompletu potrzebną nie prędzéj oddalić się mogą, aż komplet obudwóch Wydziałów Sądu zapewnionym zostanie.

Art. 3. Senatorowie prezydujący w Wydziałach, utrzymywać będą listę przytomności Członków Sądowych, w którą każdy Członek na posiedzeniu Wydziału przytomny, codziennie zapisze się, a Senator Prezydujący w Wydziale, przed rozpoczęciem sessyi sądowéj, podpisem swoim stwierdzi.

Listę takową Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza w Wydziałach przeznaczeni, z końcem każdego miesiąca złożą Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

Art. 4. Każdy rekurs do Sądu Najwyższéj Instancyi wnoszony, oddany będzie Pisarzowi Sądowemu w pierwszym Wydziale zasiadającemu, wraz z należnym stęplem wpisowym, lub z poświadczeniem właściwéj Kontrolli Skarbowéj, jako opłata wpisowa, dla ubóstwa strony, jest prenotowaną.

Na wniesionym rekursie Pisarz zapisze datę jego odebrania i zaraz zaciągnie go do księgi wpisowéj, stronie zaś wyda świadectwo na zwracającéj się jéj połowie stępla wpisowego, lub jeżeli ma prenotacyą stępla na prostym papierze, kiedy rekurs miał sobie oddany i pod którym numerem księgi wpisowéj tenże zaciągnął.

Art. 5. W każdy dzień Sobotni Pisarz Wydziału pierwszego przedstawi Senatorowi Prezydującemu na zgromadzeniu całego Sądu księgę wpisową i, po okazaniu jaka liczba rekursów do księgi wpisowéj w ciągu tygodnia zaciągniętą została, rozpisze numera wpisowe wszystkich tychże rekursów, na osobne kartki, które Sędziowie referujący w sposobie dotąd używanym pomiędzy siebie wylosują.

Art. 6. Jeżeliby liczba podanych w ciągu tygodnia rekursów, była nierówna liczbie Sędziów referujących, i dla tego jedni Sędziowie więcéj rekursów, drudzy mniéj do wyrobienia przez losowanie otrzymali, wówczas przy późniejszém losowaniu, Sędziowie, którzy mieli mniejszą liczbę rekursów do ułatwienia, naprzód wyciągną losem taką liczbę rekursów, jaka im się przy dawném losowaniu wrównym podziale z innemi nie dostala, a potem dopiero zacznie się losowanie w zwyczajnym porządku.

Art. 7. Dla dopilnowania kolejnego losowania rekursów i ich decydowania według porządku numerów wpisowych. Pisarz Wydziału pierwszego założy dla obudwóch Wydziałów oddzielne księgi z rubrykami:

1° Numer ciągły.
2° Numer księgi wpisowéj.
3° Imiona i nazwiska stron processujących się.
4° Data odbytego losowania.
5° Nazwisko Sędziego referującego.

6° Data zadecydowanego przez Sąd Najwyższéj Instancyi rekursu.

Art. 8. Po odbytém według art. 5 losowaniu, Pisarz Wydziału pierwszego wpisze koleją numerów wpisowych w księgę każdego Wydziału te rekursa, które w nim przez Sędziów referujących, stosownie do poniższego art. 9, do decyzyi Sądu mają być przedstawione; Senator zaś do utrzymania sentencyonarza w pierwszym Wydziale przeznaczony, uzupełni w obudwóch księgach rubryki 4 i 5, i, po podpisaniu ksiąg przez Senatora Prezydującego na zgromadzeniu całego Sądu, odda każdą księgę do właściwego Wydziału do zachowania Senatorów Prezydujących w Wydziałach.

Art. 9. Wylosowane rekursa w jednym tygodniu przedstawią Sędziowie referujący w następną Sobotę do decyzyi Sądu Najwyższéj Instancyi, stosownie do art. 11 dekretu Królewskiego z dnia $^6/_{18}$ Lipca 1826 roku (T. III, str. 415 nin. dzieła), w tym Wydziale, w którym zasiadają.

Senatorowie Prezydujący w Wydziałach baczyć będą, aby rekursa były przedstawiane do decyzyi koleją wpisów, jak były do ksiąg wydziałowych, stosownie do art. 8, zaciągnięte, i po wydanéj decyzyi, w tychże księgach w rubryce szóstéj, zapiszą Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza przeznaczeni, datę zadecydowanego przez Sąd rekursu.

Art. 10. Gdy rekurs przez Sąd Najwyższéj Instancyi przyjętym zostanie, dalsza instrukcya sprawy dziać się będzie według przepisów art. 13 tymczasowéj Organizacyi Sądu Najwyższéj Instancyi z dnia 21 Września 1815 r. (T. III, str. 403 nin. dzieła).

Art. 11. W czasie odbywanéj instrukcyi, obowiązani Mecenasi ułatwić między sobą wzajemną kommunikacyą summaryuszów tych dokumentów, do których się w obronach swych odwołują, i też summaryusze przy wprowadzeniu sprawy w siedmiu złożyć egzemplarzach.

Summaryusze winny wyjaśniać dokładnie w porządku chronologicznym, datę każdego dokumentu,

jego rodzaj, imiona i nazwiska stron do aktu wchodzących i treść nim objętą.

Art. 12. Wszelkie ekscepcye i punkta incydentalne, jakieby strony do wniesienia miały, będą w oddzielnych pismach przez Mecenasów wygotowane i, po ułatwieniu ich kommunikacyi, do Sądu wniesione.

Termin do odpowiedzi na takie pisma od daty doręczenia, będzie trzydniowy, lecz wniesienie ich, nie tamuje upływu terminów do kommunikacyi pism obrończych oznaczonych.

Art. 13. Po ułatwieniu między Mecenasami instrukcyi, lub po upłynieniu bezskutecznie terminów do tejże instrukcyi oznaczonych, wolno stronie pilniejszéj, za prostém wezwaniem Mecenasa z strony przeciwnéj ustanowionego, za dni trzy doręczoném, wnieść sprawę do właściwego rejestru Sądowego celem jéj wprowadzenia.

Art. 14. Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza przeznaczeni, czuwać będą, aby sprawy w instrukcyi zostające u Mecenasów nie zalegały.

Tym celem każdy z powyższych Senatorów przekonywać się będzie z Księgi Wydziałowéj, stosownie do art. 8 utrzymywanéj, czyli w sprawach, w których reskursa były przyjęte, upłynęły już termina do odbycia instrukcyi przepisane, i w razie dostrzeżenia, że przeszło od trzech miesięcy sprawa mogła była być wpisaną do właściwego rejestru Sądowego, wezwie Mecenasa rekurs podającego do tłómaczenia, do którego sprawdzenia, będzie mógł także żądać złożenia samych aktów.

Jeżeli tłómaczenie Mecenasa uzna Senator dostatecznem, poleci Pisarzowi w Wydziale zasiadającemu zachować toż tłomaczenie w właściwych aktach sądowych, z zastrzeżeniem przełożenia go sobie póżniéj w oznaczonym pewnym terminie, dla dopilnowania, aby dalszy bieg sprawy nie uszedł jego baczności; gdyby zaś Mecenas żądanego tłómaczenia nie złożył, lub z złożonego, uważał Senator winnym Mecenasa opóźnienia sprawy, wówczas wypadek takowy przedstawi do decyzyi tego Wydziału, w którym zasiada.

Art. 15. Pisarz Wydziału pierwszego, utrzymywać będzie trzy oddzielne rejestra spraw:

1° Dla spraw summarycznych.

2° Dla spraw termina stałe mających.

3° Dla spraw ordynaryjnych.

W rejestr pierwszy wpisywane będą sprawy, które w ostatniéj instancyi sądzone były z rejestru summarycznego, co przez złożenie świadectwa Pisarza tejże Instancyi udowodnioném być winno.

Do rejestru drugiego należéć będą sprawy, w których, stosownie do art. 14 Dekretu Królewskiego z d. $^{6}/_{18}$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 415 nin. dzieła), Senatorowie Prezydujący w Wydziałach, mają naznaczyć termina do odczytania przez Sędziego relacyi, niemniéj sprawy o separacją, o unieważnienie lub rozwiązanie małżeństwa.

W rejestr trzeci zaciągane będą sprawy nie kwalifikujące się do pierwszych dwóch rejestrów.

Art. 16. Wpisane do powyższych rejestrów sprawy przez ciąg tygodnia aż do dnia czwartkowego włącznie, każe Pisarz Wydziału pierwszego, rano w Piątek, przed rozpoczęciem sessyi sądowéj, na głównych drzwiach posiedzeń Sądu Najwyższéj Instancyi wywiesić na wokandach z każdego rejestru oddzielnie i koleją wpisów sporządzonych, oraz datę tegoż wywieszenia sam poświadczy.

Art. 17. W każdy dzień Sobotni po wylosowaniu pomiędzy Sędziów według art. 5 podanych rekursów, odbędzie się także na zgromadzeniu całego Sądu porządkowanie spraw wpisanych do rejestrów art. 15 oznaczonych, w tym sposobie, iż wszystkie sprawy będą koleją wpisów przywołane i, po uznaniu, które z nich według art. 10, 11, 12 i 13 są przygotowane do wprowadzenia, a które jako nieprzygotowane do nowego wpisu odesłane być mają, pierwsze z nich zostaną podzielone losem według przepisu art. 12 Dekretu Najjaśniejszego Pana z d. $^{6}/_{18}$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 415 nin. dzieła), między obadwa Wydziały Sądowe; Pisarz zaś rozpisze one na szczególne wokandy osobno dla każdego Wydziału i oddzielnie co do każdego rejestru,

i te zaraz każe na drzwiach właściwych Wydziałów wywiesić.

Na tejże audjencyi sądzone będą spory zachodzić mogące między stronami o właściwość zapisania sprawy do jednego z rejestrów Sądowych, jako też wszelkie ekscepcye i wnioski incydentalne według art. 12 czynione, chybaby Sąd uznał, iż rozpoznanie ostatnich zależy od wprowadzenia głównéj sprawy, w którym razie odeśle spór do rozwiązania przed właściwy Wydział.

Z odbytego porządkowania i losowania z wyrażeniem, które sprawy, z jakiego rejestru i do którego Wydziału przeznaczone zostały, niemniéj jakie zapadły decyzye, Senator utrzymujący sentencyonarz na zgromadzeniu całego Sądu, opisze w sentencyonarzu dokładny protokół, który przez Prezydującego Senatora będzie podpisany.

Art. 18. Po dopełnioném porządkowaniu spraw, zajmie się tegoż samego dnia Sąd Najwyższéj Instancyi sądzeniem spraw dyscyplinarnych, następnie ułatwi podania ogólnego porządku dotyczące, a w końcu, podzieliwszy się na Wydziały, decydować będzie stosownie do art. 9 podane rekursa.

Art. 19. Jeżeliby w dzień Sobotni wszystkie rekursa rozpoznane być nie mogły, będą wzięte do decyzyi zaraz w dzień Poniedziałkowy. Po ich ułatwieniu każą Senatorowie Prezydujący w Wydziałach, przywołać sprawy z rejestru terminów stałych i z tych, w sprawach w których, przy przyjęciu rekursu, uznał Sąd potrzebę sporządzenia relacyi, Senatorowie Prezydujący, stosownie do art. 14 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia 6/18 Lipca 1826 r. (T. III, str. 415 nin. dzieła), wyznaczą z pomiędzy Sędziów komplet składających, Referentów, do wygotowania relacyi i zaraz w każdéj sprawie naznaczą pewien termin do wprowadzenia. O tém wyznaczeniu Referentów i terminów, Senatorowie utrzymujący sentencyonarze w Wydziałach, uczynią wzmiankę w sentencyonarzu, a Pisarz Sądu na właściwéj wokandzie zakonotuje przy właściwych sprawach oznaczone dla nich termina.

Podobnież postąpioném będzie z sprawami o separacyą, o nieważność lub rozwiązanie małżeństwa, celem oznaczenia w nich terminów do wprowadzenia.

Po ułatwieniu powyższych czynności, wprowadzone będą przed Wydziały koleją wpisów sprawy summaryczne, a po ich odsądzeniu sprawy ordynaryjne.

Art. 20. Gdyby w jeden dzień Sobotni, tak wiele spraw uznanych było za przygotowanych do wprowadzenia, że te w ciągu tygodnia nie mogłyby być odsądzone, natenczas sprawy w następującą Sobotę uporządkowane, nie prędzéj będą przywołane, aż wcześniejsze zostaną ułatwione; jednakże co do spraw summarycznych, te zawsze będą miały pierwszeństwo przed sprawami ordynaryjnemi, tak dalece, że po odsądzeniu spraw summarycznych z jednéj Soboty, będą zaraz wzięte z początkiem tygodnia nowo uporządkowane sprawy summaryczne, choćby z dawniejszego uporządkowania pozostały były sprawy ordynaryjne, które przywołane będą dopiero po odsądzeniu wszystkich spraw summarycznych.

Art. 21. Jeżeliby zdarzyć się miało, iż w ciągu tygodnia, dla zaszłych jakowych przeszkód, jeden tylko Wydział Sądu Najwyższéj Instancyi odbywałby swe posiedzenia, wówczas tenże Wydział, po odsądzeniu spraw summarycznych, do niego wylosowanych, zajmie się sądzeniem spraw summarycznych drugiego Wydziału, zachowując następnie w sądzeniu spraw porządek artykułem poprzedniczym wskazany.

Art. 22. Sprawy do sporządzenia relacyi oddane, powinny być przywołane niezawodnie w terminie do jéj wprowadzenia według art. 19 oznaczonym; gdyby jednak w terminie tym była kontynuowaną sprawa w poprzedzającéj audjencyi rozpoczęta, ta nie będzie przerywaną, lecz zaraz po niéj wziętą będzie sprawa, z terminu stałego.

Art. 23. W czasie na ferje oznaczonym, Wydział zasiadający rozpoznawać będzie podawane rekursa i sądzić sprawy z rejestru summarycznego.

Art. 24. Przy wydawaniu przez Sąd Najwyższéj

Instancyi decyzyi, jeżeliby w zdaniach Członków, komplet składających, jednomyślność nie zachodziła, wówczas kwestja przedmiotem dyskussyi będąca, będzie rozstrzygnięta większością przez wotowanie zaczęte od najmłodszego z nominacyi Członka.

Art. 25. Podania wnoszone drogą ekonomiczną, będą decydowane według art. 17 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia $^{6}/_{18}$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 416 nin. dzieła), na przedstawienie Referenta wyznaczonego w interessach dotyczących się ogólnego porządku, przez Senatora Prezydującego na zgromadzeniu całego Sądu; w innych zaś przedmiotach, przez Referenta wyznaczonego przez Senatora Prezydującego w tym Wydziale, którego się przedmiot dotyczy.

Art. 26. Sprawy według dotychczasowych przepisów przygotowane do wprowadzenia, któreby, przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia, odsądzone nie były, zostaną rozdzielone przez Pisarza Wydziału pierwszego na wokandy obudwóch Wydziałów, według tego jak w nich zasiadać będą Sędziowie, którzy w tychże sprawach mają relacye czytać.

Sprawy te będą wzięte do sądzenia przed wszystkiemi innemi.

Art. 27. Sprawy, które zostały już pomiędzy Sędziów według dotychczasowych przepisów do sporządzenia relacyi podzielone, lecz jeszcze relacye nie są wygotowane, będą także przedstawione do decyzyi przez każdego Sędziego referującego w tym Wydziale, w którym tenże Sędzia zasiada. Tym celem Pisarz Wydziału pierwszego zrobi na każdy Wydział listę tych spraw, jakie w nim mają być sądzone i przedstawi Senatorom Prezydującym w Wydziałach, którzy, stosownie do art. 19, wyznaczą termina do odczytania relacyi, a Pisarz Sądowy stosowną onych wokandę każe wywiesić.

Art. 28. W dopełnieniu art. 7 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia $^{6}/_{18}$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 414 nin. dzieła), Sąd Najwyższéj Instancyi z końcem każdego roku prześle Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości listę przytomności Senatorów

z wyrażeniem którzy z kolei na siebie przypadającéj, a którzy w zastępstwie i przez jaki czas w Sądzie zasiadali, dołączy także do niéj rapport wyjaśniający:

1° Ile w ciągu roku podanych było rekursów,

2° Ile z nich zdecydowano,

3° Wiele spraw było summarycznych, ordynaryjnych i z relacyi, oraz wiele z nich wszystkich ułatwiono, a wiele pozostaje do osądzenia.

Art. 29. Przepisy wewnętznéj organizacyi Sądu Najwyższéj Instancyi pod dniem 19 Października 1815 r. przez tenże Sąd uchwalone, w czém nie są przeciwne niniejszemu urządzeniu, zachowują się w swéj mocy.

III. Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane.

(Zatwierdzone Najwyżéj d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. — D. P. T. XXIX, str. 399).

I. CO DO SPRAW CYWILNYCH.

a) Zasady Ogólne.

1. Od wyroków w Wydziałach Spornych Sądów Pokoju, dotąd w ostatniéj instancyi wydawanych, służyć ma odwołanie się do Trybunałów Cywilnych pierwszéj instancyi.

2. Sprawy z odwołania się od powyższych wyroków, równie jak od wyroków przez Wydziały Sporne Sądów Pokoju w pierwszéj instancyi wydawanych, sądzone będą przez Trybunały Cywilne ostatecznie i dalsze od nich odwołanie się nie służy (1).

3. W sprawach jednak possessoryjnych, bez względu na wartość przedmiotu spornego, Trybunały Cywilne będą stanowić w drugiéj tylko instancyi, to jest, z wolném odwołaniem się od ich wyroków do Sądu Appellacyjnego, którego wyroki będą ostatecznemi.

Tożsamo miejsce mieć będzie i co do wyroków w innych sprawach, w art. 3 Kodexu Postępowania Cywilnego wymienionych, gdzie wartość przedmiotu spornego, 240 rubli srebrem przenosi.

4. Od wyroków wydawanych dotąd w ostatniéj instancyi przez Trybunały Cywilne pierwszéj instancyi i Try-

---

(1) W celu zbiérania wiadomości o sposobie wykładu prawa i o trudnościach w zastosowaniu takowego dostrzeżonych, oraz przy względzie, że Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane, nadało Trybunałom i Sądom Adpellacyjnym attrybucyę sądzenia niektórych spraw w ostatniéj instancyi, — Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod dniem 30 Grudnia 1842 (11 Stycznia 1843) roku N. 443, poleciła Prokuratorom, aby co kwartał składali tejże Kommissyi rapporta o sprawach w ostatniéj instancyi osądzonych, obejmujące:

a) Ilość takich spraw.

b) Rozdział ich, pod względem przedmiotów, stosując się do porządku Kodexu Cywilnego i Kodexu Postępowania.

c) Wiele z nich zgodnie z wnioskami, a wiele przeciw wnioskom Prokuratora osądzono.

d) Jeżeli w sprawie któréj zachodziła wątpliwość w zastosowaniu prawa, a wątpliwość ta pochodzi z niejasności lub niedostateczności takowego, Prokurator winien w krótkości wyjaśnić na czém ta wątpliwość lub niedostateczność polega.

e) Jeżeli Prokurator dostrzeże, iż jedna i taż sama kwestya niejednostajnie jest rozstrzygana, winien o téj niejednostajności i przyczynie jéj uwagi swe uczynić.

f) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyroków, w całości lub w części uchylono, ile zatwierdzono, jakie ważniejsze pytania prawne rozstrzygane były i w jaki sposób.

g) Wreszcie rapport ten winien obejmować wszelkie spostrzeżenia Prokuratora, Rząd obchodzić mogące, i do poprawy lub udoskonalenia prawodawstwa posłużyć zdolne.

Rapporta te powinny być składane w ciągu miesiąca po upłynionym kwartale; winny być, przed ich nadesłaniem, czytane na ogólném posiedzeniu Sadu, i Sąd przez Prezesa mocen będzie swoje uwagi dołączyć.

bunały Handlowe, służy odwołanie się do Sądu Appellacyjnego.

5. Sąd Appellacyjny, co do spraw, w przedmiotach 600 rsr. nieprzenoszących, jako też w sprawach o nieruchomości, niewięcéj jak 30 rsr. dochodu rocznego przynoszące, ma odtąd stanowić w ostatniéj instancyi, bez możności odwołania się do Senatu.

Wszelkie inne sprawy sądzić będzie mocą drugiéj instancyi (1).

6. Żaden wyrok nie może być mocą ostatecznéj instancyi przez Trybunały Cywilne lub Sąd Appellacyjny wydany, bez poprzedniego wysłuchania wniosków Prokuratora, które tenże zaraz po wprowadzeniu sprawy przedstawić jest w obowiązku. Wnioski te obejmować powinny główne okoliczności czynu, rozbiór przepisów prawa przez strony przytaczanych, stanowcze pytania prawne, jakie z istoty sprawy wynikają, i zdanie Prokuratora, jaki wyrok na zasadzie praw wydać wypąda.

7. W Sądzie Appellacyjnym, w sprawach, które tenże ma rozpoznawać mocą ostatecznéj instancyi, Prokurator winien złożyć wnioski na piśmie, za poprzednią kommunikacyą akt. W Trybunałach pierwszéj instancyi wszakże, w sprawach, w których kommunikacya akt podług przepisów Kodexu Postępowania nie ma miejsca, wnioski Prokuratora mogą być ustnie czynione.

8. W sprawach sądzonych w drugiéj instancyi, Sąd Appellacyjny może postanowić tymczasową egzekucyą swoich wyroków, za złożeniem przez stronę kaucyi, lub bez takowéj, nietylko w przypadkach, w których Trybunały Cywilne pierwszéj instancyi mają prawo wyrokować

(1) Tu stosuje się dopisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 2 niniejszego Postanowienia. (T. III, str. 426 nin. dzieła).

tymczasową egzekucyą, pomimo appellacyi, lecz w każdym razie, gdy okaże się ze sprawy, iż zwłoka w wykonaniu może pociągnąć szkodę nie do wynagrodzenia, lub skutek wydanego wyroku udaremnić.

9. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym, zwany Prokuratorem Jeneralnym, nosić będzie odtąd tytuł Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym.

b) Przepisy przechodnie względem spraw, przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia osądzonych.

10. W sprawach osądzonych przez Sąd Appellacyjny po dzień ogłoszenia niniejszego Postanowienia, służyć będzie odwołanie się do Rządzącego Senatu, bez względu na przedmiot sprawy, jeżeli termin dla odwołania się do byłego Sądu Najwyższego nie upłynął.

11. Rekursa od wyroków Sądu Appellacyjnego przez były Sąd Najwyższy odrzucone, nie mogą być na nowo zanoszone do Senatu.

12. Sprawy, w których rekursa do byłego Sądu Najwyższego, w czasie prawem przepisanym, przed ogłoszeniem obecnego Postanowienia były podane, z wyłączeniem takich, które do sądzenia przygotowane, i na wokandę wpisane zostały, mają być rozpoznawane w Sądach podług tegoż Postanowienia właściwych, to jest, w Trybunałach Cywilnych pierwszéj instancyi, jeżeli rekurs zaniesiony był od wyroku Wydziału Spornego Sądu Pokoju; w Sądzie Appellacyjnym, jeżeli rekurs był zaniesiony od wyroku w Trybunale Cywilnym lub Handlowym zapadłego.

13. Jeżeli wyrok, przeciw któremu przyjęty został rekurs w byłym Sądzie Najwyższym, wydanym był przez Sąd Appellacyjny, sprawa, bez względu na jéj przed-

miot, osądzona będzie przez Departament Dziewiąty Rządzącego Senatu, na zasadzie przepisów dla tegoż Departamentu wskazanych.

14. Sprawy, w art. 12 wymienione, sądzone będą w ostatniéj instancyi, podług prawideł właściwych sądom, w których będą rozpoznawane, i po wysłuchaniu wniosków Prokuratora, jak to wyżéj w art. 7 postanowiono.

15. Jeżeli rekursa założone w czasie właściwym przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia, nie były jeszcze w Sądzie Najwyższym rozpoznane i Sąd względem ich przyjęcia lub odrzucenia nie wyrzekł, doręczenie zapozwu przed Sąd, podług art. 12 właściwy, z zaświadczeniem Starszego Pisarza IX Departamentu Senatu, o dacie podania rekursu, wstrzyma egzekucyą wyroku zaskarżonego. O dodanie tymczasowéj egzekucyi wolno będzie czynić wnioski w formie właściwéj temu Sądowi, który ma sprawę rozpoznawać.

16. Sprawy w byłym Sądzie Najwyższym po dzień ogłoszenia niniejszego Postanowienia do osądzenia przygotowane i na wokandach znajdujące się, będą sądzone, bez względu na ich przedmiot, w Wydziałach Departamentu IX, podług przepisów temuż Departamentowi właściwych.

17. Dokładny spis spraw w art. 12 i 13 wymienionych, ma być niezwłocznie potrzykroć w przerwach dziesięciodniowych w Gazecie Rządowéj i innych pismach publicznych ogłoszony. Jeżeli w ośmnaście miesięcy od dnia umieszczenia ostatniego ogłoszenia w Gazecie Rządowéj, sprawa w tym spisie umieszczona, nie będzie przygotowana i jako taka do Rejestrów właściwego Sądu wpisana, odwołanie się od wyroku w sprawie téj wydanego, ma być uważane za niebyłe, i wszelkie skutki z odwołania się z upływem tego czasu ustaną.

II. CO DO SPRAW KARNYCH.

a) Zasady Ogólne.

18. Od wyroków przez Sądy Policyi Prostéj, mocą pierwszéj i ostatniéj instancyi dotąd wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądów Policyi Poprawczéj, które w tych przypadkach w ostatecznéj instancyi stanowić mają.

19. Od wyroków przez Sądy Policyi Poprawczéj mocą drugiéj i ostatniéj instancyi dotąd wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądu Kryminalnego, który w tych przypadkach w ostatecznéj instancyi ma stanowić.

20. Od wyroków dotąd w drugiéj i ostatniéj instancyi przez Sądy Kryminalne wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądu Appellacyjnego, który w tych przypadkach stanowi ostatecznie.

21. Sprawy sądzone dotąd przez Sądy Kryminalne w pierwszéj i ostatniéj instancyi, a ztąd sprawy co do wszystkich zbrodni w art. 3 Najwyższego Ukazu z dnia 4/16 Czerwca 1834 roku (D. P. T. VI, str. 175) niewymienionych, ulegać mają, z odwołania się obwinionego lub Prokuratora, rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego, który wyrokować w nich będzie w drugiéj instancyi.

22. Od wyroków Sądu Appellacyjnego w drugiéj instancyi wydawanych, służyć ma odwołanie się do Rządzącego Senatu. Odwołania się takowe zanoszone będą do Senatu, w sposobie przepisanym dla odwołań się do wyższych Sądów od wyroków Sądów niższych.

23. Odwołanie się do Senatu od wyroku Sądu Appellacyjnego, równie jak odwołanie się od wyroków Sądów niższych do wyższych instancyj, służyć będzie skazanym

czy to na karę, czy to jedynie na ponoszenie kosztów, jak równie i niezupełnie uniewinnionym.

24. Termin do odwołania się ma być w ogólności piętnastodniowy, od daty protokularnego ogłoszenia obwinionemu wyroku z zasadami onego. Po upływie tego terminu, odwołanie się miejsca mieć nie może.

25. Od decyzyi Sądu Policyi Poprawczéj, stanowiącéj zatrzymanie obwinionego w toku śledztwa w Domu badania, obwiniony może się odwołać do Sądu Kryminalnego, a od decyzyi Sądu Kryminalnego (1), do Sądu Appellacyjnego. Termin do odwołania się w obu przypadkach jest trzechdniowy, licząc od dnia ogłoszenia decyzyi obwinionemu.

Dalsze odwołanie się od decyzyi w téj mierze Sądu Appellacyjnego, niema miejsca.

26. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym mocen jest odwoływać się od wszelkich wyroków, przez Sąd Appellacyjny w drugiéj instancyi wydawanych, a to w przeciągu dni trzydziestu od ogłoszenia wyroku na posiedzeniu Sądu.

W razie zaszłego odwołania się ze strony Prokuratora, obwiniony, dopóki Senat w sprawie jego wyroku nie wyda, zostaje w położeniu, w jakiém był przed zapadnięciem wyroku Sądu Appellacyjnego.

27. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym mocen jest równie odwoływać się w każdym stanie sprawy od wszelkich decyzyj przez tenże Sąd wydawanych, skoro je uważa przeciwnemi przepisom prawa lub postępowania sądowego.

28. Prawo odwoływania się, nadane w art. 26 i 27

(1) Wyrazy *a od decyzyi Sądu Kryminalnego*, w oryginalnym texcie przez pomyłkę są opuszczone.

Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, służy także Prokuratorom przy Sądach Kryminalnych i Podprokuratorom przy Sądach Poprawczych co do wszelkich zbrodni i występków. Od decyzyj jednak, w skutku których obwiniony ma być wolny od tymczasowego zatrzymania, odwołanie się Prokuratora lub Podprokuratora, w przeciągu dni trzech od daty ogłoszenia decyzyi, na posiedzeniu Sądu nastąpić winno.

29. Mocni są także Podprokuratorowie przy Sądach Poprawczych odwoływać się i od wyroków Sądów Policyi Prostéj, nad zakres ich władzy wydanych, a to w przeciągu dni dziesięciu od chwili dojścia tych wyroków do ich wiadomości drogą właściwą.

30. W żadnéj sprawie wyrok wydany być nie może w ostatecznéj instancyi, bez wysłuchania wniosków Prokuratora; w wnioskach tych Prokurator przedstawić winien istotę sprawy, z rozbiorem głównych okoliczności, tak przeciwko obwinionemu walczących, jako też na obronę jego służyć mogących, tudzież z wyjaśnieniem właściwego znaczenia przepisów prawa do przypadku stosownych i ze zdaniem, jaki na zasadzie praw wyrok postanowić wypada.

31. Sąd Appellacyjny, w razie odwołania się, bądź przez obwinionego, bądź przez Prokuratora, odsyła akta sprawy Naczelnemu Prokuratorowi przy Departamencie Dziesiątym Senatu.

32. Szlachta dziedziczna i osobista, wszelkie w ogólności osoby, ozdobione orderami lub znakami honorowemi, dzieci i żony szlachty osobistéj, która sprawowała albo sprawuje urzędy VII lub VIII klassy, również i obywatele pocześni, sądzeni będą co do wszelkich występków, przez Sądy Kryminalne w pierwszéj instancyi, z wolném odwołaniem się do Sądu Appellacyjnego, jako

do Sądu drugiéj instancyi, a od wyroków Sądu Appellacyjnego do X Departamentu Rządzącego Senatu.

33. Sprawy karne, co do przestępstw popełnionych przez szlachtę i inne osoby w art. 32 wymienione, w których nastąpiłoby skazanie na utratę szlachectwa, orderów lub znaków honorowych, albo też na utratę lub ograniczenie praw stanu, powinny być wnoszone, przed wykonaniem wyroków, na rewizyą do Sądu Appellacyjnego, a następnie do Rządzącego Senatu, chociażby ani skazany, ani Prokurator od wyroku się nie odwołał.

34. Powody odwołania się do łaski, mają być podane przez osądzonego, na wolności zostającego. w przeciągu dni dziesięciu, od daty ogłoszenia mu protokularnie wyroku, wraz z zasadami takowego. Po upływie tego terminu, odwołanie się do łaski nie będzie przyjętém. Przy pomienioném ogłoszeniu wyroku, skazany, ma być zawiadomiony o terminie, służącym mu do odwołania się do łaski, i w protokule uczynioną będzie wzmianka o udzieleniu mu téj wiadomości. Odwołania się do łaski osądzonych, w więzieniu zostających, przyjmowane będą podług przepisów dotąd obowiązujących.

b) Przepisy przechodnie względem spraw, przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia osądzonych.

35. Sprawy, w których rekursa przed ogłoszeniem obecnego Postanowienia zostały podane do zniesionéj Najwyższéj Kryminalnéj Instancyi, jeżeli do téj daty nie były przygotowane do osądzenia i wpisane na wokandę, mają być odesłane pod rozpoznanie Sądów, podług tegoż Postanowienia właściwych, to jest, Sądów Policyi Poprawczéj, jeżeli odwołanie się zaszło od wyroku Sądu Policyi Prostéj, — Sądów Kryminalnych, jeżeli rekurs był zaniesiony od wyroku Sądu Policyi Poprawczéj,— Sądu Appellacyjnego, jeżeli rekurs podany został od wyroku Sądu Kryminalnego w drugiéj instancyi zapadłego.

36. Sprawy z rekursów podanych przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia do zniesionéj Najwyższéj Instancyi Kryminalnéj, przeciw wyrokom Sądu Kryminalnego w pierwszéj i ostatniéj instancyi zapadłym, ulegają rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego. Wyroki Sądów Kryminalnych, w pierwszéj i ostatniéj instancyi przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia zapadłe, względem których czas odwołania się do Najwyższéj Instancyi Kryminalnéj jeszcze nie upłynął, ulegać również będą rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego.

37. Jeżeli, zaskarżony przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia, wyrok wydany był przez Sąd Appellacyjny, jako drugą instancyę kryminalną, sprawa w każdym razie przechodzi pod zawyrokowanie Departamentu Dziesiątegą Senatu.

38. Sprawy w art. 35 i 36 wymienione, sądzone być mają w ostatniej instancyi, podlug prawideł właściwych Sądom, w których będą rozpoznawane, i po wysłuchaniu wniosków Prokuratora, jak to wyżéj w artykule 30 postanowiono.

39. Wszelkie sprawy z rekursów od wyroków Sądów Policyi Prostéj, Sądów Poprawczych i Sądów Kryminalnych, do Najwyższéj Instancyi Kryminalnéj zaniesionych, które do osądzenia przygotowane i na wokandę wpisane zostały, sądzone będą mocą ostatecznéj instancyi przez Sąd Appellacyjny.

W rozwinięciu dwóch powyższych ustaw pod N. II i III wymienionych (T. III, str. 379 n. i 426 nin. dzieła), postanowieniem Ks. Namiestnika z d. $^{8}/_{20}$ Września 1842 r. zatwierdzone zostały dwie Ustawy tyczące się:

1° *Wewnętrznego Urządzenia dla Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów.* i

2° *Przepisów przechodnich, dla przeniesienia spraw po byłym Sądzie Najwyższéj Instancyi, oraz Wydziałach Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego. do tychże Departamentów.*

Ustawy te zamieszczają się tu niżéj w Ustępie IV i V a mianowicie:

IV. Urządzenie Wewnętrzne dla Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów.

Zatwierdzone postanowieniem Księcia Namiestnika z dnia $^{8}/_{20}$ Września 1842 r. (Zbiór Ukazów, postanowień i rozporządzeń Tom I, str. 105 do 225).

ROZDZIAŁ I.
O Departamencie Dziewiątym.

DZIAŁ I.
O sposobie postępowania.

ODDZIAŁ I.
O sposobie postępowania w sprawach zwyczajnych.

I. Podanie skargi i doręczenie onéj.

1. Termin do zaniesienia skargi jest trzechmiesięczny, licząc od daty prawnego wręczenia wyroku téj stronie, która skargę zanosi

2. Skarga od wyroków zaocznych nie może być zaniesiona, aż po upływie terminu do oppozycyi.

3. Przepisy art. 444, 445, 446, 447 i 451 Kod. Postęp. o odwołaniu się od wyroków Trybunału do Sądu Appellacyjnego, mają zastosowanie do odwołania się od wyroków Sądu Appellacyjnego do Senatu.

4. Skarga zawierać powinna:

1° Imiona, nazwiska, stan i zamieszkanie stron.

2° Wystawienie czynów, istotę sprawy stanowiących.
3° Historyczne opisanie processu i osądzenia.
4° Wykład zasad, na których skarga opiera się.
5° Konkluzyą.

5. Wyroki zaskarżone powinny być składane w odpisach wierzytelnych, lub w kopjach, stronie skarżącéj doręczonych.

6. Dokumenta w obcych językach, powinny być prócz tego złożone w tłumaczeniach.

7. Na wniesionej skardze, Starszy Pisarz zapisze datę podania, i niezwłocznie zaciągnie ją do księgi wpisowéj; podającemu zaś zarazem wyda zaświadczenie, obejmujące: wymienienie stron, przedmiotu sprawy, datę wyroku zaskarżonego, datę podania skargi, i numer księgi wpisowéj

8. W ciągu dni 15 od podania skargi, z dodaniem dnia jednego na każde 14 wiorst odległości, z zachowaniem oraz formalności, przez Kodex Postępowania przepisanych, doręczonym zostanie stronie powołanéj pozew, wraz z kopjami skargi, summaryusza dokumentów i świadectwa Pisarza; w przeciwnym razie, skarga uznaną będzie za niepodaną, i z księgi wpisowej wykreśloną zostanie (1).

---

(1) W uzupełnieniu Ustawy tyczącéj się Urządzenia Wewnętrznego Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, zapadło pod d. 22 Czerwca (4 Lipca) 1844 r. N. 15003 postanowienie Księcia Namiestnika. (Zbiór Ukazów, postanowień i rozporządzeń, Tom I, strona 277 do 283), w téj osnowie:

Art. 1. Pozwy w sprawach z urzędu popieranych, po osoby nie w Warszawie zamieszkałe, mogą być złożone w Kancellaryi Naczelnego Prokuratora, który doręczenie takowych stronie zarządzi. Złożenie to winno nastąpić w ciągu dni 15 od podania skargi i zasłania od upadku, art. 8 zagrożonego.

9. Pozwy po osoby za granicą zamieszkałe, równie jak pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, doręczone będą w Kancellaryi Naczelnego Prokuratora. Pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, wywieszo-

---

Art. 2. Jeżeli w przypadku, art. 13 przewidzianym, skarżący nie działa o wyrzeczenie prekluzyi co do stron, które Obrońców nie ustanowiły, powołany mocen jest, drogą w art. 52 N. 6 wskazaną, uczynić wniosek, aby co do tych stron skarga uznaną była za niepodaną i instrukcya za ukończoną.

Art. 3. Rejestr terminów stałych dla spraw kupców Rossyjskich, o tyle tylko jest właściwy, o ile sprawy te są handlowe (art. 8, 9 Post. Najw. z dnia 27 Maja (8 Czerwca) 1835 roku).—(T. II, str. 784 nin. dzieła).

Art. 4. Artykuł 473 Kod. Post. Sąd. rozciąga się do spraw, pod zawyrokowanie Senatu przychodzących, jeżeli główny przedmiot był przez jedną z poprzedniczych Instancyj rozpoznawany.

Art. 5. Oprócz przypadków, w art. 52 wymienionych, mogą być zanoszone podania incydentalne o niedopuszczalność skargi, dla poprzestania na wyroku, lub innego prawem przewidzianego powodu.

Art. 6. Porządkowanie i losowanie tak podań incydentalnych, jako i spraw, odbywać się odtąd będzie w Wydziale pierwszym, w składzie zwyczajnym. Do losowania zaproszony będzie Przewodniczący Wydziału drugiego. Dla spraw w art. 32 wymienionych, Przewodniczący Wydziału, do którego sprawa tego rodzaju przypadła, wyznacza zarazem termin stały, miarkując go według jéj nagłości i stanu sprawy, któréj wprowadzenie już zaczęte. (Art. 95 i 99 Wewnętrznego Urządzenia dla Warszawskich Departamentów Senatu. T. III, str. 457 nin. dzieła).

Art. 7. Wywieszenie wokand audyencyonalnych uskutecznioném będzie, co do podań incydentalnych i spraw z terminu stałego, niezwłocznie; co do wszelkich innych, w następną Sobotę o godzinie drugiéj. Dzień i godzinę wywieszenia Starszy Pisarz na tychże wokandach po-

ne będą na drzwiach sali ustępowéj Dziewiątego Departamentu. Starszy Pisarz zarządzi trzykrotne umieszczenie w Gazecie Rządowéj stosownego ogłoszenia, z treściwém wymienieniem przedmiotu sprawy. Zresztą zachowane będą przepisy, rozporządzeniem Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, z dnia $^3/_{15}$ Listopada 1837 roku do N. 8635, objęte (1).

świadczy. (Art. 102 Wewnętrznego Urządzenia dla Senatu. T. III, str. 459 nin. dzieła).

Art. 8. Wszelkie przesądzające excepcye, wnoszone przez powołanego, jako to, niedopuszczalności skargi, upadku onéj, słowem wszelkie zarzuty, niebędące obroną w głównéj sprawie (art. 52 N. 3 Urządzenia Wewnętrznego; art. 5 Przepisów dodatkowych), winny być wnoszone drogą incydentalnego podania. Wydział rozstrzyga, czy mogą być załatwione w téj drodze lub odesłane do głównéj rozprawy.

Art. 9. Oprócz przypadku, w art. 145 przewidzianego, sprawa może być odroczona, ilekroć zajdzie tego potrzeba. Powody odroczenia, w protokóle posiedzenia, dzień zaś na wprowadzenie odraczającéj się sprawy naznaczony, na wokandzie audyencyonalnéj, wzmiankowane zostaną.

Art. 10. Oprócz czynności, przez Wydział feryjny, z mocy art. 216 załatwiać się winnych, tenże Wydział w dni sobotnie odbywa:

1° Porządkowanie spraw z terminu stałego, spraw summarycznych, oraz wszelkich podań incydentalnych, do spraw tych odnoszących się.

2° Sądzenia podań incydentalnych powyżéj wymienionych, o ile uporządkowane zostały.

Art. 11. Przepisy Urządzenia Wewnętrznego na czele powołanego, o ile niniejszemi nie zmieniają się, pozostają w swéj mocy.

(1) Powołane tu rozporządzenie Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 73 K. P. S. (T. II, str. 207 nin. dzieła).

II. Przygotowanie sprawy do wprowadzenia.

10. W ciągu dni 15 od doręczenia pozwu, z dodaniem dnia jednego na każde 14 wiorst odległości, powołany winien ustanowić Obrońcę. Co do osób za granicą zamieszkałych, zachowane będą termina, Kodexem Postępowania i rozporządzeniem Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości z dnia $^3/_{15}$ Listopada do Nr. 8635 oznaczone (1).

11. Doręczenie odpowiedzi może nastąpić przed zaczęciem się trzydziestodniowego terminu, art. 46 Ustawy Najwyższéj, daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 387 nin. dzieła) zakreślonego, a nawet przed wydaniem zapozwu.

12. Wraz z odpowiedzią doręczonym będzie summaryusz dokumentów, na które się Obrońca zaskarżonego powołuje.

13. Jeżeli w sprawie będzie więcéj stron powołanych, instrukcya odbywać się będzie z tymi tylko Obrońcami, którzy się od stron powołanych ustanowili, bez względu na te strony, które Obrońców nie ustanowiły (2).

14. Podpis Obrońcy, bądź to na skardze, bądź na ustanowieniu się, lub odpowiedzi na skargę, uważany będzie za obranie przez stronę zamieszkania u tegoż Obrońcy, i odtąd wszelkie, w toku instrukcyi wręczenia, w témże mieszkaniu następować mają.

---

(1) Powołane tu rozporządzenie Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 73 K. P. S. (T. II, str. 207 nin. dzieła).

(2) Porównać art. 2 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego *Urządzenia Wewnętrznego.* (T. III, str. 439 nin. dzieła).

15. W jednéj sprawie, każda strona, jednego tylko Obrońcę ustanowić może.

16. Summaryusze, o których mowa w art. 8 i 12 niniejszego Urządzenia, winny być chronologicznie ułożone, wyszczególniać datę i rodzaj dokumentów, wymienienie stron do aktu wchodzących, oraz treściwą jego osnowę, z powołaniem stronicy, na któréj znajduje się ustęp dokumentu, wpływ na sprawę mający.

Akta następujące, jako to, ustanowienie Obrońcy, wyroki połączenia, wezwania, kommunikacye między Obrońcami, i tego rodzaju pisma, o ile do saméj tylko instrukcyi sprawy należą, i sporowi nie podlegają, w summaryuszu zamieszczone być nie powinny.

Rozumowania prawne, nie mają miejsca w summaryuszu.

17. Do akt przez obiedwie strony pokładanych, dołączony być ma rotuł akt składanych w Sądzie Appellacyjnym, poświadczeniem Pisarza tegoż Sądu opatrzony.

III. Skargi wzajemne, skargi interwencyjne i skargi jednostronne.

18. Skarga wzajemna może być zaniesiona, aż do wpisania sprawy na wokandę ze skargi głównéj, bez względu na upływ terminów, w art. 1, 2 i 3 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

Po wpisaniu sprawy na wokandę ze skargi głównéj, stronie powołanéj służy tylko możność zaniesienia skargi głównéj w terminach i sposobie, w art. 1, 2, 3, 4 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

19. Skarga wzajemna podaną będzie w sposobie i formie, w art. 40 Najwyższéj Ustawy (T. III, str. 386 nin. dzieła), oraz art. 4—7 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

20. Skarga wzajemna doręcza się Obrońcy, skargę główną podającemu, z załączeniem kopii summaryusza dokumentów i kopii zaświadczenia Pisarza.

21. Termin do odpowiedzi na skargę wzajemną jest 30-dniowy, i liczy się od daty zakommunikowania akt.

22. Sprawa, w któréj podaną jest skarga wzajemna, nie może być na wokandę wpisaną, jak po ukończeniu instrukcyi, tak co do skargi głównéj, jak co do skargi wzajemnéj.

23. Skarga interwencyjna nie może być wniesioną, po wpisaniu sprawy na wokandę.

24. Skarga interwencyjna, wraz z summaryuszem dokumentów i kopią zaświadczenia Pisarza, doręcza się Obrońcom stron, w sprawie głównéj stawającym.

25. Przepisy art. 19, 21, 22, mają zastosowanie do skarg interwencyjnych.

26. Na wyroki Sądu Appellacyjnego, bez powołania drugiéj strony (z illacyi) zapadłe, dopuszcza się odwołanie do Senatu, w sposobie i formie, w art. 40 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 386 nin. dzieła), oraz art. 4—7 niniejszego Postanowienia oznaczonych.

Skargi tego rodzaju, doręczenia i instrukcyi nie wymagają.

IV. Porządkowanie spraw w instrukcyi ukończonych.

27. Instrukcya uważa się za ukończoną, gdy głosy odpowiednie zostały doręczone, lub strony powołane, z możnością złożenia odpowiedzi zostały prekludowane.

28. Wyrzeczenie prekluzyi nie tamuje dla strony prekludowanéj możności ustanowienia Obrońcy, końcem znaglenia strony, która prekluzyą uzyskała, aby sprawa dla zaocznego osądzenia na wokandę wpisaną została.

29. Po ukończeniu instrukcyi, Obrońca strony pilniejszej, celem wpisania sprawy na wokandę, winien:

a) Wezwać Obrońców wszystkich stron do sprawy wchodzących, na posiedzenie porządkujące (art. 95), z wymienieniem rejestru, do którego żądaném będzie wpisanie sprawy, a jeżeli sprawa sądzoną być winna w całym składzie Departamentu, z wymienieniem oraz właściwéj wokandy. Termin do takowego wezwania jest trzechdniowy;

b) Złożyć Starszemu Pisarzowi, najdaléj w dzień Czwartkowy do godziny 2 z południa, akta, pisma obrończe i summaryusz, oraz postanowienia prekluzyjne, gdzie takowe zapadły.

Złożenie Starszemu Pisarzowi akt, pism obrończych i summaryuszów, przez Obrońców innych stron do sprawy wchodzących, winno nastąpić najpóźniéj przy samém porządkowaniu (1).

---

(1) Z uwagi, iż komparycya jest pismem do instrukcyi sprawy należącém, które, w razie niestawienia się Obrońcy, w myśl art. 40 Urządzenia Wewnętrznego, przez Pisarza winno być odczytaném, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości pod dniem 26 Października (7 Listopada) 1849 r. N. 14947, zatwierdził rozporządzenie przez Naczelnego Prokuratora IX Departamentu Rządzącego Senatu w d. $^4/_{16}$ Października t. r. N. 832 wydane, podług którego komparycya powinna być składaną przy porządkowaniu sprawy, i odtąd, bez jéj złożenia, sprawa żadna za gotową nie będzie uznaną. Komparycya ta, dla porządku Kancellaryjnego, winna być składaną na papiérze bez stempla z dołączeniem arkusza papiéru stemplowego lub prenotowanego ceny kopiejek $7^1/_2$.

Przytém, podług tegoż rozporządzenia, żadne spory o komparycyę przed wprowadzeniem sprawy na wokandzie zapisanéj, nie mogą miéć miejsca. Jeżeli rzeczywisty spór zachodzi, sprawa, jako nieprzygotowana, wykréśleniu z wokandy ulegnie, a

30. Skargi jednostronne, w art. 26 wymienione, wprost po ich podaniu, do uporządkowania przedstawione być mogą.

31. Co do spraw, dla których jest żądanym rejestr summaryczny, dołączoném być ma nadto świadectwo Pisarza Sądu Appellacyjnego, że sprawa z tegoż rejestru, lub rejestru skróconych terminów, w Sądzie Appellacyjnym była wprowadzana.

32. Co do spraw następujących:

a) O seperacyą, unieważnienie, lub rozwiązanie małżeństwa osób wyznań niechrześciańskich;

b) O uwolnienie z aresztu za długi (art. 805 Kod. Post.);

c) O zajęcie na wydzierżawienie nieruchomości (art. 12, 13, 57 Postanowienia Namiestnika z dnia 2 Września 1823 r.); (1)

d) Spraw kupców Rossyjskich i spraw handlowych kupców zagranicznych (art. 8, 9 Ukazu z d. 27 Czerwca (8 Lipca) 1835 r.) (2);

---

spór odesłany będzie do drogi art. 52 Urządzenia Wewnętrznego wskazanéj, jako dotyczący załatwienia trudności, w instrukcyi sprawy zachodzącéj.

Dla uniknienia przeto szkodliwéj dla stron zwłoki, Obrońca strony pilniejszéj, wzywając na audyencyę, powinien komparycyę, jeżeli ta może być sporną, zakommunikować Obrońcy strony przeciwnéj, a w każdym razie przy porządkowaniu złożyć takową.

(1) Powołane tu Postanowienie znajduje się w Tomie II na str. 374 niniejszego dzieła.

(2) Data powołanego tu Ukazu jest mylna. Rzeczywista data jest 27 Maja (8 Czerwca) 1835 r. Ukaz ten znajduje się w przypisku na str. 784 w Tomie II, niniejszego dzieła.

służy stronom prawo żądania, aby do rejestru terminów stałych były wpisane (1).

33. Starszy Pisarz wpisuje sprawy koleją, w jakiéj, podług art. 29, podane zostały do wokand kontrollującej i audiencjonalnéj, tym celem zaprowadzonych. Wokanda audiencjonalna najpóźniéj dnia następnego, przed godziną 2, w sali ustępowej wywieszoną być winna.

34. W każdą Sobotę odbędzie się porządkowanie spraw, na wokandy w poprzednim artykule wzmiankowane zapisanych; przyczém wolno będzie Obrońcom, co do gotowości sprawy, lub właściwości rejestru, czynić zarzuty. Co do spraw, dla których żądanym jest rejestr terminów stałych, rejestr summaryczny, lub wpisanie na wokandę spraw, do całego składu Departamentu należących, Obrońcy winni usprawiedliwić właściwość rejestru i wokandy. Sprawy, uznane za gotowe, będą, podług porządku w art. 99 i 101 przepisanego, losowane i na właściwe wokandy zapisane; inne, z wokandy porządkującéj wykreślone zostaną (1).

V. Wprowadzenie sprawy i wydanie wyroku.

35. Po przywołaniu sprawy, odczytaną będzie naprzód komparycya stron, następnie pisma obrończe, a przy nich summaryusze i dokumenta (2).

(1) Porównać art. 3 i 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego *Urządzenia Wewnetrznego*. — (T. III, str. 438 niniejszego dzieła).

(2) Podług rozporządzenia powołanego w odsyłaczu do art.

36. Przy wprowadzeniu sprawy, akta sądowe przed Przewodniczącym zostawać będą.

37. Każdy z Obrońców, przed przystąpieniem do odczytania głosu, złoży tyle egzemplarzy summaryusza, na papierze bez stempla wygotowanych, ile jest Członków sądzących.

38. Dokumenta będą czytane o tyle tylko, o ile mają wpływ na sprawę.

39. Przy wprowadzeniu sprawy, złożonemi będą Pisarzowi likwidacye kosztów, pod utratą prawa żądania.

40. W razie niestawienia się Obrońcy, pisma przez niego podane, przez Pisarza odczytane zostaną. Niestawający Obrońca, karze porządkowéj od 5 do 30 rubli ulegnie.

41. Objaśnienia ustne, art. 47 Ustawy Najwyższéj dozwolone (T. III, str. 387 nin. dzieła), czynione być mogą, gdy w toku czytania obron, summaryusz i dokumenta przedstawione będą. Przewodniczący, ilekroć uzna, że objaśnienia ustne czynione są rozwlekle, lub w sposób nieprzyzwoity, mocen jest przerwać takowe.

42. Przymówienia stron, ani ustne, ani na piśmie, miejsca nie mają.

43. Po wprowadzeniu sprawy i wysłuchaniu wniosków Prokuratora, Przewodniczący nakazuje ustęp.

44. Jeżeli zachodzi jednomyślność, lub większość, art. 51 Najwyższéj Ustawy (T. III, str. 388 nin. dzieła) wymagana, sentencya natychmiast, lub na najbliższém posiedzeniu, ogłasza się. Ogłoszenie to następuje przez Pisarza.

29 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego, wprowadzanie sprawy, po odczytaniu komparycyi, zaczynać się powinno od przedstawienia konkluzyi umieszczonéj w skardze.

45. Jeżeli nie ma prawnéj większości, Przewodniczący ogłasza, że sprawa sądzona będzie w powiększonym komplecie, w dniu na ten cel oznaczonym, i sprawę do rejestru terminów stałych przenieść nakazuje.

46. Jeżeli w sprawie, w powiększonym komplecie sądzić się mającéj, sam Naczelny Prokurator wniosków nie uczynił, termin, o którym mowa w poprzedzającym artykule, nie może być krótszym od dni trzech.

47. Wprowadzanie sprawy w powiększonym komplecie i ogłoszenie wyroku, następuje w sposób, w art. 33 do 44 oznaczony.

48. Wyrok Senatu, ilekroć nie jest stanowczym, naznacza Sąd, do którego sprawa ma być odesłaną.

49. Strona upadająca w sprawie, skazaną będzie na koszta, a oprócz tego, skarżący, w razie odrzucenia skargi, na zapłacenie kary, potrójnéj ilości wpisu wyrównywającéj.

Władze działające z urzędu, w sprawach dotyczących Skarbu, karze powyższéj nie podlegają.

50. Przy zaoczném wyrokowaniu, konkluzya stawającego o tyle tylko zasądzoną zostanie, o ile dostatecznie jest usprawiedliwioną.

51. Przeciw wyrokom zaocznym, oppozycya miejsca nie ma (1).

ODDZIAŁ II.

O podaniach incydentalnych.

52. Podania incydentalne, zanoszone być mogą:

(1) Porównać art. 4 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, ktore zamieszczone jest wodsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 438 nin. dzieła).

1° O niewłaściwość instancyi (art. 35 i 36 Najwyższéj Ustawy z d. 26 Marca 1842 r.) (T. III, str. 385);

2° O tymczasową egzekucyą (art. 42 tejże Ustawy);

3° O spóźnienie skargi, nieważność, lub spóźnienie pozwu (art. 1, 2, 3, 8 niniejszego Urządzenia);

4° O prekluzyą strony powołanéj lub jéj Obrońcy z odpowiedzią na skargę, (art. 46 Najwyższéj Ustawy; art. 10 niniejszego Urządzenia);

5° O skrócenie lub przedłużenie czasu do odpowiedzi na skargę (art. 46 tejże Ustawy);

6° O usunięcie przeszkód w instrukcyi sprawy i uznanie jéj za ukończoną;

7° O wrócenie się do processu;

8° O odstąpienie od processu i wykreślenie sprawy z rejestrów sądowych (1).

53. Podanie incydentalne zawierać będzie: imiona, nazwiska, stan i zamieszkanie stron; treściwe wystawienie przedmiotu; wyszczególnienie właściwych przepisów prawa; konkluzyą; wezwanie do stawienia się na termin, w art. 57 oznaczony. Podanie takowe złożoném będzie Starszemu Pisarzowi, z dowodem opłaconego wpisu, lub prenotacyi kosztów sądowych, oraz summaryuszem dokumentów, jeżeli takowe do podania są dołączone.

54. Podania incydentalne doręczone będą Obrońcy. Jeżeli Obrońca ustanowionym nie jest, podania incydentalne, w art. 52, pod Nr. 1 i 2 wymienione, wraz z kopią summaryusza dokumentów i kopją zaświadczenia Pisarza,

(1) Oprócz tego, stosownie do wyjaśnienia zamieszczonego w odsyłaczu do art. 29 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego, podania incydentalne zanoszone być mogą o spory co do komparycyi. Tu także porównać art. 5 i 8 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

doręczone będą stronie, w zamieszkaniu rzeczywistém, lub w zamieszkaniu Obrońcy, w Sądzie Appellacyjnym stawającego. Podania incydentalne z art. 52, Nr. 3 do 6, doręczenia stronie nie wymagają. Podania incydentalne z art. 52 Nr. 7 i 8, załatwione będą podług przepisów Kodexu Postępowania.

55. Termin do stawienia się, w podaniach incydentalnych, w art. 52 N. 1 i 2 wymienionych, jest dwudziesto-cztero-godzinny; we wszelkich innych trzech dniowy.

56. Najpóźniéj w dzień Czwartkowy, do godziny 2éj z południa, złożone będą na ręce Starszego Pisarza podania incydentalne, summaryusz i akta. Poczém podania takowe, podług kolei ich złożenia, przedewszystkiém wszakże podania w art. 52, N. 1 i 2 wymienione, wpisane zostaną na wokandy do porządkowania podań incydentalnych, kontrollującą i audyencyonalną.

57. W każdą Sobotę odbędzie się porządkowanie podań incydentalnych, na wokandy, w poprzednim artykule wzmiankowane, zapisanych. Przy porządkowaniu złożone zostaną odpowiedzi; wszakże co do zachowania terminów, lub właściwości przychodzenia drogą podania incydentalnego, wolno będzie Obrońcom czynić zarzuty. Podania za gotowe uznane, będą, podług porządku w art. 99 i 101 przepisanego, losowane i na właściwe wokandy wpisane; inne z wokandy porządkującéj wykreślone zostaną.

58. Podanie o zniesienie tymczasowéj exekucyi, wyrokowi zaskarżonemu dodanéj, nie może być zaniesione przed zaniesieniem skargi na wyrok Sądu Appellacyjnego, w głównym sprawy przedmiocie.

59. Wniesienie podań incydentalnych nie tamuje upływu prawnych terminów dla instrukcyi głównéj sprawy.

60. Przeciw postanowieniom na podania incydentalne zaocznie zapadającym, oppozycya miejsca nie ma.

ODDZIAŁ III.

O sposobie postępowania w niektórych szczególnych sprawach.

I. Wyłączenie Członka Departamentu.

61. Każdy Senator, Członek Senatu, lub Pisarz, wiedząc o prawnéj przyczynie wyłączenia siebie, powinien ją Wydziałowi oświadczyć. Wydział rozstrzyga, czy wyłączenie jest uzasadnione.

62. Pomocnik Naczelnego Prokuratora, oświadczenie, w powyższym artykule wzmiankowane, czyni Naczelnemu Prokuratorowi, który rozstrzyga, czy wyłączenie jest uzasadnione. Naczelny Prokurator, w sprawach, w których obowiązany jest sam przedstawić wnioski, oświadczenie to czyni Dyrektorowi Głównemu i do rozporządzenia jego stosuje się.

63. Prawo wyłączenia, w przypadkach objętych Kodexem Postępowania, służy każdéj ze stron spór wiodącéj.

64. Podanie względem wyłączenia, o ile dotycze się jednéj z osób, w art. 61 wymienionych, wygotowane w formie, w art. 384 Kod. Post. przepisanéj, winno być złożone przed wprowadzeniem sprawy, na ręce Pisarza właściwego Wydziału.

65. Podania takowe, Przewodniczący wnosi na posiedzenie, w składzie, do którego, Członek do wyłączenia podany, należéć nie będzie. Wydział, jeżeli podanie znajduje nieuzasadnionem, takowe wprost odrzuca; w przeciwnym razie, odbiéra tłumaczenie od Członka do wyłączenia podanego, i co z prawa wypadnie, postanowi. W razie odrzucenia podania o wyłączenie, wymierzoną będzie kara, art. 390 Kodexu Postępowania zagrożona.

66. Podanie o wyłączenie Naczelnego Prokuratora, lub Pomocnika Naczelnego Prokuratora, złożone będzie najpóźniéj przy porządkowaniu, wyjąwszy, gdyby przyczyna wyłączenia po téj dacie powstała. Podanie takowe Starszy Pisarz przedstawia Naczelnemu Prokuratorowi, który, o ile wyłączenie dotycze Pomocnika, stanowi sam; w przeciwnym razie, przedstawia Dyrektorowi Głównemu.

II. Odesłanie sprawy, dla prawnego podejrzenia, z jednego Wydziału Sądu Appellacyjnego, do drugiego.

67. Odesłanie sprawy, toczącéj się w Sądzie Appellacyjnym, z jednego Wydziału tegoż Sądu do drugiego, dla prawnego podejrzenia, nastąpić może:

a) Na przedstawienie Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym;

b) Na żądanie strony;

c) Na wniosek z urzędu Naczelnego Prokuratora.

68. W przypadkach, w artykule poprzednim lit. *a* i *b* oznaczonych, tak przedstawienie Prokuratora, jako i żądanie strony, winny być zaniesione do Naczelnego Prokuratora.

69. Senat, na wnioski Naczelnego Prokuratora, albo nakazuje bliższe wyjaśnienie, albo rzecz stanowczo rozstrzyga. W razie odrzucenia żądania, o odesłanie sprawy przez stronę zaniesionego, wymiorzoną zostanie kara, artykułem 374 Kodexu Postępowania zagrożona.

70. Postanowienie nakazujące odesłanie, przesłaném będzie przez Naczelnego Prokuratora, Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, i prócz tego przedstawioném Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

71. Postanowienie odrzucające skargę o odesłanie sprawy, nie tamuje drogi ponowienia tejże skargi, z powodu nowozaszłych przyczyn.

III. Pociąganie Sędziego do odpowiedzialności cywilnéj.

72. Odwołania się od wyroków Sądu Appellacyjnego, w przedmiocie pociągania Sędziego do odpowiedzialności, wnoszone będą do Senatu, drogą innym sprawom właściwą.

73. Skarga na Prezesa i Członków Sądu Appellacyjnego, zaniesiona będzie do Senatu, za poprzedniém dopełnieniem art. 507 i 508 Kod. Post., oraz za uzyskaniem pozwolenia, przez art. 510 tegoż Kodexu wymaganego.

74. Prośba o pozwolenie, w poprzednim artykule wzmiankowane, podaną będzie do Dziewiątego Departamentu na ręce Naczelnego Prokuratora i opatrzona podpisem tak strony, lub jéj pełnomocnika, urzędową i szczególną plenipotencyą umocowanego, jako też jednego z Obrońców przy Senacie. Do prośby dołączone będą, pod nieważnością, skarga, summaryusz dowodów, akta i plenipotencya, o któréj powyżéj mowa.

75. Po uzyskaném pozwoleniu, skarga doręczoną będzie, najdaléj w przeciągu dni trzech od zapadnięcia decyzyi, pozwolenie udzielającéj, wraz z zapozwem, kopią pomienionéj decyzyi, summaryuszem dokumentów i świadectwem Pisarza, że wpis opłacony został; poczém instrukcya i zawyrokowanie nastąpi w zwyczajnym porządku.

76. Zachowane będą przepisy art. 512, 513, 514, 516 Kodexu Postępowania.

IV. Sprawy karności.

77. W sprawach karności, z odwołania się obwinionego przychodzących, skarga, z aktami i summaryuszem dokumentów, udziela się Naczelnemu Prokuratorowi, który, po przekonaniu się, czy instrukcya jest dostate-

czną, a w razie przeciwnym, po dopełnieniu takowéj przez zniesienie się z Prokuratorem Sądu Appellacyjnego, zwróci sprawę na drogę w art. 84 i 85 przepisaną.

78. Sprawy z odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, od wyroków tegoż Sądu w sprawach karności zapadłych, przedstawione będą z aktami, przez rzeczonego Prokuratora, Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

79. Skargi na wyższych urzędników sądowych, przez strony prywatne zanoszone, podawane będą Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

80. Skargi z urzędu, na wyższych urzędników sądowych o przestępstwa w urzędowaniu zanoszone, podawane również będą Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, a mianowicie: co do przestępstw Sędziego, przez Prezesa, lub Prokuratora; co do przestępstw Prezesa lub Prokuratora, przez większość kompletu Sądu, lub Naczelnego Prokuratora.

81. Jeżeli Senat lub Prokurator, przy rozpoznawaniu sprawy, dostrzeże popełnienie przez wyższego urzędnika sądowego przestępstwa w urzędowaniu, wydane będzie przez Senat stosowne postanowienie, i takowe, przy rapporcie Naczelnego Prokuratora, przedstawione zostanie Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

82. Senat przystąpi do rozpoznania spraw, w art. 78 do 81 wymienionych, dopiéro po przesłaniu ich, przez Dyrektora Głównego, Naczelnemu Prokuratorowi, z poleceniem wniesienia pod zawyrokowanie Senatu.

83. Jeżeli do akt, Naczelnemu Prokuratorowi przesłanych, obrona dołączoną nie jest, a takową obwiniony zastrzegł, Naczelny Prokurator przesyła akta Obrońcy przez obwinionego wybranemu, a w braku takowego wskazania, Obrońcy z urzędu wyznaczonemu, dla wygotowania obrony w terminie zakreślonym.

84. Po złożeniu obrony, Naczelny Prokurator znosi się z Naczelnym Prokuratorem Ogólnego Zebrania, który wyznacza jednego z Referentów przy témże Zebraniu, dla sporządzenia relacyi.

85. Po wygotowaniu relacyi, a następnie wniosków, sprawa wpisuje się do kontrolli spraw karności, i na najbliższém posiedzeniu, w art. 105 oznaczoném, przez wyznaczonego Referenta przedstawia, przyczém dopuszczoną być może obecność samego tylko oskarżonego.

86. Każdy wyrok, w sprawach karności zapadły, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

V. Spory o jurysdykcyą między sądownictwem cywilném i karném.

87. Spór o jurysdykcyą między Sądem karnym a Sądem cywilnym, przedstawiony będzie albo przez Prokuratora tego Sądu, w którym spór wszczętym został, albo przez jedną ze stron, Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, z dołączeniem akt.

88. Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, jeżeli uzna, że spór rzeczywiście zachodzi, prześle przedstawienie Prokuratora, lub podanie strony, wraz z aktami, Naczelnemu Prokuratorowi, który, po zniesieniu się między Przewodniczącym właściwego Wydziału IX Departamentu, a Przewodniczącym X Departamentu, o zwołanie składu połączonych Departamentów, wniesie spór takowy pod rozpoznanie pomienionego składu, i następnie, zapadłe postanowienie, wraz z aktami, prześle Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, dla postąpienia, jak z prawa wypada.

VI. Sprawy, w art. 56 lit. d Najwyższéj Ustawy, daty 26 Marca 1842 roku, wymienione.

89. Sprawy w art. 56 lit. *d* Najwyższéj Ustawy daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 389) wymienione, wniesione będą sposobem skargi, w formie art. 40 Najwyższéj Ustawy i art. 4 niniejszego Postanowienia przepisanéj, z zachowaniem rozporządzeń art. 5—16, oraz przepisów Kodexu Postępowania.

DZIAŁ II.

O porządku wewnętrznym.

ODDZIAŁ I.

O porządku wewnętrznym w Departamencie.

I. Księgi i wokandy.

90. W Departamencie IX utrzymywanemi będą:
1° Dziennik Główny.
2° Dziennik Imiennych Najwyższych Ukazów.
3° Dziennik poleceń Namiestnika.
4° Lista przytomności Członków do stałego zasiadania powołanych, oddzielna dla każdego Wydziału.
5° Księga ogólna wpisowa.
6° Kontrolla spraw karności.
7° Kontrolla przedmiotów ogólnych.
8° Sentencyonarze.
9° Księgi protokółów posiedzeń.
10° Księga do zapisywania zdań, w sprawach karności, przez każdego z obradujących objawionych.
11° Księga rozpisów.

12° Wokandy kontrollujące.
13° Wokandy audjencyonalne.
14° Księga expedycyj wychodzących.

91. Kształt, rubryki i podziały wewnętrzne wzmiankowanych ksiąg i wokand, oraz ilość i przeznaczenie takowych, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Sprawiedliwości (1).

II. Posiedzenia.

92. Posiedzenia IX Departamentu są, ogólne i wydziałowe.

A. *Posiedzenia ogólne.*

93. Posiedzenia ogólne odbywają się w całym składzie IX Departamentu, w komplecie osób najmniéj trzynastu.

94. Posiedzenia ogólne są:
Porządkujące,
Ekonomiczne,
Sądowe.

95. Posiedzenia porządkujące i ekonomiczne, odbywają się w Sobotę. Posiedzenia sądowe, odbywają się w Poniedziałek (2).

---

(1) Obowiązkowi temu Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości uczynił zadość przez wydanie rozporządzeń z d. 10/22 Września 1842 r. N. 11094 i 30 Stycznia (11 Lutego) 1848 r. N. 1875.

(2) Porównać art. 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

96. Przedmiotem posiedzeń porządkujących jest:
1° Porządkowanie podań incydentalnych;
2° Porządkowanie spraw;
3° Losowanie.

97. Decyzye, w toku porządkowania, względem gotowości lub niegotowości, oraz właściwości rejestru zapadające, zapisują się przez Przewodniczącego, w wokandzie kontrollującej, pod właściwemi rubrykami, i, po ukończeniu posiedzenia, podpisem jego stwierdzają.

98. Do losowania należą:
Podania incydentalne za gotowe uznane;
Sprawy do wydziałów należące, za gotowe uznane.

99. Losowanie odbywa się porządkiem następującym: Starszy Pisarz, zapisze na osobnéj kartce, nazwisko stron i numer księgi wpisowéj; kartki takowe, zwinięte i w przeznaczone na to naczynie włożone, wyciągane będą po jednéj, przez każdego z Przewodniczących, koleją. Sprawa wylosowana, sądzona będzie w tym Wydziale, do którego wyciągający onę Przewodniczący należy (1).

100. Wraz z wyciągnięciem kartki, Przewodniczący posiedzeniu zapisze w wokandzie kontrollującéj, w rubryce właściwéj, literami, Wydział do którego przypadła.

101. Po odbytém losowaniu, Starszy Pisarz, podania incydentalne i sprawy losem rozdzielone, oraz sprawy losowaniu nieulegające, wpisze do właściwych wokand kontrollujących, koleją zapisania na wokandach porządkujących, i we właściwe pod względem rejestru oddziały. Poleci następnie przeniesienie podań i spraw,

(1) Porównać art. 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

na tychże wokandach zapisanych, do odpowiednich wokand audjencyonalnych.

102. Wywieszenie wokand audjencyonalnych uskutecznioném będzie: co do podań incydentalnych i spraw, do całego składu Departamentu należących, niezwłocznie; co do spraw wydziałowych, w następny Poniedziałek. Datę wywieszenia, Starszy Pisarz, na samejże wokandzie audjencyonalnéj przy podpisie poświadczy (1).

103. Posiedzenia ekonomiczne przeznaczone są:
a) Na odczytanie Ukazów Najwyższych i rozporządzeń rządowych, obu Warszawskich Departamentów w ogólności, lub IX Departamentu w szczególności dotyczących;
b) Na załatwienie przedmiotów ogólnych. Za przedmioty ogólne uważają się te wszystkie, które z przepisów niniejszego Postanowienia decyzyi Senatu wymagają, a nie należą do rzędu spraw, z wokandy, pod zawyrokowanie jego, przychodzących. Kontrolla przedmiotów ogólnych prowadzona jest przez Starszego Pisarza, a zapadające względem nich decyzye, zapisują się w księdze protokółów posiedzeń (art. 123 Nr. 3).

104. Po ukończeniu porządkowania i losowania, oraz po załatwieniu przedmiotów ogólnych, Departament rozdziela się niezwłocznie na wydziały, dla sądzenia podań incydentalnych, lub w braku tychże, spraw zwyczajnych.

105. Przedmiotem posiedzeń sądowych, jest sądzenie spraw, w art. 56 Ustawy Najwyższéj wymienionych, w porządku następującym:

(1) Porównać art. 7 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

1° Sprawy karności;
2° Sprawy z rejestru terminów stałych;
3° Sprawy summaryczne i ordynaryjne, w porządku, jaki corocznie przez Dyrektora Głównego przepisany będzie (1).

106. Sprawa, któréj wprowadzenie ukończone być nie mogło, będzie bez przerwy kontynuowaną w dzień następny i dalsze, aż do ogłoszenia wyroku; poczém, chociażby wokanda spraw, do całego składu należących, oczyszczoną nie została, Departament rozdziela się na Wydziały, dla sądzenia spraw z wokand Wydziałowych.

B. *Posiedzenia Wydziałowe.*

107. Posiedzenia Wydziałowe, odbywają się w komplecie zwyczajnym, lub powiększonym.

108. Przedmiotem posiedzeń Wydziałowych, w komplecie zwyczajnym, jest:

1° Sądzenie podań incydentalnych. Podania incydentalne odsądzone być winny w ten sam dzień Sobotni, w którym uporządkowane zostały. W razie niestawienia się Obrońcy, wpis czyniącego, z wokandy wykreślone zostaną.
2° Sądzenie spraw, w porządku następującym:
   a) Sprawy z rejestru terminów stałych;
   b) Sprawy summaryczne i ordynaryjne, według zasady, w art. 105 N. 3 wskazanéj.

---

(1) Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości pod d. $^{10}/_{22}$ Września 1842 r. N. 11094 postanowił, iż, po odsądzeniu trzech spraw z rejestru summarycznego, odsądzoną zostanie jedna z rejestru ordynaryjnego, i że stosunek ten zachowanym będzie dopóty, dopóki doświadczenie nie wskaże potrzeby zaprowadzenia w nim zmiany.

109. Dopóki wprowadzająca się sprawa odsądzoną i w niéj sentencya ogłoszoną nie zostanie, sprawa następna przywołaną być nie może.

110. Przedmiotem posiedzeń Wydziałowych w powiększonym komplecie, jest sądzenie spraw, w których, dla przyczyny, przez art. 53 Ustawy Najwyższéj przewidzianéj, wyrok nie zapadł.

111. Komplet powiększony tworzy się przez przybranie 5 Członków z innego Wydziału IX Departamentu, lub Członków nieprzeznaczonych do stałego zasiadania.

112. Posiedzenia w powiększonym komplecie odbywać się będą w dni Poniedziałkowe, jeżeli nie będzie spraw, do całego składu należących, (art. 105); w przeciwnym razie, w dni Wtorkowe, chybaby sprawa, do całego składu należąca, nie była ukończona. Przepis art. 106, ma zastosowanie do spraw, w powiększonym komplecie wprowadzanych.

113. Z Członków do stałego zasiadania nieprzeznaczonych, trzech przynajmniéj, winni kolejno zgromadzać się każdodziennie, w czasie, dla innych Członków oznaczonym, i pozostać mają, dopóki komplet obudwu Wydziałów, zwyczajny, lub powiększony, oraz komplet X Departamentu, zwyczajny lub powiększony, zapewniony nie zostanie.

III. Głosowanie, sentencya, redakcya wyroków, oraz prowadzenie protokółów posiedzeń.

114. Po ogłoszeniu ustępu, Przewodniczący przystępuje niezwłocznie do zebrania głosów. Głosowanie zaczyna się od najmłodszego z porządku Członka. Przewodniczący przestrzegą, aby starszy z kolei Członek, nie

zabierał głosu, dopóki młodszy, zdania swego wraz z powodami, w zupełności nie wyłoży.

115. Przewodniczący, zdanie swe otwiera na końcu; może wszakże, przed zaczęciem głosowania, wyłożyć w krótkości stan rzeczy, i w każdym czasie zwrócić uwagę obradujących, na punkta stanowcze.

116. Jeżeli, po ukończeniu głosowania, który z Członków głosujących od zdania odstąpi, Przewodniczący, powtórnie, do zebrania głosów, porządkiem powyższym przystąpi.

117. Jeżeli przy głosowaniu otworzy się więcej jak dwa zdania, zachowanym będzie przepis art. 117 Kod. Post.

118. Sentencya jednomyślnie, lub prawną większością uchwalona, zapisuje się przez Pisarza do sentencyonarza, i przez wszystkich sądzących podpisuje.

119. Członek różniący się zdaniem, mocen jest, w ciągu najdalej dni trzech, zdanie swoje, z powodami, do księgi, w art. 90 N. 11 wymienionej, zapisać.

120. W razie, gdy, dla niemożności wydania wyroku, sprawa ma być sądzoną w powiększonym komplecie, w miejsce sentencyi, stosowna wzmianka w sentencyonarzu zapisaną zostanie (art. 45).

121. W ciągu głosowania, Naczelny Prokurator mocen jest, wyjąwszy przypadek art. 26 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 383 nin. dzieła) objęty, odstąpić od przedstawionych wnioskow i ze zdaniem większości połączyć się. Pomocnicy Prokuratora, bez zniesienia się z Naczelnym Prokuratorem, od przedstawionych wniosków odstąpić nie są mocni. O takowém odstąpieniu od wniosków, uczynioną będzie, w księdze protokółów posiedzeń, stosowna wzmianka.

122. Wyroki Senatu, wydawane będą w Imieniu Panującego, i zawierać mają:

1° Wymienienie, czy zapadły w połączonych Departamentach, czy w całym składzie IX Departamentu, czy w Wydziale, a w takim razie, w którym Wydziale, oraz, czy w zwyczajnym, lub powiększonym komplecie.

2° Obecność sądzących i Prokuratora.

3° Komparycyą stron.

4° Konkluzye.

5° Wnioski Prokuratora.

6° Motiva wyroku.

7° Sentencyą.

123. Dodawanie klauzuli exekucyjnéj miejsca mieć nie będzie. Wyroki Senatu, na zasadzie art. 95 i 96 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 397 nin. dzieła), z mocy samego prawa, przez Władze i Urzędników, od których to zależy, wykonywane będą.

124. Postanowienia względem podań incydentalnych, w art. 52, N. 1, 2, 3, 8 wymienione, wydawane będą w formie, art. 122 przepisanéj. Postanowienia względem podań incydentalnych, w art. 52. N. 4, 5, 6, 7 wymienionych, wydawane będa w formie rezolucyi. Postanowienia względem przedmiotów ogólnych zapadające, wydawane będą w formie wypisów z protokółu.

125. Redakcya wyroku lub postanowienia, przez Pisarza wygotowana, przedstawiona będzie na posiedzeniu Departamentu, lub Wydziału, który sprawę rozpoznawał.

Przedstawienie to nastąpi, co do postanowień względem podań incydentalnych, oraz co do wyroków w sprawach z rejestru terminów stałych, w ciągu 24 godzin, — co do innych, w ciągu najdaléj dni piętnastu.

Każdy z Członków, oraz Prokurator, mocni są czynić uwagi co do sprostowania, lub uzupełnienia motiwów dążące.

126. Redakcya powyższa, podpisaną będzie przez Przewodniczącego i Pisarza. W razie niemożności Prze-

wodniczącego, poświadczonéj w protokóle posiedzeń, następujący w starszeństwie Członek, oryginał wyroku podpisze.

127. Protokóły wszelkich posiedzeń podpisane będą przez Przewodniczącego i Pisarza, i zawierać mają:

1° Dzień i godzinę otwarcia posiedzenia.

2° Obecność osób do posiedzenia należących.

3° Wymienienie odbytych czynności.

4° Godzinę zakończenia posiedzenia (1),

(1) Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości pod d. 26 Października (7 Listopada) 1849 r. N. 14947 zatwierdził rozporządzenie przez Naczelnego Prokuratora IX Departamentu Rządzącego Senatu w d. 4/16 Października t. r. N. 832 do Pisarzy Senatu wydane, w którém polecono im:

1° Iżby protokóły posiedzeń Wydziałowych i całego składu na następném najpóźniéj posiedzeniu przed otwarciem audyencyi adczytywali i do podpisu Przewodniczącemu przedstawiali.

2° Iżby w protokółach zamieszczali:

a) Wzmiankę o niestawieniu się Obrońcy.

b) Który Prokurator wnioski przedstawiał.

c) Czy wyrok zapadł zgodnie z wnioskami, lub nie, większością głosów lub jednomyślnością.

d) Jeżeli Senat przy głosowaniu zgodzi się na to, jakie motywum lub motywa, ma być w wyroku umieszczone, jakie mają być te motywa.

e) Jakie redakcye wyroków były przedstawiane, czy Senat takowe przyjął, a jeżeli uradził zmiany, któreby natychmiast wykonane nie były, jakie są te zmiany.

f) Jakie sprawy na posiedzeniu porządkującém zostały uporządkowane, jakie spadły, jakie za niegotowe uznane zostały.

3° Iżby w protokółach posiedzeń ogólnych umieszczali to, co art. 128 Urządzenia Wewnętrznego umieszczać każe i przynajmniéj numera kontrolli przedmiotów ogólnych w art. 128 nie wymienionych.

4° W razie uradzenia przez Senat zmiany w redakcyi, takową powtórnie Senatowi przedstawiali, i wzmiankę o tém w protokóle czynili, o ile to Senat poleci.

5° Aby, przy przedstawianiu minuty do podpisu Przewodniczącemu, brulion redakcyi dołączali, a po podpisaniu składali do Archiwum.

6° Aby, co do podań incydentalnych, w których wnioski ustnie są czynione, osnowę wniosków w protokóle zamieszczali, i protokół ten, ile możności, na tém samém posiedzeniu i w obecności właściwego Prokuratora przedstawiali.

7° Iżby wszelkie redakcye postanowień, nawet co do prekluzyi, stosownie do art. 125 Urządzenia Wewnętrznego, w właściwym czasie na posiedzeniu Wydziału przedstawiali.

128. Protokóły posiedzeń ogólnych, zawierać będą:

1° Ukazy Najwyższe, oraz Postanowienia Rządowe obu Warszawskich Departamentów w ogolności, lub IX Departamentu w szczególności dotyczące.

2° Krótki obraz czynności na posiedzeniach, porządkującém, ekonomiczném i sądowém, załatwionych.

3° Wszelkie postanowienia, do zapisywania w sentencyonarz nie należące.

4° Wzmiankę o ważniejszych w Departamencie zdarzeniach (1).

129. Protokóły posiedzeń Wydziałowych zawierać będą:

1° Postanowienia, do zapisywania w sentencyonarz nie należące.

2° Wzmiankę o wypadkach, w ciągu posiedzenia wydarzonych (1).

(1) Porównać przypisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 127 niniejszego Urządzenia Wewnętrzego. (T. III, str. 464 nin. dzieła).

130. Protokóły posiedzeń prowadzone będą przez Pisarza. Przedstawienie i podpisanie onych, nastąpi najpóźniéj na najbliższém w tymże składzie posiedzeniu (1).

IV. Szczególne przepisy dla Przewodniczącego.

131. Przewodniczący przestrzega zachowania porządku podczas posiedzenia i kolei wprowadzania spraw. Art. 88 do 92 Kod. Post., mają zastosowanie do posiedzeń Senatu.

132. Przewodniczący utrzymuje listę przytomności Członków, do stałego zasiadania przeznaczonych, w którą każdy Członek, na posiedzenie przybyły, codziennie zapisać się winien. Listę takową, Przewodniczący, przed rozpoczęciem posiedzenia, podpisem swym stwierdza.

V. Szczególne przepisy dla Naczelnego Prokuratora.

133. Naczelny Prokurator będzie miał, w sali każdego Wydziału, osobny stół, przy którym sam, lub Pomocnicy jego zasiadać będą.

134. Szczególny dozór nad prowadzeniem ksiąg i wokand, tudzież nad biegiem wszelkich czynności kancellaryjnych, wreszcie nadzór nad porządkiem tak zewnętrznym, jako i wewnętrznym, w czasie, gdy się posiedzenia nie odbywają, należy do Naczelnego Prokuratora.

135. Dodanie Obrońcy z urzędu, należy do Naczelnego Prokuratora, który koléj między Obrońcami, podług utrzymywanéj tym celem kontrolli, zachować winien.

---

(1) Porównać przypisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 127 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 464 nin. dzieła).

136. W razie podania przez stronę zażalenia na Obrońcę, Naczelny Prokurator, jeżeli je uzna zasługującém na uwagę, wzywa Obrońcę o złożenie usprawiedliwienia. Gdyby Obrońca takowego nie złożył, lub ze złożonego okazał się winnym, Naczelny Prokurator, w miarę winy, albo wydaje stosowne polecenie, pod zagrożeniem kary porządkowéj od 5 do 30 rubli, albo takową wymierza, albo rzecz do decyzyi Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości przedstawia.

137. Z listy przytomności, w art. 132 wzmiankowanéj, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu, ułożone podług formy, przez tegoż Dyrektora, na podstawie zaprowadzonéj w Cesarstwie, przepisać się mającéj, tygodniowe wykazy Senatorów i Członków, którzy na posiedzeniach, w ciągu upłynionego tygodnia, obecnymi nie byli.

138. Listę obecności Członków, do stałego zasiadania nie przeznaczonych, utrzymuje Naczelny Prokurator. Zapisywanie się w takową, oraz poświadczenie przez Naczelnego Prokuratora, nastąpi w sposobie, art. 132 przepisanym. Z listy pomienionéj, Naczelny Prokurator, składa Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, miesięczne wyciągi, ze wzmianką o tych Członkach, którzy do uzupełnienia kompletu, w myśl art. 113, powołanymi zostali.

139. We wszelkich sprawach oraz podaniach incydentalnych, w art. 52 N. 1, 2, 3, 8 wymienionych, wnioski Prokuratora winny być wygotowane na pismie. W sporach przy porządkowaniu, sprawach z podań incydentalnych w art. 52 N. 4, 5, 6, 7 wymienionych, wreszcie w przedmiotach ogólnych, wnioski mogą być czynione ustnie, a w takim razie treść ich w redakcyi postanowienia wymienioną zostanie.

140. Szczególnym obowiązkiem Naczelnego Prokuratora i jego Pomocników, z art. 17 i 18 Najwyższéj Ustawy wypływającym, jest, czuwać, przy czynieniu wniosków, nad ścisłém i jednostajném tłumaczeniem prawa.

141. Celem kontrollowania téj jednostajności, wpisywaném będzie, z polecenia Naczelnego Prokuratora, w księgę na to przeznaczoną, w jakim sposobie ważniejsze wątpliwości prawne rozstrzygnięte zostały.

142. Jeżeli Naczelny Prokurator uważa, że przyjęta w wyroku Senatu zasada, jest przeciwną istotnemu znaczeniu prawa, może, w miarę ważności przedmiotu, uczynić do Dyrektora Głównego przedstawienie, o wyjednanie Ustawy wskazującéj sposób, w jakim prawo obowiązujące, co do podobnych na przyszłość wypadków, tłumaczoném być winno.

143. Jeżeli nie uzna potrzeby czynienia takiego przedstawienia, lecz w zachodzącéj sprawie zamierza czynić wnioski, przeciwne zapadłemu w innéj podobnéj sprawie wyrokowi, winien uczynić przedstawienie do Dyrektora Głównego o wyjednanie od Namiestnika Królewskiego, polecenia sądzenia sprawy w całym składzie IX Departamentu.

144. W każdym razie, gdy Naczelny Prokurator dostrzeże, iż co do jednéj zasady prawa, między różnemi stronami, przeciwne w Senacie zapadają wyroki, postąpi podług art. 142 i 143.

145. Narady między Naczelnym Prokuratorem i jego Pomocnikami, powinny odbywać się w czasie wolnym od audiencyi; w każdym zaś przypadku, tak narada, jak przedstawienie do Dyrektora Głównego, tak wcześnie nastąpić winny, iżby wnioski przed przypadnięciem sprawy mogły być wygotowane. W żadnym zaś przypadku,

odroczenie sprawy dla braku wniosków, dłużéj nad dni ośm miejsca mieć nie może (1).

146. Naczelny Prokurator, w rozdziale prac między Pomocników, równość ile możności zachować i w téj mierze kontrollę prowadzić jest w obowiązku.

147. Gdyby w dwóch Wydziałach przypadały jednocześnie sprawy, w których tenże sam Pomocnik wnioski czynić ma, Naczelny Prokurator przeznacza do odczytania wniosków w jednym z tychże Wydziałów innego Pomocnika.

148. W razie niemożności chwilowéj Naczelnego Prokuratora, zastąpi go ten z Pomocników, którego do tego upoważni. Gdyby przeszkoda ta dłużéj jak dni ośm trwać miała, Dyrektor Główny postanowi, który z Pomocników zastępować ma Naczelnego Prokuratora.

149. Zarząd funduszu na potrzeby Kancellaryi przeznaczonego, przez Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, między Departamenta, stosunkowo, rozdzielić się mającego, oraz prowadzenie z tegoż funduszu rachunków, które corocznie Dyrektorowi Głównemu składane być winny, należy do Naczelnego Prokuratora.

150. Naczelny Prokurator powinien uskuteczniać, przynajmniéj raz w miesiąc, przegląd ksiąg i wokand w Departamencie utrzymywanych. W razie dostrzeżonego nieporządku, kroki stosowne niezwłocznie przedsięweźmie.

151. Naczelny Prokurator składa Dyrektorowi Głównemu raporta tygodniowe, kwartalne, roczne, podług

---

(1) Porównać art. 9 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

wzorów, przez tegoż Dyrektora przepisanych. Wzory takowe winny być zastosowane do istniejących w Cesarstwie (1).

152. Raporta tygodniowe, składane będą w ostatnich dniach każdego tygodnia; raporta kwartalne, w pierwszych 15 dniach po upływie kwartału; raporta roczne, w pierwszych dwóch miesiącach po upływie roku.

153. Wraz z raportem rocznym, złożone będzie sprawozdanie z całorocznych działań IX Departamentu. Sprawozdanie to, oprócz liczebnych wypadków czynności przez Departament załatwionych, zawierać będzie:

a) Rozumowaną statystykę spraw przez Departament zawyrokowanych, pod względem rodzaju sporu, stosując się do porządku w Kodexie Cywilnym i Kodexie Postępowania.

b) Ocenienie, czy sprawy takowe wynikły, z wątpliwości lub niedokładności prawa, albo też z przyczyn, od stanu prawodawstwa nie zależnych.

c) Wpływ wyroków Senatu na ustalenie jurisprudencyi, w wykładzie tych przepisów prawa, względem których praktyka sądowa jest rozdwojoną.

d) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyroków, w całości lub w części uchylono, ile utwierdzono, z treściwym rysem najważniejszych pytań prawnych, przez Senat rozstrzygniętych.

(1) Wzory tu powołane, wskazane zostały w rozporządzeniu Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości z d. $^{10}/_{22}$ Września 1842 r. N. 11094.

e) Okazać się mogące doświadczeniem niedogodności z niniejszego urządzenia.

f) Wszelkie inne spostrzeżenia, Rząd obchodzic mogące i do poprawy lub udoskonalenia prawodawstwa posłużyć zdolne.

154. Sprawozdanie będzie poprzednio przedstawione całemu składowi Departamentu, na posiedzeniu ogólném, i wraz z uwagami zasiadających, Dyrektorowi Głównemu złożone.

155. Naczelny Prokurator, listę Członków Departamentu, oraz osób Kancellaryą jego składających, dla pobierania płacy etatowéj wymaganą. co miesiąc sporządzić zaleci i podpisem swym stwierdzi, przestrzegając najściśléj ogólnych względem oszczędności rozporządzeń.

ODDZIAŁ II.

O wewnętrznym porządku Kancellaryi i Archiwów.

156. Wszelkie skargi, podania, oraz pisma obrończe, w sprawach do zawyrokowania IX Departamentu należących, winny być zaopatrzone podpisem Obrońcy; inaczéj, ze stosownym odręcznym nadpisem Starszego Pisarza, zwrócone zostaną. Wyłączają się zaskarżenia na Prezesów, Sędziów i Prokuratorów przy Sądzie Appellacyjnym, oraz zażalenia na Obrońców. Na podaniach tego rodzaju, podpis stron jest dostateczny.

157. Dla każdéj sprawy, do Senatu drogą skargi wchodzącéj, zakładają się oddzielne akta. Akta takowe, bez upoważnienia Naczelnego Prokuratora, z Kancellaryi wydawane być nie mogą.

158. Akta przez Obrońców stron składane, będą tymże Obrońcom w ciągu instrukcyi, na każde ich żądanie wydawane, wyjąwszy, gdyby celem kommunikacyi, przez art. 46 Ustawy Najwyższéj, nakazanéj, złożone były. Po wpisaniu sprawy na wokandę, akta, ani w całości, ani w części, bez upoważnienia Naczelnego Prokuratora wydawane być nie mogą.

159. Dla każdéj ze stron, jeden tylko wyciąg główny wyroku wydanym być może. Wyciąg główny, opatrzony jest własnoręczném poświadczeniem Pisarza, że takowy, w moc art. 123 niniejszego Postanowienia, jest wykonalny i wzmianką, dla któréj ze stron wydany zostaje. Wszelkie inne wypisy, będą mogły być wydawane tylko jako kopie poświadczone, z wyraźną o tém, tak na czele, jako też przy poświadczeniu, wzmianką.

160. W razie żądania powtórnego wyciągu głównego, zachowanym będzie przepis art. 854 Kod. Post.

161. Dopóki akta, o których mowa w art. 157, do Głównego Archiwum odesłane nie zostały, wydawanie wypisów wyroku, należy do tego z Pisarzy, który przy sądzeniu sprawy zasiadał.

162. Szczegółowe rozporządzenia względem wewnętrznego porządku Kancellaryi, oraz Archiwów, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, zbliżając się, ile możności, do porządku, w innych Departamentach Rządzącego Senatu zaprowadzonego.

ROZDZIAŁ II.
O Departamencie Dziesiątym.

DZIAŁ I.
O sposobie postępowania.

ODDZIAŁ I.
O postępowaniu w sprawach zwyczajnych.

I. Rozpoznanie przedwstępne sprawy.

163. W sprawach, z odwołania się obwinionego, oraz w drodze rewizyi przychodzących (art. 77 Najwyższego Postanowienia — (T. III, str. 393 nin. dzieła), Naczelny Prokurator przedewszystkiém rozpoznaje:

a) Czy wszystkim obwinionym wyrok został ogłoszony, i czy ich o służącém prawie odwołania się zawiadomiono;

b) Czy odwołanie się w czasie właściwym nastąpiło;

c) Czy nadesłane akta są zupełne, lub zachodzi brak takich protokułów, pism, lub dowodów, bez których osądzenie sprawy nastąpić nie powinno.

164. Jeżeli Naczelny Prokurator znajdzie niedostateczność jaką, któréj uzupełnienie nie wymaga decyzyi Senatu, sam wyda, komu wypada, stosowne polecenie. Jeżeli zaś uważa, że potrzebna jest decyzya Senatu, wówczas, albo sam stosowne wnioski do Senatu uczyni, albo też odniesie się do Przewodniczącego o wyznaczenie Referenta dla przedstawienia stanu rzeczy.

165. Gdy Naczelny Prokurator, nadesłane mu akta za zupełne uzna, składa Przewodniczącemu, wraz z aktami, krótkie przedstawienie, obejmujące:

1° Imiona i nazwiska odwołujących się.
2° Czy który z wpływających do sprawy jest w więzieniu osadzony.
3° Czy, i którzy Obrońcy są obrani.
4° Którym z odwołujących się potrzebne jest dodanie oddzielnego, a którym łącznego Obrońcy z urzędu.
5° Czy sprawa w sporządzeniu relacyi szczególnego pośpiechu wymaga.
6° W jakim terminie obrona może być wygotowaną.

166. Przewodniczący, na tém przedstawieniu wyznacza Referenta, z oznaczeniem, jeżeli nagłość sprawy tego wymaga, terminu do wygotowania relacyi, i Obrońców, z zakreśleniem czasu do złożenia obrony.

Po zadekretowaniu, wracają akta do Naczelnego Prokuratora, końcem wydania dalszych rozporządzeń.

167. W sprawach, z odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, w moc art. 67 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 391 nin. dzieła), pod zawyrokowanie Senatu przychodzących, zachowane będą przepisy artykułów poprzedzających.

II. Wygotowanie relacyi.

168. Relacya powinna obejmować:
1° Z czyjego odwołania sprawa przychodzi pod rozpoznanie; czy odwołujący się, i jak długo, są uwięzieni.
2° Dokładny opis czynów, które przychodzą pod rozpoznanie Senatu, z pominięciem tego wszystkiego, co na sprawę odwołujących się nie ma wpływu;
3° Przedstawienie tłumaczenia się obwinionych, dowodów, w porządku jasnym oddzielnie co do każdego czynu i co do każdego odwołującego się, o ile to jest koniecznėm, z powołaniem stronic akt, gdzie

zeznania obwinionych i ważniejsze dowody znajdują się.
4° Treść wyroków niższych instancyj i zasady w nich przywiedzione.
5° Powody odwołania się, jakie obwinieni przytoczyli.
6° Obliczenie kosztów trzeciéj instancyi, jeśli te, podług przepisów, zasądzeniu ulegają.

169. Jeżeli Referent spostrzeże, że w dochodzeniu opuszczono istotne formalności, lub pominięto szczegóły, wpływ na sprawę mające, winien uwagi swoje w téj mierze, po ukończeniu relacyi, na takowéj zamieścić.

170. Wygotowaną relacyę oddaje Referent Naczelnemu Prokuratorowi.

171. W razie opóźnienia się Referenta z wygotowaniem relacyi, Przewodniczący, na wniosek Naczelnego Prokuratora, użyje środków prawem wskazanych, a w przypadku ciągłéj zwłoki, doniesie o tém Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

III. Sporządzenie obron.

172. Obrońcą odwołującego się może być obrany, bądź jeden z Obrońców przy Senacie, bądź jeden z Obrońców przy Sądzie Appellacyjnym.

W tym ostatnim przypadku, będzie nadto wyznaczony z urzędu Obrońca przy Senacie, któremu akta sprawy zakommunikowane zostaną, z poleceniem znicsienia się z Obrońcą, przez obwinionego wybranym.

173. Obrońca obowiązany jest, w terminie oznaczonym, złożyć akta z obroną Naczelnemu Prokuratorowi, który przesyła takowe następnym Obrońcom, jeżeli ich jest więcej.

174. Gdyby Obrońca ważne miał pobudki do żąda-

nia przedłużenia terminu do złożenia obrony, zaniesie w téj mierze podanie do Naczelnego Prokuratora, przed upływem zakreślonego czasu. Naczelny Prokurator, po zniesieniu się z Przewodniczącym, co do przedłużenia, wyda rezolucyą.

175. Obrońcy, za spóźnienie w złożeniu obrony, ulegają karom porządkowym, od 5 do 30 rubli, które na nich wymierza Naczelny Prokurator, a w razie dostatecznego usprawiedliwienia zwłoki, takowe umarza. Gdy wymierzenie kar nie skutkuje, lub Obrońca ciągle zwłoki się dopuszcza, Naczelny Prokurator przedstawi rzecz do decyzyi Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

IV. Przygotowanie wniosków; wpisanie sprawy na wokandę.

176. Gdy już relacya i wszystkie obrony złożone będą, Naczelny Prokurator przygotuje wnioski, lub téż jednemu z Pomocników sporządzenie ich poruczy.

177. Jeżeli czyniący wnioski, uzna uwagi Referenta (art. 169) tak ważnemi, że wymagają decyzyi przed osądzeniem sprawy, przedstawi wnioski w téj mierze Senatowi; w przeciwnym razie, wnioski stanowcze wygotuje.

178. Po wygotowaniu wniosków, a w przypadku art. 75 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 393 nin. dzieła) przewidzianym, po zwróceniu ich przez Dyrektora Głównego Sprawiedliwości, Naczelny Prokurator poleci Pisarzowi, wpisać sprawę na wokandę właściwą.

179. Jeżeli odwołujący się, w więzieniu osadzony, zaniósł żądanie, aby był obecny przy wprowadzeniu sprawy, Naczelny Prokurator uczyni stosowny wniosek; a jeśli Senat uzna obecność uwięzionego potrzebną, Naczelny Prokurator znosi się z kim wypada, celem jego dostawienia, przed przywołaniem sprawy.

V. Wprowadzenie sprawy i wydanie wyroku.

180. Po przywołaniu sprawy, Referent odczyta relacyą, a następnie zabierają głos Obrońcy; daléj Przewodniczący oświadczy obwinionemu, jeśli jest obecny, że wolno mu jest przymówić się, a w końcu odczytane będą wnioski przez Naczelnego Prokuratora, lub jego Pómocnika.

181. Obrońcy przy Senacie obowiązani są sami, lub przez Zastępców, w czasie właściwym stawać do odczytania obron, a to bez wezwania, pilnując się porządku wokand. Uchybiający temu porządkowi, ulegają karze art. 175, zagrożonéj. W razie niestawienia się Obrońcy, pisma przez niego podane, przez Pisarza odczytane zostaną.

182. Po odczytaniu wniosków, nikomu już głos dozwolony nie będzie, lecz Przewodniczący zaraz ustęp nakaże, i Senat do wydania wyroku przystąpi.

183. Głosowanie, oraz zapisanie i ogłoszenie sentencyi, odbywać się będzie w sposobie, art. 114, 115, 116, 118, 120, 121 i 123 przepisanym,

184. W sprawach, w art. 77 Najwyższéj Ustawy (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, sentencya nie będzie ogłoszona na audiencyi. Ogłoszenie wyroku, tak jak i jego wykonanie, nastąpi dopiéro po nadejściu Najwyższego Ukazu, który wraz z wyrokiem, gdzie wypada, przesłany zostanie.

185. Wyroki Senatu, wydawane będą w Imieniu Panującego, i zawiérać w sobie mają:

a) Wymienienie, czy zapadły w składzie zwyczajnym, czy w powiększonym komplecie.

b) Datę posiedzenia, obecność Członków sądzących i Prokuratora.

c) Imiona, nazwiska, zamieszkanie odwołujących się i nazwiska Obrońców.

d) Wymienienie przedmiotu sprawy.
e) Datę i treść wyroku zaskarżonego.
f) Wnioski Prokuratora.
g) Motiva wyroku.
h) Sentencyą.

186. Pisarz obowiązany jest, motiva każdego wyroku, zapadłego w sprawach nagłych, w przeciągu dni trzech, w innych zaś, w dniach 8, wygotować i odczytać w komplecie sądzącym sprawę. Czas ten, w sprawach obszerniejszych, może Przewodniczący przedłużyć.

Oryginał redakcyi wyroku, będzie podpisany przez Przewodniczącego i Pisarza. Każdy z Członków, oraz Prokurator, mocni są czynić uwagi, do sprostowania, lub uzupełnienia motiwów dążące.

187. Odpis wierzytelny zredagowanego wyroku, Pisarz winien złożyć, wraz z aktami sprawy, Naczelnemu Prokuratorowi, dla przesłania, gdzie należy, zaś oryginał dołączyć do akt szczegółowych.

Co do wyroków, zapadłych w sprawach, w art. 77 Ustawy (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, zachowane będzie postępowanie, w art. 184 niniejszego Postanowienia przepisane.

ODDZIAŁ II.

O postępowaniu w niektórych szczególnych przedmiotach.

188. Oprócz posiedzeń sądowych zwyczajnych, w powiększonym komplecie i całego Departamentu, będą jeszcze posiedzenia ekonomiczne, do których należą następujące przedmioty:

1° Odczytanie Ukazów Najwyższych i rozporządzeń Rządowych, Warszawskich Departementów w ogólności, lub X Departamentu w szczególności dotyczących, oraz Ukazów Najwyższych, co do wyroków, pod zatwierdzenie Monarchy przedstawianych.

2° Załatwienie przedmiotów, w skutku art. 164, do decyzyi przedstawianych.

3° Rozpoznanie odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, w przypadkach, objętych art. 27 Najwyższego Postanowienia z dnia 26 Marca 1842 roku (1).

4° Żądania o wyznaczenie Sądu, jeśli sprawa toczy się w dwóch, lub więcéj Sądach Kryminalnych, albo téż w kilku Sądach Policyi Poprawczéj, lub Prostéj, nieżależących od jednego Sądu Kryminalnego.

5° Żądania o odesłanie sprawy od jednego Sądu Kryminalnego do drugiego, lub od jednego Wydziału Sądu Appellacyjnego, do drugiego, dla prawnego podejrzenia, lub bezpieczeństwa ogólnego.

6° Przedstawienia władz, podania Obrońców, lub innych osób, wymagające decyzyi Departamentu.

189. W przedmiotach powyższych, od N. 2 począwszy, jeśli Naczelny Prokurator uzna, iż przed wydaniem postanowienia, potrzebne jest bliższe rzeczy wyjaśnienie, wyda stosowne rozporządzenie; skoro zaś przedmiot uważa przygotowanym do decyzyi, albo przedstawi Przewodniczącemu potrzebę wyznaczenia Referenta, do sporządzenia relacyi, i po jéj złożeniu wnioski przygotuje, albo wprost z wnioskami swemi przedstawi przedmiot na najbliższém posiedzeniu.

190. Posiedzenia ekonomiczne, odbywać się będą co Sobota.

W przedmiotach zwłoki niecierpiących, Naczelny Prokurator, za zniesieniem się z Przewodniczącym, przedstawić może przedmiot w każdym dniu, przed rozpoczęciem posiedzenia zwyczajnego.

---

(1) Właściwie jest tu mowa o przypadkach przewidzianych artykułem 67, a nie 27. (T. III, str. 391 nin. dzieła).

191. Na posiedzeniach ekonomicznych, postanowienia będą wydawane większością głosów; w razie równości, zdanie zgodne z wnioskami Naczelnego Prokuratora, przeważa.

192. Co do wyłączenia Członka Senatu, spraw karności, i sporów o jurysdykcyą między Sądami, cywilnym a kryminalnym, zachowane będą przepisy art. 61, 63, 64, 65, 77 do 83, 85, 86, 87, 88.

DZIAŁ II.

O porządku wewnętrznym.

193. Utrzymywane będą w X Departamencie księgi następujące:

1° Dziennik ogólny.
2° Dziennik Imiennych Najwyższych Ukazów.
3° Dziennik poleceń Namiestnika.
4° Rejestr spraw, do odsądzenia przychodzących.
5° Rejestr przedmiotów, na posiedzenia ekonomiczne wnoszonych.
6° Wokandy kontrollujące.
7° Wokandy audiencyonalne.
8° Lista przytomności Członków, do stałego zasiadania przeznaczonych.
9° Sentencyonarz.
10° Protokół posiedzeń, do zapisywania w krótkości, jakie sprawy na sessyi były sądzone, różniących się zdań Członków, bez wymienienia zasad, i do zapisywania decyzyj do sentencyonarza nie wchodzących, oraz wypadków, w Departamencie wydarzyć się mogących.
11° Księga do zapisywania zdań w sprawach karności, zdań różniących się Członków w sprawach w art. 77 i 80 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 393 nin. dzieła) wzmiankowanych, oraz rozpisów.
12° Księga expedycyj.
13° Księga kar i kosztów.

Kształt, rubryki i podziały wewnętrzne wzmiankowanych ksiąg i wokand, oraz ilość i przeznaczenie takowych, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Sprawiedliwości (1).

194. Przepisy art. 131, 132, dotyczące obowiązków Przewodniczącego, wspólne są Przewodniczącemu w Departamencie Dziesiątym.

195. W sprawach, w art. 77 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, Referent właściwy wygotuje:

a) Raport, obejmujący krótkie wystawienie przedmiotu sprawy, wymienienie treści zapadłych wyroków, oraz krótkie zasady i osnowę wyroku Departamentu.

b) Opis sprawy, obejmujący: imiona, nazwiska i stan każdego osądzonego, czy był dawniéj i jak karany, stan jego służby, jeżeli był lub jest w służbie rządowéj; krótkie skreślenie czynu, za który jest osądzony; jego ostateczne tłumaczenie się; zbiorowe wystawienie dowodów; treść zapadłych wyroków niższych instancyj; dosłownie wypisane artykuły prawa, na których Departament oparł swe wyrokowanie, oraz różniące się zdania Członków sądzących i ich zasady, w krótkości wyłożone.

---

(1) Obowiązkowi temu uczynił zadość Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości przez wydanie rozporządzenia z d. 19 Września (1 Października) 1842 r. N. 11128.

Pisma te, odczytane będą na posiedzeniu Departamentu, a po opatrzeniu ich należytemi podpisami, wraz z kopją wyroku i aktami, Naczelnemu Prokuratorowi, do dalszego postąpienia, złożone zostaną.

196. Jeżeli, skutkiem Najwyższéj decyzyi, utrata szlachectwa jest wyrzeczona, Naczelny Prokurator, obok rozporządzeń co do jéj wykonania, zawiadomi zarazem Heroldyą.

197. W przypadku, w art. 32 Postanowienia z d. 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 433 nin. dzieła) objętym, Naczelny Prokurator, znosi się z właściwemi władzami, i wydaje stosowne rozporządzenie, co do odebrania od przestępcy dowodów służby, orderów, znaków honorowych, a po ich ściągnięciu, przesyła je, przy raporcie, Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości.

DZIAŁ III.

Szczególne przepisy dla Naczelnego Prokuratora.

198. Wnioski co do wszystkich przedmiotón, mają być czynione na pismie.

199. Naczelny Prokurator utrzymuje kontrollę przesyłanych spraw do obrony i do relacyi.

200. Naczelny Prokurator składa Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, raporta tygodniowe, kwartalne, roczne, podług wzorów, przez tegoż Dyrektora przepisanych.

Raporta tygodniowe, składane będą w ostatnim dniu każdego tygodnia.

Raporta kwartalne, w pierwszych 15 dniach po upływie kwartału.

Raporta roczne, w pierwszych 2 miesiącach po upływie roku.

201. Wraz z raportem rocznym, złożone będzie sprawozdanie z całorocznych działań X Departamentu. Sprawozdanie to obejmować ma:

a) Wyszczególnienie liczebne załatwionych w Departamencie spraw, podług rodzaju przestępstw, Kodexem Karnym oznaczonych.

b) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyroków w całości lub części uchylono, ile zatwierdzono.

c) Przywiedzenie głównych pobudek, które do zmiany wyroków Senat powodowały, a mianowicie: czy te wypływały z niedostateczności dowodów, mylnego zastosowania, lub istotnéj wątpliwości prawa.

d) Okazać się mogące doświadczeniem niedogodności z niniejszego urządzenia.

e) Wszelkie inne spostrzeżenia, Rząd obchodzić mogące.

202. Zresztą, art. 133, 134, 137, 140 do 150 i 155 obecnego Urządzenia, mają zastosowanie do Naczelnego Prokuratora przy X Departamencie.

DZIAŁ IV.

O porządku wewnętrznym Kancellaryi i Archiwów.

203. Dla każdéj sprawy, pod zawyrokowanie Departamentu X przychodzącéj, będą założone oddzielne akta.

204. Dla przedmiotów, drogą ekonomiczną załatwianych, o ile te nie dotyczą spraw, które już mają oddzielne akta, będą zakładane akta w miarę potrzeby, stosownie do uznania Naczelnego Prokuratora.

205. Żadne wypisy z ksiąg lub akt Departamentu, nie mogą być wydawane, bez pozwolenia Naczelnego Prokuratora.

206. Porządek wewnętrzny Kancellaryi i Archiwów przepisze Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, zbliżając się ile możności do porządku, w innych Departamentach Rządzącego Senatu zaprowadzonego.

ROZDZIAŁ III.

Przepisy Ogólne.

207. Naczelni Prokuratorowie i ich Pomocnicy wykonają przysięgę przed Namiestnikiem Królestwa.

208. Referenci przy Dziesiątym Departamencie, Pisarze i Podpisarze, Obrońcy przy Senacie, nakoniec Urzędnicy Kancellaryi, wykonają przysięgę przed właściwym Przewodniczącym; inne osoby do składu Kancellaryi należące, przed Naczelnym Prokuratorem.

209. Tajemnica narad i wewnętrznego biegu czynności przez wszystkich Członków Senatu i Urzędników Kancellaryi, najściśléj zachowaną będzie.

210. Pieczęć IX i X Departamentu, będzie, Herb Cesarstwa, w środku jego, Herb Królestwa, z następującym, w językach Polskim i Rossyjskim napisem, $\frac{\text{Dziewiąty}}{\text{Dziesiąty}}$ Warszawski Departament Rządzącego Senatu.

211. Pieczęć Naczelnego Prokuratora będzie, herb, jak wyżéj, z następującym, w językach Rossyjskim i Polskim napisem, Naczelny Prokurator $\frac{\text{Dziewiątego}}{\text{Dziesiątego}}$ Warszawskiego Departamentu Rządzącego Senatu.

212. Przewodniczący w Departamentach i Wydziałach, Senatorowie, Członkowie Senatu i Pomocnicy Na-

czelnych Prokuratorów, od stron w Senacie sprawy mających, żadnych odwiedzin przyjmować nie będą.

213. Ferye sądowe IX Departamentu, trwać będą od 1 (13) Lipca, od 1 (13) Września (1).

214. Porządek oddalenia się na ferye, ustanawianym będzie, osobném na każdy raz rozporządzeniem Namiestnika Królestwa, na przedstawienie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości, któremu w tym celu, starszy z nominacyi lub rangi Przewodniczący, po zniesieniu się z Naczelnym Prokuratorem, stosowny projekt rozkładu kompletów feryjnych składa.

215. W czasie feryj, jeden tylko Wydział posiedzenia odbywać będzie, dla sądzenia spraw, z rejestru terminów stałych, i rejestru summarycznego.

216. W dni sobotnie, Wydział feryjny odbywa:

1° Porządkowanie podań incydentalnych, w art. 52 pod liczbą 1, 2 wymienionych. W ciągu feryj żadne inne podania incydentalne wnoszone być nie mogą.

2° Sądzenie podań incydentalnych, w niniejszym artykule wymienionych, o ile za gotowe uznane zostały (2).

217. W sprawach i przedmiotach, do całego składu IX Departamentu należących, oraz w sprawach, z Wydziału feryjnego do powiększonego kompletu przechodzących, przyzywani będą Członkowie, z mocy art. 214

---

(1) Przepis niniejszy o feryach sądowych rozciągnięty został do feryj w innych Sądach Cywilnych.—(Porównać przypisek na str. 316 T. III nin. dzieła).

(2) Porównać art. 10 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, ktore zamieszczone jest wodsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 438 nin. dzieła).

nieoddalający się, a w braku tychże, Członkowie z X Departamentu.

218. Posiedzenia, o których mowa w poprzedzającym artykule, odbywać się będą w dni poniedziałkowe.

Przedmiotem posiedzeń tych jest:

1° Załatwienie przedmiotów ogólnych zwłoki niecierpiących.

2° Sądzenie spraw do całego składu Departamentu, oraz do powiększonego kompletu, z rejestru terminów stałych i summarycznego należących.

219. Departament X feryj sądowych nie ma.

220. Przewodniczący i Senatorowie żądający urlopu, bądź w kraju, bądź za granicę, udawać się będą ze stosowną prośbą przez pośrednictwo Dyrektora Głównego, do Namiestnika Królestwa.

221. Członkowie Departamentów, tudzież Naczelni Prokuratorowie, będą otrzymywać urlopy, do dni 8 i w kraju, od Dyrektora Głównego; do tygodni 6 i w kraju, od Namiestnika Królestwa, na przedstawienie Dyrektora Głównego; na czas dłuższy lub za granicę, od Najjaśniejszego Pana, na przedstawienie Namiestnika.

222. Wszyscy inni Urzędnicy Senatu i Kancellaryi Senatu, otrzymywać będą urlopy, do dni 8 i w kraju, od Naczelnego Prokuratora; do tygodni 6 i w kraju, od Dyrektora Głównego; na czas dłuższy lub za granicę, od Namiestnika Królestwa, na przedstawienie tegoż Dyrektora Głównego.

223. Prośby o urlop Członków Senatu i Referentów, zanoszone będą przez pośrednictwo Przewodniczącego w Departamencie; innych Urzędników, przez pośrednictwo Naczelnego Prokuratora.

224. Na posady 8ej i 9ej klassy w Kancellaryi Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, przeznacza, tytułem pełniących obowiązki, Dyrektor Główny, na przedstawienie właściwych Naczelnych Prokuratorów.

225. Kancelistów, Aplikantów Kancellaryi, Woźnych i Posługaczy, mianują właściwi Naczelni Prokuratorowie, z obowiązkiem donoszenia Dyrektorowi Głównemu, o zachodzących względem osób, posady te zajmujących, zmianach, półrocznie, co 1 Stycznia i 1 Lipca.

226. Ilekroć, według niniejszego Urządzenia, posiedzenie ma się odbyć w dniu oznaczonym, a dla święta lub dnia galowego, albo jakiejbądź innej przeszkody, posiedzenie nie mogłoby mieć miejsca, w takim razie odkłada się takowe na najbliższy dzień audjencyonalny.

V. Przepisy przechodnie dla przeniesienia spraw z Sądu Najwyższéj Instancyi i Wydziałów Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego, do Dziewiątego i Dziesiątego Departamentów Rządzącego Senatu.

(Postanowienie Księcia Namiestnika z d. 8/20 Września 1842 r. D. P. T. XXX, str. 241).

W wykonaniu Najwyższego Reskryptu, danego na imię Księcia Namiestnika Królestwa pod d. 26 Marca 1842 r. względem przywiedzenia do skutku zatwierdzonych w tymże dniu: Ustawy o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, oraz Postanowienia o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniéj instancyi dotąd wydawane, tudzież względem ostatecznego zniesienia Izby Sądu Najwyższego, oraz Wydziałów Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego, Książe Namiestnik Królestwa w postanowieniu swém z d. 8/20 Września 1842 r. wydał następujące przepisy:

1. Otwarcie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, nastąpi w dniu 20 Września (2 Października) 1842 r., i z dniem takowym, powołane wyżej, Najwyższa Ustawa i Najwyższe Postanowienie, wejdą w moc obowiązującą.

2. Z tymże dniem 20 Września (2 Października) 1842 r., Izba Sądu Najwyższego i Wydziały Kassacyjne Sądu Appellacyjnego, zostają ostatecznie zniesione.

3. Księgi, rejestra, wokandy, oraz całe Archiwum Izby Sądu Najwyższego, niemniéj księgi, rejestra, wokandy, oraz całe Archiwum Wydziałów Kassacyjnych, przeniesione być winny, pierwsze, do Archiwum IX Departamentu, drugie, do Archiwum X Departamentu. Szczegółowe rozporządzenia celem uskutecznienia tego przeniesienia, oraz odłączenie akt, które z mocy art. 35 i 39 Najwyższego Postanowienia daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 434 i 435 nin. dzieła), w Sądzie Appellacyjnym pozostać, lub do Sądów innych odesłane być powinny, przepisze Dyrektor Główny Sprawiedliwości, na przedstawienie Naczelnych Prokuratorów.

4. Sprawy na wokandach Wydziałów I i II Izby Sądu Najwyższego znajdujące się, z wyłączeniem tych, które z mocy art. 56 Najwyższéj Ustawy z d. 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 388 nin. dzieła), w całym składzie Departamentu sądzone i na właściwą wokandę wpisane być winny, przeniesione zostaną na wokandy Wydziału I i II Dziewiątego Departamentu, z zachowaniem, co do właściwości rejestru, prawideł, Wewnętrzném Urządzeniem przepisanych. W sprawach tego rodzaju, czytanie replik i duplik, według dotychczasowych przepisów złożonych, jest dozwoloném.

5. W sprawach, dotąd na wokandy byłego Sądu Najwyższéj Instancyi niewpisanych, a z mocy art. 5 i 13 Najwyższego Postanowienia daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 428 i 429 nin. dzieła), zawyrokowaniu Dziewiątego Departamentu ulegających, instrukcya w ten sposób załatwioną być winna, iżby, stosownie do art. 45 Najwyższéj Ustawy tejże daty (T. III, str. 387 nin. dzieła), przez każdą ze stron jedno tylko pismo obrończe przy porządkowaniu złożoném zostało.

6. Od wyroków, przez Wydziały Sporne Sądów Pokoju, Trybunały Cywilne pierwszéj instancyi, oraz Trybunał Handlowy, po dzień, od którego Najwyższe Postanowienie daty 26 Marca 1842 r. wchodzi w wykonanie, mocą ostatniéj instancyi zapadłych, służy odwołanie, od

pierwszych, przed właściwy Trybunał pierwszéj instancyi, od drugich, przed Sąd Appellacyjny, z zastosowaniem przepisu, w art. 4 i 13 wzmiankowanego Postanowienia (T. III, str. 427 i 429 nin. dzieła) zawartego. —Art. 2 niniejszego Postanowienia.

7. Od wyroków, przez Sąd Policyi Prostéj, Sądy Policyi Poprawczéj i Sądy Kryminalne, po dzień, od którego Najwyższe Postanowienie daty 26 Marca 1842 r. wchodzi w wykonanie, mocą ostatniéj instancyi zapadłych, służy odwołanie, od pierwszych, przed właściwy Sąd Policyi Poprawczéj, od drugich, przed właściwy Sąd Kryminalny, od ostatnich, przed Sąd Appellacyjny, z zastosowaniem przepisu, w art. 38 wzmiankowanego Postanowienia (T. III, str. 435 nin. dzieła) zawartego. — Art. 2 niniejszego Postanowienia.

8. Mecenasi, przy Izbie Sądu Najwyższego ustanowieni, pełnić będą odtąd obowiązki Obrońców przy Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentach.

V.

Organizacya Prokuratoryi w Królestwie Polskiém.

Dla zapewnienia na gruntownych zasadach obrony wszelkich jakiegokolwiek rodzaju *własności publicznych, jako to Korony i Narodowych, oraz tych, którym Rząd opiekę swoją lub bliższy dozór jest winien,* postanowieniem Najwyższém z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (D. P. T. II, str. 116) ustanowioną została *Prokuratorya Generalna,* która późniéj nazwę *Prokuratoryi w Królestwie Polskiém* otrzymała.

Pomijając przepisy w art. 2, 3, 4, 5 i 30 do 37, powyższego postanowienia zawarte, jako nie mające wypływu na Organizacyę Sądownictwa, zamieszczone tu zostają rozporządzenia podane w art. 1 i 6 do 29 włącznie, a mianowicie:

1. Na miejscu wszystkich Wydziałów prawnych i Urzędników do których obrona jakichkolwiekbądź własności publicznych dotychczas należała, będzie w Stolicy Królestwa pod bokiem Kommissyów Rządowych jedna tylko naczelna Magistratura, to jest *Prokuratorya Generalna,* obroną prawną wszystkich własności publicznych zatrudniać się mająca (1).

---

(1) Od zasad tu podanych ma miejsce wyjątek *co do sporów. pomiędzy instytutami publicznemi a Skarbem Królestwa* toczących się W przedmiocie tym obowiązującemi są dwa postanowienia Namiestnika Królewskiego:

Oznaczenie Sądu upoważnionego do sądzenia spraw tyczących się własności publicznych.

6. Jeden tylko Sąd Ziemski Województwa Mazowieckiego w stolicy będący (t. j. Trybunał Cywilny Warszawski), jako pierwsza instancya, i jeden tylko Trybunał Appellacyjny (Sąd Appellacyjny Królestwa), jako druga instancya,

---

Pierwsze z d. 2 Grudnia 1817 r. (D. P. T. IV, str. 74) które stanowi:

Art. 1. W przypadku zachodzących sporów między Skarbem publicznym a Instytutami, Delegowani od Kommissyów Rządowych, których się spór dotycze, takowy rozpoznać i właściwym Kommissyom przedstawić będą obowiązani.

Art. 2. Zgodna opinia Kommissyj Rządowych w przedstawionych sobie w sposób w artykule poprzednim przepisany sporach, stanowić będzie ostateczną tychże sporów decyzyą.

Art. 3. W przypadku gdyby opinie Kommissyów odmienne były w téj mierze, natenczas rzecz do ostatecznéj Naszéj w Radzie decyzyi przedstawioną być ma.

Drugie z d. 18 Lipca 1818 r. (D. P. T. VI, str. 185) które stanowi:

Art. 1. Do decyzyi Kommissyów Rządowych należyć mają, stosownie do postanowienia Naszego z d. 2 Grudnia 1817 r., wszelkie spory o prawa, summy i służebności, tyczące się funduszów Instytutów Edukacyjnych, Duchowieństwa Narodowego i innych wyznań religijnych, Instytutów Wojskowych, tudzież funduszów miast, wsiów i gmin na gruncie Rządowym leżących, naostatek wszelkich funduszów Szpitalów, Zgromadzeń miłosierdzia i innych Instytutów publicznych, pod sterem Rządu krajowego będących, a to w takim razie, gdy żadna strona prywatna do pomienionych sporów nie wchodzi.

będą wyłącznie upoważnionemi do sądzenia wszystkich processów z całego kraju, publicznych własności tyczących się, czyli to z powództwa czyli z zapozwania wytoczonych, w tych jednak tylko przypadkach, gdzie spór o prawo do własności, to jest *de jure*, jak np. o dziedzic-

---

Art. 2. Decyzye w sporach wyż wyrażonych przez Kommissye Rządowe wydane, mają między stronami powagę rzeczy ostatecznie załatwionéj i pociągają za sobą wszelkie prawne skutki.

Art. 3. Decyzye pomienione wydawane będą w imieniu Kommissyów Rządowych, których się spór dotyczy, i podpisane będą przez Prezydujących Ministrów w tychże Kommissyach Rządowych, do których się spór stosuje.

Art. 4. Wszelki spór zachodzący między Skarbem publicznym a prywatnym, tudzież między Instytutem wyż wyrażonym, jako téż między miastem, wsią, lub gminą, na gruncie Rządowym leżącemi a prywatnym, należyć będzie do rozpoznania i decyzyi Sądownictwa Cywilnego.

Art. 5. W sporach do decyzyi Kommissyów Rządowych należących, Prokuratorya Jeneralna, na wezwanie tychże Kommissyów, będzie dawać na piśmie swe opinie w względzie prawnym. Zaś w sporach pozostawionych do decyzyi Sądownictwa Cywilnego, taż Prokuratorya obowiązaną jest, obrony swéj udzielać dla Skarbu publicznego, Instytutów wszelkich wyż wyrażonych, tudzież dla miast, wsiów, i gmin na gruncie Rządowym leżących, jeżeli takowe z prywatnemi w sporze zostawać będą.

Art. 6. W każdém zdarzeniu gdzie zachodzić będzie potrzeba odebrania przysięgi, inkwizycyi świadków, rewizyi naocznej, lub innej przez Delegowanego odbyć się mającej czynności, będzie wyznaczony z Członków władz Administracyjnych Delegowany, który, jako Kommissarz Rządowy, czynność sobie poruczoną uskuteczni, z zalikwidowaniem należytości prawem ustanowionych.

(Art. 7 do 27 włącznie, jako obejmujące w sobie przepisy administracyjne *O sposobie ogólnym postępowania w powyższych sporach*, opuszczają się tu zupełnie).

two dóbr nieruchomych, o granice, o prawa hypoteczne, o należność kapitałów, lub jakichkolwiek wiecznych funduszów, o ważność tranzakcyj, testamentów, kontraktów, umów, i t. p. zachodzić będzie.—Art. 11 i n. pos. Rady Adm. z d. 11 Lutego 1842 r. (T. I, str. 627 nin. dzieła). — (1).

---

(1) Z uwagi, iż przepisy postanowienia z d. 27 Lutego 1816 r. (Dopisek IV na str. 1027 T. I, nin. dzieła), wstrzymujące bieg spraw własności publicznéj tyczących się, zamierzone były jedynie do usposobienia dokładnéj dla Skarbu, gmin, miast, funduszów duchownych i instytutów publicznych obrony w tychże sprawach, że, lubo ustanowienie Prokuratoryi prowadzi do takowego zamiaru, jednakże Magistratura ta nowo utworzona, dostatecznego czasu potrzebuje, aby postawioną była w możności przygotowania dokładnych obron w tak znacznéj liczbie processów,— przeto Namiestnik Królestwa na posiedzeniu Rady Administracyjnéj z d. 20 Maja 1817 r. (D. P. T. III, str. 170), pomiędzy innemi, postanowił:

„Prokuratorya Jeneralna skoro uzna, iż przygotowanie obrony dokładnéj, w jakimkolwiek nowym lub w bieg przywróconym procesie, i zgromadzenie potrzebnych do niéj materyałów, wymaga dłuższego czasu, będzie miała prawo, żądać *dylacyi* aż do sześciu miesięcy. W przypadku koniecznéj potrzeby upoważnioną jest do żądania drugiéj, a następnie i trzeciéj półrocznéj dylacyi, które każdy Sąd, na wyraźne żądanie Prokuratoryi Jeneralnéj, w każdéj sprawie dozwolić powinien. Jeżeliby zaś zaszła kiedy potrzeba dłuższéj nad te trzy dylacye przewłoki, naówczas udzielenie takowéj, zależeć będzie od uznania Sądu. Rozporządzenie to względem dylacyów, trwać ma do czasu zaprowadzenia nowéj Procedury sądowéj."

Na zasadzie powyższego przepisu Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod d. 31 Lipca (12 Sierpnia) 1854 r. N. 10158 wydała rozporządzenie, iż Prokuratorowie przez stosowne wnioski obowiązani są zwracać uwagę Sądów na istotne znaczenie przepisów tegoż postanowienia, a przez dokładne ich wyjaśnienie starać się, iżby Sądy wyrokami swemi nie odmawiały Prokuratoryi dyllacyj tam, gdzie takowe Prokuratoryi z prawa służą.

7. Sprawy tylko przemijajace, z własności publicznych wynikające, jak np. Sprawy Possessoryjne, Kryminalne, Policyi Poprawczéj, Policyjne, tudzież o dochody czasowe (wyjąwszy te dochody, które niżéj pod art. 10 są wyszczególnionemi), w sądach właściwych, *respective* miejscowych, pierwszéj instancyi sądzonemi będą. Trybunał zaś Najwyższy, tak jak dla wszystkich krajowych mieszkańców, będzie dla spraw i processów własności publiczne interessujących, trzecią i ostatnią instancyą.

Attrybucye Ogólne Prokuratoryi Generalnéj.

8. Prokuratorya Generalna w całym ogóle Składu swego, jest zwierzchnim i naczelnym pełnomocnikiem Rządu krajowego, a to w względzie dochodzenia lub obrony prawnéj wszystkich własności publicznych pod opieką Rządu będących. — Post. Nam. Kr. z d. 2 Grudnia 1817 r. (T. III, str. 492 nin. dzieła), oraz art. 8 i n. takiegoż postanowienia z d. 18 Września 1817 r. (T. II, str. 174 tegoż dzieła).

9. Takiemi własnościami publicznemi są:

a) Dobra i lasy korony (1).

---

(1) Tu się odnoszą dwa postanowienia Rady Administracyjnéj:

Pierwsze z d. $^{1}/_{13}$ Listopada 1840 r. (D. P. T. XXVI, str. 163), podług którego:

Art. 1. W sprawach granicznych i wszelkiego rodzaju sporach pomiędzy dobrami Księstwa Łowickiego, a osobami prywatnemi wyniknąć mogących, obroną prawną ze strony tych dóbr, Prokuratorya Jeneralna w Królestwie zajmować się jest obowiązaną.

Art. 2. Ściąganie niedoborów od dzierżawców, czynszowników i innych osób, do kassy Księstwa Łowickiego, odbywać się winno nadal i bez nadwerężenia praw, na

mocy istniejących już umów, nabytych, drogą egzekucyi administracyjnéj.

Drugie, w rozwinięciu powyższego wydane, z d. 21 Października (2 Listopada) 1841 r. (D. P. T. XXVIII, str. 413) w tej osnowie:

Art. 1. Sprawy, w których, z jednéj strony, Prokuratorja Jeneralna obowiązaną jest bronić spraw Skarbu Królestwa, Kościołów, Instytutów i Gmin, w myśl art. 9 i 10 Ustawy z d. 20 Września (11 Października) 1816 r. (T. III, str. 491 niń. dzieła), a z drugiéj zachodzi przeciwny interes Administracyi Księstwa Łowickiego, wprowadzane i rozpoznawane być mają w właściwych Sądach Cywilnych.

Art. 2. Obroną spraw Administracyi Księstwa Łowickiego, tak w tych wypadkach, jako też w razie zachodzących sporów pomiędzy Skarbem Królestwa, Kościołem, Instytutem, Gminą miasta i wsi, z jednéj, a tąż Administracyą z drugiéj, i prywatnym z trzeciéj strony, trudnić się będzie, ze strony wspomnionéj Administracyi, mianowany oddzielnie, decyzyą Namiestnika Królestwa, Pełnomocnik prawny, a rozstrzyganie tego rodzaju sporów, wedle art. 4 Postanowienia z dnia 18 Lipca 1818 r. (T. III, str. 493 nin. dzieła) należy do Sądownictwa Cywilnego.

Art. 3. Gdy, wedle art. 12 Ustawy z dnia 29 Września (11 Października) 1816 r., Prokuratorya Jeneralna nie jest obowiązaną udzielać assystencyę i obronę prawną w sporach, tyczących się dochodów przemijających i tymczasowych, a takowe z istoty swéj pośpiechu wymagają, zatém obroną tego rodzaju spraw, jako téż processów possessoryjnych, w interessach Administracyi Księstwa Łowickiego, w Sądach Pokoju, trudnić się będą jéj urzędnicy, a w Trybunale Cywilnym, oraz w wyższych Magistraturach sądowych, Pełnomocnik prawny Administracyi, który zarazem obowiązany jest do udzielania instrukcyi prawnéj rzeczonym urzędnikom, w sprawach, przed Sądy Pokoju wytaczanych.

Art. 4. Pozwy w sprawach, powyższym artykułem wymienionych, jak równie w sprawach, Postanowieniem Rady

b) Dobra i lasy narodowe, w aktualnéj possessyi Rządu zostające (1).

c) Dobra i lasy narodowe, za przywilejami szczególnemi w używaniu jeszcze prywatnych osób będące.

d) Dobra i lasy narodowe, za Rządu Księstwa Warszawskiego Donataryuszom rozdane, a teraz Rządowi zwrócone.

e) Summy, przez Konwencyą Wiedeńską Skarbowi odstąpione.

f) Długi pieniężne i wszelkiego rodzaju należytości, Skarbowi narodowemu winne.

g) Sukcesye wakujące, stemple spadkowe i wszelkiego rodzaju legata na własność lub użytek publiczny przeznaczone (2).

h) Dobra i kapitały, do funduszu edukacyjnego należące.

Administracyjnéj z dnia 1/13 Listopada 1840 roku (T. III, str. 495 nin. dzieła) przewidzianych, mają być wydawane z powództwa Administracyi Księstwa Łowickiego; a nawzajem, w tych samych wypadkach, strony interessowane, rozpoczynając sprawy przeciwko Administracyi wspomnionéj, stosownie do art. 11 Postanowienia z d. 6/18 Września 1817 r. o sprawach possessoryjnych wydanego (T. II, str. 171 nin. dzieła), pozwy, nie Gubernatorowi Cywilnemu, lecz Administracyi Księstwa, wręczać powinny.

(1) Wszelkie sprawy graniczne i possessoryjne, dotąd zachodzące, dóbr i lasów rządowych dotyczące, w których przedmiot zakwestionowany nie przenosi włók dwóch miary Polskiéj, stosownie do Dekretu o miarach nowych (D. P. T. VI, str. 50, oraz T. II, str. 878 i n. niniejszego dzieła) mogą być przez dobrowolne układy, za upoważnieniem Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu załatwione.

Post. Ks. Nam. z d. 24 Sierpnia 1819 r. (D. P T. D. str. 239).

(2) Porównać art. 24 i n. postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 11 Lutego 1842 r. (T. II, str. 631 nin. dzieła).

i) Dobra, kapitały, dziesięciny i wszystkie fundusze duchowieństwa narodowego (1).

k) Dobra i wszystkie fundusze miast, gmin, zgromadzeń miłosierdzia, szpitalów, oraz wszelkich korporacyow i instytutów publicznych (2).

l) Wszystkie fundusze innych wyznań religijnych, nakoniec wszystkie własności publiczne, ruchome i nieruchome, którym Rząd krajowy opiekę swoją jest winien, a które do prywatnéj własności nie należą (3).

10. Dopóki atoli osobne postanowienie z dokładném

---

(1) Podług postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 26 Czerwca 1819 r. (D. P. T. VI, str. 355).

„Dobra, fundusze i własności zniesionych zgromadzeń i instytutów duchownych, co do stosunków prawnych, począwszy od dnia 1 Czerwca r. b., uważanemi będą w równi z majątkiem Rządowym dopóki zostawać będą pod Administracyą Rządową, co jednak nie ma naruszać w niczém prawnych w téj mierze stosunków, które wypływają z przeszłości."

(2) Obrona prawna w sprawach, Domu Podrzutków i Szpitala Dzieciątka Jezus dotyczących, podobnie jak to ma miejsce co do innych tego rodzaju zakładów, należéć ma do Prokuratoryi. (Art. 5 postanowienia Najwyższego z d. $^{17}/_{29}$ Października 1838 r. — D. P. T. XXII, str. 365).

(3) W § 177 Ustawy dla Kościoła Ewangelicko-Augsburgskiego z d. $^{8}/_{20}$ Lutego 1849 r. (D. P. T. XLII, str. 193) podany jest przepis:

„Na rzecz Kościoła pod żadnym pozorem nie wolno zaciągać długów; wszelkie, prawem lub przez właściwe Władze dozwolone wydatki Kościelne, gotowizną powinny być płacone; za wzięte przedmioty bez zapłaty, odpowiadają Członkowie Kollegjum Kościelnego, jak za swoje własne długi, a ztąd nie może być przeciw Kościołowi, jego własności lub jego dochodom, żadna skarga wystosowana, a przez sądy przyjęta."

wyszczególnieniem nie oznaczy, które własności i należności publiczne, w artykule poprzedzającym wymienione, oraz które dochody drogą zwyczajnego Sądownictwa, a które drogą Administracyjną, poszukiwane, odzyskiwane, i realizowane być mają, dopóty Prokuratorya Generalna jak najtroskliwiéj baczyć powinna, aby na drogę processu w sądach zwyczajnych zwracaném nie było, dochodzenie i realizowanie następujących przedmiotów, jako to:

a) Podatków i z niemi połączonych sporów o allewiacją.

b) Defraudacjów i szkód celnych i leśnych.

c) Dochodów z dóbr korony, narodowych, równie i tych, które do funduszu edukacyjnego należą.

d) Komornego z domów Skarbowych, wojskowych i do funduszu edukacyjnego należących.

e) Procentów od kapitałów Skarbowych i edukacyjnych, (wyjąwszy od summ Skarbowi przez konwencyą Wiedeńską odstąpionych).

f) Kontraktów w drodze administracyjnéj przez Kommissye Rządowe lub z ich polecenia przez niższe Władze Administracyjne, z prywatnemi osobami zawieranych, oraz kaucyów na rzecz Rządu wystawionych, niemniéj sporów z tychże kontraktów i kaucyów wynikać mogących.

g) Kanonów i czynszów z Erbpachtów narodowych, koronnych lub edukacyjnych.

h) Przychodów Skarbowych niestałych, jako to z cła, poczty, konsumpcyi, od rzezi bydła, z loteryi, soli, tabaki, stemplowanego papieru, wynikających, i innych tym podobnych.—Art. 170 K. P. S. z dopiskiem. (T. II, str. 241 nin. dzieła).—(1).—Art. 25 i 26 Organizacyi Rad Prefekturalnych (T. III, str. 510 nin. dzieła).

---

(1) Prokuratorowie Trybunałów i Sądu Appellacyjnego obo-

11. Czyli więc z powództwa czyli z zapozwania spór jakowéj którejkolwiek z powyżéj wymienionych publicznych własności tyczący się, bądź do sądowéj, bądź też do administracyjnéj drogi wprowadzonym będzie, Prokuratorya Generalna wprowadzeniem i obroną prawną takowych sporów za użyciem ustanowionych Obrońców, niżéj w art. 20 wymienionych, trudni się, i zwierzchni w tym względzie dozór mieć powinna (1).

---

wiązani są nad dopełnieniem przepisu w artykule tym podanego czuwać, i co do wstrzymania spraw tymże artykułem objętych, oraz zwracania ich od drogi sądownictwa zwyczajnego z swéj strony w razie potrzeby, stosowne wnioski w Sądzie czynić,

K. R. S. d. 25 Lutego 1817 r. N. 421.

(1) Z przepisem objętym w niniejszym artykule ma związek postanowienie przez Króla Saskiego Księcia Warszawskiego pod d. 15 Lutego 1812 r. (D. P. K. W. T. IV, str. 227) wydane *w przedmiocie postępowania, jakiego trzymać się powinny instytuta, gminy lub posiadacze beneficiów w sprawach przez siebie lub przeciwko sobie wytaczanych,* a mianowicie:

Art. 1. Każda gmina, instytut lub posiadacz beneficii, mający rozpocząć proces w sprawie, któraby do Sądu Cywilnego należała, powinien wprzódy zyskać pozwolenie na to od właściwéj Rady Prefekturalnéj (obecnie Rządu Gubernialnego), pod nieważnością aktu, bez takowego pozwolenia zdziałanego i pod karą ponoszenia kosztów przez tego, ktoby go wnieść poważył się.

Art. 2. Ktokolwiek gminę instytut lub posiadacza beneficii w takimże rodzaju sprawy przed Sąd Cywilny, o rzecz do gminy, instytutu lub do beneficium należącą, pozywać będzie, obowiązanym jest na dni trzydzieści przed wydaniem pozwu donieść o tém Radzie prefekturalnéj (obecnie Rządowi Gubernialnemu) właściwéj dla strony zapozwać się mającéj, w doniesieniu tém przedmiot pozwu i powody, na których go ma wspierać, wymienić, a Prefekt zaświadczenie na odebranie takowego doniesienia podającemu wydać, winien będzie. Po upłynieniu dni trzydziestu działać sądownie mocen będzie, do

12. Prokuratorya Generalna obowiązana będzie do wprowadzania i obrony prawnéj nie tylko co do prawa o własność, to jest *quo ad jus*, ale też i co do dochodów w tych tylko sporach, które Korony, Skarbu narodowego, tudzież funduszów edukacyjnych, zgromadzeń miłosierdzia i szpitałów, tyczą się, w innych zaś sporach, to jest tych, które się do dóbr i funduszów duchowieństwa, miast, gmin i wszelkich korporacyów i instytutów publicznych ściągają, Prokuratorya taż Generalna tam tylko do dania asystencyi swojéj i obrony obligowaną zostaje, gdzie spór nie o dochód przemijający i czasowy, ale o samo prawo do własności dóbr i funduszów pomienionych, to jest *de jure* zachodzić będzie.

---

pozwu swego dowód, że właściwéj Radzie prefekturalnéj o nim wprzód doniósł, załączywszy. Inaczéj pozew przeciwko tym przepisom zaniesiony nieważnym będzie.

Art. 3. Gmina instytut, lub posiadacz beneficii przegrawszy sprawę bądź z swego powództwa, bądź z obrony będąc zapozwanym, niemogą zaniechać appellacyi bez zezwolenia Rady prefekturalnéj.

Art. 4. Podobnież bez zezwolenia Rady prefekturalnéj niemogą zaniechać odwołania się do Sądu Kassacyjnego, gdzie podług praw odwołanie się ma miejsce, jeżeli wyroki dwóch instancyi zgodnemi nie będą, a przeciwnie odwoływać się do Kassacyi od wyroku ostatecznéj instancyi, wyrok pierwszéj instancyi potwierdzającego, bez zezwolenia Rady prefekturalnéj nie będą mogły.

Art. 5. Zyskujący bądź w pierwszéj bądź w ostatecznéj instancyi wyrok przeciwko gminie, instytutowi lub posiadaczowi beneficii, prześle go Radzie prefekturalnéj w kopii autentycznéj, i na takowe przesłanie zaświadczenie Prefekta odbierze, które zaświadczenie tegoż samego dnia wydane mu będzie, i pod żadnym pretextem odmówioném być nie może; inaczéj, w przypadku nawet zaniechania appellacyi lub nieodwołania się z strony gminy, instytutu, lub beneficyatu do kassacyi, egzekucya daną nie będzie.

13. Oprócz powyżéj wyrażonych attrybucyj i obowiązków do Prokuratoryi Generalnéj przywiązanych, należéć także do niéj będzie na wezwanie Kommissyów

Art. 6. Gdyby upadający czas przedawnienia niedopuszczał czekania z wydaniem pozwu na zezwolenie Rady prefekturalnéj, wolno będzie go wydać bez poprzedniczego opowiedzenia się; natychmiast jednak wydając go do Sądu, uwiadomić o nim Radę prefekturalną należy pod nieważnością aktu, w którym to przypadku termin prawem przeznaczony do odpowiedzi w Sądzie dla gminy, instytutu, i posiadacza beneficii o dni trzydzieści przedłużonym, w innych zaś przypadkach, gdzie opowiedzenie się Radzie prefekturalnéj na dni trzydzieści przed wydaniem pozwu uczynioném było, termin pierwszy do odpowiedzi w Sądzie prawem przepisanéj dla gmin, instytutów i beneficyatów podwojonym będzie.

Art. 7. Strona zyskująca przeciwko gminie wyroki na zapłacenie przyszłych długów ze skryptu, a nawet hypotecznego, nie może uskutecznić egzekucyi co do kapitału na funduszach gminy, póki Rada prefekturalna nie urządzi, jakim sposobem, i w jakim czasie gmina zapłacić winna, z wolném od tego urządzenia odwołaniem się do Rady Stanu; prowizye jednak od takowego długu niezwłocznie na terminach płaconemi i egzekwowanemi będą.

Art. 8. Gminy żadnych długow, bez zezwolenia Rady prefekturalnéj i za potwierdzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych, zaciągać niemogą: w skrypcie długowym gminy, czas, sposób wypłacenia i sposób egzekucyi na przypadek niezapłacenia, opisanym być powinien.

Art. 9. O przedmioty w sporze będące zgody z gminami, instytutami i beneficyatami w Radach prefekturalnych właściwych za ich zezwoleniem zawieranemi, jeżeli w nich o czasowe użytkowanie iść będzie, przez Naszego Ministra Spraw Wewnętrznych potwierdzanemi, jeżeli zaś wywłaszczenia, zamiany, zrzeczenia się praw wieczystego tyczéć się będą, do Naszego potwierdzenia, za poprzedniczém roztrząśnieniem Rady Stanu, przesyłanemi będą.

Rządowych we wszystkich przypadkach i materyach własności publicznéj tyczących się, jak np. względem legalności zawiéranych przez Władze Rządowe z prywatnemi osobami kontraktów, i umów, względem legalności wystawionych kaucyów, niemniéj względem rozpoznania wszelkiego rodzaju zachodzić mogących przedmiotów i kwestyj prawnych, potrzebne opinie i obiaśnienia dostarczać (1).

14. Pod zwierzchnim dozorem Prokuratoryi Generalnéj, zostawać będzie Archiwum główne aktów, które do wszystkich własności publicznych, wyż wymienionych, ściągają się.

Do takowego Głównego Archiwum Prokuratorya Generalna wszystkie szczegółowe Archiwa i akta, które Wydziały dzisiejsze prawne przy różnych Magistraturach postanowione, pod swoim dozorem mają, zgromadzić i takowe jak najdokładniéj uporządkować, będzie obowiązaną.

15. Prokuratorya Generalna zostawać będzie pod Naczelnym stérem Kommissyów Rządowych, bez których wiedzy, zezwolenia i szczególnéj autoryzacyi żadnego procesu, powyżéj wymienionych własności publicznych tyczącego się (w przedmiotach tych, które do każdéj *respective* Kommissyi Rządowéj należą), rozpoczynać, lub o własność publiczną godzić się, od zaczętego procesu odstępować, albo też appellacye od wyroków niepomyślnych opuszczać, nie będzie władną, i których Kommissyów Rządowych wszelkie polecenia sobie dane, wykonywać będzie obowiązaną (1).

(1) Rozporządzenie zawarte w art. 13, 15 i 17 niniejszéj Organizacyi Prokuratoryi rozwinięte zostały postanowieniem Rady Administracyjnéj z d. 23 Listopada (5 Grudnia) 1834 r. (D. P. T. XVI, str. 261).

16. Prokuratorya Generalna od wszystkich Kommissyów Rządowych (w przedmiotach jakie do któréj Kommissyi *respective* należą) dokładną informacyą o stanie wszystkich sporów prawnych i procesów sądowych publiczne własności interesujących, czyli to już za bytu zeszłych kraju tego Rządów ukończonych, czyli téż wiszących lub nowego rozpoczęcia oczekujących, zasięgnie.

17. Równie także Prokuratorya Generalna od wszystkich Magistratur i Urzędników Sądowych i Administracyjnych, o podobnymże stanie wszystkich w artykule poprzedzającym wymienionych sporów publicznéj własności tyczących się, potrzebne zawiadomienie powziąść i akta do nich potrzebne ściągnąć będzie obowiązana (1).

18. Tym sposobem Prokuratorya Generalna zainformowana o dotychczasowém położeniu wszystkich rzeczonych sporów i procesów, raport ogólny ułoży i takowy Kommissyom Rządowym (*respective* podług gatunku, natury i rodzaju przedmiotów, jakie do któréj Kommissyi należéć mogą) prześle, w którym to raporcie stosowne przedstawienie, tak względem kontynuacyi wiszących, jako téż względem potrzebnego rozpoczęcia nowych procesów, oraz względem pozyskania potrzebnéj w téj mierze autoryzacyi, z dokładném wyjaśnieniem Kommissyom tymże Rządowym uczynione być powinno.

19. Oprócz tego Prokuratorya Generalna o wszystkich następnych działaniach swoich i o położeniu przyszłém wszystkich sporów prawnych i procesów Sądowych i Administracyjnych, dokładne raporta co pół roku Kommissyom Rządowym (w tém co do któréj *respective* Kommissyi należy) zdawać i przesyłać obowiązana będzie.

(1) Rozporządzenie zawarte w art. 13, 16 i 17 niniejszéj Organizacyi Prokuratoryi rozwinięte zostały postanowieniem Rady Administracyjnéj z d. 23 Listopada (5 Grudnia) 1834 r. (D. P. T. XVI, str. 261).

Obrońcy Prawni publicznych własności przy Sądach i Trybunałach, oraz ich obowiązki.

20. Będą przy Sądach Ziemskich i Grodzkich Wojewódzkich, przy Trybunale jednym Appellacyjnym i przy Trybunale Najwyższym postanowieni *Obrońcy prawni*, obronę sporów i procesów własności publicznéj tyczących się, popierający. Obrońcy przy Sądzie Ziemskim Województwa Mazowieckiego, przy jednym Trybunale Appellacyjnym, i przy Trybunale Najwyższym, będą mieli dodanych *Zastępców*.

21. Obrońcy takowi są wykonywaczami rozkazów i poleceń Prokuratoryi Generalnéj, oraz Zastępcami onejże w względzie popierania i obrony prawnéj wszystkich sporów i procesów, które z powyżéj wymienionych publicznych własności, czyli to w drodze sądowéj, czyli téż administracyjnéj, popiérane być mają. Pod dozorem rzeczonych Obrońców, zostawać będzie szczegółowe archiwum tych aktów, które im do popiérania i obrony sporów i procesów, własności publiczne interesujących, przez Prokuratoryą Generalną powierzone będą, za których całość są odpowiedzialnemi.

22. Obrońcy ci zostawać będą pod naczelnym dozorem Prokuratoryi Generalnéj; bez wiedzy, zezwolenia i autoryzacyi jéj, nic działać nie będą mogli. Prokuratorya Generalna przepisze tymże Obrońcom potrzebne instrukcye urządzające sposób znoszenia się z nią względem dokładnego zabezpieczenia obrony wszystkich sporów i procesów własności publicznéj tyczących się.

O wszystkich zaś swych czynnościach, niemniej o stanie i położeniu wszystkich takowych sporów i procesów raporta co miesiąc Prokuratoryi Generalnéj zdawać są obowiązanemi.

23. Oprócz obrony sporów i procesow dopiero wymienionych, Obrońcy przy Sądach Wojewódzkich postanowieni, obowiązani będą na wezwanie Kommissyów Wojewódzkich, we wszystkich przedmiotach i kwestyach prawnych, własność publiczną interesujących, Kommissyom tymże potrzebne opinie i objaśnienia dostarczać, którzy jednak w ważniejszych przypadkach (nim żądane opinie dostarczą) Prokuratoryi Generalnéj radzić się powinni.

24. We wszystkich procesach sądowych, własności publicznéj tyczących się, Obrońcy wyż wymienieni obowiązani będą nie tylko stęple i koszta zwyczajne sądowe i zasądowe, ale nawet *honoraria* (tak jak inni prywatnych stron obrońcy) na przeciw stronie proces z Skarbem lub publicznym jakowym funduszem wiodącéj, likwidować, zasądzone ściągać i o ściągniętych Prokuratoryi Generalnej donosić.

Przepisy Ogólne.

25. Każdy spór i proces, wyż wymienionych własności publicznych tyczący się (czyli ten z powództwa Korony, Skarbu narodowego, lub jakiejkolwiek publicznéj własnosci, czyli też z zapozwania strony prywatnéj na przeciw Koronie, Skarbowi lub publicznéj jakiéj własności, drogą sądową albo administracyjną, intentować przyjdzie), wprowadzony i popierany być powinien w imieniu Prokuratoryi Generalnej.

26. Ani Członkom Prokuratoryi Generalnéj, ani Asesorom Aplikantom, ani Obrońcom przy Sądzie Ziemskim Województwa Mazowieckiego, przy Trybunale Appellacyjnym i przy Trybunale Najwyższym i ich Zastępcom, ani nawet żadnemu Prokuratoryi Generalnéj niższemu Oficyaliście, przyjmować obrony lub popierania procesów sądowych lub administracyjnych, i spraw stron prywatnych, chociażby te z procesami, własności publicznych tyczącemi się, w żadnéj kollizyi nie były, czyli to osobiście czyli też przez subordynowane tajemnie osoby, nie będzie wolno, a to pod utratą urzędu i służby. Tym tylko Obrońcom, którzy przy innych Sądach Wojewódzkich będą, a którzy podług artykułu 7 do obrony tylko procesów przemijających i czasowych przeznaczeni są, podejmować się obrony procesów stron prywatnych wolność zostawuje się.

27. Prokuratorya Generalna i wszyscy Obrońcy, podobnie jak każda inna Magistratura Rządowa, od opłacania stęplowanego papieru w promowowaniu lub obronie procesów i sporów powyższych oraz we wszystkich z urzędu czynionych korrespondencyach, będą wolnemi.

28. Aczkolwiek zgromadzenia i korporacye duchowne, miasta, gminy i inne instytuta publiczne przez Prokuratoryą Generalną i Obrońców prawnych bronionemi będą; z względu jednak, iż te z swoich własności dochody pobierają, opisany osobną ustawą będzie sposób, jakimby, w miarę przewiedzionych na rzecz ich procesów i sporów, z dochodów swoich na opędzenie kosztów w opłaceniu etatu Prokuratoryi Generalnéj i Obrońców, potrzebnego, pewną należność kontrybuowały. Z pod tego atoli zastrzeżenia wyłączonemi są fundusze edukacyjne, zgromadzenia miłosierdzia i szpitale, które kosztów żadnych ponosić nie mogą.

29. Wewnętrzną Organizacyę i porządek działań swoich Prokuratorya Generalna ułoży i Rządowi przez Kommissyą Sprawiedliwości do potwierdzenia przedstawi.

VI.

Organizacya Sądownictwa Administracyjnego.

W poprzedzających Oddziałach Organizacyi Sądownictwa podane zostały przepisy dotyczące zwyczajnego sądownictwa cywilnego. Wyjątek w tej mierze stanowią *Sądy Administracyjne*, których zadaniem jest roztrzygać spory, pomiędzy władzami krajowemi a osobami prywatnemi toczące się, w przypadkach wyraźnie prawem wskazanych.

Nie ma dotąd oddzielnej Ustawy, obejmującej w sobie wyłącznie rozporządzenia dotyczące Sądownictwa Administracyjnego; tu więc podane zostaną w porządku, o ile można chronologicznym, wszystkie odnoszące się do tego przedmiotu przepisy.

Najpierwsza wzmianka o sądach administracyjnych znajduje się w Ustawie Konstytucyjnej Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. II). Podług tej Ustawy, w każdym departamencie utworzoną została *Rada interesów spornych* (art. 65), a odwołanie się od Rad Departamentowych rozpoznawała Rada Stanu (art. 17 i 18).

W rozwinięciu tych zasadniczych przepisów, najprzód postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 7 Lutego 1809 r. (D. P. K. W. T. I, str. 165), podaną została *Organizacya Władz Administracyjnych*, któ-

ra co do *Rad prefekturalnych* (czyli teraźniejszych *Rządów Gubernialnych*), stanowi:

25. *Rady Prefekturalne*, są Magistraturami kollegialnemi, spory administracyjne rozpoznawającemi i rozstrzygającemi.

26. Takiemi spornemi przedmiotami są: (1).

a) Prośby prywatnych osób, o allewiacye w podatkach i innych ciężarach publicznych, z przyczyny nadzwyczajnego przypadku, któryby się stał po nastąpionym rozkładzie.

b) Spory między Administracyą, a dzierżawcami dóbr narodowych, jako też spory zachodzące pomiędzy entreprenerami robót publicznych, i Administracyą, względem uznania brzmienia zawartych kontraktów, i względem ich wykonania.

c) Spory zachodzące pomiędzy prywatnemi i entreprenerami robót publicznych; gdy pierwsi się użalają o krzywdę, którąby z winy entreprenerów, w egzekucyi tychże robót ponieśli.

d) Podania i spory tyczące się wynagrodzeń, jakich prywatni żądać mogą, z zabranych im gruntów i domów na potrzebę publiczną.

e) Spory i trudności zachodzące względem dróg publicznych, ulic, spławów na rzekach, kanałów i mostów.

f) Podania gmin, o pozwolenie rozpoczęcia processu, tudzież o pozwolenie sprzedania lub zamienienia własności gminnéj.

g) Spory pochodzące z własności krajowych, które Rząd titulo własności prywatnéj posiada, a które

(1) Porównać art. 9 i 10 Organizacyi Prokuratoryi (T. III, str. 495 n. nin. dzieła).

pod rozpoznanie Sądów cywilnych podpadają, powinny być wprzódy na dni trzydzieści, do Rady Prefekturalnéj podawanemi, nim pozwy wydawanemi być mogą, a to jedynie końcem uwiadomienia Rady Prefekturalnéj, o mającéj się rozpocząć sprawie; po upłynieniu czasu tego wolno będzie stronom, nie czekając dłużéj, wydać pozwy do Sądu cywilnego (1).

27. Trzech Członków komplet składa. Większość głosów decyzyą stanowi. Równość zdań Prezydujący rozwięzuje.

28. W przedmiotach wartości przechodzącéj summę złotych tysiąc, dozwoloném jest odwołanie się od decyzyi Rady Prefekturalnéj do Rady Stanu, na ręce Ministra Wydziałowego, bez wstrzymania jednak egzekucyi.

(1) Obostrza się wykonanie przepisu w § 26 pod literą *g* dekretu Królewskiego z d. 7 Lutego 1809 r., podług którego strona prywatna na dni 30 przed wydaniem zapozwu Kommissyi Wojewódzkiéj, przesłać powinna jako miejsce byłéj Rady Prefekturalnéj zastępującéj, uwiadomienie o wytoczyć się mianéj sprawie w processach possessoryjnych.—(Post. Nam. Król. w Radzie Stanu z d. 18 Września 1817 r.—D. P. T. IV, str. 12 art. 11).

Oprócz attrybucyj powyższych wskazanych dla Rad Prefekturalnych (czyli teraźniejszych Rządów Gubernialnych), dodatkowo wskazane zostały attrybucye późniejszém postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 9 Listopada 1811 roku (D. P. K. W. T. III, str. 463) podług którego:

Art. 1. Spory o wypłaty rządowi od partykularnych, lub partykularnym od Rządu z kontraktu winne.

Art. 2. Spory o pretensye entreprenerów jakiegobądź rodzaju z kontraktów z Rządem zawartych, lub nawzajem o pretensye Rządu przeciwko entreprenerom z takichże kontraktów wypływające, jako Sądom i Trybunałom Cywilnym nie podległe, rozpoznaniu Rad Prefekturalnych podpadać będą.

29. W Radzie Prefekturalnéj prezyduje pierwszy z porządku nominacyi Radzca Prefektury; w przytomności jednak Prefekta, przy nim zostaje Prezydencya.

30. Rada Prefekturalna codzień, jeżeli tego potrzeba będzie, odbywać będzie swe Sessye. Prefekt prócz tego ma prawo w każdym momencie zwołania Radzców na Sesyę extraordynaryjną.

Następnie postanowieniem Króla Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 19 Września 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 379) zatwierdzoną została *Organizacya Rady Stanu Księstwa Warszawskiego*, która, co do Sądownictwa administracyjnego, obejmuje następujące rozporządzenia w Tytule III, IV i V, t. j. w art. 35 do 113 włącznie, a mianowicie:

TYTUŁ III.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu sporów w rzeczach Administracyjnych.

§ 1. *W prowadzenie rzeczy spornych do Rady Stanu.*

35. Spory Administracyjne przychodzą do Rady Stanu:

1° Przez odwołanie się od decyzyj Rad Prefekturalnych.

2° Przez przesłanie informacyi wraz z opinią od Rady Prefekturalnéj, w przypadku przeciążenia Powiatu przez Radę Departamentową, stosownie do artykułu 14 Dekretu wydanego dnia 4 Września 1809 r.

3° Prosto z podania stron, jeżeli spór wynika z powodu kontraktów w ogólnych potrzebach krajowych, bezpośrednio przez Naszych Ministrów zawartych.

36. Odwołania się i zaskarżenia w rzeczach spornych od stron przychodzące, nie mogą inaczéj być wnoszone, jak tylko przez podania podpisane od jednego z Mecenasów przy Radzie Stanu i Sądzie Kassacyjnym, przez Nas mianowanych.

Zażalenia wszelkie na Mecenasów, strony z własnym tylko podpisem do Prezesa podają.

37. Mecenas, któryby wystawił rzecz jaką sporną, która za taką nie będzie przez Radę Stanu przyznaną, uchybiający przeciw przepisom tego urządzenia, lub podpisujący podania do Rady Stanu, którcby do innéj Władzy należały, stosownie do okoliczności za pierwszą razą od Rady będzie ostrzeżonym, za drugą naganionym, a za trzecią może być podany Nam, do wymazania go z listy Obrońców w każdym Sądzie.

Mecenas, któryby uczynił niezgodne z prawdą wystawienie sprawy, urząd Obrońcy utraca.

38. Osobném urządzeniem wskazana będzie taxa winnego od stron Mecenasom wynagrodzenia.

Mecenas, więcéj od stron wymagający, może być przez stronę do Prezesa zaskarżony.

Więcéj nad jednego Mecenasa strona użyć nie może.

39. Jeżeli rzecz sporna przechodzi do Rady Stanu przez odwołanie się od Rady Prefekturalnéj na Ministra ręce; Minister, na którego ręce takie odwołanie się nastąpiło, winien złożyć niezwłocznie w Kommissyi przez jednego z swoich Konsyliarzy, wszystkie interesu tyczące się akta, i dokładny sprawy wywód.

40. Odwołanie się do Rady Stanu od Rady Prefekturalnéj nie może następować po upłynieniu trzech miesięcy od daty wręczenia decyzyi; inaczéj za rapportem Kommissyi przez rezolucyą Rady Stanu odsuniętém będzie. Decyzya zaś Rady Prefekturalnéj swój skutek mieć powinna.

41. Podania zawierać w sobie powinny:

1° Wystawienie samego czynu i dowodów.

2° Stosowną konkluzyą czyli wnioski.

3° Imiona, nazwiska, powołanie i zamieszkanie stron.

4° Wymienienie dokumentów, do których strona odwołuje się, i które natychmiast do skargi przyłączonemi być winny.

§ 2. *Kommissya podań i instrukcyi.*

42. Instrukcya rzeczy spornych odbywać się będzie w *Kommissyi podań i instrukcyi.* Ta składać się ma z Referendarzy pod prezydencyą Prezesa Rady Stanu, lub Członka Rady z porządku wypadającego; komplet, w niéj stanowią trzech.

Pomnożenie téj Kommissyi przez dodanie do niéj Radzców Stanu, stosownie do potrzeby pośpiechu w działaniach, lub innéj ważnéj okoliczności, zależy od Prezesa.

43. Skoro Kommissya podań i instrukcyi uzna skargę za sporną, Prezydujący wyznaczy Referenta do ułożenia czyli instruowania sprawy. Kommissya o takowém wyznaczeniu Referenta przez swą rezolucyą stronę uwiadomi, kopią podanych jéj dokumentów załączy, czas wyznaczy, w którym instrukcya ma być ukończoną i zdany rapport wraz z opinią.

44. Gdyby Kommissya podań i instrukcyi uznała skargę podaną za nie kwalifikującą się do Sądu Spornego, na ten czas Radzie Stanu rapport uczyni, a ta rzecz zadecyduje, i do zatwierdzenia Naszego poda.

45. W rzeczach spornych, które Minister wnosić będzie do Rady Stanu, jako do Sądu Spornego, stronie wręczoném będzie obwieszczenie przez Kommissyą, iż akta tyczące się sprawy, przez Urzędników administracyi publicznéj złożonemi zostały, i że takowe w Sekretaryacie Rady Stanu stronom przejrzéć i wypisać jest dozwoloném. Rapporta jednakowoż Ministra nie będą kommunikowanemi stronom.

46. Jeżeli podczas instrukcyi okaże się, iż jeszcze daléj potrzeba dochodzić czynów, albo wypada jakiéj strony śledztwo uczynić, lub inkwizycye wyprowadzić, instruent przedstawi taki stan sprawy Kommissyi, która albo dalsze dochodzenie instruentowi zaleci, albo przełoży Radzie Stanu, aby ta wyznaczyła jednego Sędziego, jednego Radzcę Prefektury, do odbycia na miejscu potrzebnych śledzeń i inkwizycyi. Do tych Kommissya przepisze instrukcyą.

47. Skoro Referent ukończy instrukcyą, uwiadomi o tém Prezydującego, i zda rapport Kommissyi. Ta uzna, czyli już rzecz jest dostatecznie instruowaną.

48. Gdy Kommissya osądzi, że instrukcya jest ukończoną, Referent przełoży swą opinią, która w Kommissyi zwyczajnym sposobem dyskutowaną będzie, a po zakończonéj dyskussyi i wziętéj konkluzyi, Referent ułoży rapport do Rady Stanu.

§ 3. *Wręczenia.*

49. W rzeczach spornych, gdzie Urzędnicy Administracyjni imieniem Rządu stawający, są stroną powodową, złożone zostaną w Sekretaryacie Rady Stanu wszelkie wywody i dokumenta przez nich podane, a stronie przeciwnéj wręczone będzie uwiadomienie o tém.

50. W sporach, w których Urzędnicy Administracyjni imieniem Rządu stawający, są stroną oskarżoną, złożenie skargi i dokumentów w Sekretaryacie Rady Stanu, zastąpi miejsce wręczenia oskarżonemu Urzędni-

kowi; toż samo i w dalszym ciągu sprawy ma być uważane.

51. Gdy wręczenie nastąpi stronie, strona odbierająca je, winna odpowiedzieć od dnia wręczenia w dni 15, jeżeli jest zamieszkała w Warszawie; a jeżeli w Warszawie nie mieszka, dozwala się jéj do odpowiedzi najwięcéj sześć niedziel.

Jednakowoż za przełożeniem Kommissyi, Rada Stanu skrócić takowy termin do połowy może, jedynie w rzeczach zwłoki nie cierpiących, lub tymczasowego zaradzenia nagle potrzebujących.

52. Podpis Mecenasa bądź na skardze, bądź na odpowiedzi, będzie uważanym za obranie przez stronę zamieszkania u niego, i odtąd wszelkie wręczenia dziać się będą u Mecenasa.

53. Powód będzie mógł w dni 15 po wręczonych sobie wywodach strony przeciwnéj, podać powtórnie swe wnioski, a oskarżony do odpowiedzi na nie, również mieć będzie dni 15 od wręczenia mu powtórnych wniosków.

§ 4. *Podania i Dokumenta.*

54. Nie będzie mogło być więcéj podań jak dwa od powoda, dwa od oskarżonego, rachując już w to samę skargę.

55. Gdy się sprawa toczyć będzie przeciw więcéj oskarżonym jak jednemu, z którychby jedni podali swe wywody, a drudzy ich nie podali, instrukcya daléj postępować będzie przeciw wszystkim, bez względu na opóźniających się.

56. Mecenasi stron będą mogli w każdym czasie wszelkie akta téj sprawy tyczące się, przejrzeć w Sekretaryacie bez żadnych opłat.

57. Żaden papier w oryginale nie będzie mógł być w ciągu sprawy z aktów wydanym, lecz wyjęcie jego w kopii prostéj lub zaświadczonéj wzbronioném nie będzie.

§ 5. *Incidentia, czyli Wnioski uboczne:*

58. Wnioski uboczne, czyli incidentia, czynionemi będą przez podanie w Sekretaryacie Rady Stanu złożone: Kommissya nakaże je kommunikować stronom interesowanym, jeżeli tego znajdzie potrzebę, i zaleci im odpowiedzieć w przeciągu dni trzech, lub w innym oznaczonym krótkim terminie.

59. Rozpoznawanie wniosków ubocznych łączyć się będzie z sprawą główną, i tą samą decyzyą będzie objęte. Gdyby jednakowoż potrzeba było jakiéj rezolucyi nagłéj i zaradczéj, instruent uczyni rapport do Kommissyi, a ta uzna, czyli wniosek uboczny ma być oddzielnie podany pod decyzyą Rady Stanu, a wtenczas postąpionóm będzie w zwyczajnéj formie.

§ 6. *Zarzut fałszu.*

60. W przypadku uczynionego zarzutu w formie prawnéj o fałsz, lub o sfałszowanie dokumentu, Kommissya zaleci stronie popisującéj się z takowym dokumentem, aby w przeciągu oznaczonego czasu oświadczyła się, czyli na dokumencie takowym swoję sprawę chce popierać.

61. Jeżeli strona w terminie wyznaczonym nie uczyni zadosyć powyższemu zaleceniu, albo oświadczy, iż nie chce używać tego dokumentu, wtenczas tenże będzie odrzuconym, ale natychmiast Prokurator właściwego

Sądu Kryminalnego uwiadomionym zostanie. Jeżeli zaś oświadczy, iż obstaje przy swym dokumencie, Kommissya ułoży opinią, i wniesie ją do decyzyi Rady Stanu, która postanowi, czyli sprawa główna ma być wstrzymaną, pokąd w Sądzie przyzwoitym sprawa o fałsz lub o sfałszowanie dokumentu rozsądzoną nie będzie, lub też zadecyduje spór główny, jeżeli wyrok nie będzie zależał od dokumentu zaskarżonego.

§ 7. *Wchodzenie trzeciego, czyli interventia.*

62. Wchodzenie trzeciego czyli interventia następuje przez podanie. Jeżeli Kommissya znajdzie tego potrzebę, wyda rezolucyą, aby podanie kommunikowane było stronom do odpowiedzi w oznaczonym czasie. Jednakowoż decyzya sprawy głównéj, jeżeli instrukcya jest ukończoną, przez wchodzenie trzeciego wstrzymaną być nie może.

§ 8. *Zawieszenie sprawy i zmiana Obrońcy.*

63. Gdy strona lub Obrońca jéj umrze, albo w urzędowaniu zawieszonym, albo oddalonym zostanie w ciągu nie ukończonéj instrukcyi; sprawa zawieszoną zostanie przez Kommissyą.

64. Takowe zawieszenie trwać będzie aż do obwieszczenia strony w jéj istotném zamieszkaniu, końcem popierania sprawy i ustanowienia innego Obrońcy.

65. W żadnym z powyższych przypadków decyzya sprawy, któréj instrukcya już jest ukończona, wstrzymaną nie będzie.

66. Jeżeli strona odwoła Obrońcę, który sprawę popierał i innego postanowi, powinna o tém stronę przeciwną lub jéj Obrońcę uwiadomić; a jeżeliby nie uwiadomiła, odwołanie takowe żadnego skutku w sprawie mieć nie będzie.

§ 9. *Nieprzyznawanie (Desaveu).*

67. Jeżeli strona niechce przyznać czynności w jéj imieniu odbytych nie w Radzie Stanu, a mogących mieć wpływ na decyzyą sprawy wytoczonéj przez Radę Stanu, podanie jéj powinno być kommunikowane drugim stronom. Jeżeli Kommissya osądzi, iż takowe nieprzyznanie zasługuje być rozpoznaném, przedstawi to Radzie, a Rada Stanu, gdy toż uzna, odeśle do właściwego Sądu po rozstrzygnienie kwestyi w oznaczonym czasie.

68. Po upłynieniu tego czasu przystąpioném będzie natychmiast do ukończenia sprawy głównéj, stosownie do wyroku, jaki względem nieprzyznania w Sądzie przyzwoitym wypadł. Również ma być przystąpioném do kończenia sprawy, gdyby w wyznaczonym czasie wyrok takowy nie zapadł, lub o nim nie było doniesienia.

69. Gdyby zaś nieprzyznanie ściągało się do czynności w Radzie Stanu odbytych, postąpioném będzie summarycznie przeciw Obrońcy w terminach przez Kommissyą oznaczonych.

§ 10. *Decyzye Rady Stanu.*

70. Rada Stanu, za wysłuchaniem raportu Kommissyi podań i instrukcyi, decyzyą swoję większością głosów w komplecie siedmiu Członków stanowi, i tę do potwierdzenia Naszego podaje.

71. Decyzye Rady Stanu zawierać będą w sobie imiona, nazwiska, powołanie stron, ich wnioski i wymienienie najważniejszych dokumentów.

72. Decyzye nie będą egzekwowanemi wprzód, dopokąd Obrońcy od strony stawającemu kommunikowanemi nie będą.

§ 11. *Oppozycya przeciw decyzyom zaocznym.*

73. Przeciw decyzyom Rady Stanu wydawanym zaocznie, można założyć oppozycyą, lecz oppozycya takowa niebędzie zawieszać egzekucyi, wyjąwszy przypadek, w którymby inaczéj przez Radę Stanu postanowioném było.

74. Oppozycya musi być założoną w przeciągu trzech miesięcy, rachując od dnia publikacyi decyzyi zaocznéj. Po upłynieniu takowego terminu oppozycya już przyjętą nie będzie.

75. Kommissya instrukcyjna opinią swoję za przyjęciem lub odrzuceniem oppozycyi, doniesie Radzie Stanu, która, gdy to uzna za rzecz słuszną, sprawę przez restytucyą do dawnego stanu zwróci, albo odrzucenie oppozycyi zadecyduje, i do potwierdzenia naszego poda.

76. Decyzya przypuszczająca oppozycyą będzie wręczona Mecenasowi przeciwnéj strony w przeciągu jednego tygodnia od dnia w którym zapadła.

77. Oppozycya strony upadającéj przeciw decyzyi naocznie zapadłéj w sprawie pomiędzy nią i trzecią stroną tenże sam interes mającą nie będzie przyjęta.

§ 12. *Odwołanie się przeciw decyzyom naocznym.*

78. Niewolno czynić podań odwołania się przeciw wyrokom naocznie zapadłym, pod karą grzywien nieprzenoszących sto złotych, a za powtórnem uchybieniem pod karę zawieszenia lub oddalenia z urzędu Mecenasa, wyjąwszy w dwóch następujęcych przypadkach:

Gdy decyzya zapadła na mocy fałszywych dokumentów.

Gdy strona przegrała dla niedostawienia dokumentu stanowczego, któryby przeciwna strona utaiła.

79. Odwołanie się takowe w tym samym przeciągu czasu zaniesioném, i w téj saméj formie przyjętém być powinno, jak oppozycya przeciw decyzyom zaocznym.

80. Gdy odwołanie się przeciw decyzyi naocznéj dopuszczoném zostanie, w przeciągu tego samego roku, w którym ta decyzya zapadła, kommunikacya nastąpi, bądź to w zamieszkaniu strony przeciwnéj, bądź w zamieszkaniu Mecenasa, który od strony stawał, i do czego Mecenas nie będzie potrzebował nowego pełnomocnictwa.

81. Gdyby odwołanie się było dopuszczone, po upłynionym roku od daty, w któréj decyzya zapadła, natenczas będzie kommunikowane stronom osobiście lub w ich zamieszkaniu, dla dania odpowiedzi w terminach powyżéj prawem oznaczonych.

82. Gdy już jedna decyzya wypadnie na odwołanie się strony, drugie odwołanie się nie będzie przyjętém: Mecenas podający takową skargę, będzie skazanym na karę w artykule 78 naznaczoną.

§ 13. *Oppozycya trzeciego.*

83. Oppozycya trzeciego przeciw decyzyi Rady Stanu wydanéj w sprawie spornéj, do któréj ani on, ani osoba, którą reprezentuje, powołanemi nie byli, nie może być inaczéj założona, jak tylko w formie zwyczajnéj za złożeniem skargi w Sekretaryacie Rady Stanu.

84. Strona trzecia, która upadnie w takowéj pośredniczéj oppozycyi, skazaną będzie na karę pieniężną złotych sto, nie uwłaczając wynagrodzeń szkód i korzyści dla drugiéj strony, gdy te z prawa wypadać będą.

85. Przepisy o odwołaniu się przeciw decyzyom naocznym służą za prawidło do oppozycyi trzeciego.

86. Gdyby która strona mniemała się być ukrzywdzoną w swych prawach, lub w swej własnosci, przez decyzyą Naszéj Rady Stanu wydaną w przedmiocie niespornym, będzie mogła podać Nam prośbę, a My, jeżeli za rzecz potrzebną uznamy, zaleciemy, aby sprawa ta była jeszcze raz w składzie niemniejszym jak z dwóch trzecich części wszystkich Członków Rady Stanu, rozważoną i Nam do decyzyi podaną.

§ 14. *Koszta.*

87. Likwidacyą kosztów Kommissya poda Radzie Stanu do jej uznania.

TYTUŁ IV.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu sporu Jurisdykcyjnego między władzami administracyjnemi i sądowemi.

88. Spory zachodzące o jurysdykcyą między władzami administracyjnemi a władzami sądowemi rozstrzygane będą w Radzie Stanu.

89. Gdyby władza sądowa mniemała, że władza administracyjna wdaje się w jéj jurisdykcyą, powinna ostrzedz władzę administracyjną. Równie władza administracyjna dostrzegłszy, iż Sąd wdaje się w rzeczy należące do władzy administracyjnéj, ostrzedz tenże Sąd powinna.

90. Szczególniejszym Prefektów i Prokuratorów jest obowiązkiem przeciw takowym władz niewłaściwych przywłaszczaniom, przez zaniesienie do nich protestacyi na piśmie oświadczyć, iż się spór jurisdykcyjny rozpoczyna.

91. Skoro od któréj z tych władz zajdzie takowa protestacya, tém samém dalsze w zaprotestowanym przedmiocie postępowanie zawieszoném będzie, a wykonanie zapadłego wyroku sądowego lub decyzyi administracyjnéj, wstrzymaném zostanie.

92. Jeżeli spory jurisdykcyjne, po uczynioném ostrzeżeniu, stosownie do artykułu 89, wzajemnie pomiędzy samemi władzami ułatwionemi nie będą, natenczas władza zanosząca protestacyą, najpóźniéj w przeciągu tygodnia jednego, powinna o tém zdać raport Ministrowi Wydziałowemu, dołączając do raportu wszystkie akta, stan kwestyi wyjaśnić mogące.

93. Minister uczyni w téj mierze przedstawienie swoje do Rady Stanu, z załączeniem aktów tyczących się tego przedmiotu.

94. Prezes Rady Stanu odda podanie takowe do Kommissyi podań i instrukcyi.

95. Kommissyi obowiązkiem będzie, nie tylko papiery przez Ministra podane zgłębić, ale nadto jeszcze, jeżeli tego będzie potrzeba, zasiągnąć dokładnej informacyi od władz w sporze będących. Przeto na jéj żądanie Minister zaleci władzom swego Wydziału dostarczenie wszelkich Referentowi objaśnień.

96. Po zdanym przez Kommissyą raporcie, Rada Stanu przystępuje do decydowania w sposób przepisany w artykule 70 Organizacyi Sądu spornego.

97. Komplet Rady Stanu przy rozsądzaniu kolizyi Władz składa się z osób najmniéj siedmiu.

98. Rada Stanu przez swoję decyzyą albo przyznaje właściwość jurisdykcyi téj władzy, która o jéj przywłaszczenie oskarżoną była, albo oznacza tę właściwą władzę, do któréj rzecz ma być odesłaną, a decyzyą lub wyrok przez władzę niewłaściwą zapadły uchyla i za niebyły uznaje.

99. Decyzya Rady Stanu rozstrzygająca spór jurisdykcyjny, skoro przez Nas Króla potwierdzoną zostanie, do wiadomości publicznéj podaną będzie.

TYTUŁ V.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu oddawania pod Sąd Urzędników Administracyi publicznéj.

100. Rada Stanu stanowi o oddaniu pod Sąd Urzędników administracyjnych przez Nas Króla nominowanych, w przypadku ich przewinień w obowiązkach urzędowania, szczególniéj zaś:

1° Gdyby Urzędnik opierał się albo pobudzał innych do opierania się w wykonaniu Praw, Urządzeń i wyroków Władz krajowych.

2° Gdyby czynił przeszkody innym władzom krajowym w pełnieniu ich obowiązków lub działania ich tamował.

3° Gdyby się datkiem, obietnicą, widokiem prywatnego zysku, przyjaźnią albo niechęcią dał powodować w pełnieniu obowiązków swego urzędu.

4° Gdyby naruszył całość grosza publicznego poruczonego jego straży.

5° Gdyby użył na swą potrzebę lub dozwolił użyć nieprawnie funduszów wszelkich własności, papierów, aktów, dokumentów, które jemu jako Urzędnikowi publicznemu były powierzone; lub gdyby takowe sobie przywłaszczał, one zatajał, ukrywał, lub wydać wzbraniał się, skoro o te prawnie został rekwirowany przez umocowaną do tego władzę.

6° Gdyby, nadużywając powierzonéj sobie władzy, dopuścił się jakiego gwałtu, zdzierstwa lub narzucania nienależących nakładów.

7° Gdyby zatracił, sfałszował jakie akta do urzędowania jego ściągające się.

8° Gdyby nadużywając swéj władzy, własność prywatną naruszył, nieprawnie kogo uwięził, lub uwięzionemu nie dozwolił uskarżyć się o uwięzienie do wyższéj Zwierzchności.

101. Minister Wydziałowy powinien rzecz tę wnieść do Rady Stanu.

102. Wolno jest również partykularnemu podać do Rady Stanu swe zaskarżenie przeciw Urzędnikowi administracyi, stosownie do osnowy powyższego artykułu 100; lecz przy podawaniu takowego zaskarżenia winien okazać, iż przedstawił rzecz tę Ministrowi, do którego Urzędnik obwiniony należy, i dołączyć wszystkie w téj mierze od Ministra odebrane rezolucye, lub oświadczyć, iż żadnéj rezolucyi w przeciągu miesiąca nie odebrał.

103. Każde czy to do Ministra, czy do Rady Stanu podane zaskarżenie na Urzędnika administracyi publicznéj, zawierać powinno:

1° Imiona, nazwiska, powołanie, urząd i zamieszkanie skarżącego i obwinionego.

2° Krótkie i jasne wytknięcie uchybień w czynach wyszczególnionych.

3° Przytoczenie na każdy punkt dowodów i wymie-

nienie dokumentów, które natychmiast do skargi przyłączonemi być mają.

104. Zaskarżenie takowe bądź przez Ministra wniesione, bądź przez partykularnych sposobem powyższym do Rady Stanu podane, ma być naprzód odesłane do Kommissyi podań i instrukcyi.

105. Jeżeli Kommissya przekona się, iż takowe podanie nie stosuje się do powyższych przepisów, bez przystąpienia do instrukcyi ma raport uczynić Radzie Stanu.

106. Jeżeli zaś Kommissya skargę podaną uzna za stosowną do powyższych prawideł, a z aktów i dokumentow przekona się, iż rzecz już jest zupełnie wyjaśnioną, układa i decyduje raport do Rady Stanu.

107. Gdyby zaś Kommissya uznała potrzebę uczynienia nowéj lub dostateczniejszéj instrukcyi, wyprowadzenia indagacyi z osoby, wysłuchania świadków lub biegłych, albo uczynienia naocznéj rewizyi, natenczas Rada Stanu zdecyduje, czyli to ma nastąpić. Stawienie się osobiście przed Kommissyą w dni piętnaście, od dnia wręczonego mu wezwania, nastąpić powinno.

108. Może Kommissya za pośrednictwem Ministra wydziału, do którego Urzędnik należy, zalecić jakowéj sądowéj lub administracyjnéj osobie, uczynienie indagacyi lub wysłuchanie świadków na miejscu, i przesłanie swego raportu i aktów do Kommissyi.

109. Przed terminem indagacyi Kommissya podań i instrukcyi wezwać może stronę zaskarżającą do podania sobie punktów, któreby najistotniéj do wyjaśnienia skargi służyć mogły, i sama ułoży główne zapytania, do indagacyi.

110. Z pomiędzy Członków jeden wyznaczonym będzie do prowadzenia indagacyi, do zapisania jéj w Protokóle. Po skończonéj indagacyi innym przytomnym członkom wolno przydać zapytania.

111. Po ukończonéj instrukcyi, Kommissya wezwie obwinionego, aby w terminie wyznaczonym podał obronę na piśmie bądź sam, bądź przez uproszoną osobę.

112. Kommissya, po odebraniu takowéj obrony lub po upłynionym terminie do podania obrony wyznaczonym, zda raport Radzie Stanu.

113. Po wysłuchaniu raportu w Radzie Stanu nastąpi dyskusya i decyzya tym samym sposobem, jaki jest przepisany przy decyzyi administracyjnych sporów w artykule 70, a takową decyzyą podać winna do potwierdzenia Naszego.

Nową epokę w sądownictwie administracyjném zaprowadziło postanowienie Królewskie z dnia 30 Marca (11 Kwietnia) 1817 r. (D. P. T. III, str. 176) stanowiąc:

1. Kommissye Wojewódzkie (1) uchwałą Namiestnika Naszego z d. 3 Lutego roku zeszłego (t. j. 1816), wedle Ustawy Konstytucyjnéj urządzone (2), trudnić się będą (oprócz służących im teraz attrybucyj), sprawowaniem sądownictwa w przedmiotach sporu administracyjnego, które dawniéj, podług Konstytucyi Księstwa Warszawskiego, do attrybucyi Rad Prefekturalnych należało (3). Komplet do odbywania takowego sądownictwa

---

(1) Podług postanowienia Najwyższego z d. 23 Lutego (7 Marca) 1837 roku (D. P. T. XX, str. 412) *Kommissye Wojewódzkie*, czyli dawniejsze *Rady Prefekturalne*, nazwane zostały *Rządami Gubernialnemi.*

(2) Uchwała tu wzmiankowana znajduje się w Tomie II Dziennika praw na str. 31 do 68.

(3) Attrybucye Rad Prefekturalnych, czyli teraźniejszych

składać się ma z trzech Członków Kommissyi, oprócz Assessora Prawnego, do którego jednak referowanie tylko sprawy należeć będzie. Członek zawiadujący wydziałem, którego spór dotycze się, nie może wchodzić do kompletu. Ile razy zachodzić będzie potrzeba czynienia śledztwa albo odbierania przysięgi bądź w mieście wojewódzkiem, bądź w obwodach, zawsze jeden z sądowych Urzędników właściwych wezwanym być do takowego aktu i odbyć go bezpłatnie na miejscu, z wynadgrodzeniem tylko kosztów podróży, powinien. Wyroki Kommissyów Wojewódzkich, w których należność uznana, nie przechodzi wartości pięciudziesiąt złotych, niepodpadają już żadnemu dalszemu odwołaniu się.

2. Attrybucye Rady Stanu Księstwa Warszawskiego co do tegoż sądownictwa sporu administracyjnego, pozostaną nadal przy dzisiejszéj Radzie Stanu Królestwa,

---

Rządów Gubernialnych, o ile dotyczą sądownictwa administracyjnego, podane są wyżéj (T. III, str. 509 nin. dzieła).

Oprócz tego do ich attrybucyi należą, a mianowicie:

a) Wszelkie spory z mocy kontraktów, liwerunków, kaucyów lub jakichkolwiek innych działań, między władzami Rossyjskiemi na rzecz Skarbu Imperium Rossyjskiego czyniącemi, a prywatnemi, uważane tak być mają jak interesa tyczące się Skarbu Królestwa Polskiego i w drodze administracyjnéj toczonemi być powinny.

Post. Nam. Kr. z d. 10 Maja 1817 r. (D. P. T. III, str. 182).

b) Spory między obdarowanym a włościanami z powodu urządzenia wynikłe, sądzone będą w drodze administracyjnéj.

[Art. 22 postanowienia Najwyższego z dnia $^{4}/_{16}$ Października 1835 r. co do darowizn na rzecz osób prywatnych sposobem majoratu czynionych. (D. P. T. XVII, str. 359).—Takież postanowienie z tejże daty porównać (T. I, str. 480 nin. dzieła)].

i odbywane będą w zwykłym jéj komplecie (1). Instrukcye takowych sporów prowadzić będzie Kommissya Instrukcyjna (2).

3. Delegacya Administracyjna trudniąca się w zastępstwie Rady Stanu rozstrzyganiem ostatecznem sporów, przez uchwały Naszego Namiestnika z d. 20 Lutego i 23 Listopada 1816 roku (D. P. T. I, str. 185 i T. III, str. 3) jéj powierzonych, zastępować będzie też Radę Stanu w rozsądzeniu ostatecznem spraw z mocy niniejszego postanowienia Radzie Stanu attrybuowanych, a to przez przeciąg czasu, jaki od Namiestnika Naszego uznanym zostanie za potrzebny dla takowego zastępstwa (3).

4. Urządzenia Skarbowe w Województwach Mazowieckiém, Kaliskiém, Płockiém i Augustowskiém przy załatwieniu sporów Skarbowych zachowywane, rozciągać się będą na cały kraj Naszego Królestwa Polskiego.

---

(1) Attrybucye Rady Stanu Księstwa Warszawskiego podane zostały wyżéj (T. III, str. 512 nin. dzieła). Po zniesieniu Rady Stanu Królestwa w r. 1841, attrybucye jéj przeszły na Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu (T. III, str. 361 nin. dzieła); stosownie zaś do art. 3 postanowienia Najwyższego z d. $^{14}/_{26}$ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 335) do attrybucyj Rady Stanu, pomiędzy innemi należą „Przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu."

(2) W miejsce *Kommissyi Instrukcyjnéj*, utworzoną została *Kommissya w Ogólném Zebraniu Senatu*, (art. 86 Post. Najwyższego z d. 26 Marca 1842 r.)— (T. III, str. 395 nin. dzieła).

(3) Postanowieniem Namiestnika Kr. z d. 19 Czerwca 1818 r. (D. P. T. VI, str. 64) czynności Delegacyi Administracyjnéj od d. 25 Lipca t. r. zostały zawieszone, a takiémże postanowieniem z d. 26 Listopada 1822 r. (D. P. T. VII, str. 444) zostały przeniesione na Radę Stanu.

5. Spór przez prywatną stronę do sądownictwa administracyjnego w przedmiotach pod toż sądownictwo podpadających, wytoczony, nie będzie mógł tamować bynajmniéj biegu ni téż skutku egzekucyi, która drogą administracyjną prowadzoną być ma.

6. Wszelki spór, któryby między władzą publiczną lub jakimkolwiekbądź instytutem publicznym z jednéj, a osobą prywatną z drugiéj strony, o *prawo do własności* to jest *de jure* (jak np. o dziedzictwo dóbr nieruchomych, o granice, o prawa hypoteczne, o prawo do służebności [servitutes], o należność kapitałów lub jakichkolwiek wieczystych funduszów, o ważność tranzakcyi, testamentów lub innych autentycznych, takowe do własności prawo dowodzących aktów i t. p.) zachodził, należy do attrybucyi zwyczajnego sądownictwa, i nigdy pod żadnym pozorem podciągany być niemoże pod sądownictwo sporu administracyjnego, niniejszém postanowieniem na nowo zaprowadzone.

7. Przypadki kollizyi między sądownictwem administracyjnego sporu a sądownictwem zwyczajnym wydarzać się mogące, rozwiązywać ma Rada Stanu w przepisanym komplecie swoim. Ile razy zaś w Radzie Stanu toczyć się będzie interes sporny w jakimkolwiek rodzaju, Radca Stanu Nadzwyczajny Prokurator Jeneralny (1) i Członki Kommissyi Sprawiedliwości wezwanemi być mają do zasiadania w Ogólném Zebraniu tejże Rady Stanu.

---

(1) Urząd Radcy Stanu Nadzwyczajnego Prokuratora Jeneralnego, utworzony postanowieniem Najwyższém z d. $^{5}/_{17}$ Marca 1816 r. (D. P. T. I, str. 345), obecnie wcale nie istnieje.

Opłaty stemplowe w sprawach sądowo-administracyjnych.

Zasady co do poboru opłat wpisowych w sprawach sądownictwa administracyjnego podane są w postanowieniu Namiestnika Królewskiego z d. 27 Stycznia 1818 r. (D. P. T. IV, str. 212), jako to:

1. Od dnia ogłoszenia niniejszéj uchwały tak w Delegacyi Administracyjnéj (1) jako i w Kommissyach Wojewódzkich w sporach pod rozsądzenie pomienionych magistratur w drodze administracyjnéj przychodzących, strona przegrywająca papier stemplowy w cenie do przedmiotu sprawy stosownéj, opłacić jest obowiązaną.

2. W sprawach dzierżawców dóbr rządowych przeciw skarbowi w Delegacyi Administracyjnéj przez superrewizją ostatecznie rozstrzyganych, opłacanym być ma stempel kosztów sądowych w stosunku do ilości odrzuconych dzierżawcy pretensyj.

3. Sprawy o allewiacją, gdy w części lub całości za niekwalifikujące się uznanemi zostaną, również w stosunku do ilości odrzuconéj allewiacyi opłacie stempla ulegają.

4. W wszelkich czynnościach sądowych w Delegacyi Administracyjnéj i Kommissyach Wojewódzkich stempel zwyczajny stosownie do §§ 4 i 5 wyż rzeczonéj uchwały sejmowéj, kosztem strony przegrywającéj nieinaczéj jak w papierze do akt wnoszonym i kasowanym być ma.

---

(1) Porównać przypisek trzeci na str. 529.

5. Tym końcem ustanowieni będą dystrybutorowie w osobach sprawujących obowiązki pisarzów sądowych administracyjnych, którzy bądź za gotowe pieniądze bądź za kaucyą papier stemplowy z składów skarbowych brać będą.

6. Magistratury sprawujące sądownictwo administracyjne, co do dochodów swych szczególniéj dla niezaniedbywania egzekucyi przepisów stemplowych, podciągnione być mają pod kontrolę skarbową.

DODATEK.

Prawa i rozporządzenia wydane w czasie druku niniejszego dzieła.

I. Dodatek do stronicy 87 Tomu I. a mianowicie do artykułu 16 K. C. P.

Dotychczasowe przepisy co do starozakonnych stanowczo zmienione zostały Ukazem z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r., który wydanym został w téj osnowie:

Biorąc na uwagę, że dekret Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 19 Listopada 1808 r., zawieszający żydów naszego Królestwa Polskiego, aż do dalszéj decyzyi rządu, w nabywaniu dóbr nieruchomych, tudzież art. 16 księgi Iéj, Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego i inne urządzenia, przez które żydzi poddani Królestwa Polskiego, w używaniu niektórych praw cywilnych są ograniczeni lub wyjątkowym przepisom poddani, zostają w związku z dekretem Króla Saskiego z d. 17 Października 1808 r., mocą którego mieszkańcy w teraźniejszém Królestwie Polskiém osiedli, wyznający religję Mojżesza, w używaniu praw politycznych zostali zawieszeni, a wszystkie te rozporządzenia nie odpowiadają ogólnym zasadom obowiązującego w Królestwie Naszém prawodawstwa, oraz duchowi Ukazu Naszego z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1861 r. w przedmiocie wyborów do Rad powiatowych, miejskich i gubernialnych, który wszystkich poddanych Naszego Królestwa Polskiego

bez różnicy stanu i wyznania, pisać i czytać po polsku umiejących, do wyborów na członków Rad pomienionych dopuścił; zważywszy daléj, że ze zniesieniem pańszczyzny, ustanie jeden z powodów zakazania żydom nabywania dóbr ziemskich, a którym jest ten, iżby oni zwierzchnictwa dominialnego nad ludem chrześcjańskim, opierającego się na stosunku pańszczyznianym, nie dostępowali; zważywszy, że przepisy ograniczające żydów co do możności zamieszkiwania w niektórych miejscach, zmiany wymagają; zważywszy z drugiéj strony, że żydzi, za przypuszczeniem ich do dobrodziejstw powszechnego prawa krajowego, powinni w czynnościach życia cywilnego zaniechać używania języka i pisma osobnego; zważywszy nakoniec, że inne również urządzenia szczegółowe dotyczące żydów w Królestwie Polskiém, tak pod względem prawa zajmowania się rzemiosłami, przemysłem i handlem, jak i co do podatków oddzielnych, tę część mieszkańców kraju dotykających, potrzebują przejrzenia i zastosowania do obecnego stanu prawodawstwa w Królestwie Polskiém, po wysłuchaniu Rady Stanu, na przedstawienie p. o. Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiém, postanowiliśmy i stanowimy co następuje:

1. Zaprowadzone dekretem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 19 Listopada 1808 r. zawieszenie żydów poddanych Naszego Królestwa Polskiego w wolności kupowaniai jakiegokolwiek nabywania na własność dóbr ziemskich i nieruchomych, uchyla się z następującemi jedynie zastrzeżeniami:

a) że w nabytych przez siebie dobrach nie mogą do lat 10 od ogłoszenia niniejszego Ukazu, sprawować Urzędu Wójta Gminy lub zastępcy tegoż, na które tourzędy, wybór i nominację z osób wyznania chrześcjańskiego, na przedstawienie właściciela dóbr, Władza Rządowa dopełniać będzie, koszta zaś utrzymania Wójta

Gminy, w określonych przepisami granicach, właściciel ponosić winien;

b) że osady rolne pańszczyzniane, pod Ukaz z r. 1846 podpadające, nie mogą być nabywane przez żydów od posiadających je osadników, dopóki robocizna przymusowa z tych osad należna, czynszem wieczystym zastąpiona nie zostanie;

c) że prawo kollacyi i prezentowania beneficjów kościelnych, w dobrach przez żydów nabytych, o ileby prawo to wraz z dobrami na rzecz ich przechodzić miało, do Rządu należyć będzie, co wszakże nie uwalnia starozakonnego nabywcę dóbr od obowiązku z tytułu dziedzictwa dóbr, łącznie z współparafianami, w odpowiednim do ogólnych, obowiązujących w téj mierze przepisów, stosunku, przykładania się do składek na utrzymanie kościoła, zabudowań plebańskich, cmentarzy i t. p.:

d) że co do wykonywania propinacji i wyszynku trunku w dobrach, żydzi nabywający dobra ziemskie, stosować się mają ściśle do obowiązujących obecnie przepisów.

2. Ograniczenia i zakazy co do możności zamieszkiwania żydów w miastach lub niektórych ich częściach, oraz wsiach, z jakichbądź tytułów, przywilejów lub urządzeń wypływające, jak niemniéj w pasie granicznym 21 wiorstowym, niniejszém uchylają się.

3. W miastach wszelkich Królestwa, żydzi nabywać mogą na własność pod jakimbądź prawnym tytułem, domy i wszelkie inne nieruchomości. Przeciwne temu ograniczenia i zakazy, z postanowienia Królewskiego z d. 19/31 Lipca 1821 r. i innych wynikające, uchylają się.

4. Żydzi poddani Królestwa Polskiego, na równi z innymi mieszkańcami, mogą być świadkami wiarogodnymi przy wszystkich aktach notaryalnych i aktach

stanu cywilnego, o ile znajdują się w warunkach przepisanych ogólnemi prawami.

5. Nie będzie także odtąd w sprawach kryminalnych czyniona różnica pomiędzy zeznaniami chrześcjan a żydów, i dla tego rozporządzenia §335 w ustępie 7, tudzież § 357 w ustępie 8 obowiązującéj dotąd Ordynacyi Kryminalnéj Pruskiéj niniejszém uchylają się.

6. W miejsce teraźniejszéj formy przysięgi dla żydów, używanéj przy świadczeniu w sprawach cywilnych i kryminalnych, niemniéj w przysięgach deferowanéj, referowanéj, z urzędu naznaczanéj i przy inwentarzach, ustanawia się forma przysięgi dla żydów, w osnowie, do Ukazu niniejszego dołączonéj (1).

(1) „*Forma przysięgi dla żydów* do niniejszego Ukazu dołączona, brzmi w tych słowach:

Urzędnik przysięgę odbierający, w obecności duchownego wyznania Mojżeszowego, wyłoży przysięgającemu skutki prawne krzywoprzysięstwa i odpowiednie przepisy Kodeksu Kar Głównych i Poprawczych mu odczyta.

Następnie, wykonywający przysięgę trzymać będzie w ręku podczas téjże, rodał, to jest pięć ksiąg Mojżesza na pargaminie.

Przed wykonaniem przysięgi, asystujący duchowny wystawi przysięgającemu, że podług tradycyi religijnéj wstrząsła się ziemia cała, kiedy przy ogłoszeniu na górze Synai, słyszeć się dały słowa: „Nie będziesz brał Imienia Boga twego nadaremno" — że, podług pisma świętego, wszelkie naruszenie przepisów zakonu, może być przed sądem Bożym przebaczone, tylko krzywoprzysięstwo nigdy bez kary pozostać nie może.

Potém przysięgający mówić będzie za urzędnikiem w obec duchownego.

„Przysięgam na Boga Adonaj, na Boga Izraela, z czystém sercem, bez żadnéj innéj ukrytej myśli i z wiadomością skutków krzywoprzysięztwa w prawie Boskiém i ludzkiém, że" powtarzając następnie rotę przez sąd ustanowioną.

Po ukończeniu zeznania rotą objętego, przysięgający mówić będzie:

„Jako to wszystko rzetelnie zeznałem, i że przysięga moja jest sprawiedliwa, czysta i prawdziwa, mogę zawsze zdać sprawę przed Bogiem Adonaj, przed Bogiem Izraela, i tak niechaj mi Bóg wszechmogący na duszy i na ciele dopomoże. Amen."

7. Od ogłoszenia niniejszego Ukazu, żadne czynnosci cywilne lub handlowe piśmienne, jakoto, testamenta, umowy, zobowiązania, obligi, weksle, rachunki, księgi i korespondencje handlowe, oraz inne jakiebądź akta i dokumenta, nie będą mogły być spisywane lub podpisywane w języku hebrajskim lub żydowsko-niemieckim, ani w jakimbądź języku pismem hebrajskiém, a to pod nieważnością aktu samém przez się prawem.

8. Radzie Administracyjnéj Naszego Królestwa Polskiego polecamy zarządzić Władzom, do których to należy, przejrzenie przepisów w Królestwie Polskiém dotąd obowiązujących, co do żydów, pod względem wolności prowadzenia rzemiosł, handlu i przemysłu, tudzież co się dotyczy podatków szczególnych, na tę część ludności oddzielnie nałożonych. Rada Administracyjna zaprojektuje Nam zmiany, jakieby w téj mierze, ze względem na obecne prawodawstwo w Królestwie, oraz na potrzebę Skarbu Królestwa, stopniowo zaprowadzić wypadało.

II. Dodatek do str. 153 i 296 Tomu I. to jest do art. 86, 89 i 90 K. C. P., oraz do art. 59 prawa o małżeństwie z r. 1836.

W rozwiązaniu kwestyi „*Czy urzędnik stanu cywilnego obwiniony o przekroczenie swych obowiązków, zasługujące na odpowiedzialność Kodeksem Kar zastrzeżoną, ma być oddanym pod sąd karny, lub nie.*" Kommissya Rządowa

Sprawiedliwości oświadczyła, iż prawo karności porządkowéj w rzeczach sądowych nad urzędnikiem stanu cywilnego nie wątpliwie służy Trybunałom Cywilnym; wszakże attrybucya ta niemoże być rozciąganą do wypadków, w których wykroczenie jest ważniejsze i wdrodze karności porządkowéj ukaraniu nie ulega, gdyż w takim razie znajdzie zastosowanie art. 72 Ustawy Przechodniéj do Kodeksu Kar (D. P. T. XL, str. 5), który przepisuje, że oddawanie pod sąd urzędników głosu stanowczego w sądzeniu spraw niemających, następuje, w myśl przepisów Ukazu z d. $^{19}/_{31}$ Lipca 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 149) przez tę Władzę, która nominacyę udzieliła. — Z tego wynika, że gdy urzędnik sprawujący obowiązki sądowe, a zależący z nominacyi od Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Duchownych dopuści się czynu karnego w rzeczach sądowych, Trybunał Cywilny, na zasadzie art. 36 Ustawy Przechodniéj, jest w obowiązku sam czyn czyli wykroczenie rozpoznać i udzielić wymotywowaną opinię pod względem czy przekraczający zasługuje na oddanie pod Sąd Karny lub nie. Decyzya obejmująca taką opinię Trybunału, urzędnika wykraczającego do odpowiedzialności na drodze karnéj kwalifikuje, lub przeciwnie od téj odpowiedzialności go uwalnia.

K. R. S. d. $^{18}/_{30}$ Stycznia 1860 r. N. 1015.

III. Dodatek do str. 159, Tomu I. Do art. 10 Post. Rady Administracyjnéj z r. 1830.

Po urodzeniu się każdego dziecka w rodzinie żydowskiéj, wymagać należy nie tylko spisania metryki jego urodzenia, ale nadto złożenia zarazem aktu małżeństwa

rodziców, przez urzędnika stanu Cywilnego wydanego, i na mocy takiego jedynie aktu w księgach stanu cywilnego, zapisane być może dziecko urodzone za prawe.

K. R. S. d. 18 Lutego (1 Marca) 1860 r. N. 3675.

IV. W przedmiocie urządzenia stosunków włościańskich.

(Jako dalszy ciąg przepisów podanych w Tomie I niniejszego dzieła, na stronicy 535).

A. Ukaz pod dniem $^{4}/_{16}$ Maja 1861 r. wydany, a pod dniem $^{7}/_{19}$ Lipca t. r. ogłoszony (D. P. T. LVII, str. 379) stanowi:

1. Pańszczyzna, czyli robocizna przymusowa z osad, pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, odrabiana, znosi się w Królestwie Polskiém, za wynagrodzeniem, poczynając od dnia 19 Września (1 Października) 1861 r. Do tego zaś terminu rolnicy robociznę, tabellami prestacyjnemi wykazaną, odrabiać powinni.

2. Gdzie dotąd pańszczyzna na czynsze zamienioną nie jest, tam z dniem 19 Września (1 Października) r. b. ustanawia się okup prawny.

Pod względem okupu, kraj podzielony zostaje na cztery oddziały. Okup wynosić będzie:

w Oddziale pierwszym: dzień pieszy	k. 12
ciągły dwu bydlęcy	—30
„ czteroo bydlęcy	—45
w Oddziale drugim: dzień pieszy	—$10^{1}/_{2}$
ciągły dwu bydlęcy	—27
„ cztero bydlęcy	—40
w Oddziale trzecim: dzień pieszy	— 9

ciągły dwu bydlęcy . . . . . . —23
„ cztero bydlęcy . . . . . . —35
w Oddziale czwartym: dzień pieszy . . . . — 7
ciągły dwu bydlęcy . . . . . . —20
„ cztero bydlęcy . . . . . . —30

Tabella do niniejszego Ukazu dołączona, wskazuje do którego z czterech oddziałów należą powiaty lub okręgi w Powiatach. (1)

Okup ten trwac będzie aż do czasu zawarcia kontraktu wieczysto czynszowego i nie ma przesądzać wysokości czynszu oznaczyć się mającego.

3. O ile między właścicielami a rolnikami zaszły już

(1) Tabella ta wskazuje, iż:

1° Oddział pierwszy stanowią powiaty: Włocławski, Łowicki, Warszawski, Stanisławowski, Łęczycki, Rawski, Koniński, a z powiatu Kaliskiego okrąg Kaliski, zaś z powiatu Wieluńskiego Okrąg Częstochowski.

2° Oddział drugi stanowią powiaty: Gostyński, Płocki, Pułtuski, Lipnowski, Przasnyski, Ostrołęcki, Piotrkowski, Sieradzki, Radomski, Opoczyński, Olkuski, z powiatu Kaliskiego Okrąg Wartski, z powiatu Wieluńskiego Okrąg Wieluński, z powiatu Opatowskiego Okrąg Solecki, i z powiatu Kieleckiego Okrąg Kielecki.

3° Oddział trzeci stanowią powiaty: Mławski, Siedlecki, Sandomierski, Miechowski, Lubelski, Łomżyński, Augustowski, Sejneński, Kalwaryjski, Marjampolski, z powiatu Łukowskiego okręgi Żelechowski i Garwoliński, z powiatu Opatowskiego okrąg Opatowski, z powiatu Kieleckiego Okrąg Jędrzejowski, z powiatu Stopnickiego Okrąg Szydlowski, z powiatu Krasnostawskiego Okrąg Krasnostawski i z powiatu Zamojskiego Okręgi Tarnogrodzki i Kraśnicki.

4° Oddział czwarty stanowią powiaty: Radzyński, Bialski, Hrubieszowski, z powiatu Łukowskiego Okrąg Łukowski, z powiatu Krasnostawskiego Okrąg Chełmski, z powiatu Zamojskiego Okrąg Zamojski, z powiatu Stopnickiego Okrąg Stopnicki.

umowy czynszowe, wieczyste lub czasowe, czyli to piśmienne, czy ustne, bądź przed dniem 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku, bądź po tym dniu zawarte, albo też zachodzą czynsze na zwyczaju oparte, o tyle zastosowanie art. 2 niniejszego Ukazu nie znajduje miejsca.

4. Okup prawny na podstawie tabell prestacyjnych, przez Naczelników powiatu lub Podsędków natychmiast obliczyć się mający, a które to obliczenie winno być do pomienionych tabell z przyłożeniem pieczęci urzędowéj dołączone, uiszczany być ma kwartalnie z góry w dniach 1 Lipca, 1 Października, 1 Stycznia i 1 Kwietnia każdego roku.

5. Rolnikom, którzyby z okupu prawnego, w art. 2 oznaczonego, korzystać nie chcieli, wolno jest pozostać przy pańszczyznie, do czasu zawarcia umowy wieczysto czynszowéj; wszakże raz odrabiania pańszczyzny zaniechawszy, już do niéj bez zgody właścicieli dóbr powracać nie mogą.

6. Tam, gdzieby umowa wieczysto-czynszowa, w myśl Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), na drodze dobrowolnego między stronami układu, nie doszła do skutku, przejście do wieczystego oczynszowania następować może, albo na żądanie właściciela, albo na żądanie rolników, bez względu, czy na okup już przeszli, czy też przy pańszczyznie pozostali.

7. Kommmissye Rządowe Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, zniosą się z sobą, celem przedstawienia projektu Ukazu Najwyższego, mającego oznaczyć sposób postępowania w przypadku o którym mówi artykuł poprzedzający, nie mniéj w razach żądania przez którąbądź ze stron rozdziału wspólności, uprzątnienia służebności, oraz regulacyi i oddzielenia posiadłości dworskich od uposażeń rolników.

8. Przepis art. 40 Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 533 nin. dzieła), uzupełnia się w ten sposób: że wolno jest stronom przy umowie wieczysto-czynszowéj, lub po jéj zawarciu, układać się o spłatę czynszu, czy to jednorazową, czy téż ratami.

9. Przepis art. 43 Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 534 nin. dzieła), wykłada się w ten sposób: iż umowy wieczysto-czynszowe o grunta, podpadające pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku (T. I, str. 511 nin. dzieła), prawnie zawarte po zapadnięciu tegoż Ukazu, a przed ogłoszeniem rzeczonego Postanowienia z r. 1858, dotąd przez Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych nie zatwierdzone, jeżeli są bezspornie przez strony wykonywane, zachowują się w swéj mocy i nie potrzebują zatwierdzenia ich przez Komitety Gubernialne. Gdzieby zaś o takież grunta, w tym samym przeciągu czasu zawarte były umowy czasowo-czynszowe, umowy te pozostają w swéj mocy, aż do terminu ekspiracyi kontraktem oznaczonego.

10. Przepis art. 26 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 530 nin. dzieła), uzupełnia się w ten sposób: iż, oprócz zapewnionéj tamże egzekucyi administracyjnéj, służy właścicielowi okup prawny, niniejszém Postanowieniem zaprowadzony; także egzekucya sądowa przez zajęcie ruchomości według art. 583 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego, lub przez zajęcie dzierżawne według art. 819 i następnych tegoż Kodeksu.

Tabelle prestacyjne, uzupełnione obliczeniem okupu prawnego, według zasad niniejszego Ukazu, stanowić mają jak w ogólności co do wzajemnych praw i obowiązków stron obu, tak mianowicie, co do tegoż okupu, zupełny tytuł egzekucyjny na drodze jak administracyjnéj, tak téż sądowéj, przeciwko wszelkim posiadaczom osad, tabellą pierwotnie objętych. Oprócz Komorników Sądowych, zajęcia egzekucyjne wyż rzeczone, na żądanie strony, dopełniać będą Podsędkowie lub inni urzędnicy Sądów Pokoju, przez Podsędków na piśmie do tego upoważnieni. Nakazy egzekucyjne do osadników czynione być mogą zbiorowo, a doręczane będą stronie egzekwowanéj, czy to przez Woźnych Sądowych, czy to przez miejscowych Wójtów Gmin lub ich zastępców. Kommissya Rządowa Sprawiedliwości wyda do Sądów Pokoju osobną instrukcyę co do wyż rzeczonych egzekucyj.

11. Pod względem obliczenia przez Podsędków ilości okupu prawnego, wedle art. 4 niniejszego Ukazu, niemniéj w razie sporów przy egzekucyi, o któréj mowa w artykule poprzedzającym przez Komorników, Podsędków lub urzędników Sądu Pokoju dokonywanéj, służy stronom appellacya do Prezesów Trybunału, którzy w tych przedmiotach na drodze szybkiego zadecydowania, wedle art. 806 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego, wyrokować będą w ostatniéj instancyi.

Spory o samą treść i ważność tabell prestacyjnych, nie tamują ich egzekucyi, a rozpoznanie i zadecydowanie takich sporów należy do Władzy Administracyjnéj.

12. Dzierżawcom dóbr prywatnych, oraz duchownych i instytutowych, tudzież dóbr będących własnością Gmin, o ile te ostatnie pod przepis następującego artykułu nie podpadają, służyć będzie wybór, albo poprzestać na ustanowionym, w miejsce zniesionéj pańszczyzny, prawnym okupie, albo żądać rozwiązania kontraktu co do reszty czasu pozostałego im do wytrzymania dzierżawy, bez możności roszczenia z tego tytułu pretensyi do dziedzica o szkody i stracone korzyści.

Przepis powyższy nie stosuje się do kontraktów dzier-

żawnych, któreby, na wypadek zniesienia lub zamiany pańszczyzny na okup lub czynsz, wyraźnie odmienne zastrzeżenie zawierały.

13. Przepisy niniejszego Ukazu o zamianie pańszczyzny na okup prawny, znajdują także zastosowanie do dóbr rządowych, lub pod zarządem Skarbu zostających, o ile rolnicy w nich osiedli, nie są jeszcze urządzeni i oczynszowani, a stosunki z dzierżawcami w takich dobrach, z powodu odjęcia im pańszczyzny, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu załatwi według osnowy obowiązujących kontraktów.

14. Włościanie, którzyby przed terminem powyższym 19 Września (1 Października) 1861 r. uchylali się od pełnienia należnéj od nich pańszczyzny, niezależnie od zwykłych środków egzekucyi, pociągnięci będą do zapłacenia, za nieodrobione dni pańszczyzny, ceny art. 2 oznaczonéj zwiększonéj, to jest:

w Oddziale 1m za nieodrobiony dzień	pieszy .	k. 18
	ciągły dwu bydlęcy	—45
	„ czterobydlęcy . . .	—67½
w Oddziale 2m za nieodrobiony dzień	pieszy .	—15
	ciągły dwu bydlęcy	—40
	„ czterobydlęcy . . .	—60
w Oddziale 3m za nieodrobiony dzień	pieszy .	—13½
	ciągły dwu bydlęcy	—34
	„ czterobydlęcy . . .	—52½
w Oddziale 4m za nieodrobiony dzień	pieszy .	—11.
	ciągły dwu bydlęcy	—30
	„ czterobydlęcy . . .	—45

B. Oprócz tego Rada Administracyjna na posiedzeniu swém z d. ¹¹/₂₃ Lipca 1861 r. zatwierdziła *Instrukcyę oznaczającą sposób postępowania przy egzekucyi okupu prawnego, w wykonaniu art. 10 Ukazu z d. ⁴/₁₆ Maja 1861 roku wydaną.* Instrukcya ta (D. P. T. LIX, str. 5) ogłoszoną została d. ¹⁸/₃₀ Grudnia 1861 r. w téj osnowie:

1. Tabelle dodatkowe do tabell prestacyjnych z roku 1846, wykazujące uposażenie, obowiązki i powinności rolników po wsiach i miastach prywatnych, tudzież instytutowych w obrębie jurisdykcyi Sądu Pokoju osiedlonych, a dotychczas do odbywania robocizny w naturze obowiązanych, Wójci Gmin w sposób oddzielném rozporządzeniem Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych wskazany, co do nazwisk, uposażeń i powinności rolników uzupełnią i właściwemu Naczelnikowi Powiatu złożą, ten zaś dwa egzemplarze takich tabell Sądowi Okręgowemu zakommunikuje.

Sąd obowiązany jest tabelle te w porządku systematycznym gminami ułożyć i starannie zachować, tak, aby w każdéj chwili do użytku urzędowego posługiwać mogły.

2. Właściciel majątku po porozumieniu się z rolnikami lub sami rolnicy stosownie do art. 2 Najwyższego Ukazu z dnia ⁴/₁₆ Maja r. b., mający zapewnioną możność przejścia z robocizny do okupu, poczynając od dnia 19 Września (1 Października) r. b., mogą żądać od Podsędka, aby do tabell prestacyjnych obliczenie okupu zapisał.

W tym celu właściciel lub rolnicy udać się winni do miejscowego Wójta Gminy, a ten w krótkim protokóle na papierze prostym zapisze: czy żądanie okupu nastąpiło za wspólném porozumieniem się obu stron, lub czy żądanie to zanieśli rolnicy i w jakim czasie, wreszcie wymieni, którzy rolnicy i jakiéj obszerności posiadający osady, oraz od jakiego terminu pragną korzystać z okupu.

Protokół taki podpisany przez rolników okupu żąda-

jących, przez miejscowego sołtysa i właściciela majątku, strona interessowana złoży Podsędkowi, który obliczenie natychmiast dopełni, oraz podpisem swoim i urzędową pieczęcią stwierdzi.

Na żądanie osadników na okup przechodzących, zapisujący ten okup urzędnik, drugi egzemplarz tabelli dodatkowéj, należycie poświadczonéj, na ręce Sołtysa dla użytku osadników wydać jest w obowiązku.

3. Nie mają prawa żądać zamiany odbywanéj przez nich robocizny na opłatę okupu prawnego:

1° Jako nie podchodzący pod przepisy Najwyższego Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku;

a) Osadnicy, których uposażenie nie dochodzi trzech morgów miary nowopolskiéj;

b) Posiadacze osad karczemnych, kowalskich, młynarskich, szynkarskich i t. p.;

c) Posiadacze osad po zapadnięciu Najwyższego Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku z gruntów dworskich wyznaczonych.

2° Pomimo zajmowania gruntów podchodzących pod przepisy Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku osadnicy czynszowo-pańszczyźniani na podstawie kontraktów grunta trzymający.

4. Wszyscy inni rolnicy we wsiach i miastach prywatnych oraz instytutowych osiedleni, bez względu czy odbywają stałą tygodniową robociznę, lub téż opłacają czynsz na zwyczaju oparty, a obok tego odrabiają dnie dodatkowe do żniwa, sianokosu, orania, tudzież podróże lub roboty na wymiar i t. p., mają prawo żądać zamiany wszelkiéj odbywanéj przez nich robocizny na okup prawny.

W razie gdy niektóre z robót powyższych na ilość dni potrzebnych do ich odbycia w tabelli prestacyjnéj nie były obliczone, strona żądająca zapisania okupu winna złożyć świadectwo Naczelnika właściwego Powiatu, wykazujące, ile odbycie téj robocizny dni wymagało, a stosownie do ilości tych dni, okup obrachowanym zostanie.

5. W wypadku gdy się z tabell prestacyjnych okaże, że rolnicy obowiązani są odbywać robociznę ręczną lub sprzężajną, stosownie do żądania dworu, Urzędnik okup zapisujący, obliczy należność w połowie za dni sprzężajne, a w drugiéj połowie za dnie ręczne, czyli piesze.

6. Osadnicy którzyby przed dniem 31 Lipca r. b. nie uprzedzili dziedzica lub zastępcę Wójta Gminy, iż z dniem 1 Października r. b. przejść na okup pragną, mogą korzystać z tego dobrodziejstwa od Sgo Jana, czyli od dnia 1 Lipca każdego następnego roku, o ile na trzy miesiące pierwéj to jest najpóźniéj w dniu 20 Marca (1 Kwietnia) tegoż roku, złożą pod tym względem oświadczenie w obec Sołtysa i dwóch osiadłych włościan, samemu dziedzicowi, lub, w razie jego nieobecności na gruncie, zastępcy Wójta gminy.

7. W razie sporu między dziedzicem a włościanami, co do czasu w którym oświadczenie, o którem wyżéj mowa nastąpiło, Podsędek wstrzyma się z obliczeniem i zapisaniem okupu i odeśle strony przed Naczelnika Powiatu, który rzecz rozpozna i zdecyduje.

Decyzyą uznającą, że żądanie okupu nastąpiło w czasie właściwym, strona interessowana, złoży Podsędkowi, który obliczenie natychmiast dopełni i decyzyę pomienioną w Aktach zachowa.

8. Jeżeli obliczenie i zapisanie okupu nastąpi przez Naczelnika Powiatu, właściciel majątku, któryby na mocy tego obliczenia zgłaszał się do Podsędka o rozwinięcie egzekucyi sądowéj, winien przedewszystkiém złożyć Podsędkowi, należycie poświadczone obrachowanie okupu przez Naczelnika Powiatu.

Podsędek obliczenie to do właściwéj tabelli prestacyj-

nėj wpisze i egzekucją, stosownie do przepisów poniżėj wyszczególnionych, rozwinie.

9. Osadnicy, którzyby, nie uprzedziwszy o tém dziedzica lub zastępcę Wójta Gminy w właściwym terminie, zaprzestali samowolnie odbywać powinności w naturze, będą musieli do końca roku gospodarskiego, uiścić opłatę zwiększoną podług zasad w art. 14 Najwyższego Ukazu z dnia $^1/_{16}$ Maja 1861 r. obliczoną.

10. Opłaty zwiększone, o których mowa w poprzednim artykule, oraz należące się z mocy art. 14 Najwyższego Ukazu z dnia $^1/_{16}$ Maja r. b. od osadników, robocizny w naturze po dzień 1 Października r. b. odrabiać odmawiających, niemniéj czynsze, osepy i daniny, obok okupu prawnego od osadnika przypadające, przez egzekucyą sądową poszukiwane być nie mogą.

Oddzielna instrukcya wskaże, jakie Władze Administracyjne i w jaki sposób opłaty te ściągać będą, oraz oznaczy, jakie innego rodzaju środki egzekucyjne mogą być przeciw opornym użyte.

11. O ileby osadnik dopuścił się dwuletniéj zaległości okupu prawnego i innych powinności, właściciel majątku będzie mógł domagać się od Władzy Administracyjnéj, sprzedania prawa do używania osady drogą publicznéj licytacyi, w sposób wskazany art. 26 Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 530 nin. dzieła).

12. Każdy właściciel żądający egzekucyi sądowéj względem należności z okupu prawnego, winien wnieść do Podsędka żądanie na piśmie, a zarazem dołączyć świadectwo miejscowego Wójta Gminy, które zawiérać ma wykaz, po sprawdzeniu stanu rzeczy, na gruncie ułożony i przez Wójta podpisem i pieczęcią stwierdzony, a obejmujący:

którzy osadnicy, z jakich osad tabellą prestacyjną objętych, od jakiego terminu, i w jak wysokiéj pieniężnéj opłacie okupu prawnego zalegają.

13 Podsędek stosownie do art. 10 Najwyższego Ukazu z dnia $^1/_{16}$ Maja r. b., po sprawdzeniu tego poświadczenia z tabellą prestacyjną, albo sam nakaz egzekucyjny wyda i dalszą egzekucją zajmie się, albo upoważnienie do egzekucyi udzieli na piśmie Komornikowi okręgowemu lub jednemu z członków Sądu Pokoju.

Urzędnik raz wyznaczony, całą egzekucyją do końca prowadzić będzie; w razie gdyby dokończyć jéj nie mógł, winien uwiadomić o tém Podsędka, a ten, albo sam egzekucyę dokończy, albo innego Urzędnika naznaczy.

14. W razie gdy żądaną będzie egzekucja sądowa względem kilku osadników, zamieszkałych w jednéj wsi lub w kolonjach jedną całość składających, nakaz egzekucyjny, protokół zajęcia, i licytacyjny, powinny być robione zbiorowo, tak jednak, aby w protokóle zajęcia, a następnie przy licytacyi, oddzielnie własność ruchoma każdego osadnika była zapisaną, i obrachunek ostateczny co do każdego oddzielnie był dopełniony.

15. Wszystkie akta dotyczące okupu prawnego, jako to: nakazy, protokóły, zajęcia i licytacyj, obwieszczenia, świadectwa i t. p., sporządzone będą na papierze prostym, doręczać zaś je należy przez zwykłe gminne posyłki czyli stójki, a tylko w razie konieczności przez woźnych sądowych.

16. Nakazy egzekucyjne, zbiorowe, tak jak i pojedyncze nie potrzebują być doręczonemi w kopjach każdemu z egzekwowanych osadników.

Podsędek kopię nakazu poleci doręczyć właściwemu Wójtowi Gminy lub jego zastępcy, a ten miejscowemu Sołtysowi, natychmiast nakaże o treści aktu zawiadomić każdego z osadników egzekwowanych i o dopełnieniu tego, na oryginale aktu zaświadczy.

Kopia wręczona pozostanie w kancellaryi Wójta Gminy i na każde żądanie egzekwowanego dłużnika, może mu być wydaną w kopii przez Wójta poświadczonéj, oryginał zaś z kontestatą jak wyżéj, przez doręczającego zwrócony zostanie, Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyą.

17. Wójt Gminy, zaraz po otrzymaniu nakazu egzekucyjnego do ogłoszenia, miejscowym Sołtysom i Radnym zaleci bacznie czuwać, aby egzekwowani osadnicy ruchomości, zboża, inwentarzy i w ogóle wszystkich przedmiotów zajęciu ulegających z miejsca gdzie się znajdują nie usuwali.

Za wykryciem nadużycia w tym względzie Wójt Gminy środkami policyjnemi, jakie mu z prawa służą, jest w obowiązku usunięte przedmioty wykryć i napowrót do osad właściwych dostawić.

18. Po upływie 24 godzin od daty wręczenia nakazu, Urzędnik prowadzący egzekucyę, może przystąpić do zajęcia ruchomości dłużnego osadnika.

Dla dopełnienia téj czynności, Urzędnik ten zjedzie na miejsce furmanką dostarczoną bezpłatnie przez właściciela, żądającego egzekucyi i zawezwie o pomoc właściwego Wójta Gminy lub jego zastępcę, który znów przyzwie miejscowego Sołtysa.

19. Zajęcie dopełnione zostanie z zachowaniem formalności w Tytule VIII Kodexu postępowania Sądowego (T. II, str. 357 n. nin. dzieła) zastrzeżonych, z tą jednakże zmianą, że, w miejsce dwóch świadków w art. 585 wymaganych, dostateczną będzie przy protokóle zajęcia obecność zastępcy Wójta Gminy i miejscowego Sołtysa, którzy protokół podpiszą.

Nadto, zamiast ustanawiania dozorcy zajętych ruchomości, odpowiednio do zasad art. 596, 597 i 598 K. P. S. Sołtys miejscowy z urzędu będzie miał powierzony dozór nad ruchomościami zajętemi.

20. Kopja protokółu zajęcia będzie bezwłocznie wręczona przez Urzędnika dopełniającego egzekucyę Wójtowi Gminy, który zaleci Sołtysowi, jako dozorcy, troskliwe czuwanie nad całością zajętych przedmiotów, i o tém wzmianka na oryginale zajęcia zapisana, przez Wójta Gminy i Sołtysa poświadczoną zostanie.

Wręczanie kopii dłużnikowi i Urzędnikowi nakazującemu otworzenie drzwi, art. 601, 602, K. P. S. zastrzeżone, miejsca mieć nie będzie.

21. Za zaległość w opłacie okupu prawnego, nie mogą być zajmowane, oprócz przedmiotów w art. 592 K. P. S. wymienionych:

a) Pługi, radła, brony i inne narzędzia niezbędnie do uprawy roli potrzebne;

b) Zboże przeznaczone na zasiew, a mianowicie ozime, poczynając od dnia 15 Sierpnia do ukończenia posiewów jesiennych, i jare, poczynając od d. 15 Stycznia do ukończenia posiewów wiosennych;

c) Bydło robocze t. j. koń pociągowy lub para wołów pługowych.

Oznaczenie ilości zboża ozimego i jarego, potrzebnego na zasiew, oraz wskazanie, które z narzędzi rolniczych i jakiego rodzaju i ilości inwentarz żywy na gruncie przy egzekwowanym osadniku pozostać winien, dopełni urzędnik egzekwujący, po zasięgnięciu objaśnień w tym względzie od obecnego Wójta Gminy i Sołtysów, poczém wyłączone przedmioty do protokółu zajęcia zapisze, oraz wymieni które z tego rodzaju przedmiotów, uznano za zbywające od koniecznych potrzeb rolnika, a tém samém zajęciu poddano.

22. Pomiędzy zajęciem ruchomości u rolników, a sprzedażą, upłynąć powinno przynajmniéj dni 15.

23. Sprzedaż zajętych przedmiotów odbywać się będzie w terminie podług art. 595 w protokóle zajęcia o-

znaczonym, odpowiednio do art. 617, K. P. S. w najbliższéj położeném mieście, albo w dniu targowym, albo w dniu niedzielnym. Jednakże za zgodzeniem się właściciela majątku poszukującego należności i egzekwowanego osadnika, sprzedaż można odbyć na miejscu zajęcia, lub w gminie przyległéj.

24. Urzędnik dopełniający zajęcie, jednocześnie ułoży obwieszczenie o sprzedaży odpowiednio do przepisu art. 613.

W miejsce zaś zachowania formalności, art. 618 do 621 K. P. S. przepisanych, jednę kopię tego obwieszczenia pozostawi Wójtowi Gminy, który sam, lub za pośrednictwem Sołtysów, ogłosi je ustnie mieszkańcom Gminy raz we dwa dni po zajęciu i powtórnie na dni trzy przed sprzedażą. W razie jeżeli sprzedaż nie na miejscu ma się odbywać, drugą kopję obwieszczenia Urzędnik egzekwujący poleci wręczyć Burmistrzowi lub Wójtowi Gminy miejsca oznaczonego na sprzedaż, a ten w sposób i w terminach powyż wskazanych, obwieszczenie to ogłosić nakaże.

W każdym razie na oryginale obwieszczenia, przez ogłaszającego takowe, stosowne o dopełnieniu téj formalności, poświadczenie z urzędu dopełnionem i do akt egzekucyjnych złożonem będzie.

25. W terminie oznaczonym na sprzedaż, Wójt Gminy lub jego Zastępca będzie w obowiązku dopilnować, iżby Sołtys ustanowiony dozorcą, zajęte ruchomości odstawił w całości do miejsca odbywać się mającéj licytacyi.

Jednocześnie Wójt Gminy nadeszle likwidacyę za dostarczoną pod zajęte przedmioty furmankę, którą to likwidacyę Urzędnik dopełniający egzekucyi rozpozna, oceni i należność z summy zebranéj po sprzedaży wypłaci.

Zarazem Wójt Gminy nadeszle dowód, że na 24 godzin przed terminem sprzedaży, stosownie do art. 614 i 623 K. P. S., uwiadomił egzekwowanego osadnika o dniu i miejscu licytacyi.

26. Dopełniający egzekucyi Urzędnik nie będzie spisywał oddzielnego protokółu przejrzenia, o jakim wzmiankuje art. 616, lecz sprawdzi odręcznie czy dostarczone objekta są też same i w tej saméj ilości, jak były opisane przy zajęciu.

W razie braku, zrobi o tém wzmiankę w protokóle licytacyjnym, a Wójta Gminy zawezwie o wyjaśnienie powodów tego braku.

27. Po odbytéj licytacyi Urzędnik egzekwujący na protokóle licytacyjnym, zapisze likwidacyą należnych mu kosztów podług niżéj zamieszczonéj taxy. Koszta te w równych częściach na każdego z egzekwowanych osadników rozłoży, z summy z licytacyi zebranéj sobie potrąci i obrachunek oraz pokwitowanie z odbioru, w tymże protokóle zamieści.

28. Wszyscy Urzędnicy sądowi, egzekucyę okupu prawnego dopełniający pobierać będą:

1° W razie gdy pojedynczy osadnik będzie egzekwowany:

a) za oryginał nakazu egzekucyjnego . . kop. 15
b) za oryginał zajęcia . . . . — 30
c) za licytacyę . . . . — 45
d) za obwieszczenie . . . . — 7½

2° W razie egzekucyi zbiorowéj, gdy ta będzie zaregulowaną do osadników w liczbie od 2 do 10 od każdego z wymienionych w akcie należy się:

a) za oryginał nakazu . . . . . . po kop. 7½
b) za oryginał zajęcia. . . . . — 15
c) za licytacyę . . . . — 30
d) za obwieszczenia . . . . — 3

3° W razie gdy egzekucya będzie zaregulowaną do większéj liczby osadników nad 10, to od każdego z nich należy się:

a) za oryginał nakazu egzekucyjnego. po kop. 5
b) za oryginał zajęcia . . . . — 10
c) za licytacyą . . . . — 20
d) za obwieszczenie . . . . — 2

Za arkusz kopii każdego aktu obejmujący na każdéj stronie najmniéj 28 wierszy, a w każdym wierszu najmniéj 15 syllab, po kop. 7½.

Woźnym należy się za wręczenie każdego aktu kop. 7½ oraz milowe, za każdą wiorstę podróży tam i napowrót po kop. 3.

Oddzielne dyety za czas strawiony w podróży i na czynności, oraz za ściąganie poświadczeń od Wójtów Gmin i Burmistrzów i za wręczenie uskutecznione przez gminne posyłki, żadna należność likwidowaną być nie może.

29. W razie sporu o wysokość należnych kosztów, Prezes Trybunału właściwego rzecz ostatecznie rozstrzygnie, a za dostrzeżeniem ze strony Urzędników egzekwujących nadużyć w tym względzie, na winnych karę porządkową wymierzy, do zwrotu nieprawnie pobranych opłat zmusi, niepoprawnych zaś do decyzyi Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości przedstawi.

30. Urzędnicy Sądowi bez należycie uzasadnionych powodów, odmawiający zajęcia się egzekucyą okupu prawnego, ulegną odpowiedzialności art. 345, a za zwłokę lub niedbalstwo, przy wykonaniu téj czynności, karom w art. 418 K. K. G. i P. zastrzeżonym.

31. Przeciw zajęciu i sprzedaży ruchomości na satysfakcyą okupu prawnego, ani oppozycye trzeciego w art. 608 do 612 K. P. S. ani zapowiedzenia w art. 557 do 582 K. P. S. przewidziane nie mają miejsca; a tém samém akta tego rodzaju, chociażby Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyą doręczone zostały, biegu téj egzekucyi nie wstrzymują.

32. W razie sporu o ilość okupu prawnego, obliczonego przez Podsędka, lub w razie sporów przy egzekucyi tego okupu, strona z mocy art. 11 Najwyższego Ukazu z dnia 1/16 Maja r. b. odwołująca się do ostatecznego wyroku Prezesa właściwego Trybunału, winna wezwać do rozprawy stronę przeciwną, przez zapozew w miejscu jéj zamieszkania przez Woźnego Sądowego doręczony.

33. Zapozew ten obejmować winien przynajmniéj:

a) Imię, nazwisko i zamieszkanie odwołującego się;

b) Treściwy wykład przedmiotu skargi i konkluzyę, czyli żądanie, którego zasądzenie odwołujący domaga się;

c) Imię, nazwisko i zamieszkanie zapozwanego;

d) Oznaczenie miejsca i dnia, w którym strony do rozprawy przed Prezesa Trybunału stawić się są obowiązane.

Opuszczenie lub niedokładność, pod względem zachowania form powyższych i innych w art. 61 K. P. S. wskazanych, nie pociąga za sobą zastrzeżonéj w tym przepisie prawa konieczněj nieważności.

Ocenienie czy sprawa z pozwu nawet wadliwego, może być rozpoznaną, zależy od uznania Prezesa Trybunału, którego wyrzeczenie w tym względzie, będzie również ostateczne.

34. Spory, o których wyżéj mowa, rozpoznawane będą przez Prezesa Trybunału po upływie 24 godzin od daty doręczenia, jeżeli strona pozwana zamieszkuje w odległości wiorst 24, a jeżeli daléj jest zamieszkałą, z dodaniem dnia jednego na każde wiorst 24. W razie nagłym, sprawa sądzoną będzie w dni świąteczne, w każdéj godzinie dnia, bez uzyskania w tym celu rezolucyi art. 807 i 808 K. P. S. zastrzeżonych.

35. Wyroki połączenia w sporach podobnych miejsca mieć nie będą.

36. Samo doręczenie pozwów nie wstrzymuje rozpoczętéj egzekucyi; w razie zaś gdy wyrok wstrzymanie téj egzekucyi nakaże, Prezes Trybunału, w zastosowaniu się do art. 811 K. P. S, poleci spisać go na oryginale komparycyi, klauzulą egzekucyjną opatrzyć i wydać stronie reklamującéj, w oryginale.

Doręczenie takiego wyroku Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyą, na godzinę nawet przed terminem licytacyi, egzekucyę wstrzymuje.

37. Wyroki, nie znoszące egzekucyi, ale zmieniające ilość obliczenia okupu prawnego lub należności z tego powodu poszukiwanéj, w tenże sam sposób wydawane i wykonywane będą.

38. Sprawy przed Prezesów Trybunału wytaczane, nie są wolne od opłat wpisu, stempli i kosztów sądowych. Wszakże Patroni, stawający w obronie osadników, przyznawane mieć będą jedynie:

za obronę w interessie jednego osadnika . .	kop. 60
za obronę kilku osadników aż do 10 po . .	kop. 30
za obronę większéj ich liczby od 10 po . .	kop. 20

39. Prezesi Trybunałów, w zastosowaniu się do wydanych już lub wydać się mających przez Kommissyę Rządową Sprawiedliwości rozporządzeń, ściśle przestrzegać są w obowiązku, aby pokątni doradcy, czy to w przebiegu egzekucyi o należność okupu prawnego, czy to przy sporach pod szybkie zadecydowanie poddanych, żadnego udziału w tych czynnościach nie brali.

Za dostrzeżeniem w tym względzie nadużyć ze strony [illegible]nych doradców lub urzędników sądowych, pokry[illegible]h ich działania, Prezes obowiązany jest natych[illegible]nych do odpowiedzialności przepisanéj pociągnąć i o szkodliwych doradcach Władzom policyjnym dla postąpienia z nimi jak wypadnie, donieść.

C. Wreszcie pod dniem 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r, wydane zostało w téj osnowie: *Prawo o oczynszowaniu z urzędu włościan w Królestwie Polskiém.*

CZĘŚĆ I.

TYTUŁ I.

Zasady Ogólne.

1. Wieczyste oczynszowanie osad pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, dotąd czy to wieczyście, czy czasowo za kontraktami piśmiennemi lub ustnemi nieoczynszowanych, oddzielenie posiadłości dworskich od uposażeń rolników, podział tych uposażeń na szczegółowe osady, oraz rozdział wspólności, uprzątnienie służebności lub użytków, dopełniane będą podług zasad i form niniejszém prawem oznaczonych, albo przez dobrowolne umowy, albo téż z urzędu, gdy jedna ze stron zażąda pomocy urzędowéj do wykonywania którejkolwiek lub wszystkich powyższych czynności.

2. Umowy dobrowolne o czynsze z osad pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, na przyszłość zawierane być mogą albo wieczyście, albo czasowo, lecz tym ostatnim sposobem na czas nie krótszy jak lat 20, po których to lat upływie, jeżeliby za dobrowolną ugodą na takiż przeciąg czasu przedłużone, lub na wieczyste zamienione nie zostały, postąpioném będzie

co do tych osad z urzędu wedle przepisów niniejszego prawa.

3. Umowy, o których wyżéj, zawierane wieczyście, winny być urzędowe; długoletnie mogą być prywatne, lecz tylko piśmienne.

4. Nie wolno umawiać się o zmniejszenie przestrzeni gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, bez zamiany ich na inne równéj wartości.

Należność dzierżawna z przestrzeni téj w robociznie ustanowioną być nie może.

5. Przepisy artykułów 2, 3 i 4, zachowane być mają pod nieważnością.

6. Wypłata wkupnego, jeśli umówioną była, lub skupu czynszów, są ważne tylko za zgodą wierzycieli hypotecznych i za decyzyą Wydziału Hypotecznego, a w razie sporu, za wyrokiem sądowym.

7. W umowach o grunta pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadające, obowiązek ponoszenia podatków dworskich, ani w całości ani w części na osadników z tytułu posiadania tychże gruntów, przelewanym być nie może.

8. Postępowania z urzędu wolno żądać każdéj stronie, w każdym czasie, bez względu czy z gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, odbywaną jest robocizna w naturze, lub płacony za nią okup prawny.

Co do osad czynszowych lub uiszczających przytém osepy i daniny albo odbywających dni dodatkowe w naturze, postępowanie z urzędu może być także żądaném, jeżeli nie istnieją z osadnikami do tych kategoryj należącymi, umowy czasowe czy to piśmienne, czy ustne, czas trwania dzierżawy określające, bądź przyznane przez strony, bądź tabellami prestacyjnemi albo innemi piśmiennemi dowodami wzmocnione, chociażby umowy

takie, w myśl postanowienia Rady Administracyjnéj z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 r., zatwierdzone nie były; w razie zaś istnienia takich umów, we wszystkich tych przypadkach postępowanie z urzędu zawieszoném będzie aż do upływu czasu, na jaki umowy te zawarte były.

9. Postępowanie z urzędu, prawem niniejszém wskazane, nie rozciąga się:

a) do osad rolnych trzech morgów niedochodzących;

b) do osad utworzonych z gruntów dworskich po ogłoszeniu Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.,

c) do osad karczemnych, młynarskich, kowalskich, strycharskich, jako téż oficjalistów dworskich, to jest, służby leśnéj, owczarskiéj, ogrodowéj i t. p.;

d) do ogrodów, gruntów, łąk i pastwisk przez rolników obok zajmowanych przez nich osad, trzymanych czasowo, z obowiązkiem uiszczania z tych użytków dworowi czynszu w gotowiznie, osepu, danin lub robocizny, albo oddawania z nich części plonów w naturze.

e) do osad trzymanych na mocy umów czasowych dotąd niewyekspirowanych przed ogłoszeniem Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. prawnie zawartych, czy to piśmiennych czy ustnych, jeżeli z umów tych wypływa dla właściciela po ich ekspiracyi prawo zupełnego rozporządzenia gruntami,

f) do pustek w dniu ogłoszenia tegoż Ukazu istniejących, chociażby w tabellach prestacyjnych były wykazane,

g) do osad włościańskich w dobrach rządowych i rozdarowanych na zasadzie przepisów Najwyżéj zatwierdzonych w dniu $^{4}/_{16}$ Października 1835 r.

10. Pomoc z urzędu do czynności art. 1 oznaczonych dodaną będzie, gdy jéj zażąda albo sam właściciel majątku, lub prawnie reprezentujący jego osobę, albo posiadający pełnomocnictwo ogólne lub szczególne. Ze

strony włościan, gdy żądanie o separacyę i regulacyę, rozdzielenie wspólności i uprzątnienie służebności i użytków, zaniosą wszyscy osadnicy lub większość osadników.

Oczynszowanie wieczyste z urzędu, na żądanie osadników, będzie miało miejsce względem tych tylko, którzy żądanie to zaniosą.

11. Po oczynszowaniu, bądź przez umowę, bądź z urzędu, większéj części przestrzeni przez osadników zajmowanéj, separacja z urzędu tylko na żądanie lub za przyzwoleniem większości osadnikow miejsce mieć może.

12. Czynność z urzędu dopełnianą będzie jedynie w zakresie żądania wniesionego przez jedną ze stron, i dotyczeć może tego tylko stosunku, w którym dobrowolne porozumienie się nastąpić nie mogło.

13. Bądź to po zaniesieniu przez którąkolwiek ze stron żądania o pomoc z urzędu, bądź w ciągu już postępowania z urzędu, a nawet po jego ukończeniu, lecz przed wykonaniem na gruncie,—gdyby strony dobrowolnie porozumiały się i zawarły umowę piśmienną, o którąkolwiek z czynności artykułem 1 wskazanych, kontrakt taki będzie obowiązującym dla stron co do przedmiotów nim objętych, bez potrzeby rozpatrywania go i potwierdzania z urzędu.

W takim razie postępowanie z urzędu, ograniczy się do stosunków układem nie załatwionych, pod urzędowe rozstrzygnięcie poddanych.

14. Umowy wieczysto-czynszowe dobrowolne, oraz decyzye Władz co do ustalenia z urzędu tych stosunków, będą ujawniane w księgach wieczystych w Dziale III Wykazu hypotecznego dóbr, w których obrębie osady są położone, bez wymieniania jednak nazwisk posiadaczy tychże osad.

15. Spory z umów między właścicielem dóbr a osadnikami, rozpoznawane będą przez Sądy właściwe, podług przepisów obowiązujących praw cywilnych i niniejszéj ustawy.

TYTUŁ II.

Prawidła do ustanowienia z urzędu czynszów wieczystych.

16. Opłaty czynszowe ustanawiane będą z urzędu na podstawie klasyfikacyi gruntów, łąk, pastwisk i ogrodów, podług prawideł poniżéj wskazanych.

17. Do klasyfikacyi gruntów stanowi się następujący podział: gruntów ornych na *pszenne* i *żytnie*, z których pierwsze dzielą się na dwie klasy, a drugie na cztery klasy; łąk na *oddzielne* i *polne*, z których każde zawierają po cztery klasy; pastwisk — podzielonych na trzy klasy, z tém zastrzeżeniem, że pastwiska, które uznane będą jako mogące być łąkami lub gruntem ornym, mają być podług swéj wartości klasyfikowane. Bliższe oznaczenie, jakie grunta, łąki i pastwiska do każdéj z tych klas należą, znajduje się w dołączonym pod lit. A wykazie klasyfikacyjnym (1).

---

(1) Wykaz lit. A jest następujący:

Wykaz obejmujący rozróżnienie na klasy gruntów, łąk i pastwisk.

PODZIAŁ GRUNTÓW.

Grunta orne w ogólności dzielą się na dwa oddziały, to jest:
A) na grunta pszenne,i
B) na grunta żytne

Ad *A*) Grunta pszenne mają dwie klasy, to jest:
1szą i 2gą klasę pszenną.

Ad *B*) Grunta zaś żytne cztery klasy, to jest:
1szą, 2gą, 3cią i 4tą klasę żytnią.

Do pierwszéj klasy gruntu pszennego, należy taki grunt, który obejmuje wszystkie przymioty zupełnie dobréj, pszennéj ziemi, gdzie, bez kosztownych środków uprawy, obfity plon wydaje.

Do drugiéj klasy gruntów pszennych należy:

a) Grunt ciężki gliniasty (*thonboden*), składający się z części gliniastych i iłowatych, którego uprawa jest mozolna i z większemi kosztami połączona, a rodzajność jego najwięcéj od pomyślnéj lub niepomyślnej pory roku zawisła, w niektórych latach nadspodziewanie jest płodny, a częstokroć nadzieje rolnika zawodzi, i

b) Grunt lepszy aniżeli żytny pierwszéj klasy, zawierający w sobie nieco części piaszczystych, wymagających częstszego i większego pognoju, pospolicie zaś do uprawy pszenicy na pierwszym i trzecim nawozie zdatny.

Do pierwszéj klasy gruntu żytniego, liczy się grunt, składający się z większéj części ziemi czarnéj i gliny niż piasku, który po pierwszym nawozie pszenicę, późniéj zaś bez pognoju dobre żyto wydaje.

Do drugiéj klasy żytniéj należy taki grunt, który pod przenicę użyty być nie może, a przy pracy i dobrym pognoju obfite wydaje żyto.

Trzecia klasa gruntu żytniego, zawiera grunt żytni lekki, mający więcéj piasku niż żyznéj ziemi; należy tu także grunt zimny, sapowaty, nie łatwo mogący być poprawiony.

Do czwartéj klasy zaliczają się grunta zupełnie piaszczyste, uprawiane co lat 3 lub 6.

PODZIAŁ ŁĄK.

Łąki, równie jak grunta, dzielą się na dwa główne oddziały, to jest:

a) na łąki oddzielne, i
b) na łąki polne.

Ad *a*) Łąki oddzielne są te, które za obrębem pól leżą i razem z niemi do ugorowania podciągane nie są. Łąki te, dzielą się jeszcze na takie, ktore nad strumieniem lub rzeką leżą, albo też między polami, jednakże w takiéj obszerności i w takiem miejscu, że ugorowaniu nie podpadają i mogą być używane bez żadnéj przeszkody za okresem roli uprawnéj.

Ad *b*) Łąki zaś polne są, które otoczone są polami tak, iż razem z temiż ugorowane być muszą.

Łąki tak oddzielne jako też łąki polne, dzielą się na cztery klasy; to jest:

Łąki I klasy,
Łąki II klasy,
Łąki III klasy,
Łąki IV klasy.

Pierwsza klasa zawiera łąki nadrzeczne, naturalnym zalewem użyzniane lub położone wśród gruntów wyborowych, tudzież łąki, które niżéj pól leżą i pewien rodzaj pognojów z powyższych, przez ściek wody otrzymują. Łąki te wydają pożywne i zdrowe siano, do 20 centnarów z morga. Do téj klasy należą także łąki, leżące na pięknych równinach, które, dla swojéj płodności i położenia, koniczynę i trawę z innemi dzikiemi ziołami, dobremi do karmu bydła, pomięszaną, równie obficie, bo do 20 centnarów z morga, siana wydają.

Do drugiéj klasy należą łąki blisko wód położone częstym wylewom podlegające, albo te, które ze swego położenia nie mogą być zupełnie osuszonemi i z téj przyczyny lubo wiele, bo równie do 20 centnarów siana z morga, lecz mniéj pożywnego wydają. Łąki te nie mogą być tak wysoko anszlagowane, jak klasy pierwszéj.

Trzecia klasa obejmuje łąki, które są za suche (*lokker*) i te lubo dobre, jednakże w małéj ilości wydają siano.

Klasa czwarta zawiera albo łąki leśne, albo błotniste, które po części wiele, lecz kwaśnego, grubego i innego dla bydła niepożywnego wydają siana.

Ogrody dzielą się na warzywne i owocowe. Warzywne klasyfikują się podobnie jak grunta. Owocowe zaś różnią

18. Do każdego z rodzajów gruntu klasyfikacyą wykazanego, a pojedynczą osadę składającego, zastosowaną zostanie normalna wysokość dochodu w życie, objęta dołączonym pod lit. B wykazem szacunkowym.

Dochód ten wyobraża intratę gruntową po jéj obniżeniu o $^{1}/_{3}$ część potrąconą na korzyść osadników, jako fundusz na utrzymanie budowli, na wypadki losowe, tudzież na ciężary gminne osadników dotykające (1).

---

się między sobą tylko gatunkiem drzew w nich znajdujących się, to jest, najlepszych, średnich i poślednich.

Zarośla. Jeśli wykarczowane, będą mogły być użyte do rolnictwa, uważają się za rolę i do téj klasy zamieszczone będą, do któréj podług dobroci należyć mogą. Jeżeli zaś zarośle znajduje się na gruncie niepłodnym, wtedy uważa się za zostawione na las.

Tam gdzie zarośla okrywają grunt na łąki użyć się mogący, ocenić je wypada podług przepisu o łąkach.

Pastwiska dzielą się na trzy klasy, to jest:

a) na leżące w dobrym gruncie.

b) na leżące w gruncie miernym.

c) na leżące w gruncie lichym.

(1) Wykaz lit. B jest następujący:

Wykaz dochodu normalnego z gruntu po potrąceniu $^{1}/_{3}$ części, jako funduszu na utrzymanie budowli i losowe wypadki, tudzież jako wynagrodzenia za ponoszone przez osadników ciężary gminne.

Rachuje się z jednego morga miary nowopolskiéj normalna liczba garncy żyta.

A) **Grunt orny.** — a) *grunt pszenny:* 1° klasa pierwsza garncy 28 i pół,—2° klasa druga garncy 24.—b) *grunt żytni:* 3° klasa pierwsza garncy 19,—4° klasa druga garncy 11,—5° klasa trzecia garncy 6,—6° klasa czwarta garncy 3.

B) **Łąki.** — a) *łąki oddzielne:* 7° klasa pierwsza garncy 47,—8° klasa druga garncy 35,—9° klasa trzecia garncy 19,—10° klasa czwarta garncy 9 i pół.—b) *łąki polne:* 11° klasa pierwsza garncy 23 i pół,—12° klasa druga garncy 19,—13° klasa trzecia garncy 14,—14° klasa czwarta garncy 7.

C) **Pastwiska.** — 15° klasa pierwsza garncy 4 i pół, 16° klasa druga garncy 3,—17° klasa trzecia garncy 1 i pół.

19. Dochód na zasadzie powyższéj obliczony, zamieniony zostanie na pieniądze podług przecięciowéj ceny żyta z ostatnich lat 20, wyrachowanéj na zasadzie foraliów najbliższego targowego miasta, z wyłączeniem z nich dwóch lat najdroższych i dwóch najtańszych, których to cen przecięciowych wykazy, Delegacyom Czynszowym corocznie z urzędu kommunikowane będą.

20. Miejscowe okoliczności wywierające wpływ na dochody, jako to:

1) łatwość kommunikacyj lądowych i wodnych,

2) blizkość zakładów przemysłowych lub większych miast,

3) większa lub mniejsza ludność miejscowa i okoliczna,

4) stan umierzwienia i doprawy gruntów na czynsz oddawanych, i ich położenie względem słońca i otaczających wpływów.

5) większa lub mniejsza łatwość zaopatrywania się w materyał budowlany i opałowy, bądź pojedyńczo, bądź razem wzięte, mogą wpływać na podwyższenie lub obniżenie wyrachowanego dochodu od 1 aż do 25 na sto w ten sposób, że korzystniejsze położenie ma być powodem podwyższenia wysokości dochodu, brak zaś lub ograniczenie tych korzyści, spowoduje stosunkowe jego obniżenie.

21. Z tak wyrachowanego dochodu potrącone zostaną:

a) podymne połączone z opłatą szarwarkową z osad wiejskich,

b) kontyngens liwerunkowy, jaki rolnicy z osad opła-

cali, lub jaki z nowo wyznaczonych gruntów opłacać będą mieli obowiązek.

c) dziesięcina i meszne należne z gruntów wiejskich,

d) wszelkie ciężary wieczyste, lub opłaty na rzecz trzecich osób, do gruntu osadników przywiązane.

W ten sposób ustanowiony dochód w gotowiźnie, stanowić będzie wysokość czynszu rocznego z gruntów.

22. Jeżeli zabudowania przez osadników zajmowane są własnością właściciela majątku, lub gdy tenże dostarczy drzewa na przebudowanie osad, niemniéj gdy do niego należéć będą załogi lub zasiewy, a umowa dobrowolna pod względem zwrotu tych przedmiotów w naturze lub spłaty ich wartości, czy od razu, czy częściami nie nastąpi, wówczas Władza z urzędu czynsz oznaczająca, ustanowi wartość zabudowań, materyałów, załóg i zasiewów i procent od téj summy w stosunku 5% do ustanowionego czynszu z gruntu doliczy.

23. Tam gdzieby zaszło żądanie zniesienia służebności i użytków, z jakich osadnicy na mocy tytułów prawnych piśmiennych korzystają, jako to, wolnego wrębu w lasach, zbierania gałęzi, suszu, ściołki, pasania w lasach i na przestrzeniach dworskich, pobierania drzewa na budowle, opał, grodzenie lub porządki gospodarskie, i t. p., a oddzielne wynagrodzenie za te użytki między stronami umówionêm nie było, Władza z urzędu czynszująca, ustanowi przybliżoną roczną wartość tych użytków, i takową z wyrachowanego czynszu gruntowego potrąci.

Dogodności tego rodzaju oparte na samej tylko używalności, z chwilą dopełnionego oczynszowania, o ile odmienne umowy nie zaszły, uchylają się.

24. Po potrąceniu z czynszu gruntowego, lub dodaniu do niego kwot wyrażonych w artykułach poprzedzających, pozostająca ilość ustanowiona w gotowiźnie dla każdéj osady, będzie czynszem dzierżawnym wieczystym.

25. W dobrach, w których włościanie mają na swą korzyść uczynione w wykazie hypotecznym wyraźne zastrzeżenie, co do niemożności podnoszenia odbywanych przez nich powinności, Władze, zatwierdzające czynsz z urzędu, będą obowiązane obniżyć takowy o tyle, o ileby okazał się wyższym od wartości robocizn, osepów i danin, obliczonéj podług artykułu następnego.

26. W wypadkach oznaczonych w artykule poprzedzającym, wyrachowanie czynszu mającego zastąpić należne z osad osepy, daniny i robocizny w naturze, opierać się będzie co do osepów na obliczeniu ich wartości pieniężnéj, podług ceny odpowiedniego ziarna, przeciędowo oznaczonéj, z ostatnich lat 20, w sposób opisany art. 19. Co do robocizn i danin w naturze, obliczenie odpowiedniéj opłaty czynszowéj, nastąpi podług cen w okolicy zwykłych, po wysłuchaniu zdania biegłych.

27. Przy ustanowieniu czynszów, wolno każdéj ze stron zastrzedz, aby wyrachowany czynsz z urzędu, co lat 20 ulegał zmianie, odpowiedniéj do ceny przeciętnowéj żyta z tego przeciągu czasu, według art. 19 wynalezionéj. Wolno im także o czynsz tym sposobem z urzędu ustanowiony, zawrzeć umowę czasową dwudziestoletnią, podług art. 2.

28. Czynsz ustanowiony z urzędu, osadnicy obowiązani będą uiszczać z dołu w dwóch równych półrocznych ratach, to jest w dniach 1/13 Listopada i 1/13 Maja każdego roku.

TYTUŁ III.

Prawidła oddzielenia (separacyj) z urzędu osad rolnych od gruntow dworskich, oraz rozdzielania wspólności i uprzątnienia służebności i użytków.

29. Przedmiotem oddzielenia z urzędu uposażeń osadników od posiadłości dworskich, mogą być tylko grunta pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadające tak osiedlone jak opustoszałe.;

30. Ogólna przestrzeń gruntów, składających w myśl powyższego artykułu uposażenie osadników, co do swéj wartości uszczuplaną być nie może.

Przenoszenie osadników przy regulacyi z urzędu, może mieć miejsce tylko w obrębie dóbr łącznych i jedną księgą hypoteczną objętych.

31. Oznaczenie wartości zamiennéj gruntów, łąk i pastwisk, nastąpi na zasadzie klasyfikacyi w art. 17 niniejszego prawa przepisanéj, w stosunku dochodu w życie, w wykazie B obliczonego; z tém wszakże zastrzeżeniem, że bez zgodzenia się osadników nie można im wyznaczać:

a) w zamian za lepsze grunta tyle gorszych, iżby otrzymać mieli w ogóle więcéj jak o połowę dawniéj posiadanych.

b) w zamian na gorsze grunta tyle lepszych, aby nowo nadane wynosiły mniéj jak $^2/_3$ dawniéj posiadanych.

c) w zamian za grunta czyste, zarośli wynoszących więcéj jak $^1/_3$ część osady.

32. Gdzie skutkiem oddzielenia zajęte zostaną rolnikom ogrody warzywne lub owocowe bez możności wynagrodzenia ich innemi podobnemi ogrodami, tam za jeden mórg ogrodu wydzielić im należy dwa morgi gruntu tejże klasy, a w braku jéj stosunkowe wynagrodzenie w gruntach klas innych.

33. Gdzieby miejscowość nie dozwalała po oddzieleniu oddać osadnikom takiej przestrzeni łąk, jaką poprzednio zajmowali, tam można ich wynagrodzić odpowiednią ilością gruntu ornego, przy uwadze na przepisy art. 31. Bez dobrowolnego wszakże zgodzenia się osadników, nie wolno będzie uszczuplić im łąk więcéj jak o $^1/_3$ część.

34. Właściciel majątku albo zostanie zobowiązany do opłaty jednorazowego wynagrodzenia, albo osadnicy przez pewien czas od opłaty czynszów w całości lub w części uwolnieni będą w razach następujących:

a) jeżeli osadnikom zajęte zostaną w ogrodach drzewa owocowe lub inne użyteczne dziczki lub szczepy w szkółkach i t. p., o ile te przeniesionemi być by nie mogły;

b) jeżeli nowo zamienione grunta będą oddane osadnikom nie w takim samym stanie obrobienia i umierzwienia, w jakim dawniejsze w użytkowanie właściciela dóbr przejdą.

c) jeżeli w zamian za grunta i łąki czyste, wypadną dla osadników przestrzenie zarosłe, kamieniste lub nierównością powierzchni uprawę roli utrudniające.

35 Przy każdém oddzieleniu wszystkie osady jednéj wsi, w jednéj nierozłącznéj przestrzeni wyznaczone być powinny. Gdzieby jednak miejscowość temu stała na przeszkodzie, lub gdzieby odstąpienie od téj zasady, zapewniało dogodniejsze urządzenie osad, tam wyjątkowo będzie można wydzielać grunta dla jednéj wsi, w dwóch lub więcéj nie łączących się z sobą przestrzeniach.

Wolno także będzie właścicielowi dóbr zachować sobie pewne przestrzenie wśród posiadłości osadników, w których odbywa się już wydobywanie torfu, zwiru, gliny, kamieni lub innych ciał kopalnych.

36. Jeżeli w dobrach, przedmiotem postępowania z urzędu będących, znajdują się przestrzenie należące do probostw, instytutów albo gmin, tak położone, że oddzielenie osad rolnych od gruntu dworskiego, wymagałoby zarazem dokonania oddzielenia lub zamiany ogółowéj rzeczonych wyżéj przestrzeni, żądająca separacyi strona winna w takim razie udać się do Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych lub Kommissyi Rządowéj Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, i, z udziałem urzędników przez też Kommissye wyznaczonych, oddzielenie gruntów należących do probostw, instytutów lub gmin, sposobem zamiany przestrzeni, dokonać jednocześnie z oddzieleniem gruntów przez osadników zajmowanych.

37. W razie zaniesionego przez jednę ze stron żądania o rozdzielenie pastwisk używanych wspólnie przez inwentarz dworski i osadników, pastwiska te ulegną oddzieleniu w stosunku rozległości gruntów i łąk dworskich oraz gruntów i łąk przez osadników zajmowanych.

38. Gdyby wspólnie używane pastwisko w żadnéj części rolnikom dostać się nie mogło, należy im gdzieindziéj wydzielić pastwisko odpowiedniéj wartości, a gdyby i tego, dla braku stosownéj przestrzeni, uczynić nie było można, wynagrodzić ich gruntami lub łąkami, zawsze z zachowaniem przepisu artykułu 31.

39. Opuszczone po ogłoszeniu Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r., osady wiejskie czyli tak zwane pustki, w chwili oczynszowania znajdujące się lub w razie wykonywania separacyi, równo-wartujące onym przestrzenie ziemi, o ile ich właściciel przy oczynszowaniu nie osiedla, powinny być osadnikom za ich zgodą dla powiększenia uposażenia rozdane.

Jeżeli zaś osadnicy na to się nie zgodzą, grunta opustoszałe podzielone będą na osady,— właściciel stanowi o rozległości utworzyć się mających osad; rozległość ta jednakże nie może być mniejszą od trzech morgów, ani większą nad morgów 60. Kommissya czynszowa z takich pustek, czynsz podług zasad z urzędu ustanowi, a Delegacya Czynszowa czynność tejże Kommissyi rozpozna i zadecyduje. Z pustkami takiemi, w razie nieobsadzenia ich nowymi gospodarzami, postąpioném będzie stosownie do przepisów zawartych w art. 121 i 122.

40. We wsiach parafialnych i wsiach mających nie mniéj od dwudziestu osad, przy oddzieleniu lub podziale z urzędu, półtory morgi miary nowopolskiéj gruntu ornego, w miejscu na wystawienie szkoły elementarnéj, ochrony lub domu przytułku dogodném, zostanie wydzielone z pustek lub innych gruntów włościańskich.

41. Podział nowo wydzielonych uposażeń, za zgodą osadników może nastąpić w innym rozmiarze pojedyńczych osad od tego, jaki istniał przed urządzeniem z warunkiem zastosowania się do ustępu 2 art. 39. Wspólne pastwisko między osadnikami w razie ich żądania, zachowanem być może.

42. W razie zaniesionego ze strony osadników żądania o dokonanie podziału osad z urzędu, każdy z osadników otrzyma ilość ogrodów, gruntów, łąk i pastwisk równą lub zbliżoną do téj, jaką w chwili urządzenia prawnie posiadał, albo jaka na niego z zamiennéj tych użytków wartości wypadała.

43. Podział nowo oddzielonych gruntów z urzędu pomiędzy osadnikami, jeżeli się inaczéj pomiędzy sobą nie ułożą, może być odpowiednio do miejscowości i do warunków zapewnić zdolnych dobre i łatwe prowadzenie gospodarstwa rolnego:

a) albo *sielski*, to jest przez pomieszczenie lub pozostawienie siedzib w jedném miejscu, obok podziału gruntów ornych kolonjalnie, lub na kilka pól;

b) albo *kolonialny*, przez wyznaczenie dla każdego

z osadników całego przypadającego dlań gruntu w jednéj przestrzeni, tak jednak, aby zabudowania osadników każdego na swym gruncie zbyt odlegle od siebie nie wypadały.

44. Jeżeli, w skutek oddzielenia gruntów z urzędu, wyniknie potrzeba przeniesienia zabudowań osadników, właściciel majątku wyłoży koszta na majstrów, — obowiązany będzie niemniéj dostarczyć potrzebnych materyałów, o ileby pochodzące z dawnych budynków okazały się niedostateczne.

Ilość i jakość tych materyałów, oraz termin w jakim przeniesienie ma nastąpić, będą z urzędu oznaczone.

Od uznania Kommissyi Czynszowéj zależéć będzie, czy i w jakim stosunku osadnicy dodać mają pomoc w zwózce materyałów i pracy ręcznéj.

Wynagrodzenie za budowle, lub za dostarczone przez właściciela majątku materyały i za podjęte, skutkiem przeniesienia budowli, koszta, oznaczoném zostanie w wypadkach i w sposób art. 22 przewidziany.

TYTUŁ IV.

O prawach i obowiązkach wzajemnych właścicieli dóbr i osadników wieczysto-czynszowych.

45. Prawo sejmowe z d. $^{1}/_{13}$ Czerwca 1825 r. (dopisek na str. 462 Tomu I nin. dzieła), nie ma zastosowania do czynszów wieczystych z osad, będących przedmiotem niniejszego prawa.

Czynsz wieczysty bądź przez dobrowolną umowę, bez względu na czas w którym została zawartą, bądź z urzędu ustanowiony, jest z istoty swéj spłacalny w myśl art. 530 Kodeksu Cywilnego.

Stosunki między właścicielami dóbr a osadnikami wieczysto-czynszowymi, o ile odmienne w téj mierze umowy nie zachodzą, rządzone będą następującemi przepisami.

46. W osadach wieczysto-czynszowych prawo własności jest podzielone.

Własność istoty, czyli główna (dominium directum) do właściciela dóbr, a własność użytkowa (dominium utile) do osadnika należy.

47. Prawo polowania, rybołówstwa i propinacyi, służy wyłącznie właścicielowi głównemu, jeżeli osadnicy nie nabyli tych praw z mocy przywileju, nadania lub umowy.

Właściciel użytkowy jest zarazem właścicielem zupełnym budowli i tego wszystkiego, co się na powierzchni znajduje.

Wszelkie użytki tak zwyczajne jak i nadzwyczajne należą do niego.

48. Bez zezwolenia właściciela głównego, niewolno wieczystemu osadnikowi przeistaczać osady w sposób mogący uszczuplić jéj wartość, lub obniżyć dochody, ani obracać jéj na użytek odmienny od tego, na jaki przy oddaniu w posiadanie była przeznaczona.

Nie służy osadnikowi wieczystemu prawo korzystania z pokładów kruszczu, węgla, torfu oraz gliny i łomów kamiennych, wyjąwszy tych dwóch ostatnich, na własną potrzebę.

Skarb, o ile według art. 716 Kodeksu Cywilnego jest własnością właściciela gruntu, należy w jednéj połowie do właściciela głównego, a w drugiéj do właściciela użytkowego.

49. Wieczysty osadnik bez zezwolenia właściciela głównego, nie może osady ani jéj części wydzierżawić, zastawić, ani przelać na innego przez umowę lub darowiznę.

Umowy i darowizny przeciwne temu zakazowi, będą samém przez się prawem nieważne i nowy nabywca osady, do jéj objęcia przypuszczony nie zostanie.

Rozporządzenie osadą przez testament będzie mieć swój skutek, jeżeli spadkobierca lub legataryusz przed objęciem posiadania wyjedna zezwolenie od właściciela głównego.

50. Właściciel główny może odmówić zezwolenia tylko w razie, jeżeli ubiegający się o osadę jest złego prowadzenia się, lub nie posiada środków do należnego zagospodarowania osady.

W razie gdyby właściciel bezzasadnie pozwolenia swego odmawiał, lub na urzędowe o to zawezwanie w dniach 15 nieodpowiedział, Sąd właściwy, na żądanie interesowanych, po rozpoznaniu sporu, mocen będzie upoważnić osadnika do zawarcia czynności wymienionych w poprzedzających artykułach.

51. Osady wieczysto-czynszowe, nie mogą być dzielone ani powiększane nad rozległość dwóch włók.

52. Po zejściu beztestamentowém wieczystego osadnika, jeżeli sukcessorowie nie zgodzą się, który z nich ma objąć całkowitą osadę, lub względem sprzedaży prawa własności użytkowéj nie ułożą się, w takim razie prawo do posiadania osady wieczysto-czynszowéj na popieranie strony interesowanéj przez licytacyę publiczną sprzedane zostanie.

53. Jeżeliby osada wieczysto-czynszowa samowolnie przez osadnika opuszczoną została, a do jéj objęcia, pomimo ogłoszeń w art. 121 i 122 przepisanych, nikt się nie zgłosił, w takim wypadku prawo własności użytkowéj łączy się z prawem właściciela głównego, który staje się zupełnym właścicielem osady.

54. Osadnik, oprócz czynszu wieczystego, ponosić winien: wszelkie podatki, składki i należności Skarbowe i Administracyjne, oraz powinności gminne do gruntu i zabudowań osady przywiązane, tak zwyczajne jak i nadzwyczajne.

Obowiązany jest także uiszczać dziesięcinę, meszne, opłatę szkolną, składkę ogniową, utrzymywać i naprawiać mosty na jego gruncie będące, a do wyłącznego jego użytku potrzebne, pilnować granic swojej osady i prowadzić swoim kosztem procesa posesoryjne i inne do własności użytkowéj odnoszące się.

Spory o własność istoty osady wieczysto-czynszowéj prowadzić winien właściciel główny, i tenże odpowiada osadnikowi na przypadek przegranéj i za szkody zrządzone przez naruszenie używalności osady.

55. Osadnik wieczysto-czynszowy, z powodu klęsk losowych zwyczajnych lub nadzwyczajnych, przewidzianych lub nie przewidzianych, nie ma prawa żądać żadnego wynagrodzenia w czynszu.

56. Nie wolno jest osadnikowi wieczysto-czynszowemu zaciągać długów na osadę; długi zaś osobiste mogą być poszukiwane jedynie na jego ruchomym majątku, z wyjątkiem wszakże przedmiotów do uprawy gruntów i utrzymania gospodarstwa potrzebnych, postanowieniem Księcia Namiestnika Królestwa z dnia 8 Lipca 1823 r. od zajęcia wyłączonych. (T. II, str. 372 nin. dzieła).

57. Jeżeli własność użytkowa jednéj osady należy do kilku, wszyscy za wypłatę czynszu solidarnie odpowiadają właścicielowi.

58. Eksmisya z osad wieczysto-czynszowych, nastąpi za wyrokiem sądowym przez przedaż publiczną prawa własności użytkowéj w następujących razach:

a) Gdy osadnik w opłacie dwuletniego czynszu zalegnie;

b) Gdy w gospodarstwie do tego stopnia opuści się, iż należne z osady ciężary nie będą mogły z dochodów być opędzane.

59. Przepisy niniejszego Tytułu stosują się zarówno do umów wieczysto-czynszowych, dobrowolnie zdziałanych o grunta pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadające, o ile też umowy inaczéj nie rozporządzają, jako téż do stosunków wynikających z postępowania z urzędu.

CZĘŚĆ II.

TYTUŁ V.

O Delegacyach czynszowych powiatowych, Kommissyach czynszowych i składzie Rady Stanu do spraw z oczynszowania.

60. Oznaczenie czynszów, oddzielenie gruntów włościańskich od folwarcznych, podział osad, rozdział wspólności i zniesienie służebności, rozpoznawane będą przez Delegacyę czynszową w powiecie skoro czynność w téj mierze od Kommissyi czynszowéj, na żądanie jednéj ze stron przedstawioną jéj będzie.

Decyzye Delegacyi czynszowéj co do wyżéj wyrazonych czynności, będą ostateczne.

61. Rada powiatowa każdorocznie z pomiędzy Członków swoich i ich zastępców, wybierze sześciu Członków do Delegacyi czynszowéj, którzy z pomiędzy osób pomieszczonych na liście wybieralnych do Rady powiatowéj, takąż liczbę Członków przybiorą.

Powyższa liczba dwunastu wraz z Członkiem ekonomicznym, o którym mówi art. 68, stanowią skład Delegacyi czynszowéj w powiecie.

62. Członkowie do składu Delegacyi czynszowéj wybrani, zanim przystąpią do czynności, wykonają przed

Prezydującym w Radzie powiatowéj, przysięgę w rotę następującą:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu etc., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczynszowania, separacyi gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępować będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów; że tak przy téj czynności, jak przy wydawaniu decyzyi zachowam ścisłą bezstronność, bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń."

63. Rada Administracyjna zamianuje z grona Delegacyi czynszowéj Prezydującego, a ten wyznaczy Członka do prowadzenia protokółów posiedzeń.

64. Komplet prawny Delegacyi, do wydania ostatecznych decyzyj, składa się z Członków najmniéj pięciu, między którymi z urzędu znajdować się powinien Członek ekonomiczny.

Delegacya stanowi większością głosów, w razie ich równości, Prezydujący rozstrzyga.

65. Delegacya czynszowa zbiérać się będzie w mieście powiatowém, najmniéj raz na kwartał w pierwszéj połowie miesięcy: Stycznia, Kwietnia, Lipca i Października, a urzędować dopóki nie zdecyduje przedmiotów w ubiegłym kwartale nagromadzonych.

W razie naglejszéj potrzeby, Prezydujący ma prawo zwołać ją każdego czasu.

66. Na wezwanie Delegacyi czynszowéj, Naczelnik powiatu winien dodać jéj pomoc kancelaryjną i piśmienną, oraz udzielić wszelkich objaśnień i pomocy w zakresie przepisów. Nadto, Naczelnik Powiatu dostarczy lokal do obrad Delegacyi czynszowéj potrzebny, i wyznaczy Urzędnika do prowadzenia dziennika i dozoru nad Ar-

chiwum, które oddzielnie prowadzone i zachowane być winno.

67. Dla wykonania na gruncie czynności przez jednę ze stron pod rozstrzygnięcie z urzędu poddanych, przeznaczane będą Kommissye czynszowe złożone:

1° Z Członka przez Delegacyę czynszową z jéj składu wyznaczonego, z obowiązkiem przewodniczenia w Kommissyi.

2° Z Członka przez Delegacyę czynszową przybranego, z listy wyborców do Rady powiatowéj.

3° Z Urzędnika ekonomiczno-administracyjnego.

Kommissya czynszowa, decyduje większością głosów.

Od Członka przybranego Przewodniczący odbierze przysięgę w rotę następującą:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu i t. d., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczynszowania, separacyi gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępować będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów; że, tak przy téj czynności, jak przy wydawaniu decyzyi, zachowam ścisłą bezstronność, bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń."

Przeznaczając Członków Kommissyi czynszowéj, Delegacya wybierze jednocześnie ich Zastępców w sposób dla wyboru Członków przepisany.

68. Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych w miarę uznanéj potrzeby w powiatach, wyznaczy do tych czynności oddzielnych Urzędników z techniką ekonomiczną obeznanych, i doda niektórym jednego lub więcéj Adjunktów.

Rządy Gubernialne zarazem przeznaczą w każdym powiecie, z miejscowych Urzędników lub osób kwalifikacyę posiadających, Zastępców, dla Członka ekonomicznego i jego adjunktów.

69. Członek ekonomiczny zarówno z innymi członkami mieć będzie głos stanowczy przy naradach i decyzyach Kommissyi czynszowéj, nadto obowiązany jest prowadzić w niéj protokół czynności, obrachować stopę czynszów, oraz redagować zapadłe decyzye i układać projekt do stanowczego urządzenia.

70. Członkowie tak Delegacyi jako téż Kommissyi czynszowéj, pełnią swe obowiązki bezpłatnie, Urzędnik zaś ekonomiczny lub jego zastępcy, oraz technicy za biegłych użyci, pobiérać będą dyety odpowiednio do przepisów wskazanych w Ukazie z d. 20 Czerwca (2 Lipca) 1850 r. (D. P. T. XLIII), bez względu na zastrzeżenie w art. 23 tegoż Ukazu zawarte. Wysokość wynagrodzenia biegłych miejscowych, zależéć będzie od uznania Kommissyi Czynszowéj.

71. Kommissyi Czynszowéj, przy zjeździe na grunt, towarzyszyć będzie Jeometra patentowany, a przez właściciela dóbr do działania z urzędu ugodzony.

Gdyby ugoda taka nie nastąpiła, Kommissya Czynszowa Jeometrę z urzędu wyznaczy i zapewni mu dyety i koszta, przepisami Rządowemi oznaczone. Co do wysokości tych kosztów, stronom służy odwołanie się do Delegacyi czynszowéj.

72. Do klasyfikacyi gruntów, do rozdziału wspólności i do zniesienia służebności, Kommissya Czynszowa, po zjeździe na grunt, przybierze dwóch biegłych, wskazanych z pomiędzy miejscowych lub pobliskich mieszkańców, z gospodarstwem rolném obeznanych; po jednemu przez właściciela majątku i przez osadników.

Gdyby na wybór biegłych strony nie zgodziły się, Kommissya Czynszowa wyznaczy ich z urzędu, a w każdym razie od biegłych na rzetelność opinii udzielić się mianéj, przysięgę odbierze.

W razie zażądania jednéj ze stron, lub w razie uznanéj

potrzeby, Kommissya Czynszowa na biegłego przybrać może urzędnika z techniką leśną lub budownictwem wiejskiém obeznanego.

73. Kommissya Czynszowa raz rozpoczętą czynność na gruncie bez przerwy prowadzić i ukończyć powinna.

Miejscowy Wójt gminy i właściciel dóbr, mają obowiązek udzielić jéj wszelką pomoc, tak kancellaryjną jako téż inną.

74. Stronom nie służy możność odwoływania się od decyzyj przygotowawczych, wydawanych w ciągu działania na gruncie przez Kommissyę Czynszową.

Odwołanie się do Delegacyi czynszowéj, będzie dopuszczalném co do każdego ze szczegółów spornych, wtedy, gdy całe dzieło ukończonéj na gruncie czynności, pod ostateczną decyzyę tejże Delegacyi przedstawione zostanie.

75. Do składu Delegacyi czynszowéj, nie może należéć Członek przewodniczący téj Kommissyi Czynszowéj, któréj dzieło jest przedmiotem rozpoznania Delegacyi.

Gdyby Delegacya czynszowa, na wniosek stron lub z urzędu uznała działanie tejże Kommissyi za niedostateczne, przepisom nie odpowiednie, lub gdyby znalazła potrzebę uzupełnień dowodów, lub zbadania rzeczy na gruncie, mocną będzie nakazać powtórny zjazd Kommissyi Czynszowéj na grunt, a nawet, w miarę okoliczności, inny skład tejże Kommissyi do tego wyznaczyć.

76. Przed wydaniem ostatecznéj decyzyi, wolno jest Delegacyi czynszowéj, dla otrzymania potrzebnych objaśnień, przyzwać przed siebie albo strony interessowane, albo biegłych i świadków czynności na gruncie.

77. Przy decydowaniu względem projektów ostatecznego uregulowania stosunków właścicieli głównych z osadnikami wieczystymi, Delegacya czynszowa winna ściśle przestrzegać, aby projekta te nie wykraczały

z granic służących jéj attrybucyj; aby były zgodne z przepisami niniejszego prawa, nie dążyły do uciążenia osadników i nie obniżały wartości majątku; niemniéj, aby prawa osób trzecich i instytutów kredytowych, w niczém nadwerężone nie zostały. Delegacya czynszowa, decyzyę swą wyda w sposobie wyroku, który mieć będzie moc orzeczenia w ostatniéj instancyi.

78. Jeżeli, po jego ogłoszeniu, strony w dniach 30stu dobrowolnie nie ułożą się i kontraktu urzędowego nie zawrą, Delegacya czynszowa wyrok swój prześle z urzędu Prezesowi właściwego Trybunału, który, bez przyzywania stron i bez wdawania się w rozpoznawanie zasad orzeczenia Delegacyi, doda klauzulę egzekucyjną. Przeciwko tak uprawnionemu wyrokowi, ani appellacya, ani oppozycya z powodu zaoczności, ani restytucya nie mają miejsca.

79. Wolno jest jednakże każdéj ze stron na wyrok powyższy lub na decyzyę Delegacyi wydaną, w myśl art 90, podać skargę rekursową do Rady Stanu Królestwa w następujących przypadkach:

a) Gdy do składu Delegacyi, która wyrok wydała, należał z głosem stanowczym Członek Kommissyi Czynszowéj, co do któréj dzieła tenże wyrok zapadł; lub gdy przeciwnie do składu Kommissyi Czynszowéj albo Delegacyi czynszowéj, Członek ekonomiczny nie wchodził.

b) Gdy Delegacya zajęła się rozstrzygnięciem z urzędu, czynności przez umowę dobrowolną już załatwionych.

c) Gdy wniesione żądanie o pomoc, z urzędu bezzasadnie odrzuciła, lub gdy w działaniu tém przekroczyła zakres żądania, wniesionego przez jedną ze stron; wreszcie, gdy w razie złożonych dowodów wytoczonego sporu, nie postąpiła podług przepisu art. 97.

d) Gdy wydała decyzye wkraczające w attrybucye

sądów cywilnych, lub Władz Administracyjnych i Skarbowych.

e) Gdy jawném będzie, iż Delegacya dopuściła zmniejszenia lub wcielenia do przestrzeni dworskiéj, gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, bez zamiany ich na inne, równéj wartości; niemniéj, gdy dopuściła takowego naruszenia gruntów, należących do instytutów duchownych i własności gmin.

f) Gdy Delegacya czynszowa zniosła służebności na mocy tytułów prawnych, piśmiennych, osadnikom służące, bez potrącenia w czynszu osobnego wynagrodzenia.

g) Gdy Delegacya orzekła eksmisyę osadników, którzy nie oświadczyli protokólarnie przed Kommissyą Czynszową, że uchwalonego przez nią urządzenia, lub ustanowionych opłat nie przyjmują.

h) Gdy Delegacya nakazała przeniesienie osadników, wbrew przepisowi art. 30.

i) Gdy Delegacya podwyższyła czynsz z osady na zasadzie przepisów art. 17, 18 i 19 wyrachowany, chociaż nie zachodził żaden z przypadków, w art. 20 wymienionych, któryby podwyższenie czynszu dopuszczalném czynił.

80. Do skargi rekursowéj między dowodami, winien być dołączony wypis urzędowy zaskarżonego wyroku; Rada Stanu w Wydziale Spornym, na drodze przedwstępnego rozpoznania, wyda decyzyę, przez którą, albo skargę, jeżeli pod żaden z przypadków w artykule poprzedzającym wyszczególnionych, podchodzić nie będzie, jako niedopuszczalną wprost odrzuci, albo przyjęcie do instrukcyi orzecze.

81. W tym ostatnim razie, rozpoznanie sprawy należéć będzie do Rady Stanu w składzie do spraw z oczynszowania, złożyć się mającym, z połączenia Wydziałów Spornego i Skarbowo-Administracyjnego.

Komplet składu do spraw z oczynszowania, stanowić będzie siedmiu Członków.

W tym celu Prezes Rady Stanu, do liczby przez połączenie dwóch Wydziałów, jak wyżéj złożyć się mającéj, powoływać będzie Radcę Stanu lub Członka Rady, nie zasiadającego w Wydziałach.

82. Rada Stanu w składzie do spraw z oczynszowania, albo zaniesioną skargę, jako bezzasadną oddali, albo zaskarżony wyrok lub decyzyę w całości lub w części skasuje i strony odeśle napowrót do tej saméj Delegacyi czynszowéj, która w innym, oprócz członka ekonomicznego, składzie osób, do rozpoznania tego samego dzieła lub jego części przystąpi, jeżeli czynność ta, po wyroku Rady Stanu, przez dobrowolne porozumienie się stron załatwioną nie zostanie.

83. Sposób postępowania przez Radę Stanu w sprawach z oczynszowania, oddzielną instrukcyą przepisanym będzie.

84. Dyety i koszta, należne Urzędnikowi administracyjno-ekonomicznemu lub jego zastępującemu, jeometrom, oraz biegłym z urzędu powołanym, ponosi właściciel dóbr. Koszta kassacyą spowodowane, ponosi strona przegrywająca.

Celem zapewnienia niezwłocznéj wypłaty kosztów powyższych, w razie nie zaspokojenia ich, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu otworzy w kassach powiatowych odpowiednie kredyta, na zaliczenia do wypłaty za asygnacyami Naczelnika powiatu, na wezwanie Delegacyj czynszowych, wystawionemi. Czynione w tym sposobie zaliczenia Naczelnicy Powiatowi ściągać będą środkami egzekucyi Administracyjnéj.

85. Wszystkie czynnosci i korespondencye Delegacyj i Kommissyj Czynszowych, wolne są od użycia papieru stemplowego i od portoryi.

Wolne są również od opłaty stempla szacunkowego, kontrakty wieczysto-dzierżawne między właścicielami dóbr a osadnikami, na mocy niniejszéj ustawy zawarte.

86. Delegacya czynszowa na każde zażądanie stron interesowanych, wypis wierzytelny protokółów i decyzyj Kommissyi Czynszowéj, oraz ostatecznéj swojéj decyzyi w kopii przez Prezydującego poświadczonéj, wydawać jest obowiązaną.

87. Decyzye Delegacyj czynszowych, oprócz rekursu do Rady Stanu w Wydziale Spornym, w składzie do spraw z oczynszowania, na żadnéj innéj drodze, czy to Sądowéj, czy Administracyjnéj, rozpoznawane być nie mogą, z wyjątkiem tego co poniżéj w art. 95 o własności budynków, o załogach i zasiewach, jest powiedzianém.

TYTUŁ VI.

O sposobie postępowania Kommissyj Czynszowych.

88. Podanie na piśmie o pomoc z urzędu, wnoszone będzie do Delegacyi czynszowéj za pośrednictwem właściwego Naczelnika powiatu. Delegacya czynszowa wyznaczy jak najrychléj Kommissyę Czynszową. Ta ostatnia zawiadomi Wójta gminy o dniu, w którym na grunt przybędzie, oraz wezwie go, aby od właściciela majątku ściągnął dowody potrzebne do rozpoczęcia działania, a mianowicie: jeżeli pomoc z urzędu ma się rozciągać do wszystkich czynnosci, w których dla stron jest zapewnioną:

a) Tabellę prestacyjną z 1846 roku, wraz z decyzyą co do niéj wydaną, oraz dodatkową z 1861 roku, gdzie dla zapisania okupu prawnego sporządzoną została.

b) Plany i rejestra pomiarowe dóbr, wykazujące uposażenie osadników, w chwili zaniesionego o pomoc żądania.

c) Wykaz hypoteczny majątku.

d) Wykaz podatków przez osadników opłacanych z kasy powiatowéj wydany.

e) Świadectwo o wysokości uiszczanéj przez osadników dziesięciny lub mesznego, wydane przez właściwego Proboszcza lub beneficyanta.

Jeżeli zaś żądana pomoc z urzędu, dotycze niektórych tylko czynności, Kommissya Czynszowa oznaczy, jakie z powyższych dowodów będą wymagane.

89. Po przybyciu na grunt, Kommissya Czynszowa, przedewszystkiem ze złożonych dowodów przekona się, czy strony są do działania prawnie upoważnione i czy rozwinięciu czynności z urzędu nie stają na przeszkodzie umowy dobrowolnie zawarte, lub prawa nabyte i ustalone.

Poczém w stosownym protokóle oznaczy przedmiot zażądanego działania z urzędu, i jeżeliby która ze stron przedstawiła projekt przemiany dotychczasowych stosunków, projekt ten zakommunikuje stronie, naprzeciw któréj odbywa się postępowanie z urzędu.

Gdy strony do dobrowolnego porozumienia skłonić się nie dadzą, lub gdy żadna ze stron projektu nie przedstawi, Kommissya Czynszowa protokólarnie oświadczy stronom, że działanie z urzędu na zasadzie przepisów niniejszego prawa rozwiniętém będzie.

90. W razie gdyby Kommissya Czynszowa uznała, na mocy złożonych sobie dowodów i objaśnień na gruncie zebranych, że działanie z urzędu, wedle przepisów, miejsca niéma, wyda w téj mierze decyzyę motywowaną.

Strony nieprzestające na ogłoszonéj decyzyi, podadzą do protokółu wnioski swe i zarzuty. Kommissya Czynszowa, zawiesiwszy dalsze działanie, decyzyę swą

wraz z dowodami prześle pod ostateczne rozpoznanie Delegacyi czynszowéj i o tém strony uwiadomi.

91. Działanie z urzędu rozpocznie się od oznaczenia w każdéj wsi rozległości przestrzeni gruntów pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających.

Za podstawę do tego sprawdzenia posłużą mapy i rejestra pomiarowe, wykazujące uposażenie zajmowane przez osadników w dniu 21 Sierpnia (2 Września) 1846 roku.

Gdzie map takich nie będzie, a złożone przez właściciela majątku, wykazywać będą uposażenie nadane osadnikom po dniu 21 Sierpnia (2 Września) 1846 roku, tam Kommissya Czynszowa, przez wybadanie protokuarne stron, wyjaśni jakie zmiany zaszły i porówna je ze stanem rzeczy na gruncie.

W każdym razie Kommissya w motywowanéj decyzyi oznaczy:

a) Przestrzeń gruntów zajmowanych przez osadników w chwili jéj działania.

b) Przestrzeń przypadającą na pustki po dniu 21 Sierpnia (2 Września) 1846 roku powstałe.

92. Jeżeli zajdzie żądanie o ustanowienie czynszu, bez zamiany gruntów na inne, Kommissya Czynszowa z udziałem biegłych przysięgłych, stosownie do art. 17 oznaczy klasyfikacyę gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk, każdą osadę składających.

Obie strony mają prawo być obecnemi przy téj czynności, objaśnienia swe i spostrzeżenia czynić, oraz do protokółu podawać.

Każdy punkt sporny Kommissya Czynszowa decyzyą motywowaną rozstrzygnie, a następnie do oznaczenia wartości wszystkich użytków i okoliczności na zwiększenie lub zmniejszenie normalnego czynszu wpływających, odpowiednio do przepisów w Tytule II wskazanych, przystąpi.

93. Gdyby spory zaszły w następujących przedmiotach:

a) Co do wartości zabudowań wiejskich do właściciela majątku należących.

b) Co do wartości roczněj przybliżonéj służebności i użytków w art. 23 wskazanych, natenczas Kommissya Czynszowa, po zapisaniu do protokółu zdania biegłych, opinję tę stronom przedstawi, i, po wysłuchaniu zarzutów i wniosków, albo zaraz przez decyzyę motywowaną spór rozstrzygnie, albo, w razie uznanéj potrzeby, przywoła biegłych, z techniką leśną lub budownictwem wiejskiém obznajmionych i dopiero na zasadzie ich wyjaśnień, do decyzyi przystąpi.

94. Wartość zabudowań wiejskich zbytkowych, zajmowanych przez osadników, gdyby te do właściciela dóbr należały, Kommissya Czynszowa ustanawiać będzie nie podług nakładu na ich wystawienie uczynionego, ale podług nakładu jaki byłby potrzebny na wzniesienie dla osadników porządnych gospodarskich budowli.

95. Spory o samą własność zabudowań, oraz czy wszyscy lub niektórzy z osadników posiadają załogi i zasiewy dworskie, Kommissya Czynszowa, na zasadzie złożonych sobie dowodów, uzupełnionych badaniem stron i świadków, przez decyzyę motywowaną rozstrzygnie.

W tych przedmiotach, po ostatecznéj decyzyi Delegacyi czynszowéj, służy stronom droga sądowa.

96. Po ogłoszeniu stronom protokółu obejmującego wyrachowanie przez członka ekonomicznego ilości czynszu, z każdéj osady należnego, i po przyjęciu wniosków, jakie strony przedstawią, Kommissya Czynszowa wyda

w tym przedmiocie decyzyę szczegółowo wymotywowaną i poda ją także do wiadomości stron.

Jeżeli strony na wysokość ustanowionego w ten sposób czynszu nie zgodzą się, Kommissya Czynszowa oznajmi, iż służy im prawo odwołania się do Delegacyi czynszowéj.

97. Separacya i zamiana gruntów z urzędu przez jednę ze stron zażądana, zostanie wstrzymaną, jeżeli Kommissyi Czynszowéj złożone zostaną dowody, że wytoczony jest spór na drodze sądowéj o sam tytuł użytkowania gruntów osadnikom należnych, a jedna ze stron zawieszenia czynności seperacyjnéj zażąda.

98. Czynność seperacyjna usprawiedliwioną być winna przez Kommissyę Czynszową mapami i rejestrami pomiarowemi wykazującemi:

a) Ile każdy osadnik zajmuje dotychczas przestrzeni w siedzibie, ogrodzie, gruncie ornym, łące i pastwisku, ako téż jaka jest przestrzeń pastwisk przez całą wieś używanych, nakoniec pastwisk wspólnych: osadników, dworu, probostwa, i t. d.

b) Ile każdy osadnik otrzyma ogrodów, gruntu ornego, łąk i pastwisk, oraz jaka będzie przestrzeń pastwisk skutkiem nowego urządzenia, osadnikom wydzielić się mających.

Przestrzeń obejmująca pustki po roku 1846 powstałe, oraz grunt na szkołę elementarną, ochronę lub dom przytułku przeznaczony, oddzielnie wykazane być winny.

99. Jeometrowie, aż do czasu wydania instrukcyi do pomiaru dóbr prywatnych, obowiązani są sporządzać plany i rejestra pomiarowe:

a) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych w miastach podług instrukcyi wydanéj w roku 1823 przez b. Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych i Policyi do pomiaru miast i gruntów miejskich.

b) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych we wsiach podług rozdziału III instrukcyi, wydanéj w roku 1843 przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu do pomiaru dóbr Rządowych.

100. Jeżeli dobra nie posiadają mapy wiarogodnéj, Kommissya Czynszowa, w miarę potrzeby i uznania, mocną jest nakazać sporządzenie takowéj mapy, kosztem właściciela.

Kommissya Czynszowa rozstrzygnie, czy potrzebna jest ogółowa mapa całych dóbr, czy tylko części, z separacyą lub z oczynszowaniem stosunek mającéj. Jeometra do polecenia Kommissyi Czynszowéj ściśle się zastosuje.

101. Podstawą oznaczenia z urzędu zamiennéj wartości gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk, będzie klasyfikacya gruntów każdéj osady, odpowiednio do przepisów powyżéj zamieszczonych.

Po zaprojektowaniu téj zamiany, Kommissya Czynszowa w obec Wójta gminy, okaże osadnikom przez wytknięcie na gruncie, przestrzeń nowo dla nich przeznaczoną i przełoży im we wszystkich szczegółach warunki zamiany.

Jeżeli osadnicy na objęcie wskazanych im nowych uposażeń nie zgodzą się, Kommissya Czynszowa przyjmie do protokółu wszelkie zarzuty i wyjaśnienia, jakie podadzą, a następnie co do każdego punktu spornego wyda decyzyę motywowaną. Decyzyę tę stronom protokólarnie ogłosi z oznajmieniem, iż mogą się od niéj odwołać do Delegacyi czynszowéj

102. Gdyby osadnicy zgodzili się na zamianę gruntów w ogólnéj przestrzeni im okazanéj, Kommissya Czynszowa zawezwie ich, aby porozumieli się pod względem podziału gruntów na pojedyncze osady. Jeżeli w dniach siedmiu pod tym względem nie ułożą się, Kommissya Czynszowa zaprojektuje wyznaczenie pojedynczych osad

odpowiednio do przepisów art. 43 i o tém osadników protokólarnie uwiadomi. Po przyjęciu od nich wniosków i zarzutów, Kommissya Czynszowa poleci jeometrze, aby na mapie oznaczył liniami nowe uposażenia rolników, oraz aby ułożył rejestr klasyfikacyjny ogółowy, stronom zaś zapowie, że reklamacye ich będą pod ostateczną decyzyę Delegacyi czynszowéj przedstawione.

103. Jeżeli osadnicy zgodzą się na rozebranie pomiędzy siebie pustek po r. 1846 powstałych, Kommissya Czynszowa, przy wydzielaniu osad, powiększy je z przestrzeni pustek, odpowiednio do układu stron, lub, w braku tego, z urzędu stosunkowe powiększenie każdéj osady oznaczy.

W każdym razie Kommissya Czynszowa w protokóle stosownym zapisze, ile było pustek do rozebrania, ile z nich osadnicy korzystali, a ile pozostało, oraz dla jakich powodów rolnicy odmówili przyjęcia onych na powiększenie swych osad.

104. Kommissya Czynszowa obowiązaną jest, za doniesieniem Delegacyi czynszowéj, załatwiać wszelkie dodatkowe żądania stron z urzędu wnoszone; żądania jednak takie na piśmie zanoszonemi być powinny.

Rozwijając czynności dodatkowo żądane, Kommissya Czynszowa zastosuje się do przepisów artykułów 89 i 90.

105. Po rozpoznaniu i zdecydowaniu przez szczegółowe decyzye wszystkich kwestyj i wątpliwości odnoszących się do czynności względem jakiéj postępowanie z urzędu wywołane było, Członek ekonomiczny lub inny, ułoży decyzyę ogólną, stosunek między właścicielem a rolnikami w obrębie wywołanéj z urzędu czynności urządzającą.

Decyzyę tę wraz z dowodami i całém dziełem Kommissya Czynszowa ogłosi na gruncie stronom. Gdyby strony oświadczyły, że się na nią nie zgadzają, oznajmi im, że mają prawo odwołać się co do wszystkich szczegółów spornych do Delegacyi czynszowéj w ciągu dni 30 pod prekluzyą. Poczém tejże Delegacyi prześle dzieło swe i o tém strony zawiadomi.

106. W razie, gdyby którakolwiek ze stron odmówiła obecności i udziału przy czynnościach Kommissyi Czynszowéj, lub jeżeliby na protokółach przez Kommissyę sporządzanych podpisać się nie chciała, czynność z urzędu rozpoczęta przerwaną nie będzie i tylko stosowna wzmianka o tém odmówieniu w każdym protokóle zamieszczoną zostanie.

Nadto w decyzyi ogólnéj, Kommissya Czynszowa w komparycyi stron wyszczególni, która z nich brała udział w działaniu na gruncie osobiście lub przez pełnomocnika, a która nie stawała lub podpisu odmawiała i dla jakich powodów.

TYTUŁ VII.

O sposobie postępowania Delegacyj czynszowych powiatowych.

107. Delegacya czynszowa, po otrzymaniu dzieła Kommissyi Czynszowéj, rozpozna przedewszystkiém, czy przez tęż Kommissyę załatwione są względy w art. 79 i w art. 97 wyszczególnione, a nadto rozbierze:

1° Czy obie strony, to jest właściciel i rolnicy, byli prawnie przy działaniu Kommissyi Czynszowéj reprezentowani.

2° Czy Kommissya Czynszowa działała w komplecie prawnym i z zachowaniem prawideł przepisami niniejszemi wskazanych, oraz czy wnioski stron i opinie biegłych, gdzie prawo przyjmawać je do protokółów nakazuje, zostały zapisane i w decyzyach rozebrane.

108. Następnie Delegacya czynszowa przystąpi do rozbioru każdéj pojedynczéj czynności przez Kommissyę Czynszową dokonanéj, porówna decyzyę tejże Kommissyi z wnioskami i zarzutami stron, oraz przepisami niniejszego prawa, i albo w myśl art. 75 dodatkowe sprawdzenie zarządzi, albo projekt przez Kommissyę Czynszową przedstawiony, na zasadzie złożonych dowodów zmodyfikuje, lub nakoniec wyda zgodną z nim ostateczną decyzyę. W razie uznania potrzeby, Delegacya czynszowa można będzie zarządzić rewizyę pomiarów.

109. W decyzyi swéj Delegacya czynszowa rozpozna likwidacye kosztów złożone przez urzędnika ekonomicznego, jeometrę i biegłych, i wysokość ich zgodnie z przepisami oznaczy.

Wyrzeczenie to będzie również ostateczne.

Koszta pomiaru w każdym razie poniesie właściciel dóbr, a osadnicy dostarczą do téj czynności bezpłatną pomoc ręczną i sprzężajną.

110. Jeżeli od decyzyi Kommissyi Czynszowéj, przez którą strona żądająca pomocy z urzędu, z żądaniem swém oddaloną została, zajdzie odwołanie się, Delegacya czynszowa, albo w myśl art. 75 bliższe sprawdzenie nakaże, albo na mocy złożonych dowodów wprost do rozpoznania zaskarżonéj decyzyi przystąpi.

Decyzya Delegacyi czynszowéj, oddalająca stronę z żądaniem pomocy z urzędu po ogłoszeniu jéj przez Członka Kommissyi Czynszowéj na gruncie, może być zaskarżoną do Rady Stanu.

W razie uchylenia zaskarżonéj decyzyi, Delegacya czynszowa nakaże wykonanie czynności zażądanéj odpowiednio do przepisów art. 75.

111. Decyzyę ostateczną Delegacyi czynszowéj, Kommissya Czynszowa polcci ogłosić protokólarnie na gruncie.

Gdyby wszyscy osadnicy lub niektórzy z nich, po ogłoszeniu im decyzyi Delegacyi czynszowéj, i pomimo przełożeń Delegowanego, oświadczyli, iż nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów nie przyjmują, tenże Delegowany od nich deklaracyę taką do protokółu przyjmie i Delegacyi czynszowéj złoży.

Delegacya czynszowa na podstawie takiego oświadczenia w dalszym ciągu ostatecznéj swojéj decyzyi, orzecze eksmisyę rzeczonych osadników.

112. Niestawający do ogłoszenia osadnicy, pomimo doręczenia im wezwania w sposobie art. 114 dla wręczenia wyroków przepisanym, jak równie stawający a odmawiający oświadczenia, czy nowe urządzenia lub ustanowienie czynszów przyjmują, będą poczytani za przyjmujących; w czém spisać się winny przez Delegowanego, tak w jednym jak i w drugim przypadku odpowiedni protokół, dowód przeciwko nim stanowić będzie.

113. Jeżeli strony w ciągu dni 15 od daty ogłoszenia, o którém mowa w art. 111, do zawarcia dobrowolnego kontraktu na piśmie nie przystąpią, Delegacya czynszowa, odpowiednio do art. 78, prześle swą decyzyę Prezesowi Trybunału dla dodania jéj klauzuli egzekucyjnéj.

114. Wyznaczony przez Delegacyę Członek, tak uprawomocniony wyrok na gruncie zwołanym osadnikom protokólarnie ogłosi, i jednę kopię, przez Prezydującego Delegacyi poświadczoną, właścicielowi majątku, a drugą osadnikom na ręce Sołtysa lub Ławnika doręczy, a w razie nieprzyjęcia przez którego z nich, w kancellaryi Wójta gminy lub Burmistrza złoży.

115. Jeżeli w ciągu dni 30 od daty dopełnionego na zasadzie art. 114 ogłoszenia, nie zajdzie odwołanie się do Rady Stanu, art. 79 przewidziane, Członek ekonomiczny do ostatecznego wykonania decyzyi przystąpi

Przy téj ostatniéj czynności członkowi ekonomiczne-

mu na jego wezwanie towarzyszyć będzie jeometra, do którego należy wykonanie separacyi na gruncie i podział na szczegółowe osady oddawanéj osadnikom przestrzeni.

Naczelnik powiatu, na wezwanie Członka ekonomicznego, winien mu dodać pomoc egzekucyjną, gdyby osadnicy wykonania ostatecznéj decyzyi nie dopuszczali.

116. Jeżeli w ciągu dni 30, o których wyżéj, złożony zostanie Członkowi ekonomicznemu lub Delegacyi czynszowéj dowód, że skarga do Rady Stanu zaniesioną została, w takim razie wykonanie wyroku Delegacyi wstrzymane zostanie, aż do zapadnięcia w Radzie Stanu decyzyi odrzucającéj skargę, albo do wyroku stanowczego, a Członek od Delegacyi wyznaczony, protokólarnie uwiadomi stronę przeciwną, iż służy jéj prawo wniesienia obrony do Rady Stanu i poparcia jéj dowodami.

117. Po wykonaniu czynności na gruncie, Wójt gminy lub Burmistrz miejscowy, najdaléj w ciągu miesiąca ułoży w dwóch egzemplarzach wykazy obejmujące:

a) Imiona i nazwiska wszystkich osadników.

b) Rozległość gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk w wieczyste posiadanie im oddanych.

c) Służebności i użytki im przyznane.

d) Wysokość czynszu, jaki z tych osad właścicielowi uiszczać są obowiązani.

e) Wyszczególnienie podatków i dziesięciny, jakie winni opłacać.

Po poświadczeniu wykazów tych za zgodność przez Delegacyę czynszową, jeden ich egzemplarz pozostanie w kancelaryi Wójta gminy lub Burmistrza, a drugi dla wiadomości osadników, wręczony będzie miejscowemu Sołtysowi lub Ławnikowi.

118. Delegacya czynszowa, po wydaniu ostatecznéj decyzyi, zawiadomi Naczelnika powiatu o pustkach, jakie

przez osadników rozebrane nie zostały, dla rozciągnięcia nad niemi kontroli art. 121 zastrzeżonéj.

119. Jeżeliby osadnicy, po upływie dni 30 od daty ogłoszenia ostatecznéj decyzyi, trwali w zamiarze nieprzyjęcia nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów, Delegacya czynszowa na żądanie strony interesowanéj prześle Naczelnikowi powiatu kopję swéj decyzyi z wykazem nazwisk i uposażeń osadników, względem których eksmisya wyrzeczoną została.

120. Z dniem Śgo Wojciecha, $^{11}/_{23}$ Kwietnia, osadnicy na eksmisyę skazani, o ile uprawomocniona decyzya eksmisyę orzekająca, a w razie odwołania się ich do Rady Stanu, decyzya odrzucająca skargę lub wyrok stanowczy, przynajmniéj na dni 30 przed tym terminem, stosownie do art. 114, zostały im ogłoszonemi, na popieranie właściciela wyrugowani zostaną z osad, a budowle, o ile są ich własnością, na ich korzyść przez publiczną licytacyę sprzedane będą. To wszystko podług przepisów następującego Tytułu.

121. Naczelnik powiatu, na zasadzie wiadomości otrzymanych, ułoży wykaz ogólny pustek, tudzież osad samowolnie przez rolników opuszczonych, z wymienieniem: w których i w czyich dobrach się znajdują, jakiéj są obszerności, i jak wysoki czynsz z urzędu ustanowiony, ma być z nich płacony.

Wykaz ten Naczelnik powiatu prześle do Dzienników Gubernialnych i poleci wszystkim Wójtom gmin i Burmistrzom miast, podać do wiadomości mieszkańców przez ogłoszenia publiczne.

Ogłoszenia te powtarzać się winny w ciągu lat 3, cztery razy do roku z początkiem każdego kwartału.

122. Po upływie tego czasu, gdyby, pomimo ogłoszeń przepisem powyższym wskazanych, nowi osadnicy do objęcia pustek nie zgłosili się, pustki te wywołane zo-

staną do wypuszczenia osadnikom z czynszem o 25% obniżonym, jeżeli zaś za czynsz taki w ciągu następnych lat 7 żaden ochotnik do objęcia ich w posiadanie nie znajdzie się, własność użytkowa tych pustek z własnością główną połączona zostanie.

123. Naczelnik powiatu powziąwszy wiadomość z raportów Wójtów gmin, że w dobrach, gdzie oczyszczanie nastąpiło w skutek dobrowolnych umów, znajdują się pustki, obowiązanym jest wezwać Delegacyę czynszową o wysłanie do tych dóbr Kommissyi Czynszowéj dla oznaczenia przestrzeni opustoszałych, podług art. 91 i ustanowienia z nich czynszów. Poczém postąpioném będzie stosownie do art. 121 i 122.

TYTUŁ VIII.

O egzekucyi należytości z mocy niniejszego prawa.

124. Właściciel majątku ma prawo za zaległe czynsze rozwinąć egzakucyę sądową:

a) Do osadników wieczysto-czynszowych, obowiązanych płacić czynsze z mocy ostatecznéj decyzyi Delegacyi czynszowéj.

b) Do osadników wieczysto-czynszowych, lub czasowych, trzymających grunta na podstawie kontraktów urzędowych.

c) Do osadników wieczysto-czynszowych lub czasowych, trzymających grunta na podstawie kontraktów piśmiennych lub ustnych prywatnych, jeżeli należytość czynszowa w tabellach prestacyjnych znajduje się zamieszczoną, lub gdy wyrokami Sądów właściwych zasądzoną zostanie.

Z tytułów pod *a* i *b* wymienionych, egzekucyę wykonywać będą Komornicy Sądowi; z tytułów zaś pod *c* wyszczególnionych, wykonywać ją będą Podsędkowie lub inni urzędnicy Sądów Pokoju, przez Podsędków na piśmie do tego upoważnieni.

125. Komornik, Podsędek, lub Urzędnik przez niego wyznaczony, całą czynność do końca prowadzić będzie, stosownie do przepisów zawartych w art. 12 do 31 włącznie Instrukcyi przez Radę Administracyjną pod dniem $^{11}/_{23}$ Lipca 1861 r. zatwierdzonéj, a sposób postępowania przy egzekucyi okupu prawnego oznaczającéj.

126. Względem sporów wynikłych przy egzekucyi czynszów, wyrokować będzie w ostatniéj instancyi Prezes właściwego Trybunału, w drodze szybkiego zadecydowania, z pozwów, w mysl art. 33 tejże Instrukcyi wydanych i z zachowaniem przepisów art. 29, 34, 35, 36 i 37 Instrukcyi wskazanych.

127. O należności przyznane osadnikom w przypadku przewidzianym w art. 34 przez właściciela jednorazowo lub ratami spłacić się winne, służy im, na mocy złożonego tytułu, takaż sama jak wyżéj egzekucya Sądowa do właściciela majątku.

128. Jeżeli osadnicy w art. 124 wymienieni, pomimo rozwiniętéj egzekucyi o opłatę rat czynszowych, zalegną w opłacie czynszu, wyrównywającego należytości za lat dwa lub więcéj, właściciel majątku może zażądać eksmisyi ich z osad w drodze Sądowéj, oraz sprzedaży budowli, zasobów, inwentarzy, jak i samego prawa własności użytkowéj.

129. W tym celu właściciel główny, złożyć Komornikowi albo decyzyę Delegacyi czynszowéj, albo kontrakt urzędowy, albo nakoniec wyrok Sądowy prawomocny, a zarazem dołączy świadectwo Wójta gminy lub Burmistrza udowadniające:

że do osadników wykazanych z imion i nazwisk wy-

stosowaną była egzekucya o raty czynszowe, i że skutku nie odniosła; oraz,

że osadnicy ci rzeczywiście zalegli w opłacie należytości za lat dwa lub więcéj.

130. Komornik wyda nakaz, obejmujący ostrzeżenie, że jeżeli osadnik lub osadnicy w nakazie wymienieni, w ciągu tygodnia opłaty całéj należności kwitami nie udowodnią, lub o spłatę częściami z właścicielem nie ułożą się, prawo ich do własności użytkowéj osad wraz z budowlami na sprzedaż publiczną wystawione zostanie.

Doręczenie i obwieszczenie nakazu, nastąpi według art. 14 do 17 instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego (T. III, str. 551 nin. dzieła).

131. Po upływie oznaczonego powyżéj terminu, na żądanie właściciela majątku i za dostarczeniem przez niego podwody, Komornik zjedzie na grunt i, w obec miejscowego Wójta gminy, lub jego zastępcy, oraz Sołtysa i Ławników, przystąpi do opisu nieruchomości na wywłaszczenie zajętych.

Jednocześnie w tym samym protokóle nastąpi wyrachowanie dochodów z osady, oszacowanie budowli, inwentarzy, narzędzi rolniczych, zasobów gospodarskich i innych użytków od zajęcia art. 592 Kodeksu Postępowania Sądowego wyłączonych.

132. Oszacowanie to dopełnią biegli, których w liczbie trzech, wyznaczą strony interesowane, to jest jednego poda właściciel, a dwóch egzekwowany osadnik.

Gdyby na wybór biegłych strony się nie zgodziły, lub ich podać nie chciały, Urzędnik egzekwujący, po porozumienieniu się z Wójtem gminy i Sołtysem, zamianuje ich z urzędu z pomiędzy miejscowych, lub poblizkich mieszkańców.

133. Następnie Urzędnik egzekwujący wraz z biegłymi, w tymże protokóle ustanowi cenę, za którą prawo użytkowéj własności osady, oraz budowli i ruchomośc, sprzedane być mają, niemniéj wyznaczy dzień i miejsce do odbycia licytacyi, która nie prędzéj jak po upływie dni 30 od daty zajęcia nastąpi.

134. Po dokonaniu w ten sposób zajęcia i ustanowienia dozoru w myśl art. 19 Instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego (T. III, str. 552 nin. dzieła), Komornik przygotuje obwieszczenie, w którém wymieni:

1° Czyja nieruchomość wystawia się na sprzedaż i gdzie jest położoną;

2° Jaka jest rozległość, jakie w niéj budowle, inwentarz żywy i inne przynależytości wraz z gruntem przedawane.

3° Jakie z niéj uiszczane czynsze i na czyją korzyść, oraz wiele z niéj opłaca się podatków i dziesięciny.

4° jaka cena do sprzedaży oznaczona; nakoniec.

5° W jakim, terminie, miejscu, oraz przed którym urzędnikiem odbywać się będzie licytacya.

Obwieszczenie to rozlepione zostanie na budynku zajętym i na drzwiach Kancellaryi Wójta gminy, oraz jedna kopja tegoż wręczoną zostanie Wójtowi, który ją zaraz sam lub za pośrednictwem Sołtysa mieszkańcom gminy ogłosi, i następnie obwieszczenie to trzykrotnie w przerwach nie dłuższych jak tygodniowych ponowi.

Komornik przygotuje zarazem potrzebną liczbę kopij tego obwieszczenia i roześle je ościennym Wójtom gmin i Burmistrzom przyległych miasteczek, dla trzechkrotnego ogłoszenia w przerwach tygodniowych.

Jeżeli cena osady czynszowéj na sprzedaż wystawionéj, podług art. 133 obliczona, przenosi rsr. 150, obwieszczenie zamieszczoném także zostanie w obiegniku powiatowym.

135. Sprzedaż odbywać się powinna na miejscu zajęcia, za zgodą jednakże stron, licytacya może mieć miejsce w przyległém miasteczku w dniu targowym lub innym.

136. Przed dniem do sprzedaży oznaczonym, Wójci gmin i Burmistrze, pod odpowiedzialnością z Urzędu, zwrócą Komornikowi obwieszczenia, z poświadczeniem że takowe trzykrotnie ogłaszali.

Nadto właściwy Wójt gminy nadeśle dowód, że właściciel majątku i egzekwowany dłużnik, wezwani zostali na termin do atentowania przy sprzedaży.

137. Licytacya rozpocznie się od głośnego przeczytania obwieszczenia, poczém zgłaszający się konkurenci, jeżeli nie przedstawiają pewności czy są w stanie zapłacić za majątek nabyty, na żądanie właściciela sprzedaż popierającego, wezwani zostaną o złożenie jako vadium jednéj czwartéj części ustanowionego szacunku w gotowiźnie lub papierach publicznych.

138. Najwięcéj postępujący na licytacyi, będzie miał w protokóle przyznane prawo do użytkowéj własności osady, oraz przysądzone na własność budowle i ruchomości, jakie zalicytuje. Vadium, jeśli je składał, pozostanie w zachowaniu Komornika licytacyę odbywającego aż do dni 15, w którym to terminie nowonabywca resztę szacunku złożyć powinien.

Złożone zaś vadia przez nieutrzymujących się na licytacyi, natychmiast po jéj odbyciu, do rąk właścicieli zwrócone zostaną.

139. W ciągu dni 8 od daty nabycia na licytacyi, wolno każdemu przez deklaracyę złożoną Komornikowi sprzedaż prowadzącemu, postąpić o $1/4$ część wyżéj nad szacunek, za jaki własność użytkowa osady z budowlami i ruchomościami została nabyta, a w takim razie, jeżeli plus-licytant złoży vadium wynoszące $1/4$ część ogólnéj wartości, Komornik uwiadomi o tém ostatniego nabywcę i wyznaczy termin do nowéj licytacyi, do któréj, prócz tegoż nabywcy i plus licytanta, nikt inny przypuszczony nie będzie.

140. Po zapłaceniu ceny szacunkowéj przez nowonabywcę, Komornik potrąci z niéj koszta egzekucyjne, stosownie do art. 27 i 28 Instrukcyi o okupie (T. III, str. 555 nin. dzieła), obrachowane, oraz wynagrodzenia dla biegłych przy otaksowaniu, które nad kop. sr. 30 dziennie dla każdego z nich wyższe być nie mogą, niemniéj podatki i inne ciężary uprzywilejowane, jeżeli te zalegać będą.

Następnie zapłaci należność przypadającą właścicielowi majątku, a resztę, jakaby pozostała, osadnikowi wywłaszczonemu, jeżeli prawne aresztа nie zajdą, do rąk za pokwitowaniem wyda, lub, w razie aresztów, odeśle do depozytu Banku Polskiego lub do innego, jaki do składania sum podobnych wskazany być może.

Całéj czynności szczegółowy obrachunek w protokóle będzie zamieszczonym i pokwitowania usprawiedliwiające każdą pozyzyę do protokółu tego dołączone zostaną, akta zaś egzekucyjne w Urzędzie Wójta gminy złożonemi będą.

141. Nowonabywca przez Komornika egzekwującego wprowadzony zostanie w posiadanie osady, zabudowań i ruchomości, wraz z wszelkiemi z nich użytkami, a poprzedniemu posiadaczowi natychmiastowe usunięcie się nakazaném będzie.

Wójt gminy i Sołtys miejscowy, a wrazie ważniejszego sporu, Naczelnik Powiatu i wszelkie Władze nad porządkiem w kraju czuwające, na każde wezwanie Komornika, pomoc egzekucyjną udzielić są obowiązani.

142. Gdyby licytacya do skutku nie doszła dla braku konkurentów, Komornik wyznaczy do nowéj licytacyi termin, nie bliższy jednak jak za dni 15 i poleci Wójtom gmin, oraz Burmistrzom, zawiadomić o tém raz jeden mieszkańców.

Toż samo nastąpi w razie, gdy utrzymujący się przy

licytacyi nie wypłaci w dniach 15 sumy szacunkowéj, lub o jéj wypłatę ze stronami nie ułoży się.

W tym ostatnim wypadku, jeżeli na powtórnéj licytacyi nieruchomość sprzedaną będzie za cenę niższą od postąpionéj na pierwszéj licytacyi, kaucja przez pierwotnego nabywcę złożona, użytą zostanie na dokompletowanie téj ceny, oraz na pokrycie kosztów powtórnych obwieszczeń i sprzedaży.

W każdym razie nie dopełniający warunków nabywca, z całego swego majątku za szkody będzie odpowiedzialnym.

143. Jeżeli w terminie powtórnéj licytacyi nikt się z chęcią kupna nie zgłosi, wówczas dopiero wolno będzie właścicielowi majątku nabyć sprzedawaną nieruchomość na cenę szacunkową, z obowiązkiem wszakże pomieszczenia na niéj innego osadnika w przeciągu lat trzech.

Komornik, po spisaniu protokółu przyznającego nieruchomość na rzecz właściciela majątku, będzie w obowiązku bezzwłocznie uwiadomić o tém Naczelnika Powiatu, z wymienieniem okoliczności w obwieszczeniu zamieszczonych.

144. Jeżeli przy powtórnéj licytacyi właściciel nie będzie życzył sobie nabyć sprzedawanéj osady i zabudowań, a Urzędnik egzekwujący poweźmie przekonanie, że cena szacunkowa zbyt jest wysoką, może, po naradzeniu się z biegłymi, cenę tę o $^1/_4$ lub o $^1/_3$ obniżyć, i albo, jeżeli zgłoszą się licytanci w tym samym dniu, licytacyę od obniżonéj ceny odbyć, albo termin nowy za dni 15 oznaczyć.

Gdyby i ta licytacya spełzła bezskutecznie, a właściciel domagał się jéj ponowienia, w takim razie koszta obwieszczeń i sprzedaży sam ponosić będzie.

145. W razie sporów egzekucyjnych, z powodu zajęcia lub sprzedaży, wolno jest stronom odwoływać się

do Prezesa właściwego Trybunału, który w drodze szybkiego zadecydowania, spór ostatecznie rozstrzygnie, z zachowaniem przepisów w instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego w art. 32 do 37 włącznie wskazanych (T. III, str. 557 nin. dzieła).

Przy téj egzekucyi obowiązujące są także przepisy instrukcyi wspomnionéj, zawarte w art. 29, 30 i 31.

146. Sposób egzekucyi niniejszym tytułem wskazany, umową stron zmieniany być nie może.

147. Wszelkie przepisy powyższemu prawu przeciwne, niniejszém uchylają się.

D. Co się tyczy aktów w powyższych przedmiotach przed Rejentami zeznawać się mających, podane są w tym względzie przepisy w ustępie VIII, na str. 864 Tomu II, oraz niżéj w tym Tomie w Dodatku na stronicy 612.

V. *Dodatek do str. 602 Tomu I.*

Rada Administracyjna Królestwa, celem usunięcia kwestyj zachodzących przy dochodzeniu na rzecz kościołów $^1/_4$ części pozostałości po zmarłych beneficyatach wyznania Rzymsko-Katolickiego, objaśniając art. 9 Ukazu z d. 25 Grudnia (6 Stycznia) $182^3/_4$ r. zapewniający część takową na fundusz reparacyi zabudowań kościelnych, pod d. $^4/_{16}$ Kwietnia 1862 r. postanowiła:

1. Za beneficjatów, po śmierci których z ich pozostałości jedna czwarta część obowiązkowa na rzecz właściwych kościołów pozyskiwaną i dochodzoną być winna, uważani być mają, wedle zasad prawa kościelnego: Arcybiskupi, Biskupi, Prałaci i Kanonicy Katedralni i Kolegiatscy, Proboszczowie kościołów parafialnych, Rektorowie kościołów, Plebani, Wikarjusze dożywotni, Komendarze dożywotni, Mansionarze dożywotni, Kapelani dożywotni, prestimonia mające tytuł dożywotni, wszyscy kanonicznie na swe miejsca instytuowani.

2. Nie ulegają części obowiązkowéj pozostałości po zmarłych, którzy, jakkolwiek w chwili śmierci piastowali urzędy duchowne, nie posiadali jednak, wedle prawa kościelnego, charakteru beneficjatów, a jakimi są: Urzędnicy Konsystorzy, Rektor, Vice-Rektor, Profesorowie, Ojciec Duchowny, Bibliotekarz Akademji Duchownéj, Regensi, Vice-Regensi i Profesorowie Seminarjów Djecezjalnych, Katecheci czyli Nauczyciele Religii w Szkołach, Komendarze czasowi, Administratorowie czasowi probostw, Wikarjusze aplikowani czasowo, Kapłani czasowi, Altarzyści czasowi, Psałterzyści, emeryci, zgoła wszyscy nie mający do swego urzędu przywiązanéj instytucji kanonicznéj.

3. Jeżeliby wszakże Duchowni w artykule poprzedzającym wyrażeni posiadali w czasie śmierci, obok urzędów w artykule tym oznaczonych, beneficja artykułem 1 wskazane, w takim razie pozostałości po nich nie mają być wolne od części obowiązkowéj, lecz ta, jako po beneficjatach, na rzecz właściwego kościoła pozyskiwaną być powinna.

VI. *Dodatek do str. 631 Tomu I, t. j. do art. 22 Postanowienia Rady Administracyjnéj z d. 30 Stycznia (11 Lutego) 1842 roku.*

W massach spadkowych, w których z prawa służy Prokuratorowi zwierzchnia kontrolla, tenże Prokurator obowiązanym jest nietylko jak najściśléj przestrzegać, iżby działanie wyznaczonych kuratorów zgodne było z prawem i obowiązującemi przepisami, ale nadto dopilnować jak najszybszego w nich działania. Kuratorowie w każdym wypadku powinni sprawdzić likwidacye kosztów, jakie składają Urzędnicy sądowi wskutek czynności przy otwarciu się spadków. W razie dostrzeżenia jakichkolwiek uchybień lub nadużyć, Prokurator obowiązany jest stosowne wnioski, gdzie z prawa wypada, czynić; za dostrzeżeniem zaś, iż kurator szkodliwe dla massy nadużycia przemilczał, lub, co gorsza, korzyści z nich odnosił, winnych do odpowiedzialności pociągnąć i Kommissyi Rządowéj Sprawiedliwości o takich wypadkach donosić. Gdyby dostrzeżoném było powtarzanie się uchybień ze strony kuratorów, mianowicie opieszałość w działaniu, obojętność dla interessów massy, zaniedbanie w składaniu dokładnych rapportów o stanie mass i o postępie w nich działania, winni, którzy, pomimo kar

porządkowych, nie okażą poprawy, jako nie odpowiedający istotnym warunkom dobrego urzędnika, ze służby oddaleni będą.

K. R. S. d. 26 Stycznia (7 Lutego) 1859 r. N. 1840.

VII. *Dadatek do stronicy 663 Tomu I, t. j. do art. 910 K. N.*

KommissyaRządowaSprawiedliwości rozporządzeniem swém z d. 22 Lutego (6 Marca) 1861 r. N. 427, uchyliła rozporządzenie swoje pod d. $^{1}/_{13}$ Października 1841 róku N. 9656 i 9962 wydane, i postanowiła: iż wszelkie darowizny między żyjącemi lub testamenta, obejmujące legata na rzecz Instytutów dobroczynnych i edukacyjnych, gmin, i klasztorów, oraz na wszelkie cele dobroczynne i pobożne, z dołączeniem likwidacyi kosztów mają być przez Rejenta bezzwłocznie przesyłane Kommissyi Rządowéj Spraw Wewnętrznych i Duchownych, która dopiero od siebie, w miarę przeznaczenia legatu, właściwą władzę uwiadomi. Nadto kommunikacya powyższych wypisów odbywać się ma: co do darowizn między żyjącemi najdaléj w ciągu dni 10 od daty zeznania i podpisania aktu; co do testamentów prywatnych lub mistycznych najdaléj w ciągu dni 10 od daty powierzenia testamentu przez Prezesa Trybunału Rejentowi do zachowania; wreszcie co do testamentów publicznych, jednocześnie z pierwszém wydaniem komubądź z osób prywatnych wypisu testamentu.

W każdym przypadku dopełnienia powyższego obowiązku, rejenci obowiązani są do składania jednocześnie rapportu Prezesowi Trybunału.

Rodzaje zapisów na instytucye pobożne, dobroczynne i edukacyjne wyliczone są w art. 9 postanowienia Królewskiego z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (T. III, str. 491 nin. dzieła).

VIII. *Dodatek do str. 183 Tomu II. W przedmiocie badań.*

Postanowieniem Rady Administracyjnéj z d. $^{18}/_{30}$ Stycznia 1849 r., włożonym został na władze administracyjne obowiązek, w wypadkach gdy właściciel gruntu obciążonego służebnością pastwiska lub wolnego wrębu na rzecz instytutów lub beneficiantów, zabraniać im będzie wykonywania téj służebności, iżby, po sprawdzeniu jaki był stan rzeczy przed zakłuceniem, utrzymywały użytkujących ze służebności przy ich prawach aż do czasu zapadnięcia na drodze sądowéj wyroku, stanowczo i ostatecznie rzecz roztrzygającego.

Wskutku tego władze administracyjne, zarządzając śledztwo w niektórych wypadkach, żądały, aby sądy odbiérały przysięgi od świadków pod względem trwania i warunków służebności.

Ponieważ takie odbiéranie przysiąg na zeznania w drodze administracyjnéj składane, służyćby mogły następnie stronom za dowody w sprawie cywilnéj, i wyrodzić nowe kwestye co do właściwości osiągania w ten sposób dowodów,— przeto Rządy Gubernialne, w razie zarządzenia śledztw administracyjnych co do służebności, instytutom lub beneficiantom zaprzeczanych, nie powinny żądać od sądów odbiérania przysiąg na zeznania w téj drodze przez świadków składane.

K. R. S. W. i D. d. $^{13}/_{25}$ Czerwca 1860 r. N. $^{78}/_{1111}$ i K. R. S. d. 29 Czerwca (11 Lipca) t. r. N. 12994.

IX. *Dodatek do str. 562 Tomu II. Co do postępowania w sprawach przeciwko wojskowym.*

Rada Administracyjna na posiedzeniu swém z d. 19 Września (1 Października) 1861 r., (D. P. T. LIX, str. 55) wydała w tym przedmiocie rozporządzenia poniżéj zamieszczone, d. $^{18}/_{30}$ Grudnia 1861 r. ogłoszone, w téj osnowie:

1. Pozwy po wojskowych wszelkich stopni w spra-

wach cywilnych o zobowiązania osobiste, przed Sądy Królestwa wydawane, doręczane być mają w Biurze Prokuratorów Królewskich przy tychże Sądach:

a) Dla wszystkich wojskowych w Królestwie Polskiém i przyległych Gubernjach Cesarstwa, jako to: Kowieńskiéj, Grodzieńskiéj i Wołyńskiéj, niemniéj w Gubernii Wileńskiéj konsystujących, z terminem dwumiesięcznym;

b) Dla konsystujących w innych Guberniach Cesarstwa w Europie z téj strony pasma gór Uralskich i Kaukazkich, z terminem czteromiesięcznym;

c) Dla zostających w bliższych Guberniach Azyatyckich po tamtéj stronie gór Kaukazkich, jako to: w Guberniach: Tyfliskiéj, Derbentskiéj, Kutajskiéj, Erywańskiéj i Szemachyńskiéj, oraz po tamtéj stronie gór Uralskich, w Guberniach: Tobolskiéj, Tomskiéj; obwodach: Omskim i Semipałatyńskim, niemniéj w kraju Kirgizów Syberyjskich, z terminem sześciomiesięcznym;

d) Dla zostających we wszystkich innych posiadłościach Cesarstwa w Azyi i Północnéj Ameryce, z terminem jednorocznym.

2. Pod rozporządzenie art. 1 podchodzą Urzędnicy i Oficyaliści Ministerstwa Wojny: jako to: Sztabu Głównego ze wszystkiemi jego Wydziałami, Intendentury, Kommissoryatskich Kommissyj, Kapelani Wojskowi, Audytorowie, Doktorzy, Aptekarze, Felczerowie, Weterynarze, Nadzorcy Magazynów, Szpitali i gmachów wojskowych, niemniéj garnizony fortec, komendy Inwalidów i Żandarmeryi.

3. Dla oficerów i niższych stopni brygad Straży Celno-granicznéj w Królestwie Polskiém konsystujących, doręczenia pozwów dopełniane będą w Biurze Prokuratora Królewskiego przy Sądzie, przed którym postępowanie Sądowe mą się odbywać, z terminem dwumiesięcznym.

4. Prokuratorowie Królewscy, otrzymane przez siebie pozwy dla doręczenia osobom w art. 1 i 2 wymienionym przeznaczone, odsyłać winni bezzwłocznie, a najpóźniéj w ciągu dni 8, dla wojskowych w armii zostających, Jenerałowi Dczurnemu, a dla zostających w innych gałęziach służby pod zwierzchnictwem Ministerstwa Wojny i innych Władz oddzielnych, niemniéj dla zostających

w III Okręgu Korpusu Żandarmów, oraz X Okręgu Oddzielnego Korpusu Straży Wewnętrznéj, Wydziałowi Wojskowemu przy Kancellaryi Namiestnika Królestwa Polskiego, celem doręczenia tychże aktów komu należy, przez bezpośrednią Zwierzchność wojskową.

Pozwy dla oficerów i niższych stopni brygad straży Celno-granicznéj, Prokuratorowie Królewscy kommunikować obowiązani Wydziałowi celnemu przy Kancellaryi Księcia Namiestnika, dla doręczenia osobie interessowanéj, również przez przełożoną nad nim Zwierzchność bezpośrednią.

5. Zwierzchność bezpośrednia przy doręczeniu pozwu osobie, dla któréj był przeznaczony, uprzedzić ją obowiązana, iż jeżeli ma jakie zarzuty przeciwko zamieszczonemu w pozwie żądaniu, winna ustanowić w terminie oznaczonym, przy Sądzie, przed który jest powołaną, obrońcę i dostarczyć mu dowody, informacye i zaliczenie na popieranie sprawy; osoby zaś wojskowe niższych stopni, złożyć mogą deklaracyę co do swéj niezamożności, celem uzyskania prenotacyi stempla i obrońcy z urzędu.

Deklaracyą powyższą interessent sam, lub zwierzchność jego wojskowa, prześle Prezesowi Sądu, przed którym postępowanie Sądowe ma się odbywać, celem wydania stosownych zarządzeń.

6. Osobom w art. 1, 2 i 3 wymienionym, mającym w aktach hypotecznych lub notaryalnych obrane dobrowolnie zamieszkanie w obrębie Królestwa Polskiego, doręczenia w czynnościach do tych aktów odnoszących się, stosownie do art. 27 Ustawy hypoteczněj r. z. 1818 i art. 35 K. C. K. P. dopełniane będą w obranem zamieszkaniu z terminem zwyczajnym.

7. Osobom posiadającym stopnie wojskowe, a zostającym na stałych urzędach cywilnych w Królestwie Polskiém, i do składu Władz tegoż należącym, doręczenia pozwów dopełniane będą tak, jak wszystkim innym mieszkańcom kraju, podług art. 72 K. P. S.

8. Przepisy powyższych artykułów 1, 2, 3, 4 i 5 dotyczące sposobu doręczenia pozwów przez Biuro Prokuratora, odnoszą się również do doręczenia wojskowym wyroków i wszelkich innych aktów proceduralnych.

9. Postanowienia Księcia Namiestnika z d. 7 Stycznia

1823 i z d. $^{19}/_{31}$ Lipca 1832 r. (T. II, str. 562 i 569 nin. dzieła), o ile rozporządzeniu niniejszemu są przeciwne, obowiązywać przestają.

X. *Dodatek do ustępu VIII str. 864 Tomu II.*

W uzupełnieniu rozporządzenia z dnia $^{10}/_{22}$ Października 1859 roku N. 21146, Rejenci objaśnieni zostali, iż nie powinni przystępować do spisywania nie tylko kontraktów wieczysto-czynszowych, ale także i kontraktów o sprzedaż cząstkową gruntów lub o uwłaszczenie, bez poprzedniego złożenia przez strony świadectwa Naczelnika powiatu, zalegalizowanego przez Rząd Gubernialny, którém udowodnione być powinno, że grunta, przedmiotem cząstkowéj przedaży lub uwłaszczenia będące, nie podchodzą rzeczywiście pod przepisy Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku.

K. R. S. d. 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15364.

Nadto Kommissya Rządowa Sprawiedliwości w rozporządzeniu swém z d. $^{13}/_{25}$ Czerwca 1861 r. Nr. 11183 oznajmiła, iż rozporządzenia jéj z datt $^{10}/_{22}$ Października 1859 r. N. 21146 i 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15364 zostają uchylone, i że odtąd Rejenci przyjmować mogą umowy o czynsz lub sprzedaż osad z gruntów dworskich powstałych, bez żądania świadectw poprzednio zastrzeżonych, i jedynie są w obowiązku w akcie wyraźnie wymienić, iż właściciel stający do aktu zapewnia, jako wypuszczane na czynsz, lub sprzedawane osady są rzeczywiście utworzone z gruntów dworskich i że nie podchodzą pod skutki Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.

Wreszcie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, opiérając się na postanowieniu Rady Administracyjnéj z d. 22 Listopada (4 Grudnia) 1860 r. N. 23049, objaśniła w rozporządzeniu swém z d. $^{13}/_{25}$ Lipca 1861 r. N. 3527, że umowy wieczysto-czynszowe, zawiérane na zasadzie postanowienia tejże Rady z d. $^{16}/_{28}$ Grudnia 1858 roku z rolnikami osiedlonemi w dobrach prywatnych wiejskich, instytutowych, oraz w dobrach stanowiących uposażenie Duchowieństwa, taż Rada Administracyjna uwolniła od opłaty stemplowéj, tak przy spisywaniu ich administracyjnie, jako i przy zamianie onych na akta notaryalne, lecz niedłużéj jak na przeciąg lat 6, a mianowicie do końca roku 1866, z zastrzeżeniem atoli, aby wyciągi tych umów, stronom wydawane były na stemplu najniższéj ceny.

XI. *Dodatek do str. 874 Tomu II.*

Od chwili wydania postanowienia Namiestnika Królestwa z d. 31 Grudnia 1816 r. zaprowadzającego w kraju tutejszym *Zgromadzenia rzemieślnicze*, dawne przepisy o cechach zostały zniesione, a tém samém ani Sądy, ani Rejenci nie powinni nazwy cechów używać.

K. R. S. d. $^{2}/_{14}$ Listopada 1860 r. N. 22878.

W rozporządzeniu z d. 30 Czerwca (12 Lipca) 1862 r. N. 14,732 Kommissya Rządowa Sprawiedliwości oznajmiła, iż odtąd przestają obowiązywać:

1° Rozporządzenia z d. $^{12}/_{24}$ Marca 1847 r. N. 4190 (T. I, str. 521 nin. dzieła), oraz z d. $^{5}/_{17}$ Listopada 1848 r. N. 16,575, któremi nakazano w umowach o czynsze wieczyste zamieszczać zastrzeżenie, iż umowy te staną się obowiązującemi dla obu stron dopiero od daty zatwierdzenia ich przez władze administracyjne,

2° Rozporządzenia z d. $^{10}/_{22}$ Października 1859 r. N. 21,146 (T. II, str. 864 i T. III, str. 612 nin. dzieła) i z d. 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15,364, przez reskrypt daty $^{13}/_{25}$ Czerwca 1861 r. N. 11,183 (T. III, str. 612), w części już uchylone, a dotąd jedynie obowiązujące pod względem obowiązku zapisywania przy umowach o czynsze wieczyste zapewnienia właścicieli, że grunta na czynsz oddawane, lub częściowo sprzedawane, nie podchodzą pod przepisy Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.

3° Rozporządzenie z d. $^{13}/_{25}$ Lutego 1861 r. N. 3527 (T. III, str. 612), zastrzegające, że umowy o czynsze wieczyste, zawierane administracyjnie, lub urzędownie, wolne są od opłaty stempla szacunkowego tylko na lat 6, to jest po koniec r. 1866.

Zarazem Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, zaleciła wszystkim Urzędnikom, przyjmującym akta dobréj woli, aby przy zawieraniu umów o czynsze, o separacyę gruntów, o rozdział wspólności, lub zniesienie służebności, ściśle pilnowali za-

chowania przepisów, zawartych w art. 2, 3, 4, 5, 6 i 7 nowego prawa, i o skutkach z niezachowania tychże przepisów, strony kontraktujące ostrzegali, a to pod odpowiedzialnością z urzędu i z kancyi za szkody, jakieby wynikły z unieważnienia źle zawartych umów.

Co do przyjmowania aktów o nabycie przez Starozakonnych nieruchomości wiejskich lub miejskich, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, przez reskrypt z d. $^6/_{18}$ Lipca r. b. N. 14,710, również za pośrednictwem Trybunałów Cywilnych oznajmiła wszystkim Pisarzom Aktowym, Rejentom Gubernialnym i Okręgowym, iż odtąd wszelkie dawniejsze zakazy, lub ograniczenia, tamujące Żydom możność nabywania pod jakimbądź prawnym tytułem nieruchomości miejskich i wiejskich, są uchylone i że jedynie przy nabywaniu dóbr ziemskich zachowane być winny zastrzeżenia, zawarte w nowém prawie w art. 1 pod lit. *a*, *b*, *c*, *d*.

Co się tycze zastosowania przepisów, zawartych w najwyższym Ukazie z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r. w art. 4, 5, 6, 7 (T. III, str. 537 nin. dzieła), to jest pod względem przypuszczania Żydów, narówni z innymi mieszkańcami, do świadczenia w sprawach kryminalnych, oraz do stawania za świadków przy aktach notaryalnych i stanu cywilnego, jako też pod względem formy, podług jakiéj przysięga od Żydów odbieraną być ma, jak niemniéj co do nieważności aktów i dokumentów w języku hebrajskim lub hebrajsko-żydowskim spisywanych, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości znajdując, że obowiązek dla Sądów Cywilnych i Karnych, stosowania i wykonania tych przepisów, wynika z samego prawa, które obowiązuje w całéj swéj rozciągłości od chwili ogłoszenia, uznała: że żadne ani objaśnienia, ani polecenia co do wprowadzenia w wykonanie tychże przepisów wydawanemi być nie potrzebują.

Porównanie artykułów Kodexu Cywilnego Polskiego z roku 1825, z odpowiedniemi artykułami Księgi pierwszéj Kodexu Napoleona.

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
1	1	32	108	61	134
2	2	33	109	62	135
3	3	34	110	63	136
4	4	35	111	64	137
5	5	36	112	65	138
6	6	37	113	68	141
7	7	38	114	69	142
8	8	39	115	70	143
9. 10	9	40	121	72	40
11	11	41	122	73	41
12	13	42	116	74	43
13	14	43	117	75	34
14	15	44	118	76	35
15	16	45	119	77	36
17	12, 17	46	120	78	37
18	18	47	123	79	38
19	19	51	125	80	39
20	20	52	126	81	42
21 do 25	21 do 33	53	127	82	44
26	102	55	128	83	45
27	103	56	129	84	47
28	104	57	130	85	49
29	105	58	131	86	50, 53
30	106	59	132	88	51
31	107	60	133	89	52

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
90	54	157	159	258	268
91	88 do 93	159	161	259	269
94	170, 171	160	162	260	304
95, 96	55	163, 164	152	261	299
98	56	165	165, 167	265	301
99	57	166	172	270	304
101	62	167	173	272	312
104	58	168	174	273	313
106, 107	63, 64	169	175	274	314
108		172	176	275	315
109	65	173	66	276	316
114	70 do 72	174	67	277	317
115	73	175	68	278	318
120	76	176	177	279	319
131	77	177	179	280	320
132	79	179	212	281	321
133	78	180	213	282	322
134	80, 84	181	214	283	323
135	88 do 98	182	215	284	324
136	81, 82	183	216	285	325
137	83	184	217	286	326
138	85	185	218, 219	287	327
139	46	186	220	288	328
140	99	187	223	289	329
141	100	188	225	290	330
142	101	189	226	291	331
144	144	237	203	293	332
145	145	238	205	294	333
146	146	239	206	298	334
147	147	240	207	299	335
149	148	242	208	300	336
150	149	243	209	301	337
151	150	244	210	302	338
152	160	245	211	304	339
155	153	246	227	305	340
156	158	257	267	306	341

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
307	342	349	390	400	430
308	343	350	391	401	431
309	344	351	392	402	432
310	345	352	393	405	433
311	346	358	394	406	434
312	347	361	395	407	435
313	348	362	396	408	436
314	349	364	397	409	437
315	350	365	398	410	438
316, 318	352	367	399, 400	411	439
319	353	368	401	412	440
320	354	369	402	413	441
321	355	370	403	414	442
322	356	371	404	415	443
323	357	372	405	416	444
324	359	373, 374	406	417	445
325	360	375	407	418	446
326	361	377	408	419	447
327	362	378	409	420	448
328	363	380	410	421	449
329	364	381	411	422, 424	450
330	365	382	412	427, 428	451
331	366	383	413	429	452
332	367	384	414	430	453
333	368	385	415	431	454
334	369	386	416	432	455
335	370	387	418	433	456
336	371, 372	389	420	434	457
337	373	391	421	435	458
338	374	392	422	436	459
339, 340	379 - 383	394	423	437	460
341	389	395	424	438	461
342	384	396	425	439	462
343	385	397	426	444	464
344	387	398	427	446	465
345	388	399	428	447	466

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
448	467	473	481	498	500
450	419	474	482	499	501
451	469	475	483	501	502
452	470	476	484	502	503
454	471	477	485	503	504
456	473	478	486	504	505
457	472	479	487	505	506
458	471	489	489	506	507
459	474	490	490	510	508
463	463	491	491	511	509
466	475	492	492-494	512	510
467	476	493	495	515	512
468	477	494	496	518	513
469	478	495	497	520	514
470	479	496	498	521	515
471, 472	480	497	499		

Porównanie artykułów Księgi pierwszéj Kodexu Napoleona, z odpowiedniemi artykułami Kodexu Cywilnego Polskiego z roku 1825.

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
1	1	8	8	15	14
2	2	9	9, 10	16	15
3	3	10	9	17	17
4	4	11	11	18	18
5	5	12	17	19	19
6	6	13	12	20	20
7	7	14	13	21 do 33	21 do 25

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
34	75	79	132	129	56
35	76	80	134	130	57
36	77	81, 82	136	131	58
37	78	83	137	132	59
38	79	84	134	133	60
39	80	85	138	134	61
40	72	88 do 98	91, 135	135	62
41	73	99	140	136	63
42	81	100	141	137	64
43	74	101	142	138	65
44	82	102	26	141	68
45	83	103	27	142	69
46	139	104	28	143	70
47	84	105	29	144	144
49	85	106	30	145	145
50	86	107	31	146	146
51	88	108	32	147	147
52	89	109	33	148	149
53	86	110	34	149	150
54	90	111	35	150	151
55	95, 96	112	36	152	163, 164
56	98	113	37	153	155
57	99	114	38	158	156
58	104	115	39	159	157
62	101	116	42	160	152
63, 64	106, 107	117	43	161	159
	108	118	44	162	160
65	109	119	45	165	165
66	173	120	46	167	165
67	174	121	40	170, 171	94
68	175	122	41	172	166
70 do 72	114	123	47	173	167
73	115	125	51	174	168
76	120	126	52	175	169
77	131	127	53	176	172
78	133	128	55	177	176

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
179	177	321	281	359	324
203	237	322	282	360	325
205	238	323	283	361	326
206	239	324	284	362	327
207	240	325	285	363	328
208	242	326	286	364	329
209	243	327	287	365	330
210	244	328	288	366	331
211	245	329	289	367	332
212	179	330	290	368	333
213	180	331	291	369	334
214	181	332	293	370	335
215	182	333	294	371, 372	336
216	183	334	298	373	337
217	184	335	299	374	338
218, 219	185	336	300	379 - 383	339, 340
220	186	337	301	384	342
223	187	338	302	385	343
225	188	339	304	387	344
226	189	340	305	388	345
227	246	341	306	389	341
267	257	342	307	390	349
268	258	343	308	391	350
269	259	344	309	392	351
299	261	345	310	393	352
301	265	346	311	394	358
304	260, 270	347	312	395	361
312	272	348	313	396	362
313	273	349	314	397	364
314	274	350	315	398	365
315	275	352	316, 318	399, 400	367
316	276	353	319	401	368
317	277	354	320	402	369
318	278	355	321	403	370
319	279	356	322	404	371
320	280	357	323	405	372

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
406	373, 374	443	415	478	469
407	375	444	416	479	470
408	377	445	417	480	471, 472
409	378	446	418	481	473
410	380	447	419	482	474
411	381	448	420	483	475
412	382	449	421	484	476
413	383	450	422, 424	485	477
414	384	451	427, 428	486	478
415	385	452	429	487	479
416	386	453	430	489	489
418	387	454	431	490	490
419	450	455	432	491	491
420	389	456	433	492 - 494	492
421	391	457	434	495	493
422	392	458	435	496	494
423	394	459	436	497	495
424	395	460	437	498	496
425	396	461	438	499	497
426	397	462	439	500	498
427	398	463	463	501	499
428	399	464	444	502	501
430	400	465	446	503	502
431	401	466	447	504	503
432	402	467	448	505	504
433	405	468	339, 340	506	505
434	406	469	451	507	506
435	407	470	452	508	510
436	408	471	454, 458	509	511
437	409	472	457	510	512
438	410	473	456	511	504
439	411	474	459	512	515
440	412	475	466	513	518
441	413	476	467	514	520
442	414	477	468	515	521

KODEX POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO.

Porównanie artykułów textu dawnego z odpowiedniemi artykułami textu nowego, co do prawa o sprzedaży przymusowéj wprowadzonego we Francyi w roku 1841 i 1842.

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
636	636	681	688	712	714
637	637	682	689	713	715
638	638	683	690	714	716
639	639	684, 685	691	715	717
640	640	686	692	716, 717	—
641	641, 642	687, 688	693	718	718
642, 643	643	689	694	719	719
644	—	690	697	720	720
645	645	691, 692	—	721	721
646	646	693	696	722	722
647	—	694	699	723	724
648	647	695	—	724	725
649	—	696	683	725	727
650	654	697	—	726	728
651, 652	—	698	683	727	729
653	653	699	684	728	733
654	655	700, 701	—	729 - 732	—
655	—	702	706	733	737
673	673	703, 704	—	734	738
674	674	705	707	735	739
675	675	706	708	736, 737	—
676	676	707	709	738	743
677	681	708	710	739	745
678	677	709	711	740	744
679	678	710	712	741, 742	—
680	679	711	713	743	746, 747

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
744	748	957	958	971	971
745 - 748	—	958	960, 961	972	972
832	832, 833	959	961	973	973
833	—	960	962	975	975
836	836	961, 962	—	976	976
837, 838	—	963	964	987	987
953	953, 954	964	965	988	988
954	955	965	—	997	997
955	—	969	969		
956	956	970	970		

KODEX HANDLOWY.

Porównanie artykułów textu dawnego z odpowiedniemi artykułami textu nowego, głównie co do prawa o bankructwie, wprowadzonego we Francyi w r. 1838.

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
69	69	442	442	456	—
115	115	443	—	457	449, 450
216	216	444	448	458	451 - 453
234	234	445	—	459 - 467	—
298	298	446, 447	443 - 446	468	462
437	437	448 - 450	—	469	—
438	440	451	454	470	464
439	—	452	458	471	463
440	441	453, 454	—	472	466
441	—	455	455	473	467

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
474	—	543	—	577, 578	—
475	468	544	538	579	585
476, 477	472 - 474	545	—	580 - 583	—
478	475	546	535	584	588
479, 480	486	547	536	585	438, 586
481	—	548	537	586	438, 587
482	488	549 - 551	—	587	590
483	489	552	539	588	589
484	491	553	540	589, 590	—
485	492	554	541	591	593, 594
486, 487	—	555	542	592	—
488	493	556	543	593, 594	597
489	496 - 498	557	545	595 - 598	598
490	499, 500	558	546	599	—
491, 492	502	559	547	600	599
493, 494	503	560	—	601	600
495, 496	505	561	548	602	601
497	506, 507	562	550	603	602, 603
498	508, 509	563	551	604	—
499 - 503	—	564	552	605	604, 605
504	514	565	558	606	606
505	515, 516	566	559	607	607
506	517, 518	567, 568	—	608	608
507	519	569	561	609	609
508	520	570	563	610	610
509	522	571	—	611	611
510	521	572	564	612	612, 613
511 - 540	—	573	565	613	614
541	566 - 575	574, 575	—	614	—
542	534	576	577 - 579		

SKOROWIDZ CHRONOLOGICZNY.

Skorowidz chronologiczny praw, postanowień i rozporządzeń zamieszczonych lub powołanych w dziele pod tytułem:

PRAWO CYWILNE OBOWIĄZUJĄCE W KRÓLESTWIE POLSKIEM.

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
1	Konstytucya			1588		1	479
2	"			1653		1	477
3	"			1768		1	477
4	"			1775		1	478, 599
5	Ustawa	18	Maja	1804		1	437
6	Ust. Kom. Rządząc.	24	Lutego	1807		1	5
7	Tymczaso. Org. Sąd.	6	Czerwca	—		3	353
8	"	18	"	—		3	—
9	"	10	Lipca	—		3	—
10	Ustawa Konstytucyj	22	"	—		3	320, 336
						3	509
11	Postan. Królewskie	12	Grudnia	—		1	1026
12	"	19	"	—		1	26
13	"	21	"	—		1	509
14	"	24	"	—		3	321
15	Ustawa Sejmowa	27	Stycznia	1808		1	3
16	Kodex Napoleona	1	Maja	—		1	3 i 358 do 1037
17	Kodex Postęp. Sąd.	1	"	—		2	163
18	Organiz. Notaryatu	1	"	—		2	859
19	Organiz. Sądownic.	11	"	—	3335	2	164, 783
						3	311
20	Ustawa Sejmowa	20	"	—		1	16

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
21	Rozpo. Minis. Spra.	23	Maja	1808	3745	2	163
						3	345
22	Postan. Królewskie	4	Lipca	—		2	163, 164
23	Rozpo. Minis. Spra.	30	„	—	5196	2	168
						3	341
24	Postan. Królewskie	17	Paździer.	—		1	87
						3	535
25	„	19	Listopada	—		1	88
						2	911
						3	535, 536
26	Rozpo. Minis. Spra.	23	„	—	459	1	88
27	Postan. Królewskie	7	Lutego	1809		3	509
28	„	23	„	—		1	140
						2	810
29	Ustawa Sejmowa	7	Marca	—		1	21
30	Postan. Królewskie	14	„	—		2	822, 826 i 838
31	„	16	„	—		1	94
32	„	20	„	—		1	33
33	Ustawa Sejmowa	24	„	—		2	623, 676
34	Kodex Handlowy	1	Maja	—		2	623
35	Post. Rządu Tymcz.	18	Czerwca	—		1	1026
36	Rozpo. Minis. Spra.	20	Lipca	—	3448	2	865
37	„	21	Sierpnia	—	4110	2	603
38	Postan. Królewskie	29	„	—		2	599, 613
39	„	7	Września	—		1	94
40	„	4	Paździer.	—		2	800
41	Ustawa Sejmowa	10	„	—		1	3
42	Post. Rządu Tymcz.	13	„	—		1	1026
43	Rozpo. Minis. Spra.	15	Grudnia	—	7109	2	190
44	Postan. Królewskie	31	Stycznia	1810		1	466
45	Rozpo. Minis. Spra.	12	Lutego	—	1377	2	603
46	„	17	Marca	—	5303	2	899
47	„	23	„	—	3017	2	603
48	„	2	Kwietnia	—	3403	2	191

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
49	Postan. Królewskie	3	Kwietnia	1810		2	316
						3	314, 321
						3	336
50	Rozpo. Minis. Spra.	6	„	—	3616	2	201
51	„	30	„	—	4533	2	373
52	„	7	Maja	—	4803	2	603
53	„	26	„	—	5613	2	603
54	Postan. Królewskie	6	Czerwca	—		3	321, 331
55	Ustawa Sejmowa	9	„	—		1	13
56	Postan. Królewskie	12	„	—		1	56
57	Ustawa Sejmowa	19	„	—		1	21
58	Postan. Królewskie	5	Lipca	—		1	878
59	„	26	„	—		2	164
60	Rozpo. Minis. Spra.	29	Sierpnia	—	9401	3	325
61	Organi. Rady Stanu	19	Września	—		2	241
						3	512
62	Rozpo. Minis. Spra.	29	Paździer.	—	12350	2	222
63	„	10	Listopada	—	12059	2	202
64	„	21	„	—	13603	2	224
65	„	29	„	—	13885	2	840
66	Ustawa Sejmowa	16	Stycznia	1811		1	5
67	Postan. Królewskie	9	Lutego	—		2	206
68	„	1	Marca	—		1	56
69	„	5	„	—		2	596
70	„	6	„	—		2	203, 832,
						2	833, 849
71	Rozpo. Minis. Spra.	16	„	—		2	596
72	„	2	Maja	—		3	331
73	„	9	„	—	4606	2	868
74	Postan. Królewskie	26	Czerwca	—		2	416
75	„	14	Paździer.	—		2	206, 599,
						2	613, 836,
						2	844, 845

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
76	Postan. Królewskie	17	Paździer.	1811		2	611
77	Rozpo. Minis. Spra.	24	„	—	14975	2	603
78	Postan. Królewskie	9	Listopada	—		3	511
79	„	14	Grudnia	—		1	437
						2	623
80	„	16	„	—		1	388, 940
81	„	23	„	—		1	691
						2	897
82	„	14	Stycznia	1812		1	871
83	„	14	Lutego	—		2	892
84	„	15	„	—		1	867
						3	500
85	Rozpo. Minis. Spra.	21	„	—		3	332
86	Instruk. Minis. Spra.	24	„	—		2	594
87	Postan. Królewskie	3	Kwietnia	—		1	95, 868
88	„	6	„	—		2	784
89	Rozpo. Minis. Spra.	4	Maja	—	6914	2	475
90	Postan. Królewskie	13	„	—		2	847
91	„	26	Lipca	—		2	902
92	Rozpo. Minis. Spra.	26	„	—	11705	2	107
93	Postan. Królewskie	31	„	—		1	872
94	Rozpo. Minis. Spra.	17	Września	—	14360	3	326
95	Postan. Królewskie	8	Paździer.	—		2	191
96	„	30	„	—		1	88, 89
97	Rozpo. Minis. Spra.	7	Grudnia	—	18099	2	838
98	Postan. Królewskie	31	„	—		1	86
99	Rozpo. Minis. Spra.	11	Stycznia	1813	173	1	86
100	Postan. Królewskie	15	„	—		1	1026
101	Uchwała Rady Naj.	22	Marca	1814		2	316
						3	314
102	„	10	Listopada	—		2	180
103	„	23	Lutego	1815		3	352
104	Traktat	3	Maja	—		1	62, 73

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
105	Rozporząd. K. R. S.	12	Czerwca	1815	3467	1	663
106	Postan. Rządu Tym.	21	Września	—		2	316, 324
						3	315, 336,
						3	359, 400
107	„	23	Paździer.	—		1	1027
108	Postano. Królewskie	1	Grudnia	—		3	321
109	Rozp. Wydz. Spraw.	5	„	—	6749	2	845
110	Postan. Rządu Tym.	12	„	—		3	360, 408
111	„	21	„	—		3	360, 409
112	Rozporząd. K. R. S.	11	Stycznia	1816	293	2	602, 843
113	Postan. Namiestnika	16	„	—		1	21
						3	320
114	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	380	2	180
115	Postan. Ks. Namiest.	24	Lutego	—		1	64
116	„	27	„	—		1	1027
117	„	2	Marca	—		2	800
118	Postano. Królewskie	17	„	—		3	355, 530
119	Postan. Ks. Namiest.	15	Maja	—		1	582
120	„	28	„	—		1	88
121	Postano. Królewskie	15	Lipca	—		2	198
122	Postan. Ks. Namies.	24	Sierpnia	—		1	536
123	„	27	„	—		2	198
124	Organizacya Proku.	11	Paździer.	—		2	199, 300
						3	491
125	Postan. Rady Adm.	5	Listopada	—		1	663
126	Postano. Królewskie	14	„	—		1	56
127	Rozpo. K. R. S. W.	22	„	—	835	2	597
128	Rozporząd. K. R. S.	7	Grudnia	—		2	597
129	Pos. Ks. Nam. i Instr.	17	„	—		1	86, 691
130	„	31	„	—		3	613
131	Postano. Królewskie	7	Stycznia	1817		3	360
132	Postano. Ks. Namie.	11	„	—		2	625
133	„	14	„	—		1	149
134	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	9433	1	664

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
135	Rozporząd. K. R. S.	25	Lutego	1817	421	3	500
136	,,	7	Marca	—	1070	1	664
137	Postano. Rady Adm.	10	,,	—		2	900
138	Postano. Królewskie	12	,,	—		2	203
139	,,	18	,,	—		1	27, 31
140	Postano. Ks. Namie.	26	,,	—		1	75
141	Rozporząd. K. R. S.	30	,,	—	3057	2	900
142	Postano. Królewskie	11	Kwietnia	—		2	181
						3	527
143	Postano. Ks. Namie.	12	,,	—		2	643
144	Rozporząd. K. R. S.	16	,,	—	2698	2	203
145	Postano. Ks. Namie.	6	Maja	—		1	555
146	,,	10	,,	—		1	55
						3	528
147	,,	20	,,	—		1	1027
						2	212
						3	494
148	Postano. Królewskie	20	,,	—		2	241
						3	318
149	Postano. Rady Adm.	27	,,	—		1	787
150	Postano. Ks. Namie.	17	Czerwca	—		2	492
151	Rozporząd. K. R. S.	23	,,	—	4901	1	27
152	Postano. Ks. Namie.	8	Lipca	—		1	1035
						2	354
153	Rozporząd. K. R. S.	23	,,	—	5522	2	851
154	Postano. Ks. Namie.	13	Września	—		1	23
155	,,	15	,,	—		2	558
156	,,	18	,,	—		2	171
						3	511
157	Rozporząd. K. R. S.	28	,,	—	7635	1	24
158	,,	28	,,	—	7616	2	558
159	,,	28	,,	—	7476	2	835
160	Postano. Ks. Namie.	2	Grudnia	—		3	492

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
161	Postano. Ks. Namie.	13	Stycznia	1818		3	360, 409
162	,,	24	,,	—		1	876
163	,,	27	,,	—		3	531
164	Postano. Królewskie	27	Marca	—		1	22
165	Prawo Sejmowe	26	Kwietnia	—		1	751, 940
166	Ustawa Hypoteczna	26	,,	—		2	4, 122
167	Postano. Ks. Namie.	30	Maja	—		2	385
168	,,	13	Czerwca	—		2	875, 880
169	Postano. Rady Adm.	19	,,	—		2	407
170	Postano. Ks. Namie.	19	,,	—		3	529
171	,,	18	Lipca	—		3	492
172	Rozporząd. K. R. S.	30	Września	—	4593	1	153
173	Postano. Ks. Namie.	10	Paździer.	—		1	577
174	Rozporząd. K. R. S.	14	Listopada	—		2	600
175	,,	3	Grudnia	—	10682	1	154
176	Postano. Ks. Namie.	22	Stycznia	1819		3	352
177	Postano. Królewskie	16	Marca	—		3	352
178	Instrukcya K. R. S.	20	,,	—		2	115
179	Postano. Ks. Namie.	3	Kwietnia	—		2	898
180	Rozporząd. K. R. S.	22	,,	—	2756	1	164
181	Postano. Ks. Namie.	4	Czerwca	—		2	604
182	Rozporząd. K. R. S.	15	,,	—	5491	2	604
183	Postano. Rady Adm.	26	,,	—		3	498
184	Instrukcya K. R. S.	30	,,	—	7408	2	19
185	Postano. Ks. Namie.	10	Lipca	—		2	136
186	Postano. Rady Adm.	10	,,	—		2	813
187	Postano. Ks. Namie.	24	Sierpnia	—		3	497
188	Rozporząd. K. R. S.	22	Września	—	418	2	276
189	Rozporz. K. R. P. i S.	6	Paździer.	—		2	888
190	Rozporząd. K. R. S.	13	,,	—	9885	2	888
191	,,	20	Listopada	—	10720	1	75
192	,,	11	Grudnia	—	11899	1	143
193	,,	28	Stycznia	1820	215	2	211

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
194	Rozporząd. K. R. S.	4	Lutego	1820	1286	2	203
195	„	15	Marca	—	2740	2	234
196	Postano. Królewskie	18	Kwietnia	—		3	318
197	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	4186	1	128
198	Postano. Królewskie	6	Czerwca	—		1	61
199	Postano. Ks. Namie.	21	„	—		1	22
						3	318
200	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	6249	1	663
201	Postano. Rady Adm.	17	Sierpnia	—		2	21
202	Postano. Ks. Namie.	17	„	—		2	814
203	Postano. Królewskie	29	„	—		1	582
204	Prawo Sejmowe	12	Paździer.	—		1	536
205	Rozporząd. K. R. S.	20	Listopada	—	11789	2	892
206	„	10	Marca	1821	748	2	222
207	Postano. Ks. Namie.	27	„	—		1	90
						2	866
208	Rozporząd. K. R. S.	14	Czerwca	—	5863	2	605
209	Postano. Królewskie	31	Lipca	—		1	94
						2	866
						3	537
210	Rozporząd. K. R. S.	30	Sierpnia	—	8024	2	192
211	„	12	Grudnia	—	11159/11160	2	373
212	„	20	„	—	11689	1	86
213	Postano. Ks. Namie.	15	Stycznia	1822		2	898, 899
214	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	499	2	202
215	Postano. Ks. Namie.	22	„	—		2	14
216	Rozporząd. K. R. S.	7	Lutego	—	913	2	367
217	Postano. Ks. Namie.	12	„	—		1	582
218	Rozporząd. K. R. S.	23	Kwietnia	—	3948	2	202
219	Postano. Królewskie	7	Maja	—		1	94
220	Postano. Ks. Namie.	7	„	—		2	74
221	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	4528	2	21
222	„	21	„	—	5276	1	128
223	Rozpor. K. R. P. i S.	28	„	—	31313	1	34

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
224	Rozporząd. K. R. S.	19	Czerwca	1822	5508, 5550 i 5594	2	120
225	„	18	Lipca	—	5636	1	34
						2	863
226	Postano. Ks. Namie.	16	Sierpnia	—		2	91
227	Rozporząd. K. R. S.	14	Września	—	9667	2	803
228	„	19	„	—	9563	2	862
229	„	12	Paździer.	—	11159	2	843
230	„	6	Listopada	—	11568	2	825
231	Postano. Ks. Namie.	26	„	—		3	259
232	Rozporząd. K. R. S.	25	Grudnia	—	12605	2	855
233	Postano. Ks. Namie.	7	Stycznia	1823		2	360, 562
						3	612
234	„	31	„	—		1	94
235	„	4	Lutego	—		1	91
236	Rozporząd. K. R. S.	27	„	—	1887	2	863
237	„	20	Marca	—	2832	2	602
238	Postano. Ks. Namie.	3	Maja	—		2	566
239	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	5070	2	566
240	Roz. K. R. W. R. i O. P.	12	Czerwca	—	6572/13450	2	225
241	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	6283	3	315
242	Postano. Ks. Namie.	8	Lipca	—		2	372
243	Rozporząd. K. R. S.	11	„	—	6747	2	225
244	Postano. Ks. Namie.	22	„	—		2	630
245	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	7458	2	356
246	Postano. Ks. Namie.	2	Września	—		2	374
247	Rozpor. K. R. P. i S.	16	Paździer.	—	45618	2	892
248	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	10321	2	899
249	„	27	Listopada	—	11934	2	601
250	Postano. Rady Adm.	24	Grudnia	—		1	894
251	Postano. Królewskie	6	Stycznia	1824		1	31, 602
						3	606
252	Rozporząd. K. R. S.	5	Lutego	—	751	2	191
253	„	15	„	—	2259	1	664

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
254	Rozporząd. K. R. S.	19	Lutego	1824	12740	2	892
255	,,	13	Marca	—	3127	2	851
256	Postano. Ks. Namie.	20	Kwietnia	—		3	352
257	Rozporząd. K. R. S.	22	,,	—	5314	2	843
258	Konwencya	3	Maja	—		1	56
259	Rozporząd. K. R. S.	16	Czerwca	—	5978	1	89
260	,,	16	,,	—	4788	2	234
261	,,	8	Lipca	—	8380	2	223
262	Postano. Ks. Namie.	7	Września	—		1	95
263	Rozporząd. K. R. S.	18	,,	—	10366	2	149
264	Postano. Ks. Namie.	28	,,	—		1	150
265	Postano. Królewskie	14	Grudnia	—		1	558
266	Rozporząd. K. R. S.	14	Stycznia	1825	587	2	885
267	,,	17	Lutego	—	1459	2	233
268	,,	21	Marca	—	1089	1	630
269	,,	9	Kwietnia	—	4450	2	610
270	,,	9	,,	—	3924	2	905
271	,,	27	,,	—	4422	2	614
272	,,	2	Maja	—	5326	2	15
273	K. C. P. (Prawo Sej.)	13	Czerwca	—		1	21—277
274	Prawo Sejmowe	13	,,	—		1	462
275	Ustawa Hypoteczna	13	,,	—		2	123
276	Prawo o Tow. Kred.	13	,,	—		3	3
277	Postano. Ks. Namie.	28	,,	—		1	57
278	,,	7	Lipca	—		2	508
279	Rozporząd. K. R. S.	19	,,	—	8283	3	74
280	Postano. Ks. Namie.	25	Paździer.	—		2	899
281	Postano. Rady Adm.	3	Listopada	—		1	134
282	Rozporząd. K. R. S.	5	,,	—	12504	2	839
283	Postano. Rady Adm.	8	,,	—		3	17
284	Postano. Ks. Namie.	13	Grudnia	—		2	385
285	,,	20	,,	—		2	136
286	Instrukcya K. R. S	22	,,	—	15054	2	128
287	Rozporząd. K. R. S.	24	,,	—	15152	1	604

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
288	Rozporząd. K. R. S.	23	Stycznia	1826	667	2	147
289	Postano. Królewskie	24	,,	—		2	78
						3	70
290	Rozporząd. K. R. S.	26	,,	—	964	2	213
291	Postano. Królewskie	26	,,	—		3	73
292	Postano. Ks. Namie.	27	,,	—		1	86
293	Rozporząd. K. R. S.	4	Lutego	—	1128	1	86
294	Decy. Dyr. Gł. T. K.	11	,,	—	813	3	20
295	Rozporząd. K. R. S.	18	,,	—	2046	3	20
296	,,	22	,,	—	1179	2	192
297	,,	8	Marca	—	2471	1	143
298	Postano. Ks. Namie.	14	,,	—		3	83
299	Instr. dla Dyr. S. T. K.	14	,,	—		3	83
300	Postano. Ks. Namie.	14	,,	—		3	159
301	Rozporząd. K. R. S.	18	,,	—	3328	1	334
302	Postano. Ks. Namie.	25	Kwietnia	—		3	167
303	Rozporząd. K. R. S.	15	Lipca	—	7917	2	107, 902
304	Postano. Królewskie	18	,,	—		3	359, 412
305	Postano. Rady Adm.	3	Sierpnia	—	16787	3	6
306	,,	5	,,	—		1	229
307	,,	7	Paździer.	—		3	58
308	Rozporząd. K. R. S.	11	,,	—	10985	2	383
309	Postano. Rady Adm.	9	Grudnia	—		1	558
310	,,	13	Lutego	1827		3	160, 360
						3	417
311	Rozporząd. K. R. S.	16	,,	—	2486	2	203
312	,,	22	,,	—	2069	2	132
313	,,	22	,,	—	2351	1	142, 144
314	,,	12	Maja	—	4402	2	133
315	,,	22	,,	—	5615	2	892
316	Postan. Rady Adm.	23	,,	—		1	58
317	Rozporząd. K. R. S.	25	,,	—	5223	2	475
318	Rozpo. K. R. S. W.	26	,,	—	8331/1150	1	333

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
319	Rozporząd. K. R. S.	31	Maja	1827	4426	2	144
320	,,	6	Czerwca	—	6044	3	76
321	Postano. Rady Adm.	7	,,	—		2	21, 818,
						2	819, 827,
						2	829
322	Rozporząd. K. R. S.	28	,,	—	7143	2	203
323	Postano. Rady Adm.	30	,,	—		1	58
						3	64, 67,
324	Rozporząd. K. R. S.	14	Lipca	—	6175	1	333
325	Postano. Rady Adm.	24	,,	—		1	58
326	Rozporząd. K. R. S.	16	Sierpnia	—	7129	1	142, 144
327	,,	5	Październ.	—	10097	2	866
328	Postano. Rady Adm.	9	,,	—		2	78
329	,,	22	,,	—		1	665
330	Rozporząd. K. R. S.	8	Listopada	—	11880	2	138
331	,,	8	,,	—	7697	2	167
332	,,	26	,,	—	11826	1	665
333	,,	5	Stycznia	1828	13425	2	855
334	Postano. Królewskie	29	,,	—		1	33, 942,
						1	982
						2	199, 322,
						2	643, 756
335	,,	4	Marca	—		2	379
336	Rozporząd. K. R. S.	14	Maja	—	4379	1	151
337	Rozp.K. R.S. W.i D.	4	Czerwca	—	584/1568	1	151
338	Postan. Rady Adm.	17	,,	—		1	583
339	,,	22	Lipca	—		1	58
340	Rozp.K.R.S. W.i D.	28	,,	—	6186/1999	1	151
341	Rozpor. K. R. P. i S.	31	,,	—	31251/6557 i 34781/5460	2	610
342	Rozp,K.R. S. W.i D.	28	Sierpnia	—	4389/1359	2	610
343	Postano. Królewskie	31	,,	—		1	841
344	Postano. Rady Adm.	16	Września	—		1	885

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
345	Rozporząd. K. R. S.	27	Październ.	1828	8551	1	145
346	,,	30	,,	—	11546	1	945
347	Postano. Rady Adm.	13	Listopada	—		1	943
348	,,	2	Grudnia	—		2	594
349	,,	16	,,	—		2	135
350	Rozporząd. K. R. S.	18	,,	—	12269	1	943
351	Postano. Rady Adm.	30	,,	—		1	58
352	Rozporząd. K. R. S.	11	Maja	1829	4077	1	156
353	Postan. Królewskie	24	,,	—		2	351
354	Postano. Rady Adm.	7	Września	—		1	58
355	,,	1	Grudnia	—		2	44, 197
356	,,	3	,,	—		2	558
357	Prawo Sejmowe	28	Czerwca	1830		1	592
						2	109
358	Postano. Rady Adm.	1	Lipca	—		1	58
359	Rozporząd. K. R. S.	13	Sierpnia	—	9232	2	292
360	,,	20	,,	—	8670	1	945
361	Postano. Rady Adm.	7	Września	—		1	157
362	,,	28	,,	—		2	91
363	Rozporząd. K. R. S.	7	Październ.	—	11393	2	605
364	,,	17	Lutego	1831	7337	2	847
365	,,	25	Kwietnia	—	3533	2	836
366	,,	24	Maja	—	4165	3	325
367	Post. Rządu Tymcz.	13	Październ.	—		1	512
368	,,	8	Listopada	—		1	1027
369	Rozporząd. K. R. S.	28	Stycznia	1832	1100	2	885
370	,,	8	Lutego	—	1384	2	900
371	Usta. Rządu Tymcz.	14	,,	—		3	358
372	Statut Organiczny	14	,,	—		1	22, 34, 97
						2	166, 516
						3	336, 355,
						3	363
373	Postan. Królewskie	16	,,	—		1	31
						2	78

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
374	Postano. Ks. Namie.	25	Kwietnia	1832		1	102
375	Postano. Rady Adm.	25	,,	—		3	359
376	,,	25	Maja	—		2	893
377	,,	31	Lipca	—		2	569
						3	612
378	Rozporząd. K. R. S.	28	Sierpnia	—	8079	2	569
379	,,	30	,,	—	8421	1	945
380	Postano. Rady Adm.	31	,,	—		1	94, 102
381	Rozporząd. K. R. S.	15	Września	—	8023	2	516
382	Postano. Rady Adm.	25	,,	—		2	438
383	,,	1	Październ.	—		1	58
384	,,	5	,,	—		2	604
385	Rozporząd. K. R. S.	16	,,	—	9724	2	604
386	,,	20	,,	—	9173	1	102
387	,,	30	,,	—	9820	1	664
388	Postan. Rady Adm.	16	Listopada	—		3	359
389	Postan. Królewskie	24	Grudnia	—		3	321, 364
390	Postan. Rady Adm.	8	Stycznia	1833		3	359, 376
391	Rozporząd. K. R. S.	6	Lutego	—	10638	1	230
392	,,	18	,,	—	1251	2	602
393	Rozpo.K.R.S.W.iD.	25	,,	—	3341/4011	1	230
394	Postan. Rady Adm.	1	Marca	—		3	318
395	,,	8	,,	—	14609	2	355
396	Rozporząd. K. R. S.	16	,,	—	2357	1	230
397	Postan. Rady Adm.	10	Maja	—		2	166
						3	357
398	,,	28	,,	—		2	573
399	Rozporząd. K. R. S	11	Czerwca	—	2113	1	945
400	Postano. Rady Adm	18	,,	—		1	104
401	,,	9	Lipca	—		1	102
402	Rozporząd. K. R. S.	9	,,	—	5582	2	863
403	Postan. Rady Adm.	6	Sierpnia	—		1	844

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
404	Rozporząd. K. R. S.	24	Sierpnia	1833	7096	1	844
405	Postano. Rady Adm.	20	Września	—		2	399
406	,,	4	Październ.	—		1	58
407	,,	6	Listopada	—		1	314, 664
408	,,	6	Grudnia	—		1	105
409	Rozporząd. K. R. S.	28	Maja	1834	4579	1	105
410	Postan. Rady Adm.	10	Czerwca	—		1	94
411	Postano. Rady Adm.	25	Lipca	—	4122	1	636
412	Postano. Rady Adm.	16	Września	—		1	58
413	Rozporząd. K. R. S.	10	Październ.	—	8909	2	493
414	,,	14	,,	—	9080	2	516
415	Postan. Rady Adm.	5	Grudnia	—		2	503, 504
416	,,	16	Stycznia	1835		2	875
417	Rozporząd. K. R. S.	31	,,	—	777	2	875
418	Odez. Minis. Sek. St.	2	Lutego	—	135	1	97
419	Postano. Rady Adm.	20	,,	—		1	1028
420	,,	24	,,	—		1	94
421	,,	3	Marca	—		1	351
422	Rozpo.K.R.S.W.iD.	14	,,	—	2438/5391	1	230
423	Postano. Królewskie	16	,,	—		1	251
						2	351
424	Rozporząd. K. R. S.	18	,,	—	2338	1	351
425	Zdanie Rady Państ.	28	,,	—		1	265
426	Rozporząd. K. R. S.	28	,,	—	2493	1	230
427	Postano. Rady Adm.	14	Kwietnia	—		1	97
428	Rozporząd. K. R. S.	14	Maja	—	10607	2	131
429	Postano. Królewskie	8	Czerwca	—		2	784
430	Postan. Rady Adm.	3	Lipca	—		1	265
431	Postano. Królewskie	16	Październ.	—		1	480, 505
							528
							535, 650
432	Rozporząd. K. R. S.	16	,,	—	4418	1	959
433	Rozpo. K. R. P. i S.	16	Listopada	—	92804	2	900
434	Postano. Rady Adm.	17	,,	—		1	95

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
435	Rozporząd. K. R. S.	12	Grudnia	1835	10716	1	95
436	Deklaracya	31	„	—	10686	1	67
437	Rozporząd. K. R. S.	9	Stycznia	1836		2	16
438	Postano. Rady Adm.	19	„	—	9669	1	88
439	Rozporząd. K. R. S.	20	Lutego	—		2	193
440	Postano. Rady Adm.	8	Marca	—		1	162
441	Prawo o Małżeństw.	28	„	—		1	281do354
442	Rozporząd. K. R. S.	2	Maja	—	11438	3	316
443	Postano. Rady Adm.	13	„	—		1	94, 102
444	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	4604	1	88
445	Postano. Królewskie	27	„	—		1	35
446	Rozporząd. K. R. S.	18	Czerwca	—	3886	2	128
447	Postano. Rady Adm.	28	„	—		2	356
448	Postano. Królewskie	7	Lipca	—		1	345
449	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	7037	2	356
450	„	10	Sierpnia	—	6056	2	195
451	Postano. Rady Adm.	26	„	—		1	100
452	Rozporząd. K. R. S.	14	Września	—	9717	2	785
453	Postano. Rady Adm.	27	„	—		1	151
454	Rozporząd. K. R. S.	19	Paździer.	—	10538	2	202
455	„	20	„	—	11053	1	151
456	Rozporz. K.R.P. i S.	15	Grudnia	—	83947/31959	2	181
457	Postano. Rady Adm.	30	„	—		2	850
458	Organ. Sądu Kons. Ewan. Augeb.	7	Stycznia	1837		2	523
459	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	12917	2	209
460	„	14	„	—	248	2	850
461	„	25	„	—	91	2	181
462	Postano. Rady Adm.	31	„	—		1	848
463	„	14	Lutego	—		2	109, 591
464	Rozporząd. K. R. S.	15	„	—	1563	3	342
465	Postano. Królewskie	7	Marca	—		2	198, 874
						3	320, 527

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
466	Postano. Rady Adm.	4	Kwietnia	1837		2	809
467	Rozporząd. K. R. S.	24	Maja	—	3934	2	365
468	„	21	Czerwca		3672	1	145
469	„	18	Lipca	—	6457	1	145
470	Postano. Rady Adm.	20	„	—		1	31
471	Rozporząd. K. R. S.	31	„	—	8011	2	891
472	Postano. Rady Adm.	1	Sierpnia	—		2	601
473	Rozporząd. K. R. S.	2	„	—	6854	2	843
474	Postano. Rady Adm.	8	„	—		3	318
475	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	8446	2	851
476	Rozp. K. R. S. W. i D.	6	Września	—	8249/28643	1	145
477	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	8863	2	887
478	Postano. Rady Adm.	7	Paździer.	—		2	594
479	Rozporząd. K. R. S.	9	„	—	1551	1	335
480	„	19	„	—	10723	1	145
481	„	15	Listopada	—	8635	2	209
482	„	17	„	—	11677	2	591, 592
483	„	25	„	—	7487	2	21
484	Zdanie Rady Państ.	12	Stycznia	1838		1	38
485	Postano. Rady Adm.	6	Lutego	—		2	350
486	„	9	„	—		2	809
487	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	1642	2	852
488	Postano. Ks. Namie.	8	Marca	—		2	894
489	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	2496	2	894
490	„	14	„	—	1797	2	832
491	„	31	„	—	1796	2	195
492	„	6	Kwietnia	—	8933	2	572
493	Prawo o Tow. Kred.	21	„	—		3	221
494	Dodat. przep. dla Tow. Kredytowego.	21	Kwietnia	—		3	238
495	Postano. Rady Adm.	4	Maja	—		2	351
496	Postano. Królewskie	14	„	—		2	901

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
497	Rozporząd. K. R. S.	2	Lipca	1838	6411	2	592
498	„	13	Września	—	4069	2	846
499	„	26	„	—	9976	2	360
500	Postano. Rady Adm.	12	Paździer.	—		1	100
501	Postano. Królewskie	29	„	—		3	498
502	Postan. Rady Adm.	9	Listopada	—		2	630
503	„	24	„	—		2	594
504	Rozporząd. K. R. S.	24	Grudnia	—	13040	2	610
505	„	31	„	—	13348	2	602
506	„	13	Lutego	1839	12765	2	355
507	Rozpor. K. R. P. i S.	26	„	—	15025	2	901
508	Rozp.K.R. S. W.i D.	26	„	—	1702	1	190
509	Rozporząd. K. R. S.	28	„	—	2174	1	190
510	„	13	Marca	—	2285	2	901
511	Postano. Królewskie	1	Kwietnia	—		2	78
512	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	3455	2	403
513	„	25	„	—	4307	2	894
514	„	26	„	—	9667	2	46
515	„	15	Maja	—	2097	2	31
516	„	28	Paździer.	—	10882	1	85
517	„	28	„	—	10346	2	894
518	„	8	Stycznia	1840	13380	2	853
519	Postano. Królewskie	28	„	—		1	264
520	Rozporząd. K. R. S.	12	Lutego	—	13316	2	898
521	„	4	Kwietnia	—	2419	2	226
522	„	6	„	—	1971	1	142, 146
523	„	15	„	—	2779	2	475
524	Postano. Królewskie	5	Maja	—		1	302
525	Rozp.K.R. S. W.i D.	18	„	—	726 $^1/_8$	1	146
526	Rozporząd. K. R. S.	1	Czerwca	—	4854	2	356
527	„	6	„	—	2625	1	138
528	„	15	„	—	4429	2	226
529	Rozpo. K.R.S.W.iD.	11	Lipca	—	4645	1	138

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
530	Postano. Rady Adm.	21	Lipca	1840		1	982
531	Rozporząd. K. R. S.	5	Sierpnia	—	5424	2	202
532	„	11	„	—	3620	1	307
533	„	26	„	—	10346	2	892
534	„	26	„	—	7133	1	246
535	„	1	Września	—	8505	2	211
536	Postano. Rady Adm.	15	„	—		2	589
537	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	9961	2	558
538	Postano. Królewskie	5	Paździer.	—		1	214, 345
539	Postano. Rady Adm.	9	„	—		1	536
540	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	8062	2	198
541	„	5	Listopada	—	10786	2	222
542	„	11	„	—	10226	1	146
543	Postano. Rady Adm.	13	„	—		3	495
544	Rozporząd. K. R. S.	19	Grudnia	—	12128	2	839
545	Postano. Królewskie	10	Lutego	1841		2	809
546	Rozporząd. K. R. S.	15	„	—	148	2	481
547	Postano. Królewskie	16	„	—		1	660
548	Postano. Rady Adm.	12	Marca	—		1	351
549	„	16	„	—		1	897
550	Postano. Królewskie	23	„	—		1	900
551	Rozporząd. K. R. S.	30	„	—	2939	1	351
552	„	5	Kwietnia	—	11719	2	870
553	„	5	Maja	—	3207	2	114
554	„	27	„	—	690	2	867
555	„	2	Czerwca	—	5157	1	146
556	Postano. Rady Adm.	4	„	—		1	482
557	Rozpor. K. R. P. i S.	4	„		44218	1	482
558	Postano. Rady Adm.	18	„	—		2	800
559	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	6436	2	53
560	Postano. Rady Adm.	29	„	—		1	106, 535
561	„	9	Sierpnia	—		1	583

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
562	Rozporząd. K. R. S.	12	Sierpnia	1841	8281	1	50
563	"	12	"	—	8281	1	152
564	Postano. Królewskie	21	"	—		3	320
565	"	15	Września	—		2	875
566	"	18	"	—		2	316
						3	321, 336
							361
567	Rozpo. K. R. P. i S.	28	"	—	34135/10216	1	473
568	Rozporząd. K. R. S.	13	Październ.	—	9656, 9962	1	663
569						3	608
570	"	19	"	—	11099	2	656
571	Postan. Rady Adm.	2	Listopada	—		3	496
572	Rozporząd. K. R. S.	19	"	—	12012	1	352
573	"	23	"	—	12010	1	473
574	"	26	"	—	12326	2	606
575	Rozporząd. K. R. S.	15	Grudnia	—		2	346
576	"	4	Lutego	1842	12158	2	846
577	Postano. Rady Adm.	11	"	—	159	1	625, 946
578	Postano. Królewskie	22	"	—		1	85
579	"	2	Marca	—		1	879
580	Ustawa dla Senatu.	7	Kwietnia	—		2	166, 173
							241, 316
							318, 379
						3	326, 793
581	Posta. o odwoła. się od wyroków	7	"	—		3	426
582	Postano. Rady Adm.	26	"	—		1	28
						2	354
583	Postano. Ks. Namie.	29	"	—		1	655
584	Rozporząd. K. R. S.	18	Maja	—	2660	1	146
585	"	18	"	—	9688	2	841
586	Rozporząd. K. R. S.	11	Czerwca	—	4327	2	198
587	"	11	"	—	5319	2	568

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
588	Postan. K. R. P. i S.	22	Czerwca	1842	44041	2	901
589	Rozporząd. K. R. S.	24	"	—	6555	2	612
590	"	19	Lipca	—	7809	2	901
591	"	26	"	—	3652	2	339
592	"	5	Września	—	8476	2	867
593	Postano. Rady Adm.	9	"	—		1	106
594	Wew. Urzą. dla Sena.	20	"	—		2	206
595	Postano. Ks. Namie.	20	"	—		3	318, 326
							437
						3	488
596	Rozporząd. K. R. S.	22	"	—	11094	3	457, 460
597	"	1	Październ.	—	11128	3	481
598	Postano. Królewskie	11	"	—		2	7, 47, 874
						3	319
599	Rozporząd. K. R. S.	15	Listopada	—	10965	1	106
600	"	25	"	—	12274	2	478
601	Postano. Królewskie	3	Grudnia	—		1	558
602	Rozporząd. K. R. S.	12	"	—	14196	1	229
603	Postano. Rady Adm.	16	"	—		1	58
604	Rozporząd. K. R. S.	11	Stycznia	1843		3	426
605	"	22	Lutego	—	13588	2	362
606	Postano. Rady Adm.	24	"	—		1	58
607	Postano. Królewskie	21	Marca	—		1	85
608	Rozporząd. K. R. S.	22	"	—	2349	2	868
609	Postano. Rady Adm.	7	Kwietnia	—		1	583
610	Rozpo. K. R. P. i S.	26	"	—	16911/8321	1	656
611	Postan. Rady Adm.	2	Maja	—		1	58
612	"	16	"	—		3	316
613	Rozporząd. K. R. S.	14	Czerwca	—	3636	2	233, 891
614	Postano. Rady Adm.	8	Lipca	—		2	802
615	Postano. Królewskie	25	"	—		1	251
						2	354

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
616	Rozporząd. K. R. S.	31	Lipca	1843	8841	2	802
617	„	31	Sierpnia	—	11427	2	871, 873
							896, 889
618	Rozporząd. K. R. S.	2	Września	—	4904	2	606
619	Postano. Rady Adm.	29	„	—		3	319
620	„	17	Październ.	—		2	340
621	Rozpor. K. R. P. i S.	3	Listopada	—	82709/21264	1	556
622	Urzą. Dyrek. Ubez.	1	Grudnia	—		1	251, 604
623	Rozp. K. R. S. W. i D.	13	„	—		1	251
624	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	10017	2	23
625	Postano. Rady Adm.	15	„	—		1	306
626	Rozporząd. K. R. S.	3	Stycznia	1844	13874	2	91
627	„	5	„	—	16180	1	306
628	„	24	„	—	14620	1	147
629	„	15	Lutego	—	11769	2	478
630	Postano. Rady Adm.	20	„	—		2	592
631	Postano. Królewskie	12	Marca	—		2	901
632	Rozporząd. K. R. S.	15	„	—	1250	2	560
633	„	20	„	—	6102	1	161
634	„	22	„	—	1829	2	844
635	Postano. Rady Adm.	17	Kwietnia	—		1	251
							844, 267
							632
						2	353
636	Rozporząd. K. R. S.	20	„	—	1356	1	41
637	„	20	„	—	3187	2	204
638	„	25	„	—	1006	2	609
639	„	4	Maja	—	5515	2	315
640	„	7	„	—	5803	2	560
641	„	7	„	—	4073	1	456
642	„	9	„	—	4951	2	47
643	Konwencya	15	„	—		1	58
644	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	6154	1	945

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
645	Rozporząd. K. R. S.	27	Maja	1844	4357	2	111
646	Postano. Ks. Namie.	11	Czerwca	—		2	895
647	Rozporz. K. R. P. i S.	15	„	—	45665	2	901
648	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	6037	2	130
649	„	2	Lipca	—	8743	2	183
650	„	3	„	—	8605	2	895
651	„	3	„	—	8580	2	901
652	Postano. Ks. Namie.	4	„	—	15003	3	438
653	Zdanie Rady Państ.	5	„	—		1	41
654	Postano. Królewskie	17	„	—		1	88, 535
655	„	17	„	—		1	650
656	Rozporząd. K. R. S.	20	„	—	9312	2	11
657	Postano. Rady Adm.	30	„	—		2	354
658	Postano. Królewskie	31	„	—		3	319, 540
						3	540
659	„	21	Sierpnia	—		2	47, 874
660	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	6988	2	490
661	Postano. Ks. Namie.	4	Październ.	—		2	895
662	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	13990	2	895
663	Postano. Rady Adm.	21	„	—		1	841
664	„	26	„	—		3	320
665	„	5	Listopada	—	18541	3	18 i 66
666	„	5	„	—		1	845, 939
667	Rozporząd. K. R. S.	6	„	—	14192	2	846
668	Postano. Ks. Namie	19	Grudnia	—		1	42
669	Rozporząd. K. R. S.	22	Stycznia	1845	1325	2	906
670	„	29	„	—	60	1	42
671	„	5	Lutego	—	18504, 27009	2	205
672	„	19	Marca	—	510	1	127
673	Rozpo. K. R. P. i S.	2	Kwietnia	—	19102	2	205
674	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	1919	1	841
675	„	15	„	—	3053	2	846
676	Postano. Rady Adm.	18	„	—		2	589

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
677	Rozporząd. K. R. S.	25	Kwietnia	1845	7239	2	142
678	„	5	Maja	—	4679	2	181
679	„	7	„	—	12562	2	145
680	„	4	Czerwca	—	5535	2	205
681	Postano. Rady Adm.	6	„	—		1	253, 583
682	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	5152	2	889
683	Postano. Rady Adm.	24	„	—		1	29
684	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	8149	2	887
685	„	9	Lipca	—	8321	3	338
686	Postano. Królewskie	14	„	—		1	939
687	Postan. Rady Adm.	25	„	—		1	939
688	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	10477	2	888
689	„	29	„	—	10303	1	29
690	„	30	„	—	254	1	945
691	Postano. Rady Adm.	22	Sierpnia	—		1	536
692	Traktat	25	Września	—		1	81
693	Rozporząd. K. R. S.	15	Październ.	—	12892	2	52
694	„	12	Listopada	—	15296	2	479
695	„	18	„	—	16983	1	946
696	„	4	Grudnia	—	17740	2	893
697	Rozpo. K. R. S. W. i D.	5	„	—	1241/44654	2	593
698	„	30	„	—	5701/50733	1	136
699	Rozporząd. K. R. S.	7	Stycznia	1846	17829	2	593
700	„	14	„	—	7743	2	837
							840, 841
701	Konwencya	14	Lutego	—		1	60
702	Rozpo. K. R. P. i S.	28	„	—	3929	2	490
703	Rozporząd. K. R. S.	24	Marca	—	2765	3	66
704	„	20	Kwietnia	—	5581	2	891
705	Postano. Rady Adm.	1	Maja	—		1	657
706	Rozporząd. K. R. S.	12	„	—	4594	2	867
707	„	25	„	—	6126	2	842
708	Postan. Rady Adm.	5	Czerwca	—		1	339

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
709	Postano. Królewskie	7	Czerwca	1846		1	511
						3	541, 548
							559
710	Postano. Rady Adm.	12	„	—		1	174
711	„	16	„	—		2	600
712	Postano. Ks. Namie.	25	„	—		2	808
713	Postan. Rady Adm.	14	Lipca	—		2	560
714	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	10786	2	205
715	Traktat	20	„	—		1	79
716	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	10663	2	560
717	„	23	Sierpnia	—	12919	1	520
718	„	5	Września	—	6758	2	824
719	„	25	„	—	8488	3	344
720	„	9	Październ.	—	12154	2	205
721	„	26	„	—	17106	2	144
722	„	7	Listopada	—	18048	2	870
723	„	10	„	—	15968	2	23
724	Postano. Rady Adm.	26	„	—		1	513
725	Rozporząd. K. R. S.	3	Grudnia	—	10894	1	29, 152
726	„	15	„	—	15271	2	863
727	„	5	Stycznia	1847	19506	2	76
728	Postano. Ks. Namie.	11	„	—		2	479
729	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	612	2	479
730	„	3	Lutego	—	1765	2	891
731	Postano. Królewskie	10	„	—		1	94
732	Postano. Rady Adm.	1	Marca	—		1	521
733	„	8	„	—		3	128
734	„	16	„	—		1	95
735	Rozporząd. K. R. S.	20	„	—	16415	2	380
736	„	24	„	—	4190	1	521
						3	613
737	„	31	„	—	3725	1	205

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
738	Rozporząd. K. R. S.	30	Czerwca	1847	7368	1	604
739	Postano. Rady Adm.	30	„	—		1	788
740	„	3	Lipca	—		2	342
741	Konkordat	7	Sierpnia	—		1	29
742	Rozpo. K. R. P. i S.	22	Września	—	74501	1	87
						2	315
743	Rozporząd. K. R. S.	14	Październ.	—	16667	1	87
						2	315
744	Ustawa Przechodnia	23	Listopada	—		2	164
							242, 616
						3	319, 355
745	Rozporząd. K. R. S.	6	Grudnia	—	16019	2	182
746	Postano. Rady Adm.	23	„	—		1	231
747	Rozporząd. K. R. S.	19	Stycznia	1848	20745	2	168
748	Postano. Królewskie	1	Lutego	—		2	878
749	Rozporząd. K. R. S.	11	„	—	1875	3	457
750	„	23	„	—	19878	1	243
751	Postano. Rady Adm.	14	Marca	—		2	879
752	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	21277	1	231
753	„	29	„	—		1	24
754	„	7	Kwietnia	—	4367	2	197
755	Rozpor. K. R. P. i S.	10	„	—	18743	2	607
756	Postano. Królewskie	16	Maja	—		1	88
						1	864, 946
757	„	20	Czerwca	—		1	95
758	Rozporząd. K. R. S.	23	Sierpnia	—	10775	2	223
759	„	6	Września	—	13239	2	356
760	Postano. Królewskie	19	„	—		1	95
761	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	14184	2	128
762	„	17	Listopada	—	16575	3	613
763	„	13	Grudnia	—	12691	2	184
764	„	5	Stycznia	1849	18078	1	149
765	Rozp. K. R. S. W. i D.	12	„	—	18450/18183	2	440

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
766	Postano. Rady Adm.	30	Stycznia	1849		3	609
767	Rozporząd. K. R. S.	5	Lutego	—	682	2	440
768	„	10	„	—	17951	1	175
769	Postano. Królewskie	20	„	—		1	140, 240
							329, 664
							841, 879
						3	498
770	Organ. Sądu Kons.	28	Czerwca	—		2	541
771	Ewan. Refor.						
772	Zdanie Rady Państ.	1	Lipca	—		2	78
773	Rozporząd. K. R. S.	30	„	—	9933	2	233
774	„	1	Sierpnia	—	5490	2	619, 872
775	Rozp. K. R. S. W. i D.	4	Września	—	1815/12463	1	394
776	Rozporząd. K. R. S.	7	Listopada	—	14947	3	444, 464
777	„	30	„	—	15157	2	414
778	Postano. Królewskie	2	Stycznia	1850		1	650
779	Rozporząd. K. R. S.	13	Lutego	—	11301	2	868
780	Postano. Rady Adm.	4	Marca	—		2	896
781	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	3677	2	896
782	Postano. Królewskie	7	Maja	—		1	109, 946
783	Postan. Rady Adm.	14	„	—		2	879
784	Postano. Królewskie	18	„	—		1	284
785	Postano. Rady Adm.	25	Czerwca	—		1	91
786	Postano. Królewskie	2	Lipca	—		2	800
787	Rozporząd. K. R. S.	14	Sierpnia	—	11268	2	346
788	„	7	Września	—	13458	2	203
789	Ustawa Celna	5	Listopada	—		2	660
790	Postano. Rady Adm.	17	Grudnia	—		2	350
791	Rozpo. K. R. S. W. i D.	18	„	—		1	982
792	Postano. Rady Adm.	27	„	—		1	94
793	„	3	Stycznia	1851		2	630, 660
794	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	1317	2	891
795	Postano. Rady Adm.	21	„	—		1	94

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
796	Rozporząd. K. R. S.	30	Marca	1851	2048	1	839
						2	870
797	Rozporząd. K. R. S.	15	Kwietnia	—	6955	2	226
798	Ustawa o probierni.	22	„	—		2	369
799	Rozporząd. K. R. S.	7	Maja	—	4359	2	824
800	„	21	„	—	16529	2	847
801	Postano. Królewskie	9	Czerwca	—		2	626
802	Rozporząd. K. R. S.	18	Sierpnia	—	5765	2	371
803	„	20	„	—	10067	2	23
804	„	1	Września	—	14896	1	163
805	„	1	„	—	11100	1	176
806	„	1	Październ.	—	14140	3	344
807	„	6	„	—	14435	1	841
808	„	15	„	—	14998	1	603
809	„	15	Grudnia	—	20940	2	873
810	„	7	Lutego	1852	1415	1	161
811	„	18	„	—	21517	1	352
812	„	21	„	—	18500	1	332
813	„	3	Marca	—	1726	2	870
814	„	24	„	—	5173	1	244
815	„	30	„	—	3163	2	656
816	„	17	Maja	—	9334	2	209
817	Rozp.K. R.S. W.i D.	17	„	—	1909/12845	1	147
818	Postano. Rady Adm.	18	Czerwca	—		1	537
819	Rozpo. K. R.S.W.iD.	6	Lipca	—	1508/8054	1	152
820	Zdanie Rady Państ.	11	„	—		1	49
821	Postano. Rady Adm.	17	„	—		1	46
822	Rozporząd. K. R. S.	24	Sierpnia	—	13925	1	47
823	Postano. Rady Adm.	5	Listopada	—		1	471
824	Rozporząd. K. R. S.	8	„	—	20600	1	630
825	„	20	„	—	19180	2	193
826	„	11	Lutego	1853	13877	2	369
827	Rozpo.K. R.S.W.iD.	26	„	—	517/3534	1	141

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
828	Postano. Rady Adm.	1	Marca	1853		2	345
829	Rozporząd. K. R. S.	3	„	—	2633	2	615
830	„	30	„	—	10188	2	872
831	„	5	Kwietnia	—	1134	1	314
832	Prawo o Tow. Kred.	20	„	—		3	247
833	Rozporząd. K. R. S.	21	Maja	—	4900	1	142
834	„	23	„	—	7276	2	893
835	Postano. Rady Adm.	5	Lipca	—		2	479
836	„	7	Sierpnia	—		2	479
837	Rozp. K. R. S. W.iD.	18	„	—	32915/46864	1	246
838	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	14331	2	479
839	Postano. Rady Adm.	9	Września	—		1	301
840	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	11025	2	620
841	„	19	Październ.	1854	17331	1	246
842	„	2	Marca	—	1363	2	888
843	„	29	„	—	6340	2	869
844	„	3	Maja	—	7579	1	50
845	Postano. Rady Adm.	23	„	—		2	340
846	Rozporząd. K. R. S.	31	„	—	5792	2	848
847	„	11	Lipca	—	11895	2	478
848	„	26	„	—	16567	2	193
849	„	9	Sierpnia	—	12968	2	615
850	„	12	„	1855	10158	3	492
851	„	10	Stycznia	—	739	2	817
852	„	17	„	—	22349	1	844
853	„	29	„	—	1854	2	825
854	„	14	Lutego	—	22421	3	77
855	„	22	„	—	4144	2	832
856	Postano. Rady Adm.	27	„	—		3	319
857	Rozporząd. K. R. S.	7	Marca	—	296	1	140
858	Postano. Królewskie	27	„	—		3	78
859	Postan. Rady Adm.	19	Kwietnia	—		1	47
860	Manifest	29	„	—		1	117

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
861	Rozporząd. K. R. S.	4	Maja	1855	7305	2	646
862	Postano. Królewskie	9	„	—		1	1028
863	Rozporząd. K. R. S.	12	Czerwca	—	8080	1	47
864	„	22	„	—	10791	2	894
865	„	18	Lipca	—	12921	3	78
866	Rozporząd. K. R. S.	22	Sierpnia	—	16956	1	300
867	„	14	Września	—	17348	2	276
868	Postano. Rady Adm.	19	Paździer.	—		1	95
869	Rozporząd. K. R. S.	26	Listopada	—	19584	2	370
870	„	28	„	—	21776	2	869
871	Postano. Królewskie	19	Lutego	1856		1	650
872	Rozporząd. K. R. S.	5	Kwietnia	—	6188	2	868
873	Postano. Królewskie	27	Maja	—		1	118
874	„	3	Lipca	—		1	1030
875	Zdanie Rady Państ.	5	„	—		1	298, 299, 301
876	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	8193	2	868
877	Postano. Królewskie	12	Sierpnia	—		2	635
878	Postano. Rady Adm.	19	„	—		1	58
879	Rozpo. K.R.S. W.iD.	31	„	—	3995/23713	1	338
880	Rozporząd. K. R. S.	6	Września	—	14413	2	94
881	Postano. Rady Adm.	28	Paździer.	—		1	110
882	Rozporząd. K. R. S.	14	Lutego	1857	4603	2	9
883	„	21	Marca	—	2601	1	338
884	„	26	„	—	2619	1	655
885	„	26	Kwietnia	—	20829	2	887
886	Postano. Królewskie	29	„	—		1	119
887	Postano. Rady Adm.	5	Czerwca	—		1	905, 907 n.
888	Postano. Królewskie	12	„	—		1	90
889	„	13	„	—		1	29
890	„	10	Paździer.	—		2	200, 353
891	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	10898	1	603
892	„	5	Listopada	—	12067	2	867
893	Rozporząd. K. R. S.	25	Listopada	1857	16990	2	864
894	„	19	Marca	1858	10	1	945
895	„	15	Kwietnia	—	5186	2	906
896	„	16	„	—	4578	2	11
897	„	27	„	—	6160	2	869
898	Rozpo.K.R.S.W.iD.	13	Sierpnia	—	1097/15272	1	338
899	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	15323	1	338
900	„	26	„	—	15271	2	604
901	Postano. Rady Adm.	30	Listopada	—		1	522
902	„	28	Grudnia	—		1	523
						2	864
						3	544
903	Rozporząd. K. R. S.	7	Lutego	1859	1840	3	608
904	Ustawa o służ. cywil.	22	Marca	—		1	286
						2	352
						3	317, 319, 324, 356
905	Rozporząd. K. R. S.	11	Maja	—	9179	2	491
906	Postano. Ks. Namie.	23	Lipca	—		2	788
907	Rozp.K. R.S. W.i D.	17	Paździer.	—	38569/7105	2	865
908	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	21146	2	865
						3	612, 613
909	„	30	Stycznia	1860	1015	3	540
910	„	1	Marca	—	3675	3	541
911	„	6	„	—	427	3	608
912	Postano. Królewskie	22	Maja	—		3	254
913	Prawo o Tow. Kred.	22	„	—		3	257
914	Ustawa Gminna	5	Czerwca	—		2	860
						3	319, 357
915	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	7012	2	480
916	Postano. Rady Adm.	22	„	—		3	259, 284
917	Postano. Ks. Namie.	22	„	—		3	170
918	Rozpo. K. R.S.W.iD.	25	„	—	781/3223	3	609

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
919	Postano. Rady Adm.	10	Lipca	1860		3	290
920	Rozporząd. K. R. S.	11	„	—	12994	3	609
921	„	4	Sierpnia	—	15364	3	612, 613
922	Postano. Rady Adm.	10	Września	—		2	352
923	„	9	Listopada	—		3	281
924	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	2287	3	613
925	Postano. Rady Adm.	4	Grudnia	—	23049	3	612
926	„	29	Stycznia	1861		2	915
927	Rozporząd. K. R. S.	6	Marca	—	427	3	608
928	Postano. Królewskie	26	„	—		3	319, 321
						3	362, 376
						3	377
929	Rozporząd. K. R. S.	25	Maja	—	9326	2	911
930	Postano. Królewskie	16	„	—		3	541
931	„	5	Czerwca	—		3	375
932	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	11183	3	612, 613
933	Postano. Rady Adm.	23	Lipca	—		3	546
934	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	3527	3	612, 613
935	Postano. Rady Adm.	1	Paździer.	—		3	609
936	„	16	Kwietnia	1862		3	606
937	Postano. Królewskie	5	Czerwca	—		3	535
						3	559
938	Rozporząd. K. R. S.	12	Lipca	—	14732	3	613
939	„	18	„	—	14710	3	614

SKOROWIDZ WYRAZOWY.

SKOROWIDZ WYRAZOWY.

A.

---

(1) Liczba Rzymska oznacza Tom dzieła. Liczba arabska przed liczbą Rzymską oznacza artykuł lub paragraf prawa; a liczba arabska po liczbie Rzymskiej oznacza stronicę Tomu.

B.

C.

D.

E.

F.

H.

J.

I.

K.

L.

Ł.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

U.

W.

Z.

Ż, Ż.

watelstwo, *p.* I. 96. Przepisy co do aktów stanu cywilnego żydów, ar. 93 i przyp. I. 157. Przypuszczenie żydów do dzierżawy, przyp. II. 911, n. Prawo o równouprawnieniu żydów, ar. 1, n. III. 536, n. Żydom wolno nabywać nieruchomości miejskie i wiejskie, przyp. III. 614.

KONIEC.

OMYŁKI DRUKU.

TOM I.

Stro.	Wiersz		Jest	Powinno być
23	4	*od góry*	cię	się
39	11	—	posznkująca	poszukująca
43	19	*od końca*	obejmnjący	obejmujący
45	15	*od góry*	wpisawsyy	wpisawszy
60	13	—	grancach	granicach
75	6	*ar. 18*	rózno	różno
75	12	*od końca*	wł,snośó	własność
75	11	—	sukcessyę c	sukcessyę
75	10	—	by	być
80	4	—	outrzymują	otrzymują
119	18	—	sobnych	osobnych
154	21	*od góry*	poznawać	rozpoznawać
159	4	—	w każdy	w każdym
163	3	*w odsyłaczu*	przepisn	przepisu
163	5	—	N. 12012	N. 1212,
163	7	—	sję	się
163	9	*od dołu*	wiedzieo	wiedzióé
171	2	*ar. 123*	stann	stanu
200	11	*od góry*	éj	jéj
208	30	—	wyłączonn	wyłączone
219	2	*od dołu*	akieby	jakieby
221	18	*od góry*	Prokuratornwi	Prokuratorowi
305	14	—	ednego	jednego
432	30	—	$3^{34}/_{100}$	$2^{14}/_{100}$

Stro.	Wiersz	Jest	Powinno być
432	31 *od góry*	$18^{74}/_{100}$	$16^{38}/_{100}$
470	15 —	colones	colons
576	13 —	10709	1709
581	2 —	jedenie	jedynie
623	20 —	ciężkie przewinienia	ważne uchybienia
630	11 *od dołu*	pzzez	przez
668	1 *ar. 921*	żyjącemi nie	żyjącemi
672	32 *od góry*	wniesie	wniesienie
675	4 —	powrotu	zwrotu
681	14 —	uczynioną	zrobioną
723	11 —	jé	jéj
733	26 —	1036	1086
749	4 —	w tym	w tém
750	*osta. od koń. w odsy.*	(1)	(2)
764	3 *od dołu*	zapowiedającego	zapowiadającego
789	3 *od góry*	O umowie przedślubnéj	O umowie przedślubnéj i o wzajemnych prawach małżonków
858	2 —	Jdżeli	Jeżeli
864	3 —	rzeczywisią	rzeczywistą
866	2 —	paktem	pachtem
880	*ostatni od dołu*	691	691.—Pos. Nam. z r. 1823 str. 374 n. T. II
888	10 *od dołu*	podlug	podług
921	25 *od góry*	dzierżawcom	dzierżawcy
922	26 —	§ 3	§ 2
946	*przedo. i osta.*	$^{3}/_{14}$ Stycznia 1853	$^{6}/_{18}$ Czerwca 1852
976	*ar. 2060 us. 5*	osobistemu;	osobistemu, gdy się temu przymusowi poddały
985	6 *od góry*	przypadku	porządku
1023	2 *ar. 2238*	przedawnić	przedawnić
1036	11 *od dołu*	staje za	staje za (zastępuje)

TOM II.

Stro.	Wiersz	Jest	Powinno być
93	3 *od góry*	niedzie	niedziel
165	15 —	nie nieużywanie	nieużywanie
191	14 *od dołu*	Skarku	Skarbu
203	14 —	Kommissya	Kommissya
217	14 —	nakzać	nakazać
233	2 —	nazwnany	nazwany
296	wiersz 9 *od dołu* (art. 390) opuszczono wyraz „nie".		
319	wiers 4 *od dołu* opuszczono „ar. 15 pos. z d. 18 Września 1817 r. (T. II str. 177).		
333	*w art. 537*	zakład naukowy	restauracyę lub traktiernię
359	*w odsyła. 1*	tutaj	tu
395	10 *od góry*	art. 557	art. 657
430	6 *od dołu*	odpowiedać	odpowiadać
439	12 —	15 groszy	a z tego 15 groszy do rąk dłużnika
462	7 *od góry*	ksiąg	rejestrów publicznych
481	13 *od dołu*	w ich obecności lub	w ich obecności lub w ich nieobecności
506	14 *od góry*	sprawdzenia	opisanie
545	4 *od dołu*	koję	Kopię
603	10 *od góry*	Ine	Inne
623	9 *od dołu*	1807	1809
642	5 —	tutaj	tu
643	*w paginie*	143	643
644	—	446	644
659	*ar. 97, 98, 89,*	odpowieda	odpowiada
660	*ar. 103*	odpowieda	odpowiada
662	*art. 110*	Wexel jest ciągniony	Wexel ciągniony wystawia się
691	1 *od dołu*	odpowieda	odpowiada
724	3 *od góry*	odpowieda	odpowiada
747	10 *od dołu*	Karatorowie	Kuratorowie
772	16 —	tytuty	tytuły
780	5 —	czynić	czynić z nich
824	6 —	odpowieda	odpowiada

Stro.	Wiersz	Jest	Powinno być
848	8 *od dołu*	więcéj jak jedną dwudziestą część	jedną dwudziestą część więcéj
849	8 *od góry*	wskazana	skazana
866	*w 2 us. a.*	VIII	VII
866	*w 3 us. a.*	132	134
916	3 *od góry*	dochowni	duchowni
919	3 —	aktem	aktu